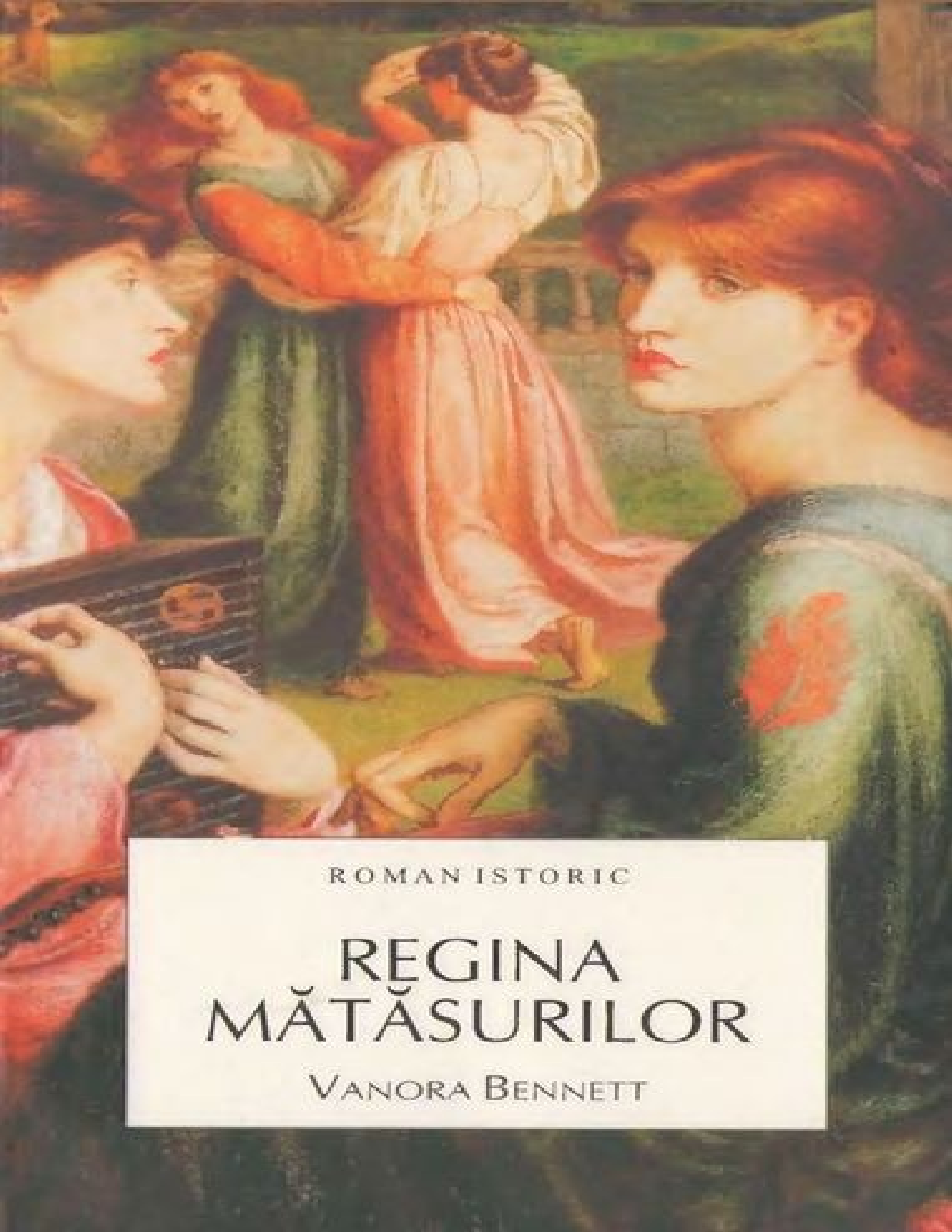

ROMAN ISTORIC

REGINA MĂTĂSURILOR

VANORA BENNETT

Vanora Bennett

REGINA MĂTĂSURILOR

Traducere din limba engleză de
RADU TRIF

EDITURA ALLFA, 2011

Colecția Roman Istoric

QUEEN OF SILKS

Vanora Bennett

Copyright © Vanora Bennett 2008

Redactare: Olimpia Novicov
Tehnoredactare: Andreea Dobreci
Corectură: Laura Popa
Design copertă: Alexandru Novac

Versiune electronică:

[V2.0]

Corectură [V1.0]: iunie 2016

Corectură [V2.0]: iulie 2016

Vanora Bennett s-a născut și a crescut la Londra. A petrecut o lungă perioadă departe de țară, în calitate de corespondent de presă, relatând desfășurarea unor conflicte politice, militare și religioase dintr-o serie de țări marcate de instabilitate politică, de la Angola și Cambodgia până la Rusia și Zimbabwe.

Este scriitoare și ziaristă independentă, colaboratoare la ediția online a ziarului *The Times*, unde ține o rubrică săptămânală în care tema predilectă o constituie latura nonconformistă a capitalei britanice.

Locuiește în nordul Londrei împreună cu soțul și cu cei doi copii.

Lui Luke și Joe

Cele mai calde mulțumiri tuturor celor care m-au ajutat să scriu această carte, lui Susan Watt și colegilor ei de la HarperCollins, de asemenea lui Tif Loehnis și colegilor ei de la Janklow & Nesbit, lui Lodovico Pizzati pentru sprijinul lingvistic acordat în abordarea dificultăților dialectului venețian și, bineînțeles, lui Chris McWatters, soțul meu, pentru ideile, sfaturile, răbdarea și încurajarea sa.

MĂTASE

Primăvara anului 1477

Isabel îngenunche. Nu știa nimic despre biserica respectivă, dar simțea că în jurul ei sunt oameni care se perindau de ici-colo sau îngenuncheau pe la colțuri. Nu prea mulți, își spuse. Era prea târziu pentru Sexta și prea devreme pentru None^[1]. La ora asta mai toată lumea era la treabă. Își ridică mâinile și le apropie de față, asemenea cuiva care nu vede bine, privindu-și cu atenție degetele prelungi, lipsite de orice podoabă, încercând să-și ia complet gândul de la orice altceva, și ajunse ca până și amintirea cercului luminos proiectat de lumânări să i se șteargă din minte. Nu, nu, i se părea imposibil ca tatăl ei să vrea să o mărite cu Thomas Claver. Și dacă, totuși...?

Buzele ei începură să articuleze cuvintele latinești ale rugăciunii. Încercă să se descotorosească de imaginea din minte, în care Thomas Claver zăcea crăcanat pe bancheta de lângă fereastra cârciumii *Tumbling Bear*, având întipărit pe chip rânjetul lui viclean, pofticios și obraznic, în timp ce dădea pe gât stacană după stacană, în compania unchiului ei, în fața unei servitoare stânjenite, dându-și amândoi ghionturi la auzul fiecărei obscenități. Începu brusc să tremure de dezgust, dar poate că motivul era că rugăciunea care îi venise în minte era atât de copleșitoare. „O, Doamne Dumnezeule mare și sfânt, Isuse Hristoase, Dumnezeule adevărat”, murmură, ațintindu-și privirea pe bătăturile și înțepăturile de ace care i se îngrămădeau pe mâini, ca dovadă că ea, spre deosebire de Thomas Claver, nu avea o viață prea ușoară și nu era așa de răsfățată pentru că provenea dintr-o familie bogată ca nici măcar să nu catadicsească să deprindă meseria familiei ei, „trimis din sânul Tatălui atotputernic în lume pentru ca să ierte păcatele, să-i aline pe păcătoșii năpăstuiți, să-i răscumpere pe robii viciilor, să-i elibereze pe cei din închisori, să-i adune laolaltă pe cei risipiți, să-i ducă pe călători înapoi în țara lor natală, să-i slujească pe cei cu inima pocăită, să-i aline pe cei amărâți și să-i aibă în grijă pe suferinzi și nevoiași, binevoiește să mă eliberezi de nenorocirea, ispita, mâhnirea, boala, nevoia și pericolul în care mă aflu și să mă povățuiești.”

Dar oricât de tare își concentra atenția asupra vârfurilor degetelor și se străduia să rostească bine rugăciunea, nu se putu refugia în aburul de tămâie și contemplație pe care îl căuta. Gândul o ducea la Thomas Claver, care se îndrepta spre ea, cu brațele larg deschise, gata să o înșface. Stătea încremenită de frică într-o liniște mormântală, în timp ce el se apleca peste ea; nu avea niciun rost să se ghemuiască, fiecare fibră a corpului ei era copleșită și o făcea să țipe, pentru că ușa era încuiată și nu mai avea nicio scăpare.

În gând îi veniră valuri de voci nechemate. A tatălui ei: „o onoare pentru familie...” și „...important pentru familie e să fim tratați cu bunăvoință de Alice Claver, o femeie foarte pricepută în afaceri; are multe relații în lumea bună, să știi; o să te prezinte unor oameni care te pot ajuta în viață...” și „...nu contează așa de mult ce poți, mult mai important e pe cine cunoști...” și „mă bazez pe tine că o să știi să faci ce e cel mai bine pentru familie.” Vocea doicii ei, vădit îngrijorată, încercând să împace pe

toată lumea: „la vârsta ta îți închipui că dragostea e cel mai important lucru... dar până la urmă bărbații sunt toți la fel... înțeleg că acum i s-au aprins călcâiele și e cam sălbatic, eh, dar o să reușești tu să-l aduci pe calea cea dreaptă cât ai bate din palme, o să-l faci să se apuce de treabă... important e să ai o familie bună; după ce o să faci copii o să-ți dai seama că în viață oricum nimic nu e mai important decât copiii.” Jane, resemnată și totuși chicotind sub cearșafuri, reușind numai ea știe cum, să rămână calmă și în situația asta nenorocită: „...măcar știi că alesului tău îi plac fetele. Eu, vai de capul meu, ce pot eu să fac cu boșorogul ăla de Will Shore și cu catastifele alea în care se îngroapă noapte de noapte. Ia gândește-te, cum ar fi să-mi vină în minte să-l sărut pe el!”

Ei, pentru Jane lucrurile nu stau nici pe departe la fel de prost, își spuse Isabel furioasă în gând, încercând să lupte împotriva fiorilor și picăturilor fierbinți pe care le simți sub pleoape în timp ce își aminti fața fermecătoare a surorii ei mai mari, cu părul ei blond-deschis, ochii verzi și privirea ațintită în jos, ca o invitație la flirt care te vrăjea numaidecât, în ciuda zâmbetului trist ce i se ivea pe față de fiecare dată când se gândea că trebuie să se mărite cu Will Shore. Will putea fi și un cadavru ambulant, fără bărbie și fără vreun subiect de discuție în afară de ce era în cărțile lui nesuferite, dar cel puțin era un bărbat care își alesese drumul lui în lume. Era un om liber și un cetățean; avea o pregătire de ucenic pe care o dusesse la capăt cu bine, plus propria lui afacere. O să o plictisească de moarte pe Jane, dar cel puțin avea să-i ofere o viață de confort și trândăveală liniștită, care îi plăcea și ei nespus de mult, să se tolănească pe perne moi, să citească povești de dragoste și să-și facă planuri în legătură cu următoarea rochie pe care avea să și-o cumpere. Și știa toate lucrurile astea. Ce-i mai trebuia să se plângă și să facă scandal?

Își simțea umerii apăsați de o greutate insuportabilă. Avea un nod în gât, abia mai putea să respire și simțea că pieptul îi e pe cale să explodeze. Și înainte să-și dea seama unde se află, se pomeni că se ține cu mâinile de cap, apăsându-și disperată și fără rost ochii închiși, pentru a nu lăsa lacrimile să iasă și degetele ei erau umezite și sărate, iar respirația îi era la fel de iute și chinuită ca și cum ar fi fugit în goană ca să scape de un pericol de moarte. Plâng, își spuse în gând, cu partea calmă a minții; observându-se de undeva de sus, dintr-un loc mai tainic decât cel din care îi venise acel gând. Își cuprinse cu brațele proprii umeri și se ghemui atât de jos, încât aproape că atinse cu fruntea podeaua de piatră. Dar când își dădu seama, suspina prea tare ca să se mai poată opri.

O umbră se strecură pe nesimțite în apropierea ei. Zgomotul pașilor se opri la câțiva metri de ea. Auzi pocnitura slabă a pintenilor. Nu-i mai păsa de nimic. Acum că se lăsase pradă neajutorării mânioase a sentimentelor ei, nu mai putea să-și oprească furtuna din suflet nici dacă ar fi dorit. Pașii se îndepărtară. Dar nu destul de mult ca să îi poată uita. Nu voia să mai zărească încă o lumânare aprinsă și nici măcar să știe că în lumina blândă care înconjura chipul Sfintei Fecioare s-a adăugat încă o sursă de lumină. Și totuși a fost suficient pentru ca pieptul ei, care se opintea să respire, să se potolească pentru câteva momente. Rămase nemișcată, conștientă de lacrimile care încă i se prelingeau printre degete și de fața ei răvășită, cum trebuia să fie în acele clipe. Se strădui să inspire adânc ca să își poată controla suspinele și ceea ce i se părea că începe să semene cu niște sughițuri. Începu să se ciupească

pentru ca să-și revină cât mai repede și așteptă ca enoriașul nesuferit, ai cărui piteni îi auzise mai devreme, să plece.

El însă nu plecă. Dimpotrivă, se întoarse și se așeză chiar lângă ea. Privind pe furis printre degete, ea putu să vadă pitenii și noroiul de pe cizmele lui. Își păstră privirea ațintită în jos cu obstinație. Până la urmă, tot o să plece, se gândi, într-un acces de nerăbdare, nu trebuia decât să rămână tăcută.

Liniștea care se așternu nu dură mai mult decât ți-ai putea ține respirația. Apoi, cu groază, simți atingerea unei mâini pe curbura taliei ei înguste, copleșită și ea de o durere apăsătoare; o mână caldă; o mângâiere profund liniștitoare, cu podul palmei. Se ghemui și mai mult, parcă încercând să scape de orice dialog nedorit; dar nu înainte să simtă încurajarea fermă pe care i-o transmisese mâna. Apoi auzi o voce surprinzător de frumoasă, micșorată într-un murmur, chiar deasupra capului ei:

— Iartă-mă, te simți bine?

Fiorul acelei atingeri ușoare de bărbat, o atingere pe care poate nu avea să o mai simtă vreodată în viitorul ce se închidea în jurul ei, fu suficient pentru a-i risipi enervarea pe care o simțise întreruptă în acele momente de amărăciune adâncă.

Într-o stare lamentabilă, de om resemnat, ea își ridică încet capul. Nu putu vedea decât o jumătate din fața care privea în jos spre ea, o față oacheșă, cu trăsături aspre, de bărbat slab. Expresia chipului îi era însă îmblânzită de un aer de preocupare sinceră. Nu putea avea decât câțiva ani mai mult decât ea; poate optsprezece sau nouăsprezece, ca Thomas Claver. Dar omul acesta părea un adult, cu o bărbie nerasă de două-trei zile și o forță evidentă în mișcările precise ale brațelor, pe care le observă când se aplecă și mai mult spre ea, degajând o delicatețe a înțelegerii faptului că nu se cuvenea să o atingă, împreunându-și mâinile ca și când ar fi vrut să-și tempereze singur elanul. Simți o senzație stranie de căldură față de politețea întipărită în ochii lui.

— Mă rugam doar, spuse ea, cu o ultimă rezervă de demnitate, privindu-l drept în ochi, provocându-l parcă să îi servească acea minciună – cum putea el să știe că nu era o mistică inveterată, pradă unei viziuni înlăcrimate? Totuși devenise brusc conștientă de felul în care arăta în acele clipe, cu năframa trasă pe spate și cu șuvițe de păr lipite parcă de fața umedă, ochii înroșiți, umflați și pielea probabil plină de pete oribile.

El nu îi răspunse altfel decât continuând să o privească fără a clipi, și putu citi o urmă de nedumerire pe fața lui, care dădea impresia că este obișnuită să evalueze rapid situațiile noi. Își ridică o mână și își șterse cu mișcări apăsate amândoi obraji, încercând să-și vină în fire și fu surprinsă să descopere că privirea aceea insistentă avea darul să îi potolească suspinele. Reuși chiar să schițeze un zâmbet anemic în timp ce se ridică de pe podea în genunchi, simțind cum întunericul din sinea ei se risipește pe măsură ce își îndreptă spatele.

— Ei bine, *chiar* mă rugam, adăugă ea apărându-se. Și mai și plângeam, atâta tot.

La care el zâmbi și, deși buzele lui erau subțiri, conturară un zâmbet atrăgător, neprefăcut; se pomeni că și propriile ei buze răspund cu un zâmbet, conștientă că mâinile sale se străduiesc să-și găsească de lucru, într-un ritual numai de ele știut, de atingere ușoară și curățare a feței și a părului, în tentativa de a-și reveni după această efuziune a emoțiilor.

El nu făcu niciun fel de comentariu referitor la înfățișarea ei. Ea bănuia că el nu putea spune nimic fără să fie ori galant, ceea ce ar fi fost nepotrivit, ori nepoliticos, și asta ar fi fost și mai rău. Pur și simplu continuă să o ținutiască cu privirea, în care părea să se regăsească amintirea zâmbetului lui, fără să facă nicio mișcare. Îi plăcea liniștea pe care o degaja corpul lui încordat. Observase sabia și teaca prinsă de centură, pelerina obișnuită cu care era îmbrăcat. Trebuie să aibă vreo legătură cu viața de armată, își spuse în sinea ei, poate e un gentleman din anturajul cuiva. Însă simpla lui prezență îi transmitea atât de mult curaj, încât își dădu seama că spera că străinul nu se va despărți de ea prea curând, plecând în altă parte.

Nu plecă. În cele din urmă, îl auzi murmurând:

— Era cât pe-aci să uit că și eu venisem aici să mă rog. Și se uită din nou la ea cu ochi strălucitori, din nou cu un început de zâmbet. La fel ca tine. Uneori necazurile omului par atât de copleșitoare că nimic altceva nu e de ajuns în afară de călăuzirea lui Dumnezeu. Și chiar și aceasta...

Se opri și își îndepărtă privirea de la ea, iar ea îi simți în acea clipă tristețea, o neajutorare care i se păru la fel de adâncă precum a ei, un sentiment care nu cerea să fie înțeles.

— Aș putea să spun o rugăciune cu tine? o întrebă el în șoptă cu o voce groasă, dar catifelată.

Prinsă pe nepregătite, ea făcu un gest de încuviințare, bucuroasă să îl știe lângă ea. Cu o mișcare delicată și neîntreruptă, el îngenunche alături, aplecându-și capul peste mâinile împreunate și închizându-și ochii.

Isabel își închise și ea ochii și își împreună mâinile, dar de-acum nu mai încerca să facă nimic altceva decât să imite o rugăciune; ceea ce își dorea era să audă din nou cuvintele murmurate rostite de buzele străinului. Voia să audă pentru ce se roagă el. „Chiar și așa, Doamne Dumnezeul nostru, Isuse Cristoase, binevoiește să mă eliberezi de orice nenorocire, amărăciune și necaz care se pot abate asupra mea și de urzelile dușmanilor mei”, murmură el. Era o rugăciune la fel de sobră ca a ei, dar nu una care avea să o lămurească; „și binevoiește să-l trimiți pe Arhanghelul Mihail să mă ajute împotriva lor, și zădărnicește Iisuse Preamărit planurile diabolice pe care ei le urzesc sau vor să le urzească împotriva mea, la fel cum ai zădărnicit sfaturile lui Achitofel care l-a stârnit pe Absalom împotriva regelui David...”

Și dintr-o dată, vocea lui se transformă într-o bolboroseală nedeslușită de cuvinte în latină, după care se opri. Când îi aruncă din nou o privire furișă, buzele lui încă se mai mișcau și i se păru că vede și o lacrimă lucindu-i pe obraz. Părea cu totul absorbit, ca și cum nu ar mai fi avut nicio punte de legătură cu lumea dimprejur.

Ea continuă să-l privească. Era evident că lua o hotărâre chiar în acele clipe. Maxilarul îi rămase nemișcat. Apoi, brusc, își lăsă mâinile în jos, ridică capul și își întoarse privirea spre Isabel, atât de rapid încât ea nu mai avu timp să-și ascundă privirea curioasă. Fără să aibă aerul că-i reproșează ceva, privirea lui luminoasă rămase ațintită asupra ei; o simți ca un șoc ce îi străbătu întregul corp.

— Să avem deci încredere că Dumnezeu ne va da ceea ce-l cerem? o întrebă el, cu un rânjel oarecum viclean, devenit subit vesel și dornic să se miște.

Se ridică în picioare, întinzând o mână spre ea. Fără să mai cumpănească dacă se cuvenea sau nu, o luă și se ridică și ea anevoie. Mâna lui era caldă și uscată, iar

degetele, lungi și puternice. Peste câteva clipe, se pomeni că pășește alături de el. Spre surprinderea ei, își dădu seama că se îndreptau către intrarea boltită care dădea în stradă, mergând în același pas.

Cât timp sunt afară, nu trebuie să merg acasă, se gândi Isabel, pe când vântul îi flutura rochia, dându-i parcă senzația nebuloasă și efemeră că se află în toiul unei aventuri neașteptate. Atâta timp cât nu mă vede nimeni aici, nici nu trebuie să hotărâsc ce să fac. Așa că se lăsă în voia momentului și îl urmă ascultătoare pe străin în taverna Bush, la o distanță de câțiva pași de Aldersgate, unde el se apropie numaidecât de o masă dintr-un separeu cu arcade, sub o fereastră unde farfuriile și tacâmul folosite de altcineva, la fel ca și tabla de șah abandonată pe un taburet, nu fuseseră încă luate, și, trecând pe lângă cârciumar, comandă o cană de vin de Bordeaux și niște friptură rece. Se așeză uitându-se în jos la tabla de șah, jucându-se absent cu piesele rămase pe margine, în timp ce o servitoare tânără puse una peste alta cămile metalice înalte pe una dintre tăvile unsuroase, plină de oase și zgârciuri de porc. Isabel trase cele două mese laolaltă și potrivi taburetele, uimită că fusese atât de îndrăzneată încât să se așeze să mănânce în compania unei persoane cu care abia făcuse cunoștință. Însă dacă el observă stânjeneala ei, nu lăsă să se vadă acest lucru. Pe chip avea întipărit un zâmbet, stârnit probabil de un gând pe care nu i-l împărtășise și ei; luă în mână una din piesele sculptate în timp ce ea se apropie de el, și spuse cu voce blândă:

— În definitiv, poate că niciuna dintre acțiunile care ne preocupă atât de mult în viață nu este așa de importantă cum ne închipuim noi. Lăsă piesa să cadă în săculețul special al pieselor de șah. Până la urmă toți suntem egali când ajungem la fundul sacului, nu crezi?

Agitația lui Isabel dispăru odată cu piesele de șah pe care el le-a îndesat în săculețul de piele. Ea râse și se așeză.

— Cel mai mult mă sperie gândul că voi muri înainte să-mi fac ordine în viață și să-mi rezolv problemele, răspunse ea, dorindu-și să poată vorbi și ea cu tonul resemnat cu care vorbise străinul. Acum sper să se întâmple ceva, să se rezolve de la sine.

Nu era născută să poarte discuții filosofice. De asemenea, nici nu-i prea stătea în fire să facă ceea ce intenționa să facă – adică să descopere mai multe lucruri despre cunoștința întâmplătoare pe care pronia i-o scosese în cale. De îndată ce servitoarea le trânti în față două blide de lemn și chiar înainte ca el să termine de umplut paharele de vin, Isabel se pomeni, spre surprinderea ei, că începe să depene întreaga istorisire a necazurilor ei.

Îi povesti acestuia cum tatăl ei căzuse în dizgrație la Primăria Londrei, pentru că își ieșise din pepeni în timpul unei adunări – atât de rău, încât începuse să urle și să blesteme – pe când încerca, fără sorți de izbândă, să convingă autoritățile orașului să îl susțină pe regele Eduard și pe armata sa yorkistă atunci când se duceau războaie. John Lambert fusese de părere că restul negustorilor fuseseră ipocriți să cedeze în fața armatei rivale a lancasterilor – nebunul și blegul rege Henric, silit să revină ca să poarte ultimele lui bătălii după zece ani de retragere forțată, de către contele de Warwick, care fusese cel mai apropiat prieten al regelui Eduard până când între ei apăruseră neînțelegeri de tot felul și primul devenise un rebel. Lui John Lambert nu-

i plăcuse deloc să-l vadă pe aprigul conte trădător cum ghidează absolut orice mișcare a lui Henric, om plăpând și slab de inger. Nu îl avea prea mult la inimă nici pe fratele mai tânăr al lui Eduard, ducele de Clarence, și el răzvrătit împotriva rudelor sale de sânge; un trădător și mai neînsemnat și mai nevolnic, agățat de pulpana fracului lui Warwick, sperând zadarnic că într-o bună zi va putea ajunge regele de York al lancasterilor rebeli. John Lambert chiar avusese dreptate. Fusesse o treabă urâtă. Și cu toate că Londra dădea toate semnele că sprijină Yorkul, nimic nu se schimbase de un car de vreme. Orice negustor îl cunoștea pe regele Eduard, un om puternic, tânăr și inteligent, care deja rămăsese pe tron vreme de zece ani. Un rege care susținea mai bine interesele comercianților decât Henric, acesta lăsând nelegiuirea să stăpânească regatul mai bine de douăzeci de ani, înainte ca Eduard să ia în stăpânire pentru prima oară tronul. Însă armata yorkistă era deja chiar aici, la porțile castelului, iar consensul la care se ajunsese în cursul întâlnirii se rezuma la cuvintele „totul pentru o viață liniștită”. Așa că izbucnirea lui John Lambert nu numai că nu fusese luată în seamă, ci îi mai întorsese și pe restul negustorilor împotriva sa. Aceștia puneau un preț atât de mare pe exprimarea civilizată și gentilă a acordurilor, încât nu-l puteau ierta pe un om care în urma unui acces de furie începuse să tune și să fulgere cum o făcuse el.

Se pomeni că începe să descrie înfățișarea de om hăituit a tatălui ei atunci când oamenii primarului își făcuseră apariția și luaseră stâlpul vârgat din fața casei lui Lambert – stâlpul-pecete al postului de consilier municipal, prețiosul simbol al carierei sale, stâlp pe care consilierii orașenești își lipeau proclamațiile. Îi povesti cum tatăl ei se schimbase dintr-o dată și făcuse o obsesie din potolirea vrajbei sale cu oamenii importanți din City, pe care spera să o domolească într-o oarecare măsură măritându-le pe ea și pe sora ei; felul în care le anunțase, dintr-o dată, că ea și Jane urmau să se logodească cu niște pretendenți nevolnici, aleși tot de el, de îndată ce aflase că armata regelui Eduard este pe punctul de a câștiga și se apropie de Londra, imediat după ce căpătase destulă siguranță că negustorii se vor supune împrejurărilor potrivnice și își vor aminti că de fapt au fost susținători ai casei de York dintotdeauna și îi vor deschide porțile regelui Eduard; adică imediat după ce vor putea fi convinși că John Lambert nu greșise totuși chiar atât de tare.

Isabel era de părere că tatăl ei se gândise de mult la situația în care se afla și urzise toate acestea cu multe luni înainte. Cu amărăciune în glas, îi spuse străinului că ea și sora ei erau sacrificate în numele ambiției obsedante a tatălui lor. Nu era cinstit, considera ea. Toată viața le promisese întruna fiicelor lui că, dacă nu luau vreo hotărâre stupidă, vor avea libertatea de a se mărita cu oricine vor găsi pe placul inimii lor. Și acum, înainte ca ele să ia vreo decizie, el își încălca acea promisiune.

— Știu că i se pare că procedează corect, spuse ea în final. Jumătate din vechii lui prieteni din City îl caută cu tot felul de cazuri de la Curte. Toți îl cred terminat. Dau cu piciorul în el, acum când îl văd că e la pământ. Și el vrea să le demonstreze că încă are puterea să încheie alianțe bune. Își închipuie o nuntă care o să umbrească orice petrecere pe care o s-o dea vreo companie de comerț vara asta – e înnebunit după petreceri; sunt absolut sigură că în mintea lui vede o mulțime de mese care gem de păuni unși cu miere și de budinci cu lapte de măgăriță. Vrea să facă tot ce poate ca să impresioneze pe toată lumea cu ideea că familia Lambert se află încă în

vârful piramidei puterii. Își imaginează că două nunți o să fie suficiente ca să-și câștige înapoi toate relațiile. Dar se pare că nu-și dă seama că lucrurile astea nu o să-l ajute. Lumea o să-și amintească de el ca de omul care a țipat la primar. Și noi, noi o să fim măritate cu clovnii ăia toată viața. Nu e bine. Eu sunt prea tânără să mă mărit. N-am decât paisprezece ani. Și oricum, ultimul bărbat pe care l-aș alege vreodată în viață, acum sau mai târziu, ar fi Thomas Claver.

Era ușor să vorbească cu bărbatul brunet pe care îl cunoscuse în biserică. Acesta o privi fix pe întreaga durată a monologului ei înflăcărat. Făcu semn cu capul că înțelege atunci când ea îl privi tristă, și își miși ochii amuzat când, sperând că îl distrează, ea începu să folosească o sumedenie de expresii fanteziste pe care în mod normal nici nu s-ar fi gândit să le folosească. Și totuși, când se opri, Isabel avu senzația stranie că perorația ei nu avusese niciun efect. Nu părea deloc înfierbântat de indignarea ei. Părea doar adâncit în gânduri.

Își tăiase meticulos bucățelele de carne cu cuțitul în timp ce ea vorbise. După ce ea tăcu, se uită în jos la pătrățelele roșii răsfirate pe platoul din față și păru aproape surprins că încă se mai aflau acolo. Își înfipse furculița într-o bucățică de carne și începu să o mestece, ridicându-și din nou privirea spre ea, reflectând, până când ea, pierzându-și cu totul orice urmă de încredere în sine, își spuse în gând că mai bine ar fi tăcut sau măcar i-ar fi pus lui mai multe întrebări despre viața lui, înainte să-i povestească despre necazurile ei.

— Acum înțeleg de ce ești nefericită, spuse el într-un târziu, iar ea se îmbujoră brusc când simți căldura glasului lui.

Cu toate acestea, nu se putea spune că era foarte chipeș. Trăsăturile feței lui subțiri nu erau la fel de clare, regulate și nobile ca ale tatălui ei, de exemplu, sau precum cele superbe, dumnezeiești, ale băieților lui Lynom. Chipul bărbatului din față ei era slab și serios, iar expresia lui părea să fi fost mereu îngrijorată. Dacă nu ar fi stat cu spatele atât de drept și nu și-ar fi folosit corpul filiform cu mișcări atât de fluide, dacă nu o privea fix cu atâta atenție, ar fi putut spune că seamănă puțin cu un șobolan. Un om meschin, rău. Dar afecțiunea vocii lui vibra încontinuu în ființa ei, făcându-l să i se pară un vrăjitor.

— Ești într-o situație dificilă, îi spuse el. În opinia ta, tatăl tău judecă greșit.

Ea făcu semn că încuviințează și sorbi puțin din paharul de vin, pentru a ascunde recunoștința care simțea că îi îmbujorează obraji.

El se aplecă spre ea. Își puse coatele pe masă. Ea crezu că poate o va atinge, pentru a o încuraja. Se înroși și mai mult și se închise în sine.

Dar nu o atinse. Își împreună doar mâinile, aducându-le laolaltă sub bărbie, sprijinind-o pe degetele groase, și continuă să se uite calm la ea.

— Pot să-ți dau un sfat? întrebă el. Simplitatea demnă a vocii lui o făcu să se rușineze de ieșirea ei.

Încercând să devină și ea la fel de convențională ca și el, făcu iarăși semn că încuviințează, încercând să nu lase să i se vadă pe față strălucirea speranței că străinul va găsi o soluție simplă la problemele sale.

— Trebuie să te măriți așa cum îți dictează circumstanțele, continuă el, atât de încet încât abia îl auzi. Din ceea ce mi-ai spus, cred că îți dai seama că tatăl tău te iubește. După părerea lui, el consideră că încearcă să facă tot ce poate pentru binele

familiei. Și sarcina unui tată e să facă alianțe bune pentru binele copiilor lui. Chiar dacă nu ți-a înțeles pe deplin sentimentele, poate că știe mai mult despre situația în care se află familia ta decât tine.

— Bine, d-dar, ripostă ea bâlbâindu-se, cumplit de dezamăgită. Dar...

— Știu, spuse el cu un aer de tristețe, nu e exact ceea ce doreai să auzi.

După care își coborî privirea. La fel și ea; concentrându-se, enervată, asupra bucății noi de friptură de porc și asupra șoriciului roz de pe platourile din fața lor; dorind să scape de fierbințeala care îi cotropi ochii.

— Știi bine că dacă un tată nu se gândește cum să-și căsătorească copiii, asta poate însemna sfârșitul familiei, îi spuse el, de undeva de dincolo de roșeața pleoapelor ei. Asta era să mi se întâmple chiar mie, cât pe-aci.

Ea își ridică ochii la el, mirată. Privirea lui era încă îndreptată spre ea, deși nu mai era ațintită asupra ei, ci spre un loc îndepărtat, nu atât privind-o în adâncul sufletului, ci rătăcită într-o regiune întunecată a propriului lui suflet.

— El, tatăl meu, și-a petrecut întreaga viață luptând în războaie, și a fost un soldat de nădejde. Dar când am auzit că a murit pe câmpul de luptă, ce puteam face, eram o generație de orfani risipiți pretutindeni prin țară, șase la număr, fără nicio perspectivă de căsătorie care să ne ofere vreun nou protector. Nu a înțeles niciodată că încheierea de alianțe pentru familia lui era la fel de importantă ca și câștigarea bătăliilor; că pentru a-ți învinge dușmanii ai nevoie de prieteni – o strategie pentru a trăi, nu numai pentru a muri.

Izbucni în râs, dar cu un aer de amărăciune nedisimulată. Isabel rămase tăcută, nu atât pentru că, șireată, îl făcuse să vorbească despre sine, așa cum își închipuise că va reuși, ci pentru că nu știa ce să răspundă. Pricepea, deși nu-i făcea deloc plăcere, cât de puține lucruri știa despre tot ceea ce o înconjură, în afară de Piața de Mătăsuri și Catifele, despre lumea în care se purta războiul. Încercând să-și închipuie ce înseamnă să-ți moară tatăl, în mintea ei nu trecu niciun gând, numai sunete; fonfăitul femeilor care boceau; bocănitul unui ciocan cu care se băteau cuie în capacul unui sicriu sau în ușa casei ei; liniștea apăsătoare din Cheapside, noaptea, pentru cei care nu aveau niciun adăpost; zgomotul ritmat scos de șobolanii care o tuleau la cel mai mic zgomot. Mama ei murise cu prea mult timp în urmă pentru ca Isabel să și-o mai amintească. Dar oricât s-ar fi străduit, nu putea să-și imagineze o viață în care tatăl ei să nu se agite încontinuu prin camera de mătăsuri, făcând tot ce era cu putință ca să forțeze vreo croitoreasă cu obraji scofâlciți să mai lucreze puțin, zâmbind chiar și atunci când ciupea cu unghiile, mereu exagerat de curate, câte un tighel cusut aiurea sau atrăgând o clientă de vază și ridicând în slăvi frumusețea mărfurilor lui, cu ochi verzi și strălucitori; sau, mai târziu, numărându-și monezile strânse peste zi, cu un râset viclean, pe care îl scotea când se gândea cât de invidioasă ar fi nobila lui clientă dacă ar avea măcar habar cât de mult depășea suma profiturilor făcute de el, un umil și servil negustor de articole de mătase, cifra rentelor și arenda încasată de clienta respectivă. Isabel nu se putea închipui așteptând, într-o casă pustie, situată în cine știe ce câmpie, un zvon, o scrisoare sau vreun servitor care șchiopătează întorcându-se acasă, plin de răni și bandaje, și aduce o asemenea veste; *acea* veste, indiferent ce o fi auzit respectivul. Și totuși, însăși imposibilitatea de a-și închipui un asemenea lucru îl aduse pe tatăl ei mai

aproape de ea. Până atunci îi ajunsese să știe că războiul era ceva ce se întâmpla altor oameni; însă acum, pentru că vorbea cu cineva care fusese influențat direct de război, se simți și ea, pentru prima oară, copleșită de numărul imens de posibilități nebănuite. Nu-și dădea seama cum se numește acel fior pe care îl simțea în stomac sau întunericul pe care îl simțea curgându-i în vene; se gândi însă că era vorba de frică.

Își făcu semnul crucii. Cuprinsă de o dorință bruscă de a fi mai înțeleaptă și mai în vârstă, își spuse în sine: e o prostie să trăiești într-un oraș care e pe punctul de a fi invadat de o armată cuceritoare (armata regelui Eduard se afla la St Albans, se zvonea; urma să sosească aici dintr-o clipă în alta, iar primarul dăduse deja ordin ca soldaților să li se permită accesul în oraș) și cu toate acestea să fii atât de necunoscătoare în privința pericolelor sau dezastrelor. O prostie îngrozitoare. Am crescut într-o țară în care două familii de regi s-au învrăjbit și au luptat pentru tron dintotdeauna, nimeni nu mai știe exact de când, și eu nu știu nimic despre asta. Nici n-ai cum să știi dacă ești londonez. Lucrurile astea nu prea ajung la noi. Totuși, dacă omul din fața mea și-ar da seama cât de puține știu, ar zice că sunt un copil.

El nu îi observă gestul.

— Ei bine, am supraviețuit. Dar de atunci soarta nu ne-a adus altceva decât ghinion în privința posibilității de a ne căsători, spuse el cu o grimasă care îi înăspri fața. Fratele meu cel mai mare a plecat cu o văduvă de război, cea mai proastă partidă pe care ar fi putut-o face, și asta tocmai când reușisem să aranjăm o alianță potrivită pentru el. Perioada asta a însemnat pentru noi sfârșitul anilor de ură adusă de gestul lui necugetat. Apoi alt frate s-a însurat doar ca să-i facă în ciudă primului, trecând cu bună știință peste dorințele lui. Iar asta ne-a adus și mai multe necazuri...

El oftă și își coborî privirea la pătrățelele de carne tăiate egal și își apropie încet cu cuțitul una dintre ele. Apoi înfipse hotărât cuțitul în ea. Isabel mai sorbi o înghițitură din vinul negru și tare pe când bucata de carne dispăru în gura lui, întrebându-se curioasă la care dintre frați s-o fi gândit când străpunsese carnea cu cuțitul.

— Mă bucur că acum s-au terminat toate, îndrăzni ea, ridicându-și ochii spre el, vreau să spun, toate necazurile familiei tale.

Poate că vocea ei șoptită făcură ca ochii lui să capete iarăși o expresie blândă.

— Nu sunt chiar terminate, o corectă el, privind-o atent din nou. Mai am încă de pus la punct însurătoarea mea.

Preț de o clipă, vocea lui deveni atât de tandră, încât inima ei bătu cu putere. Își opri răsufarea, aplecându-se degrabă în față, spre cana ei. Apoi se pomeni că oftează, pe când el continuă, de data aceasta cu voce mai aspră:

— Iar acum, că a venit rândul meu, n-aș vrea nimic mai mult pe lumea asta decât să fac o partidă convenabilă pentru familia mea – deși cel de-al doilea frate de care îți povesteam încearcă să-mi pună bețe în roate. Se împotrivește atât de mult, încât cred că și dacă mă chinuiesc să fac ce e bine, până la urmă o să fie tot rău. Din când în când mă gândesc că poate s-ar cuveni să renunț... doar ca să-i fac pe plac. Își încleștă maxilarele, la fel ca în biserică. Și totuși, n-am să fac asta, adăugă el cu voce fermă. Nici asta nu m-ar ajuta cu nimic. Dar sunt momente când stau și mă întreb dacă o să vină vreodată vremea când o să încetăm să mai fim orfani de război, copii

încăpățânați în corpuri de bărbați, distrugându-ne unul pe altul în timp ce încercăm să aranjăm lucrurile pe care tatăl nostru ar fi trebuit să le hotărască. Oftă. Acum îți dai seama de ce spun că nimic nu e mai important în viață decât să te căsătorești în numele intereselor familiei tale, nu-i așa? adăugă el cu mai multă energie. Trebuie să trageți împreună în aceeași direcție, să vă faceți amândouă datoria, altfel sunteți pierdute.

— Oh, murmură slab Isabel.

Urmă o altă liniște prelungită, întreruptă de un vuiet de râsete de bărbați, care răsuna de undeva din spatele celor doi. Servitoarea veni la masa lor și o curăță. Isabel observă că se lăsa întunericul. Lumina scălda încă fereastra, însă fața lui începea să fie umbrită. Ea nu auzise clopotul; pesemne că piețele aveau să se închidă.

El ședea cu spatele drept și părea liniștit și impasibil, așezat pe scaunul lui. Ea nu văzu, ci mai degrabă simți mișcarea aproape imperceptibilă a mâinii sale, când trase de mânerul spadei sale. Își aminti că în biserică se uitase pe furiș la mâinile lui; observase că erau bronzate și robuste, cu degete subțiri și unghii roase.

Ea voi să-l întrebe: „O iubești?” Simți însă că era genul de întrebare pe care doar fetele din atelierul de croitorie și l-ar putea pune una alteia, chicotind, o întrebare deplasată în cazul lui. În schimb, spuse ezitând:

— Dar nu-ți dorești niciodată să...? și lăsă întrebarea neterminată. Nu știa cum ar fi trebuit să sune restul întrebării.

Când vocea lui redeveni mai calmă, avea o notă de melancolie și ochii nu îi mai străluceau; gândurile îl duceau probabil în străfundul ființei lui.

— A, dorințele... fu răspunsul lui șoptit. Dacă ne-am trăi viața în voia dorințelor... să facem totul așa cum ne vine: să trăim în pace, să nu omorâm nimic în afară de balauri... să bem elixirul vieții... să călărim inorogi... cine știe ce-ar face fiecare om în parte?

Ea auzi un sunet slab de râsete venind de undeva din spatele lor. Putea vedea umbra luceafărului de seară printr-unul din geamurile murdare. Așeză cana pe masă și își puse mâinile alături. Se uită la cele două umbre palide care se reflectau pe lemnul de culoare închisă: degetele păreau destul de lungi și frumoase ca să poată broda veșmintele preoțești, cum îi plăcea tatălui ei să spună. Întrebarea care i se strecură în minte fu: oare se uita și el la degetele ei? Aceasta în timp ce își spunea în gând că tot ce voia, era să rămână acolo, în întunericul acela; nu să vorbească, să gândească sau să se întoarcă acasă.

— Bineînțeles că nu trebuie neapărat să-mi urmezi sfatul, spuse el într-un sfârșit. Când își ridică privirea spre el, constată că ochii lui aveau o strălucire ciudată în timp ce se uita la degetele ei împreunate, ochii fiind singura parte vizibilă din silueta lui întunecată. Asta dacă ai alte opțiuni, normal.

— Opțiuni? repetă ea mecanic, simțind că realitatea pune iar stăpânire pe ea și îi lasă un gust amar.

Era perfect conștientă că tatăl ei nu o va lăsa să nu se mărite cu Thomas Claver, donând în schimb zestrea ei la o mănăstire de maici, și asta pentru că ea nu arătase niciodată nici cel mai mic semn că ar avea vreo chemare spre cele sfinte; se întrebă dacă ar avea tupeul să-și asume riscul să plece de acasă, din casa lor impunătoare,

unde toți îi spusese rău mereu domnișoara Isabel, o prezență elegantă, mereu înconjurată de valuri nesfârșite de mătase fină, să renunțe la toate acestea, să coasă zi de zi văluri de pe masa altarului, să devină o servitoare fanată, desconsiderată, nemăritată, într-o gospodărie a unei soții bogate, așa cum de bună seamă Jane avea să fie într-o bună zi. Și în tot acest timp să știe că ea nu va fi niciodată la fel. Știind totodată că mai erau și alte posibilități, unele mult mai urâte, la care mintea ei nici nu cuteza să se gândească.

— Ce opțiuni?

El se uită peste masă, la tabla de șah, și zâmbi larg.

— Opțiuni strategice, zise el, cuprins parcă de acea energie sălbatică pe care i-o simțise când ieșeau din biserică. Nu ar trebui să-ți închipui că viața e o nesfârșită poveste de dragoste; că vreun cavaler rătăcitor își va face apariția atunci când vrei tu, ca să omoare balaurul pentru tine. De obicei, cavalerii n-au obiceiul să lăncezească sfârșiți de dor și să tânjească pe la porțile fetelor frumoase. Ei luptă. Asta e viața. Război. Șah. Tot ce poți face e să planuiești dinainte cât mai mulți pași cu putință și să fii pregătită în orice clipă să faci o mutare bună. Să știi care sunt punctele tale forte și ce poți face.

După ce rosti aceste cuvinte, scoase brusc două piese.

— Ascultă-mă cu atenție. Să zicem că eu sunt regele; pot muta în mai multe direcții. Dacă pătrățelul unde vreau să ajung e blocat, atunci am alte variante la îndemână. Să presupunem însă că tu ești un pion. Tu nu ai chiar atât de multe opțiuni. Tot ce poți face este să muți înainte, unul sau două câmpuri, asta doar la începutul partidei. Și bănuiesc că în momentul de față singura ta mutare înainte este să spui că accepți.

Își ridică privirea spre el; apoi și-o coborî și se uită la degetele ei, care i se mișcau parcă fără voie; apoi privi din nou în sus, printre gene, căutând să-i surprindă ochii, dar ferindu-i pe ai săi atunci când îi întâlnește privirea; refuzând să recunoască. Cum putea oare să aibă un chip atât de blând și în același timp să fie atât de dur? Oare asta era urmarea pe care războiul o lăsase ca o amprentă asupra sa sau era pur și simplu firea lui? Nu voia nici în ruptul capului să accepte că dilema ei se putea reduce la modul acesta meschin și crud de a cântări posibilele consecințe; comparația asta seacă, în dezavantajul ei. Acum nu voia altceva decât să născocască vreo cale să-l convingă pe tatăl ei să renunțe la ideea lui prostească, își spuse în sine; să fie gata să dea din cap ca un ponei nerăbdător și totuși să se abțină de la orice confruntare. În suflet i se strecură convingerea fermă că neînțelegerile, certurile și arțagul nu mai aveau ce căuta în viața ei. Tatăl său oricum nu avea să se răzgândească.

— Atunci cum rămâne? răsună glasul abia șoptit al bărbatului din fața ei. Poate că vocea sa era într-adevăr blajină, dar nu aveai cum să nu sesizezi provocarea implicită din întrebarea lui. Ai și alte opțiuni?

Ea făcu semn că nu, simțindu-și corpul copleșit de un fel de apăsare sfredelitoare și dureroasă.

— Ești tânără, îl auzi spunând. I se păru că aude o notă de compasiune în glasul său. Gândește-te nu la viitorul imediat, ci pe termen lung. Aceasta nu va fi decât prima ta mutare. O să ai mai multe șanse mai târziu.

Servitoarea aprindea deja felinarele în firidele din spate; tot mai mulți oameni intrau, venind din piețe. Nu găsi destulă putere nici să facă măcar semn că aprobă spusele lui. În fața ei se căscă prăpastia adâncă a minții de paisprezece ani, o groapă parcă nesfârșită. Se ridică de pe scaun. Ar fi vrut să aibă o manta, pe care să și-o poată înfășura în jurul corpului. Mai mult ca sigur, afară era frig. Nu avea unde să meargă decât acasă.

— Îți mulțumesc că m-ai însoțit, bâigui ea, privindu-și țintă picioarele, iar apoi se întoarse spre ușă.

— Nu e ușor, să știi, îi șopti el. A fost un noroc pentru mine că te-am întâlnit astăzi; m-ai ajutat să-mi dai seama ce trebuie să fac. Așa că vreau să-ți mulțumesc. Și îți urez noroc. Sper că și eu te-am ajutat să faci ceea ce se cuvine să faci.

În acele clipe era conștientă că fața lui era îndreptată în jos, puțin mai sus de a ei. De foarte aproape, îi simți brațul cum îi cuprinde spatele; simți foarte bine mușchii lui prelungi și zvelți și apropierea amețitoare a trupurilor lor. Sau poate greșea, poate nu înțelegea bine ce se întâmpla? Dar înainte să poată fi foarte sigură de ceva anume, dintr-o dată nu se mai întâmplă nimic. El porni cu pas foarte grăbit spre fata care servea mușteriii, care avea fața luminată de strălucirea felinarului, și își pipăi buzunarul să scoată punga cu bani; își întoarse o clipă privirea spre ea, cu ochii încă pe jumătate închiși și atenți, după care murmură:

— La revedere, Isabel.

Ea mai zăbovi acolo câteva momente. Uimită; încă mai simțea căldura mâinii lui pe pielea ei. Îi urmări fiecare mișcare când se îndepărtă de ea. Apoi se pregăti să înfrunte răcoarea serii și pași afară, sub cerul plin de stele. I se păru că îl vede cum se întoarce și se uită la ușa care s-a închis în urma ei, dar nu era sigură că nu se înșelase.

Fiecare pas pe care îl făcu pe drumul de întoarcere spre casă i se păru tot mai anevoios. Acel ultim moment era încă viu în mintea ei și se amesteca acum cu vântul care îi flutura prin cutele rochiei, îi rămase întipărit în minte, precum imaginea unei flăcări vii: bărbatul cu ochi blânzi și gândire dură, privind-o peste umărul lui puternic, apoi îndepărtându-se brusc atât de repede încât până și flacăra lumânărilor care îi luminau silueta se făcuse mică, aproape ca o scânteie, de parcă împotriva ei s-ar fi abătut un vânt vijelios, șoptindu-i „La revedere” cu o voce abia auzită, o voce catifelată și misterioasă. Apoi mâna lui pe spatele ei. Nici măcar nu-i știa numele. Nu o să-l mai vadă niciodată. Trebuia să se mulțumească doar cu faptul că preț de o clipă corpurile lor se apropiaseră atât de mult, încât aproape simțise căldura trupului lui lipit de ea. Chiar și simpla posibilitate că într-o zi, cine știe când, avea să mai simtă o dată acea căldură cotropitoare, transformând-o precum un fir de mătase inundat de lumina soarelui, îi dădea puterea să reziste la viitorul negru pe care tatăl ei i-l pregătea cu atâta destoinicie.

Isabel s-a măritat cu Thomas Claver după o săptămână, într-o dimineață scaldată de soarele lunii aprilie, la biserica St Thomas de Acre. Oameni de tot felul, veniți de pe toate străduțele din Cheapside, chinuindu-se să zărească măcar o clipă ușa bisericii de unde și-au făcut apariția mirii, îmbulzindu-se să-și umple gălețile la pompa de apă sau ițindu-și capetele de sub copertinele care acopereau numeroasele tarabe și prăvălii din zona Pieței de Mătăsuri și Catifele ori din prăvăliile ticsite de clienți, aliniat de-a lungul drumului, unde cusătorese de condiție modestă care croșetau, brodau sau tricotau, împleteau sau despărțeau fire, își întindeau gâtul și își mijeau ochii bătrâni ca să vadă și ele câte ceva din cele ce se întâmplau în jur. Două babe se înghionteau și mai înveseleau puțin micuța procesiune care se îndrepta spre ușă, cu râsetele batjocoritoare specifice celor mai vârstnici. Dar probabil că mai toată lumea nu îl văzuse decât pe John Lambert, îmbrăcat cu o superbă livrea de gală, din catifea albastră, normală pentru mătăsarul însemnat care era, o apariție splendidă și mândră ca a unui prinț, încadrat de cele două siluete de femei a căror viață avea responsabilitatea să o aranjeze.

Inima lui Isabel bătea atât de tare încât simțea că își pierde răsuflarea, sângele îi zvâcnea și îi făcea urechile să bubue. Stătea ca o stană de piatră – era tot ce putea face pentru ca picioarele ei mici, obișnuite, acoperite complet de rochie, care semănau atât de mult cu ale mamei sale, să nu tremure și pentru ca pe fața ei pistriuată să nu se zărească frica. Când se uitase în oglinda cu ramă de aramă înainte să plece de acasă, ochii ei albaștri închis își pierduseră expresia tipică de bună dispoziție. Acum pe fața ei nu se mai vedea nimic care să arate că posesoarea era o persoană căreia îi plăcea să stea de vorbă cu oamenii, care de obicei era calmă și avea o fire plăcută, o fată care se dădea în vânt să pună întrebări iscoditoare despre oricine și orice îi ieșea în cale. Nu mai era nici urmă de farmec în acele trăsături armonioase și simetrice, ce adesea îi făceau pe oameni să schițeze un început de zâmbet când se uitau la ea, chiar și atunci când nu încerca să le intre în voie cu discuții de complezență. Fața care se uita acum înapoi la ea din oglindă nu era una drăguță; doar tăcută, ba chiar placidă. Părul ei auriu-roșcat era aranjat cu atenție sub voal. Era cea mai bună imagine la care putuse să ajungă în împrejurările respective.

Nu putea să se uite la Jane, care era la fel de grațioasă și strălucitoare ca întotdeauna. Jane era îmbrăcată exact ca Isabel, cu una din rochiile galbene, brodate cu flori de mătase, în care John Lambert își etala fiicele în prăvălia în care vindea articole de îmbrăcăminte în cea mai mare piață din Londra, Piața Regală, ori de câte ori le obliga să stea acolo și să brodeze patrafirele grele care apoi împodobeau somptuoasele veșminte preoțești. (Vederea celor două fete, atât de fragede și drăguțe, avea menirea de a atrage posibili clienți ce treceau prin zonă; Isabel protestase de nenumărate ori că nu se născuse doar ca să coasă și să muncească în prăvălie, însă tatăl fetelor ținuse morțiș la ideea asta, o adevărată obsesie pentru el, anume că nu se cuvenea ca o tânără din mediul social din care provenea ea să facă altceva din

munca unui negustor de haine decât să coasă veșminte preoțești.) Jane semăna și acum leit cu tatăl ei, chiar și în privința ochilor ei verzi ca smaraldul, a profilului nobil și a stăpânirii perfecte de sine în momentele de tensiune. Când se uită la sora ei, Isabel simți că se face ca un purice de mică, dorindu-și să se poată simți și ea la fel de încrezătoare în forțele sale. Isabel nu găsi puterea să se uite la miri – Will Shore, care se afla undeva la marginea câmpului ei vizual, în spatele lui Jane, un bărbat timid, care arăta ca un arac de fasole, împopoțonat cu niște pantaloni violet, și Thomas Claver, un bărbat solid cu părul roșcat, care stătea lângă ea. În cazul lui Thomas, era totuși conștientă de privirea lui care se muta întruna de la ceilalți privitori la tatăl ei și la mama lui, o femeie corpulentă, a cărei față roșie era o expresie a bunei sale dispoziții și care purta o rochie de culoare închisă pe care nicio servitoare nu ar fi purtat-o. John Lambert se întrebase cu voce tare de mai multe ori în ultimele câteva zile dacă Alice Claver – despre care toată lumea știa că nu e făcută pentru ceremonii – va avea decența să aibă o ținută care să se ridice la înălțimea așteptărilor. Acum era clar că Alice îi înșelase așteptările, pentru că își pusese hainele de cumpărături, acoperite cu o manta bleumarin, luată parcă în ultimul moment din prăvălia lor. Sau poate se pregătise pentru ploaie. Dacă între persoanele la care Isabel nu găsea puterea să se uite în aceste momente era una care să o liniștească, cât de cât, aceasta era Alice Claver, care nu se simțea deloc în largul ei și arăta jalnic cu mantaua aceea, având un aer de femeie săracă.

Isabel nu a avut prea mult timp la dispoziție să se obișnuiască cu situația ei, după ce armata regelui Eduard a intrat în centrul orașului. A fost declarată starea excepțională, iar interdicția de a ieși din casă a fost mutată înainte de apusul soarelui, pentru orice eventualitate. Tatăl ei a fost pus în fruntea unei patrule care avea sarcina de a supraveghea soldații, pentru a preîntâmpina orice fapte reprobabile împotriva cetățenilor. La sfârșitul primei zile, oamenii au început deja să respire mai liniștiți când și-au dat seama că această armată, din care cei mai mulți soldați fuseseră postați în afara zidurilor de la Moorfields (în timp ce la Castelul Baynard, proprietatea familială a ducilor de York situată pe malul râului, s-au adăpostit doar câteva sute de soldați), nu avea să le creeze probleme. Negustorii de vinuri și de pește ahtiați după profituri s-au grăbit să încheie contracte pentru furnizarea de provizii către soldați până când aceștia aveau să pornească iarăși spre nordul țării. John Lambert, extrem de agitat, a primit invitația de a participa alături de rege și de generalii săi la tedeumul care avea să se desfășoare la catedrala St Paul. Bucuria pe care o simți acesta când primi invitația compensa aproape în întregime amărăciunea suferită de el în seara precedentă, când fusese omis de pe lista invitaților la banchetul de rămas-bun organizat la Castelul Baynard, la care primarului i se acordase onoarea de a-l servi pe rege cu vin. Totodată, pregătirile făcute de el pentru momentele când avea să se afle în preajma membrilor casei regale trecuseră în planul doar planificarea pentru nunți.

În iureșul atâtor evenimente, John Lambert nu avusese timp să meargă împreună cu Isabel decât o singură dată la casa familiei Claver, situată pe strada Catte, o casă impunătoare, cu holuri uriașe și saloane magnifice, mult mai frumoasă chiar decât luxoasa casă a familiei Lambert, situată la colțul străzii Milk, cu toate că avea mai

puține tapiserii și covoare decât aceasta. S-a întâmplat în dimineața zilei în care porțile orașului au fost deschise pentru a permite accesul soldaților. El se echipase deja și era pregătit să pornească în misiunea sa de patrulare. Aranjase cu Alice Claver toate detaliile viitoarei căsătorii, inclusiv latura pecuniară, discutând cu ea timp de o oră la capătul unui salon enorm. Cuplului de logodnici i s-a oferit șansa de a profita de acest răstimp pentru ca să facă cunoștință și cei doi au stat extrem de stânjeniți pe două bănci, așezate față în față, la celălalt capăt al salonului.

Lui Isabel i se păru că trece o eternitate până găsi puterea să-și ridice ochii spre Thomas. Când într-un târziu reuși, rămase uimită să vadă imaginea tânărului care stătea în fața ei. Acesta sorbea zgomotos din cana de vin pe care mama lui o lăsase lângă el înainte să se retragă cu tact pentru a-i lăsa singuri. Ședea prăbușit pe bancă, cu fața roz umbrită în parte de părul care se încăpățânase parcă să nu stea cum fusese pieptănat. Se zgâia la picioarele lui, cotrobăia încontinuu cu mâinile prin punga care îi atârna de curea și își mușca buzele.

Parcă e speriat de moarte, își spuse Isabel în gând și, înțelegând într-o clipită starea acestuia, își îndreptă spatele. Mai speriat decât mine. Probabil că omul ăsta nua reușit niciodată să atingă vreuna din fetișcanele din cârciumile Tumbling Bear și Lion, la care îl văzuse mai demult holbându-se pofticios, își spuse ea imediat în sinea ei. Ca unic copil al unei văduve bogate, era răsfățat și nu fusese niciodată trimis în casa unei alte familii pentru a face ucenicie într-un domeniu. I se permisese să nu învețe meseria mamei lui în casa acesteia. Arăta ca un copil bătrân pe cale să izbucnească în lacrimi. Isabel era aproape sigură că nu fusese niciodată singur cu vreo femeie de vârsta lui. Iar acum toate acestea se întorceau împotriva lui. Se miră când își dădu seama că e pe punctul să-i fie milă de el.

Se aplecă înainte, însuflețită de dorința de a-l îmbărbăta și era cât pe-acți să-i atingă mâinile cu ale sale. Însă singurul subiect cu care se gândi că poate să spargă gheața era din domeniul afacerilor. Tatăl ei spusese că Alice Claver plănuia să-i cumpere fiului ei statutul de breslaș și să-i dea mărfuri în valoare de o mie de lire sterline, ca să scape cu totul de perioada de ucenicie – adică cei zece ani de pregătire pe care majoritatea băieților îi făceau pentru a învăța o meserie – și să poată începe negustoria pe cont propriu imediat după ce se va însura. În prima perioadă încă mai aveau să locuiască cu mama lui, dar casa lui Alice Claver avea zeci și zeci de camere și saloane, așa că oricum aceasta nu era cine știe ce problemă. Poate că lui Thomas Claver o să-i mai vină inima la loc când o să i se amintească ce perspective are, incomparabil mai bune decât ale celor mai mulți holtei tineri, care agoniseau din cerșeală cinci, cel mult zece lire pentru a putea să cumpere marfă și să înceapă apoi să lucreze pe cont propriu. Poate așa o să se simtă mai stăpân pe destinul lui.

— Sunt sigură că ești încântat că ai intrat în breaslă, îndrăzni ea fără prea mult elan, încercând să stabilească o legătură cu el și străduindu-se să schițeze un zâmbet încurajator.

Acesta însă nu făcu altceva decât să-și frece piciorul drept de cel stâng și să se încrunte.

— A, da. Mama mea, ea e cea care trage sforile, răspunse el ursuz. Asta nu înseamnă chiar nimic. Nu înseamnă că o să și reușesc să fac ce-mi place să fac. Din prima zi o să-și bage nasul în toate afacerile mele; așteaptă puțin și o să vezi că am

dreptate. „Thomas, fă asta; Thomas, fă aia; Thomas, nu fă așa.” Își ridică în sfârșit privirea spre ea, dar numai pentru a-i arunca o căutătură malițioasă și posomorâtă, după care începu din nou să-și frece gleznele și să se încrunte. Și n-o să mai treacă mult până o să se ia și de tine, o să vezi.

Isabel nu știa nimic în legătură cu Alice Claver, dar îi cunoștea reputația. În piețe, mătăsara era respectată și plăcută de cei mai mulți, mai ales datorită faptului că era considerată o forță a naturii. O femeie corpolentă, de vârstă medie, cu o față lată pe care atunci când voia ea se citea un zâmbet larg, deși nu se ferea nici să se încrunte și să vorbească tăios când era cazul. Alice Claver era o prezență aproape permanentă în piețele acoperite ale Londrei și avea șase prăvălii, dughene și tarabe, unde vindea îmbrăcăminte de mătase din Italia, fire de mătase din întreaga lume, panglici, cordoane, șireturi și articole de mercerie produse de lucrătorii ei din Londra. Îi lingusea neîncetat pe cei cu care intra în contact, îi peria pe negustorii de textile și le vindea mărfuri clienților cu o putere de convingere atât de mare, încât aceștia nici nu apucau să-și dea seama ce fac înainte să observe că au rămas fără niciun ban. După ce soțul ei murise, cu mai mulți ani în urmă, nu se recăsătorise. În schimb, i-a continuat afacerea și a făcut suficienți bani din negoțul lui Richard Claver cu articole de lux pentru a-și permite să închirieze conacul somptuos ca un palat în care locuiseră împreună pentru fabuloasa sumă anuală de 8 lire sterline și 13 șilingi, așa cum știa orice mătăsară din Piața Regală. Înregistrase negoțul pe numele ei, în calitate de femeie nemăritată, preluând responsabilitatea de a-și plăti singură datoriile. Nu împărtășea disprețul suveran pe care John Lambert îl nutrea față de pregătirea profesională a fetelor – le învăța meserie pe mătăsare mult mai tinere ca ea ca și cum ar fi fost băieți ucenici, arătându-le toate tainele negustoriei. Singurul lucru pe care mătăsarele ce terminau perioada de ucenicie nu îl puteau face era să intre în Compania Breslei Mătăsarilor; dreptul acesta le revenea doar bărbaților. Cu toate acestea, ele își puteau face o situație și, dacă lucrurile mergeau bine, ajungeau să nu mai depindă de un soț. În cazul lui Alice Claver, lucrurile într-adevăr merseseră bine. Ea vindea articole confecționate din cea mai fină mătase pentru Garderoba Regelui. Vizita în mod regulat piețele textile din Țările de Jos și cumpăra cele mai fine pânzeturi și materiale în cantități invidiate de mulți comercianți. Ba mai mult decât atât, le organizase și le convinsese și pe celelalte soții de mătăsari, dar și pe unii dintre cei mai influenți soți ai lor să trimită petiții la Parlament cu scopul de a-și proteja comerțul de concurenții din străinătate. Iar în lumea din preajma căminului ei, ea era inițiatoarea principală a acțiunilor de caritate. Poate că într-adevăr nu deborda de grație, însă avea mai multă energie decât majoritatea femeilor care nu aveau nici măcar jumătate din vârsta ei – suficientă energie, se gândi Isabel mirată, simțind iarăși un fior de compasiune față de Thomas, pentru a domina un fiu pe care cheful de muncă nu-l prea dădea afară din casă.

Astfel că Isabel continuă să zâmbească.

— Ce să facem, zise ea senin, amintindu-și că un răspuns pe un ton calm îndepărtează de obicei mânia, o să ne descurcăm noi, nicio grijă.

Vocea ei părea foarte încrezătoare și își dori să se poată simți la fel de plină de încredere. De Alice Claver nu prea puteai să scapi când voiai.

— O să înveți curând să-ți conduci singur activitatea. Iar eu te pot ajuta. Sau

măcar, se corectă ea numaidecât, zâmbind trist, cât o să pot, o să te ajut. Tatăl meu a refuzat întotdeauna să le lase pe femeile din familia lui să-i deprindă meseria. Spune că asta e din cauză că trebuie să se gândească mai ales la poziția lui și că oricum acum nu are nevoie de așa ceva pentru că e atât de bogat, deși noi știm că de fapt motivul e că mama mea nu a știut niciodată suficiente lucruri despre mătăsărie ca să ne învețe ea singură sau să țină o prăvălie, și după ce a murit, lui i s-a părut că dacă s-ar fi schimbat și ne-ar fi lăsat să începem să învățăm câte ceva s-ar fi discreditat. În orice caz, nu se dă în vânt să le învețe pe fete să lucreze. Așa că pe mine nu m-a lăsat niciodată să fac altceva decât să brodez. Și acum chiar am ajuns să mă pricep la asta.

Spunând acestea, continuă să-l privească fix. Deși nu dădea niciun semn, îl simți că nu mai este la fel de mohorât după ce începuse să-i spună câteva glume nevinovate despre familia ei. Astfel că se hotărî să continue în aceeași notă, dorindu-și ca el să râdă împreună cu ea.

— Tata zice: „Doamnele drăguțe cu degete lungi trebuie să brodeze veșminte preoțești” și imită vocea graseiată și dulceagă a tatălui ei, atât de bine încât colțurile gurii i se ridicară. E singurul lucru pe care îl consideră suficient de feminin pentru noi.

Brusc, el își ridică ochii și își aținti privirea asupra ei, atât de fix și îndelung încât ea crezu că spusese ceva care l-a ofensat. Îi întoarse și ea privirea, mirată. Ce i-o fi venit? Apoi își dădu seama că de fapt Thomas nu se simțise insultat, ci încerca doar să-și învingă timiditatea. Încetul cu încetul, fața lui pierdu acea expresie de îngrijorare. Observă o notă de drăgălășenie în zâmbetul lui calm.

— Nu ești nici pe departe atât de sofisticată cum mă gândeam eu, îi spuse el. Isabel fu de părere că amândoi simțiseră o clipă posibilitatea de a încheia o alianță: doi tineri lipsiți de putere, uniți împotriva familiilor care îi controlau.

Isabel nu avea nici cea mai vagă idee dacă Thomas Claver își păstrase încă buna dispoziție față de ea, acum când amândoi se aflau în cadrul ușii bisericii. Ochii ei erau ațintiți asupra ornamentelor ușii în timp ce preotul oficia slujba.

Când sosi momentul să facă schimb de verighete, tatăl ei fu nevoit să o înghiontească. Își scoase verigheta de pe deget și o întinse spre el, încă privind fix cadrul ușii, în sunetul clopotelor care se auzea din apropiere. Degetele îi erau umede. Deși simți că i se face pielea găină, nu avu nicio ezitare în mișcări.

Thomas nu fu însă la fel de norocos. Îl simți cum trage de inel, dar nu reuși să-l scoată. Și încă o dată. De data aceasta, verigheta îi ieși de pe deget, aruncă o strălucire pe care o văzu cu colțul ochiului și căzu pe pietricelele de jos. Ricoșă de două ori, cu o mică vultură în aer. Nu o văzu, ci mai degrabă o auzi cum ajunge la picioarele ei.

În jurul lor se așternu o liniște deplină. Tatăl ei trase aer în piept. Mama lui sâsâi amenințător: „Thomas!” Isabel îl privi dintr-o parte, de sub voal. Fața lui era roșie ca un rac, chinuită și plină de sudoare, iar în ochi i se citea expresia unui om uluit de neîndemânarea sa. Alice Claver îl înghionti în coaste și arătă cu mâna în jos, instruindu-l mânioasă să se aplece și să ridice verigheta. El stătea însă ca o stană de piatră, parcă incapabil să mai schițeze vreo mișcare. Toți cei din jur încremeniseră și

ei.

Inima lui Isabel se umplu de un sentiment pe care nu l-ar fi putut numi, dar o făcu să-și uite teama. Ea se aplecă, ridică verigheta poznașă și și-o puse singură pe deget; apoi întinse mâna să apuce mâna inertă a lui Thomas Claver, o trase spre ea și puse cu o mișcare sigură verigheta pe inelarul lui. Cei din jur stăteau încă încremeniți, părând că nici nu mai respiră. Trăgând adânc aer în piept, își ridică încet ochii în sus pe brațul lui Thomas Claver până când ajunse să-l privească drept în față și văzu cum ochii săi trecură de la expresia de recunoștință mută față de mâna pe care ea pusese verigheta ei la contemplarea brațului ei, urcând până ajunseră la chipul ei. În spatele groazei evidente care se putea citi în ochii săi, provocată fie de faptul că neîndemânarea lui întrerupsese desfășurarea ceremoniei într-un mod care avea să fie interpretat în prăvăliile de mătasuri și în piețe drept un semn rău-prevestitor, sau pur și simplu de faptul că gestul lui stângaci o stingherise pe mama lui, ea putu zări în ochii lui Thomas Claver urma unei speranțe tăcute și disperate că până la urmă ea va reuși să-l salveze.

Neștiind nicio clipă ce face, își ridică fața spre fața lui, sărind fără să-și dea seama peste acel moment al ceremoniei când mireasa și mirele sunt invitați să se sărute. Și văzând că el nu făcea decât să-i întoarcă privirea, uitându-se la ea absent, ca și când nu ar fi știut ce trebuie să facă în continuare, ea își întinse curajoasă mâna care acum purta verigheta lui și o duse pe după gâtul lui, se ridică în vârful picioarelor și îl sărută hotărâtă pe buze.

Una dintre băbuțele din jur care stăteau pironite locului, cu gălețile în mână, izbucni într-un hohot de râs ascuțit și aprobator. Din acel moment, deși avea ochii închiși și trupul despărțit de corpul masiv și greoi al soțului ei, chiar din acea îmbrățișare stângace, Isabel putu să simtă că membrii familiilor Lambert, Claver și Shore respirau în sfârșit ușurați; acum parcă toți își recăpătaseră răsuflarea; corpurile începuseră să se miște; în sfârșit se auzeau cuvinte murmurate și sunete întretăiate de exclamații fericite. Când își deschise ochii și făcu un pas în spate, văzu că Thomas Claver continua să o privească lung, ca un om uimit. Fața lui era încă roșie și transpirată, însă acum reuși să schițeze un zâmbet.

Isabel a dansat la petrecere. A dansat cu Thomas, redevenind brusc sfioasă și evitându-i privirea; conștientă de umezeala mâinilor lui; păstrând mereu cu încăpățănare o distanță de câțiva centimetri de corpul lui masiv. A dansat în schimb cu mai multă lejeritate în mișcări cu toți mătăsarii prieteni cu tatăl ei sau cu proaspăta ei soacră, până când obrații i s-au înroșit din nou de la simpla plăcere de a executa mișcările de dans. Și-a fluturat rochia de colo-colo și gleznele nu i s-au oprit o clipă. Destul pentru ziua de azi, își spuse ea la un moment dat, cu o veselie bruscă și nebănuită, sorbind din cupa sa de vin. Dintr-o dată, se simțea ușurată de povara de a trăi sub papucul tatălui ei, pentru că acum putea gusta din elixirul dulce al libertății. Bineînțeles, avea emoții în privința celor ce aveau să urmeze după dans, dar își spuse că va avea destul timp să simtă grijile nopții nunții când aceasta va sosi. Când în salon își făcu apariția al treilea fel de mâncare, piramide întregi de prăjituri cu frișcă și migdale ce tremurau ca gelatina în căldura din jur, îl lăsă pe partenerul ei, un vechi prieten de-al lui Alice Claver, cu ochii strălucitori, pe nume

William Pratte, să o conducă până la locul lui de lângă platforma unde se aflau platourile cu bucate, acesta luând și oferindu-i politicos tot felul de delicatese și zaharicale.

Thomas a însoțit-o pe Anne, soția lui William Pratte, înapoi la masă și apoi a părăsit încăperea. S-a uitat cu coada ochiului la Isabel. Ea i-a surprins privirea furișă și emoționată, dar fiind prea timidă, nu i-a putut zâmbi. Colțul buzelor ei a început să se ridice abia după ce el s-a întors nesigur spre ușă. Rămăsese ținută și tăcută între prietenii și prietenele mamei lui, simțindu-se aidoma lor, o adultă. Nu avea cum să nu-i simtă pe Alice Claver și pe membrii familiei Pratte, dolofani, atenți și atotștiutori, bârfind la câțiva pași de ea. Vorbeau cu voci scăzute, aruncând priviri circumspecte de jur împrejur; era clar că nu încercau să ascundă de ea ce spuneau.

— Păi normal că luptă murdar, spuse William Pratte, cu o strălucire răutăcioasă în ochi. Nobilimea nu a fost nici pe jumătate la fel de nobilă așa cum îi place să creadă. După părerea lor, cică regele Eduard nici n-ar fi câștigat de fapt ultima bătălie, ci doar i-a gonit pe dușmani până la Oceanul Atlantic și acolo i-a înecat.

Alice Claver răbufni ireverențios.

— Ca pe niște pisoai, spuse ea. Ei bine, ce să zic, călătorie sprâncenată.

— Da, dar totuși... Parcă nu seamănă prea mult cu Camelot, nu?

John Lambert o conduse pe Jane pe sub șirul de brațe ridicate din centrul salonului. Radia de fericirea de a-și fi îndeplinit planul, ținându-și vesel călcâiele, zâmbind la toți cei care îi ieșeau în cale. Cu toate acestea, nu se putea să nu fi observat că salonul era doar pe jumătate plin, și cei prezenți erau în majoritate rudele și amicii familiilor Claver și Shore, nu persoanele bogate și influente din City pe care și-ar fi dorit să le atragă. Isabel își spuse în gând: dacă l-ar fi iertat cu adevărat, sigur ar fi venit și primarul. Și consilierii orășenești. Ușurarea pe care o simțea acum că scăpase de supliciul nunții era atât de mare, încât acest gând aproape o făcu să îl compătimească pe tatăl ei.

— Chiar credeți că e adevărat ce se spune? Șoaptele lui Anne Pratte abia dacă se auzeau, dar ochii ei se mișcau neconținut în sus și în jos, asemenea celor ai unei femei coquette care tocmai și-a dibuit prada.

Oamenii aceștia păreau să fie mult mai puțin respectuoși decât tatăl ei și aveau limba mult mai ascutită decât acesta, se gândi Isabel, când fu atentă pentru o clipă la ce vorbeau. Ea nu auzise niciodată decât că la ei acasă membrii familiei regale York purtau conversații pe un ton măsurat și plin de reverență. Oare întotdeauna vorbeau așa? „Și fratele ăla – ducele de Gloucester; cum a ucis el...”

Moment în care începu să vorbească mai încet. Isabel își dădu seama imediat că va auzi din nou aceleași povești, iar și iar. Însă în acele clipe atenția îi fu distrasă de o mișcare la celălalt capăt al salonului; o agitație, un freamăt la ușă. Thomas? Își ridică privirea.

La ușă se strânsese o mulțime de oameni. De afară se putea auzi zgomot de copite și izbituri de metal. În salon intrau persoane noi, pe lângă grupul format lângă ușă. Reuși să vadă că unul dintre noii-sosiți era consilierul John Brown. În centrul grupului zări un cap descoperit cu păr roșiatic, un bărbat mai înalt decât ceilalți, căruia toți cei dimprejur îi făceau reverențe.

William Pratte încă mai șoptea conspirativ, revenind la miezul discuției tocmai

întrerupte și ridicându-și o mână de pe genunchii dolofani. Speriată, Isabel sesiză că se afla și ea în câmpul lui vizual, iar căutătura lui poposi o clipă și asupra ei. Era ca și când oamenii aceștia de vârstă mijlocie, atât de cunoscători în toate cele, angrenați în conversații vii, care mai de care mai picante, nu își dăduseră seama cât de tânără și lipsită de experiență era Isabel; dacă n-ar fi știut că un astfel de lucru era cu totul imposibil, ar fi zis că încercau cu bună știință să o includă în cercul lor; să se împrietenească cu ea.

Grupul de lângă ușă se mai agită câteva clipe și apoi începu să se disperseze, ca norii suflați de vânt. Timp de o clipă, Isabel reuși să arunce o privire deasupra celor trei capete cărunte din fața ei și i se păru că vede pe nimeni altcineva decât pe tatăl ei, în genunchi, rânjind ca un zănatăc la podea, în timp ce un bărbat îl bătea ușor cu palma pe spate, un bărbat ale cărui haine păreau să emane o strălucire de aur în zăpușeala soarelui de amiază.

— Uite, zise ea. Vocea ei era răgușită de emoție și surprindere.

William Pratte își îndreptă privirea în direcția în care arăta degetul ei.

— Doamne Dumnezeule, exclamă el. Alice, uită-te acolo.

Alice Claver își întoarse capul și rămase pironită, holbându-se la ușă. Însă Anne Pratte era încă angrenată în conversația abia șoptită.

— Bine, Alice, dar exact asta spun și ei acum, murmură ea fericită. Apoi își ridică și ea privirea, o văzu pe Alice Claver ridicându-se încet în picioare, încă privind lung și cu gura căscată ca un pește scos deasupra apei.

— E regele! fu exclamația prostească a lui Anne Pratte, prostească pentru că ceilalți îngenuncheau și ei acum, îngrămădindu-se laolaltă; primarul, apărut brusc, ca printr-o minune; părinții lui Will Shore; membrii familiei Pratte; Alice Claver (cum ajunsese oare atât de repede acolo?). Apoi John Lambert se opinti și el să se ridice, ca să scape de grămada de genunchi formată pretutindeni în jurul lui, împleticindu-se înapoi într-un mers legănat. Toți cei de față păreau cuprinși de sentimente vecine cu panica și se chinuiau să formeze un culoar de onoare pentru monarh, care cinstea masa lui cu această vizită extraordinară, alături de ucenici și servitoare speriate, care înțelegând instantaneu mesajul, se precipitau încoace și încolo să elibereze masa de farfurii și cupe și să presare pe ea petale de trandafir. Și fiecare cap neacoperit era plecat, deși toți ochii erau ridicați, ațintiți asupra regelui Eduard, parcă sorbindu-l ca pe cel mai fin vin.

— Ei bine, spuse regele într-un sfârșit, mișcându-se dezinvolt prin cameră și îndreptându-se spre tatăl lui Isabel, bătându-l iarăși ușor cu palma pe umăr, iar cuvintele lui făcură toate gurile să se caște și să rămână mute de uimire și admirație. Cum aș fi putut să-l las pe cel mai bun prieten al meu din Londra să-și mărite fiicele fără să vin și să le ofer urările mele de bine?

Fața lui John Lambert, copleșită de recunoștință, se înroșise; zâmbetul lui părea că îi despică fața în două. Pentru prima oară, nu părea chipeș și distins; poziția încovoiată a corpului lui și zâmbetul îl transformaseră într-o imagine a servilismului. Arăta de parcă îi mulțumea lui Dumnezeu că i-a dat ocazia de a-i împrumuta regelui Eduard, de-a lungul anilor, suma de 1.052 de lire sterline și 10 șilingi, sumă care, așa cum îi plăcea să le reamintească atât de des fiicelor lui, era aproape egală cu suma la care însuși ducele de Gloucester putea să spere că o poate obține din rente

într-un an de zile și mai mult decât majoritatea cavalerilor puteau spera să strângă într-o viață. Arăta de parcă se gândea că răsplata prezenței regelui aici, acum, era suficientă pentru a recompensa plata tuturor acelor datorii, chiar dacă de fapt nu avea să mai vadă în viața lui niciun șfanț din toată suma aceea imensă (lucru care, judecând la rece, era foarte posibil). Și totuși, nimeni n-ar fi putut arăta chipeș în preajma acestui rege, indiferent ce ar crede, își zise Isabel în gând. Prezența de aur a lui Eduard îi umbrea întotdeauna pe toți supușii săi.

Regele și prietenul lui – un curtean brunet ce râdea încontinuu și era aproape la fel de înalt ca Eduard, care dacă ar fi venit neînsoțit ar fi fost cu siguranță cea mai notabilă prezență, și pe care Anne Pratte l-a identificat pentru Isabel, cu șoapte pătrunzătoare, ca fiind Thomas, lordul Hastings, cel mai bun prieten al regelui – păreau că odată sosiți aici nu vor pleca prea curând. Regele mănca o felie de friptură de vită și bău o cupă de vin de Bordeaux. Zâmbetul insistent cu care se uită la Jane o făcu pe aceasta să roșească. Îl felicită pe Will Shore pentru că se însurase cu o femeie atât de încântătoare. I-a cerut mirelui permisiunea de a o invita pe aceasta la dans. A condus-o pe Jane cu mișcări grațioase ca fulgul plutind în aer pe întreaga durată a basse danse-ului. De ce ea, și nu eu? Isabel era cu totul nedumerită, deși nu putea pricepe câtuși de puțin sensul întrebării care îi venise în minte; știa că ar fi fost de-a dreptul copleșită dacă s-ar fi pomenit în situația să îl atingă pe rege în persoană. Însă toată lumea se întorsese și se uita la Jane.

— Uite, vezi, bolborosi Anne Pratte către Isabel, cu fața strălucind de bucurie, părând să fi uitat cu desăvârșire că doar cu câteva momente mai înainte bârfea spunând numai lucruri dezgustătoare, având însă acum întipărită pe chip impresia profundă produsă asupra ei de ilustrul oaspete, tatăl tău se află în bunele grații ale regelui, da, într-adevăr... ce onoare... îți dai seama? N-am mai auzit niciodată așa ceva, de când mă știu... cine a mai pomenit vreodată ca regele Henric să vină în mijlocul negustorilor, în gașca asta de oameni simpli, vai de capul lor... Eu una am fost întotdeauna de părere că loialitatea trebuie răsplătită.

După câteva clipe, John Lambert se grăbi să ajungă la Isabel pentru a o prezenta regelui. Se simți stânjenită de expresia de triumf de pe fața tatălui ei, dar l-a lăsat să o ia de mână. Cu toate că inima îi bătea nebunește, continuă să privească în jos în timp ce el o conduse pe lângă masă și începu să murmure: „Sire” și „Cu bunăvoința Maiestății Voastre”, tot timpul făcând plecăciuni și târșâindu-și picioarele pe podea. Făcu și ea o reverență aplecându-se cât putu de mult, după care se ridică, cu privirea încă ațintită în jos. Nu voia să fie atrasă în agitația amețitoare a acelor clipe, dar aceasta era totuși molipsitoare.

— Aha, o altă frumusețe Lambert, spuse regele. Iar vocea lui era atât de profundă, bogată și plină de o frumusețe nebănuită, încât surpriza a făcut-o să-și ridice privirea spre el; preț de o clipă, glasul lui îi amintise de vocea străinului pe care îl întâlnise în biserică.

Timp de o clipă, când ochii săi se întâlneau cu ochii acestui străin, fu dezamăgită să vadă o față mai mare, mai plină și mai chipeșă, decât se aștepta. Însă ceva anume, nu-și dădea seama ce, o făcu să nu-și poată desprinde ochii de ai lui, care parcă debordau de un râs leneș; deveni brusc conștientă de gura lui senzuală; un colț al gurii lui voia parcă să schițeze un început de zâmbet, ca și cum ar fi avut de

gând să-i spună numai ei o anecdotă pentru a râde împreună. Poate că de vină era toropeala nefirească și prelungită a după-amiezii, însă în căldura acelei priviri îndelungate ea simți timpul suspendat. Scena aglomerației din jur începu să piardă din tăria realității și conturul celor din jur începu să pălească. Nu simțea altceva decât că ochii bărbatului erau ațintiți asupra ei și la un moment dat simți o furnicătură de plăcere în obraji și schiță fără voia ei un zâmbet larg. Până când, spre surprinderea ei, își dădu seama că râde; un râset pur, aproape animalic.

La un capăt al salonului, se aprindeau lumânările, observă ea, venindu-și în fire, întrebându-se totodată de unde apăruse această fericire imensă, ce într-o fracțiune de secundă îi copleși sufletul.

După care totul se termină. Nu mai urmă niciun dans. Regele îi făcu semn cu mâna de rămas-bun lui Thomas, care tocmai revenise în salon și arăta chiar mai speriat decât toți cei de față, ba alarmat, ba îngrozit de-a dreptul când văzu încruntătura mamei lui, iar apoi aproape căzu în cap pe când se chinuia să facă o plecăciune. John Lambert se precipită să o conducă pe Isabel înapoi la masă, aplecându-se de mai multe ori și rânjind în tot acest timp. În încăpere nu mai rămăsese nimic în afară de voioșia ei. Când John Lambert o ajută să se așeze pe scaun, agitat și cu o mulțime de mișcări fără niciun rost, incapabil să-și stăpânească emoția, el nu reuși să se oprească din murmurat: „un om minunat; un rege de care poți fi mândru; trăim vremuri fericite...; ai avut onoarea... onoarea...” Când întinse mâna să apuce cupa de vin, ea observă, cu o ușoară notă de amărăciune care nu ar fi recunoscut pentru nimic în lume că putea fi de fapt gelozie, că regele dansa din nou cu Jane.

— Un lucru e sigur. Acum nimeni nu o să-și mai amintească de inel, îi spuse Thomas fericit, mângâindu-i cu o mână părul, ridicându-se și rezemându-se pe cealaltă mână pentru a-i putea vedea fața pe pernă în lumina dimineții.

Nu era gras, așa cum crezuse ea; acum știa că trupul lui, care semăna foarte mult cu cel al unui bou, de două ori mai mare decât al ei, nu era decât masă musculară și vigoare.

Bolborosi ceva nedeslușit, încercând să scape de amintirile stânjenitoare, fericite și greu de povestit despre lucrurile copleșitoare pe care ea și el le făcuseră în întuneric în acest pat, și ajunse la evenimentul într-adevăr uluitor care se întâmplase ieri, singurul lucru legat de nunta ei pe care orice bârfă din piețe avea să-l pomenească de-acum – prezența regelui la nuntă.

Regele Angliei la nunta mea, își zise ea în gând mirată și somnoroasă. De curând reîntors, regele Eduard – care cu un an în urmă era doar un fugar înspăimântat, gonit peste granițele țării de armata regelui Henric, forțat să se imbarce pe un vas pentru a ajunge în Țările de Jos, asta după ce fusese pus pe fugă la, nu era sigură, parcă la Doncaster; și după ce mersese toată noaptea, împreună cu fratele lui și cu cei mai apropiați prieteni ai săi, traversând Golful Wash, venise marea și îi trăsese pe soldați în mare, în ciuda urletelor lor deznădăjduite, marea care ei credeau că îi va salva dacă ar fi putut să ajungă la un port în care să poată urca pe un vas și să plece undeva în străinătate. Nu e de mirare că în acele zile, ceilalți negustori își spusese că cel mai bun lucru era să accepte victoria armatei regelui Henric;

aceasta deși cei zece ani de domnie ai lui Eduard nu le aduseseră decât prosperitate; și chiar dacă își aminteau clar deceniile de mai devreme, când domnia fără noimă și iresponsabilă a regelui Henric condusesse la debandadă și anarhie, într-o perioadă când părea că nimic nu îi poate opri pe pirați și pe baronii jefuitori care abordau orice navă, când vapoarele cu vinuri nu mai soseau în țară și traversarea Canalului Mânecii cu încărcătura lor prețioasă era un adevărat pericol. Cu un an în urmă, regele Eduard nu părea să aibă nicio șansă. Fu însă un om norocos; un om priceput. Nu pierduse niciodată vreo bătălie. Făcuse rost de bani, ridicase o nouă armată și ajunsese, prin luptă, înapoi la Londra. Iar acum arăta lumii cum avea de gând să conducă, aceasta dacă reușea în sfârșit să învingă armatele lancasterilor, care se aflau încă în ținuturile din centrul Angliei – în ipostaza de prieten al negustorilor. Regele Eduard, în persoană, la nunta ei.

Nimeni nu mai auzise așa ceva înainte. Niciun alt rege nu se sinchisise să facă așa ceva, să vină la vreo ceremonie organizată de un negustor. Pe de altă parte însă niciun alt rege nu mai fusese nevoit să împrumute sume atât de mari din City pentru a-și finanța un război, pe care, până de curând, părea sortit să îl piardă. Și de la nimeni nu împrumutase regele atât de mulți bani ca de la John Lambert. În mintea lui Isabel reveniră pentru câteva clipe toate temenelele și târșăiturile de picioare de la nuntă, din momentul în care regele Eduard își făcuse apariția pe ușă. Reverența. Răsetele lingușitoare, guduratul. „Oh... fața tatălui meu...”, își aminti ea și izbucni în râs. Nu râdea de complezența politicoasă cu care întâmpinase conversațiile de circumstanță ale negustorilor adulți și ale soțiilor acestora, ci la amintirea unuia din hohotele lor zgomotoase de veselie în timp ce se juca alături de sora ei în patul din camera copiilor, în casa familiei Lambert, pe când nu le băga nimeni în seamă.

Și acum râdea în hohote, dar împreună cu Thomas Claver.

— Și mama mea, continuă el vesel, m-am uitat la ea și mi-am dat seama că și-ar fi dorit și ea să se îmbrace mai elegant, măcar o dată în viață. Nici măcar nu era singura care și-ar fi dorit asta. Cred că orice femeie din salonul acela ar fi făcut orice ca să-i atragă atenția.

Se așeză peste ea, plantându-și câte un cot masiv lângă urechile ei, privind-o și rânjind cu o încredere care părea neobișnuită pentru el.

— Chiar și tu, hm?

Ea își închise ochii, timidă acum că se pomenise în situația de a-l privi de la o distanță atât de mică, în lumina zilei, și abia mai putea respira, pentru că pieptul lui o apăsa din nou, iar picioarele lui încercau de zor să se strecoare între ale ei. El îi dădu la o parte cu un gest voit obraznic o șuviță de păr care îi acoperea genele.

— Spune-mi! E regele bărbatul viselor tale?

Ea răspunse dând din cap în semn că nu, cu ochii încă închiși, zâmbind la atingerea ușoară a părului lui Thomas pe pielea ei și la politețea morocănoasă a glasului lui. Dacă aveau să continue acest dialog pe o astfel de notă, atunci urma să fie pur și simplu absorbiți de moment, de momentul acesta și poate de multe altele la fel; să poată simți norocul de a se bucura de plăcerea de a fi cu cineva care nu o va critica niciodată sau care nu i-ar cere nimic altceva în afară de afecțiune fizică ori răspunsuri la genul acela de întrebări emoționale, copilărești cu care o pisase încă dinainte de ivirea zorilor: „Care sunt cele trei culori preferate ale tale? Care e

mâncarea ta preferată? Cea mai urâtă amintire? Sfântul care ți-e îngerpăzitor?” Însă întrebarea lui redeșteptase o parte a ei care era separată de Thomas Claver; o parte perfect conștientă că această desfacere facilă a picioarelor, ba chiar și primii fiori de excitație care puseseră stăpânire pe corpul ei când trupul lui se apropia tot mai mult de al său, nu îi umpluseră simțurile și nu schimbaseră culoarea aerului, ca atunci când discutase cu bărbatul din tavernă, în acele câteva secunde fermecate, când acela îi spusese că cea mai bună opțiune pe care o avea era să se mărite.

— Nu, șopti ea, râzând, bineînțeles că nu este.

După care își arcui ostentativ corpul sub Thomas Claver și își lipi buzele de ale lui, străduindu-se să îndepărteze de ea acea față străină – ochii aceia negri și pătrunzători, sprâncenele ridicate amintind de o cruce, vocea misterioasă și catifelată – înapoi în tărâmul nesiguranței, acolo de unde și venea. Sunt binecuvântată că am primit atâta fericire, își spuse în sine; ar fi un păcat să cer mai mult de-atât.

— Așadar, cine este?

Glasul lui Thomas Claver îi întrerupse firul gândurilor, pe când el își mișcă buzele pe fața ei până la ureche, respirând tot mai întretăiat pe măsură ce dorința puneă tot mai mult stăpânire pe simțurile lui, iar ea respiră răspunsul pe care el dorea să-l audă, și era cât pe-acî să i-l sugereze direct:

— Tu.

După un timp, întinzându-se pe perne, ea dădu leneșă din cap când Thomas anunță, cu o reîntoarcere subită a neliniștii:

— Trebuie să mergem neapărat la micul dejun; dacă nu ajungi la masă în zori, dai de bucluc.

— Azi nu e nevoie să facem chiar tot ce vor ei; o să ne înțeleagă, murmură ea ca răspuns, mângâindu-l pe umăr. Ba ar fi de-a dreptul dezamăgiți dacă ne-am năpusti să mâncăm în dimineața asta.

Se simți mulțumită când văzu că fața lui se relaxează și revine la expresia de veselie de mai devreme – după care, instantaneu, își aminti de cineva anume, cineva care fusese poate cea mai ciudată persoană în acea zi bizară, încheiată de câteva ore.

Era vorba de Jane. Jane, care toată viața ei nu fusese altceva decât o prezență tonică, mereu binedispusă. Mereu gata să facă ce trebuie, ca toată lumea să fie mulțumită; Jane, care se străduise întotdeauna să fie fericită chiar și în situațiile cele mai deznădăjduite; Jane, care acceptase mâna pețitorului hotărât de tatăl ei mult mai ușor decât Isabel („Nu poate fi chiar atât de rău – cel puțin nu o să mai fim nevoite să mai stăm pe scaunele alea îngrozitoare din prăvălia de comenzi, să chiorâm de atâta stat și cusut la sutana vreunui moșneag de episcop, și toți băieții ăia din piață holbându-se la noi de parcă n-au mai văzut în viața lor nicio fată”). Jane, care după părerea ei avea să devină o soție perfectă imediat după cununie; soția care râde în bucătărie cu servitorii și cu copiii; care râde mai elegant într-o companie selectă, la masa primarului; care prin farmecul ei reușește să-l aducă pe soțul ei într-un post râvnit de mulți; care reușește să obțină contracte grase de la clienți cu agerimea minții și cu frumusețea desăvârșită a picioarelor sale.

Grația supunerii lui Jane nu fusese la fel de deplină cu o seară mai înainte. De îndată ce regele se aplecase cerându-i soțului ei permisiunea de a o invita la dans, ea

se ridicase în picioare, fără ca măcar să mimeze că așteaptă încuviințarea bâlbâită a lui Will Shore, după care începuse numaidecât să se legene cu mișcări elegante, condusă de rege, în lungul și în latul salonului, o imagine a fericirii întruchipate.

O oră mai târziu, când Isabel și Thomas părăsiseră încăperea, Jane a rămas în compania regelui, într-o mare de lumină aurie, ignorându-l complet pe soțul ei, adâncită într-o conversație lejeră, care nu avea mai deloc legătură cu iureșul de dans și de umbre care fremătau împrejurul lor. Și, în întunericul care stăpânea zona de dincolo de locul în care cei doi purtau conversația respectivă, Isabel își aminti acum de jocul nesigur al privirilor schimbate atunci. Ochii lui John Lambert, fixați într-o expresie de adorație asupra regelui. Ochii prietenului regelui, lordul Hastings, aruncându-i priviri lascive lui Jane. Și ochii lui Will Shore, buimaci și nedumeriți, trecând de la un cap însemnat la altul, ca și cum s-ar fi întrebat dacă e mai bine să se simtă siderat de atenția pe care regele o acordă soției sale sau doar ignorat.

În cele din urmă, nu au reușit să ajungă la masă în compania lui Alice Claver mai devreme de ora unsprezece dimineața. La masă nu se servi decât un fel din carne de vită, pâine și bere, pentru că nimeni nu voia mai mult după excesele de deunăzi. William și Anne Pratte au fost și ei prezenți alături de Alice, dar Alice se întrebă în sinea ei, oare plecaseră ei măcar o clipă de acolo? Dădeau impresia că știu la fel de bine casa ca și când ar fi locuit acolo, cu toate că se cunoștea că aveau propria lor casă lângă noua locuință a lui Jane, pe strada Old Jewry^[2]. Bârfeau și rânjeau, așa cum făcuseră cu o zi înainte, iar Anne, când văzu tânărul cuplu, imediat începu să le povestească despre toate picanteriile întâmplare mai târziu, pe care ei le rataseră cu o seară înainte. Despre tot felul de curteni care veniseră să petreacă și ei alături de rege după plecarea lor, inclusiv fratele regelui, ducele de Gloucester, un bărbat scund și brunet, ostil și arțăgos, și despre felul în care Jane a dansat cu regele până când s-au stins toate lumânările.

Poate că la familia Pratte, ca la cele mai multe familii de negustori de textile, împărțirea muncii între membrii familiei – soților le revenea sarcina de a achiziționa materialele angro, în timp ce soțiile se ocupau de obicei cu confecționarea produselor de lux care se vindeau cu amănuntul din mătășurile cumpărate de soți, cu vânzarea propriu-zisă și cu instruirea și supravegherea ucenicilor – făcea ca soțul și soția să semene atât de mult, încât cine îi vedea prima oară ar fi zis că sunt gemeni. Erau amândoi scunzi, solizi și veseli. Părul lui William Pratte era destul de rar și cărunț și, deși amândoi aveau ochii căprui, aceștia erau la fel de vii și iscoditori ca ochii unei veverițe. Unul termina propoziția începută de celălalt, dar și propozițiile începute de Alice Claver. Totuși, așa ceva nu s-ar fi întâmplat niciodată la masa familiei Lambert, unde domnea buna-cuviință și aproape nimeni nu scotea niciun cuvânt; dar aici nimănui nu-i păsa de astfel de amănunte.

Cei trei au ținut atât de mult să-i invite pe proaspeții însurăței să participe la conversația lor de oameni adulți, străduindu-se să nu facă nici cea mai mică aluzie, nici măcar printr-o grimasă necuvenită sau vreo mișcare abia sesizabilă a sprâncenelor, la plăcerile descoperite de cei doi în patul conjugal, încât Isabel s-a chinuit tot timpul cât a stat la masă, trecând de la senzația de jenă profundă care o făcea să se îmbujoreze, la sentimentul de teamă că până la urmă discuția va ajunge

și la acest subiect.

Din când în când simțea un nod atât de dureros în stomac, că nu mai auzea decât jumătate din bârfele nevinovate care se spuneau în legătură cu ceremonia nunții. John Brown, înlocuitorul tatălui ei în funcția de consilier orășenesc: un om cu doar câteva fire de păr pe cap, mult prea gras, care ar trebui să facă mai multă mișcare. Tatăl ei: indecent de chipeș, oare cât l-or fi costând mantiile pe care le poartă? (În această clipă, simți ațintiți asupra ei ochii strălucitori ai celor trei adulți, care se uitau la ea circumspect, apoi privirea lor se îndreptă altundeva.) Se bucură când Thomas își puse mâna pe mâna ei pe sub masă și apoi o strânge ușor. Mâna lui era umedă, fața crispată, probabil că și el era la fel de emoționat ca ea.

— Pe regele Henric nimeni nu l-ar fi putut aduce în felul acesta la o nuntă dată de un negustor, șopti conspirativ micuța Anne Pratte, întoarsă cu fața la Alice Claver.

Isabel observă că privirea dojenitoare a lui Alice Claver, matroana casei, se opri asupra lui Anne; nu se cădea să te dedai la bârfă când vorbeai despre regi. Dar femeia mai corpolentă nu găsi de cuviință să facă altceva decât să chicotească aprobator și răspunse, cu o lipsă de respect care lui Isabel i se păru uimitoare:

— Ei, haide; mie-mi place să discut oricând despre un rege care e un bărbat puternic și frumos, mai ales dacă are și un anumit interes în cercul nostru...

— ...Și îi împiedică și pe italieni să ne mai trișeze, interveni William Pratte plin de speranță. Și îi pune la punct și pe germani. Poate reușește să-i prindă și pe pirații francezi. Eu unul o să susțin Casa de York, pe legea mea, dacă regele Eduard o să-și dea silința să ajute City-ul. Dacă nu o să mai taie frunza la câini în timp ce orice lord din țara asta își face de cap și negoțul nostru se duce de râpă. Vă spun eu, o să mă rog la Dumnezeu pentru rege și o să spun Aleluia în fiecare dimineață dacă Eduard o să facă toate lucrurile astea...

Spunând acestea, își schimonosi fața, scoase limba țuguiață din gură și imediat fața lui pocită și scâlâmbăiată arătă exact ca a unui nebun. Exercițiul lui de mimă fusese la fel cu cele pe care le vedeai oriunde pe străzile Londrei la cei ce îl imitau pe regele Henric cel nătăflet.

Isabel privea fără să scoată niciun cuvânt. În condiții normale, i-ar fi fost teamă să audă ceea ce tatăl ei cu siguranță ar fi considerat o conversație între niște trădători. Dar acum, avea senzația că ceva anume din agitația răutăcioasă din jurul mesei avea să-i fie pe plac, odată ce se va obișnui cu tonul discuției.

— Ei bine, atunci să sperăm că o să câștige, spuse răspicat Alice Claver. Mai trebuie să-l prindă și pe Warwick. Și acum, continuă ea pe un ton deopotrivă răsunător și dominator, întorcându-se cu fața spre Isabel și Thomas atât de brusc, încât aceasta nici nu avu timp să simtă că i se pune un nod în gât. Acum e rândul vostru. Dacă tot discutăm despre faptul că negoțul nostru se duce de râpă, nu credeți că ar fi timpul să vă apucați de treabă?

Poate că într-adevăr stilul lui Alice Claver fusese prea direct, însă ochii ei clipiră atât de vesel încât Isabel nu se simți ofensată. Cel puțin, preț de o clipă. Apoi își dădu seama că Thomas, care se afla lângă ea, clocotea de ciudă și, după o clipă de ezitare, își spuse în gând că poate interpretase greșit dispoziția lui Alice.

— Mișcă-ți un pic până în depozit minunatele tale picioare, da, Thomas? continuă să împungă Alice Claver, cu o voce care anunța un hohot de râs. Arată-i lui Isabel

valurile de material, da?

Isabel se uită în jos la masă, dar nu înainte să observe că Anne și William Pratte mai schimbă o privire pătrunzătoare – suficientă ca să-și dea seama că nu era prima oară când o auzeau pe Alice Claver spunându-i acest lucru fiului ei și că nici de această dată ea nu se aștepta la un rezultat pozitiv. Isabel strânse și ea mâna lui Thomas. Dacă se simțea dominat, dorea să-i arate că îl sprijină.

— Hai, mami, îl auzi pe Thomas răspunzându-i. Suna ca un răspuns smiorcăit al unui puști, iar în ochii lui licări o privire șăgalnică, de om căruia nici prin cap nu-i trece să lucreze astăzi și care ar spune orice ca să nu facă nimic. Isabel își slăbi strânsoarea mâinii. Abia ne-am căsătorit ieri.

Alice Claver nu părea deloc impresionată.

— Ei și, ați avut toată dimineața la dispoziție să trândăviți, nu? zise, iar acum din vocea ei răzbătea mai multă duritate decât bună dispoziție.

Isabel roși. Cei doi Pratte se uitară din nou unul la altul. Abia stăpânindu-și nervozitatea, Alice Claver continuă:

— Știi, William are amabilitatea să se ofere să vă conducă să faceți un tur al prăvăliilor. Să vă arate genul de mărfuri pe care v-ați putea gândi să le cumpărați ca să vă faceți și voi o situație. Și să vă ducă la Primăria Londrei să faceți cunoștință cu oamenii care vă pot sfătui în acest sens.

Și făcu o pauză, ca și cum ar fi așteptat o reacție din partea lui Thomas. Însă Thomas rămase tăcut ca un catâr.

La care Anne Pratte se băgă și ea în vorbă, cu vocea ei pițigăiată care aducea cu un fluierat:

— Nu o să fie nevoie să-ți faci griji în privința lui Isabel, Thomas. În după-amiaza asta o să am eu grijă de ea. O să trecem pe la furnizorii de broderii ai lui Alice, e bine pentru Isabel să facă cunoștință cu ei. Poate să vină cu mine...

Isabel își dădea foarte bine seama că ambele oferte i-ar fi fost utile dacă Thomas avea de gând să cumpere suficiente materiale ca să poată începe să lucreze pe cont propriu ca neguțator, și înțelegea că se cuvenea ca și ea să se deprindă cu numele și chipurile mătasarelor cu care poate avea să colaboreze în curând. Îi strânse din nou mâna lui Thomas și îi aruncă o privire complice pe sub gene, dorind să-i transmită că ar vrea ca el să accepte. Dar Thomas nu făcu altceva decât să se încrunte și mai tare.

— Mami, repetă el, cu răbdarea greu pusă la încercare a omului care vorbește cu un idiot. Tocmai am vorbit despre asta. Abia ne-am căsătorit. Și Isabel vrea să meargă să-și ia rămas-bun de la oastea regelui. Vrem să ieșim puțin să ne plimbăm.

Toți ochii se întoarseră spre Isabel, făcând-o pe aceasta să simtă că îi ia foc fața. Fusese cât se poate de stânjenită de tonul vocii lui Thomas. Indiferent cât de lejer se purtau discuțiile în această casă, cu siguranță că mamei nu se cuvenea să-i răspunzi pe un astfel de ton. Mai mult decât atât, ea nu își amintea să fi făcut vreun plan pentru o plimbare sau pentru a asista la plecarea oștirii din Moorfields; de ar fi întrebat-o cineva dacă vrea să facă așa ceva, ar fi negat categoric. Tot ce știa în legătură cu soldații era că sunt periculoși. De ce să pui singur paie pe foc? Și în niciun caz nu voia să fie alibiul lui Thomas dacă el intenționa să scape de un aranjament pe care mama lui îl făcuse special pentru el. Singura consecință ar fi fost

ca Alice Claver să se simtă deranjată de purtarea ei și nu dorea acest lucru.

Dar acum era soția lui Thomas. Era de datoria ei să îl susțină și îl sprijine oricând și oriunde. De asemenea, nu îi mergea deloc la inimă felul în care Alice Claver îi folosea pe soții Pratte pe post de auditoriu pentru a încerca să-l facă de râs în public pe Thomas. Va trebui să se gudure pe lângă el și să-l convingă să facă ce-i spunea mama lui, dar asta abia când aveau să rămână singuri, mai târziu. Deocamdată, tot ce putea face era să înfrunte privirea acuzatoare a lui Alice Claver, să încerce să schițeze un zâmbet liniștit, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, și să se roage ca valul de sânge care se urcase în obraji ei și o făcuse să roșească până în vârful urechilor să se retragă.

Urmă o pauză lungă, plină de tensiune.

— Păi, dacă *Isabel* vrea asta... replică Alice Claver cu voce tăioasă, după care se îndepărtă. Nu termină propoziția începută. De data aceasta, nimeni altcineva nu mai termină propoziția începută de ea.

— Hai, Isabel, spuse Thomas, ridicându-se în picioare și luând-o pe Isabel de mână.

Isabel se uită înapoi când ajunse în pragul ușii. Soții Pratte dădeau amândoi din cap fără să scoată vreo vorbă. Dar privirea lui Alice Claver era încă ațintită asupra ei, iar în ochii ei se deslușea o mânie rece. Simțind brusc un nod în gât, Isabel își dădu seama că își făcuse un dușman.

Ca orice londonezi ieșiți să caște gura, plini de recunoștință, la soldații care intraseră în orașul lor fără să jefuiască oamenii sau să le siluiască femeile, Isabel și Thomas Claver nu se simțeau tocmai liniștiți în preajma soldaților postați lângă zidurile orașului și nu se apropiară prea mult de ei. Au preferat să intre în rândul mulțimii care stătea circumspectă pe sub pomii roditori cultivați de oameni pe pogonul lor de pământ, molfăind pâine, călcând în picioare culturile de fasole și mazăre și dărâmând țințele arcașilor – savurând de sub adăposturi umbrite pericolul mut al păcii, nedorind să intre în peisajul vast, însorit și strălucitor al călăreților și al spadelor ascuțite. Suntem ca niște vaci care ne rumegăm peticul de iarbă de dimineață până seara, își spuse ea în gând, moleșită și scufundată într-o reverie a bâzâitului de insecte și a freamătului mulțimii din jur. Simțea căldura brațului lui Thomas Claver care o cuprindea în jurul taliei, neștiind dacă trebuie să fie mândră sau rușinată de prudența concitadinilor ei. Și, pe când se uita la soldații aceia care își curățau armele și uniformele – acum lumea spunea că acești cavaleri, marchizi, țărani și tăietori de beregate urmau să plece mâine pentru a-l găsi pe Conte de Warwick și a-l ucide – își spuse în sinea ei oamenii ăștia seamănă cu niște lupi.

Ea și Thomas nu schimbă nicio vorbă de la ieșirea din casă, ci doar au mers împreună agale, în liniște, cu spatele scaldat de lumina soarelui. Pasul domol al plimbării avu rolul de a potoli neliniștea din sufletul lui Isabel. După ce Thomas o să se calmeze, gândi ea, o să găsesc eu o cale să discut cu el și să-l conving să facă ce i-a cerut mama lui. Dar nu încă.

— Ești așa de mică, spuse Thomas Claver deodată, întorcând-o spre el, luând-o în brațe și aruncându-i o privire plină de afecțiune. Abia dacă putea ajunge la umerii lui lați.

Începu să o muște de o ureche și să o gâdile cu buzele.

— Thomas, bâigui ea, ridicându-și fața înspre el, dar neștiind cum ar fi mai bine să procedeze, dorindu-și în sinea ei să aibă mai mult exercițiu în a-i convinge pe oameni să acționeze după vrerea ei.

El își plasă buzele deasupra ochilor ei.

— O să te tot sărut până-ți trece încruntarea asta, îi șopti.

Ea schiță un zâmbet nesigur. Apoi, incapabilă să găsească o modalitate iscusită de a aduce în discuție subiectul care o preocupa, îl atacă direct. Mai bine să scap odată de grija asta, își spuse sieși.

— Măine o să începem lucrul, nu-i așa? întrebă ea cu neliniște în glas. Nu vreau ca mama ta să creadă că am o influență proastă asupra ta.

El îi întoarse zâmbetul, însă își mută privirea în altă parte.

— Vreau doar să stau câteva zile cu tine, numai cu tine, zise el cu voce blândă. Cred că nu cer prea mult, hm? Apoi, afișând ostentativ un simțământ care spera din tot sufletul că va semăna cu nonșalanța, Thomas continuă: O s-o facem noi pe mama să nu ne mai bată la cap cu asta, o să vezi că n-o să fie greu. Nu-ți face griji în privința ei. E aprigă la supărare, dar știu eu cum s-o iau.

După care își lipi buzele de ale ei. Ea închise ochii și aproape că îl lăsă să o ridice în aer pentru a o săruta.

Dar chiar și acum, când trupul ei răspundea întocmai chemării lui, mintea ei era frământată de întrebări dificile. Oare sărutul acesta era modul lui de a o opri să vorbească? Și cât de mult mai avea de gând să lungească șirul acelor câteva zile în care nu voia să facă nimic?

— O să începem după ziua de 1 mai, spuse Thomas. E destul de devreme și așa, crede-mă. După care gura lui rămase închisă din nou ca un mormânt. Spusese același lucru iar și iar, în fiecare zi, la fiecare masă, timp de o săptămână.

Soții Pratte se uitară unul la altul.

Alice Claver îi aruncă lui Isabel ceea ce între timp devenise bine cunoscuta privire plină de ură. Când se înfuria, fața ei rotundă căpăta o nuanță mai pală de roșu, iar ochii i se făceau aproape negri. Buzele ei păreau că descriu un rânjet de dispreț.

Isabel îi înfruntă privirea cu mult curaj.

— Ce rost are să mă învinuiți cu toții, numai eu sunt de vină? se întrebă ea deznădăjduită. Nu a lucrat nicio singură oră în viața lui. Asta pentru că nu l-ați obligat să o facă. Nu e vina mea că nici acum nu vrea să muncească.

Îi era aproape imposibil să-și mai amintească farmecul primei mese servite în această companie, când bârfa glumeată și lipsa de griji țineau parcă de domeniul istoriei. Atmosfera din casă devenise acum atât de plină de venin, încât aproape că respira ușurată când reușea să plece din casă alături de Thomas după fiecare scandal de dimineață. Se plimbau cu barca. Pescuiau. Se uita la el când trăgea cu arcul la țintă. Cinau în taverne situate mai departe de Piața de Mătăsurii și Catifele, în zona mătăsarilor, mai departe decât ajunsese ea într-o viață: în cartierul Westminster, în sătucuri îndepărtate, presărate pe malul râului, precum Kew, ori în zonele sălbatice ale parcului Haringey. În decursul acestor zile de copleșitoare apropiere fizică, se deprinsese atât de bine să descifreze până la cel mai mic

amănunt care va fi modul în care fața, părul și corpul lui musculos se va mișca, în orice clipă a zilei, încât simți și ea că au devenit foarte apropiați, trup și suflet. Aproape că încetase să-i mai compare corpul cu amintirea bărbatului din biserică, iar când în minte îi mai revenea acel gând, i se părea că totul se face negru în jurul ei. Și totuși, aceste ieșiri, în timpul cărora i se dezvăluiau în fiecare zi aspecte ale vieții lui Thomas pe care nu le-ar fi putut cunoaște niciodată în strada Catte, erau și oarecum neliniștitoare pentru ea, pentru că îi aduceau aminte mereu cât de puțin își cunoaște de fapt soțul. La un moment dat, avu impresia că probabil Thomas cunoștea jumătate dintre hangiii și bețivii înrăiți de pe întreg teritoriul Angliei. Peste tot pe unde mergeau, tot felul de bărbați infami se ridicau și veneau spre el cu mers împleticit, rânjind. Iar el le spunea, mândru: „E soția mea.” Și bineînțeles, aceștia începeau de îndată să o măsoare din cap până în picioare până i se făcea fața roșie ca racul sau izbucneau în hohote de râs și îl înghionteau.

— După câte se pare, n-o duci rău deloc, Tommy, hm, ce zici? îl întrebă voios într-o seară un pezevenghi bătrân într-o cârciumă, care avea nasul rupt. Ascultă-mă pe mine, ar cam fi timpul să-ți găsești și tu o femeie și să te însori, poate așa o să te cumințești.

Indiferent ce spunea Thomas, nu crezu nici în ruptul capului promisiunea făcută de acesta când a zis că va avea bunăvoința să se apuce de treabă după prima zi a lunii mai. Cu siguranță avea să găsească un pretext ca să mai amâne momentul. Se gândi că mai mult ca sigur îi era teamă să recunoască câte avea de învățat; de asemenea, era de părere că nici mama lui nu îl ajuta prea mult luându-l peste picior de față cu familia Pratte, o prezență aproape nelipsită în casa lor datorită faptului că Anne Pratte lucra împreună cu Alice. Lucrurile nu mai pot continua așa, își spunea Isabel în gând câteodată. Peste puțin timp Thomas va fi nevoit să înceapă să lucreze. Pe de altă parte însă, ea începuse să-și accepte viața din prezent, o viață lipsită de orice țel și aflată la cheremul stărilor de visare. Simțea din ce în ce mai mult dispreț atunci când Alice Claver o pirona locul cu privirile ei de gheață. Orice era mai bun pe lumea asta decât să fii la acea adresă de pe strada Catte și să suporti privirile acelea înspăimântătoare.

Când Isabel fu trezită în zorii zilei de 1 mai de ușa încăperii ei, care se deschise brusc și zgomotos, și Alice Claver se năpusti înăuntru cu bine cunoscutul ei pas greu, primul gând confuz care îi veni în mintea cotropită de somn fu acela că mai mult ca sigur soacra ei se enervase atât de tare încât luase hotărârea de a-și scula copilul și nora din pat, pentru a-i pune numaidecât la treabă, chiar și într-o zi de sărbătoare.

Într-o clipă, trase cearșaful peste capul ei și îl înghionti pe Thomas ca să-l trezească. Din fericire, cortina baldachinului era parțial închisă. Stătură îmbrățișați timp de câteva clipe în căldura întunecată, abia mai putând să respire, ascultând cu atenție orice mișcare amenințătoare, pregătindu-se amândoi pentru pericolul invaziei teritoriului lor.

Însă tropăitul pașilor trecu pe lângă patul lor, oprindu-se la fereastră, apoi urmă o tăcere. Probabil că Alice ascultă ce vorbește lumea pe stradă, își spuse Isabel în gând; din camera ei nu ar fi putut, întrucât aceasta dădea spre grădina din spatele

casei. Dar de ce oare se dusesese acolo? Nu putea auzi altceva decât zgomotul scos de toți oamenii care își puneau sau aranjau mesele și tarabele ori care vorbeau despre dansul ce avea să înceapă ceva mai târziu în jurul stâlpului de Armindeni. Thomas ridică o sprânceană, aruncându-i lui Isabel o privire care acum știa că este o invitație de a chicoti, atunci când mama lui avea una din ieșirile sale. În semn că înțelesese, ea îi zâmbi.

Și totuși atunci când Alice Claver ajunse în cele din urmă la pat și trase cu o mișcare scurtă cortina baldachinului, fața ei era atât de palidă și ochii ei atât de plini de teamă, încât vederea ei le îndepărtă celor doi într-o clipită zâmbetul vinovat de pe față.

Alice Claver spuse, cu voce monotonă:

— Se aude că pe râu sunt vapoare care atacă, și după ce se uită la cei doi îndelung, cu ochi complet lipsiți de orice expresie, continuă: Haideți, ridicați-vă; trebuie să încuiem toate ușile din casă. Și ieși din cameră cu pas iute, aproape fugind.

Când auziră că ușa a fost închisă, Isabel și Thomas se ridicară sprijinindu-se în coate, amândoi treji de-a binelea acum, și se uitară unul la altul. Pare excitat, își spuse ea în gând, și știa că fața lui reflecta întocmai expresia ei. Niciunul dintre ei nu era prea speriat. Amintirea soldaților viteji și bine echipați ai regelui Eduard era încă proaspătă în mintea lor și alți soldați nu văzuseră.

— Ar trebui să plec, zise el, sorbind-o însetat din ochi. Să intru și eu în patrulă.

— Nu, replică ea imediat. Puse o mână pe brațul lui. Nu vreau să facă nimic periculos, se gândi ea. Dar mai știa în același timp că nu voia să rămână singură în această casă.

— Trebuie, n-am încotro, răspunse el și, pentru întâia oară, ea văzu imaginea posibilă a bărbatului din fața ei după ce nu va mai fi tânăr: calm și hotărât, ca și cum până atunci va fi scăpat de toate ezitățile și nesiguranța tinereții.

Rămase absolut uimită. Simțind o amețeală care ar fi putut să fie interpretată drept primul fior de dragoste adevărată, ea își coborî privirea și se simți rușinată, ascultând tăcută, în timp ce el continuă:

— Sunt un țințaș bun. Se uită la ea, aproape rugând-o din ochi. Vreau să fii mândră de mine.

Ea făcu semn că încuviințează, însă fără entuziasm. Foarte tandru, îi ridică fața spre el.

Înainte să-și dea seama că nu spusese nicio rugăciune pentru el și nici nu-i spusese vreun cuvânt de dragoste, el își luase tălpășița. Rămasă singură, coborî scările să o înfrunte pe Alice Claver.

Primele ore după ce obloanele au fost închise, ușile zăvorâte și blocate cu mese și cufere, după ce oamenii s-au aprovizionat cu apă, cu cât de multe pâini și bucăți de carne sărată și afumată au putut face rost de la dughene și prăvălii, au fost istovitoare și lumea abia mai putea respira. Însă teama și frigul nu au apărut decât după acest răstimp, atunci când au început să se închidă în semiîntunericul în care aveau să rămână cea mai mare parte a următoarelor două săptămâni. La început, în casă nu erau decât Isabel, Alice Claver și trei servitoare, care stăteau ghemuite, toate

într-o parte a salonului de primire, tremurând și îmbrățișându-se în ciuda zăpușelii de vară; după câteva ore, își făcu apariția și Anne Pratte, după ce bătuse la ușă să fie primită în casă, de data aceasta fără pic de timiditate, aducând puțină viață în atmosfera mohorâtă din casă.

William Pratte se afla în fruntea patrului din cartierul Old Jewry. O condusesse pe soția lui pe strada Catte și pornise spre malurile râului împreună cu grupul lui de arcași amatori. Vrând parcă să le încurajeze, Anne Pratte le spuse lui Alice Claver și Isabel:

— Stați liniștite, Thomas s-a dus și el să-l ajute, sunt sigură, și se așază pe o laviță să coasă.

Isabel se simți ușurată să constate că, la fel cum părerea ei despre Thomas se schimbase în bine de când acesta plecase atât de prompt pentru a-și apăra femeile și orașul, și statutul ei în fața inamicului devenea mai confuz în această lumină crepusculară.

Calmul lui Anne Pratte o uimi pe Isabel. Chiar și în condițiile de relativă siguranță ale casei din strada Catte, situată destul de departe de râul Tamisa, se putea auzi zgomot de explozii și de clădiri care se prăbușeau pe maluri. Forțele armate ale lancasterilor, conduse de Thomas Neville (supranumit Bastardul de Fauconberg) încercau să îl salveze pe regele Henric din Turnul Londrei; lui i se alăturaseră pirații din Kent și din Essex, ahtiați să provoace scandaluri în Londra cu bătele și furcile lor. Fiecare pas apăsător pe care îl auzeau pe stradă în apropierea casei putea fi al unuia dintre aceștia și într-o astfel de eventualitate nu aveai altceva de făcut decât să te rogi. Fiecare zgomot asurzitor de tun făcea să se cutremure străzile învecinate. Și aceasta nu din cauza geamurilor care se spărgeau sau a vaselor și cânilor de cositor care cădeau cu zgomot, ci mai ales din cauza valului negru și sumbru de groază care se înstăpânește peste tot omul când ajunge să priceapă că este moale și lipsit de orice apărare în fața morții. Și cu toate acestea, deși una dintre servitoare începu să geamă înspăimântată, în timp ce Alice Claver, a cărei față era complet albă în lumina slabă din încăpere, murmură rugăciuni din care abia dacă puteai desluși două-trei cuvinte, iar Isabel își ținea ochii închiși nu pentru că și-ar fi dorit să piardă din demnitate, ci pentru a simți valul negru venind spre ea și cuprinzând-o, Anne Pratte continua să coasă și să bolborosească vorbe numai de ea știute. Isabel o admira pentru puterea de a-și stăpâni emoțiile. Într-un fel o ajuta și pe ea să și le tempereze.

— Feți-frumoși și cavaleri la tot pasul, într-adevăr, spusese Anne Pratte mai devreme, iritată, mușcând un fir ca și cum ar fi fost capul unui soldat din tabăra lancasterilor, iar setea cu care mușcă firul fu atât de mare încât gulerul moale al flanelii tremură. Legile cavalerilor, ce să-ți spun?! Mie una nu-mi pasă de ceea ce unii zic că ar fi arta nobilă a războiului. E doar război și cu asta basta. Niște nenorociți care au arme, și oamenii de rând ca noi, la mijloc, ca fraierii.

Așa cum era și firesc, în condițiile neprielnice din acele zile, ea își petrecu cea mai mare parte a timpului tunând și fulgerând împotriva lancasterilor. Însă atitudinea ei în timp ce își exprima nemulțumirile era cea a unei catolice. Spuse lucruri urâte și despre apărătorii Casei de York. Îl luă în târbacă și pe regele Eduard, care toată viața fusese ahtiat după femei. Aceeași soartă o avu și regina lui, o femeie avară, pe

numele ei Elizabeth Woodville („asta n-are nicio picătură de sânge nobil în ea, nici urmă de așa ceva, și în loc de noblețe e plină de ambiție, numai ambiția e de capul ei... e frumoasă, de ce să nu recunosc, da' e mai tare și mai dată dracului ca diamantele”), înnebunită după putere atât de mult că le puna pe toate prințesele care într-adevăr aveau sânge nobil să stea în picioare și să nu scoată niciun cuvânt timp de trei ore.

— De ce? Ei bine, de aia, pentru că-și permite, încheie Anne Pratte cu ton triumfător.

De frații regelui Eduard nu pomeni decât în trecere în perorațiile ei. Ducele de Clarence, care trecuse de partea contelui de Warwick și se însurase cu fiica acestuia, Isabel Neville, sperând zadarnic că Warwick va considera acest gest suficient pentru a-l face rege, era un oportunist, ba chiar mai rău, „un trădător amărât care nu știe nici unde-i e capul.”

În ceea ce îl privea pe fratele lui mai mic, ducele de Gloucester (un veteran în ale războiului, în vârstă de optsprezece ani, pe care Isabel și-l amintea din descrierea plină de respect și admirație făcută de John Lambert, după ce îl văzuse la slujba la care participase în aprilie și regele Eduard) era, în opinia lui Anne Pratte, un bandit fără pereche. El răpise o femeie mai în vârstă dintr-o familie aristocrată și o obligase să semneze că îi donează, sau cedează, terenurile sale. Anne Pratte auzise aceasta din gura lui Sir John Risley, deținător al titlului de Cavaler al Detașamentului, pentru care ea confecționa niște haine de mătase.

— Sir John spune că bătrâna contesă a crezut că ducele o va omorî dacă refuză să semneze actele alea. Așa că le-a semnat. Bineînțeles că apoi era cât p-aci să moară de inimă rea. Dar n-a avut ce să facă. Acum nu mai are nimic, zice Sir John; caută comenzi să coasă ca să-și poată plăti îngrijitoarele. Iar când Sir John l-a întrebat pe rege mai deunăzi dacă în opinia lui ar fi o idee bună să cumpere conacul de la Gloucester, cică regele, în loc să răspundă, s-a schimonosit, jenat. „Să nu cumva să te-atingi de el, Risley” i-a zis el. „Să nu cumva să te-atingi de el.” Vă dați seama, știe că fratele lui l-a șterpelit de la femeia aia.

Spunând acestea, ea se aplecă să o poată privi mai bine pe Isabel. Îi plăcea să fie ascultată cu atenție de mai tânăra ei prietenă. Isabel își închipuia în acele clipe felul în care ducele de Gloucester o chinuia și o amenința pe contesa bătrână, iar imaginea care se formă în mintea ei despre duce fu aceea a unui bărbat brunet și slab, cu o față încruntată și la fel de aspră precum putea fi, uneori, și aceea a bărbatului pe care ea îl întâlnise în biserică, în timp ce bătrâna ar fi arătat, poate, ca o Alice Claver mai slabă și îngrozită. Isabel avea și ea alături ghergheful și trusa pentru broderii – voia să transforme o piesă brodată într-un săculeț, pe care dorea să i-l dea lui Thomas la întoarcerea lui, cu motive de inimioare și flori albastre și verzi și inițialele lor cusute împreună – dar lumina era atât de slabă unde stăteau, încât nici nu se atinsese de lucru. Și totuși, un lucru era cert: între Isabel și Anne se încheiase deja un armistițiu pe lavița pe care ședeau împreună, chiar dacă Alice Claver, care stătea în colțul ei, nu făcea decât să bufnească din când în când în timpul neîntreruptei trângăneli a prietenei ei. Isabel știa că lui Alice Claver îi era probabil prea frică să vorbească sau să spună ceva cât de cât deslușit. Nu putea să-i pară rău de soacra ei, după atâtea ciondăneli, replici ironice și priviri piezișe. Nici măcar aici,

nici măcar acum. Dar își dădea seama că Anne Pratte, o femeie cu mult tact, dorea să o liniștească pe prietena ei.

În celălalt colț al încăperii, cineva își dresese glasul. După care, vocea lui Alice Claver răbufni în întuneric, atât de tare și pe tonul ei atât de obișnuit, încât Isabel tresări speriată.

— Dezgustător. Aproape că te face să te simți mândră că nu ești ca ei. Bărbați onorabili, ce să spun!

În ochii lui Anne Pratte se zări un licăr de triumf acum, că reușise să-și scoată prietena din amorțeala tăcerii și întunericii.

— Da, dragă, sigur că da, răspunse ea blând. Asta am zis și eu întotdeauna, că toate bătăliile astea, care le plac atât de mult bogătașilor noștri, nu sunt altceva decât un pretext ca să pună mâna pe pământul, proprietatea și averea altora, nu crezi?

Alice Claver izbucni în râs. Mai întâi, un singur hohot, apoi mai multe, unul după altul; după care, în sfârșit, se opri din râs și trase de mai multe ori aer adânc în piept. Râsetele și ușurarea ei erau molipsitoare. Înainte ca Isabel să-și dea seama prea bine ce se întâmplă, toată lumea hohotea de râs. Când după câteva clipe își întoarse privirea spre ea, văzu ridurile de sub ochii înlăcrimați de râs ai lui Alice Claver și, pentru prima dată de foarte mult timp, observă că privirea ei își pierduse acea expresie de ură neostoită de care, ea una, avea parte mereu. Datorită sentimentului de ușurare, mai mult decât din orice altă cauză, începu și ea să hohotească și mai tare până când, ca și Alice Claver, ajunse să se bată cu palmele pe șolduri și să geamă.

— Oh, exclamă Alice Claver, mult mai târziu, cu o voce care semăna foarte mult cu vocea ei obișnuită. Anne Pratte o privea cu o satisfacție tăcută deasupra acului strălucitor cu care lucra. Aoleo, doare. Ascultă-mă pe mine, Anne. Mai bine ne-ai da și nouă să lucrăm ceva la fel ca tine. Văd că niciuna dintre noi nu e așa de calmă ca tine.

În toată grămada de materiale pe care o avea lângă ea Anne Pratte, nu erau decât stofe de călcat. Nimic de lucru pentru care ar fi fost nevoie de lumină puternică. Alice Claver se ridică, luă o bucată de material și se așeză din nou ca să bage ață în ac.

Se întoarse și o privi pe Isabel triumfătoare, ca și când ar fi găsit o nouă pricină să o învinuiască.

— Hai, nu mai sta acolo cu mâinile-n sân, îi porunci ea cu voce tăioasă. Ia-ți și tu o bucată. Hai, lucrează și tu. Haide.

Probabil că își revenise. Devenise nesuferită din nou. Isabel clipi și-și îndepărtă lacrimile care îi încetoșau ochii. Oare Alice Claver nu observase că deja luase lucrul în poală? Tăcută, cu un gest care vru să fie cât mai demn cu putință, ea ridică micuțul ei dreptunghi de broderie de mătase parcă dorind să se apere.

Alice Claver se ridică deodată și cu o mișcare iute și aproape nevăzută i-l înșfăcă și îi împinse în față o bucată de material.

— Mătase irosită, zise ea pe un ton iritat. În lumina asta nu vezi nimic, lucrezi degeaba și prăpădești și materialul ăsta.

Isabel își lăsă capul în jos. Fără niciun comentariu, ca și cum ar fi fost și ea puțin înspăimântată de ieșirea prietenei ei, Anne Pratte îi dădu lui Isabel un ac.

Însă în timp ce Alice Claver se așeză, Isabel văzu că soacra ei se uită foarte atentă la peticul de broderie confiscat, de parcă ar fi vrut să caute un cusur, ceva să o poată acuza; ba și-l apropie de ochi, ba îl ridică în lumină să îl vadă mai bine. Putea să parieze că deslușise mirare pe chipul lui Alice Claver. Ei da, era pricepută la brodat. De altfel, toată lumea confirmase asta. Își păstră privirea ațintită la acul cu care lucra, cu spatele încordat, așteptând un nou atac din partea lui Alice Claver odată ce aceasta se va fi hotărât ce pricină să-i mai găsească. În zadar însă. Continuară să lucreze în liniște.

— N-a fost cu mine, zise William Pratte. Nici măcar nu l-am văzut.

William Pratte era mai murdar decât și-ar fi imaginat Isabel că poate ajunge vreodată. Însă acum arăta bine și era sănătos, mai slab și mai musculos decât în urmă cu două săptămâni, cu un petic mare de chelie presărat cu pistrui maronii și cu tenul bronzat.

Ușurarea pe care o simțea lumea știind că totul se terminase și capul Bastardului, împreună cu cel al primarului din Canterbury și cele ale căpitanilor piraților, se aflau în siguranță, înfipite în țepușe pe Podul Londrei făcea ca toți oamenii să fie aproape beți de fericire că încă mai trăiesc. Servitoarele din toate cârciumile și tavernele ridicau obloanele, lăsând să intre aerul și lumina soarelui, glumind și chiuind de veselie. După ce l-a îmbrățișat strâns pe soțul ei, care a ridicat-o în brațe și s-a învârtit cu ea de câteva ori, Anne Pratte se năpusti afară în grădină ca să vadă ce foi de salată crescuseră.

— Mă tot gândesc de câteva zile, cred c-aș fi în stare să omor pentru o salată ca lumea, țipă ea cu voce ascuțită, dând din brațe ca apucată.

— Poate că a plecat cu tatăl tău, spuse William Pratte scărpinându-se.

Isabel respiră adânc:

— L-ați văzut pe tata? Politicos, acesta făcu semn aprobator cu capul. A, da, nu-ți face griji din pricina lui, l-am văzut nu mai departe de ieri, pe Tower Hill. Era cu Will Shore. Cu Hugh Wyche. Familia Chigwell. Pe Thomas nu l-am văzut. Dar, de fapt, nu m-am oprit să întreb de el. Doar le-am făcut semn cu mâna. Stai liniștită, e și Thomas pe undeva.

Alice Claver strălucea de fericire că ieșise de la întuneric și nimic nu i-ar fi putut influența buna dispoziție.

— Ei, ce altceva pot să spun, doar că mulțumesc lui Dumnezeu că suntem bine și că avem iar lumină, zise ea fericită, zâmbindu-i și lui Isabel. Thomas a fost mereu în legea lui. O să apară el la un moment dat, sunt sigură. Și mai bine să-ți facem o baie înainte să apară, William. De când sunt n-am văzut atâta murdărie pe un singur om.

Nimeni nu se îngrijoră prea mult când Thomas nu-și făcu apariția nici în noaptea acelei zile. Jumătate din patrule erau încă pe străzi, sărbătorind de zor victoria. Tavernele erau ticsite.

Cu oarecare rețineri, Isabel plecă și ea când, puțin înainte de apusul soarelui, William Pratte le luă pe cele două mătăsare să cerceteze regiunile distruse de pe malurile Tamisei, dincolo de Alea Cordwainer. Nu voia să fie plecată când Thomas avea să se întoarcă, dar Alice Claver se uită la ea cu afecțiune și îi spuse: „Până vine

el o să ajungem înapoi”, iar ea cedă.

Femeile se plimbau în lungul și în latul regiunii Strand, la marginea parcului din centrul orașului, înconjurat din toate părțile de nori de țânțari, uitându-se uluite la clădirile căzute în totalitate sau numai în parte și la construcțiile arse din temelii și ascultându-i pe bărbați, toți îmbrăcați în haine cât se poate de murdare, cum se lăudau fără oprire, vorbind foarte repede, plini de emoție: „Uite, aici eram când au început să tragă”, sau „Ăsta e locul unde m-am ascuns când gloanțele au început să zboare în toate părțile.”

Pirații fuseseră înfrânți și împinși dincolo de Podul Londrei. S-au retras în josul Tamisei, până la Kew, și au încercat să acosteze acolo. Apoi s-au întors înapoi, dar soldații au rezistat atacurilor lor. Toți erau acum chercheliți și cântau, mai bine zis urlau: „Doamne Dumnezeu, ajută-l pe regele Eduard!”

Observând că Isabel întorcea capul în toate părțile încercând să-l vadă pe Thomas, pe care îl aștepta să apară în orice clipă, Alice Claver îi spuse:

— Ar fi neobișnuit ca Thomas să vină imediat acasă și izbucni în râs, însă fără intenția de a o insulta pe Isabel, uitându-se în direcția ursului de păslă pe care unii îl agitau în aer ca mascotă.

Isabel încercă să nu arate prea dezamăgită că Thomas nu se grăbise să ajungă acasă, la ea. Dar, întrucât nimeni nu spusese că a fost rănit și pentru că William Pratte zisese că numărul celor uciși fusese foarte mic, trase concluzia că era în vreo cârciumă cu amicii lui, bând și cântând ca majoritatea bărbaților întâlniți în cale. Pentru prima oară, îi reveni în minte amintirea tuturor acelor persoane dubioase cunoscute de el prin localurile Londrei, care înlocui imaginile chemate în minte atât de des în întinericul în care stătuse atâtea zile, încât ar fi zis că deveniseră șterse și uzate pentru că abuzase de ele: privirea lui blândă, când a plecat, în ziua în care au sosit vapoarele; cuvintele de despărțire, pe care abia le putuse desluși:

— Vreau să fii mândră de mine.

— Te iubesc, șopti ea ca pentru sine, ca să nu cadă pradă disperării, așa cum făcuse de mii și mii de ori în timpul asediului. Te iubesc.

Simțea însă îndoiala strecurându-i-se în suflet. Știa că Thomas nu se dădea în vânt nici după casă, nici după muncă. Poate că acum, după ce descoperise farmecul luptei, o fi găsit o cale mai bună de a scăpa de toanele mamei lui decât aceea de a se ascunde sub fusta proaspetei sale soții? Sau poate se săturase de noutatea oferită de ea?

Deodată, Isabel se simți atât de singură încât îi veni să urla. Odată cu lăsarea serii începuse să se răcorească. Era aproape de ora la care era interzis să ieși pe stradă. Sigur nu o să se întoarcă în noaptea aceasta. Anne Pratte înfășură șalul în jurul umerilor lui Isabel fără a-i spune niciun cuvânt; Isabel o privi cu recunoștință.

— Am încercat să ne păstrăm buna dispoziție cosând și brodând în timp ce voi vă luptați, îi spuse Alice Claver cu voce radioasă lui William Pratte, revenit în casa din strada Catte, în timpul cinei. Iar Anne ne-a ținut în formă cu bârfele ei. Spunând acestea, își întoarse privirea spre Isabel, așteptând o confirmare din partea ei. Nu-i așa?

Iar acum, văzându-i iarăși ochii, acei ochi care de această dată aveau o expresie nouă pentru ea, de oboseală și aparentă afecțiune, Isabel înțelese dintr-odată ce se

cădea să facă înainte de întoarcerea lui Thomas. Nu voia ca Alice Claver să o dușmănească. Și în seara aceasta, Alice nu dădea impresia nici ea că ar dori să fie dușmănită de cineva. Nu avea nevoie de aceasta. Cine știe, poate jumătatea de armistițiu care se încheiase între ele avea să reziste dacă își dădea și ea puțin străduința. Încăpățânarea lui Thomas stricase totul. Acum ea avea șansa de a repara lucrurile. Dacă dorea să fie fericită în ipostaza de membră a familiei Claver, va trebui să se trezească în zori de zi și să se ofere să lucreze pentru soacra ei.

Alice Claver a avut și ea aceeași idee. Când a văzut-o pe Isabel dis-de-dimineată, nu a spus nimic despre faptul că Thomas nu apăruse. S-a limitat să o întrebe:

— Vrei să-ți arăt depozitul?

Isabel făcu semn că da, încercând să pară cât mai relaxată. Nici nu-și mai amintea dacă văzuse o dată sau de două ori depozitul tatălui ei. Era, în concepția lui, cel mai sfânt loc cu putință; un spațiu atât de prețios, încât copiii nu aveau ce căuta acolo.

Păși încet în urma soacrei ei, pe coridor, impresionată fără să vrea; își dorea ca Alice Claver, care acum zornăia lanțul de chei în fața ușii, să se obișnuiască cu ea, chiar să o placă.

Depozitul lui Alice Claver era spațios și ocupa o întreagă parte laterală a casei; o încăpere foarte mare, în care rafturile erau luminate de razele care pătrundeau prin spațiile de la marginea ferestrelor.

Ochii lui Isabel avură nevoie de câteva clipe pentru a se adapta la lumina încăperii. După care, uitându-se împrejur, rămase cu gura căscată.

Nu văzuse niciodată atâta lux adunat într-un singur loc. Era ca și cum se afla pe o câmpie, înconjurată din toate părțile de o ninsoare abundentă, însă o ninsoare costisitoare și inimaginabil de frumoasă, care strălucea și deborda de toate culorile cu putință. Oriunde își îndrepta privirea, vedea adieri și plutiri ale culorilor, stivuite pe rafturile rezemate de pereți sau pe lespezile de pe dușumea. I se păru că alunecă în acest univers magic, copleșită de armonia cromatică, parcă dorind să le și atingă, nu doar să le vadă. Văzuse multe catifele de aceeași calitate, în culorile întunecate de la Lucca sau în nuanțele mai deschise de la Siena; însă niciodată nu văzuse ceva care să semene cu piesa aceea superbă, cu broderie aurie, care strălucea în mâna ei, ori cu stofa de mătase verde, aflată sub ea, pe care erau cusuți păuni ce aveau o strălucire albăstrie și mov; văzu inorogii și cerbii săltăreți, care se zbenguiau pe atlazuri, damascuri și taftale roșii și aurii. Nu mai văzuse niciodată ceva atât de frumos.

Se roti și se învârti ca rătăcită în razele care lăsau să se vadă fire de praf, apucând câte un val sau cupon de material, schimbând locul altuia, mută de admirație, complet uluită.

Își aminti de Alice Claver abia când simți că aceasta se uita la ea, cu un zâmbet abia schițat care îi încremenise pe buze, ca și când ar fi descifrat imediat încântarea care pusese stăpânire pe Isabel. Probabil nutrea și ea același sentiment. În această lume a umbrelor, iluminată doar de una dintre razele laterale care se strecurau înăuntru din înaltului cerului, înconjurată de o grămadă învălmășită de roșu-aprins, mov și argintiu, Alice Claver nu mai semăna acum cu un butoiăș ci cu o persoană practică și brutal de eficientă, cum se întâmpla mai tot timpul; dintr-o dată, păru mai înaltă și mai misterioasă, ca un înger învăluit într-un nimb auriu, sau ca o țărancă bătrână și înțeleaptă care invocă spiritele din păduri întunecate.

După aceea, Alice Claver o duse pe Isabel la dreapta și la stânga încăperii, să

cotrobăie prin colțuri și unghere, scoțând materiale și vorbind mereu cu o energie ieșită din comun. Negustoreasa îi dădu lui Isabel nenumărate informații și explicații, cu o viteză la care Isabel abia făcu față, aruncându-i din când în când câte o privire severă dacă simțea că aceasta nu mai era atentă. Isabel făcea semne aprobatoare din cap, străduindu-se să rețină cât mai multe cunoștințe cu putință. Acum, că se afla în acest depozit, învăța mai mult într-o singură oră decât învățase de când se născuse, în calitate de fiică a lui John Lambert. Era istovită. Dar în același timp și peste măsură de emoționată; atât de absorbită, încât neliniștea grea pe care o simțea întrebându-se unde e Thomas îi fu domolită și ea.

Alice începu cu mosoare, sculuri și jurubițe de fire de mătase: vopsite, împletite, despletite, scurtate, naturale; toate strălucind în lumina soarelui și emanând arome ale unor locuri îndepărtate pe care Isabel cu greu și le putea imagina. Află că mătasea persană provenea din regiunile misterioase din apropierea Mării Caspice: Ghilan, Shilan și Azerbaidjan; că de când Constantinopolul fusese cucerit de turci, neguțatorii venețieni nu mai putuseră să cumpere marfa din vechile piețe de la Marea Neagră și că persanii trimiteau cantități din ce în ce mai mari de mătase – atât fire, cât și pânză – cu caravane care mergeau în Siria, asupra căreia turcii nu dețineau control, și că venețienii obțineau în prezent stocurile lor de mătase persană din piețele din Damasc și Alep. Văzu fire de mătase persană care se numeau *ablaca*, *ardassa* și *rasbar*. Văzu fire de mătase siriană care se numeau *castrovana*, *decara* și *safetina*. Văzu fire de mătase românească denumite *belgrado*, *belladonna* și *fior di morea*.

— Cele mai multe stocuri le am din Veneția, continuă Alice Claver, explicându-i astfel sonoritatea lombardă a acestor denumiri, e încă cel mai mare centru din lume, locul unde se întâlnește Estul cu Vestul... acolo poți învăța cel mai repede ceva italiană, de care vei avea nevoie – și ceva flamandă, desigur, și asta e vitală pentru că trebuie să înveți aceste nume venețiene.

Rosti aceste nume ca și cum ar fi fost poeme; Isabel o imită și ea cât putu de bine. Fire de mătase spaniolă: *spagnola*, *cattalana*. Fire din sudul Italiei: *napoletana*, *abruzzese*, *pugliese*, *calabrese*, *messinese*. Mătăsurile autohtone, din livezile de duzi cultivați de văduvele bătrâne din Toscana: *nostrale*. Mătăsurile autohtone, din livezile de duzi cultivați de văduvele bătrâne din interiorul Veneției: *nostrane*.

Erau amândouă atât de absorbite de această opulență a mătăsurilor, încât tresăriră când în cadrul ușii apăru fața rotundă a lui Anne Pratte. Lumina soarelui se revărsa și asupra ei, dar pe fața ei nu se mai vedea nici urmă din veselia debordantă a zilei de ieri. Dimpotrivă, chipul ei părea sumbru, având întipărită pe el expresia unui om distrus.

— Alice, spuse ea cu voce înceată prietenei ei. Nici nu părea să o fi zărit pe Isabel. Alice. Îmi pare rău. L-au găsit pe Thomas.

Isabel nu îi înțelese privirea, însă simți că leșină din pricina presentimentelor. Se uită pe furiș la Alice, cerând parcă îndrumare din partea ei. Alice strângea cu putere un scul de material pe care i-l arătase nurorii ei. Era de culoarea indigoului, își aminti Isabel mai târziu, întunecimea hainelor de doliu ale văduvei, iar acum firul se înfășurase dureros în jurul mâinilor pătate ale lui Alice. Alice nu era genul de femeie care vorbește fără rost, și observă că fața lui Anne făcea inutilă întrebarea dacă

Thomas mai trăiește sau nu.

— Unde? întrebă Alice.

Nu ajunsese departe. Căzuse sub niște dărâmături, probabil ale uneia dintre primele clădiri prăbușite pe strada Thames, pe când mergea să lupte. Oamenii care l-au scos de sub dărâmături îi văzuseră numele cusut pe punga pe care o avea în buzunar și veniseră să aducă vestea găsirii lui. Când au ajuns la ușă, Anne intrase deja în casă. A fugit apoi imediat la Alice, să îi dea de știre cu mai multă blândețe decât ar fi putut ei să o facă.

Fără să spună niciun cuvânt, Alice întinse mâna să ia punga. Să simți cu propria ta mână toată marfa pe care o cumperi; nu ieși nimic pe încredere; legile de piață. Mătasea indigo îi căzu din mână, lăsându-i un semn roșu pe degetul arătător și în palmă. Însă Anne dădu din cap, și în acea clipă chiar și Isabel, a cărei mamă murise înainte ca ea să-și poată aminti de ea, care nu cunoscuse moartea, înțelese că în ochii ei nu era nici urmă de încurajare și nu încăpea îndoială că ar fi putut fi vorba de vreo greșeală.

— El este, adăugă ea încet, cu voce îndurerată. L-am văzut.

— Eu însămi am cusut punga asta, zise Alice Claver cu o stăpânire de sine neobișnuită. M-am gândit că o să-i fie de folos dacă leșină undeva, prin vreo cârciumă. Cu numele cusut așa de clar pe ea.

După care corpul ei se aplecă, în efortul de a respira. Sunetul pe care începu să-l scoată nu era diferit de sunetul râsetului ei din urmă cu câteva zile, când stăteau împreună în încăperea întunecată; un hârșăit sec, aspru, de aer tras în piept cu greu; ca o sforăială zgomotoasă și deloc melodioasă. Isabel – care stătea complet încremenită într-o parte, lângă soacra ei, ca și cum s-ar fi transformat brusc într-o stană de piatră – avu nevoie de ceea ce i se păru a fi o veșnicie până să-și dea seama că gâfâielile acestea nechezate erau de fapt un plânset.

— Îmi pare rău, dragă, îmi pare rău, murmură Anne Pratte, în timp ce prietena ei mai solidă se opinti să se apropie de ea, agitând brațele în aer.

Niciuna nu luă act de prezența lui Isabel. Era ca și cum nu s-ar fi aflat acolo, nu ar fi existat sau nu ar fi fost măritată cu fiul lui Alice Claver; ca și cum nu s-ar fi străduit cu puțin timp în urmă să învețe tainele meseriei lui Alice Claver. Niciuna din cele două femei mai vârstnice nici măcar nu a văzut-o plecând.

— Măcar o să primești o sumă considerabilă, spuse Anne Pratte, atingând ușor cu mâna fața lui Isabel. De acum încolo nu va trebui să-ți faci nicio grijă. O să primești jumătate din mia de lire sterline pe care Alice i-a pus deoparte pentru Thomas la nuntă. Așa zestre mai zic și eu. Cu banii ăștia, tatăl tău o să te primească înapoi cu brațele larg deschise.

— Și de ce mă rog m-aș duce eu înapoi la tatăl meu? se întrebă Isabel în sine, dar își păstră gândul pentru ea.

Anne Pratte venise la asfințit, cu un vas plin cu apă. Murmurase către ea:

— Vai, ochisorii tăi, săracii de ei... Alice stă cu el; l-au adus și l-au întins în hol; vrei să vii și tu să veghezi cu ea? Când Isabel dădu din cap în semn că nu, nu făcu decât să ofteze. Aprecia faptul că Anne Pratte, o femeie atât de inimoasă, își amintise de ea. Însă voia să mai aștepte. Nu avea puterea să o vadă pe Alice Claver, nu în

starea aceasta.

— Da, știu. Nu a fost deloc ușor, adăugase Anne Pratte cu tristețe, după care, delicată, se opri.

Mai așteptase câteva momente, ștergându-și ochii și atingând ușor cu palma umerii lui Isabel, înainte să-și dreagă vocea și să întrebe:

— Iartă-mă, dragă, dar știu că o să mă înțelegi de ce am... uitându-se la Isabel cu privirea ei obișnuită, vie și iscoditoare.

Isabel o privi și ea lung, fără să înțeleagă. Anne Pratte se uită și mai atentă la ea și își ridică sprâncenele. Expresia ei era încurajatoare, ca și când ar fi încercat să descopere, fără să se ajute de vreun cuvânt, un secret cunoscut numai de Isabel. Isabel își spuse în sinea ei că probabil e proastă că nu a înțeles. Privi în jos la vasul de apă cu pâza care ieșea din el. Anne Pratte își stăpâni trăsăturile feței, arborând o expresie de răbdare și mai mare.

— Ești... cumva...? După care dăduse din cap, iar apoi se opri.

— Oh, exclamase Isabel pe un ton neutru. Cu copil, adică. Nu.

Anne oftase. Urmă o tăcere. Apoi dădu iar din cap.

— Să trimit să o cheme pe sora ta? întrebases ea după câteva clipe. Sau pe tatăl tău?

Acum Isabel înțelegea ce era în inima lui Anne Pratte; voia să o îndemne să se întoarcă la familia Lambert pentru a o scuti pe prietena ei, Alice Claver, de grija de a fi nevoită să împartă casa cu o fată enervantă, o fată care nu se obișnuise nicio clipă cu noul ei domiciliu, nu lucrase nicio singură zi și care dacă mai rămânea acolo nu făcea decât să-i amintească acesteia de fiul pe care îl pierduse. Dacă Isabel ar fi fost însărcinată sau dacă mama și nora ar fi devenit între timp apropiate, lucrurile ar fi putut fi diferite. Acum era însă prea târziu să se mai gândească la asta. Nimic nu se mai putea schimba.

Dădu iar din cap. Cu încăpățănare. Refuza până și eventualitatea de a se reîntoarce la viața din copilărie, ca și cum perioada petrecută alături de Thomas nici nu ar fi existat, pentru că, dacă ar fi gândit așa, ar fi însemnat că se pregătește să fie găsită de un nou soț și apoi să fie expediată iarăși ca un balot. Nu avea de gând să îndure mila infatuată a lui Jane ori privirea neajutorată și neliniștită a servitoarelor, cel puțin nu încă. Nu voia să-l vadă pe tatăl ei precipitându-se să nascocoască cine știe ce nou plan pentru viața ei. Nu voia să fie nevoită să aleagă între a fi o povară pentru familia Lambert sau pentru Alice Claver. Va avea timp pentru asta mâine, după înmormântare. Nu voia decât să fie singură și, mai târziu, să se furișeze până la parter și să rămână singură cu Thomas.

Se bucură când simți că Anne Pratte o bate ușor pe umăr și o văzu plecând.

***

Alice Claver adormise așezată pe un scaun tras lângă Thomas. Sforăia încet și fața îi era răvășită. Lumânările puse lângă capul lui Thomas ardeau cu flacără mică. Era aproape de zorii zilei.

Isabel merse pe lângă Alice, în vârful picioarelor și așeză încet un taburet dincolo de locul unde se aflau cele două bănci pe care puseseră corpul lui Thomas.

Îl curățaseră de praf, însă mirosul morții era atât de puternic încât i se puse un nod în stomac. Corpul lui era învelit în câteva cearșafuri. Fața i-o lăsaseră neacoperită. Era atât de liniștită, încât acum părea ceva mai plată și mai lată decât și-o amintea ea. Se aplecă în față, încercând să nu se sperie și să-și stăpânească senzația de vomă. Îi atinse obrazul rece, apoi își ghemui corpul deasupra feței lui și o sărută până când fața lui deveni la fel de umedă ca a ei. Dar total inertă. „Te iubesc”, murmură ea, atât de înspăimântată de finalitatea declarației încât nu putu să se gândească la nicio rugăciune.

Alice Claver se mișcă, dând semne că se trezește. Isabel rămase pe loc, așa încovoiată cum stătea, abia reușind să respire, dorindu-și ca soacra ei să adoarmă din nou.

Dar Alice Claver își deschise ochii umflați de atâta plâns și spuse:

— Când era mic, îl legănam prin grădină până amețeam.

Isabel nu era sigură că Alice Claver vorbește cu ea.

— Când era mic, continuă Alice Claver cu aceeași voce monotonă și visătoare, nu se mai sătura să-l legăn. Îl puneam pe iarbă și râdea în hohote imediat ce spatele îi atinge iarbă.

Mișcă din cap în sus și în jos, amintindu-și:

— Când Richard trăia încă... șopti ea. Când încă mai aveam timp. Pe fața ei trecu o umbră. Ar fi trebuit să-mi fac mai mult timp.

Și închise din nou ochii. Dar acum Isabel văzu că nu adormise. Fața ei era trează, copleșită de durere, marcată de amintiri.

Isabel nu își închipuise că Alice Claver avea să se simtă vinovată.

Își dorea să aibă curajul să-i arate compasiunea pe care o simțea pentru ea cu toată ființa ei – să meargă la femeia mai în vârstă, să o cuprindă cu ambele brațe sau să se roage împreună cu ea –, dar știa că nu are acest curaj și astfel se aplecă din nou și sărută din nou, pentru ultima oară, buzele inerte ale lui Thomas, după care plecă.

Ultimul gând care îi trecu prin minte înainte să adoarmă, cu sufletul greu și chinuit, fu: „O să merg acasă”.

Își dădu seama că nu poate să meargă acasă abia după înmormântarea care a avut loc a doua zi.

Și aceasta nu din cauza calculelor enervante ale tatălui ei din timpul mesei sărăcicioase cu pâine, brânză și bere pe care familia Pratte a pregătit-o acasă la Alice Claver după înmormântare:

— O să ieși din perioada de doliu peste un an; la șaisprezece ani o să te poți mărita din nou. Cu zestrea asta o să poți alege pe oricine vrei – ca și cum cineva pe lumea asta ar fi crezut măcar o clipă că John Lambert se va ține de cuvânt și o va lăsa pe Isabel să aleagă, pentru că de ales nu alesese ea nici prima oară. Și nici măcar din pricina faptului că îi spusese, cu o lipsă de tact care ei i se păruse monumentală, de parcă discutarea viitoarei ei căsătorii pe marginea mormântului soțului ei ar fi avut darul de a o binedispune: Chiar și unul din băieții Lynom, de ce nu?! Asta *chiar* ar fi o partidă bună.

Ceilalți invitați fură cei care au închis ușa după ea: prietenii lui Thomas care nu

aveau nicio legătură cu mătăsăria. Bărbați cu nasul roșu, îmbrăcați cu haine ponosite, unul după altul; de unii i se părea că își amintește vag, de alții nu își amintea deloc, însă cu toții evitau să dea cu ochii de ea și de Alice Claver. Dar toți se strecurau și reușeau să ajungă până la William Pratte, pe care îl luau prin unghere să schimbe câteva vorbe cu el, toți scotocindu-se prin buzunare, pungi și portmonee ca să dibuie cine știe ce petice murdare de hârtie ca să i le arate lui William. Toți voiau să vorbească cu un bărbat.

William Pratte era bine cunoscut în calitate de administrator. Făcea parte din comitetul de organizare a neguțătorilor din primăria Londrei. Avea corectitudinea în sânge. Isabel îl privi cu coada ochiului cum mulțumea solemn pentru fiecare hârtiuță primită, după care o împăturea și o puneă în buzunar. Însă fața lui dolofană, care deja era tristă, devenea tot mai posomorâtă de fiecare dată când simțea că o altă mână îl bate pe umăr.

A așteptat ca toată lumea să plece înainte să o ia pe Isabel și să o conducă în salonul în care Alice Claver își ținea gestiunea și făcea calculele negoțului ei și înainte să îi dezvăluie adevărul. În ochii lui se putea citi milă; vocea lui era și ea plină de compasiune. Thomas avea datorii. În ultimii patru ani, pusese în gaj fiecare bănuț, ba chiar mai mult decât atât, din cei pe care i-i dăduse mama lui.

— Eu habar n-aveam de asta, spuse trist William Pratte. Credeam că se potolește și că-i vine mintea la cap în ieșirile lui la cârciumi.

Îi arată documentele pe care se întemeiaseră multe din visele lui Thomas de îmbogățire peste noapte: jumătate din acțiunile de la o fabrică de bere care dăduse faliment; o sută de lire sterline date unui transportator naval din Southampton care dispăruse cu banii; împrumutase 85 de lire sterline pentru un transport de fir auriu de mătase din Cipru, care nu s-a materializat niciodată; zapise pentru o proprietate arendată în Southwark, arsă din temelii, plus o mulțime de note de plată la cârciumi, care urcau la sume amețitoare. Ba cumpărase chiar și un cal, pentru un individ cu numele de Alexander Marshall. Toată lumea știa că Thomas aștepta mult de la viață; era clar că, mai devreme sau mai târziu, fusese sortit să cadă pradă tuturor șarlatanilor și escrocilor din oraș. William Pratte încheie cu voce sumbră:

— Și cred că mai sunt și altele. O să trebuiască să mai așteptăm, să vedem ce alte surprize ne mai aduc și alte note de plată.

— D-d-dar, se bâlbâi Isabel, simțind că o cuprinde leșinul, incapabilă să-și păstreze cumpătul după atâtea informații rău-prevestitoare, nu se poate să fi cheltuit așa de mult. Sunt sume prea mari.

— Probabil s-o fi gândit că o să fie ușor să recupereze banii ăștia înainte ca Alice să observe, spuse William Pratte, dând încet din cap. Cel puțin, așa o fi crezut la început. Iar mai târziu și-a dat seama că oamenii o să vină după el să-i ceară banii înapoi, imediat după ce se va afla că Alice îl pregătea să înceapă ca lumea meseria de negustor. Nu-i de mirare că a tot amânat ziua aceea, săracul de el. Nici nu vreau să mă gândesc ce griji și-o fi făcut în privința asta.

Dintr-o dată, Isabel își aminti privirea calmă și nevinovată a lui Thomas când acesta se hotărâse să plece și să lupte.

— Vreau să fii mândră de mine, spusese el.

Simți în inimă un junghi de durere ca o lamă de cuțit. De asta o fi plecat?

La fel de brusc, se pomeni că rostește cu voce nedeslușită o întrebare pe care își dădu seama că nu se cuvenea să o pună abia când își auzi propriile cuvinte:

— Și moștenirea mea?

Dar deja știa răspunsul. Thomas cheltuisese și moștenirea ei.

— Am să o chem pe Alice acum, zise William Pratte, evitând să răspundă la întrebare. Am vrut să fiu primul care îți spune asta.

Când Alice intră în cameră cu pași hotărâți, știind și ea, așa cum aflase și Isabel cu puțin timp în urmă, că William Pratte nu poate să aibă decât vești proaste, fața lui Isabel era la fel de mohorâtă ca a soacrei sale. Era atât de evident dinainte că Alice o va blama pe ea pentru excesele și greșelile lui Thomas, încât nu mai fu surprinsă să vadă ochii femeii mai vârstnice micșorându-se; privirile piezișe și acuzatoare îndreptate spre ea; nările albe, lărgite; respirația întretăiată și zgomotoasă, aidoma unui nechezat furios. Isabel îi privi doar picioarele și se strădui să nu audă mârâitul lui Alice Claver, a cărei voce nu era câtuși de puțin convingătoare, urmată de un acces de mânie la care nu voia să asiste: „Thomas a fost nevinovat, știa ce e bine pentru el, niciodată nu i-ar fi trecut prin cap să facă așa ceva, dacă nu i-ar fi spus altcineva.”.

Dacă Alice Claver avea de gând să analizeze cu atenție problema datoriilor lui Thomas, avea să-și dea seama că era imposibil ca el să cheltuiască averea uriașă a familiei în cele câteva săptămâni cât fusese căsătorit. Însă Isabel constată că mama lui Thomas, zgârcită cum era, nu reușea să înțeleagă cum se făcuse că o sumă echivalentă cu împrumuturile pe care John Lambert i le dăduse regelui se volatilizase atât de repede. Lucruri de acest fel se întâmplau la tot pasul; fiii oamenilor bogați nu prețuiau întotdeauna eforturile îndelungate cu care părinții lor strânseseră averile. Însă acum lucrurile erau prea dificile pentru ea. În schimb, era mult mai ușor să privești capul plecat al fetei din fața ta, să pufăi și să te holbezi; mult mai ușor să spui: „Ea e de vină, ea l-a dus pe căi greșite”.

Isabel simți nedreptatea ultimei fraze ca un cuțit care îi străpunse inima. Copilul din ea voia să protesteze, așa cum protestase mereu când Jane scăpa nepedepsită pentru cine știe ce năzbâtie făcută împreună cu sora ei, în timp ce ea era tot timpul bătută, voia să strige sus și tare că adulții de față se înșală amarnic. Dar acum era și ea adultă. Își frecă un deget de la picior cu altul și își țuguie buzele.

În seara aceea rămase în camera ei. Familia Pratte era la parter cu Alice Claver.

Isabel stătea foarte dreaptă, nemișcată, hotărâtă să stabilească ce trebuia să facă și cum să procedeze. Chiar și când își aminti că Thomas, care stătea întins pe pat și o privea când ea se gândea la ceva anume, râdea și spunea „Ești atentă ca o pisică care urmărește un șoarece; ai de gând să sari?” nu lăsă ca amintirea să-i zăbovească prea mult în minte și nu vărsă nicio lacrimă. Nu era momentul să plângă.

Dorise ca ea să fie mândră de el. Și dacă nu ar fi murit, era sigură că, într-un fel sau altul, și-ar fi rezolvat el necazurile, astfel că ar fi avut toate motivele să fie mândră. Dar și acum putea să-i păstreze neîntinată amintirea.

Atât de multe lucruri la care se gândea erau dureroase pentru ea, încât din când în când era ca o ușurare ca gândurile să-i rățăcească iarăși către bărbatul misterios din biserică, la ochii lui blânzi și la sfatul cuviincios pe care el i-l dăduse. Dar era complet lipsit de sens să continue să-l viseze pe acel bărbat; nu avea rost să se

refugieze în reverii adolescente despre cum ar fi fost, dacă ar fi fost măritată cu cineva care avea capacitatea acelui bărbat de a înțelege natura unei probleme și nu ar mai fi ajuns niciodată în situația în care se afla acum. Nu putea decât să se mulțumească cu ce era mai bun din aceste amintiri. El făcuse dovada că are un spirit mai clarvăzător decât credea ea când spusese: „Aceasta nu este decât prima ta mutare. O să ai mai multe șanse mai târziu.” Nu se așteptase ca după numai câteva săptămâni să vină rândul unei noi mutări. Și ea se cerea făcută chiar acum. Nu-și putea permite să nu aleagă cea mai bună mutare. Va trebui să-și plănuiască viitorul cu la fel de multă atenție ca aceea a unui general care se gândește la următoarea bătălie.

Până în zori, hotărâse deja care era cel mai bun lucru de făcut în acele împrejurări. Nu era deloc ușor, dar era fără îndoială un lucru bun. Se gândi că bărbatul din biserică i-ar fi dat dreptate.

Se trezi destul de devreme pentru a-și îndepărta petele de pe față, se îmbracă sobru și o prinse pe soacra ei când aceasta se îndrepta singură spre biserică, pentru a participa la slujbă, având întipărită pe chip expresia unui om însingurat.

Singură sau nu, își dădu seama că Alice Claver preferase să plece fără ea. Însă ea nu avea de gând să o lase pradă singurătății.

— Pot să vin și eu cu dumneavoastră? întrebă ea și, hotărâtă, o luă de braț. După ce pentru o clipă aceasta păru surprinsă, simți că brațul ei se relaxează.

Alice Claver nu păru să observe lacrimile care curgeau pe obrajii lui Isabel în capelă. Ieși de acolo calmă și tăcută, purificată, fără însă să schimbe nicio vorbă cu Isabel.

Isabel așteptă până ajunseră înapoi în salonul spațios. O ajută pe Alice Claver să se așeze pe o banchetă. Îi aduse pâinea și brânza rămase de peste zi. Le puse ordonat pe masă, cu inima bătându-i năvalnic.

Alice Claver privea fix pe fereastră, fără să pară că vede ceva. Expresia de pe fața ei nu era deloc promițătoare.

— Voiam să vă întreb... începu Isabel, cu o ezitare în glas.

Și acei ochi negri ajunseră, în sfârșit, să o privească și pe ea, fără pic de tragere de inimă. Isabel avu impresia, poate pentru prima oară, că Alice Claver se purta prea aspru cu ea. Nu avea cum să continue să o învinovățească pe ea că l-ar fi dus pe căi greșite pe fiul ei; oricum, nu mai putea face asta mult timp. În schimb, era posibil ca lui Alice Claver să îi pară rău că Isabel devenise o văduvă fără nicio lețcaie după măritișul cu Thomas. Gândul acesta îi dădu curaj.

— ...Eu vreau să rămân aici, încheie ea. Să locuiesc cu dumneavoastră.

Acum reuși în sfârșit să-i atragă atenția lui Alice Claver. Poate nu era vorba decât despre o atenție ostilă, dar oricum era mai bine decât nimic.

— De ce? întrebă răstit femeia mai vârstnică.

— Nu pot să merg acasă, spuse Isabel, repezindu-se să explice motivul. Tatăl meu va dori să mă mărit din nou. Dar acum nu voi mai avea nicio zestre. Și nu vreau ca ei să afle de ce nu o voi mai avea.

Făcu o pauză ca ideea ei să-și facă efectul scontat. Femeia mai vârstnică se întoarse cu spatele la ea. Isabel o văzu cugetând. Alice Claver nu voia ca familia Lambert să descopere că nu exista nicio zestre. Își putea imagina ușor reacția

distrugătoare din piețe. O atare descoperire ar anula șansele lui Isabel de a se mărita vreodată, în ipoteza că ar mai dori să o facă, însă totodată ar întina numele lui Thomas pentru totdeauna. O astfel de situație nu era bună nici pentru afacerea lui Alice.

— Nu vreau ca oamenii să rămână cu o părere proastă despre Thomas, continuă Isabel, cât mai convingător cu putință. Și dacă aș sta cu dumneavoastră, nimeni n-ar mai afla ce mi-a lăsat. Cel puțin nu până când m-aș recăsători.

Simți cum atitudinea lui Alice Claver se domolește. Știa că femeia din fața ei avea abilitatea de a cântări sau judeca lucrurile într-o clipită, astfel că probabil înțelegea că Isabel îi oferea șansa de a-și salva bunul renume. Răspunsul următor, tot aidoma unui lătrat, a fost însă mai puțin fioros.

— Ar trebui să lucrezi, să știi. La mine nu e loc de văduve vesele. Nu-ți poți pierde vremea cu picnicuri și distracții toată viața.

Isabel făcu semn aprobator cu capul, refuzând să se lase prinsă în capcană; știa că e pe punctul de a câștiga.

— Oh, desigur că voi lucra, răspunse ea, cu tot entuziasmul pe care îl putu găsi în acea clipă. Știți și dumneavoastră că voi lucra. Acum sunt nevoită să lucrez; trebuie să recuperez zestrea, și cu toate că păstră un ton molcom, simți imediat că femeia mai vârstnică pufăie, un pufăit care ea spera să fie provocat de jena provocată de propria ei nerecunoștință. M-am gândit cu atenție la toate aspectele. Nici măcar nu trebuie să mă credeți pe cuvânt. Dacă preferați, putem încheia un contract. M-ați putea lua la atelier ca pe oricare altă ucenică.

Alice Claver o privi mirată. Ucenică? Dintr-un astfel de contract, ea s-ar alege cu zece ani de muncă neplătită.

Isabel știa că propunerea ei era una bună. Însă Alice Claver era o neguțătoare prea șireată pentru a-și arăta surprinderea. Ridicând o mână și ducând-o la gură pentru a-și acoperi grimasa, zise sec:

— Da, în regulă. Și, după câteva secunde, adăugă: Bănuiesc.

Isabel abia reuși să-și stăpânească entuziasmul.

— Deci... sunteți de acord? întrebă ea.

Alice Claver făcu o pauză mai lungă decât și-ar fi închipuit Isabel că este cu putință. Dar când, în cele din urmă, făcu un semn aprobator, fără pic de tragere de inimă – și apoi se aplecă în față, o umbră a ținutei și comportamentului ei obișnuit de neguțătoare, scuturând mâna lui Isabel ca și cum ar fi încheiat un contract –, Isabel avu impresia că descoperă o notă de satisfacție în ochii ei negri și umflați.

— Chiar vreau să locuiesc cu ea, spuse Isabel plictisită. Conversația părea că durează de ore întregi.

— Dar nu poți, îi repetă tatăl ei. Nu ca ucenică.

Îi cunoștea modul tipic de a argumenta. Era stilul oricărui neguțător: repeta încontinuu, fără a-și ridica vocea, până când interlocutorul, oricine ar fi fost acela, ceda, venindu-i să urle de plictiseală. Denumirea pe care el o dădea acestui stil argumentativ era „consens”. Iar ceea ce spusese astăzi fusese: „Cu zestrea ta, te-ai putea mărita cu orice bărbat din City. Niciuna din fiicele mele nu este nevoită să lucreze câte zile va avea. V-am oferit cele mai bune perspective în viață. Ce o să zică lumea?” Și „Uită-te la mâinile tale; mâini de lady; gândește-te cum o să arate după ce noua ta (spunând acestea, își ridică sprâncenele, patetic, și umerii) *stăpână* te va pune să-ți bagi mâinile în mătase naturală crudă și să scufunzi firele în vopsele.”

John Lambert aruncă o privire împrejurul salonului uriaș, încercând parcă să găsească inspirație în tapiseriile luxoase și vitrinele pline de argintărie strălucitoare. Era clar că și-ar fi dorit să revină la conversația avută puțin mai devreme, mai plăcută, în timpul căreia avusese prilejul să se laude că lordul Hastings și ducele de Gloucester îi făcuseră o vizită personală la Piața Regală chiar în acea dimineață:

— M-am pomenit cu ei intrând agale în prăvălie, pur și simplu; Înălțimea Sa mi-a făcut marea onoare de a-și aminti de mine de la banchetul dat de primarul Londrei; doi dintre cei mai importanți oameni din țară...

Și aceștia se uitaseră la mătăsurile lui importate din Italia, iar Hastings a dat mâna cu el, după ce i-a promis că va cumpăra de la el un val întreg de catifea verde imprimată.

După care mișcă încoace și încolo bucățile de mâncare rămase în farfuria lui.

— Uite ce e, spuse Isabel supărată, eu nici n-am vrut să mă mărit cu un Claver, tu ai insistat. Ai zis că e bine pentru afacerea ta să clădești o relație și să te asociezi cu familia Claver. Acum vreau să rămân acolo; tu spui că n-ar trebui să rămân. Asta după numai o lună. Doar un lucru să-mi spui: ce s-a schimbat?

— Acea era o căsătorie, răspunse tatăl ei, glasul lui căpătând în sfârșit o notă de nerăbdare. Asta e... zise el strâmbându-se, afacere. Și e o afacere cu totul nepotrivită pentru o tânără lady cu un statut ca al tău, dacă îmi permiți să mă exprim așa. O risipă a talentelor tale... limba franceză... limba latină... cântatul la lăută.

Isabel rânji la el atât de larg și mânios, încât ai fi zis că e un câine gata să muște.

— Ei și, de ce nu trebuie să învăț și eu o meserie? întrebă ea. Tu o faci; și multe fete pe care le cunosc învață și ele meserie. Noi, cei din familia Lambert, suntem singurii care ne închipuim că suntem prea grozavi ca să ne coborâm la așa ceva. Dar ce e rău în a face ceva util? Și ce dacă vreau să mă fac și eu negustoreasă, ce-i rău în asta? Ce e rău în a vrea să fii, spuse ea, zăbovind o clipă, independentă? De capriciile altor oameni?

— Nu poți s-o faci, spuse el înfierbântat, apucând marginea mesei cu ambele mâini.

— De ce? replică ea, privindu-l cu insolență.

— Pentru că îți interzic eu! țipă el, ridicându-se brusc în picioare și speriiind-o. Îți interzic să umilești familia Lambert și să târăști în noroi numele familiei noastre!

— Nu poți să-mi interzici nimic! țipă și ea, ridicându-se. Nu mai sunt nevoită să te ascult! Sunt văduvă! Văduvele au dreptul legal să-și poarte singure de grijă! Acum nu mai sunt o Lambert, sunt o Claver! Și pot să-mi aleg singură viitorul așa cum cred de cuviință!

Schimbară priviri fioroase, ca doi câini gata să se încaiere. Urmă o liniște prelungită și rău-prevestitoare. Până în acel moment, nu ieșise din cuvântul lui niciodată, cel puțin nu în acest fel. Nu părea că o va ierta prea curând sau prea ușor pentru această trădare, pentru purtarea ei nedemnă și țipetele cu care îndrăznise să-l înfrunte – pentru că îl obligase să-și piardă din nou cumpătul, la fel cum se întâmplase la primăria Londrei.

John Lambert se întoarse și ieși din cameră, fără să privească în urma lui.

Isabel crezuse că Jane va privi cu dispreț ideea de a lucra în piețe. Însă când îi împărtăși planurile sale surorii ei, Jane se purtă ca o drăgălașă, o persoană cu mult simț practic.

— Zece ani, spuse ea cu glas blând, cu o ușoară grimasă, dar fără să o ia peste picior. Înseamnă mult timp. Ce o să faci dacă după o lună te sature?

Lui Isabel îi veni să plângă auzind tonul înțelegător al surorii ei. Doar câteva clipe i-ar mai fi trebuit și i-ar fi mărturisit totul lui Jane; și totuși nu o făcu. Nu știa dacă Jane – care acum, după căsătorie, era și mai strălucitoare ca înainte – îi va spune soțului ei, nu era sigură că secretele ei nu vor ajunge cunoscute de multă lume. Astfel că ridică din umeri și încercă să pară relaxată.

— Nu aș mai putea da înapoi, spuse ea laconic.

Jane mai făcu o încercare. Puse o mână pe brațul lui Isabel și o privi cu multă afecțiune.

— Știu că ești în doliu, murmură ea. Îmi dau seama cât de greu trebuie să-ți fie...

Mutându-și privirea în altă parte, Isabel făcu un semn aprobator; apoi privi în jos, străduindu-se să nu izbucnească în plâns.

— Dar, Isabel, continuă Jane, cu aceeași voce blândă și rațională. Nu a fost decât un mariaj aranjat. Ai uitat? Acum o lună, nu voiai să te măriți cu Thomas Claver. Doar nu vrei să-mi spui că acum suferi atâta încât ești gata să semnezi că îi dai mamei lui o jumătate din viață.

Isabel ezită o clipă. De fapt, în sinea ei bănuise că Jane nu va înțelege.

— Chiar dacă acum ești convinsă că nu o să te răzgândești niciodată, eu una îți garantez că o să-ți treacă, zise Jane, și când rosti aceste cuvinte, Isabel sesiză în vocea ei nota dominatoare pe care i-o cunoștea prea bine. Și ce-o să faci dacă după ce trece un an o să vrei să te măriți din nou? Dacă te-apuci de ucenicie o să trebuiască să aștepti până împlinești douăzeci și patru de ani. Și până o să poți să ai un bebeluș, mai aștepti ceva timp.

Douăzeci și patru de ani, repetă Isabel în gând, înainte să ridice garda împotriva acelui ton supărător din vocea lui Jane. O veșnicie. Apoi, cu o simplitate dezarmantă, în minte îi veni gândul că nu voia să se mărite iarăși și să devină

ostatica averii altui bărbat. Nu era ceva ce i-ar fi putut spune, cu dispreț în glas, tatălui ei. Pe de altă parte, nici nu era vorba că nu avusese vreo altă opțiune decât să devină ucenica lui Alice Claver pentru a apăra memoria lui Thomas. Poate că de fapt un astfel de viitor era tot ce-și putea dori în viață. Din punct de vedere legal, văduvele erau libere; tații lor nu le puteau controla, își puteau câștiga singure existența și își puteau cheltui banii așa cum credeau de cuviință. Alice Claver era o femeie tare. Se folosisese de libertatea ei de văduvă pentru a-și construi o viață bună. Poate o va învăța și pe Isabel să facă aidoma. Cu o pornire de dispreț, Isabel își spusese în gând: „Nu mă voi mai mărita. Poate doar dacă voi fi liberă să aleg pe cineva care să mă facă să mă simt...” Nu știa exact cum își dorea să se simtă; cel mai aproape ajunsese în acea fracțiune de secundă când atingerea unui bărbat, altul decât Thomas Claver, aprinsese o scânteie în inima ei cu puterea fulgerului. Astfel că schiță un zâmbet, cu greu, și își luă sora de braț, repetându-i:

— Nu o mai iau de la capăt.

Jane oftă.

— Ei bine, zise ea, destul de tristă, presupun că fiecare își găsește o cale de scăpare cum socotește mai bine.

Isabel își dădu seama că sora ei cedase. Brusc, se gândi că poate judecase prea aspru intervenția lui Jane. În fond, Jane făcea tot ce era posibil în acele împrejurări nesigure. Nu își propusese să o insulte.

Jane începu să prindă ace într-o rochie de culoare închisă luată din șifonier pentru Isabel.

— Ai slăbit, zise ea, cu o mulțime de ace în gură. Mai mult ca sigur că ai găsit ceva mai bun decât te-ai fi așteptat să găsești în Thomas Claver...

În ochii ei se putea citi o nuanță interogativă.

Isabel strânse buzele și încuviință cu capul. Simțea că o să izbucnească în lacrimi. Pentru a se stăpâni, răspunse:

— Toată lumea face la fel, nu-i așa? își dădu seama că nici măcar nu o întrebase pe Jane cum mergeau lucrurile cu Will Shore. În grabă, o întrebă: Ție viața cu Will nu ți se pare mai bună decât te așteptai?

I se părea o întrebare sigură. Jane nu dăduse niciun semn că ar fi nefericită. Ba dimpotrivă, acum frumusețea ei strălucea mai mult ca oricând înainte. Pielea ei avea lucirea aurului.

Jane izbucni în râs. Era un râset atât de vesel, încât lui Isabel i se păru că răspunsul la întrebarea ei era afirmativ. Doar mai târziu, când se întorcea pe strada Catte, cu o rochie neagră atârnată pe umăr și o alta într-un coș, își dădu Isabel seama că nu fusese atentă la sensul exact al cuvintelor lui Jane Shore: „Will e exact așa cum m-am așteptat.”

Nu era neapărat o recunoaștere a faptului că viața alături de Will era o nesfârșită sursă de mulțumire și plăcere.

Lordul Hastings și ducele de Gloucester se plimbau agale prin Piața Mare, după masa îmbelșugată de la cârciuma *Tumbling Bear*. Erau unul lângă altul, vorbind în șoaptă și din când în când râzând la remarci pe care nimeni altcineva nu le putea auzi. Spre deosebire de majoritatea străinilor, care au impresia că nu sunt

recunoscuți de nimeni când se află în zone prin care nu au mai fost înainte și nu își dau seama cât de ușor pot fi remarcați de toți cei din jur, acești doi nobili – soldați prin excelență, în virtutea instinctului și experienței lor – erau conștienți că toți trecătorii se uitau la ei, la săbiile și pintenii lor. Lucru care nu îi deranja defel.

Hastings spuse cu un aer ironic:

— Blondă... cântă ca o privighetoare... e și plină de spirit... și dansează ca un fulg în adierea vântului. Ar trebui s-o vezi dansând. Și ochii ei... același verde ca al catifelei aceleia. O să arate minunat în ea. O să i-o trimit imediat după ce o primesc.

Brațele și picioarele lui lungi erau făcute pentru război, iar vocea pentru a cânta cântece de dragoste. Amintirea pielii și zâmbetului lui Jane Shore îi copleșiseră sufletul de fericire câteva săptămâni. Se uită vesel la prietenul lui, care era cu câțiva centimetri mai scund decât el și cu douăzeci de ani mai tânăr; camaradul lui de luptă, fratele celui mai drag prieten al lui, un băiat care acum devenise bărbat și, la fel, prieten de nădejde. Voia ca aceștia să simtă și ei ironia faptului că achiziționează o rochie scumpă de la un neguțător pentru a o oferi tocmai fiicei lui, o fată de o frumusețe răpitoare.

Însă Dickon nu părea că îl ascultă cu atenție și ochii lui se fereau de ai săi. Pe fața slabă și palidă a tânărului se vedea un zâmbet politicos, abia schițat, dar ochii lui priveau în alte părți: de la o prăvălie la alta, de la o cusătoreasă la alta, ca și cum ar fi căutat pe cineva anume.

— Cauți pe cineva? întrebă Hastings într-o doară. O întrebare care nu aștepta neapărat un răspuns.

La care Dickon își veni în fire; timp de o clipă, păru aproape speriat. După care pe față i se așternu din nou rânjetul lui viclean și dădu din cap.

— Nu toți se dau în vânt după fiicele neguțătorilor, Will, spuse el cu voce molcomă. Apoi adăugă, cu rânjetul transformat subit într-un hohot de râs: Deși trebuie să recunoaștem că a ta are o mulțime de admiratori.

Se mai uită o dată de jur împrejur (timp de o clipă, lui William Hastings i se păru că vede din nou o privire iscoditoare în acei ochi negri și mici) și adăugă, cu o voce și mai blândă:

— Și aici, bineînțeles, sunt o mulțime de fete frumoase.

Ochii lui Dickon nu păreau nicio clipă că privesc fără o țintă precisă. Hotărârea lui Dickon era de altfel una din calitățile ducelui pe care Hastings le admira cel mai mult. Hastings era perfect conștient de acea slăbiciune din propriul lui suflet, care într-o zi avea să-i fie fatală. Acesta era motivul pentru care aprecia cu atât mai mult atitudinea demnă și totuși detașată pe care Dickon o avea față de viață. Caracterul neclintit al lui Dickon îl salvase deja o dată de la moarte, în acea noapte când se retrăseseră ba mergând, ba fugind peste Wash, după bătălia dezastruoasă de la Doncaster; când fluxul a venit ca un blestem peste ei și le-a înghițit o parte din soldați, care, cu ghetetele pline de noroi și nisip, nu au avut puterea să-și ridice picioarele ostenite pentru a înota câțiva metri și a ajunge pe pajiștile țărmului unde ar fi găsit, într-o secundă, salvarea. Acel cavaler, chiar în spatele lui Hastings, care fusese tras înapoi în apa fierbinte – Thomas de Teffont, venit din ținutul Wiltshire; Hastings își mai amintea încă expresia de groază din ochii acelui tânăr, tras în spate de marea, cu ochii holbați și gura larg deschisă, într-un zbieret fără sunet, cu dinții

strălucind în lumina lunii. Hastings era cât pe-acți să dea drumul smocurilor de iarbă de care se agățase cu disperare, pentru a-i întinde o mână de ajutor lui Teffont, care nu era decât un băiețel și nu ar fi trebuit să-și găsească sfârșitul acolo. Dickon însă îl oprise. Dickon, care înșfăcase cu o mână câteva tulpini subțiri ale unei tufe, iar cu cealaltă mână apucase strâns cămașa de zale, udă leoarcă, a lui Hastings. Dickon: o voce rece ca gheața, urlându-i în urechi:

— Lasă-l. E mai important să te salvezi tu.

Astfel că Hastings fu surprins să constate că nu crede într-un tot în detașarea lui Dickon de astăzi. Vocea omului care niciodată nu se prefăcea nu i se părea, pentru prima oară, perfect sinceră; ea transmitea un mesaj diferit de cel pe care îl putea citi în ochii lui. Începând să fie curios, Hastings îl ascultă, în timp ce ducele continuă, cu același ton relaxat, dar cu o privire lacomă:

— Și oricum, parcă Lambert avea două fete de măritat, nu doar una? Cea blondă, despre care am auzit atâtea și-atâtea încă din prima zi, dar mai era una, parcă roșcată?

Hastings făcu semn aprobator cu capul, după care se simți brusc neputincios când își aminti de prima oară când o zărise pe Jane Shore, în salonul lui Lambert, în timpul acelei ceremonii de nuntă; și Eduard dansase atunci cu ea până când obrații ei se îmbujoraseră și dinții ei impecabili străluceau în acel zâmbet luminos, care îl înrobise pentru totdeauna.

Hastings îi turnase o cupă de vin când Eduard o condusesese, după dans, și ea se așezase lângă el. El se aplecase spre ea și îi dăduse cu mâna lui cupa, iar ea îi atinsese mâna cu o fracțiune de secundă mai mult decât ar fi fost cazul, privindu-l în tot acest răstimp cu ochi inocenți și strălucitori.

— Ei bine, continuă Dickon, cu o oarecare nerăbdare, și unde e ea acum?

— Cine? întrebă sec Hastings. Apoi, cu o ușoară stingereală: Ah, roșcata. Își desfăcu larg brațele, simulând comic nedumerirea și dădu din cap, schițând zâmbetul lui tipic de curtean – un zâmbet absolut fermecător. Măritată, replică el, ridicându-și iarăși umerii. Cine știe?

Au ieșit și au ajuns în Cheapside. Hastings îl auzea pe Dickon fredonând încet.

— Parcă și tu voiai să cumperi ceva? zise el jenat, când cei doi ajunseră la caii lor. Parcă ai zis...

Înșfăcând frâul, Dickon îi aruncă o privire în care se putea citi expresia sa caracteristică de umor sec, parcă bucuros că Hastings nu era chiar atât de orbit de dragoste încât să nu observe că prietenul lui ieșise din piață cu mâinile goale.

— Nu mi-a făcut nimic cu ochiul, răspunse el degajat.

Isabel nu mai voia să aștepte. Știa că tatăl ei va rămâne la fel de posac mai multe luni de zile. Nici nu-i mai păsa de asta. A doua zi dimineața chemă la ea un notar de la primărie, pentru a-i întocmi acordul de începere a perioadei de ucenicie, imediat ce pusese la loc cele două rochii de culoare închisă. Nu avea de gând să lase pe nimeni să o facă să se răzgândească. Era prea simplu să cedeze și să plece acasă.

Tânărul care își făcu apariția pe strada Catte era cel mai mic dintre cei doi băieți din familia Lynom; doi băieți înalți, îmbrăcați mereu elegant, băieții lui Hugh Lynom, mătăsar din Old Jewry, cel mai apropiat vecin al familiilor Pratte și Shore; băieți cu

care orice fată din Piața de Mătăsuri și Catifele visa să se mărite. Erau gemeni; semănau leit și Isabel nu reușise niciodată să-i deosebească, deși avea impresia că pe acesta îl chema Robert. Însă în clipa în care îi văzu ochii (topaz, își aminti că Elizabeth Marchpane spusese că băieții Lynom aveau ochi de culoarea topazului; ba nu, de mantikoră, o contrazisese visătoare Anne Hagour, ochii acelui monstru fabulos cu cap de om, corp de leu și coadă de balaur) își reaminti unul din lucrurile de care era sigură în legătură cu ei, și anume faptul că amândoi luaseră hotărârea să nu continue activitatea tatălui lor, ci să se instruiască pentru a deveni avocați. Tatăl lor declarase tuturor, cu tristețe în glas și cu o expresie de suferință întipărită pe față:

— Ei spun că în prezent în guvern au apărut ocazii pe care eu sunt prea bătrân să le înțeleg; o să aibă posibilitatea să vadă lumea și să se perfecționeze mai repede dacă nu se apucă de negustoria cu mătăsuri și catifele, asta-i părerea lor.

Thomas îi spusese tatălui lui că având în vedere toate redistribuirile de terenuri și domenii care avuseseră loc din cauza războaielor, el se va îmbogăți mai repede dacă se va ocupa de întocmirea acordurilor de transfer de proprietate. Robert îi spusese tatălui lui că se va îmbogăți mai rapid dacă rămâne în City, reprezentând primăria din Londra și neguțătorii din City în negocierile cu Garderoba Regală. Cei doi nu erau, de altfel, singurii tineri care întrevedeau noi perspective dincolo de zidurile centrului Londrei, în zona denumită City. Toată lumea știa că tatăl lor își dorea din tot sufletul să strângă o avere suficient de mare pentru a putea să-și cumpere un loc între latifundiarii de vază ai țării; însă faptul că amândoi fiii luaseră decizia de a nu lucra ca neguțători stârnise nenumărate comentarii. Săptămâni de-a rândul, în prăvăliile din piețe nu se discutasese despre nimic altceva.

Isabel scrâșni din dinți. Ce să facă, acesta era norocul ei. Un Lynom nu avea cum să înțeleagă decizia ei de a se înscrie într-o perioadă de ucenicie de zece ani în producția de mătăsuri. Dacă nu era atentă, ar putea chiar să o amâne sau să încurce lucrurile; să îl anunțe pe tatăl ei înainte ca hârtiile să fie semnate și sigilate.

Pentru prima oară, aprecia duritatea și manierele războinice ale lui Alice Claver.

— Ia loc, tinere, și scrie termenii înțelegerii, izbucni vijelios vocea soacrei ei, întrerupând solemnitatea exprimării de condoleanțe din partea vizitatorului pentru moartea membrului familiei Claver, iar băiatul Lynom se așeză ascultător la masă și începu să-și desfacă cutiuța de tocure și să scoată pergamentul. Dacă Isabel trecea des prin momente când nu se simțea sigură pe ea, pe Alice Claver nimic nu o putea face să-și piardă cumpătul, ba ai fi zis că mătăsara se grăbea mai mult decât ea. Termen, zece ani. Răsplată, cinci lire.

Ochii veseli ai băiatului Lynom râdeau. Simțea și el graba cu care gazda voia să termine întocmirea actelor. Și această grabă îl nedumerea. Lui Isabel i se păru, timp de o clipă, că mintea lui caută o poveste pe care să o istorisească prin prăvălii – aceasta până când își aminti că și el își schimbase propria lui viață pentru a scăpa de aceleași prăvălii. Poate că, în definitiv, își spuse ea mai liniștită în gând, el era cea mai potrivită persoană ca să-i redacteze actele.

Așa cum avea să se dovedească, băiatul nu a încercat să amâne lucrurile. Devenise un avocat în adevăratul sens al cuvântului. Scrise în document toate promisiunile obișnuite: că Isabel nu va neglija interesele stăpânei ei, nu va risipi sau

submina afacerea ei fără permisiunea stăpânei, va avea un comportament potrivit și nu se va retrage în mod ilegal din serviciu; că Alice Claver o va „învăța, îndruma și instrui pe ucenica ei” în meseria ei, o va iniția în domeniul modei și îi va procura încălțăminte, haine, un pat și toate celelalte lucruri necesare.

Alice Claver se uită peste umărul lui.

— Ce-i asta? întrebă ea răsplat, în timp ce băiatul continua să scrie. Acesta se opri, încurcat și își trecu mâna prin părul blond-roșcat. Tocmai începuse să adauge ultima frază standard a contractelor referitoare la ucenicia fetelor – aceea în care se specifica faptul că Isabel trebuia tratată *pulchrior modo*, respectiv cu mai multă amabilitate decât un băiat. Fata asta face parte din familia mea, zise brusc Alice Claver. Cum altfel aş putea să mă port cu ea? După care izbucni într-un hohot nestăpânit de râs.

Isabel râse și ea. Băiatul Lynom se uită mai întâi la femeia mai vârstnică, apoi la cea mai tânără, ambele îmbrăcate în rochii negre. Apoi zâmbi și trase o linie peste rândul ofensator. Însă Isabel simți că privirea lui zăbovește curios asupra ei în timp ce își strângea uneltele de scris.

— Onorariul meu pentru întocmirea documentelor oficiale și înregistrarea lor la funcționarul Companiei Breslei Mătasarilor este de un șiling, spuse băiatul Lynom, punând hârtiile scrise într-un plic și lipindu-l cu mișcări hotărâte.

Alice Claver făcu semn aprobator cu capul.

— Fă-o astăzi, zise ea.

După două zile, băiatul Lynom a adus înapoi copii ale documentelor pe care le înregistrase așa cum a promis. Isabel l-a primit, mirându-se când a văzut simpatia discretă din ochii lui, până în momentul în care acesta i-a dat cealaltă scrisoare pe care o adusesese tot pentru ea.

Era o scrisoare scurtă, scrisă pe un ton rece și dur de tatăl ei; o înștiințare oficială că își modifică testamentul și lasă întreaga sa avere lui Jane, „singura mea fiică ascultătoare”. Isabel observă din expresia întipărită pe fața lui Robert Lynom că acesta cunoștea conținutul scrisorii.

Luă scrisoarea și o parcurse în grabă. Dădu scurt din cap. Mâna în care ținuse scrisoarea îi căzu ca inertă. Păstră în ea furia și disprețul care îi mistuia sufletul și nu scoase nicio vorbă. Știa ce voia tatăl ei să facă, dar nu avea de gând să izbucnească în lacrimi sau să fugă la el ca să-l roage să se răzgândească. Nici nu se gândea să se lase intimidată sau terorizată. Învățase să nu-și lase simțămintele să i se întipărească pe față.

Alice Claver și Anne Pratte intrară în încăpere cu pas hotărât. Când Alice Claver îl văzu pe tânărul avocat, întinse mâna spre el pentru a primi documentele pe care le aștepta. Acesta zâmbi, făcu o reverență în fața ei și i le înmână. Ea le citi cu multă atenție, după care mormăi mulțumită și le vârî în geanta sa voluminoasă. Nu se uită la Isabel și nici nu o întrebă ce era cu scrisoarea care încă se afla în mâna ucenicei ei.

Alice îl fixă pe Robert Lynom cu un zâmbet brusc și fioros. Acum, că treaba era terminată, avea timp și pentru conversații.

— Am auzit că Lordul Hastings a făcut cumpărături prin prăvălii. Personal. De

la... și spunând aceste cuvinte făcu un gest lateral spre Isabel, fără a se uita la ea... tatăl noii mele ucenice.

Isabel privi în altă parte; poate s-ar fi convenit să-i spună ea însăși lui Alice Claver despre vizita lordului Hastings, dar cearta avută cu tatăl ei o făcuse să uite complet de ea. Cu toate acestea, Robert Lynom cunoștea destule detalii în acest sens pentru a satisface curiozitatea mătă sarei. Dădu din cap aprobator.

— Într-adevăr, a făcut, spuse el zâmbind și către Isabel, punându-și hârtiile în cutia sa. O catifea verde cu imprimeuri. De la Lucca, dacă nu mă înșel. Se mai spune că a plătit o sumă frumușică pe ea.

Era cât se poate de firesc ca acest fenomen nou să fie luat în discuție. Era cu totul neobișnuit ca nobilii să vină personal în piețe. Dacă aveau sânge nobil, de obicei își lăsau listele de comenzi prin intermediul Garderobei Regale în zona Old Jewry, unde administratori precum Robert Lynom găseau neguțatori care le furnizau hainele dorite. În alte cazuri, lorzii își puteau trimite reprezentanți în piețe pentru a se târgui cu vânzătorii, cu scopul de a cumpăra articole de lux în numele lor.

Însă de când regele Eduard se întorsese, se întâmplaseră mai multe lucruri neobișnuite, iar Lordul Hastings, sfătuitorul lui de taină, era oricum un nobil neobișnuit. El supraviețuise vremurilor de surghiun și sărăcie făcându-și un trai decent datorită minții și hărniciei lui; treptat, el transformase domeniile modeste pe care le moștenise într-o avuție fabuloasă, devenind un adevărat magnat. Acum că stăpânul lui își recăpătase tronul, Hastings demonstra lumii că nu este genul de om care se mulțumește cu măreția sa aristocratică și cu forța armatei sale. Ca semn al încrederii pe care regele o avea în el, fusese recent numit guvernator al orașului Calais, iar în piețe circula zvonul că avea de gând nu numai să conducă garnizoana din acel oraș, ci se interesa în mod deosebit și de afacerile portuare de acolo. Se auzea chiar că lordul Hastings se punea bine cu șefii de antrepozite din Calais, care controlau toate exporturile de lână neprelucrată venite din Anglia, devenind el însuși un neguțator de lână. Se spunea despre el că este suficient de deștept și imaginativ pentru a se înțelege bine cu oricine, nobil sau om simplu. Amintindu-și ochii lui veseli și blânzi din seara nunții (cel puțin, până în momentul când începuse să o privească insistent pe Jane), Isabel nu se îndoii că oamenii aveau dreptate.

Alice Claver dorea să afle mai multe, însă totodată nu era dispusă să arate că îl invidiază prea fățiș pe John Lambert pentru reușita sa. Nu întrebă de prețul cerut de concurentul ei pentru materialul vândut. În schimb, întrebă pe un ton degajat:

— Și luminăția sa a spus ce va face cu catifeaua?

Isabel era atentă la discuție numai pentru că îi plăcea subiectul. Intenționa să lase pentru mai târziu grijile legate de tatăl ei; oricum, nu mai putea face nimic în legătură cu această problemă. Se înclină încurajator către Robert Lynom.

— Nu, nu a spus, spuse băiatul Lynom sec.

Dar Anne Pratte știa mai mult decât ceilalți despre subiectul discutat. Întotdeauna știa mai mult. Ea își luase discret un taburet, nebăgată în seamă de nimeni, și se așezase lângă fereastră; avea în mâini o bucată de pânză, însă urmărirea firul discuției precum își urmărește prada un câine de vânătoare. Intră și ea în conversație declamând binedispusă:

— Eh, dar oricum, circulă anumite zvonuri. Se spune că a trimis-o cadou unei

doamne, nu-i așa?

Auzindu-i cuvintele, Robert Lynom păru brusc extrem de deranjat de turnura discuției. Dădu să spună ceva, dar se opri, mușcându-și limba, și se înroși. Isabel nu putu înțelege la ce se gândea acesta.

— Ei da, zise Alice cu nerăbdare. Și cui i-a dat-o? Tu trebuie să știi. Doar ți-ai făcut temele, nu? Hai, zi odată, așteptăm.

Robert mormăi ceva. Părea că până și părul îi luase foc. Își ridică cutia.

Alice Claver se postă cu un pas înaintea lui, zâmbindu-i amenințător.

— Nu mai bate apa-n piuă, spuse ea, mai mult ordonându-i decât rugându-l. Pentru cine a luat catifeaua?

Moment în care el își recăpătă stăpânirea de sine. Se hotărî pe cine are și pe cine nu are voie să insulte și se chinui să-i zâmbească lui Alice Claver. Întorcându-se cu spatele spre Anne Pratte și îndepărtându-se puțin de Isabel, spuse:

— Lumea spune, deși nu știu dacă este adevărat sau nu, că a luat-o pentru sora noii dumneavoastră ucenice, doamna Shore.

Alice Claver simți că se îneacă.

— Nu, nu se poate, zise ea, cu o voce în care se putea sesiza o nuanță de neîncredere, șoc, invidie și amuzament. Chiar așa?

Apoi, parcă amintindu-și de prezența lui Isabel, îl bătu prietenește cu palma pe umăr pe Robert Lynom și îl împinse ușor în direcția ușii. Cu un aer descumpănit și pradă emoției, Anne Pratte îi urmă; de obicei ea nu era o femeie cu o purtare necuviincioasă, însă emoția stârnită de acea poveste eclipsase oricare alte griji pe care și le făcea pentru Isabel.

Isabel crezu că băiatul nici nu va mai îndrăzni să se uite la ea înainte să plece. Bârfele din piețe nu erau pe gustul lui, iar el cunoștea conținutul scrisorii pe care tatăl Isabellei i-o scrisese; probabil că se simțea îngrozitor că o făcuse să fie și mai îngrijorată în legătură cu familia ei și la toate acestea se mai adăuga și povestea pe care doamnele tocmai o smulseseră de la el.

Dar el privi înapoi când ajunse în cadrul ușii.

— Bună ziua, doamnă Claver, zise el cu curaj, iar apoi, grăbit: Îmi cer scuze. N-ar fi trebuit să...

Ea îi întâlni privirea și încuviință din cap, iertându-l. Și amintirea acelei clipe de curaj de ambele părți, adăugată la recunoștința întipărită pe chipul lui, îi dădu curajul să hotărască, după ce rămase singură cu scrisoarea buclucașă, să nu se mai gândească la această problemă, să nu mai clocotească de mânie împotriva tatălui ei sau să o invidieze pe Jane pentru frumusețea ei sau admiratorii ei aristocrați. Acum era o Claver. Viața ei era aici, aici trebuia să o trăiască.

Dacă Isabel și-ar fi imaginat că va fi dusă imediat înapoi în sanctuarul interior al lui Alice Claver, respectiv în depozitul de mătasuri, de îndată ce va fi încheiat actele de începere a uceniciei, nu s-ar fi înșelat deloc, pentru că lucrul acesta se petrecu chiar în acea seară, după cină.

Orarul zilnic al programului de ucenicie pe care îl stabili Alice Claver, cu o privire aspră, nu-i lăsa deloc timp lui Isabel să se gândească la rafinamentul și finețurile aristocrate sau să plănuiască cine știe ce strategii ample de achiziții de mărfuri

angro. El prevedea în primul și în primul rând stăpânirea la perfecție a celor mai umile, repetitive și plictisitoare tehnici de lucru pe care le presupunea negoțul cu amănuntul al mătăsurilor, care distrugeau ochii chiar și ai tinerelor lucrătoare – genul de sarcini pe care Alice Claver le dădea oricărei torcătoare și cusătorese ridate sau slăbănoage care lucra la tarabe late de un metru, înghesuite laolaltă în afara celor mai mari piețe, Piața Regală și Piața Mare, de-a lungul construcțiilor de pe Cheapside și în spatele ușilor laterale de pe Soper Lane. Nu răsuceau doar firul din mătasea naturală crudă, ci îl și pregăteau pentru a fi folosit, îl torceau, vopseau și făceau tivuri. Ea trebuia să învețe toate etapele procesului, de la luarea firelor de mătase naturală crudă culese de producătorii italieni din gogoșile de vierme de mătase și până la vânzarea pe stradă a mătăsii manufacturate, la uncie sau la livră, ca fir de cusut, fir răsucit și împletit sau fir netors, adică firul folosit la urzeală pentru a face ochiurile de care se prind firele la tors, pentru a le despărți în două rânduri și a lăsa firul țesăturii să treacă printre ele. Și nu trebuia doar să învețe aceste sarcini de lucru de cea mai joasă speță, ci și să stea afară pe orice vreme, lângă torcătoare, cusătorese și vopsitoare gheboșate, să învețe totul de la ele și despre ele.

Soții Pratte schimbă o privire pe furiș. Isabel își dădu seama că era supusă la un test. Era sigură că Alice Claver făcea asta intenționat. Și-o putea deja închipui pe soacra ei spunând, cu o mulțumire sumbră în voce: „Hai să o aducem cu picioarele pe pământ.” Credea pesemne că Isabel va protesta, deși ea nu avea de gând să protesteze. Continuă să se uite în jos, cu umilință, la mâncarea de care nu se atinsese și încuviință din cap.

— Asta doar un an de zile, spuse Anne Pratte în semn de încurajare, cu o voce subțire ca o coală de hârtie, ca și cum ar fi încercat să atenueze lovitura dată de Alice Claver. Etapa următoare este brodatul. Dar știm cu toții că la asta te pricepi de minune. Așa că nu o să treacă mult până o să poți trece la ce e mai important, adică să înveți să țezi. Munca la gherghef. Panglici. Șnururi. Șireturi. Bonete. Gloria Londrei în lume. Cele mai meșteșugite țesături de mătase din toate țările creștine ale lumii. Și... dându-se de o parte cu hotărâre, se aplecă în față și bătu ușor mâna lui Isabel, departe de ochii reci ai lui Alice Claver... am rugat-o pe Alice să mă lase pe mine să te învăț asta.

Isabel își ridică privirea, surprinsă și emoționată. Patru ochi Pratte erau fixați asupra ei și privirea lor deborda de amabilitate. Cei doi Pratte o ignorau pe Alice Claver, care asista la scenă încruntată.

Se trezi într-o dimineață de iarnă când totul împrejur era întunecat și sumbru. Plecă la muncă ținând o lumânare în mâinile ei crăpate și pline de zgârieturi, ca toate fetele din piețe care lucrau în ateliere îmbrăcate în haine maro și gri de lână, despre a căror existență nu știuse prea multe până acum. La fel ca ele, devenise invizibilă pentru toți acei neguțători din Piața de Mătăsuri și Catifele care făceau parte din familii mai înstărite și aveau o viață plină de distracții – chiar și pentru tatăl ei. Câteodată, el venea din stradă drept la ea – așa simțea uneori, tresărind și ferindu-se din calea lui, având impresia că dacă nu se dădea la o parte, acesta avea să treacă drept prin ea. Fiicele drăguțe ale neguțătorilor lângă care crescuse nu se

purtau disprețuitor față de ea. Când veneau prin piețe, treceau pe lângă ea ca pe lângă un șoricel și nu o vedeau cum stă cocoșată și brodează la dughenele taților lor, îmbrăcate în rochiile lor bufante de mătase cu culori primăvăratice.

Uneori se simțea ca o stafie vie – transparentă pentru toți cei pe care îi cunoscuse vreodată. Nimeni nu băga de seamă în acea perioadă dacă în timp ce trăgea sau împletea firele de mătase ori cosea un tiv, ochii îi erau podidiți de lacrimi fierbinți care i se prelingeau pe obraji. Când veniră vânturile de toamnă, obrajii i se crăpară și deveniră o rană vie la fel ca degetele ei. Nimănui nu-i păsa, pentru că nimeni nu o băga în seamă, atâta timp cât făcea numărul convenit de fire de mătase sau de gheme moi de fire lucioase și împletite, iar atunci primea drept răsplată câte o scatoalcă pe umăr sau un grohăit de mulțumire din partea cine știe cărei stăpâne îmbrăcată cu haine ponosite, la care era trimisă să lucreze cu ziua. Ajunsese să simtă fierbințeala lacrimilor ei ca pe o binecuvântare – o dovadă care îi arăta că la urma urmei trăiește și nu este total transparentă și golită de toate fluidele vieții; nu era cu totul invizibilă.

Lacrimile erau pentru Thomas, își spunea ea în gând. La fel și durerea sfredelitoare pe care o simțea în piept, întotdeauna, ca și cum trupul ei ar fi fost cărat în larg de un val uriaș care o târa spre o lume a întunericului. Dar uneori, în timp ce degetele ei se mișcau printre firele de mătase, cu o agilitate care părea independentă de mintea ei, își spunea în sine că în definitiv poate că lacrimile și durerea nu erau pentru altcineva, ci doar pentru ea.

În mintea ei, vorbea cu Thomas. Sau încerca să vorbească, încerca să-l țină în viață. Încerca să se liniștească amintindu-și privirea lui adormită și descumpănită când se trezise și o văzuse întinsă în pat lângă el, îmbrățișările și săruturile pe care i le dădea, timid, cu venerație parcă, pe mâini și frunte. Însă tot ce avea să-i spună, pe lângă faptul că îi era atât de dor de el, că îi lipsea căldura acelor zile în care cineva avea nevoie de ea, erau amănuntele privitoare la îngrozitoarele zile de trudă prin atelierele de cusătorie. Și ce putea el să înțeleagă din toate astea?

Câteodată, când i se părea prea greu să-i explice lui Thomas de ce tăcuse așa de supusă când Alice Claver sau vreuna din angajatele ei îi smulgea câte o pânză din mână și îi spunea să înceapă din nou, când nici măcar nu-și putea închipui cum ar fi privit-o dacă i-ar fi povestit toate astea, nu se mai gândea la el și vorbea în schimb în mintea ei cu bărbatul din biserică. Acela ar fi înțeles de ce scrâșnea din dinți în frigul pătrunzător care îi intra în oase; el înțelegea atât de bine toate despărțirile și începuturile nefericite din viață. Treptat, în mintea ei nu mai apărea niciun alt chip în afară de al lui, cu el vorbea în orice prăvălie ar fi lucrat. Era un străin pentru ea, e drept, dar era un om care înțelegea foarte bine cât de important era să ai un țel în viață și avea puterea de a se gândi la viitor cu sânge rece. „Ar fi mândru de mine dacă m-ar vedea acum”, își spunea ea în gând cu hotărâre când și când, „să vadă că fac ce trebuie pentru Thomas și că ajut soarta să-mi aducă un viitor mai bun.” Cu toate că alteori, în momentele de disperare, când își simțea sufletul sfâșiat de durere și nu-și mai închipuia că e altceva decât o pereche de mâini care se agitau întruna în exteriorul unei rochii gri, când i se părea că întunericul o acoperă încet-încet și pentru totdeauna, își mai spunea și: „Nu, nu, ar fi îngrozit. N-am ales drumul bun. Sunt pierdută.”

Aproape în fiecare seară se întorcea în casa lui Alice Claver prea obosită ca să mai poată gândi. Și nu-i părea deloc rău că era așa istovită. Tot ce mai putea face era să se ghemuiască singură în somptuosul pat matrimonial, rămas gol. Îi venea să strige de durere când își întindea picioarele și brațele, șoptindu-i lui Thomas în timp ce își încălzea degetele albe-albastrii.

Peste un timp, descoperi totuși că existau și unele consolări. La mult timp după ce pierduse o lume, își dădu seama că, într-un fel, câștigase o alta. Lumea aspră, agitată și plină de trudă a celorlalte femei îmbrăcate în maro și gri; cele care făceau munca din care alții strângeau averi, o lume pe care și ea abia începuse să o observe.

Isabel își petrecuse copilăria în partea din nord, mai elegantă, a zonei Pieței de Mătăsuri și Catifele – care cuprindea străzile ce duceau la strada Catte și, dincolo de ea, la primăria Londrei: impozantele Milk Street, Honey Lane și Colechurch Lane; Old Jewry, înspre est, dincolo de St Thomas of Acre, unde locuiau familiile Pratte, Lynom și Shore și unde se afla Garderoba Regală, destinația obligatorie pentru toți cei ce cumpărau articole de vestimentație pentru Casa Regală. Acum, munca cu ziua și comisioanele pe care le făcea pentru Alice Claver îi dăduseră prilejul să învețe totul despre zona industrială din sud, din Cheapside: despre bojdeucile în care nu ajungea nicio rază de soare, de pe străzile Popkirtle, Thenwend și Gropecunt, în spatele străzii Cordwainer. Ajunsese să cunoască orice casă, depozit și petic de grădină, orice mătăsar și mătăsară, orice proprietar de prăvălie, locuitor, străin sau lucrător care trăia și lucra în aceste prăvălii.

Pentru oricine era dornic să asculte, aceste străduțe fremătau de viață.

Lucrătoarele de mătăsuri la care fusese trimisă se obișnuiră curând să nu se mai sfiască de ea. Uneori, asculta poveștile teribilei Katherine Dore, cusătoreasa care o dăduse în judecată pe fosta ei ucenică, Joan Woulbarowe, pentru că furase de la ea mătase în valoare de douăsprezece lire și treisprezece șilingi. Câteodată, când mergea pe Soper Lane, i se întâmpla să dea de Joan, femeie stângace, cu brațe vânjoase, care acum ieșise din închisoare și își pregătea următorul apel la Curtea de Justiție a Breslelor. Locuia cu mătușa ei, pe numele ei Rose Trapp, într-o casă de pe Lad Lane. Joan Woulbarowe spusese că stăpâna ei ar fi dorit să o țină în slujba ei după terminarea stagiului de pregătire și de aceea născocise această tărășenie, ca să o oblige să rămână să lucreze fără simbrie pentru ea. Isabel nu a reușit niciodată să afle care era adevărul din spatele acestei istorisiri.

Uneori, Isabel afla lucruri noi despre familia sa, Lambert, din ceea ce se vorbea prin piețe. Când Agnes Langton a murit în timpul Târgului de la Stourbridge, mama ei, o femeie îngrozitor de autoritară, cu numele de Jane Langton, rămasă văduvă după un șelar, care nu avea habar de mătăsărie, a scăpat ca prin miracol din bezna anonimatului, schimbându-și domiciliul din spatele bisericii St Benet Sherehog, și a completat tranzacția pe care Agnes o începuse cu doi neguțători din Genova pentru un lot de mătăsuri în valoare de 300 de lire și 15 șilingi, după care a avut tupeul să-i vândă acest lot lui John Lambert pentru incredibila sumă de 350 de lire, suficientă pentru a o scăpa de orice grijă până la adânci bătrâneți, apoi s-a retras în Norfolk.

— N-ascultă niciodată ce zic oamenii simpli John Lambert ăsta, mereu se crede cel mai deștept, spuse degajată Agnes Brundyssch, cusătoreasa. Niciodată.

Dar despre Alice Claver nimeni nu spusese niciodată vreun cuvânt de ocară. Ea

era eroina piețelor. Alice Claver era protectoarea celor sărmani, pentru că ea era cea care scria petițiile cu care toate femeile din piețe erau de acord: petițiile *Oprîți-i pe italieni*. Femeile îmbrăcate în gri și negru îi detestau pe italieni, care subminau piața și încercau mereu să vîndă la preț mai mare articolele de îmbrăcăminte mici și delicate pentru femei, confecționate din mătase și produse la Londra, față de cele importate din Italia, care se găseau la prețuri mult mai mici. Isabel știa că Alice Claver îl puna pe William Pratte să o ajute să scrie într-un limbaj juridic corespunzător petițiile pe care ea, împreună cu alte câteva neguțătoare, cu o condiție mai modestă decât a ei, care trîncăneau cât era ziua de lungă, le înaintau la Parlament. Dar acestora nu le păsa de el nici cât negru sub unghie; pentru ele, William Pratte era cu totul invizibil. După părerea lor, doar lui Alice Claver trebuiau să-i mulțumească pentru că în Parlament se votaseră patru hotărâri în acest sens, prin intermediul cărora erau protejate de lăcomia lombardă nerușinată, pentru că, nu-i așa, toată lumea știa că italienii sunt mai răi decât francezii, nemții sau flamanzii luați laolaltă.

— Trebuie să fii tare ca să-i oprești pe italieni, spusese Isabel Fremely, încuviințând din cap spre Agnes Brundyssch. Doamna Claver e mai tare ca fierul. E o forță a naturii.

Când începu să se desprimăvăreze – și printre prăvălii și dughene adia din când în când câte o briză proaspătă, ca o promisiune că mâine totul va înmuguri și înflori – lui Isabel i se întâmpla uneori să tragă adânc aer în piept și să-și spună: „Sunt încă aici” și „Am reușit”. Și când făcea aceasta, vedea cu ochii minții fața bărbatului din biserică, pe care se întipărea un zâmbet viclean ca replică la spusele ei. Ce anume reușise, în afară de faptul că supraviețuise iernii grele, nu îi era clar nici ei. Dar câteodată își spunea că succesul la care o duceau gândurile ei era faptul că se abținuse și nu suflase nicio vorbă femeilor din piață despre grijile personale, despre frământările și slăbiciunile ei. Faptul că își respectase cu o voință de fier angajamentul de a deveni o ucenică bună la Alice Claver și nu devenise o femeie arțăgoasă și plină de resentimente. Când simți boarea primăverii și își dădu seama că toate femeile aspre din jur o respectau atât de mult pe stăpâna ei, înțelese că era și ea în asentimentul lor. Era și ea de acord că Alice Claver merita admirată pentru devotamentul total față de meseria ei.

Isabel evită să se întâlnească cu Jane cât fu iarna de lungă. Nu știa ce i-ar fi putut spune surorii sale. Învățase să-și stăpânească sentimentele ostile pe care le putea nutri față de Alice Claver și nu voia să fie nevoită acum să înceapă să lupte pentru a-și înfrâna sentimentele de dușmănie și față de sora ei. În plus, pentru ea ar fi fost de-a dreptul catastrofal ca Jane să încerce să o împace cu tatăl ei, convingându-l pe acesta fie cu un gest de ridicare a unei șuvițe blonde-aurii sau printr-o atingere delicată a brațului lui.

O vedea pe sora ei în fiecare duminică la biserica St Thomas of Acre și de fiecare dată când Jane apărea în biserică era îmbrăcată în haine mai fine decât înainte, iar pielea ei catifelată era mai moale și mai strălucitoare ca niciodată. În timp ce spunea rugăciunile, Isabel simțea când privirea timidă a lui Jane se oprește asupra ei, dulce ca întotdeauna, ca și cum ar fi încercat să întâlnească privirea ei. Dar Isabel își ținea

ochii ațintiți în jos. Și după slujbă, când cele două surori se opreau să schimbe câteva vorbe, niciuna dintre ele nu părea că știe cum să reia prietenia din copilărie a surorilor care dormiseră în același pat și se ciondăniseră pentru jucării. Jane abia dacă îl pomenea vreodată pe Will Shore, care oricum era mereu plecat undeva, prin străinătate – Bruges sau Köln – cu afaceri. Isabel credea că Jane refuza să-i vorbească despre Will pentru că nu voia să-i amintească de faptul că era văduvă. Dacă într-adevăr acesta era motivul și modul ei de a o menaja, îi era recunoscătoare; pe de altă parte însă nu-i plăcea deloc toată trăncăneala despre viața de lux, care în ultimul timp părea să o preocupe atât de mult pe Jane. Jane spunea că se inițiasse în vânătoria cu șoimi. Lucra la o tapiserie care îl înfățișa pe Sfântul Gheorghe omorând un balaur. John Lambert urma să o ia ca parteneră la vânătoria la care regele Eduard îl invitase, la Eltham; cu această ocazie, ea avea să-și facă mâneci noi la rochia galbenă de mătase. Iar ochii ei îi căutau cu insistență pe ai lui Isabel, străduindu-se apoi cu blândețe să-i povestească acesteia cât de fericită este, pentru ca apoi să îi coboare din nou, cu un aer de dezamăgire, atunci când Isabel se ferea să îi întoarcă privirea.

Dacă Alice Claver era conștientă de liniștea tot mai adâncă ce se așternea între Isabel și sora ei sau de ruperea oricărei punți de comunicare între Isabel și tatăl ei, ea nu lăsa să se vadă, deși ochii ei erau mereu ațintiți asupra lui Isabel, iar privirea ei o sfredelea mereu, fie la atelier, fie acasă. Nu vorbea niciodată despre Thomas, cu toate că Isabel era copleșită de dorul de a auzi pe altcineva vorbind despre el cu dragoste și durere. Era ca și cum Alice Claver nu voia să împartă amintirile despre el cu o fată pe care acum o trata ca pe o străină. Dar toată animozitatea față de ea dispăruse fără urmă. Isabel nu putea desluși ce se află în liniștea care înlocuise această animozitate.

În zilele de duminică, după slujbă, în loc să își viziteze familia sau să meargă la prânz împreună cu Alice Claver la familia Pratte, Isabel își umplea orele de timp liber lucrând la punga pe care începuse să o brodeze pentru Thomas în timpul asediului. Munca minuțioasă aduse din nou viață în degetele ei amorțite. Stătea singură la fereastră, privindu-și acul când urca și cobora, cosând porțiuni minuscule ale inițialelor lui, încercând să se gândească la faptul că fiecare porțiune cusută era o rugăciune pentru sufletul soțului ei, o pomenire a numelui lui. O puse pe Agnes Brundyssch să o învețe cum să împletească șnurul. O convinse pe Isabel Fremely să cerșească pentru ea niște fir auriu de Cipru, rămas nefolosit, de la David Galganete, istețul neguțător genovez de la care se aproviziona de obicei, ca să facă ciucurii.

Termină punga la timp, înainte de parastasul de un an de la moartea lui Thomas. Însă în acea dimineață de iunie, când puse fără niciun cuvânt darul ei pe altarul bisericii St Thomas de Acre, înconjurată de fumul de tămâie și de cântecele de pomenire intonate de preot, își dădu seama că Jane avusese dreptate când spusese că sentimentele ei pentru Thomas aveau să dispară cu timpul. Era încă plină de durere, însă durerea era acum mai vagă și mai încețoșată, fără o cauză anume. Abia dacă-și mai putea aminti vocea lui sau cum arăta. Era ca și cum ar fi cusut în punga aceea toate amintirile ei alături de el și acum nu mai rămăsese cu nimic.

Chiar și punga respectivă, care la început fusese făcută ca un fel de mărturie a iubirii lor, devenise acum altceva. De mai multe luni, observase că începe să fie

mândră de meșteșugirea cu care lucrase la ea și că o consideră o dovadă a măiestriei pe care spera să o dobândească în viitor. Ceea ce își dorea acum mai mult decât orice pe lume era ca Alice Claver să îi ia obiectul lucrat de ea și așezat pe altar și să îl admire suficient pentru a o trimite la Anne Pratte să o învețe să lucreze. Isabel își coborî capul și începu să se roage când văzu că Alice Claver își întinse mâna spre chimirul de pe altar.

Există un timp pentru toate și toate lucrurile se fac la timpul lor. Alice Claver i-a așteptat afară pe Anne și pe William, care i-au transmis condoleanțe; pe Părintele Ignatius; pe vorbărețul, bombasticul și severul John Lambert și pe fiica lui cea mai mare, o femeie comodă, înaltă, cu ochi și dinți strălucitori și cu sânii acoperiți precar de un sutien care poate era potrivit pentru o înfățișare la curte, dar era complet deplasat la o slujbă de pomenire, un eveniment sobru organizat în City.

Știa exact tot ce urma să spună. Se gândise la toate cu foarte mare atenție. Aceasta însă nu a împiedicat-o să mai repete textul de câteva ori, în timp ce bătea darabana cu degetele pe masă, dorind din tot sufletul ca Lambert să-și ia tălpășița cu tot cu familia lui și să plece acasă. Stinse nerăbdătoare toate lumânările din care văzu că nu mai rămăsese mai mult de un centimetru și făcu semn spre platourile cu brânză de fiecare dată când servitorul trecea pe lângă ea, o aluzie destul de clară pentru acesta să înceapă să curețe masa chiar înainte de plecarea oaspeților.

Chiar și așa, când în cele din urmă rămase singură cu pupila ei, nici nu mai știa cu ce să înceapă. Nu era vorba că rochia modestă a lui Isabel, umerii plecați corespunzător și ochii ei atenți ar fi transmis chiar și cel mai neînsemnat indiciu care ar fi putut fi interpretat drept un reproș. Ceea ce o neliniștea era faptul că silueta ei subțire se strecura înăuntru și afară din casă pe nesimțite, că Isabel lucra fără să scoată aproape niciun cuvânt, fie acasă, fie în prăvălii, că își cobora privirea ori de câte ori simțea că Alice Claver se uită la mâinile ei pentru a-și contempla propriile mâini rănite, pline de pete mov și galbene de vopsea, cu bătăături și crăpături de la munca de prăvălie. Asta îi aducea aminte lui Alice Claver, într-un mod destul de neplăcut, de propria ei tinerețe.

Alice Claver era mândră de acel sine întreprinzător al ei din tinerețe. Fusese crescută de un unchi în Derby, în timp ce părinții ei locuiau în Franța și erau furnizori de îmbrăcăminte pentru garnizoane. Lucrase până peste puteri pentru familia ei adoptivă, deși nu îi considerase niciodată apropiați; nici ei, nici ea nu au regretat când, la împlinirea vârstei de doisprezece ani, abilitățile sale de a lucra cu mătăsuri au fost suficient de recunoscute încât să i se ofere o perioadă de ucenicie alături de Robert Large din Londra. Londra i se păru din prima clipă un oraș absolut încântător, plin de viață, enorm, unde oamenii erau mereu ocupați, plin de posibilități și, mai mult decât orice altceva, un oraș sigur. Zidurile, porțile, patrulele, căruțele și roabele trase sau împinse de oameni bine dispuși au ajutat-o să îndepărteze amintirile dezolante ale zonei de provincie, Derby – cu tufe de mure și lăstărișul care pune stăpânire peste ceea ce oamenii spuneau că fuseseră odată câmpii roditoare, cu păsările cântătoare și foșnetul animalelor care se auzeau din locuri în care odată focul ardea în cămine, cu urme de case falnice, părăsite de mult timp, după Ciurma Neagră; unchiul ei, care răsturnă cu piciorul un perete prăbușit într-o pădure, unul dintr-o sumedenie de alte ziduri pline de iederă, care probabil fuseseră demult case într-un sat, și îi spuse:

— Acesta este locul de unde ne tragem noi, familia Boothe. Chiar aici. Dacă am da

înapoi timpul cu o sută de ani, ai vedea aici zeci și zeci de oameni. Muncind, rugându-se, mâncând și crescându-și copiii. Sângele nostru. Nici măcar unul dintre ei nu avea habar că mai au puțin de trăit și erau sortiți să dispară cu toții înainte de vreme de pe fața pământului. Dumnezeu să-i odihnească în pace.

Era un noroc pentru ea, i se spusese, că oamenii încă trăiesc astăzi cu acele stafii în preajma lor și că deasupra mormintelor din cimitire încă se mai zăreau uneori la apusul soarelui umbre de schelete; că toată lumea încă își amintea cu plăcere de zilele mai călduroase, mai liniștite și mai pline de siguranță când ținutul era plin de ogoare și ogoarele erau pline de oameni. Iar motivul pentru care atât de multe fete erau încurajate să învețe o meserie într-o breaslă era faptul că lumea se micșorase și ajunsese ca o lumină crepusculară de strigoi și amintiri – și, mai târziu, și universul amintirilor ei, pentru că războiul începuse să facă victime și printre tinerii din Derby. Privind retrospectiv, Alice era convinsă că faptul că învățase o meserie o salvase. Părinții ei, care se încăpățănaseră să trăiască în Normandia în timp ce fiica lor creștea acasă, dispăruseră fără urmă în timpul căderii Franței. Nu se știa dacă deveniseră și ei, la fel ca mulți alții, niște vagabonzi care s-au chinuit să ajungă înapoi în Anglia sau au cerșit pe străzile din Calais, sau supraviețuiseră, un timp, prin păduri. Dar până atunci, când împlinise vârsta de douăzeci de ani, își făcuse și ea un rost și devenise o locuitoare a Londrei. Părinții ei erau acum ca niște umbre pentru ea, jumătăți de amintiri. Stabilimentul Large din strada Catte devenise între timp adevărata ei familie; ceilalți ucenici, frații și surorile ei, erau la fel de mândri ca ea că participau și ei la una dintre cele mai profitabile afaceri din Breasla Mătăsarilor. Dacă nu ar fi fost o mătăsară care a învățat meserie, dacă nu s-ar fi măritat cu Richard Claver, care a scos-o din impresionanta proprietate a familiei Large și împreună cu care a lucrat pentru a-și dezvolta propria afacere și a o face chiar mai profitabilă decât a lui Robert Large, atunci și ea ar fi fost pierdută pentru totdeauna.

„Nu, eu una nu m-am temut niciodată de munca grea, și asta m-a făcut să fiu cine sunt”, își spuse ea în gând, mulțumită de sine, lăsându-și mintea în voia iritării ce îi umplea sufletul când o vedea pe fata aia, Shore, o indolentă care tot gesticula și rânjea și care ar fi pierit dacă cineva i-ar fi cerut să muncească serios chiar și o singură zi. Care nu fusese niciodată nevoită să facă așa ceva, la fel ca atâtea alte odrasle ale bogătașilor londonezi. Toți erau la fel: răsfățați și trândavi, se credeau prea buni să pună osul la treabă...

Alice Claver se ridică cu greu în picioare, simțind că toate aceste certitudini pălesc în timp ce se străduia să nu se gândească la Thomas. Se uită la sora mai mică și cu ten mai închis decât al nesimțitei aceleia și văzu că de pe fața acesteia lipsea orice expresie; la cicatricile pe care munca le lăsase pe acele mâini mai tinere. O fată care nu fusese crescută în teama lipsei păsărilor cântătoare. O fată care crescuse așteptându-se să ducă un trai tihnit și fără de griji. O fată care pierduse totul și totuși se înhămasă fără să crâcnească la o ucenicie grea alături de Alice Claver.

— Ai învățat tot ce trebuie să știi din piețe, spuse Alice Claver, simțindu-și maxilarele atât de strânse, încât cuvintele abia dacă mai găseau loc să iasă.

Isabel își ridică prudentă privirea.

— De mâine poți începe cu Anne. E timpul să înveți să faci lucruri manufacturate.

Să faci muncă calificată.

Isabel își coborî iar privirea. Dar Alice Claver văzuse licărul din privirea ei.

— Săptămâna aceasta vei face cunoștință cu furnizorul meu venețian. Goffredo D'Amico. E o cunoștință importantă, continuă ea. El și încă un prieten vechi de-al meu locuiesc la familia Pratte. Vor lua masa aici. Aș vrea să vii și tu...

Alice își dădu seama că Isabel înțelesese că urmează și alte vești. Fata își ridică privirea, încercând să descifreze ce i se va cere să facă.

— Am vrut să scăpăm de parastasul ăsta înainte să începem lucrul împreună cu D'Amico, zise Alice Claver. Dar mai e ceva, un lucru despre care deja am discutat cu el. Am aranjat un împrumut. O privi pe Isabel ca și cum ar fi rugat-o stăruior ceva. Nu voia ca fata să interpreteze rugămintea ca pe un fel de scuză. În valoare de cinci sute de lire. Suma la care s-ar fi ridicat zestrea ta.

Ochii lui Isabel se măriră deodată.

— A sosit vremea să ne-apucăm amândouă de treabă. Alice Claver vorbea repede. Nu voia să pomenească numele lui Thomas. Thomas s-ar fi descurcat singur dacă Dumnezeu nu l-ar fi luat la el. Știa că Isabel era conștientă de acest lucru. Chiulangiii n-au ce căuta în casa mea. Am nevoie de cineva care îmi poate fi parteneră după ce a învățat meserie. Așa că vreau să te anunț pe această cale că ai scăpat de grija zilei de mâine. Am să-ți fac un act de donație ca să primești cele cinci sute de lire ca zestre. Dacă vrei să pleci la familia ta, să te măriți, ești liberă. Ai banii. Pot rezilia contractul nostru. Dar poți și să... și spunând aceste cuvinte, se uită la propriile sale mâini, bătătorite și pline de pete... rămâi.

Urmă o tăcere lungă. Alice își făcu de lucru cu degetele, așteptând un răspuns.

— Și să muncești, adăugă ea cu voce îmbufnată. Din greu.

Când îndrăzni să-și ridice privirea, nici urmă de stări jenante de bucurie ori exaltare pe fața mică în formă de inimă a lui Isabel. Isabel o privea foarte serioasă, cu ochii puțin micșorați. Era exact genul de privire pe care îl avea și Alice Claver pe vremuri când se gândea dacă e bine sau nu să accepte o ofertă. Alice Claver fu șocată să descopere că nutrea un sentiment vecin cu recunoștința când își dădu seama că probabil învățase acea privire de la ea.

Fu destul de surprinsă să vadă că buzele lui Isabel rostesc cuvintele:

— Aș dori să rămân.

Alice Claver simți că schițează parcă fără voia ei acel zâmbet larg rezervat pentru familia Pratte și alți prieteni vechi, dar peste o clipă avu senzația stranie că nu mai poate respira. „M-am obișnuit să o am mereu lângă mine”, își zise ea în sine. „Probabil că ăsta e motivul.” Și la un moment dat, în toată agitația care a urmat, când s-au așezat pe scaune, au umplut cele două cupe și au început să vorbească despre munca de a doua zi pe un ton mai apropiat de unul obișnuit și chiar prietenesc, pentru ca apoi să se mute în depozitul de mățăsuri, Alice Claver avu impresia că începe să simtă aceeași plăcere pe care o simțea când se împrietenea cu cineva, în acele prime zile la adresa din strada Catte, cu Anne, William și cu ceilalți, acea anulare a diferențelor, a greșelilor și a inexactităților din executarea cusăturilor, stabilirea de legături suficient de trainice în efortul de a înlocui afecțiunea familială.

Isabel observă că Alice Claver s-a simțit mai bine de îndată ce a ajuns în depozitul

ei. Diagonalele de lumină roz și aurie care intrau pe fereastră făceau ca materialele ei să strălucească, transformând-o și pe ea în același timp. Nu mai era morocănoasă. Ochii îi străluceau, iar în vocea ei se simțea afecțiune.

Stabili rapid un orar strict pentru restul perioadei de ucenicie a lui Isabel. Doi ani ca să învețe să coasă fiecare dintre articolele care erau gloria produselor manufacturate ale Londrei – de la bonetele transparente, împodobite cu giuvaere și fir aurit, la dantelele și legăturile necesare pentru a fixa articolele de îmbrăcăminte lucrate cu minuțiozitate de către croitori, la chimirele cu ciucuri și bijuterii, brodate și strânse la un capăt de baie și agățate de curea cu șnururi, până la robele grele din materiale brodate și patrafire pentru veșmintele preoțești, la panglici și cordoane, țesute pe un gherghef miniatural, atât de mic încât îl puteai prinde ușor de marginea unei mese – unica piesă de echipament mai complicată decât un ac în meseria de mătăsar în Anglia.

În cursul celor doi ani, Isabel avea de asemenea datoria de a o însoți pe Alice Claver la întâlnirile acesteia cu mătăsarii străini și cu clienții din rândul aristocrației; urma să meargă la Garderoba Regală atunci când Alice Claver avea un contract de predare de veșminte către familia regală și să învețe cum să se ocupe de munca efectivă și de formalitățile de predare a veșmintelor. Urma să cunoască și să se obișnuiască cu unele dintre fețele și numele celor mai puternici oameni din acest domeniu. După trecerea celor doi ani, avea să înceapă să meargă împreună cu Alice Claver la târgurile de negustori din Bruges și Anvers. Acolo, avea să se obișnuiască cu modul în care se încheiau contractele angro de anvergură, considerate cele mai mari realizări posibile pentru un mătăsar – alegerea și achiziționarea celei mai luxoase mărfuri din meseria sa, valurile mari de mătase țesută în Orient și în Italia, pe cele mai mari războaie de țesut, care nu putea fi făcută în Anglia. Urma să învețe cum să importe aceste valuri de mătase, fiecare dintre ele valorând o bună parte din echivalentul sumei primite anual de un prinț, cu scopul de a produce articole de vestimentație pentru cei mai bogați oameni din Anglia.

— De ce trebuie să mergem în străinătate să cumpărăm valuri întregi de mătase? întrebă Isabel luându-și inima în dinți, simțind cât de ignorantă este. Sau să plătim cotele cerute de italienii de aici? Nu se pot face la Londra?

Alice Claver îi aruncă o privire vie, strălucitoare, ca și cum Isabel ar fi intuit ceva ieșit din comun.

— Nu avem cunoștințele necesare, răspunse ea, după o mică pauză.

— De ce? întrebă Isabel. Nu e la fel ca atunci când torci lână?

Când rosti cuvintele, i se păru că spune o prostie. Însă întrebarea ei părea exact ceea ce Alice Claver voia să audă.

Ochii lui Alice Claver erau plini de entuziasm, dar clătină din cap.

— E mult mai complicat, spuse ea cu un aer marțial. În primul rând, mătasea e un material mult mai fin. Damascurile exportate din Veneția au 9.000 de fire de mătase la lățimea unui braț, așa-numitul *braccio*. Chiar și materialele din catifele aurii și simple au 7.200 de fire. Și ca să aranjezi imprimeurile pe material ai nevoie de mult mai mult decât o linie de ițe de urzeală și o linie de țesătură; se poate ajunge la șase din fiecare pentru o singură bucată și la fiecare trebuie să lucrezi altceva. Și având în vedere cât costă mătasea, nimeni nu-și permite să facă experimente.

Trebuie să cunoști secretul chiar înainte să-ți treacă prin cap să încerci să construiești un război de țesut de dimensiuni mari sau să lucrezi la așa ceva – e lung ca doi bărbați cu brațele întinse și lat cât unul – cu mătase de calitate. Până și un rege ar da faliment dacă n-ar avea habar și s-ar apuca de așa ceva de la zero. Și nu e vorba numai de numărul de fire. Trebuie să știi cum să amesteci diferitele mătăsuri importate. Uite, continuă ea.

Era clar că vorbește despre un lucru la care se gândise de multe ori. Începu să tragă mai multe cupoane de mătase, ca să-i arate lui Isabel cum se pot combina în una și aceeași pânză fire de mătase provenite din țări diferite. Cum puteai face dintr-o urzeală de mătase spaniolă și o țesătură de mătase persană un cupon de atlas; sau dintr-o urzeală de mătase siriană și o țesătură de mătase greacă, un cupon de damasc; sau cum două tipuri de mătase din regiuni diferite puteau fi împreunate și trase într-un singur fir. Spuse că unele mătăsuri, de pildă *orsogli*, erau bune mai ales pentru firele de urzeală; că firele de țesătură persană *leggibenti*, *catangi* sau *talanti* erau potrivite pentru toate tipurile de pânză; că satinul cu aspect de catifea are nevoie de fire de țesătură de tipul *calabrese*, *catanzana* și *crespolina*; că tipul *siciliana* era bun pentru satinul greu și că firele de mătase de grosime medie, pentru pânzeturi puțin mai ușoare, se numeau *di donna* și *granegli*. Isabel află că mătasea din Almeria se folosea la confecționarea de taftale și satin, iar mătasea din Abruzzi, la confecționarea de *zetani*, țesături făcute cu fir de satin și uneori cu masă de catifea.

— Astea sunt doar niște cunoștințe pe care le-am deprins de-a lungul anilor în care am cumpărat mătase, spuse Alice Claver cu modestie. Dar ca să țeși o pânză de mătase care să fie deosebită de altele și să o poți și vinde, trebuie să stăpânești toate cunoștințele astea la perfecție, și încă multe altele. Foarte multe.

Isabel observă că stăpâna ei o privește preocupată.

— Ca să ai cele mai mici speranțe că poți să reușești, ai nevoie de un contract prin care să te asiguri de trei lucruri, un contract așa cum nu a mai făcut nimeni vreodată în Londra, continuă Alice Claver.

Isabel își dădu seama imediat că Alice se gândise mult la aceasta. Alice Claver nu se putea debarasa de dorința de a încheia acest contract nemaiauzit, oricât de improbabil ar fi părut el din explicația ei.

— În primul rând, ai avea nevoie de un patron italian dispus să-ți împărtășească secretele lui, spuse ea într-o răsufare, ridicând un deget spre Isabel. Și nu mai trebuie să-ți spun cât de rar se întâmplă un lucru ca acesta. E mai ușor să prinzi un inorog. Ridică și un al doilea deget.

— Apoi, el ar avea nevoie de aprobare din partea autorităților locale din Italia să aducă aici câțiva meseriași ca să lucreze într-un atelier. Și breslele de mătăsari din Veneția nu se grăbesc deloc să scape de meseriașii buni. Așa că mai trebuie să pui la socoteală câțiva ani în care nu faci nimic altceva decât să mituiești birocrați. În Italia nimic nu se întâmplă repede.

Isabel făcu semn aprobator cu capul, fără tragere de inimă. Se simțea intimidată.

— Însă cea mai mare problemă ar fi cel de-al treilea aspect, spuse Alice Claver uitându-se ursuz spre al treilea deget pe care îl ridică în fața lui Isabel. Banii. Chiar în condițiile în care ai rezolvat celelalte două aspecte ale contractului, cine plătește?

Pentru asta ai nevoie de un sponsor bogat la celălalt capăt, în Londra. Unul foarte bogat. Un sponsor căruia nu-i e frică să piardă sume imense de bani decenii la rând, în perioada în care se formează o întreagă industrie. Poate că douăzeci de ani nu vezi niciun rezultat, nu ai niciun venit. Și în tot timpul acesta trebuie acoperite costul salariilor, chiriilor și materialelor. Mătasea nu e deloc ieftină. Depășește mijloacele tuturor, poate în afară de rege, asta doar dacă nu cumva, prin cine știe ce minune, vine o zi când toată breasla mătăsarilor își unește forțele și pune banii jos să finanțeze povestea asta în locul regelui.

Mătăsara râse fără tragere de inimă.

— Și asta n-o să se întâmple niciodată. Le-ar fi frică să se unească. Lombarzii de aici fac jumătate din averile lor importând mătăsuri pe care apoi ni le vând nouă; restul, din afacerile bancare cu neguțătorii din Londra. Nu ar vedea cu ochi buni niște concitadini care încearcă să-și facă o afacere care ar concura cu a lor. Și pentru că mătăsarii noștri apelează la băncile italienilor din Londra, n-ar putea să intre în dispută cu ei fără să le taie conturile comerciale, spuse ea pocnind din degete, pur și simplu. Nimeni nu și-ar asuma un asemenea risc. Te-ai putea îmbogăți peste douăzeci de ani țesând pânze de mătase, dar cu ce-ai cumpăra până atunci mătasea gata făcută din Anvers și Bruges, fără aceste conturi?

Zicând aceste cuvinte, ridică din umeri. Se uită în jos la cupoanele de mătase pe care le trăsese aproape de ea, pufni nemulțumită și începu să le pună la loc, ca și cum ar fi vrut să împingă deoparte un vis imposibil de realizat.

După care se opri din nou, parcă nesuportând să abandoneze complet subiectul. Se uită pătrunzător la Isabel.

— Și dacă tot vorbim despre lucruri imposibile, zise ea, mai e și un alt aspect, spuse ea. Bârfa. Chiar și dacă ai reuși să te pui pe picioare, ar trebui să-ți ții gura ferecată toți anii aștia când îți pregătești afacerea și să nu suflă o vorbă niciunui neguțător italian din Londra. Și, spune-mi, te rog, cum poți începe o activitate de o asemenea anvergură, în care angajezi atât de mulți oameni, fără ca piețele să fie pline de zvonuri și bârfe? Icnii a neputință. Poți fi sigură c-o să fie bârfe. Așa că totul e imposibil, doar un vis.

Spunând acestea, oftă, uitându-se la pânzeturile verzi și aurii, încă desfășurate împrejurul ei, strălucitoare în lumina tot mai slabă a asfințitului.

Isabel spuse, îndărătnică:

— Și totuși, cred că banii sunt problema cea mai grea. Oare regele nu ar fi dispus să plătească?

Alice Claver bufni.

— Regele? replică ea scurt. E falit. Prea multe războaie.

Isabel oftă. Își dădu seama că Alice avea dreptate. Regele împrumuta mereu bani de la Primărie.

— Mai devreme sau mai târziu, cineva o să-și dea seama cum trebuie procedat, deși... spuse ea cu o voce plină de regret.

Fața stăpânei ei se lumineă brusc.

— Da, și o să facă o avere, încuviință ea cu convingere. Cel puțin sper să facă. Mătăsarele din Londra sunt cele mai bune din toată creștinătatea. Nu putem să-i lăsăm pe italieni să ne ia ce e mai bun pe piață, e împotriva naturii. Pentru noi

viitorul trebuie să însemne mai mult decât pierderea timpului cu tot felul de fleacuri, ciucuri, împletituri și bucățele de panglici!

Izbucni în hohote de râs, ca și cum ea și Isabel ar fi fost prietene de-o viață. Uimită că a avut ocazia să asculte mărturisirea celei mai tainice dorințe a inimii lui Alice Claver, Isabel, sfioasă, râse și ea.

— Deci e adevărat... întrebă Anne Pratte, privind destinsă degetele lui Isabel, răsfirate în aer, ce se spune despre sora ta?

Isabel se chinuia să-și țină degetele depărtate în aer, pe fiecare având înfășurată o buclă de mătase albastră, cu celălalt capăt al firelor albastre legat la o distanță de doi metri de un cui din perete. Tehnica de împletire implica trecerea ochiurilor de pe un deget pe următorul deget, folosind patru degete de la fiecare mână într-o înșiruire complicată de mișcări, cu fiecare buclă făcând un nod complicat care lungea împletitura de la vârful degetului cu un milimetru. Sperase să o uimească pe noua ei profesoară cu dexteritatea ei.

Nu avea nici cea mai vagă idee ce ar fi putut auzi Anne Pratte despre Jane. Deși poate s-ar fi convenit să știe. Ajunsese să înțeleagă cât era de important să ai idee ce vorbește lumea. Un zvon putea fi un adevăr tainic; dacă erai în stare să ghicești un secret, puteai afla informații știute numai de concurenții tăi, ceea ce îți dădea posibilitatea să închei un contract în condiții avantajoase. Astfel că întrebarea lui Anne o făcu să rateze un ochi, apoi încă unul. Trase adânc aer în piept.

— Ridică-l, dragă, ridică-l repede, spuse calmă Anne Pratte, atingând ușor firele încurcate și înțelegând de îndată care era problema. Ești pe inversul buclei; ridică partea de dedesubt, nu cea de deasupra; apoi coboară buclele.

Fără să se oprească nicio clipă din viteza uluitoare cu care își mișca propriile mâini, înăuntru și în afara ochiurilor, în timp ce ochiurile albastre se înfășurau și se desfășurau imediat de pe degetele ei, iar șiretul, care urma să fie folosit drept șnur al unui chimir, avea deja o lungime de aproape treizeci de centimetri, Anne continuă, pe același ton meditativ: Se spune că Jane Shore o să divorțeze de soțul ei. Vai, dragă, mai adăugă după câteva clipe, neliniștită, privind-o din nou supărată pe Isabel. Acum ce-ai mai făcut cu împletitura aia?

Anne Pratte îi dădu voie lui Isabel să plece devreme când aceasta îi spuse că vrea să o viziteze pe sora ei. Deveni mult mai blândă când Isabel îi spuse că oricum voia să o anunțe pe Jane că se mutase în casa Claver ca să învețe țesutul mătăsurilor fine.

În casa Shore din Old Jewry nu era nici țipenie de om. Toate zăvoarele erau trase. În schimb, Isabel o găsi pe Jane în grădina casei lui John Lambert, cu toate că tatăl lor era plecat în Țările de Jos. Aceasta stătea pe o bancă, cu capul descoperit, iar șuvițele ei aurii și lungi până în talie îi erau scăldate de lumina orbitoare a soarelui. Citea un roman franțuzesc de dragoste, unul dintre cele mai recente, tipărite de Gutenberg. Purta o rochie de catifea verde, și la gât avea un pandantiv în formă de inimă, cu un smarald în centru. Pe față i se zărea un zâmbet abia schițat, și fredona.

— Probabil că tu știi mai multe decât mine, spuse ea timidă, răspunzând astfel întrebării directe a lui Isabel. Nu păru cătuși de puțin surprinsă de întrebare, la fel cum nu se mirase nici de apariția bruscă a lui Isabel în casa Lambert după atâtea luni. Totul i se părea cât se poate de firesc. Era obișnuită ca oamenii să se intereseze

tot timpul de ea. Ce spune lumea?

Lui Isabel îi luă ceea ce păru o veșnicie până reuși să smulgă mărturisiri de la sora ei, într-o învălmășeală de stinghereală și eufemisme. Will Shore nu-și bătuse niciodată soția, nici nu o neglijase vreodată (poate doar în favoarea registrelor contabile) și, în afara faptului că din când în când o plectisea, nu se purtase niciodată rău cu ea. Însă problema era că nu-și putea face datoria de soț și nu făcea dragoste cu ea.

— Noi nu am făcut niciodată... niciodată... știi tu, murmură Jane și prima oară Isabel încuviință, iar apoi dădu din cap, simțind cum mirosul corpului lui Thomas îi umple nările. Încercă să îndepărteze această amintire și își țuguie buzele pentru a o alunga. Jane începu să chicotească jenată ca o fetișcană prinsă cu mâta în sac.

Diferența de patru ani dintre cele două surori o făcuse mereu pe Jane să pară mai matură și mai sofisticată în ochii lui Isabel, indiferent ce ar fi făcut. Însă când Isabel auzi acel râset subțire și drăgălaș, avu pentru prima oară senzația că ea este sora mai mare. Jane nu părea să cunoască sensul cuvântului durere. Un divorț l-ar fi pus pe Will Shore la stâlpul infamiei pentru totdeauna, își spuse Isabel în gând. Ea nici nu îl cunoștea aproape deloc pe Will, deși i se părea destul de inofensiv, un bărbat slab, harnic și plictisitor. Și își putea imagina deja comentariile lui Katherine Dore și Agnes Brundyssch față de toate bârfele astea. Cât de încântate o să fie. Cum o să fluiera în dreapta și-n stânga. Gesturile lor. Ar fi complet distrus.

— De ce divorț? întrebă ea. De ce atâta tam-tam, mai bine te desparți fără să se știe, iei o anulare. Din moment ce căsătoria nu s-a... nu s-a... După care își recăpătă stăpânirea de sine. Mi se pare o cruzime din partea ta.

Răspunsul lui Jane fu neașteptat de relaxat.

— Ei bine, acum e plecat la Bruges, unde nu-l mai vede nimeni, spuse ea cu lejeritate. Oricum, i-am propus o anulare, dar nu vrea să audă de așa ceva nici în ruptul capului. Chiar am discutat cu el. Cred că și-a închipuit că dacă refuză eu o să tac și cu asta basta. Ei bine, nu.

Spunând acestea, își ridică puțin bărbia. Lui Isabel i se păru că vede la sora ei acea încredere deplină pe care o are orice copil răsfățat că totul se va întâmpla așa cum vrea el. Sora ei continuă, de data aceasta cu o nuanță de dispreț în voce:

— De ce să tac? Neconsumarea unui mariaj este un temei îndreptățit ca să ceri un divorț. Asta este chiar scopul cununiei, ca femeile să aibă dreptul să nască copii; să te mulțumești cu mai puțin înseamnă să încalci voința Domnului.

Isabel o privi cu gura căscată. I se părea că acele cuvinte erau străine de sora ei, ca și cum altcineva ar fi vorbit în locul ei. De obicei Jane nu era o dură. Cine o sfătuisese oare?

— Cine plătește înfățișarea la tribunal? întrebă ea, străduindu-se să afle adevărul. Sper că nu Will?! Și cu siguranță nu tatăl lor. Mai mult ca sigur că el era furios, indiferent cât de blând se purtase totdeauna cu Jane. Pierdea o avere și, în plus, se mai și umilea în public. De fapt și de drept, el fusese cel care aranjase căsătoria.

Întrebarea o făcu pe Jane să-și schimbe poziția și să-și șifoneze rochia. Isabel o privi aspru. Jane nu știa să păstreze un secret. Precis ascundea ceva.

— Tata, spuse Jane în cele din urmă. Dar roși imediat ce rosti acest cuvânt.

— De ce? o întrebă Isabel numaidecât. Jane părea rezervată și doar ridică din

umeri, ca o pisică ce îndepărtează un fir de praf de pe blana-i strălucitoare.

— Bineînțeles, nu e fericit... încercă ea. Lăsând propoziția neterminată, puse mâna pe brațul lui Isabel într-un gest împăciuator. Și nici eu nu sunt.

Jane Shore nu fusese niciodată în stare să vorbească serios. Tot ce spunea era însoțit de un chicot și un ridicat din umeri, ca și cum nici ea nu ar fi crezut o iotă din ce spunea. Așa fusese de când crescuse atât de înaltă și bărbații începuseră să-i cântărească atent fiecare cuvânt, mai întâi părând fericiți ca niște proști, iar apoi, la fel de inexplicabil, enervându-se din cauza ei. Toți păreau să creadă că exercită în mod deliberat o influență asupra lor; că ea controlează, mereu și obsesiv, efectul produs tot de Jane asupra lor; realitatea era însă cu totul alta, Jane neînțelegând nici ineptiile pe care aceștia le rosteau bâlbâindu-se, nici declarațiile lor proteste de început și nici amărăciunea care urma după toate aceste preludii. Se simțea doar vinovată, ca și cum ar fi fost de acord cu ei în privința faptului că ea purta, din motive pe care nu reușea să le înțeleagă, întreaga vină. Lucru care o făcea să chicotească și să ridice din umeri, ca și când ar fi vrut să-și ceară scuze mereu. Ceea ce, de altfel, și făcea. Acum vedea că pe fața surorii ei nu era nici urmă de înțelegere sau compasiune și pricepu că nu reușise să o facă să înțeleagă cât de groaznic era mariajul ei. Nu o putea acuza pe Isabel că nu înțelege exact situația ei. Nu își dorea decât să poată și ea să explice mai bine ceea ce simte.

Totul începuse în noaptea nunții. Ochii mari ai lui Will, cu petele de pe pleoape, deschiși larg și acuzator; gura lui micuță, țuguiață, devenită și mai mică, rotundă și urâtă. Ca fundul unei pisici, își spuse ea în gând, după care chicoti amar. A luat-o peste picior. Comentariile făcute de el. În prima noapte n-au discutat decât despre cum dansase cu regele. „Dacă te-ai fi putut vedea în clipele alea. Nimeni nu mai știa ce să creadă. Gâfâiai lipită de el ca o cățea în călduri.”

Dar ce altceva putea face ea decât să danseze cu regele, din moment ce acesta o invitase la dans? Dacă venise la nunta ei? Nu i-a pus aceste întrebări și astfel Will nu i-a dat nicio explicație. După toată fericirea și însuflețirea pe care o simțise la petrecere, ea s-a simțit ca și cum Will ar fi turnat apă murdară pe ea.

După aceea, lucrurile nu s-au schimbat prea mult. Mereu era acuzată că nu face ceva bine și de fiecare dată când încerca să-și repare vreo greșeală, lucrurile se înrăutățeau și mai mult. Problema nu era că nu putea să facă dragoste cu ea, ci că nu voia. Când a încercat să-l sărute prima oară, încolăcindu-și picioarele cu ale lui, el a împins-o deoparte. Se simțise ca o prostituată. Când a încercat să se culce și ea fără niciun zgomot lângă el, ca să nu-l deranjeze, el a trezit-o de mai multe ori, scuturând-o înciudat și țipând la ea:

— Sforăi!

— Dar Isabel nu mi-a spus niciodată că sforăi, se bâlbâise ea scuzându-se, încercând să se apere, dar neștiind cum. Și singura lui reacție fusese să-și țuguie iar buzele și să plece, învelit cu un cearșaf, într-o altă cameră.

Ea se simțea tot mai urâtă, de fiecare dată când el își îndepărta mofturos brațele sau picioarele la câțiva centimetri de ea, ca și cum corpul ei ar fi mirosit urât sau respirația sa îl scârbea. Oricând o vedea, pe fața lui apărea o expresie de durere, ceea ce îi umplea sufletul de suferință. Odată adusesese acasă un coș plin de rodii și,

văzându-l, ea izbucnise într-un hohot de râs, nemaiputându-și stăpâni fericirea. Credea că e un fel de pipă a păcii.

— Rodiile alea sunt pentru mine? întrebare plină de speranță. Hai să le mâncăm împreună! Vrei să-ți curăț una?

Moment în care el zâmbise, aruncându-i o privire rece ca gheața înainte să-i răspundă:

— Ei bine, draga mea soție, din câte știu eu n-ai făcut nimic ca să meriți vreun răsfăț, după care, râzând, luase coșul și plecase.

Uneori încheia conversații în care ea încerca să-i sugereze să meargă într-o vizită, să ia masa cu cineva sau să facă o plimbare cu aceeași replică spusă pe un ton detașat, neutru:

— Ar fi o idee bună, dacă te-aș iubi.

Alteori, îi spunea că nu rupe pâinea bine sau că taie carnea ca o țărancă; ori că se îmbrăca șlampăt sau că bea prea mult, ori că nu era bună de nimic în gospodărie. Sau pur și simplu se mira cât de diferiți sunt ei doi, ca și cum ar fi invitat-o să întrebe în ce privință (ea însă învățase de la bun început că nu trebuia să întrebe, ca să nu riște să fie rănită). Și uneori avea obiceiul să ofteze adânc, parcă plin de suferință, și să o roage să nu mai miorlăie, iar ea își dădea seama că probabil motivul era că îngânase vreun cântec în timp ce cosea.

Jane făcuse toate eforturile posibile; chiar le făcuse. Cel puțin o perioadă. Dar foarte curând totul deveni de prisos și se dovedi că speranțele ei fuseseră deșarte. Iar când tatăl ei îi spusese să îl însoțească la curte pentru funcțiile pe care începuse să le îndeplinească, ea fusese fascinată să constate cât de simplu era să strălucească și să râdă din nou, după ce scăpase de atmosfera otrăvită a noii ei adrese (nu o putea numi casă sau cămin).

Însă chiar și această schimbare nu făcuse decât să înrăutățească lucrurile. Când soțul ei căpătă obsesia că ea se culca cu regele, nimeni nu l-a mai putut convinge că greșește.

— Ești o târfă ordinară, o curvă, o nenorocită, îi spunea degajat, și... – ceea ce o înfricoșa cel mai mult era tonul lui relaxat, când spunea aceste aberații – ...n-ai pic de rușine?

Nu conta ce cuvinte folosea pentru a-l contrazice sau de câte ori îl privea uluită, îi atingea brațul și se scuza rugător: „Dar nu am fost decât la o partidă de vânătoare”, sau „Am fost cu tata toată ziua”.

Astfel că Jane fu extraordinar de bucuroasă când află că înfățișarea de la tribunal era stabilită peste numai două săptămâni. Până atunci avea să se întoarcă și Will de la Bruges. Tot ce putea face acum era să se roage să nu-și amâne apariția.

Își dorea cu disperare ca totul să se termine așa cum se cuvine. Nu mai voia să fie nevoită să chicotească, să ridice din umeri ca pentru a-și cere scuze și să suporte privirile lungi și acuzatoare ale oamenilor care păreau convinși că ea era de vină. Chiar și Isabel, care știa că are o inimă bună, dar care avea un mod de a asculta extrem de supărător; care era așezată acum așa cum Jane și-o amintea că stătuse dintotdeauna, ghemuită ca o pisică, cu bărbia sprijinită pe genunchi și brațele în jurul genunchilor. Ochii ei o priveau fix și rece, fără să clipească. Fără să atingă nimic. Fără să scoată o vorbă.

— Nu mai e nimic altceva? întrebă Isabel într-un final. Încă nu putea să înțeleagă. Ceva ce ai uitat să-mi spui? Lui Jane i se întâmpla destul de des să uite.

Jane își trecu degetele lungi prin părul blond și încurcat. Între sprâncenele ei perfecte apărură amenințător câteva cute. Însă singurul efect al neliniștii asupra chipului ei era acela că părea și mai frumoasă.

— Ah... exclamă ea dezolată. Atâtea și atâtea lucruri; nu știu cu care ar trebui să încep. Nu vreau să spun nimic urât despre el. Vreau doar ca totul să se termine.

Părea atât de neajutorată, că lui Isabel i se făcu milă de ea și se înduioșă, zâmbi și făcu ceea ce știa că Jane voia să facă: își desfăcu brațele și o cuprinse ca să o liniștească. Dar chiar în timp ce o îmbrățișa și îi ștergea lacrimile vărsate, Isabel era încă îngrijorată ca nu cumva să mai existe și alte aspecte nediscutate. Nu reușea să găsească vreun sens în toate acestea.

Isabel simțea deja cum povestea începea să prindă viață în piețe, propria ei viață, chiar în scurtul răstimp care îi trebui să ajungă acasă. Ochii iscoditori și vicleni îi sfredeau spatele. La colțul străzilor Milk și Catte, doi băieți care o văzuseră începură să-și miște pelvisul ritmic și să mimeze că îmbrățișează niște femei invizibile, apoi o priviseră în jos, mimând o dezamăgire cumplită, pentru ca în final să izbucnească într-un hăhăit asurzitor. Simți că obrații îi iau foc și își iuți pasul.

Când intră pe ușa casei Claver fu întâmpinată de alte hohote de râs. Râs de bărbați. Se uită cu atenție. În hol erau doi străini. Ședea pe cele două bănci și între ei, pe un cufăr, era așezată o tablă de șah, dar nu se uitau la tablă. Nu se uitară nici la Isabel, care se făcuse mică încă de când păși peste prag. Spera că nu savurează și ei povestea despre Jane. Erau prea ocupați să mai vadă pe cineva, își loveau picioarele cu palma și se țineau de burtă râzând. Amândoi plângeau de atâta râs.

— Ce e cu voi, ce v-a venit? o auzi Isabel întrebând pe Alice Claver din bucătăria de la capătul holului. În spatele ei văzu un servitor care ducea un platou de fripturi, paste și o carafa de vin.

Când îi auziră vocea, cei doi se ridicară în picioare, cu un aer vinovat. Alice Claver era obișnuită să fie respectată. Însă niciunul dintre cei doi bărbați – unul era înalt, cu păr șaten și spatele încovoiat, de vârstă mijlocie, îmbrăcat în haine de catifea albastră, celălalt, de vârstă apropiată, un individ bine făcut, cu păr brunet-albăstriu și ochi negri, semănând cu un italian, probabil era Goffredo D'Amico – nu se putu opri din râs. Bărbatul brunet privi în jos, dar nu-și putu opri buzele din tremurat. Cel șaten își șterse ochii, încercă să adopte o mină serioasă, după care izbucni din nou în hohote ca un nebun.

— Will, declamă Alice Claver amenințător. Goffredo.

Isabel, care se simțea invizibilă, credea că stăpâna ei îi va pune la punct. Dar dintr-o dată, spre uimirea ei, văzu că și Alice Claver zâmbește larg.

— Ei, haideți, spuneți-mi, zise ea, redevenind pentru o clipă fetița capricioasă din copilărie. Isabel putea să jure că nu peste mult timp va intra și ea în corul de râsete.

— Sigur îți amintești, Alice... spuse cel șaten râzând, care probabil se numea Will și nu era deloc speriat. Fața stăpânului Large când a primit primul transport din Veneția.

Acum cutele de pe fața lui Alice Claver se vedeau clar. Se așează cu greu, se aplecă în față sprijinindu-se pe coate și intră și ea în jocul istorisirii oaspetelui italian cu un asemenea aplomb, încât în curând Isabel nu mai știe cine ce cuvinte adaugă, într-un vuiet general.

— Mătase purpurie. Cică pentru rochia de încoronare a reginei Franței. Când și-a dat seama că nu era vopsită cu cârmâzul scump cu care trebuia vopsită pentru că tot colorantul ieftin de lemn roșu și indigo cu care au dizolvat cârmâzul în Veneția a început să iasă când am făcut ce ne-a spus și am spălat rochia... și el și-a ieșit din minți de furie a ieșit mânios din depozit să o anunțe pe doamna Large cu mâinile înroșite de carminul ăla dizolvat și și-a băgat piciorul taman în găleata ei cu boabe pentru găini!

Și toți și-au dat capul pe spate și au râs amintindu-și de acea scenă atât de îndepărtată. Ha, ha, ha!

Isabel stătea în colțul ei, zâmbind aproape la unison cu ei, cu discreția celui care nu știe exact dacă este sau nu invitat să se alăture unui grup. Această etalare de camaraderie, cu palmele pe spate și înghiontirile de rigoare, evident veche de o jumătate de viață – acum era sigură că bărbatul pe care îl chema Will era Will Caxton, în prezent un neguțător itinerant care locuia în Țările de Jos sau poate în Köln și care pe vremuri fusese și el ucenic al lui Alice Claver în această casă – o făcea să se simtă izolată și neglijată, la fel cum se simțise gândindu-se că probabil Jane nu îi spusese decât jumătate din cele întâmplate între ea și soțul ei. Simți o undă de dispreț față de ea însăși când își dădu seama că își plânge de milă. Viața ei devenise neînsemnată, plictisitoare, singuratică și închisă. Dar nu putea face nimic. Se pomeni că tânjește după doi ochi care să se umple de bucurie când o văd, după fetițele care ridicau coarda în timp ce ea bătea din călcâie, după bărbați care să o cheme emoționați în grupuri de prieteni veseli și care îi cumpără cadou rochii de catifea verde.

— Ahhh... oftă Alice Claver, sprijinindu-și capul în mâini. Râsetele deveneau tot mai anemice.

Isabel își mișcă un picior. Se retrase timidă când venețianul se întoarce la ea și o privi surprins, pentru că sigur până atunci nu o observase. Trebuia să aibă în jur de patruzeci de ani, ca prietenii lui, dar era atât de înalt și musculos încât părea în floarea vârstei. Sub părul brunet, vâlvoi, se vedea o față de bărbat puternic, pe care cutele formate când râdea uneau un nas coroiat cu o gură puternică. Iar la colțurile ochilor negri și profunzi care acum o priveau fix, sub sprâncenele stufoase mai zări și alte încrețituri formate din cauza râsului. Dar poate că era doar pentru că își micșoră din nou ochii, zâmbind încântat. La ea.

— Aha, exclamă el, privind-o suficient de mult ca ea să observe petele de tigru din ochii lui; suficient ca să-i vadă expresia de fericire calmă și deplină de pe chip; neîndepărtându-și privirea, deși întrebarea lui, rostită într-o engleză poticnită, căutată – era clar un străin –, era pentru Alice, *cine* este dânsa?

Și, înainte să-și dea seama ce se întâmplă, ajunsese lângă ea, o luă de mână, se aplecă atât de mult deasupra ei încât îi putea simți răsuflarea pe degete, iar apoi, îndreptându-se, puse cealaltă mână în jurul taliei ei și o împinse puțin în față până ajunsese în dreptul lui Alice și a lui Will. Isabel ridică privirea spre el; era suficient de

aproape pentru a o săruta, însă el privea în jos cu o expresie de veselie. Nimeni nu o mai privise în acest fel înainte.

— Te rog, stai cu noi, îl auzi ea spunând, după care făcu în glumă o jumătate de plecăciune. Pot să ghicesc cine ești. Noua ucenică a lui Alice; te așteptam cu toții. Ne-a spus totul despre tine. Moment în care se opri și se corectă. Nu chiar tot. După care îi zâmbi larg; nu-i displăcu insolența lui. Despre ochii tăi n-a spus niciodată nimic.

— Ei și, de ce să nu petreci ceva timp lângă o femeie frumoasă? spuse Dickon. Își potrivi locul în șa. Nu-i nimic rău în asta, dacă-ți face plăcere.

Fără să încalece, ținând strâns în mână șaua lui, William Hastings privi în sus. Dickon era însă acum doar o siluetă neagră în strălucirea soarelui de dimineață. Nu fusese în stare să înțeleagă expresia din ochii lui Dickon, care era mai tânăr decât el. Ridică din umeri. Oricum, părerea lui Dickon nu conta.

Dickon nu vorbi din nou decât atunci când caii celor doi ieșeau în galop ușor pe poarta palatului Westminster și toți cavalerii și aghiotanții lor veneau călare în urma lor.

— Cu toate că bineînțeles ar fi mai logic ca femeia frumoasă pe care o iubești atât de mult să fie amanta ta, nu? adăugă el prozaic. Din moment ce nu este, ce rost are?

Hastings oftă. Putea să jure, chiar în timpul ospățului de ieri, că Dickon nu se dădea în vânt după Jane. Dansase cu ea o dată, o ascultase cântând cu vocea și la violă și zâmbise la ea destul de neutru; îi admirase rochia de catifea verde și răsese când trebuia la comentariile ei nevinovate, care îi uimeau pe toți cei ce știau să aprecieze replicile de spirit. Și totuși Hastings și-a dat seama că ochii lui Dickon nu se umpleau cu acel foc molcom pe care îl simțea el atunci când se uita la Jane și pe care îl vedea și în ochii regelui sau ai lui Thomas Dorset. Dickon nu era capabil să nutrească sentimente mai elevate, își spuse Hastings în gând, cu regret. Era un luptător fără egal, un strateg plin de resurse și un războinic neobosit, de cursă lungă. Un tovarăș plăcut, vesel, nepretențios, de o loialitate desăvârșită. Dar toate virtuțile lui erau virtuți de războinic. Era făcut să lupte în războaie. Era pur și simplu incapabil să înțeleagă bucuriile mai liniștite ale păcii, muzicii sau iubirii.

Parcă vrând să confirme judecata nerostită a lui Hastings, vocea groasă a lui Dickon îi întrerupse reveria.

— Cavalerii cu sufletul distrus care se prăpădesc după doamnele inaccesibile din turnuri de fildeș, care străbat păduri șiucid balauri ca să le dea o amuletă ca semn al dragostei lor și toate celelalte povești, sunt doar basme, povești romanțate, spuse el, cu o veselie nedisimulată. Știi și tu toate astea, Will. Hai să fim serioși. E a altuia. Nu o s-o ai niciodată.

Recăpătându-și brusc buna dispoziție, Hastings izbucni în râs și își ridică mâinile mimând neputința. Siguranța lui Dickon era molipsitoare și, în definitiv, el avea dreptate. Hastings știa că este prizonierul poveștilor amăgitoare de dragoste. Nu era genul de bărbat care nu putea râde de propria greșală sau neghiobie; și el fusese, cel puțin până în acel moment, la fel ca Dickon, un războinic adevărat, cu mintea limpede.

— Hai să vorbim serios, zise el, pentru că îi era greu să nu mai vorbească despre

ea. Cum ți s-a părut?

Dickon făcu o pauză pentru a-și pune ordine în gânduri. Gândurile lui Hastings zburară înapoi, la singurul fragment de conversație auzită de el între Jane Shore și duce. Dickon întrebese de sora ei, care se măritase și ea în aceeași zi, iar Jane răspunsese, cu un zâmbet superb care lăsase să i se vadă gropițele din obraji, cu o doză de răutate:

— Ah, sora mea serioasă! Acum e văduvă.

Își amintea de capul lui Dickon, care se aplecase spre al ei și de maniera impecabilă în care îi prezentase cele mai sincere condoleanțe. Și își mai amintea că Jane continuase, iar ironia vorbelor ei îi transformase fața, probabil din cauza stingerii de a fi nevoită să explice ce s-a ales de sora ei.

— Ei bine, nu a fost decât o căsătorie aranjată... deși a devenit cam ciudată de la moartea lui. S-a făcut ucenică la soacra ei – o femeie teribilă, ca un balaur care suflă foc. A ținut cu tot dinadinsul. Tatăl meu s-a supărat foarte tare. Așa că în prezent își petrece timpul împletind fire prin piețe... săraca de ea...

Poate că își dăduse seama de răutatea din relatarea ei. După care făcu iar gropițe în obraji, dar zâmbetul nu fu destul de dulce pentru a face uitat veninul din vocea ei. Lui Hastings i se făcu milă de ea, deși îl observă pe Dickon cum se retrage fără niciun cuvânt, cu o expresie de dezgust pe față.

Dickon avea și acum, când își aminti de ea, aceeași expresie.

— Drăguță, spuse el scurt. Nu era un compliment în adevăratul sens al cuvântului. După care adăugă: Dar nu la fel de blândă cum și-ar dori să pară. După câteva clipe de tăcere, întreruptă doar de scârțâitul de piele în strălucirea soarelui, zăngănitul metalic și fornăitul cailor, vorbi din nou. Vrei să-ți spun sincer părerea mea? și Hastings făcu semn că da. Dickon spuse: Atunci ascultă-mă. Îi place prea mult să fie în centrul atenției bărbaților. A prea multor bărbați.

— E imorală, vrei să spui? întrebă Hastings, dar Dickon era un tovarăș prea fidel pentru a se lăsa atras în asemenea discuții și a insulta iubita unui camarad. Râse doar și, dând din piteni, porni la drum.

— Să știi că Goffredo e un dulce, nu-ți face niciun rău, spuse Anne Pratte, după ce văzu că Alice se uită dojenitor la el. Lasă-l în pace.

Goffredo D'Amico venise acolo zi de zi, timp de o săptămână, etalându-și mantia, privind-o cu nesaț pe Isabel și apropiindu-se prea mult de ea în timp ce o conducea dintr-o cameră în alta, din casă în grădină și apoi înapoi în casă, pe cărări pe care, după părerea lui Alice Claver, Isabel le cunoștea suficient de bine ca Goffredo să se poată abține să pună o mână pe mâna lui Isabel și cealaltă în jurul taliei ei, practic conducând-o în pas de dans pe coridoare. În special dacă aveai în vedere că oricum nu era nevoie de toate acele *tête-à-tête*-uri, care deveniseră deja atât de frecvente, încât exista un pericol real să se transforme din conversații decente într-o mare dulcegărie. În casă apăruseră acum tot felul de fleacuri nelalocul lor. În bucătărie erau atât de multe coșulețe de smochine, stafide, prune uscate, capere, rodii, portocale, mirodenii și fructe de mare, încât mai devreme sau mai târziu te așteptai ca cineva să ajungă să calce în ele. Pe fiecare masă din casă era câte un buchet de flori. Isabel purta o bonetă nouă pentru când ieșea în grădină și eșarfe din olandă.

Goffredo, care venea vesel în fiecare zi și făcea la tot pasul complimente, fără însă a depăși limita decenței, căpătase obiceiul să prepare un cocktail de vin cu scorțișoară și să vină însoțit de un băiețel, care se chinuia să nu verse carafa pe care o ducea. „Dulciuri pentru o dulceată”, spunea el, oferind galant gazdelor încă un bol de migdale sau curmale, ori „un umil omagiu frumuseții” sau „ochii tăi sunt precum picăturile de rouă”.

— Da, știu, totul e în regulă, spuse îmbufnată Alice Claver. Și turturelele din livadă cântă minunat. Dar ce Dumnezeu o să facem cu papagalul ăsta pe care ni l-a adus pe cap?

Anne Pratte ignoră întrebarea retorică.

— Ce să-i faci, dacă așa-i place lui, răspunse ea fără să ezite. E un joc, Alice. Și nici fetei ăsteia nu-i strică să se mai distreze puțin. Asta nu o împiedică să lucreze bine cu mine. Și nici tu nu poți să negi că ți-ai dorit ca ea să înceapă o relație cu el...

Alice Claver declamă marțial:

— O relație *comercială*! Nu o poveste răsuflată și ridicolă, cu trandafirași sub lumina lunii, sunete suave de privighetoare, un flirt ieftin și atâta tot! spuse ea indignată.

Se opri însă când Anne Pratte îi puse o mână pe șold. Era adevărat, își spuse ea în gând, pierzându-și subit elanul. Poate că venețienii erau într-adevăr șmecheri; dar farmecul chipeșului Goffredo era atât de natural și inofensiv, încât realmente nu credea că ar fi dispus să riște să aducă blesteme asupra sufletului lui și pierderea celui mai bun parteneriat pe care îl avea la Londra, încercând să-i seducă ucenica. Nu era posibil. Firește, asta nu însemna că nu va continua să-i vegheze cu atenție orice mișcare. De italieni nu puteai fi niciodată prea sigură.

Asfințit. Trandafiri care se ofileau pe pervaz. Țânțari care dansau în jurul focului din cămin. Cei doi William stăteau pe bancă, inspectând cu atenție cocktail-ul și portocalele lui Goffredo, în timp ce William Pratte îl ținea la curent pe Will Caxton cu bârfa din Londra. Povestea pe care o spunea era aceea în care fratele regelui Eduard, ducele de Gloucester, îl ucisese anul trecut în secret – pasămite – pe bătrânul rege Henric în Turnul Londrei.

— Normal, n-o să știm niciodată exact ce și cum s-a întâmplat. Tot ce putem spune cu siguranță e că explicația oficială n-a mulțumit pe nimeni. Cine ar fi atât de naiv să creadă că Henric a murit de „melancolie și nefericire”? spuse William Pratte. Ne iau drept proști?

Will Caxton răspunse cu o privire în care licări o tentă de dispreț. Alice nu era în aceeași încăpere, ci își aranja lucrurile în atelier la sfârșitul zilei de muncă. Anne Pratte, aflată fără voia ei în situația de a o supraveghea pe ucenică, își ținea privirea ațintită asupra pânzei la care lucra și nu auzea nimic din înșiruirea de bârfe subversive pe care poate urechile lui Alice Claver le-ar fi ascultat cu interesul femeii căreia îi plac nespuse flirturile și cochetăriile.

Goffredo așeza piesele pe tabla de șah cu degetele lui lungi și bronzate, zâmbind leneș.

— Șahul: un joc pentru îndrăgostiți, așa se spune, murmură el, uitându-se pe furiș la Isabel.

Aceasta își închise ochii, puțin iritată, așa cum se simțea tot mai des în preajma lui Goffredo, dar încercând să nu pară supărată. Atenția de care se bucura din partea lui era bine-venită într-o singură privință, datorită faptului că îi permisesese accesul în timpul vizitelor încântătoare pe care vechii prieteni ai lui Alice, neguțatori, i le făceau seară de seară. Nimeni nu mai era surprins să o vadă la masă cu ei. Pentru prima oară în viață, ea se afla în mijlocul oamenilor puternici și aceasta o făcea să fie recunoscătoare. Dar oare chiar trebuia ca omul acesta să fie atât de insistent – să o atingă mereu, tot timpul când o conducea să îi arate cine știe ce materiale; să-și pună mâna pe mâna ei, zăbovind prea mult timp cu fiecare ocazie; să-i șoptească la ureche, apropiindu-se mereu prea mult de ea și râzând dacă ea își trăgea fața într-o parte? Nu era doar faptul că vedea că și Alice Claver își pierdea cumpătul și era pe punctul să-și iasă din fire de fiecare dată când îl vedea furișându-se pe lângă ea. Când îl vedea și știa că iar o să se pomenească cu el șoptindu-i tot felul de nimicuri, clipind galeș și mângâind-o la fiecare gest, înainte ca ea să-și dea seama unde se află, se simțea din cale afară de stânjenită. Nu știa cum să reacționeze.

Și iarăși, același lucru: tabla de șah a lui William Caxton, devenită acum simplu obiect de decor, era doar un pretext ca să flirteze. Când îi dădu în mână piesele de fildeș – ca și cum ea ar fi știut să joace șah sau să aranjeze piesele pe tablă – degetele lui se frecară de ale ei. Ea se înroși și-și trase mâna înapoi, apoi se simți prost când văzu că Will Caxton, care se oprise din povestit, își ridică privirea spre ea și observă că se fâstâcise. Goffredo nu luă în seamă refuzul ei nevinovat, ci șopti doar:

— Dacă Doamna joacă Frumusețea ei, atunci Iubitul ei contraatacă cu Complimentele lui. Will Caxton se uita deja la cei doi cu insistență. Ignorându-l, Goffredo murmură convingător: Sau cu Dorința lui.

— Venus și Marte, intră în joc și Will Caxton, aparent dornic să participe la conversație. Venus joacă șah cu onoare, frumusețe, modestie și dispreț; Marte, cu...

Isabel fu impresionată de modul în care acesta îl depășea pe Goffredo în născocirea de aluzii livrești fanteziste. Dar Goffredo începu să se foiască neliniștit. Will Caxton îl privi acuzator peste tablă și spuse:

— Goffredo, nu ai niciun pic de rușine. Mi-ai citit cartea *Scachs d'Amor*. Adineauri ai citat din ea.

Cum se putea oare ca un bărbat atât de puternic ca Goffredo să roșească, se întrebă Isabel în gând, râzând în același timp când văzu modul abil în care Will Caxton îi tăia elanul venețianului fără însă a-l insulta. Zâmbi văzând expresia obișnuită de stinghereală de pe fața lui Goffredo. Acesta își ridică mâinile în semn de înfrângere.

— Da, recunosc, spuse el. Ce să fac, dacă mi-a sărit în ochi? Mi s-a părut impresionant, și ție la fel, nu-i așa, *cara?* și degetele lui atinseră din nou degetele ei, în timp ce el, năuc, își ridică sprâncenele. Acum purtarea italianului nu o mai deranja, pentru că Will Caxton era cu ochii pe el. Îi zâmbi și ea. Nu avea de ce să-i fie frică, își zise ea în sine. Era doar jocul lui Goffredo.

Lui Will Caxton nu-i dăduse prea multă atenție până atunci; acesta era un mătăsar care începuse să cutreiere pământul în lung și în lat pentru a-și importa și

exporta mărfurile. Nici nu avusese cum, cu chipeșul venețian de lângă ea, care lansase un asalt atât de energic asupra ei. Will Caxton era genul de bărbat care nu prea iese în evidență și devine una cu fundalul. Nu îl considerase niciodată mai mult decât un prieten și o prezență plăcută; o persoană cu ochi inteligenți; un bărbat care asculta nenumăratele bârfe din Londra cu aerul că îi este dor de casă.

Însă acum îi arătă mai multă afecțiune, când el veni la masa lor, se așeză lângă Goffredo, îl bătu prietenește cu palma pe spate și, întorcându-se la ea, spuse:

— Trebuie să te gândești că Goffredo este un clown, după care, întorcându-se spre vechiul lui prieten, adăugă cu o asemenea afecțiune încât în cuvintele lui nu se simțea nicio intenție de a-l insulta: asta pentru că te porți ca un clown, D'Amico, recunoaște. Caxton își ținu mâna pe umărul lui Goffredo, dar se întoarse spre Isabel și o privi cu mai multă seriozitate.

— Dar sper că data viitoare când vă veți mai întâlni îi vei ierta comportamentul tipic de italian, adăugă el.

I-a plăcut simplitatea acelei rugăminți, la fel cum și pe Goffredo îl plăcea mai mult acum că părea oarecum rușinat, renunțând la avansurile care ei începuseră să i se pară amenințătoare. Făcu semn aprobator cu capul și zâmbi, destul de nesigură.

— E un bărbat mai bun decât ai avut vreodată ocazia să cunoști până acum, spuse Caxton și îi zâmbi italianului. În primul rând, e singurul italian din Londra pe care te poți bizui. Extrem de cinstit. De când sunt n-am cunoscut pe cineva care să știe atât de multe despre mătăsurii – un adevărat maestru.

Bucuros că a scăpat atât de ușor, Goffredo își înclină capul. Caxton continuă:

— Mai știe și cum să facă bani. Oho! Pufăi printre buzele lui palide, făcându-i pe amândoi să izbucnească în râs, destinși. Pe cuvânt de onoare. Și eu mă bazez pe el la capitolul ăsta, mai adăugă el. Dar nu se grăbi să explice. Se mulțumi să dea doar din cap spre Isabel, cu un gest care putea fi interpretat drept o ofertă de prietenie, iar apoi începu să aranjeze piesele pe tabla de șah, fără zgomot și punând fiecare piesă exact în centrul pătratului ei. Când sub sprâncenele stufoase ale lui Goffredo ochii începură să strălucească la perspectiva unei partide, Caxton țățâi cu limba la venețian și spuse:

— Pe tine nu te pot învăța nimic, prietene. Dar cred că a sosit vremea ca tânăra noastră colegă de aici... și încuviință din cap părintește spre Isabel, să învețe ceva strategie.

— Am s-o învăț eu, se oferi Goffredo, din nou nerăbdător. Tocmai voiam să încep.

Caxton se mărgini să râdă. Deloc nepolitic, el adăugă:

— Tu? Ce vorbești, și să o faci să creadă că piesele de șah se numesc Compliment, Dorință și Dispreț?

Goffredo avu prezența de spirit să renunțe. Râse și apoi se ridică în picioare.

— Bine, bine, zise el, iar lui Isabel îi plăcu foarte mult cât de ușor acceptase înfrângerea, mai mult decât orice aspect al comportamentului său față de ea până în acel moment. Eu o să merg să vorbesc cu Alice.

Se concentră cât putu de mult la explicațiile date de Will Caxton. Voia să-i facă pe plac, simțea că îi este datoare și mai era și un profesor bun. Părea că îi spune mai mult decât regulile de bază ale șahului – de pildă, că nebunul, sau ofițerul, se

deplasează întotdeauna oblic (la origine, numele acestei piese era *elefant*, însă gândește-te la piesa asta ca la un preot abil, de exemplu, care nu se poate apropia de adevăr mergând drept, ci trebuie să o ia pe ocolite ca să îl afle, deplasându-se în unghi oblic, și atunci nu o să uiți niciodată, spuse el chicotind). Avea totodată impresia că acesta îi transmitea principiile generale ale jocului; cum să gândească clar, cum să înțeleagă stratagemele altor oameni și cum să obțină ceea ce dorește – toate acestea fiind importante dacă voia să-și învingă adversarul.

Era pe înserate. Când el se aplecă să aprindă cea mai apropiată lumânare, ea se pomeni brusc că-și amintește de un alt asfințit, petrecut sub bolțile unei cârciumi și de bărbatul din biserică râzând în bărbie în timp ce punea piesele de șah în săculețul lor.

— Cineva mi-a spus odată, spuse ea gânditoare și, cu toate că vocea ei era atât de înceată că puteai crede că vorbește cu ea însăși, Will Caxton își ridică numaidecât privirea la ea. Încurajată, ea continuă: ...o glumă despre șah. Ei, un fel de glumă. Adversarul meu mi-a spus-o în timp ce strângea piesele și le punea în săculețul lor. A zis: „Toți ne zbatem să câștigăm fiecare zi a vieții noastre, dar până la urmă toți suntem egali când ajungem la fundul sacului.”

Colțul buzelor lui Caxton se ridică, deși acesta nu părea la fel de amuzat cum spera ea.

— Ah, spuse el, da, cam așa e, deși viața înseamnă mai mult decât un joc.

El se așeză și se uită la tablă, însă ea văzu în ochii lui, care păreau că privesc la distanță, că începuse să se gândească la altceva. Nevrând să-l deranjeze, nu spuse nimic.

— Pentru că veni vorba, zise el după un timp, într-o liniște deplină, în ziua de azi se scrie foarte mult despre jocul de șah. Nu mai este un joc strategic rezervat doar cavalerilor; o mulțime de oameni joacă șah. Când locuiești în străinătate, vezi mereu cărți, foarte multe cărți – ca aceea din care Goffredo tocmai a citat un pasaj – care sunt inspirate de jocul de șah. Este vorba de o alegorie a războiului, o alegorie a iubirii. Apoi căzu pe gânduri. Ea își ținu răsuflarea. Aș putea traduce ceva... poate s-ar vinde.

— Să traduci? Să vinzi?

Râse când în cele din urmă observă expresia ei de nedumerire, îi atinse ușor o mână.

— Vezi, am început s-o iau razna, spuse el trist. Iar tu n-ai nici cea mai vagă idee ce îndrugă bătrânul ăsta prost, nu-i așa? Păi, cum să ai? Ar fi trebuit să mă oprești și să mă întrebi ce vreau să spun. Nu m-ar fi deranjat.

Isabel schiță un zâmbet și, recăpătându-și încrederea, îi spuse cu o neobrăzare la care înțelesese că el își dăduse asentimentul:

— Ei bine, atunci, ce ai vrut să spui?

Caxton nu avea deloc deprinderea de a-și măsura cu atenție fiecare cuvânt, o regulă printre cei mai mulți neguțători, ceea ce o surprinse pe Isabel, întrucât aflase, după ce în ultimele câteva zile ascultase cu multă băgare de seamă tot ce se vorbea în casă, că el fusese odată guvernator al Angliei la Bruges, fiind însă și în prezent un neguțător și un întreprinzător important, după ce se stabilise la Köln. Avea aspectul unui om dintr-o bucată, care nu are nimic de ascuns. Ochii săi erau plini de

speranță și mintea lui părea mintea unui tânăr, plină de idei mărețe.

Bucurându-se că aflase atâtea noutăți despre abilitatea lui Goffredo în domeniul afacerilor, Isabel îl ascultă cu atenție pe bărbatul șaten din Kent povestindu-i visul lui, acela de a porni o afacere cu totul nouă la Londra – un vis la care și Goffredo își adusese aportul. Încă de la Bruges, unde lectura și învățatul din cărți era la mare modă și fiecare cavaler și latifundiar avea acasă o bibliotecă, Caxton fusese fascinat de mașinăria de tipărit pe care o văzuse cu ochii lui, cea inventată de germanul Johannes Gutenberg. El își cumpăraseră o presă de tipar, la Köln, folosind un împrumut de la Goffredo, și învățase cum să aranjeze minusculele blocuri de tipar, fiecare conținând o literă, într-o tranșă compusă; cum să fixeze laolaltă rândurile complete într-un bloc care reprezintă o pagină scrisă; cum să impregneze cu cerneală formele de tipar, să acționeze presa și să transfere copiile cu cerneală din bloc pe o hârtie făcută din bucăți rupte și fermentate.

— În Germania, i se spune arta neagră, zise el zâmbind resemnat și privindu-și mâinile, care, așa cum observă acum pentru prima oară, erau pătate cu un albastru-deschis, ca mâinile unui vopsitor, cel puțin mâinile așa arată.

Deja începuse să importe cărți la Londra, transportându-le în aceleași cutii în care aducea materialele textile achiziționate, pe care le revindea în Piața de Mătăsuri și Catifele. Însă el ardea de nerăbdare să-și facă și el propriile lui cărți: să aleagă texte, să le traducă, să le tipărească și să le vândă. Avea de gând să se întoarcă la Londra curând, spuse el, și să se stabilească din nou aici. Să aducă presa lui și muncitorii la Londra. William Pratte îi pregătea terenul și făcea demersurile necesare la Primărie, pentru că el spera să obțină bani din City. Explicând acest aspect, ochii i se măriră și se umplură de bucurie.

Isabel își aminti că Jane avea trei cărți franțuzești tipărite, romane de dragoste, practic mărfuri de lux, fiecare echivalând cu salariul ei de ucenică pe mai mulți ani, și cu toate acestea mult mai ieftine decât o carte copiată de mână conform stilului vechi.

— Atunci, înseamnă că nu peste mult timp vei fi mai bogat decât oricând înainte, spuse ea, pe un ton cât mai sofisticat cu putință, întrebându-se însă în sinea ei de ce un om cu o reputație atât de solidă în meseria lui ar renunța la tot pentru cai verzi pe pereți, admirându-i totuși curajul.

Dar Caxton dădu din cap.

— Nu ar fi rău să mă îmbogățesc, spuse el, însă răspunsul lui nu avea acel entuziasm la care se aștepta ea, dar nu știu dacă planul este realist. Gutenberg nu a câștigat cine știe ce cu presa lui. Și ca să pornesc afacerea aici, mi-ar trebui mai mulți ani. Oricum, nu acesta este motivul pentru care... Începu iar să se gândească și se opri. În călătoriile pe care le-am făcut am văzut atât de multe cărți extraordinare. Povești extraordinare, idei extraordinare, cărți absolut *superbe*...

Scutură din cap, ca și cum ar fi știut cu certitudine că nu va reuși nicicum să-și transmită sentimentele.

— Cred că există foarte mulți oameni care ar fi la fel de impresionați ca mine, dacă măcar ar putea să le vadă o dată...

Dădu iarăși din cap, iar apoi, brusc, zâmbi larg.

— Te rog să mă ierți. Iar am început să divaghez. Trebuie să recunosc, uneori mă

las prea ușor dus de val. Asta e problema cu visele, nici nu-ți dai seama când ajung să te transforme într-un idiot.

Isabel visa cu ochii deschiși în timp ce degetele ei trecură cu măiestrie peste ochiul împletit pe vârful degetelor. Acum stăpânea tehnica la perfecție. Putea să gândească în voie în timp ce împletitura devenea tot mai lungă și își mută taburetul din ce în ce mai departe de cuiul din perete de care era legat capătul firului.

Iar gândurile ei se îndreptaseră acum la descrierea pe care Goffredo o făcuse nobililor și prinților străini care își trimiteau agenții în Veneția pentru a cumpăra cantități mari din cele mai fine țesături de mătase din Europa, pentru garderobe și palatele lor, la expoziții selecte, desfășurate într-o liniște deplină pe diverse străzi, cunoscute sub numele de *parangons*. Era pur și simplu fascinată de procedura în sine, excepțional de nobilă și bine pusă la punct, la fel ca și țesăturile respective.

Cele mai fine țesături, care în Veneția și Geneva erau acele catifele splendide țesute cu fire aurii și argintii, cele care conform evaluării făcute de cei șase Experți ai Mătăsii puteau fi exportate către celelalte țări ale lumii, erau expuse o dată pe săptămână în apropierea Oficiului Mătăsii și a prăvăliilor celor mai avuți *setaioli*, adică mătăsari, la Capella dei Veruzzi din Parohia San Bartolomeo, și erau denumite *drappi da paragon*. (Toate celelalte țesături erau de calitate mai proastă și mai ieftine, fiind denumite fie *drappi domestici*, pentru draperiile și articolele de vestimentație a familiilor venețiene, fie *mezzani*, pentru a fi vândute în prăvăliile din oraș, care purtau ca sigiliu leul din San Marco, ori pânzeturi de calitate inferioară, țesute special pentru a fi comercializate în anumite zone – *da navegar* pentru Levant și *da fontego* pentru neguțătorii germani.)

După ce țesăturile *paragon* erau preselectate pentru a fi expuse grație aspectului lor desăvârșit și a culorilor lor pure, tivurile lor erau trase în fir aurit și marcate la fiecare capăt cu un sigiliu care purta simbolul unei coroane, aplicat de comisia permanentă a Senatului Venețian, formată din experți în arta prelucrării mătăsii. Orice fraudă descoperită de acești experți ducea la amendarea producătorului de mătase de către autoritățile municipale și la confiscarea hainelor produse de el. Apoi, după ce fiecare țesătură era marcată cu numărul și numele producătorului ei, expozanții se retrăgeau într-o parte a așa-numitelor *paragon* – denumirea provenea din cuvântul venețian care însemna „a expune”; țesăturile erau literalmente pânze de „paradă” – și își așteptau în liniște clienții. Isabel nu-și putea închipui o piață în care organizatorii reușeau să-i oprească pe vânzători să-și laude calitățile mărfurilor țipând; dar Goffredo spuse că în Veneția acești *cridori* erau considerați drept *modi disonesti* în privința vânzărilor. Calitatea țesăturii era cea care trebuia să se recomande de la sine. Cumpărătorii treceau printre cele două rânduri de tejghele, împreună cu supraveghetorii *paragon*, o suită de consilieri, intermediari, croitori și artizani, pentru a evalua țesătura respectivă. Odată aleasă țesătura ce avea să fie cumpărată, supraveghetorul identifica numele producătorului după numerele atașate pe cuponul de pânză și chema vânzătorul pentru a negocia cu el un preț cât mai convenabil. Imediat ce se ajungea la o înțelegere, consilierilor li se cerea să plece și decuparea pânzelor începea sub ochii supraveghetorului. După ce cumpărătorii luau tot ce aveau nevoie, plecau și ei. Expozanții, care stăteau în liniște lângă marfa

lor, își puteau strânge atunci acest *parangon*, toate cupoanele de stofe și pânze, până săptămâna următoare.

Întrucât cu ajutorul lui Will Caxton Isabel pusese stavilă flirturilor lui Goffredo, ei îi făcea mai multă plăcere să-l întrebe pe venețian despre lumea afacerilor lui decât să-i asculte complimentele înflăcărâte. El cunoștea o sumedenie de lucruri care îi puteau fi de folos; ea voia să poată afla aceste lucruri fără să se teamă că dintr-o clipă în alta o va lua de mână în timp ce i le explică. Își spuse în sinea ei că probabil și el simțea o ușurare acum că nu o mai bombarda cu cocktail-uri și curmale; poate că-și dăduse seama și el că risipise o avere pe astfel de cadouri inutile. Și de ce să se mai chinuiască, din moment ce acum văzuse că poveștile pe care i le spunea el, despre modul în care comerțul cu mătăsuri funcționa la el acasă, adică în inima Europei, o fascinau într-atât de mult încât o lăsau aproape fără grai? De aceea și simțea imboldul de a-i explica mai amănunțit chiar decât ar fi fost nevoie; îi spunea din ce în ce mai multe despre această meserie; îi făcea o deosebită plăcere să fie apreciat de ea. Își dădea ochii peste cap, vorbea cu mare emfază și gesticula exagerat de fiecare dată când elogia virtuțile mătăsii.

— Nu este mătasea oare cea care împodobește totul pe lumea asta? întrebuse el cu o seară înainte. Nu mătasea ornează trăsurile, caleștile, lecticile, gondolele de pe mare, caii prinților, cu hamurile, harnașamentul și canafurile lor, franjurii de tot felul, stofele, pernele și pânzele și mii și mii de alte lucruri? Nu este mătasea aceea care împodobește drapelele, flamurile, cele mai înalte însemne ale rangului, halebardele ornate cu catifea de brocart și ciucuri, sulilete cu teacă, bandulierele, trompetele și uniformele soldaților care se avântă în luptă? Nu mătasea este aceea care înfrumusețează umbrelele, baldachinele, odăjdiile, hlamidele preoțești, tablourile, paliumurile, sandalele, sutanele, dalmaticile, mănușile, benzile de stofă purtate de preoți pe brațul stâng, patrafirele, pungile de bani, voalurile potirelor, căptușeala tabernacolelor, pernțele, amvoanele și toate celelalte lucruri din Biserică?

Dacă prin explicațiile lui își propusese să parodieze deopotrivă importanța meseriei lui și a dragostei pe care o nutrea pentru activitatea sa, atunci nu exagera prea mult. Chiar și aici, la Londra, ea știa că mătasea era elementul decisiv care dădea măsura averii cuiva: familiile înstărite purtau haine de mătase, pe pereții caselor acestora atârna blazonul familiei cu mătase brodată cu fir de aur și argint, baldachinele lor erau formate din pânze de mătase întrețesute, odată cu perdelele împotriva țăntarilor, cuverturile, cearșafurile din mătase, folosită și pentru căptușelile, acoperitoarele și husele besactelelor, cuferelor, cărților, scaunelor și oglinzilor.

Simțea că se îndrăgostește, dar nu era genul de dragoste de care îi fusese teamă lui Alice Claver pentru o scurtă perioadă. Pasiunea care începuse să pună stăpânire pe ea era aceeași dragoste care îi înflăcăraseră sufletul și lui Alice Claver, membrilor familiei Pratte, lui Will Caxton și Goffredo; iubirea față de acel lucru care era însăși întruchiparea succesului, bunăstării, ordinii, fericirii și civilizației; simbolul abilității bărbaților (și a femeilor) de a crea, din ceva atât de umil precum firul făcut de un vierme, cele mai înălțătoare și desăvârșite forme ale frumuseții.

Emoția care o însuflețea o făcea să uite aproape cu desăvârșire locul extrem de modest pe care îl ocupa în familia respectivă. În ciuda faptului că Goffredo îi dăduse

prilejul să intre în cercul de prieteni care frecventa casa lui Alice Claver seară de seară, iar propria sa iscusință – laolaltă cu sprijinul lui Will Caxton – îl îmblânzise pe italian și consolidase astfel poziția ei în fața acestor aliați puternici, în timpul zilei ea nu era altceva decât o simplă ucenică, și încă una începătoare. Observase în ultimele câteva zile circumspecția cu care Alice Claver se uitase la ea – stăpâna ei nu era peste măsură de fericită constatând camaraderia tot mai strânsă cu cei doi oaspeți ai ei, cei mai respectați mătăsari din Londra. Prin urmare, de fiecare dată când Alice se afla în aceeași încăpere, Isabel își cobora privirea și făcea tot ce-i stătea în puteri pentru a arăta că nu are de gând să-și depășească modestul ei rang. La rândul său, Alice nu scăpa niciodată prilejul de a-i reaminti ucenicei ei că, deși mânua bine acul, era mult prea mică pentru a fi băgată în seamă, în afară de situațiile când trebuia să i se arate sau explice ceva anume sau să facă vreun comision.

De exemplu, ca acum: Goffredo deschise ușa depozitului și Alice păși maiestuos înăuntru, în domeniul ei. Alice știa că Anne îi arătase toată dimineața lui Isabel cum să facă împletituri și, cu toate acestea, tot ce găsi cu cale să spună înainte să iasă și să se întoarcă la masa ei fu un singur cuvânt, rostit pe un ton neutru, și anume: „Anne”.

Goffredo se uită spre Isabel. Îi făcu un semn cu ochiul, dar numai peste umăr. Apoi plecă să se uite prin catastifele lui Alice.

Isabel încerca întotdeauna să audă ce discutau cei doi atunci când vorbeau despre afaceri în stil mare. Fără succes însă, pentru că se părea că țin cu tot dinadinsul să vorbească în șoapte prea slabe ca ea să poată desluși ceva.

Anne Pratte se uita cu o expresie aprobatoare la împletitura făcută de Isabel și încuviința din cap. Cu vocea monotonă și ritmică a unei persoane aproape complet hipnotizate de împreunarea unor fire, aceasta îi spunea:

— Da... n-ai avut nevoie decât de ceva timp. La început erai prea încordată. Strângeai mult prea tare firele. Dar acum ai început să te descurci bine, chiar foarte bine.

Isabel făcea semne aprobatoare cu capul, cu toate că nu asculta ce îi spune. În spatele lui Anne Pratte, îl văzuse pe Goffredo, aplecat și ținând marginile mesei cu mâinile. Statura lui o domina pe Alice Claver. Părea mai serios și mai preocupat decât de obicei și vorbea cu mai multă emfază:

— Și noi ar trebui să facem asta, zicea el. Știi bine că ar trebui. Nu poate fi chiar atât de greu să importi războaie de țesut și meseriași. Sunt sigur că *Provveditori* mi-ar acorda aprobarea lor. Pot să pariez. Dacă lucrul acesta se poate face în Tours, de ce nu s-ar putea și aici?

Însă Isabel putea ghici expresia de pe fața lui Alice Claver după poziția umerilor ei. Cu toate că își dorea din tot sufletul să înființeze o fabrică de țesături de mătase precum aceea italienească din Tours, nu era deloc genul de om care să-și asume riscuri necugetate. Isabel își ciuli urechile și reuși să audă câteva frânturi din răspunsul exasperat al acesteia: „Nu se poate face” și „Ar costa o avere” apoi, ceva mai tare, „Aș avea nevoie de sprijin și relații solide, și de unde naiba să fac rost de ele?” Îl văzu pe Goffredo făcându-i cu mâna semn lui Alice Claver să vorbească mai încet și apoi zâmbindu-i complice. Însă Alice Claver nu puse prea mult preț pe semnele făcute de el și continuă:

— ...și ești un prost dacă-ți închipui că o să primești vreun ajutor din partea Companiei Breslei Mătăsarilor! Ai rămâne mască dac-ai ști cât sunt de orbi și cât de puțin înțeleg acei oameni viitorul când află că vrei să faci ceva care i-ar putea supăra pe clienții lor preferați, drăguții de lombarzi.

După care Goffredo încercă din nou să o facă pe Alice să vorbească mai încet, dar brusc se auzi râsul ei strident.

— Direct de la Borromei?! Acum chiar că ești prost. Crezi că ți-ar împrumuta bani ca să-ți dea posibilitatea să-i ruinezi pe toți italienii din orașul acesta?! Ascultă cu atenție ce-ți spun: dacă faci măcar cea mai mică aluzie unui singur italian din Londra că ai de gând să aduci războaie de țesut mătase aici, o să-ți sară toți în cap și o să te mănânce de viu.

Cu colțul ochiului, Isabel văzu că Goffredo arăta din cale afară de mâhnit.

— Acum împletitura asta e destul de lungă, spuse Anne Pratte de lângă ea, întrerupându-i reveria. Poți să-ncepi nodurile; astăzi o să-ți arăt cum să faci ciucurii.

Îi întinse un cuțit. După ce Isabel petrecu cu atenție ochiurile pe degetele unei singure mâini și Anne Pratte îi arătă cum să încheie împletitura ca să nu se desfacă, tăie cu dexteritate fiecare buclă și apoi se uită vesel la ucenica ei, începătoare în meșteșugul croitoriei.

— Ții minte ce se spunea despre cele trei ibovnice ale regelui? începu ea. Era o poveste pe care însăși Anne o răspândise prin piețe imediat după ce o auzise, la ultima probă făcută de Sir John Risley, unul dintre cei care fuseseră numiți Cavaleri ai Curții Regale de foarte curând, cu care legase deja relații de prietenie apropiată. Pasămite regele îi spusese lui Risley că are trei iubite: una dintre ele era cea mai deșteaptă, alta, cea mai veselă și a treia, cea mai cuminte prostituată din regat. Anne și jumătate din toate femeile din piețe se distraseră pe cinste zile de-a rândul, lipind mai multe nume de fiecare dintre aceste epite.

Lui Isabel nu-i displăcea deloc înclinația lui Anne pentru bârfă. Făcu semn aprobator cu capul.

— Hm, răspunse ea, privind admirativ împletitura terminată de aceasta, conștientă că Goffredo și Alice erau concentrați și aplecați asupra catastifelor. Așadar, ați reușit să aflați numele celor trei femei?

— Oh, desigur, dragă, răspunse Anne. De fapt, nu chiar toate. Eleanor Butler e cea cuminte, normal, asta nu e greu de ghicit. Și se mai spune că Elizabeth Lucy e cea deșteaptă, cu toate că, sinceră să fiu... Dădu acuzator din cap, ca și cum le-ar fi cunoscut personal pe aceste doamne de curte și experiența o făcea să se îndoiască de pretenția lui Elizabeth Lucy.

Îi mai aruncă lui Isabel încă o privire cu subînțeles, de această dată iscoditoare.

— Și, bineînțeles, nimeni nu știe exact cine e a treia, cea veselă, adăugă ea, cu o voce din care răzbătea o nuanță destul de evidentă de îndoială, dar se pare că oamenii zic că ar fi vorba de sora ta...?

Jane chicoti când o văzu pe Isabel, care fură o oră de libertate de la muncă și veni să o întrebe dacă regele o ajuta să plătească pentru ca procesul de divorț, care acum era refuzat la Londra, să aibă loc la Roma.

— Învoiala a fost să rămână un secret, murmură ea. Dar roșeața obrazilor ei răspunsese înaintea ei.

Isabel nici nu mai întrebă dacă și restul zvonului era adevărat. Acesta explica totul, începând cu noua garderobă, foarte scumpă, până la ceea ce spusese Jane atunci când Isabel își pusese în cap prima oară să devină ucenica lui Alice Claver, mai degrabă decât să se întoarcă acasă la părinții ei, „fiecare își alege singur scăparea”, pentru a-i face pe plac tatălui lor. Isabel încerca să nu se supere pe John Lambert din cauză că acceptase ca Jane să scape mult mai simplu de mariaj față de fiica lui mai mică (probabil că păcatul adulterului părea mai mic atunci când avea drept consecință intrarea unui monarh în familie și oricum era greu să te gândești în același timp la păcat și la inocența veselă și lejeră a lui Jane). Dacă se străduia, Isabel putea înțelege motivul pentru care tatăl ei pune mai mult preț, în sinea lui, pe favorurile venite din partea unui rege decât pe hărnicia ei plină de virtute. Simțea totuși că nu poate să întoarcă celălalt obraz și să ierte. În definitiv, ea fusese cea dezmoștenită.

Dându-și parcă seama că ar trebui să compenseze într-o anumită măsură faptul că puțin mai devreme fusese cam zgârcită cu adevărul, Jane atinse mâneca lui Isabel în semn că are de gând să mărturisească mai mult.

— E atât de... șopti ea, și deși nu termină propoziția, Isabel își dădu seama, văzând expresia de fericire de pe chipul surorii ei, că nu se referea la soțul ei. Totul e așa de... continuă ea, cu aceeași voce visătoare. Uneori, când sunt la curte, mă uit în jur și nu-mi vine să cred că toate astea mi se întâmplă tocmai mie... Privi în jos și pe fața ei apăru un zâmbet. Și, cu un ton ușor disprețuitor, menit parcă să adauge greutate cuvintelor sale și ceva substanță reprezentăției destul de anemice de până acum, continuă: Și el e atât de bun, atât de politicos.

De dragul surorii ei, Isabel se strădui să pară plăcut impresionată. Își aminti cum farmecul regelui o copleșise chiar și pe ea, atunci când o privise drept în ochi. Cum putea să reziste Jane? Iar Jane nici habar nu avea cât de stânjenită se simțise Isabel sesizând urma de reproș din privirea lui Anne Pratte. Jane nu avea nici cea mai vagă idee dacă sau cât ar fi avut de câștigat reputația lui Isabel în cazul în care ar fi fost mai bine informată. Astfel că se mulțumi să-și ridice colțul buzelor, încercând să schițeze un zâmbet de compezență. Dar Isabel nu se putu abține să adauge, cu o voce destul de acră:

— Aș fi preferat să-mi spui mai devreme. Apoi, după doar o clipă, prin minte îi trecu un gând abia început, care avu drept urmare apariția unui zâmbet larg pe chipul ei.

— Jane, spuse ea dintr-o răsuflare, brusc emoționată, într-o zi când mergi la curte vrei să mă iei și pe mine cu tine?

Jane nu era o proastă. Înțelesese că trebuia să existe un motiv pentru care sora ei, care cu doar câteva luni în urmă nu-și propunea altceva decât să îndeplinească ață prin prăvăliile din piețe, devenise acum brusc interesată să meargă la curte.

— Vreau doar să văd cum e, zise Isabel pe un ton nevinovat. Nici ea nu știa prea bine de ce voia să meargă, nu încă; tot ce știa era că deși nu fusese ea prima care aflase de legătura dintre sora sa și rege, cel puțin putea fi prima care vede de aproape avantajele dumnezeiești pe care această legătură le putea oferi. Nu credea că a reușit să o convingă pe sora ei de inocența ei. Dar curând după aceea nu mai discuta pe această temă.

În schimb, Isabel începu să laude rochia de catifea a lui Jane.

— Lucchese, zise Jane cu un zâmbet afectat, după care făcu o piruetă. Îi plăcea nepus să fie lăudată. Nu e deloc ieftină.

— Ce bine ar fi dacă am putea să facem și noi catifea aici, la Londra, continuă Isabel, strecurându-și o notă de regret în voce. Și mătăsurile de tot felul. La jumătate din prețul cerut de italieni... ce bine ar fi dacă cineva, eventual Breasla Mătăsărilor, ar pune bani și ar încerca să...

Jane însă se mulțumi să strâmbe din nas.

— Ce bani? spuse ea zâmbind ușor ironic. Regele li i-a luat pe toți și i-au făcut și plecăciuni pentru asta. Au rămas cu buzunarele goale. Oricum, eu una sunt foarte fericită că port catifea Lucchese... Cu mișcări line, netezi faldurile rochiei strălucitoare. Isabel oftă.

Isabel nu își propusese să facă nici ceea ce a făcut în continuare, dar mergând acasă se pomeni că pașii o duc prin piață în fața principalei prăvălii a lui John Lambert. Doar când se apropie destul ca să o poată vedea, înghiontită și sâcâită de tinerii ucenici, reuși să recunoască ceea ce avea de gând să facă, adică să-l abordeze pe tatăl ei și să-i sugereze să strângă fonduri pentru a porni o afacere de țesere a mătăsii, și la nevoie să se unească cu alți mătăsari bogați.

Trase aer adânc în piept, auzind deja în mintea ei cuvintele convingătoare pe care le putea spune: „Uite cum am putea proceda...” Dar își spuse imediat în gând că sigur o va părăsi curajul, chiar înainte să se împace cu el, să îl privească în ochi, deși știa că a dezmoștenit-o și să caute o urmă de blândețe pe o față mult mai obișnuită să fie aspră. Probabil că ar fi refuzat-o. Și-l putea închipui cum pronunță cuvinte de neiertat: *nu ar trebui să-ți mai bați capul cu afacerile. Sau: ar trebui să semeni și tu mai mult cu Jane.*

Prăvălia era la o distanță de zece pași, dar între ea și prăvălie erau prea mulți oameni și nu putu să vadă prea bine. Simți aproape o ușurare când își dădu seama, pe măsură ce mulțimea se împrăștie, că prăvălia se închisese. Tatăl ei plecase.

Alice Claver avusese dreptate, se gândi ea, întorcându-se dezamăgită din drum și pornind pe strada Catte, încercând să-și alunge din minte imaginea feței disprețuitoare a lui John Lambert. Neguțătorii de textile din Londra nu aveau cum să se unească pentru a finanța o industrie de țesătorii de mătase.

După trei săptămâni, Jane și Isabel stăteau la umbra unei căsuțe făcute din crengi verzi, de care erau prinse steaguri din mătase roșie și albastră. În față aveau

vin, iar împrejurul lor pajii se agitau într-un du-te-vino continuu, înlocuind platourile cu gustări și aperitive neatinse cu alte platouri. Pimpřejur mai erau multe alte adăposturi aparente, în spatele lor ridicându-se vechiul palat regal de la Bower, pe jumătate ascuns în desișul pădurii Waltham. În fiecare din aceste căsuțe se aflau o sumedenie de doamne fermecătoare, îmbrăcate în rochii cu decolteuri adânci și purtând în păr cununi împletite ce se ridicau până la cer. Care mai de care, doamnele aveau pielea incredibil de albă și catifelată, mâini delicate și obraji roz. Picnicul începuse de la șase dimineața și continuase neîntrerupt. Acum era aproape zece, ora la care urma să se întoarcă grupul care participase la partida de vânătoare. Isabel simțea că în jur se aprind focurile de pregătit vânatul, ceea ce făcea căldura aerului și mai greu de suportat.

Ea purta o bluză împrumutată de la Jane – o minunată piesă de verde auriu, cum nu se mai putea găsi decât în depozitul lui Alice Claver, cu o fustă din cel mai fin batist, pe care erau brodate modele înfățișând mici căpșuni de un roșu aprins. Transpirată toată, încerca din răspuțeri să nu pară copleșită de evenimentul din acea zi. Simțea cum în păr i se prelingeau picăturile de sudoare, iar sutienul îi era umed. Nu pricepea cum Jane, care avea o talie de viespe și purta o bluză roșie atât de strânsă încât probabil că nu mai putea de căldură, reușea să pară atât de stăpână pe sine și dezinvoltă. Doar degetele surorii ei, ce își întorceau de zor inelele, ca și când ar fi vrut să le desprindă de pe piele, arătau cât de cât o stare de disconfort.

Fusese o excepțională partidă de vânătoare, în care unii călăriseră în răcoarea zorilor cu șaua așezată lateral, încântați să vadă șoimii înălțându-se de pe încheieturile vânătorilor iscușiți, iar apoi se delectaseră lăfăindu-se pe divane, ascultând sunetul cornurilor și lătratul ogarilor în desișul pădurii care acum ascundea grupul de vânători. O parte din sufletul ei simțea că intrase, prin cine știe ce miracol, într-o tapiserie. Avea impresia că, dacă privește mai atent, putea să vadă că iarba pe care pășea era presărată cu perle sau plină de centauri care tropăiau pimpřejur.

Însă Isabel era în același timp încordată și plictisită și avea sentimentul neplăcut că nu este nici pe departe la fel de elegantă ca doamnele de la curte. Ba, mai mult decât atât, cu excepția lui Jane, nu mai cunoștea pe nimeni din cei de față. Înainte ca bărbatii să plece la vânătoare, nu se simțise la fel de stingheră. Pe lângă rege, Jane mai avea și alți admiratori, iar doi dintre ei, figuri dintre cele mai ilustre, petrecuseră prima parte a dimineții luptându-se să-i atragă atenția. Lordul Hastings (bărbat cu trăsături fine, brunet, îndatoritor și extrem de curtenitor) le însoțise pe surori când plecaseră de la palat, răsând mereu, culegând albăstrele pentru ca Jane să și le pună în păr, spunând glume despre câinii care se încăieraseră în bucătărie când i-au schimbat în fața frigării, înainte de vânătoare, după care o încurajase pe Jane să ia din mâna lui șoimul. Apoi mai era și lordul Dorset (bărbat cu trăsături fine, blond, îndatoritor, și el un curtezan înnăscut), care le adusese două cupe de vin placate cu giuvaieruri, le întinsese și aranjase pernele pe divan și le amuzase cu o povestioară ceva mai crudă, despre lordul Hastings, care la un moment dat promisese un cal nou și fusese azvârlit de pe el într-o băltoacă, sub privirea reginei. Isabel începuse să se simtă stânjenită de-abia după momentul în care vânătorii porniseră

în galop mic în pădure; când fiecare dintre ei, ieșind din căsuță în zăpușeala și liniștea de afară, mai dădea peste una din domnițele fermecătoare adunate acolo, fiecare dintre ele râzând și șoptind ceva către însoțitorul ei; niciuna dintre ele nu reușise să le vadă, din câte își dăduse ea seama, nici pe ea, nici pe Jane. Lucrul acesta o făcuse să se simtă și mai invizibilă decât în timpul primelor ei zile de ucenicie – spectrală. Vrând să o încurajeze, Jane o strânse de braț când observă că pare mai întâi surprinsă, apoi deprimată de glumele auzite.

— Nu-i băga în seamă, îi șopti ea, iar din voce îi răzbătea clar o notă de încurajare. Aceea e Elizabeth Lucy. Nu-i place de mine. Și o conduse pe Isabel dincolo de liziera pădurii unde, deși aerul părea la fel de nemișcat, cel puțin era mai multă umbră. Acolo îi arătă copiii care se jucau în apropiere. Copiii regelui, murmură ea.

Cea mai aproape de ele era o fetiță, care avea poate cinci sau șase ani, al cărei păr, de culoarea aramei, semăna izbitor cu părul reginei, mult mai roșu decât blondul pal, cu inflexiuni de căpșună, al lui Isabel, deși fața aceasta de copilă, obișnuită, rotundă și solemnă, căreia părul de foc îi imprima o notă de noblețe, nu semăna mai deloc cu fața de o frumusețe extraordinară, răpitoare, în formă de inimă, pe care Isabel o văzuse cu coada ochiului călărind mândră când intrase în pădure. Trei sau patru fetițe mai mici, toate cu același păr de culoare aprinsă și fețe blajine, stăteau liniștite prin preajmă, ca și cum arșita le-ar fi secat voința de a se mișca. Un copil mic care abia începea să umble – băiat – se târa spre un cal de lemn sculptat așezat pe un covor imens pe care erau puse atât de multe cuverturi și pernțe încât Isabel nu pricepea cum acesta poate să înainteze. La câțiva metri distanță, fiecare mișcare a copilului era urmărită de o femeie solidă, așezată pe un taburet, care ținea un bebeluș în brațe și era îmbrăcată în culorile purtate de regină. Jane privi și ea scena, încântată parcă, dar nu se apropie de aceasta. Isabel își dădu seama că, de fapt, la fel ca și Jane, nu intrase în pânza tapiseriei. Cele două surori erau încă în afară, privind, ca și cum ar fi stat în fața unei vitrine.

Starea ei de spirit deveni mai bună doar atunci când începu să audă tunetul copitelor. Când, după ce dintre copaci își făcu apariția iureșul călăreților, în urma lor se iviră oameni care cărau doi căpriori și mai mulți iepuri. Pimprejur se auzeau când și când urlete stridente. Doamnele se îndreptară cu mișcări grațioase spre platforma de lemn, acoperită cu pânză de culoarea purperei, iar apoi, aproape leșinate din cauza căldurii, fură conduse în spațiul și mai încins, închis, al pavilionului regal, pentru a toasta în cinstea succesului regelui și a gusta carnea care fusese gătită până la sosirea lor.

Isabel trăi câteva clipe de disperare când Jane o trase deoparte, nelăsând-o să intre în pavilion odată cu primii sosiți.

— Ce e? șopti ea. De ce nu?

Dar Jane îi făcu doar semn categoric să tacă. Încetiniră foarte mult pasul, în timp ce doamnele intrau cu toatele în pavilion. Dar după un minut sau două, spre bucuria lui Isabel, Jane făcu semn că acum pot să se alăture și ele grupului care înainta.

— L-am văzut pe ducele de Gloucester ceva mai sus, acolo, îi șopti Jane, iar pe chipul ei se citea acum mai mult dispreț decât Isabel își amintea să fi arătat pentru

oricine altcineva, ca și când ar fi fost umilită de acesta.

— Fratele regelui. Cel despre care se spune că l-a omorât pe ducele de Clarence; celălalt frate. Hai să-l lăsăm să o ia înainte. Când îl văd, mi se face părul măciucă. Tremură din tot corpul, parcă pentru a-și întări spusele. Un om îngrozitor. O față de șobolan cu ochii reci.

Însă Jane zâmbi voioasă când văzu că lordul Hastings, ciufulit, transpirat și chiar mai chipeș decât înainte, se apropia de ele călare. Ea băjbâi cu mâna în mâneca dreaptă când acesta sosi lângă ele și scoase o eșarfa verde; era însemnul lui, pe care ea îl primise probabil în particular înainte de plecarea acestuia în pădure și pe care acum i-l dădea înapoi. Uitându-se la el, ea izbucni în râs, un râset atât de complice și intim încât Isabel, liniștită că participă la acest moment de contact omenesc viu, nu se putu abține să râdă și ea.

— M-am rugat ca să prinzi tu căpriorul, spuse gâfâind Jane, cu o voce de copiliță, făcând gropițe în obraji, și uite că Dumnezeu mi-a răspuns.

El își duse bucata de pânză la gură, zâmbi larg și dădu pinteni calului, care porni în trap.

Astfel că Isabel fu derutată când lordul Dorset, ciufulit și el, transpirat și chiar mai chipeș decât înainte, se apropie de ele după câteva clipe, tot călare, iar Jane, zâmbindu-i dulce, scotoci sub mâneca stângă și scoase o eșarfă roșiatică, însemnul lui, pe care ea i-l înapoie.

— Știam că tu o să omori iepurii, îi spuse ea cu voce înceată. Din pricina ochilor tăi de vultur. M-am rugat să reușești.

Și de această dată, Isabel privi doar, cu gura căscată, când Dorset își duse eșarfa roșiatică la buze, cu un gest identic cu cel făcut de Hastings, după care se îndepărtă de ele în trap spre rege, care stătea în șa cu spatele drept, ca o imagine a succesului întruchipat.

— Jane, șopti ea, neștiind dacă se cuvine să se arate șocată.

Jane se mulțumi să chicotească.

— Ei, asta i-a făcut pe amândoi fericiți, răspunse ea în șoaptă.

De fapt, Jane nu se simțea niciodată vinovată când era surprinsă într-unul din momentele ei de șiretenie. Vocea ei părea că imploră mereu ceva, dar zâmbetul ei era atât de vesel și molipsitor că Isabel începu din nou să râdă, liniștită să audă această replică răutăcioasă în acel mediu extrem de select, unde oamenii se uitau unii la alții cu priviri goale. Jane adăugă, în timp ce Isabel râdea în hohote:

— Și se urăsc între ei așa de mult; ar fi fost cumplit de dezamăgiți dacă l-aș fi refuzat pe unul în favoarea celuilalt. Nu puteam să iau o eșarfă fără să o iau și pe a doua, ce zici, nu-i așa?

Deci acesta era modul în care Jane îndura plictiseala singurătății, își spuse Isabel în sine ei, simțindu-se ceva mai bucuroasă pentru sora ei. Chiar dacă așa era, Jane părea și acum la fel de plictisită și singuratică. Sau poate că nu. Jane știuse întotdeauna cum să se amuze făcând câte o năzbâtie aproape nevinovată. De data aceasta, Isabel fu mai puțin surprinsă când, după ce se așezară undeva aproape de capătul mesei din pavilion și începură să mănânce în liniște, regele, cu statura sa impunătoare și foarte dezinvolt, ajunse cu pași mari lângă ele, având părul auriu zbârlit ca un leu și mestecând de zor o bucată de carne înfiptă într-un cuțit.

Jane îi aruncă o privire galeșă, plină de promisiuni și își scoase din corsaj o bucată de pânză brodată de culoarea carminului.

— Am fost sigură că tu o să prinzi cel mai mare căprior, îngăimă ea cu voce întretăiată, făcându-i un compliment care suna ca o invitație. Nimeni altcineva nu se poate compara cu Soarele în splendoarea lui...

El izbucni într-un hohot de râs prelung și leneș, care îi sugeră lui Isabel că, deși știa foarte bine ce pusese Jane la cale, accesele ei de cochetărie nu îl deranjau câtuși de puțin. După ce își recuperă însemnul propriu, se aplecă și atinse drăgăstos cu degetul vârful nasului lui Jane, șoptindu-i ceva la ureche.

Politicoasă, Isabel își îndreptă privirea în altă parte. Se aștepta să fie ignorată. Însă regele, spre deosebire de curtenii săi, nu era grosolan.

— Cea de-a doua fiică frumoasă cu numele de Lambert, zise el, uitându-se țintă la ea. Era genul de privire care o făcea să simtă nu numai că o cunoștea bine și o admira, ci și că ea era cea mai drăguță și mai deșteaptă persoană din încăpere, fiind pe punctul de a râde din toată inima când ea avea să rostească următoarea remarcă de spirit. Isabel auzise deja că are acest efect asupra oamenilor când vorbea cu ei, care se simțeau parcă iluminați. Anne Pratte, un adevărat îndrumar al lucrurilor pe care le spuneau oamenii, nu lăsase niciun dubiu asupra acestui aspect: regele Eduard era omul pe care te puteai bizui totdeauna că știe titlul, suprafața de teren și veniturile obținute din rentă de oricare dintre cavalerii din țară, în orice colț îndepărtat își duceau ei traiul. Aceasta se putea datora faptului că, așa cum Anne Pratte nu uita niciodată să adauge, el avea nevoie să știe cât de mult se poate baza pe fiecare dintre ei atunci când le cerea să-i împrumute bani, lucru pe care îl făcea adesea. Iar motivul pentru care se mai spunea despre el că știe și numele soției fiecărui cavaler sau neguțător din țară putea fi faptul că se culcase cu toate. Dar asta nu putea fi decât o bârfă, își spuse Isabel în gând, amețită. El zise:

— Am fost un oaspete neașteptat la nunta dumneavoastră, ca și cum ar fi vrut să-și amintească politicos ceva ce ea poate uitase. După care continuă, pe un ton la fel de degajat: îmi pare rău pentru pierderea pe care ați suferit-o, domnișoară Claver. Soțul dumneavoastră a murit cu curaj.

Ea își înclină capul. La fel făcu și el, respectuos. După o clipă, îi imită și Jane.

— Vă mulțumesc, Sire, șopti Isabel.

În spatele lor începu să se audă o baladă cântată la fluier și violă. În ritmul cântecului, regele făcu un semn cu mâna și își ridică voios sprâncenele. Momentul tristeții fusese depășit.

— Dacă îmi permiți, continuă el, iar ochii lui străluceau de bucuria complimentului pe care era pe punctul de a-l face, mătasea pe care o porți este foarte frumoasă.

Se aplecă în față ca să atingă bluza verde-aurie pe care Jane i-o împrumutase lui Isabel. Cu acest gest, fața sa ajunsese la același nivel cu a lui Isabel, iar corpul lui masiv se apropie atât de neplăcut de mult, încât îi veni să sară înapoi.

Cu un rânjet ca de lup și cu ochii care acum erau la doar câțiva centimetri de ochii ei, el adăugă, cu un mormăit răgușit care la altcineva ar fi fost considerat o șoaptă:

— Una dintre elegantele piese importate din Italia de casa Claver, nu-i așa?

Bineînțeles că știa de unde este, își spuse în gând uimită. Probabil că el însuși o cumpăraseră pentru Jane. Trebuie să fi costat... Și brusc simți că râde în sinea ei. Regii nu erau nevoiți să fie atenți la detalii sau să se abțină să flirteze cu surorile ibovnicilor lor, la fel cum nici Jane nu era nevoită să aibă eșarfa unui singur cavalier. În fond, de ce era atât de solemnă? Până la urmă, poate o să fie mai ușor decât credea ea să aducă în discuție subiectul care o interesa atât de mult.

Zâmbi și ea drept răspuns și dădu din cap. În minte i se strecură pe neașteptate o idee. Ridică un deget la fel ca un povestitor care atrage atenția ascultătorilor.

— A, nu; nu e din Italia, spuse ea pe un ton jucăuș, asigurându-se că regele se uită la ea și numai la ea. Nu piesa aceasta. Dar este frumoasă, nu-i așa? E făcută în cea mai nouă fabrică de haine confecționate din mătase italiană din toată Europa – care se află la Tours.

Te rog nu mă da de gol, o imploră ea în gând pe Jane; simți că Jane tresare auzindu-i minciuna. Observă însă că sora ei ridică din umeri a nedumerire, în semn că intră în joc. În definitiv, Jane era aceea care făcea mereu astfel de glume cu cei din jur. Deocamdată, nu o să mai discute pe această temă și o să pretindă că nimic din ce spusese sora ei nu era neadevărat.

— Tours? întrebă regele. Acum se face mătase și în Franța?

— O, da, spuse Isabel, afișând un calm ieșit din comun, egalat doar de tulburarea neobișnuită din sufletul ei. În înțelepciunea lui, regele Franței face tot ce este posibil să încurajeze țesutul hainelor de mătase la Tours...

Spunând aceste cuvinte, se uită fix în ochii lui cu o privire cât mai convingătoare cu putință.

— Poate vă întrebați de ce? continuă ea.

Regele făcu o pauză. Isabel își dădu seama că o avea pe Jane de partea sa, care în acele clipe abia mai respira.

Își putea închipui la ce se gândea Jane. Regele avea o fire binevoitoare, dar cât de binevoitor putea fi chiar și cel mai tolerant rege atunci când se plictisea? După câteva clipe de groază care surorilor li se părură ca o veșnicie, întrebarea acestuia le liniști. Zâmbi și fața lui căpătă un aer de nedumerire.

— De ce? întrebă el.

— Pentru că, răspunse imediat Isabel, fără nicio clipă de ezitare, el înțelege că dacă creează în Franța o industrie a mătăsii va reuși să ofere o ocupație cinstită și profitabilă la zece mii de persoane.

Acum uitase cu totul de Jane. Dar atenția lui Jane, care stătea mută de uimire, era încă ațintită asupra ciudatei ei surori mai mici. Lui Jane i se părea că Isabel mai are puțin și începe să cânte, ca și când ar vrea să-i facă ochi dulci regelui. Pentru Isabel însă, discuția nu era doar un mic amuzament, fără pic de legătură cu realitatea, iscat doar ca să se amuze, ca în cazul lui Jane. Tuturor celor care ar fi asistat la conversație li s-ar fi părut că Isabel e pe punctul de a-i vinde ceva.

— Zece mii de persoane, continuă Isabel, oameni cu ranguri diferite, tot felul de oameni, de la prelați și până la nobili, femei cu credință în Dumnezeu și mulți, mulți alții – adică toți oamenii care până atunci n-au avut nicio ocupație și au trândăvit. Zece mii de oameni – închipuiți-vă. O cincime din populația Londrei.

Eduard nu era mânios, ba dimpotrivă, lui Jane i se păru că e chiar amuzat de

elocvența acestei văduve tinere și slabe.

— Acesta este motivul pentru care țesătoriile de mătase s-au răspândit din Italia peste tot în ultimii douăzeci de ani. În Spania. În Flandra. În Franța. Pentru că domnitorii din toate țările creștine au început să înțeleagă că formarea unei industrii a mătăsii îi ajută pe toți oamenii dintr-o comunitate, spuse Isabel cu voce apăsată.

Acum totul era clar, își zise Jane în gând, aproape șocată. Sora ei se holba la rege ca un șarpe care își hipnotizează prada. Dar i se părea că lui Eduard chiar îi plăcea să fie hipnotizat. Altfel nici nu puteai explica gestul lui, când se așează pe bancă și îi făcu semn lui Isabel să se așeze lângă el.

— Cum adică? întrebă el. Jane rămase în picioare.

— Pentru că, răspunse Isabel complet dezinvoltă, așezându-se lângă rege și mângâindu-i auzul cu intonația vocii ei fără să se oprească nicio singură clipă, în industria mătăsii e nevoie de o mulțime de ocupații. Copiii și femeile pot crește viermii de mătase și pot să tragă și să răsucescă firele de mătase pe care le produc. Săracii și bătrânii pot sorta mătasea, finisa, împleti și vopsi. Neguțătorii își pot face prăvălii în care vând numai veșminte de mătase. În plus, orice cetățean poate planta duzi sau poate încheia înțelegeri și acorduri cu neguțătorii.

Zâmbi încrezătoare spre Eduard.

— Și, bineînțeles, dacă dai o muncă cinstită și profitabilă la atâția oameni, asta nu poate fi decât foarte bine pentru regele lor, continuă ea. Așa cum își va da seama și Maiestatea Voastră.

El își ridică sprâncenele și se apropie de ea.

— Continuă, spuse el pe un ton grav. Chiar și Jane, a cărei inimă aproape că nu îi mai zvâcnea acum în piept, lăsând-o să respire aproape normal, recunoscuse semnul neechivoc că sora ei trebuia să continue.

Isabel spuse alegându-și cu grijă cuvintele:

— O meserie nouă atrage mai mulți oameni din afară în City – cum sunt, de exemplu, cei cinci mii de oameni sosiți recent la Tours. Asta înseamnă venituri mai mari – din impozitele pe grâne, vin, sare, alimente și îmbrăcăminte –, dar și din taxele pe mărfurile care intră și ies din City, și care firește că vor crește toate, pentru că toți acești oameni au nevoie de case noi, de prăvălii, războaie de țesut și ateliere în care să lucreze și care vor fi construite special pentru ei. Înșiruia toate aceste cifre și argumente cu o măiestrie desăvârșită. Acum îi zâmbea lui Eduard, care părea paralizat, cu o privire și mai șăgalnică. Și să nu uităm că după ce meseria aceasta se împământenește, regele va putea și el să câștige mult mai mulți bani decât înainte din taxele care îi revin din exportarea articolelor de îmbrăcăminte – pentru că bineînțeles că vor fi exportate mult mai multe haine ca înainte.

Se opri o clipă pentru a-și face vorbele mai convingătoare.

— De fapt, profiturile sunt imense, spuse ea cu multă siguranță în glas. E singurul motiv pentru care înțeleptul rege a acceptat să-și aducă contribuția. Bineînțeles, nu e o meserie ieftină și niciuna pe care o poți răspândi rapid. Dar câștigul obținut mai târziu e mult mai mare decât suma investită.

De unde știe ea toate aceste lucruri? se întrebă Jane, pierdută în hățișul argumentației lui Isabel. Oare nu zisese adineauri „mai târziu o să câștigi mult mai mult decât ai investit?” Ce o fi vrut să spună cu asta?

Măinile lui Isabel tremurau, dar nu din cauza fricii, ci pentru că își dădea seama tot mai clar de succesul ei. Acum divina ei nebunie începuse să pălească. Nu-i venea să creadă ce făcuse și ce spusese. Și, încheind:

— Ce păcat că în Anglia nu există niciun centru de țesut mătasea. Privi în jos cu modestie, eliberându-l în sfârșit pe rege de jugul discursului ei. Încă, adăugă ea.

Un bărbat care stătea în spatele lui Jane începu să râdă și să bată din palme. Isabel se întoarse să vadă cine este.

Lordul Hastings se uita la ea cu o expresie aprobatoare. Stătea cu picioarele larg depărtate, ca și cum ar fi vrut să nu-și piardă echilibrul. Pe chipul lui oacheș era întipărit același zâmbet plin de încântare pe care îl văzuse și pe fața regelui Eduard.

— Să știi, Sire, că s-ar putea să aibă dreptate, zise el. S-ar putea să iasă ceva din asta. O să fie greu, dar s-ar putea să iasă ceva.

Regele îi zâmbi lui Hastings.

— Lordul Hastings se pricepe la comerț, spuse el cu glas încrezător, salutând cu un gest intervenția prietenului său în discuție. Știi și tu asta, nu-i așa? E un adevărat comerciant când se află la Calais. Un neguțător ca și voi, care face averi din hainele pe care le vinde. Dacă și el zice că s-ar putea să meargă, atunci... Făcu din nou un semn aprobator cu mâna.

Lordul Hastings nu îi acordă nici cea mai mică atenție lui Jane, ca și cum nu ar fi fost acolo.

— Bravo, domnișoară Claver, spuse el, făcând o reverență în timp ce se așeză pe bancă lângă ei. Cine ar fi crezut că o fată tânără ca tine se pricepe așa de bine la afaceri? Hai, spune – ce ne poți zice despre investiția asta de început?

În drum spre casă, călări în urma cavalerilor care se întorceau la Londra. Jane rămase în urmă. Timp de câteva clipe, Isabel se desfătă în voie în momentele de singurătate. Era prima ocazie din acea zi când nu trebuia să fie atentă la ce spune sau face. Totodată și primele clipe în care putea să se gândească la căutăturile pofticioase venite din partea marchizului de Dorset, cel de-al doilea admirator al lui Jane, un bărbat blond care o încolțise în umbra pavilionului regal în timp ce Jane dansa cu lordul Hastings, după ce toți oaspeții prezenți consumaseră o mulțime de mâncare și băutură. Într-adevăr, Dorset își lipise de câteva ori pe furiș corpul de trupul ei și deși recunoștea în sinea ei că nu era deloc urât, el își lipise rânjind buzele care duhneau a bere de ale ei. Ea îl împinsese într-o parte, dar el nu făcea decât să repete întruna: „Ei, hai, știu că vrei și tu”, și „Să știi că ești o femeie foarte frumoasă”, pe fața lui citindu-i-se deopotrivă pofta trupească și disprețul. Fusese nevoită să-l lovească destul de tare cu piciorul, în încercarea de a nu lăsa penimeni să vadă ce face pe când îl respingea. Cherchelit, el înjurase ca un birjar și se îndepărtase, dar plecase cu aceeași expresie triumfătoare de rânjet lasciv întipărită pe față. Gândindu-se din nou la toate acestea, pe fața ei apăru pentru prima dată o expresie de dispreț vădit. Oare de ce îl suporta Jane pe omul acesta?

Dar acum trebuia să se gândească la lucruri mai importante. Cu un sentiment îngrozitor al realității, pe care o percepea acum mult mai clar, Isabel își dădu seama că are nevoie de un expert adevărat în domeniul mătăsii pentru negocierile pe care regele le sugerase să aibă loc a doua zi la Palatul Westminster, împreună cu lordul

Hastings, abia când se afla singură pe drum, călare. Deja se folosise cât putuse de mult de îndrăzneala și intuiția ei și de fărâmele de cunoștințe deprinse la Alice. Acum nu mai știa ce trebuie să facă.

Pe Alice nu o putea întreba. Alice și-ar fi arogat tot meritul unei eventuale înțelegeri cu regele. Nici pe Anne Pratte nu o putea ruga să o ajute, pentru că primul lucru pe care l-ar fi făcut Anne ar fi fost să îi dezvăluie tot lui Alice. Isabel era sigură de aceasta fără să mai facă vreo încercare prealabilă. Anne nu ar fi fost în stare să reziste. Pe de altă parte, nu putea să-l roage nici pe William Pratte, în ciuda poziției privilegiate ocupate de acesta în breasla mătăsarilor și a loialității lui față de Alice, întrucât el i-ar spune lui Anne, iar Anne i-ar spune lui Alice.

Își plimbă frâiele între degete, gândindu-se îndelung. Timp de câteva clipe, își spusese în sine că poate ar fi bine să vorbească cu Goffredo. El știa tot ce era de știut despre mătăsuri. Și aventura în sine i-ar fi plăcut mai mult decât oricui altcineva. Însă apoi își aminti atmosfera încinsă care s-ar fi creat dacă secretul ar fi fost cunoscut doar de ea și el, chiar și numai pentru una sau două zile; la acest gând, clătină hotărâtă din cap. De-abia reușise să scape de avansurile lui, pe care Goffredo i le făcea ori de câte ori avea ocazia. Nu voia ca acum să înceapă din nou să o sâcăie.

Singurul rămas era Will Caxton. Afacerile care îl aduseseră pe acesta la Londra nu aveau legătură cu Alice, spre deosebire de afacerile lui Goffredo, astfel că dacă se întâmpla ca pe nepusă masă el să nu fie prezent a doua zi dimineață, Alice nu avea să se frământa unde s-a dus și ce face. Însă acesta era parcă prea modest, prea în banca lui. Primul ei instinct era să se bazeze pe cineva sub a cărui experiență și măiestrie s-ar fi putut ascunde, o persoană mai atrăgătoare, cu mai multă carismă. Cu toate acestea, în timp ce calul mergea în buiestru și corpul ei se sălta când într-o parte, când în cealaltă, începu să își dea seama, ezitând, de faptul că în fond nu ajunsese într-o asemenea situație decât cu ajutorul propriei ei forțe și carisme. În definitiv, nici nu avea nevoie de carisma și dezinvoltura altcuiva; nu-i trebuia decât o serie de cunoștințe amănunțite și experiența de a negocia. Iar blândul și blajinul de Will – care de fapt făcuse atât de mult pentru ca ea să fie primită în cercul de cunoștințe al lui Alice Claver, mai mult decât Goffredo, care îi arătase întotdeauna respect deplin, ca și cum ar fi fost prietena lui – avea să îi ofere tot ce îi trebuia, ba chiar mai mult decât atât. Și, lucru important, nici nu avea să încerce să îi fure gloria.

Oarecum liniștită de această concluzie, își îndreptă spatele, dădu pinteni calului și porni la trap. Era convinsă că judecase bine.

— Westminster? Dar pentru ce acolo? întrebă Will Caxton de-a dreptul când ea îi șopti în acea seară doleanța ei. Nu voia să-și irosească ultimele zile prețioase petrecute la Londra cu lucruri sau activități fără de folos. Avea propriile lui afaceri și tranzacții de făcut. Sper că nu e ceva legat tot de sora ta?

El nu făcuse cunoștință cu Jane, însă toți membrii grupului de cunoștințe ale lui Alice Claver o vorbeau de rău.

Evazivă, Isabel răspunse aproape în șoaptă:

— Nu chiar... cu toate că lui Alice i-am spus că e tot în legătură cu ea. Nu te-aș ruga dacă nu ar fi ceva într-adevăr important.

El scoase un oftat.

— Ei bine, și eu sper să fie ceva important, și cu asta basta, zise resemnat.

— Te rog, Will. Chiar am nevoie de ajutorul tău, băigui ea, după care simți că împotrivirea lui scade. Și te rog nu-i spune lui Alice nici că vii cu mine. Am să-ți explic când o să fim în vaporaș.

Când ajunseră amândoi pe locurile din vaporaș, privind celelalte bărci trecând de ei în strălucirea soarelui de dimineată, țânțarii și libelulele care dansau ca nebune pe trestii, ea începu să-i șoptească la ureche ce vrea de la el. În primele clipe, Will Caxton nu dădu crezare cuvintelor ei. Ba chiar se și răsti la ea la un moment dat. Ea își dădu seama, văzând și o urmă de culoare pe fruntea lui, în jurul părului roșcat, că acesta era probabil unul din momentele în care Will se apropia cel mai mult de ceea ce se numea îndeobște starea de enervare.

— Nu am timp să alerg după cai verzi pe pereți, spuse el pe un ton grav, ca și cum s-ar fi îndoit că procedase bine că se purta atât de prietenos cu această fată neverificată. Ești absolut sigură că nu este doar vreo închipuire de-a ta?

Chiar și când îi arată cuvintele scrijelite de lord Hastings pe autorizația de acces primită din partea lui, adică *laissez-passer*, pentru a li se permite intrarea de către paznicii Palatului, el tot nu era convins de adevărul spuselor ei. Se holbă la litere și apoi se încruntă, cu un scepticism neprefăcut.

— De ce ar dori să se întâlnească cu tine? întrebă el, după o tăcere lungă.

Când răspunse, nu reuși să elimine nota de exasperare din vocea ei, care sună mai strident decât și-ar fi dorit.

— Ți-am spus de ce; e adevărat. Poate că în acea clipă reușise să îl convingă. În orice caz, el nu mai scoase niciun cuvânt. Se uită din nou la peticul de hârtie, cufundat în gânduri. Și, pe măsură ce silueta Palatului Westminster se apropia tot mai mult de ei – turnurile duble ale Abației și acoperișurile masive boltite ale Palatului, lăcașurile ca din povești ale preoților și prinților –, ea văzu că începe să se gândească la diverse puncte din argumentația lui, fluierând ușor de fiecare dată când pomenea vreunul. Trebuia să pregătească bine discuția.

Coridoarele pe care le străbătură nu erau din cale afară de grandioase, semănând cu cele cu care cei doi erau obișnuiți, deși acestea erau mult mai numeroase. Palatul părea un întreg oraș construit din piatră. Nu știau unde trebuie să meargă sau ce să le spună soldaților, astfel că au așteptat în liniște la porți în timp ce soldații își dădeau cu presupusul în legătură cu prezența lor acolo, și au așteptat iar și iar, de multe ori, după care au fost conduși de-a lungul a tot felul de coridoare de către supuși care mai de care mai ezitanți.

În cele din urmă, un bărbat înalt și brunet, cu o față de om abătut, care semăna întrucâtva cu lordul Hastings, și-a făcut apariția când au ajuns la ultimul coridor de piatră și le-a făcut o reverență. Un paj se puse să-i enumere cu emfază titlurile: Ralph Hastings, Proprietar de Domenii, Maestru Ecvestru al Calului Regelui și Îngrijitor al Leilor, Leoaicelor și Leoparzilor regelui. Isabel bănuia că acesta trebuia să fie fratele lordului Hastings. Încercând să nu pară copleșită, a răspuns făcând și ea o plecăciune la fel de adâncă precum Will Caxton.

Ralph Hastings i-a condus pe alte coridoare până au ajuns la încăperile lordului Șambelan. Acesta vorbi rar și cu voce calmă, cu un neobișnuit și puternic accent din

regiunile de mijloc ale Angliei, făcându-i repede să se simtă în largul lor:

— E un moment bun pentru vizitele făcute fratelui meu, spuse el, pentru că și-a încheiat îndatoririle pe această dimineață. Este primul ceas din zi când are timp să se gândească.

Isabel știa că îndatoririle lordului Hastings în calitate de șambelan erau multiple, de la organizarea domestică propriu-zisă – comandarea meselor regelui și stabilirea programărilor pentru cei care urmau să se întâlnească cu el – la munca de cancelarie și datoriile îndeplinite pentru buna desfășurare a vieții intime a suveranului: să supravegheze focul care ardea în șemineu și lumânările din dormitorul regal, să aerisească baldachinul regal, să golească olița de noapte și să scoată din încăpere câinii și pisicile; să o ajute pe Maiestatea Sa să se îmbrace, să se asigure că lenjeria sa curată a fost încălzită la foc, să-i dea veșmintele atent periate și să-i pregătească și supravegheze băile în apă de trandafiri.

Isabel se întrebă cum reușește lordul Hastings să găsească timp pentru a conduce garnizoana din Calais și oștile regelui din regiunile de mijloc ale Angliei, ba să bată și monede noi, din moment ce trebuia să facă toate aceste lucruri în fiecare dimineață? Curioasă, ea întrebă:

— Nu pune servitorii să îndeplinească datoriile de dimineață în locul lui?

Dar Ralph Hastings dădu din cap în semn că nu, pe fața lui apărând o expresie de curtean uimit de ignoranța copilărească dovedită de această femeie, care punea întrebări privind rânduielile din Palat.

— Să atingă trupul regelui? întrebă el, cu fruntea încrețită a mirare.

Probabil că răspunsul lui este nu, hotărî Isabel în sinea ei, cu elanul domolit. Lordul Hastings trebuie să facă el însuși toate aceste lucruri.

Observase că Will Caxton, care se afla la un pas de ea, clatină din cap aproape imperceptibil. Și-ar fi dorit ca el să nu fi asistat la această scenă, penibilă pentru ea.

— Lasă-mă pe mine, murmură el, să vorbesc.

Preț de o clipă, o ustură această remarcă. Apoi se simți însă ușurată. În definitiv, de aceea îl și adusese pe Will cu ea.

Încăperea în care intrară era spațioasă și bine aerisită, însă în ansamblu destul de modestă: o fereastră mare, care dădea spre râu, împărțită în patru părți egale de un cadru de piatră, lumina reflectată a apei jucând pe pereții goi, o masă mare plină de hârtii așezată lângă peretele din spate, doi copii care ședeau la masă făceau ordine în hârtii și luau notițe și, lângă fereastră, însuși lordul Hastings, o prezență impozantă în tunica și pantalonii săi de catifea albastră, cu pălăria înclinată pe cap și cu ochii veseli ațintiți asupra lui Isabel. Începu să îi facă acesteia o reverență în timp ce îi spuse, cu cuvinte pe care ea le interpretează drept o urare de bun-venit:

— Ah, tânăra domnișoară Claver! Intrați, intrați... cred că avem de discutat unele afaceri, dacă nu mă înșel.

Lordul Hastings cunoștea numele lui Will Caxton (după cum părea că știe numele tuturor). Imediat după ce numele lui Will Caxton fu anunțat oficial de către paj, el se întoarse cu multă dezinvoltură spre neguțătorul roșcat și slab și spuse:

— Nu am făcut cunoștință. Dar activitatea dumneavoastră la Bruges a fost bine cunoscută; firește că am auzit și eu lucrul acesta. Și am admirat cu toții excelenta înțelegere pe care ați încheiat-o cu neguțătorii din Hanse. Apoi, către Isabel, cu un

amestec de respect și curtoazie: Văd că ai adus un coleg la fel de talentat ca și tine. Un prieten bun este totdeauna de folos.

Will avea mai multă stăpânire de sine în fața fețelor nobile decât s-ar fi așteptat Isabel. El făcu o plecăciune și răspunse formal, după care se așeză la masă foarte relaxat. Era ușor pentru ea să preia de la el frâiele discuției. Zări ochii lui privind-o doar o fracțiune de secundă, pe când lua loc la masă ca să discute. El dădu din cap, aprobând tăcut ceea ce văzuse până acum.

Pe parcursul orei care a urmat, a fost surprinsă în repetate rânduri de iscusința de care a dat dovadă Will Caxton în legătură cu afacerea despre care veniseră să discute. Prezintă într-un mod clar și concis lucrurile de care era nevoie pentru promovarea industrială a țesătoriilor de mătase. La fel de calm, lordul Hastings fu de acord cu toate propunerile prezentate. În contract (conform căruia Isabel era ea însăși numită întreprinzătoare, împreună cu Alice Claver, Goffredo D'Amico și soții Pratte, toți cunoscuți din acel moment sub numele colectiv de Casa Claver) numele lui Will Caxton nici măcar nu era inclus.

— Eu unul vreau să fac o altă afacere, spuse el la un moment dat. Lordul Hastings își ridică sprâncenele și se uită la el să vadă o reacție. Nu mă aflu aici decât pentru a-mi oferi sfaturile.

Lui Isabel îi fu greu să creadă cât de simplu căpăta formă ceea ce dorea ea, grație lui Will, cu ajutorul documentului pe care unul dintre copiiști îl scria în timp ce ei vorbeau. Contractul specifica faptul că industria mătăsii pe care ei urmau să o înființeze va avea protecția regelui timp de douăzeci și cinci de ani. Limbajul juridic franțuzesc utilizat de copist, pe care ea abia putea să îl priceapă, acorda permisiunea Casei Claver să încheie contracte cu un atelier de vopsitori, torcători și țesători venețieni ce aveau să imigreze în Anglia.

Will Caxton aduse în discuție problema siguranței fizice a acestora – în City se stârneau deseori încăierări împotriva lombarzilor lacomi.

— Unde v-ați dori să vă stabiliți sediul? o întreabă lordul Hastings pe Isabel.

Will Caxton răspunse, la fel de repede ca și cum ar fi căzut ei înșiși la învoială dinainte:

— Aici, la Westminster. E mai sigur.

Și aceasta a și fost forma trecută în text: cum că țesătorii de mătase vor fi cazați într-o casă liniștită și anonimă din interiorul Abației, departe de ochii iscoditori ai neguțătorilor din Londra. Lui Goffredo urma să i se ofere cetățenia engleză în caz că avea probleme cu autoritățile venețiene sau cu italienii din Londra. Maeștrii venețieni urmau să folosească atelierele pentru a arăta unui prim grup de țesători englezi cum să producă o gamă largă de atlazuri, damascuri, catifele și taftale. Niciun alt străin nu va avea permisiunea să desfășoare o activitate concurentă în Westminster și la Londra până după expirarea acestui contract valabil timp de un sfert de secol. Venețienii urmau să beneficieze de un moratoriu pe restituirea oricăror datorii acumulate acasă și a oricăror impozite plătibile la Londra, având de asemenea imunitate de la condamnarea pentru infracțiuni comise peste hotare. Atelierul urma să fie scutit de plata impozitelor și obligațiilor către municipalitate. Totodată, el era scutit de orice plată pentru importarea oricăror materiale, mătase naturală crudă, fire de mătase, coloranți, aur sau argint de care artizanii urmau să aibă nevoie în

activitatea lor. Regele urma să plătească chiria anuală de zece şilingi pentru casa respectivă. El plătea şi suma în avans pentru alimentele, hainele şi salariile anuale, stabilite la treizeci de ducaţi pentru muncitorii străini – ceea ce reprezenta un împrumut scutit de dobândă pe o perioadă de un sfert de secol. Unica obligaţie care revenea Casei Claver era să plătească echipamentul care urma să fie folosit pentru desfăşurarea activităţii propriu-zise: douăzeci de războaie de ţesut pentru veşminte de înaltă calitate, maşini de tors, calandre, căzi şi unelte pentru vopsitorie.

— Nu ştim cum să calculăm preţul pentru războaie, spuse lordul Hastings parcă cerându-şi scuze. Mai bine vă ocupaţi numai voi de calculele astea, doar pe voi vă interesează. Însă toate celelalte cheltuieli urmau să fie achitate din buzunarul regelui.

Când Will Caxton întrebă dacă în contract mai trebuie inclusă vreo altă prevedere, în încăpere se aşternu tăcerea. Scribul presăra fire de nisip pe hârtie pentru a aduna petele de cerneală, după care le puneă înapoi în lădiţa de nisip. Lordul Hastings zâmbi larg. Se aplecă în faţă şi o bătu uşor pe umăr pe Isabel, adoptând brusc mina unui om care participă la o conspiraţie.

— Cred că eşti conştientă, spuse prietenul regelui, că în ciuda faptului că, prin bunăvoinţa sa, regele a fost de acord să achite toate cheltuielile prevăzute în contract, de fapt singura modalitate în care el va putea obţine fondurile necesare va fi să împrumute bani de la neguţătorii londonezi din City, nu-i aşa? Nu este ceea ce am putea numi un monarh bogat...

Isabel văzu că Will Caxton îşi permise să schiţeze un zâmbet drept răspuns. Era şi el conştient, şi la fel ca ea.

— De fapt şi de drept, continuă Hastings, punându-şi un picior peste celălalt cu uşurinţa unui atlet, tatăl tău şi prietenii lui vor fi cei care vor plăti costurile afacerii voastre, deşi nu vor şti acest lucru. Cu toate acestea, casa voastră, Casa Claver, îşi va însuşi toate profiturile dacă va avea succes, ceea ce sunt sigur că se va întâmpla. V-aţi descurcat bine, domnişoară Claver. Este un contract foarte bun pentru dumneavoastră.

Ea zâmbi şi mai larg după ce auzi această remarcă. Will Caxton îşi coborî privirea modest, bucurându-se şi el de aprecierea făcută de Hastings. Lordul Hastings o privi amabil, ca şi cum ar fi înţeles foarte bine cât de complexe erau sentimentele ei în acele clipe – ca şi când ar fi priceput că dragostea nutrită de ea pentru frumuseţea mătăsii, care o îmboldise să aleagă acest drum în viaţă, pălea în aceste momente în faţa aprecierii faţă de ceva ce ea nu cunoscuse până atunci, şi anume frumuseţea puterii, a puterii folosite cu eleganţă. Încuviinţă încet din cap, apoi se ridică în picioare, şi de această dată cu o mişcare aproape fluidă.

— Cu asta cred că am spus totul, nu-i aşa? spuse el pe un ton blând.

Audienţa se încheiase.

După ce ieşiră şi păşiră din nou pe acel coridor, de data aceasta însoţiţi numai de acel paj, Isabel, ai cărei ochi priveau fix în faţă şi în mintea căreia răsunau cântece triumfătoare intonate de coruri cereşti, începu să-şi dea seama, încetul cu încetul, că Will Caxton se afla lângă ea, în timp ce acesta, transpirat şi uşurat, îşi mototoli în mâini pălăria şi apoi îşi trecu mâna prin părul rar înainte să şi-o pună din nou pe cap. Apoi începu iar să fluiera foarte încet, atât de încet încât Isabel abia îl auzea. Îi

făcu semn cu ochiul, dar mișcările precaute ale corpului lui îi sugerau că încă nu era potrivit să izbucnească în răcnete de veselie. Ea își fixă privirea asupra tunicii pajului din fața lor și continuă să pășească în urma lui.

Will așteptă până trecură de ultimul soldat și ajunseră pe ponton, unde aveau de așteptat vaporeșul care avea să-i ducă înapoi la Londra, înainte să izbucnească într-un strigăt de fericire, reținut prea mult timp.

— Asta e, am reușit! zise el, punând mâna pe brațul ei și zgâlțâindu-i-l în sus și în jos. Chiar am reușit! Vocea lui era ascuțită și puternică.

Cu sufletul copleșit de emoție, îl privi și ea cu ochii strălucind de fericire, radioasă că în sfârșit era liberă să-și arate sentimentele. El începuse să arate din nou ca înainte, modest, deși acum părea complet uluit de succesul pe care îl repurtase, cu toate că sprâncenele sale deschise la culoare îi dădeau iar aerul obișnuit de om surprins de tot ceea ce îl înconjoară. Nu mai arăta nici pe jumătate la fel de impunător ca în Palat. Ea fu nevoită să-și reamintească faptul că acesta era omul care îi înlesnise acest succes și își spuse în sinea ei că avusese dreptate să îl aleagă pe el.

— Will, strigă ea cu căldură în glas, a fost nemaipomenit! Dumneavoastră ați fost... Ați fost... Era atât de copleșită încât nu îi mai veni în minte nici măcar o singură laudă destul de măgulitoare pentru prietenul ei. Ați fost atât de BUN, sfârși ea, nepăsându-i dacă găsise sau nu cuvântul cel mai potrivit.

La care el schiță un zâmbet timid. Simțea că ea voia să îi adreseze cele mai călduroase superlative și cui nu îi plăcea să audă superlative la adresa sa? Însă vocea lui sună calmă când spuse cu modestie:

— Ei bine, am mai mulți ani de experiență, așa că... Încuviință și el cu un semn din cap, la fel de călduros: Și când mă gândesc că în dimineața asta nu-mi venea să cred nicio iotă din ce-mi spuneți. Am mormăit tot timpul la dumneavoastră, ca un urs bătrân. Ați făcut un lucru extraordinar, dumneavoastră l-ați făcut, că v-ați dat seama de ocazia asta și ați știut să profitați de ea.

Fu rândul lui Isabel să roșească. Will Caxton își mută privirea de la ea, pentru a nu fi prea indiscret să asiste prea mult la stinghereala ei fericită. Se uită în schimb în jur, aprobator, spre priveliștea calmă a malurilor râului, la apele umflate și unduioase ale râului, la acoperișurile clădirilor care adăposteau preoți, funcționari și oameni de rând.

— Și ăsta e până la urmă cel mai bun loc să te stabilești și să faci ceva nou, fără multă zarvă sau agitație, zise el gânditor. Poate când o să mă întorc, o să rămân și eu aici...

Mai admiră peisajul din fața ochilor preț de un minut, fluierând printre dinți. Apoi scutură din cap, își întrerupse reveria și zâmbi către Isabel. Observă imediat mai mult respect în privirea lui.

— Sunteți o tânără neobișnuită, domnișoară Isabel Claver, spuse el cu hotărâre în glas, și nu trebuie să lăsați pe nimeni să vă spună că nu este așa. Sunt sigur că Alice știe că dumneavoastră sunteți cea care a pus la punct tot planul acesta. Dumneavoastră sunteți cea care merită toate laudele, nu eu. Eu nu am fost altceva decât un simplu sfătuitor, atâta tot. Nici măcar nu e nevoie să spuneți că v-am însoțit și eu. Dacă nu vreți, nu o să suflu nicio vorbă lui Alice sau Anne.

Era încântat de oferta pe care tocmai o făcuse, știa cât de generoasă este. Cât despre Isabel, ea era prea copleșită de tot ceea ce se întâmplase și nu mai era în stare să rostească niciun cuvânt.

Una sau două zile mai târziu părură cu toții surprinși când la ușă își făcu apariția un curier, care aduse un document pentru Isabel. Nu se cuvenea ca ea să fie aceea care primește documente. Ea nu era decât o fată care se chinuia să învețe cum să facă chimire. Însă când ea s-a grăbit să ajungă la ușă și a semnat de primire, nimeni nu a întrebat de la cine era documentul cu pricina. Nu au întrebat-o nici măcar când s-a întors în depozit după câteva clipe, privind în pământ, cu obrajii îmbujorați cu chimirul la care lucra puțin mai umflat. Cei de față erau neguțători, persoane obișnuite să pună preț pe buna-cuviință și pe respectarea intimității. Au așteptat ca ea să le spună.

Isabel nu reușise să scoată niciun cuvânt cât fu ziua de lungă. Simțea că secretul ei îi stătea ca un nod imens în gât, împiedicând-o să comunice cu cei din jur. Așteptă până se înseră, când terminară lucrul și toată lumea plecase din depozit, înainte să-i arate lui Alice contractul, după ce aceasta își ocupă locul ei la masă. Își coborî chiar supusă capul atunci când Alice, atentă ca întotdeauna, ținu morțiș să-și lege șiretul de dantelă de la mânecă, pe care îl văzuse că atârnă, înainte să își ridice privirea spre ea.

În cele din urmă, Alice întinse mâna și așteptă ceea ce Isabel avea să-i dea. Începu să citească. Probabil că și-a dat seama cât de greu era documentul de îndată ce l-a ridicat. Era plin de sigilii de ceară și Alice trebuia să fie oarbă să nu observe că acestea aveau pe ele emblemele regelui: trei sori strălucitori, precum și deviza regală, *Confort et Liesse*. Liniște și bucurie. Și totuși Alice nu scoase niciun cuvânt timp îndelungat. Privi doar lung la cuvintele din fața ochilor ei, ca și cum acestea ar fi fost prinse într-un dans prea iute și sensul lor nu putea fi priceput imediat.

Fața lui Alice era impasibilă când Goffredo veni în încăpere și se așeză la masă lângă ea. Mătăsara îi înmână documentul lui Goffredo, spunându-i doar un cuvânt: „Citește”. Încă nu se sinchisise să se uite la ucenica ei. Însă Isabel avu impresia că observă un licăr de satisfacție în ochii celeilalte femei.

Goffredo își îndreptă imediat privirea spre textul documentului. Părea uluit. Apoi și mai uluit. După care puse scrisoarea pe masă și izbucni în hohote de râs. Când Anne Pratte își făcu și ea apariția, ridică documentul și, strâmbând din nas, îi spuse soțului ei cu nelinește în glas:

— Spune-mi și mie la ce se referă documentul ăsta, dragă, și după ce William Pratte începu să i-l citească, uluirea se întipări și pe chipurile lor și părea să crească tot mai mult cu fiecare clipă care trecea. Râsetele lui Goffredo deveniră și ele tot mai zgomotoase, până când ajunse să se plesnească peste picioare, nevenindu-i a crede.

— Ce simplu a fost, spuse el poticnindu-se. Ni l-a adus, ni l-a predat, și cu asta basta.

Acum toți fremătau de emoție, agitați, mișcându-se fără rost de colo-colo; ce veste incredibilă! Toți se uitau unul la altul, toți priveau amuzați veselia ieșită din comun a lui Goffredo și nimeni nu putea să creadă că nu era vorba decât de o glumă.

— A picat din cer, așa, pur și simplu, zise William Pratte.

Anne Pratte adăugă:

— De-a dreptul la noi.

La care Goffredo se opri din râs și se uită la Isabel fără intenția de a face complimente de complezență sau de a cocheta cu ea. În ochii lui se citea cea mai pură admirație.

— Pe documentul acesta se află trecut numele tău, spuse el cu afecțiune în glas. Ție ți-a fost trimis. Spune-mi, ce ai făcut, cum ai procedat?

Fața ei se făcuse mai roșie ca racul. Se uita în pământ. Dintr-o dată, fu atât de surprinsă că reușise să-și depășească până și cele mai optimiste așteptări, încât nu-și putea explica felul în care ajunsese să facă acest lucru. Nu voia ca Alice să creadă că e o lăudăroasă. Aproape că îi venea să spună că Will Caxton fusese cel care încheiase contractul în numele ei, ca să scape de toți ochii aceia, care o priveau cu atâta insistență, dar reuși să-și oprească pornirea în ultima clipă. Doar Will spusese că poate să pretindă că tot meritul fusese al ei, nu? Și până la urmă îndrăzneala ei fusese aceea care a dus la semnarea contractului, nu-i așa?

— Am avut noroc, bâigui ea. M-am întâlnit cu regele. Prin Jane. L-am rugat.

Moment în care toți cei de față izbucniră în râs. Ce simplă putea fi viața! Plină de speranță, privi în sus pe sub gene. Începeau să o creadă. Treceau scrisoarea dintr-o mână în alta și dădeau din cap minunându-se.

— Dar până când a venit scrisoarea asta, nu-mi închipuiam că într-adevăr am reușit, zise ea cu emoție în glas.

— Uitați-vă la ea, se minună Goffredo. Stă acolo așa sfioasă și dulce, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic neobișnuit. Spunând acestea, se aplecă în față și o bătu ușor cu palma pe genunchi. Hai, încearcă și tu să pari mai fericită! îi ordonă el zgomotos. Tocmai ai obținut cel mai bun contract la care putea visa oricare dintre noi. Ai voie să sărbătorești, haide, *cara!*

Și înainte să-și dea seama ce se întâmplă, se pomeni că acesta o ia în brațe și începe să se zbenguie cu ea în pas de dans încoace și încolo prin toată camera – de data aceasta, nu o deranja faptul că o atingea – în timp ce toți ceilalți râdeau ca nebunii, iar flăcările torțelor se micșorau și pâlpâiau, și nici chiar mârâitul lui Alice: „Goffredo, te rog!” nu mai păru nici pe departe atât de arțăgos ca de obicei.

Însă lui Isabel încă nu-i venea să creadă că toate acestea se petreceau aievea în fața ochilor ei. Nu crezu nici măcar când cocktailurile își făcură apariția, însoțite de dulciurile lui Goffredo, și William Pratte ținu primul toast din acea seară în cinstea viitorului lor succes. Nu își dădu seama că a făcut ceva într-adevăr meritoriu decât atunci când Alice a început să zâmbească direct spre ea, ca și cum i-ar fi venit în minte o idee și i-a spus, fără nicio urmă de îmbufnare în voce, cu un respect care părea aproape sfios:

— Isabel, ai vrea să fii tu prima care se duce să viziteze casa de la Westminster? Poți să-ți iei liber azi. Meriți asta.

Isabel merse peste câmpii pline cu porumb verde-deschis. Era prea absorbită de gânduri ca să-i mai vadă pe oamenii de pe drum. Lăsase în urmă fumul Londrei, chiar și impozantele fortărețe de pe Strand rămăneau doar în amintirea ei, atâta timp cât nu se întorcea să le privească. Se simțea la fel de liberă precum întinderea argintie a râului din stânga ei; Westminster-ul devenise doar un sat fermecat care se profila în fața ei.

Era bucuroasă că avusese ocazia să meargă pe jos. Exercițiul îi limpezise gândurile. Aproape că începuse să creadă că visul ei se transformase în realitate. O parte din mintea ei angaja deja mătasarele ei preferate, pe cele cărora le putea împărtăși, sau spera că le va putea împărtăși, un asemenea secret.

Poate o să le angajez pe unele dintre ucenicele tatălui meu în ale mătăsăriei, își spuse ea în gând puțin răutăcioasă. Știu că sunt bine pregătite. Isabel mai știa, întrucât crescuse ea însăși în casa Lambert, și care dintre aceste femei aveau cele mai pricepute degete și o viață personală cu cât mai puține obligații. Cât de mult s-ar înfuria el dacă acestea ar pleca din serviciul lui și s-ar înființa imediat la Westminster!

Totuși, dintre toate cel mai mult se gândea la Joan Woulbarowe. Nu putea să și-o scoată din minte pe Joan Woulbarowe, și-o închipuia cum la început s-ar holba la ea, cu ochii mari cât cepele, apoi gura ei s-ar lărgi într-un rânjet ce ar lăsa să se vadă fiecare din cioturile negre care pe vremuri fuseseră dinții ei și, într-un final, ar bolborosi niște cuvinte fără noimă pentru a-și exprima recunoștința. Joan Woulbarowe merita un început nou, după toți acei ani în care nu avusese nicio lețcaie, petrecuți prin tribunale, luptând împotriva acuzațiilor fostei ei stăpâne. Acum, își zicea Isabel în sinea ei, simțindu-se cuprinsă de o generozitate aproape dumnezeiască, pot să îi ofer eu șansa unui început nou. Poate să înceapă din nou la mine.

Isabel nu își duse până la capăt gândul, însă o parte a minții ei era deja conștientă că nu era rău nici că fosta ucenică torcătoare nu avea nicio rudă (în afară de o mătușă nebună, Rose Trapp) și foarte puține prietene între mătăsare. În general, acestea, circumspecte, îi ținuseră partea bogatei Katherine Dore în cea mai publică dintre disputele Breslei Mătăsarilor. Nimeni nu avea să-i simtă lipsa lui Joan Woulbarowe în Soper Lane. În plus, avea și degete iuți. Putea să învețe repede. Ar fi atât de recunoscătoare, încât ar lucra fără oprire din zori până noaptea târziu. De asemenea, Isabel mai știa – cu instinctul îndărătnic de fată bătrână de carieră, așa cum simțea că va fi ea însăși într-o bună zi – că nu era cine știe ce primejdie ca Joan să înceapă să viseze să se mărite sau să aibă copii. Chiar dacă era suficient de proastă să se îndrăgostească, ea avusese parte prea multă vreme de multe greutăți. Fața ei brăzdată de amărăciune și dantura aproape complet distrusă ar fi îndepărtat acest pericol. O persoană ca Joan putea fi o lucrătoare bună tot restul vieții.

Chiar în timp ce se lăsase în voia fanteziei numită Joan Woulbarowe, Isabel se mai gândea și la aspectul italian al afacerii. Goffredo va fi nevoit să plece numaidecât,

pentru a încheia înțelegerea cu guvernul Veneției și pentru a începe să găsească muncitori. Știa că acest lucru va cere timp. Va trebui să-i convingă pe acei *Provveditori della Seta* despre care vorbise atât de mult. Știa că înainte să obțină documentele și acordurile necesare va trebui să-i mituiască pe mulți. Mai mult decât atât trebuia să găsească moduri de a transporta pe furiș războaiele de țesut în Anglia, unul câte unul, pentru ca italienii din Londra să nu afle ce importă. Cine știe, poate că Will Caxton, își spuse ea mulțumită în gând, va da și el o mână de ajutor după pauza lui de la Londra?! Era atât de amețită de succesul ei încât începu să și-l închipuie pe Will, stând într-un depozit undeva în ținuturile germane, înfășurând cu grijă cu propriile lui mâini fiecare bucată de lemn într-unul din baloturile sale de textile. Și-l imaginează amuzată cum dă din cap și-și scutură părul rar și roșcat, disperat, fără să știe cum să ascundă dimensiunile și formele evidente ale războaielor. Întrebându-se dacă ar putea să li le descrie vameșilor ca părți ale presei de tipar. Apoi râzând ca un copil, după ce descoperă soluția problemei și face nevăzute segmentele războaielor, dosindu-le în cala vasului său.

Își dădu seama că probabil zâmbise când observase că bărbații de la poartă tăcuseră și se uitaseră unii la alții cu subînțeles când ea intrase pe străzile dintre Palat și Abație. Unul dintre ei încuviințase făcând semn cu capul, cu fața lipsită de expresie, altul se lovise cu degetul în tâmplă și făcuse o față de lunatic. Ea își căpătă repede stăpânirea de sine și porni în grabă pe o porțiune mai ferită a drumului de piatră. Probabil că până atunci nu văzuseră prea multe domnișoare îmbrăcate în mătase galbenă – își pusese cea mai bună rochie – venind din Londra pe jos în arșița după-amiezii. Indivizi cu fețe roșii, care rânjeau ca niște idioți. Trebuia să iasă în evidență. Sau poate era mai bine dacă-și punea haine ceva mai modeste – să nu iasă în evidență? Știa răspunsul. Apoi zâmbi din nou și își ridică încrezătoare bărbia. În definitiv, tocmai își văzuse visul cu ochii. Nu-și putea închipui că va mai fi vreodată la fel de fericită ca în acea zi, o zi perfectă. Dacă voia, putea zâmbi după placul inimii. Să poarte galben. Cui îi păsa dacă oamenii se holbau la ea sau dacă o credeau nebună?

Nu cunoștea drumul prin Westminster. Incinta Abației era mai mare decât credea ea. Iar străzile mici și curate unde lucrau meșterii artizani care îi aprovizionau pe benedictini și pe curteni erau mai liniștite în această parte a zilei decât s-ar fi așteptat un londonez.

La un moment dat, se opri, încurcată.

— Cum pot ajunge la Almonry? o întrebă ea pe prima femeie în vârstă care îi ieși în cale. Nu voia să acosteze un străin în această zonă necunoscută, în ciuda faptului că jumătate dintre cei pe care îi vedea erau călugări. Dar băbuța doar se holbă la ea, cu o teamă smintită întipărită pe față, făcu semn că nu știe și se îndepărtă târșâindu-și picioarele.

Isabel ridică din umeri. Privi în jur încercând să găsească pe cineva care să o îndrume.

Zări un călăreț în partea slab luminată a străzii, care își adăpa calul. În timp ce ea se uita împrejur, acesta își mută frâiele dintr-o mână în cealaltă. Innoda hățurile și desfăcea chinga la șa, ca și când ar fi vrut să se odihnească după ce călărise mult.

Apoi, stând tot cu spatele la ea, își cufundă și el mâinile în apă, luă apă în căușul palmelor și își stropi fața. Ea văzu picăturile de apă strălucind în aer. Îl auzi exclamând: „brrr!” către calul lui și îl văzu cum își trece amândouă mâinile umede prin coama lui, după care își uni degetele și își întinse brațele relaxat deasupra capului.

Vocea sa părea tânără. Hainele de pe corpul lui slab erau închise la culoare și destul de obișnuite pentru a deveni la fel cu fundalul, însă pălăria pe care o lăsase să cadă lângă adăpătoare era confecționată din catifea neagră de bună calitate. Nu era pălăria unui tâlhar de drumul mare. Omul nu părea periculos. Oricum, ce lucru rău putea să se întâmple într-o zi atât de frumoasă ca aceasta?

— Domnule, i se adresă ea cu îndrăzneală. Mi-ați putea spune cum să ajung la semnul *Palisadei Roșii*, la Almonry?

Străinul se întoarse cu fața la ea. Pe fața încă plină de apă îi curgeau picături din părul ud. Avea o expresie de fericire când clipea, străduindu-se să-și țină ochii deschiși. Făcu doi pași anevoioși spre Isabel, care se afla în lumină.

— Nu văd nimic, zise el, scuturându-și încă părul pentru a îndepărta apa, punându-și apoi mâinile streășină la ochi. Lumina asta e atât de puternică.

Cunoștea vocea aceea. Era la fel de frumoasă, moale și fină precum catifeaua neagră a pălăriei lui.

Rămase cu gura căscată. Piele palidă, păr negru, corp puternic, musculos și o gură care poate ar fi părut aspră dacă nu ar fi radiat o bucurie atât de simplă, animalică aproape, întrucât coborâse de pe șa și-și răcorise fața încinsă de soarele fierbinte de vară. Pătruns de plăcerea de a-și întinde brațele și picioarele, plăcerea simplă de a trăi. Ea simți cum aerul fierbinte tremură și se schimbă în fața ei.

Brusc, simți că are iarăși paisprezece ani și ascultă din nou acea voce din taverna Bush, îngrijorată de faptul că tatăl ei îi alesese un soț care ei nu îi plăcea; simți iar căldura adâncă a mâinii lui atingând-o pe spate. Deodată, tot ceea ce i se întâmplase din acel moment dispăru în neant; ca și când toate întâmplările petrecute de atunci în viața ei nu erau decât un ochi croșetat de propriile ei mâini; un petic artistic, pe care timpul îl meșteșugise cu infinită atenție și răbdare, înfășurându-l și punându-l deoparte la loc sigur, pe care acum tot timpul îl azvârlise cât colo, iar împletitura rămasă în mâinile ei nu era decât cu puțin mai lungă. Acum se întorsese din nou la început, era în aceeași situație, însă mai optimistă ca atunci.

Se uita încă lung la ea când ochii i se limpeziră și nu mai fu nevoit să și-i apere de lumină. Se opri lângă ea. Încă nu o recunoscuse. Acum era atât de aproape de ea, încât putea simți căldura corpului lui.

— *Palisada Roșie*, spuse el. Puse o mână pe omoplatul ei ca și cum ar fi vrut să o facă să se întoarcă spre el. Ea trase aer adânc în piept, umilită de plăcerea pe care o simțea în tot corpul. Nu ați ales drumul bun.

Aproape că nu îndrăzni să-l privească în ochi. Și dacă nu își mai amintea de ea? Dar nu putu să nu se întoarcă la el și să nu îl privească direct în față, mai întâi capul, apoi gâtul și umerii, cu o privire care după părerea ei dădea impresia că îl imploră ceva, deși acum nu îi mai păsa. Întreaga ei existență se micșorase, se îngustase și se scurtase până când nu mai rămăsese nimic altceva în afară de acel moment: lumina amețitoare a soarelui; bărbatul îmbrăcat în negru care stătea lângă

ea; mâna lui pe spatele ei. Era suficient.

El nu mai scoase niciun cuvânt. Mâna lui rămase nemișcată.

Îi plăcu foarte mult faptul că nu făcea nicio mișcare.

— Isabel Lambert, zise el.

— Claver, replică ea repede. Se simțea bine, ușurarea din suflet o făcea să zâmbească larg și să vorbească fără emoții. Ți-am urmat sfatul.

El nu-și dezlipi ochii de la ea, scutură din cap și începu și el să zâmbească. Acei ochi blânzi, acea privire amuzată.

— Acum, văduvă, adăugă ea, dorindu-și din tot sufletul ca în acele clipe în care rosti aceste cuvinte, faptul că îl vedea în persoană lângă ea – această binecuvântare în plus venită într-o zi în care își spusese în sinea ei că Dumnezeu îi îndeplinise deja tot ce își dorea – să nu o facă să spună vorbe necugetate, ca un copil scăpat o clipă de sub fusta mamei, așa cum i se mai întâmplase înainte.

El se mișcă. Își ridică cealaltă mână, își făcu politicos semnul crucii și murmură: „Dumnezeu să odihnească sufletul domnului Claver”, ridicându-și o clipă privirea spre cer, înainte să se uite din nou la ea, ca și cum singura liniște pe care o putea găsi venea din ochii ei. Bărbatul acesta o vedea doar și știa ce simte, găsea pace în ochii ei indiferent ce haine purta sau ce făcea ea; în privirea lui nu puteai citi nimic care să aibă vreo legătură cu statutul social, vestimentația sau preocupările lumii acesteia. În ochii lui, totul era mult mai simplu. Iar satisfacția extraordinară pe care i-o dădea privirea lui o convinse o dată pentru totdeauna că toate privirile jucăuse pe care i le adresase Goffredo când îi făcuse avansuri în acea vară nu fuseseră decât niște jocuri fără niciun rost.

Nu reuși să adopte mina unui om supărat, deși își făcu și ea semnul crucii.

— A trecut ceva timp de atunci, spuse ea parcă fără voia ei când își coborî mâna. Un an sau chiar mai mult de un an. Făcu un gest spre rochia ei galbenă, splendidă și strălucitoare. Nu mai sunt în doliu.

El făcu un semn aprobator cu capul, cu acea atenție pe care și-o amintea atât de bine. Și continuă să-i aprobe spusele și să o privească lung. Ea își dădu seama dintr-o dată, cu teamă, că nu prea mai aveau cine știe ce subiecte de discutat, că acum el va trebui să încalece și să plece, că poate nu avea să-l mai vadă niciodată.

— Și eu mergeam la Almonry, zise el. Zâmbea parcă vrând să îndepărteze întunericul dimprejur. Pot să-ți arăt eu *Palisada Roșie*.

Traversă strada cu pas hotărât, cu mișcări scurte și economice, neluându-și privirea de la ea, și dezlegă șaua de pe cal; înainte să-și dea seama ce face sau unde se află, se pomeni că merge împreună cu el, cu calul tropăind sacadat lângă ei, acesta mușcându-și plictisit căpăstrul, fornăind și respirând printre dinți, la fel de fericit de amintirea apei scăldate de soare ca și cei doi oameni care mergeau alături de el.

— Înainte de... știi tu, ultima noastră întâlnire, spuse ea simțindu-și inima zvâcnind în piept, dar vorbind cât mai degajat și încercând să se facă auzită în sunetul destul de slab al pașilor și tropăiturilor. Nu te-am întrebat niciodată cum te cheamă.

I se păru că face o pauză înainte de a răspunde, deși continuau să meargă în același ritm sacadat. Își văzu rochia umflându-se cu fiecare pas pe care îl făcea și

zări urmele răzlețe de umbre lăsate pe ea de soarele arzător; simți pespate căldura dogoritoare. Așteptă.

— Dickon, îl auzi spunând în cele din urmă și simți că tresare ușor la auzul acestui nume, simțind un fior plăcut că în sfârșit aflate cum îl cheamă. Își spuse în gând că spera să poată face și alte descoperiri.

Văzu imediat casa ei, peste strada unde se afla semnul *Palisadei Roșii*, în spatele casei trainice aflate în administrația și folosința persoanei însărcinate cu împărțirea pomenilor, o casă unită cu o latură a Abației. Obloanele erau trase și peste ferestre văzu drugi de fier, însă ea putu să își dea seama chiar înainte de a scoate cheia din geantă că locuința era mai mult decât respectabilă. Văzând fațada clădirii făcută din piatră de culoare gri-deschis, înaltă de două etaje, solid construită, cu o poartă de acces în peretele lateral, ghici în sinea ei că la fiecare etaj se află trei camere spațioase, scăldate de lumina soarelui ce pătrundea în încăperi prin ferestrele de dimensiuni mari aflate la înălțime. Războaiele de țesut urmau să rămână la parter. Șura din colțul curții avea să servească drept depozit. Camerele de sus aveau să fie folosite ca dormitoare. Mai avea nevoie să facă liste cu lucrurile care trebuiau cumpărate: paturi, ustensile de bucătărie, așternuturi.

Dickon o ajută să deschidă obloanele din prima cameră goală, iar lumina orbitoare care inundă camera începu imediat să usuce aerul stătut și făcu ca firele de praf care umpleau încăperea să semene cu niște firicele de aur. Într-un colț se aflau niște zdrențe mucegăite. Acestea erau de altfel singurele urme lăsate de creatorul de veșminte care, așa cum i se spusese, locuise acolo în vremea regelui Henric cel bătrân; o încăpere în care nu se mai afla nimic altceva în afară de visele pe care ea începuse deja să le țeară. Făcură câțiva pași prin clădire, iar emoția întâlnirii o făcea și mai mândră de faptul că ea era noua stăpână a casei, măgulită și de atenția cu care el asculta povestea pe care ea i-o depăna cu sufletul la gură. Asculta atent și nu scotea aproape niciun cuvânt, mijindu-și ochii din când în când și, când era cazul, făcând semn aprobator cu capul. O dată sau de două ori izbucni în râs, iar ei i se păru numaidecât că râsul lui era un semn al bucuriei pure pe care o simțea pentru succesul ei. Când îi explică cum ajunsese să facă cunoștință cu regele, repetându-i, pentru că nu înțelesese, preț de o clipă el păru surprins.

— Jane Shore, cugetă el cu voce tare, ca și cum s-ar fi putut să o cunoască, e sora ta...

Dar apoi nu i-a mai pus nicio altă întrebare. Acum toată lumea știa că Jane era ibovnica regelui. Oamenii începuseră deja să repete povestea lui Anne Pratte în legătură cu regele, cum că cele trei amante ale sale erau una cea mai veselă, alta, cea mai deșteaptă și a treia, cea mai cuminte prostituată din țară, iar Jane era cea mai veselă dintre ele. Probabil că și bărbatul din fața ei auzise această poveste de la cineva. Renunță să i-o mai spună. Poate că nu proceda așa cum se cuvine, vorbind atât de liber despre câte-n lună și-n stele. I se părea ciudat că revenea la sporovăiala copilărească care probabil i se păruse firească ultima oară când se întâlniseră; însă după ce fusese ucenica lui Alice Claver învățase să fie mai atentă cu cuvintele. Era însă sigură că nu avea absolut nicio importanță ce îi spunea sau dezvăluia acestui om. Nu doar datorită faptului că nu făcea parte din Breasla Mătăsarilor și nu era nici

neguțător, așa că n-ar fi știut cui să-i dezvăluie secretul aflat de la ea dacă cineva l-ar fi făcut să-l dea în vileag, ci mai ales datorită faptului că, instinctiv, avea încredere în el.

— Poți fi mândră de favoarea pe care ți-a făcut-o regele, spuse Dickon cu dezinvoltură, pe când ea se închisese în sine. O meriți.

Era oare începutul unei despărțiri? Disperată, se blocă.

— Ei bine, sunt pe drum din zori, continuă el, privind-o în ochi cu afecțiune și un zâmbet care îi risipi lui Isabel temerile. Probabil că nu știi lucrul ăsta, dar pe strada Great North nu există nici măcar o singură cârciumă ca lumea – doar locuri unde găsești pâine ieftină și brânză imputită, de la țărani care-și aduc turmele la oraș. N-aș putea intra într-una din ele. Mi-e foame.

Ceva mai liniștită, începu să râdă. (Încă o întrebare pentru mai târziu, își spuse ea în gând cu speranță: De unde a venit el? De ce zice: strada Great North?)

— Dar în locul ăsta, zise el arătând spre taverna de peste drum, lucrează cel mai bun bucătar din Westminster.

Ea așteptă, încercând să nu se lase prea mult la cheremul speranței, care mai târziu îi putea aduce dezamăgire.

— De multe ori vin aici imediat după ce ajung la Westminster. E plăcut să stai câteva minute și să-ți tragi sufletul când ai mers mult. Să auzi ce mai spune lumea. Îmi place să-i ascult pe oameni, spuse el cu un rânjel răutăcios. Ba uneori chiar stau aici prima noapte, să mă refac după călătorie. Îmi îngrijesc bine caii. Și au paturi bune. Paie curate. Fără purici.

Spunând acestea, el își ridică o sprânceană: o invitație.

— Ție nu ți-e foame după o plimbare așa lungă?

— Timp de o oră n-avem mâncare, zise hangiul ieșind și ștergându-și mâinile de pantaloni. Avea o față lată, roșie ca racul. Dar e preferata dumneavoastră: tocană de vițel.

Isabel simți că din bucătărie venea un miros de ceapă prăjită. Dickon zise calm:

— Bine, așteptăm.

Văzu cocarda pe punga pe care el o scoase să plătească. Era brodată cu fir de mătase: un purcel alb cu zgardă aurie.

Taverna aceasta părea curată și luminoasă. Ici și colo, pe podea era împrăștiat rumeguș proaspăt. Ferestrele erau deschise și buchetele de garoafe puse în căni pe mese se bucurau de lumina soarelui. Mai erau câțiva clienți înăuntru – un călugăr cu veșminte negre, care stătea singur și ursuz la masa de lângă ușă, ostoindu-și cine știe ce griji personale cu o halbă mare de bere; două doamne de vârstă mijlocie, îmbrăcate cu haine de catifea de culoare închisă, purtată numai de persoanele respectabile și bogate, care pălăvrăgeau cu voce scăzută în fața câte unei halbe de bere și a unor felii de pâine, brânză și carne rece. Mâncarea caldă care se gătea mirosea îmbietor.

— O să aduc ceva din sacul meu, să avem o ocupație, zise Dickon. Cărți; facem un joc.

Ieși în stradă; probabil că intrarea spre dormitoarele unde înnoptase înainte era în afara clădirii.

Hangiul aduse o carafă de vin și pahare până să se întoarcă Dickon, în timp ce Isabel se așeza la o masă mai ferită de priviri, lângă o fereastră. Se uită la ea cu coada ochiului în timp ce turnă vinul, dispus să vorbească dacă și ea era de acord. Acum era momentul ei, șansa ei.

— Deci e un oaspete care vine mereu pe aici, zise ea cu o voce ezitantă. Dickon?

— Hm. Bărbatul puse carafa pe masă. Din când în când.

Ea îl testă:

— Cu ducele de Gloucester...

— Da, așa e, răspunse omul. Stă la noi când ducele e la Palat. O noapte, câteodată două. Până îi găsesc loc să stea acolo. Zice că e datorită tocanei mele de vițel, care e așa de bună, spuse el zâmbind, după care se retrase.

Isabel se gândi la cocarda scumpă brodată pe punga lui Dickon.

Dickon se întoarse ca un nor negru plin de energie, cu un săculeț în mână. Se așeză la masă în fața ei. Pe Isabel o cuprinse un fior extrem de plăcut, ca un tremurat care puneă tot mai mult stăpânire pe ea. Oare despre ce aveau să vorbească, ea și acest străin? Împinse cu limba în cerul gurii; nu găsea puterea să-l privească în ochi. Toate întrebările pe care voia să i le pună parcă îi zburaseră din minte.

Câteva clipe, niciunul din ei nu scoase niciun cuvânt. Apoi, brusc, amândoi începură să zică ceva în același timp.

Ea a spus:

— Florile astea sunt frumoase.

El a spus:

— Data trecută era cât p-aci să te sărut.

Neputând să se oprească, ea zise:

— Deși trandafirii îmi plac mai mult. Apoi: Ce?

Ochii lui o priveau fix și le simțea strălucirea, păreau că luminează ca niște cărbuni aprinși.

— N-am vrut să stric totul. Aveai alte lucruri la care să te gândești. Pe fața lui apăru iarăși acel rânjet șmecheresc. A fost mult mai bine așa, că am plecat.

Ea simți că îi iau foc obrazii. Ar fi vrut să-și mute privirea în altă parte. Dar nu a făcut-o. Continuă să-l privească îndelung, cu o privire întrebătoare și începând să schițeze un zâmbet; simțea că e pierdută, dar nu îi păsa.

Poate că și el se simțea stânjenit. Își goli paharul și scutură săculețul, din care căzură piesele. Erau piese de șah, văzu ea coborându-și privirea și respirând cu greutate. Ce bine că Will o învățase măcar regulile de bază. Ce bine că avea ceva cu care să-și ocupe mâinile. Mută o piesă. Apoi încă una. Acum parcă respira mai ușor.

După care se uită concentrată la tablă. El mutase doar un pion. Știa regulile: pionul nu muta decât înainte, unul sau două câmpuri în prima jumătate a tablei. Dar el îl mutase cu o singură mișcare până la capătul jumătății ei de tablă.

— Trișezi! spuse ea, ridicându-și ochii și privindu-l țință, atât de încântată că se vedea limpede că uitase cu totul de șah. Te-am văzut!

El zâmbi doar și fluieră printre dinți.

— Ah, zise el degajat, nu, nu trișez. Joc doar ceva nou, un joc pe care tu nu-l știi.

Ea făcu ochii mari.

— Spune-mi, zise, nefiind sigură dacă doar o tachina, dar fericită și incapabilă să-și facă griji chiar dacă o tachina. Chiar asta făcea, stând rezemat pe spate, punându-și un picior peste celălalt cu o mișcare ușoară. Știa totul și era gata să-i explice. În Spania, spuse el, după ce războinica regină a Castiliei pornise o luptă împotriva maurilor, lumea a început să joace un nou joc de șah, în care piesele erau numai femei puternice. Piesa care Isabel știa că se numește pion era numită în acest joc Regină și ea avea puterea să facă cele mai ample mișcări pe tablă. O Regină din acest joc putea muta oriunde – oricât de departe voiai să ajungă și în orice direcție. Folosind Regina în mod abil, un jucător putea fi sigur că va câștiga și va reuși să-l omoare rapid pe regele adversarului – acesta era, de altfel, și scopul final al jocului.

— E ultimul răcnet jocul ăsta nou, spuse Dickon, arătându-i din nou mișcarea pe care tocmai o făcuse.

— La curtea regală, fu replica ei nevinovată; el făcu semn aprobator cu capul, prea absorbit ca să observe că este studiat.

După care își ridică privirea spre ea, cu o expresie și mai șugubeață.

— Și mai e o regulă – o să-ți placă și asta, spuse el. Ochii strălucitori și vocea lui i se păreau ca o mângâiere. Ții minte că mai demult ți-am spus că ești un pion, nu-i așa? Ți-am zis că nu ai altceva de făcut, nicio altă opțiune decât să muți înainte, câte un câmp de fiecare dată?

Ea făcu semn că da. Își amintea cu plăcere acele momente și mulțumi lui Dumnezeu că acea perioadă și acea dilemă se încheiaseră pentru ea și acum se afla aici.

— Păi, uite, zise el, în noul joc, pionul care reușește să treacă peste toate câmpurile de pe tablă – opt la număr – și la capătul călătoriei lui ajunge de cealaltă parte a tablei se transformă din pion în regină.

Îi zâmbi și ea, ca o imagine în oglindă a plăcerii lui.

— Să înțeleg că dacă tot înaintez și nu mă opresc pot să mă transform în Regină? întrebă ea.

El făcu semn aprobator.

— Chiar dacă pe tablă mai există deja una sau chiar două alte Regine?

El îi făcu din nou semn aprobator, dezvelindu-și dinții într-un zâmbet larg.

— În jocul ăsta pot fi oricât de multe Regine dorești, zise el cu glas vesel. La fel de multe Regine ca pionii – atâta timp cât pionii sunt suficient de ambițioși sau suficient de norocoși să meargă până la capăt. Apoi izbucni în râs. Exact cum e și în viață, la curtea regelui Eduard, adăugă el. Nu crezi? Nu avem decât o singură Regină oficială, dacă nu o punem la socoteală pe Regina captivă care în momentul de față e prizonieră în Turn – Regina franceză a lui Henric. Hai să nu o luăm în calcul și pe ea. Oricum, e terminată. Dar gândește-te puțin la toți pionii care se îngrămădesc acum prin preajma regelui: toate amantele care bântuie de colo-colo pe la curte și obțin tot felul de favoruri prin lingușiri, noi regine și para-regine la tot pasul. Îi aruncă o privire plină de înțeles. Și sora ta e una dintre ele, mai spuse el. Cea veselă, bănuiesc.

Părea să știe dedesubturile vieții de la curte. Oare într-adevăr o cunoștea pe Jane? Chiar și gândul acesta i se păru dezgustător lui Isabel. Încercă să nu-și trădeze acest sentiment.

Dar apoi nu se mai gândi la Jane și nici la nimic altceva, când mâna lui o atinse pe a ei; o atingere fină ca a unei aripi de fluture. Poate fusese doar un accident.

— Acum ești și tu pe drumul cel bun, îi șopti el, iar zâmbetul lui deveni mai blând. Tu vei fi Regina Mătăsurilor.

I se păru că încă mai simte mâna lui; acum era pe masă, lângă mâna ei. Își putea închipui cât de caldă este; dacă și-ar fi mișcat mâna măcar un centimetru, el ar fi atins-o din nou. Foarte încet, trase iar aer în piept. El dărmase o piesă și nu observase. Nici el nu se mai gândea la șah.

— Gata, a venit comanda! sună vocea cristalină a hangiului, întrerupând liniștea apăsătoare. Toți ochii la mine, mare atenție la mine! Tocănița e gata! După care aduse împreună cu servitoarea platouri mari pline de tocăniță, cu linguri, cuțite și furculițe, al căror zăngănit strident ignora parcă retragerea pe furiș a mâinilor și strângerea în grabă a pieselor, pentru ca farfuriile să fie puse în fața celor doi.

Dickon se mulțumi să râdă. Isabel se fâstăcise, însă el nu părea deloc timorat.

— Cea mai bună tocană de vițel din oraș, zise el, dându-i încă un ban hangiului. Mulțumesc, Hamo.

Au început să mănânce. Hangiul se retrase, dar Isabel era conștientă că se afla tot acolo, prin apropiere și aștepta să fie chemat să curețe masa. Ținu lingura în mână și luă farfuria în poală.

— Îmi place aici, spuse Dickon, frângând pâinea și punând bucățele în supă. Nimeni nu te întreabă nimic... nimeni nu stă ascuns să tragă cu urechea. E ca și cum ai fi pe un drum părăsit. Ești liber. Izbucni în râs și-și duse la gură o bucată de pâine umezită și aburindă. Singura diferență e că aici mâncarea e mai bună.

Ea îi spuse că îl înțelege. Începu să-i povestească despre anul pe care îl petrecuse muncind în prăvăliile din piețe, ca orice fată nevoiașă; despre cum niciunul din prietenii ei bogați (și nici tatăl ei) nu părea să o vadă atunci când nu purta uniforma de mătase pe care o purtau toți oamenii cu stare; cum la început faptul că devenise invizibilă pentru ei o făcuse să se simtă însingurată, iar apoi faptul că era îmbrăcată cu hainele celor mai umili simbriași o făcuse să descopere că mai există și o altă viață, necunoscută ei până atunci. Cum începuse să-i placă vorbirea plină de viață și de mici răutăți a lucrătoarelor din prăvăliile de mătase, a căror lume îi fusese complet străină pe vremea când locuia împreună cu tatăl ei, deși practic în toată această perioadă nu era decât la doi pași distanță de această lume. Ea zise:

— Așa că înțeleg la ce te referi când spui că te simți ca pe un drum, liber. Am găsit și eu un fel de a mă simți liberă.

El făcu semn că înțelege. Îi plăcea atenția totală cu care o asculta.

— O lecție bună, zise el. În timpul războiului am avut și eu și momente bune și mai puțin bune. M-a ajutat mult să învăț să nu cer prea mult de la viață și să mă retrag din când în când. De multe ori, doar dacă devii anonim, îți poți salva viața. Învățătoarea și stăpâna ta, doamna Claver, e o femeie inteligentă dacă te-a învățat asta.

— Da, îi sunt recunoscătoare, recunosc ea, aproape surprinsă de turnura discuției, dar și de afecțiunea din propria ei voce. Înmuie pâinea în sos și lăsa farfuria curată lună. Bănuiesc că asta e motivul pentru care stăpâna mea, doamna Claver, e o neguțătoare mai bună decât tatăl meu, spuse ea îngândurată. Deși e

femeie și nu o să apuce niciodată să facă parte din Breasla Mătăsarilor, să devină consilier orășenesc, ori primar al Londrei, să poarte uniforme și să aibă puterea la care visează tata. El nu vede decât ce e în afară. Dar ea trece dincolo de aparențe. Vede fețele oamenilor, iscusința și talentele lor, speranțele lor, sufletele lor. Vede ce pot face oamenii sau ce-ar putea face dacă ar avea măcar o umbră de noroc. În City nu sunt mulți oameni capabili să facă așa ceva. Nimeni nu are atâta grijă de lucrătoarele sărmane ca ea. Pe tata sau pe prietenii lui nu o să-i poți convinge să scrie petiții către Parlament pentru femeile astea. Așa că nici nu mai există altcineva care să culeagă răsplată pentru faptele lui ca ea. Poate nu știi, dar îți spun eu, de fapt e mai bogată decât tatăl meu, cu toate că n-ai zice dacă te-ai uita la ea și la hainele pe care le poartă, tot timpul îmbrobodită în zdrențele ei.

El izbucni în hohote de râs.

Apoi urmă o pauză. El își împinse farfuria deoparte. Acum, că găsiseră subiecte comune de discutat, se simțea mai relaxată și mai curajoasă. Cu o voce care spera să fie cât mai degajată, îl întrebă:

— Spune-mi, până la urmă te-ai însurat cu fata aia de care mi-ai povestit? Aceea care nu-i plăcea fratelui tău?

Și imediat își spuse în gând că făcuse o gafă și că întrebarea nu fusese pe gustul lui, judecând după tăcerea care o urmă. Fiecare fibră din ființa ei dorea cu disperare ca el să nu încuviințeze.

Însă când el făcu semn aprobator cu capul, nu fu surprinsă. Mai bine spus, nu fu surprinsă de răspunsul lui propriu-zis, cu toate că își dăduse seama de răspuns după tăcerea lui. Mai mult o miră dezamăgirea tăcută care puse stăpânire pe ea și se furișă în sufletul ei, ca un nor care acoperă soarele.

Iarăși încercă să nu-și lase sentimentele să i se citească pe față. Se chinui să zâmbească și continuă, curajoasă:

— Și fratele tău s-a supărat?

El își ridică privirea la ea, devenind din nou plin de farmec, parcă recunoscător că a fost iertat, după care rânji:

— Da, încuviință el. Foarte tare.

Ea începu să-și caute punga de bani. Știa că venise momentul să plece. Era însurat. Terminaseră de mâncat. Dar încă nu reușea să se ridice, nu înțelegea de ce. Nu încă.

— Probabil a fost o mișcare bună, continuă el, dându-și probabil seama că ea voia să se ridice și să plece și încercând să întoarcă situația în favoarea lui. E o moștenitoare. Am câștigat jumătate din domeniile tatălui ei. Acum sunt un om cu stare în nordul țării. E o partidă destul de bună ca să nu mă mai gândesc la ce crede fratele meu despre însurătoarea mea.

Ea găsi punga și o apucă strâns.

— Copii? întrebă ea în șoaptă, încordată, pregătindu-se să se ridice.

El făcu semn că nu.

— Săraca de ea, spuse el pe un ton compătimator. Isabel se gândi că se referă la soția lui. Nu.

Ea se ridică în picioare și făcu o plecăciune scurtă, schițând un zâmbet oficial.

— Mulțumesc că m-ai invitat aici, îi spuse. Acum trebuie să mă întorc.

El păru brusc descurajat. Ridică carafa de vin.

— A mai rămas niște vin, zise el și spusele lui sunau ca o întrebare, parcă cerând să i se facă o favoare.

Ea dădu din cap în semn că refuză și îi zâmbi iar, un zâmbet plin de regrete. Apoi făcu primul pas, dând să se îndepărteze.

O voce din mintea ei îi spunea că nu e neapărat nevoie să se poarte ca o mireasă sedusă și apoi abandonată. Nu se întâmplase nimic nelalocul lui. Mâncase și avusese o conversație plăcută în compania acestui bărbat. Jumătate din viață și-o petrecuse vorbind cu bărbați însurați, precum William Pratte, și văduvi, ca Will Caxton. Nu era nimic rău în asta. Dimpotrivă, era chiar avantajul pe care ți-l dădea independența. Iar bărbatul acesta era o persoană cu care ea dorise să se mai întâlnească. Un străin de care se apropiase și cu care legase imediat prietenie. Poate întâmplarea că se întâlnise cu el chiar astăzi făcea parte din norocul nemaipomenit care dăduse peste ea.

Ea se opri. Se simți extraordinar de ușurată de acest gând, de simplitatea situației. Nici nu era nevoie să se despartă definitiv. Se întoarse la el, care stătea încă la masă și o privea.

— Eu o să mai vin pe aici de foarte multe ori, zise. Poate că mai luăm masa împreună, data viitoare când vii și tu?

El făcu semn că da.

— Mi-ar plăcea tare mult, răspunse cu glas domol, iar ea auzi clar din tonul vocii lui că într-adevăr vorbea sincer. Să ne spunem fiecare povestea... Haide, te conduc până afară.

Făcură câțiva pași și ajunseră afară, clipind amândoi orbiți de lumina soarelui și stând lângă ușa laterală, care era deschisă, dincolo de care ea văzu o scară. Se opriră amândoi, poate gândindu-se fiecare cum să-și ia rămas-bun. Dickon fu acela care puse mâna pe brațul ei, dar cea care acționă fu Isabel. Simți în trupul ei o străfulgerare ca o săgeată de foc. Nu se putu stăpâni și începu să tremure. Îi era imposibil să se abțină. Ea îi șopti:

— Vino, și îl trase de mână dincolo de ușă, întorcându-și privirea la el și râzând, moment în care începu și el să râdă, și înainte ca ea să-și dea seama prea bine ce se întâmplă, erau din nou în interiorul umbrat al casei, în spatele ușii, pe dușumeaua goală, în fața scării care ducea la etaj. În lumina soarelui care se revărsa asupra lor, el o luă în brațe și începu să o sărute.

Isabel se chinui să facă patul. Camera, complet goală – în afara unui pat, a pereților de ipsos și a grinzilor de stejar decolorate – fusese curățată cu o oră înainte. Cei doi făcuseră un deranj îngrozitor în încăperea, plină acum de cearșafuri mototolite și aruncate care încotro. Simți mirosul proaspăt de paie în saltea.

Ea zâmbi, amintindu-și ceea ce se petrecuse. Iureșul și focul mistuitor al celor întâmplare aproape că o stinghereau acum. Nu avusese nicio idee, nici cea mai mică idee, își spuse ea sfioasă în gând; înainte nu mai fusese niciodată ca acum. Își scoase rochia din grămada de cearșafuri și o îmbrăcă. Dickon dormea. Ea se topi toată când se uită la el, încântată să vadă conturul întunecat pe care îl lăsau mușchii și pielea lui sub așternut.

— Pe curând, iarăși, îi șopti el. Sufletul meu pereche.

— Ești însurat, răspunse ea tot în șoaptă, apropiindu-se de el și îmbrățișându-l. Nu putem. N-ar fi trebuit să accept nici acum.

Amândoi înțeleseseră de îndată că asta însemna de fapt o încuviințare.

Viețile se schimbă, își spuse în sinea ei, fără să fie șocată de ceea ce gândea; oamenii mor; soțiile se schimbă. Deocamdată, nu era dat ca lucrurile astea să fie știute. Oamenii puteau spera mereu într-o zi de mâine mai bună.

Ea îl trezise din somn și se uitase împrejur. Se bucură când văzu cuțitul lui pe podea, lângă crucifixul pe care găsisese timp să și-l scoată în graba de a ajunge în pat și să-l pună pe cartea de rugăciuni, care stătea deschisă.

Ea ridică cuțitul. Mânerul era de metal și era rece: metal încrustat pe os. I-l puse pe frunte.

El se trezi, speriat; apoi, văzând-o atât de aproape de el, aplecată deasupra lui, cu părul ei roșu-auriu atingându-i fața și râzând de sperietura lui, chipul lui se însenină brusc și se umplu de fericire. O trase în jos peste el.

— Fără surprize, murmură, sărutând-o pe ureche în timp ce îi șopti: Câteva clipe chiar mi-am făcut griji.

Dar nu părea să se fi enervat că a fost tachinat și acum era prea absorbit să-i atingă pielea cu buzele, coborându-și ușor gura pe gâtul ei, ca să mai poată rosti vreun cuvânt.

Ea se aplecă deasupra capului lui ca să ia cuțitul și să-l pună înapoi, încă râzând. Limba lui îi explora clavicula. Ea tremură, anticipând ce va urma.

Dar încă nu putea să renunțe la cuțit; nu voia să-l pună pe o carte deschisă. Era o carte obișnuită, însă probabil scumpă. S-ar fi stricat dacă ar fi rămas deschisă. Așa că lăsă cuțitul să zăngăne pe scândurile dușumelei și întinse mâna să mute crucifixul și să închidă cartea. Văzu cele trei cuvinte scrise pe una din paginile cărții deschise: *Loyaute Me Lie*.

Loialitatea Mă Obligă. Cunoștea motoul acesta. Ea brodase o sumedenie de însemne ale regalității și le știa pe toate. Limba lui Dickon se oprise acum la marginea rochiei, dar ea se retrase și se ridică în picioare.

Se uită la ea mirat.

— Da, știu, șopti el, trebuie să pleci. Dar nu încă...

— Cartea ta de rugăciuni are scris pe ea motoul ducelui de Gloucester, spuse ea pe un ton sec.

Ochii lui scânteiau. Se ridică și el în picioare.

— Da, spuse el, cu o voce la fel de neutră. Normal.

În fond nu îi ascunsese nimic, își spuse ea în gând cuprinsă de amețală. Îi văzuse punga de bani cu insigna. Știa că el era aici, nu la Palat, bucurându-se de o clipă de anonimat. Știa că are în proprietate terenuri în nordul țării. Știa că îl cheamă Dickon. Un singur lucru nu ghicise, și anume faptul că numele acesta venea de la Richard de Gloucester. Fratele regelui.

„Ar fi trebuit să-mi spună”, își zise ea înfuriată. Apoi: „de ce să-mi spună? Nici nu a avut timp. Eu l-am sedus.”

Următorul gând care îi veni în mintea involburată fu o expresie a tristeții celei mai adânci. Nu trecuseră decât câteva minute de când își pusese rochia, sperând, spre

rușinea ei, așa cum își dădea seama în aceste momente, ca soția lui să moară; ca, după ce îi moșteneau terenurile, Dickon să... Ea dădu din cap. Nu reuși să-și ducă gândul până la sfârșit. Nerozia acelei speranțe, de care își amintea cu claritate acum, o făcu să închidă ochii. I se făcu greață și simți că îi vine să leșine.

Apoi o cuprinse rușinea. Îi putea auzi vocea, când erau la parter și vorbeau, spunându-i ironic:

— Uită-te la toți pionii ăștia care acum se îngrămădesc pe lângă rege: toate ibovnicele astea, alergând și foindu-se de colo-colo, obținând tot felul de favoruri prin lingușiri... și sora ta e una dintre ele... Cea veselă, bănuiesc.

Nu voia ca el să creadă că și ea e una dintre ele. În ciuda plăcerii nevolnice pe care tatăl ei ar simți-o în sinea lui dacă ar afla de relația fiicei lui cu regele, lui Isabel îi displăcea viața ușoară pe care această relație i-o oferea lui Jane. Și întotdeauna avea să disprețuiască o asemenea relație. Legătura asta nu avea niciun punct comun cu preceptele Bibliei împotriva preacurviei; asta pe lângă faptul că Isabel nu putea respecta sau înțelege trândăvia. Nu voia să fie cunoscută drept o femeie a cărei singură activitate era obținerea de favoruri de la oameni importanți, pentru a putea ca apoi să taie liniștită frunză la câini. Nu voia să fie ca Jane.

Spre propria-i groază, ochii i se umplură de lacrimi.

— O să crezi că sunt... murmură ea. Fu nevoită să se oprească câteva clipe. Eu nu sunt o ibovnică, spuse ea, clipind des. Eu nu sunt în căutarea unui protector.

Simți că o atinge cu mâna.

— Știu, zise el cu voce foarte scăzută și blândă. Tu ești o femeie cinstită, ai un plan în viață. Îl admir... și pe tine te admir. Înțeleg.

Se uită îndelung la mâna lui, încercând să și-o fixeze în memorie. Poate nu avea să o mai vadă niciodată.

— Chiar înțeleg, continuă el. Nu ești genul de femeie care să mă aștepte cât e ziua de lungă prin cine știe ce cotloane ale curții, agitându-te dacă vin sau nu, bârfind... să fii luată peste picior... să implori să primești rochii și giuvaiere... și toate celelalte lucruri... și nici n-aș vrea să fii așa. Fiecare dintre noi are viața lui. Nu putem schimba asta.

Ea își ridică privirea spre el, liniștită de vocea lui. O parte din ființa ei aștepta despărțirea pe care o simțea că va veni dintr-o clipă în alta. Pe chipul ei se întipări un zâmbet anemic.

— Dar vreau să ne mai întâlnim, continuă el, parcă implorând-o cu ochii să-i facă această favoare. Când o să pot; când o să poți și tu. Am putea. Uneori. Nu trebuie să știe nimeni. Poate chiar aici.

Pereții de ipsos și grinzile străluceau din nou, de data aceasta în culoarea fericirii.

Cu voce slabă, ea spuse:

— Dar oamenii vor vorbi. N-ar fi bine nici pentru mine, nici pentru tine.

— Cine o să afle? replică el, iar ea văzu în ochii lui că era gata să izbucnească în râs. Nu am discutat despre asta chiar noi, adineauri? E bine să faci un pas înapoi, din când în când? Am căzut de acord, îți amintești? Nu tu ai fost cea care a vrut să se întâmple asta, continuă el, iar vocea lui era acum mai puternică, mai profundă și fiecare cuvânt era mai convingător. Nici eu n-am vrut. Dar nu ne-am putut împotrivi. Suntem la fel, tu și cu mine. Ne-am recunoscut. Și îmi pare bine.

Simțea că vorbele lui îi dau putere. Era perfect conștientă de asta. Dacă ar fi fost un neguțător, ea ar fi știut cum să numească ceea ce făcea el acum: încheia un târg.

— Ca prinț, nu ai des ocazia să întâlnești oameni cinstiți, zise el cu glas sumbru. Și de cele mai multe ori, ambiția pe care o vezi la oameni e ambiția de a-ți face rău. Nu am încredere decât în foarte puțini din oamenii pe care îi cunosc. O trase spre el cu amândouă mâinile și o îmbrățișă strâns. Dar în tine am încredere.

Respiră adânc și încheie:

— Deci ai și tu încredere în mine? Lasă-mă să rămân doar Dickon: doar iubirea ta. Și vino la mine iar, când poți, da?

Ea nu ezită nicio clipă; nici măcar pentru a-i savura mirosul care îi umplea nărilor, apăsarea pielii lui pe a ei, știind că nu era ultima oară când avea să simtă toate acestea.

Știa. Aceasta era exact ceea ce dorea. Dădu din cap, fericită.

LOVITURĂ DE PALAT

Primăvara anului 1483

Trecuseră zece ani de când Isabel fusese ultima oară în interiorul Palatului Westminster. Cu toate acestea, deși știa că în acea perioadă devenise o adevărată regină a mătăsii, în această dimineață rece a lunii februarie se simțea încă de-a dreptul copleșită de dimensiunea impresionantă a orașului de piatră; de mulțimea oamenilor care așteptau pe coridoare și de șoaptele abia auzite ale soldaților înarmați până în dinți.

Încercă să uite toate acestea când se aplecă în genunchi în fața fetei dolofane cu față palidă, ochi umflați și păr roșu-aprins cu inflexiuni aurii pe care venise să o servească. Cu mișcările precise ale unei croitorese de o viață, ea ridică o bucată de pânză roșie cu auriu dintr-o parte a rochiței fetei, punându-și ace de la un colț la celălalt al gurii, încercând să-și dea seama unde ar fi cel mai bine să facă tăietura.

Prințesa Elizabeth, fiica cea mai mare a regelui Eduard, avea șaisprezece ani, iar Isabel, douăzeci și șase. Elizabeth arăta însă mult mai tânără, țeapănă și solemnă, și era greu să faci diferența între distincția ei și tăcerea stingheră a unei copile.

Copila avea, de altfel, motive întemeiate să aibă o înfățișare solemnă, își spusese Isabel în gând, fără nicio urmă de compasiune – încă nu văzuse nici cel mai mic semn de afecțiune sau de copilărie la tânăra de viță regală postată în fața ei, așa plină de distincție cum era, iar Isabel nu găsisese în sinea ei niciun motiv să o simpatizeze personal. Prințesa Elizabeth tocmai eșuase în tentativa ei de a deveni regina Franței. Alianța preconizată de tatăl ei între Anglia și Franța se dovedise doar o speranță deșartă, după ce vicleanul rege al Franței hotărâse să renunțe la nunta preconizată să aibă loc pe pământul Angliei, alegând în schimb să-și însoare fiul cu fiica ducelui de Burgundia. Viitorul de aur al prințesei se năruise și ruginise într-o singură zi. Regele Eduard era mânios din mai multe cauze, una fiind aceea că regele Franței încetase de asemenea să-i plătească pensia substanțială din care trăia de mai mulți ani, iar un rege sărac precum Eduard nu-și putea permite nici cea mai neînsemnată scădere a veniturilor. Așa încât Isabel fusese chemată să desființeze trusoul prințesei, cusut în ceea ce acum devenise, peste noapte, stilul francez extrem de nepopular, și să hotărască pe îndelete care din veșmintele de mătase puteau fi lucrate din nou, într-o manieră mai puțin dureroasă pentru privitori, și care dintre ele puteau fi refolosite mai târziu în scopuri mult mai puțin mărețe. Acesta a fost modul în care regele Eduard a ales să-și potolească mânia din suflet și, totodată, felul lui de a economisi niște bani. Jane Shore îi sugerase această idee și, în timp ce regele râdea dezinvolt, așa cum făcea mereu, de ideile ibovnicei lui, ea îi mai sugerase și ca Isabel să fie aleasă pentru a face această muncă.

Elizabeth fusese aceea care găsisese curajul să-i spună lui Isabel că s-ar cuveni să înceapă chiar cu rochia de nuntă – o piesă magnifică din pânză cadrilată brodată cu fire de aur și pietre prețioase, însă atât de țeapănă încât putea sta dreaptă și neîmbrăcată. Acum prințesa se îmbrăcase cu această rochie. Dar în ciuda acelei splendori nemaivăzute a rochiei, ca femeie ea nu prea avea ce arăta, se gândi Isabel.

Părul roșcat pe care îl moștenise de la frumoasa ei mamă era într-adevăr drăguț, însă ea avea buze micuțe, asemănătoare cu niște boboci de trandafir, ca tatăl ei, și ochi verzi, care poate în vremuri mai fericite erau atrăgători, însă acum deveniseră umflați și roșietici, probabil din cauza reprizelor îndelungate de plâns. În tăcerea deplină din anticameră, părea din nou pe punctul să izbucnească în plâns.

Isabel se chinuia să nu-și ridice privirea la prințesă, ca să nu-i vadă buza de sus tremurândă, când auzi un zgomot slab în spatele ei. Încremeni de spaimă. Auzise că se puteau întâmpla lucruri de acest fel: mișcări pe furiș, fără nicio avertizare, la fel de greu de auzit ca o pană care cade pe podea, semne ale unei prezențe noi în cameră, chiar în spatele tău. Lucru care însemna că regina se afla acolo; soția regelui Eduard, regina Elizabeth Woodville, femeia cu păr roșu strident, detestată de toți englezii, femeia a cărei frumusețe aprigă ascundea un temperament de diavol.

Isabel își schimbă genunchiul de sprijin. Observase că regina e prin apropiere pentru că o percepușe ca pe imaginea unui curcubeu care îți apare în fața ochilor preț de o clipă. Simți un fior rece în șira spinării. Bănuia că regina se plimbă în josul și în susul camerei, cu papuci din șevro care nu făceau nici cel mai mic zgomot, de-a lungul tapiseriilor superbe care împodobeau încăperea mică, în care abia puteai respira, atât de plină de veșminte splendide cu o croială aproape miraculoasă, încât aveai senzația că perlele și firele de aur îți gâdilau gâtul. Prințesa începu să respire întretăiat, ca și cum i-ar fi fost frică, și nu mai făcu nicio mișcare. În ochii ei umflați se citea panica. Isabel fu bucuroasă că stătea deja în genunchi când regina își făcu apariția.

Auzise poveștile care se spuneau despre regină, cum că le ținea pe doamnele de la curte în picioare în fiecare zi timp de trei ore, fără să scoată niciun cuvânt, cât lua cina. Nu era prea greu să observi că singura regină din istoria Angliei care provenise dintr-un mediu cât de cât mai simplu era la fel de nerăbdătoare să impună reguli umilitoare pentru servitori. Reguli care scoteau în evidență grandoarea unei regine venite de nicăieri. Care ajunsese în centrul atenției, în lungul și în latul regatului, cu nouăsprezece ani în urmă, când tânărul rege Eduard – urmașul glorios al lui Japhet, fiul lui Noe, pe linia Regilor Troiei, fondatorii Romei, și al lui Brutus, cel dintâi rege al Britaniei – o tulise într-o bună zi, în cea mai mare taină, și se însurase cu ea în timpul unei partide de vânătoare. Pe acele timpuri, ea nu era decât văduva scăpătată a lui Sir John Grey, un susținător al casei de Lancaster care fusese omorât de adversarii care s-ar fi convenit să-i fie tovarăși de arme în cea de-a doua bătălie de la St Albans; nu avusese niciun atu care să o ajute să-și croiască un drum în viață, nimic în afară de părul ei roșcat și auriu. Se spunea că întâia oară regele scosese un pumnal ca să o forțeze să stea pe patul lui. Ea însă se mulțumise să-l privească de sus, cu ochii ei verzi și reci, și îi spusese: „Poate că sunt prea din topor ca să fiu soția unui rege, dar sunt prea bună ca să fiu ibovnica ta.” Așa că regele i-a cerut mâna, s-a căsătorit cu ea și de atunci rămăsese tot regină, în ciuda faptului că această însurătoare mai provocase un război.

Cel mai puternic lord al regelui Eduard, contele de Warwick, se înfuriase atât de tare încât îl adusesse înapoi din umbra uitării pe bătrânul și învinsul rege Henric și se străduise, timp de un an, să fie de partea lancasterilor. Însă Eduard reușise în cele

din urmă să-și impună punctul de vedere și după un an se întorsese la Londra pentru a se întâlni din nou cu regina lui, la Westminster, după ce aceasta își părăsise ascunzătoarea. Regina Elizabeth Woodville îi născuse un fiu, micul prinț Eduard, în casa abatelui, care se afla foarte aproape. Într-adevăr, puteai spune despre ea că era o persoană neînfricată, deși nu era niciodată suficient de stăpână pe sine pentru a fi și dezinvoltă. Avea întotdeauna nevoie de manifestări absurde de supușenie, care o ajutau să creadă că totul nu era doar un vis și că într-adevăr reușise să ajungă atât de sus. Isabel nu voia să fie umilită și hotărâse mai demult că e mai sigur să se ferească din calea ei.

Sunetul pașilor de pisică sălbatică încetă brusc. Capul lui Isabel era aplecat și astfel singurul lucru pe care îl putea vedea era pieptul și genunchii ei, dar simțea cu fiecare fibră a ființei sale privirea care îi sfredelea corpul.

Dintr-o dată, în fața ei apărură o mână: albă, elegantă, cu degete strălucitoare. Isabel se uită uimită la ea, neștiind ce să facă. Apoi o luă cu un gest delicat cu mâna ei dreaptă, sperând să nu se clatine dacă se mișcă, și o sărută pe vârful degetelor. Nu îndrăzni să-și ridice capul și nici nu fu invitată să-l ridice.

— Se spune că ai degete foarte iscusite, domnișoară Claver, auzi ea.

Isabel privi pe furiș cât de sus putu, fără a avea impertinența să-și ridice capul. Regina – care avea o față absolut fermecătoare, de femeie-pisică, și un trup absolut fermecător de femeie-pisică – știa că aceasta o privea cu coada ochiului. Isabel văzu că cealaltă femeie o privește drept în ochi, cu un colț al gurii ei drăgălașe puțin ridicat. Isabel nu l-ar fi putut numi zâmbet. Dar acea privire o făcu să înțeleagă într-o clipă că, indiferent care era motivul faptului că regina tremura într-un acces aproape nestăpânit de furie, ea nu era vinovată. Mai liniștită, trase aer în piept și își ridică privirea cu mai multă cutezanță.

Regina făcu cu mâna un gest a lehamite spre arsenalul impozant de haine care fuseseră croite să inspire admirația nețărmurită a două regate, cu ocazia sărbătoririi binecuvântării lui Dumnezeu pentru prințesa ca aleasă a Lui pentru tronul Franței. Și spuse, încrețindu-și buzele cu o expresie de dispreț suveran, de parcă s-ar fi uitat la niște leșuri în descompunere:

— Și vezi și tu ce poți să faci cu lucrurile *alea*, după care se întoarse și se îndepărtă cu mișcări agile, fluide, până ajunse în dreptul ușii, lângă paznici. Fără să se întoarcă spre ele, rosti cele trei cuvinte finale: Vă puteți ridica.

Dar și Isabel, și prințesa rămaseră incremenite câteva clipe, ascultând sunetul pașilor ei care devenea tot mai slab. Isabel avea impresia că în acest Palat totul se va desfășura mereu cu aceeași grijă și atenție. Se întrebă în sine ei dacă toți cei care scăpaseră vreodată teferi din mâinile aprige ale reginei simțiseră același val de căldură față de semenii supraviețuitori precum simțea și ea acum pentru fetița care stătea ghemuită și arăta mizerabil, ca un sac vechi și mototolit, în fața tapiseriei somptuoase. Să crești alături de o femeie ca un tigr, cum era Elizabeth, fusese probabil la fel de înfricoșător cum fusese și pentru ea prima perioadă petrecută alături de Alice Claver.

După un timp, găsi curajul să-și ridice capul și să se uite la prințesă. Pentru prima oară, prințesa Elizabeth se sinchisi să o privească drept în ochi și Isabel fu surprinsă să descopere că de fapt în ochii acesteia nu mai exista nimic copilăresc.

Elizabeth nu era deloc străină de efectele înjositoare ale umilințelor de tot felul și era convinsă că și Isabel le cunoaște foarte bine; în ciuda tuturor pretențiilor de finețe și grandoare, prințesa era o persoană care nu aștepta prea mult de la viață. Așa că dădu din cap, descumpănită:

— Hai să continuăm, zise ea. Un timp n-o să se mai întoarcă aici.

Isabel înfipse acele fără să scoată niciun cuvânt preț de mai multe minute. Și totuși nu putea uita imaginea acelor ochi, care priveau în fiecare clipă cu aceeași atenție cu care privise și ea în perioada anului petrecut în prăvălii, fără să și-o poată scoate din minte, la fel cum nu putea scăpa de impresia pe care o dobândise acum, aceea că prințesa era la fel de neajutorată cum fusese și ea atunci: o fată care stă și așteaptă cât e ziua de lungă, disperată să deprindă cât mai multe cunoștințe care mai târziu i-ar putea fi utile, stând neclintită la locul ei, trăind cu toată ființa senzația de neputință, așteptând răbdătoare șansa de a porni pe propriul drum. Astfel că liniștea nu i se mai păru atât de apăsătoare.

În cele din urmă, Isabel își luă inima în dinți și spuse:

— Probabil că Alteței Voastre situația asta vi se pare foarte ciudată, murmură ea, chinuindu-se să articuleze cât mai clar cuvintele printre ace, și fu răsplătită cu aceeași privire circumspectă cu care și ea se uita probabil la vreuna din neguțătoresele de care după un timp ajungea să fie mai apropiată, la primul semn de afecțiune.

Prudentă, Elizabeth făcu un semn aprobator.

— Da, nunta mea părea aranjată, totul era bătut în cuie, spuse ea. Și asta mult timp. Făceam repetiții chiar, în camera copiilor. Ne jucam, eu și frățiorul meu, Eduard, și el era regele Angliei, stăteam împreună în fața altarului și eu deveneam regina Franței. După care se uită în altă parte. Și acum... nimic, adăugă ea. În vocea sa apăru o notă de amărăciune când adăugă: Adică, din punctul meu de vedere. Cu toate că Eduard tot va deveni rege într-o bună zi.

Isabel nu găsi nicio replică neutră la această afirmație și nu spuse nimic. Cu grijă, își scoase acele rămase între buze și le puse în trusa ei, iar apoi, mulțumindu-i lui Dumnezeu că o ajutase să-și ducă munca la bun sfârșit, îi chemă pe cei doi paznici. În timp ce Elizabeth își dădea jos rochia în cealaltă cameră, Isabel îi supraveghe pe paznici, care duseră mânecile desfăcute și trena care alcătuiau rochia în întregimea ei, fiecare dintre ele așezată într-o geantă de catifea căptușită, în încăperea exterioară. Veșmintele valoroase urmau să fie transportate, sub escortă, până pe strada Catte. Fusese o zi bună de muncă în prima zi a săptămânii.

Bărbații se întoarseră să împacheteze și partea prinsă cu ace a rochiei. Elizabeth stătea în cadrul ușii în fusta ei, privind cu neliniște. Încercând din nou să o calmeze, Isabel îi spuse:

— Cred că înainte să mai desfac vreuna din rochiile astea, cu bunăvoința părinților dumneavoastră, vi se va găsi din nou un pretendent care vă va cere mâna...

Prințesa schiță un zâmbet anemic ca răspuns, aprobând tentativa lui Isabel de a fi optimistă, cu toate că ea una nu se străduia să fie la fel.

— Dacă îmi este permis, zise Isabel, părându-i și mai rău pentru fata din fața ei, deși încă nu era sigură că motivul nu era acela că îi plăcea să se afle în compania ei,

acum am să mă retrag și ne vom mai vedea săptămâna viitoare. Nu vreau să o obosesc pe Alteța Voastră. Ridică o sprânceană, vrând să spună: Pot să plec?

Spre surprinderea ei, gestul acesta neînsemnat o făcu pe Elizabeth să zâmbească larg pentru prima oară, ca pe vremea când era doar o fetiță, o vreme totuși atât de recentă.

— Poți să-ți ridici o singură sprânceană! exclamă ea, cu o neașteptată bucurie copilărească. Ca unchiul meu! Am încercat și noi, tot timpul, dar nimeni nu poate face ca el.

— A... spuse Isabel, emoționată, devenind deodată capabilă să le înțeleagă pe toate prințesele tinere și leneșe, pentru care timpul trece prea încet; pentru acestea, refugiul cel mai la îndemână era nevinovăția jocurilor de copii, care îi țineau deoparte de privirile iscoditoare ale adulților. Păi, atunci am să vă destăinui secretul data viitoare. Putem exersa împreună.

Oare aceasta era tot ce era necesar ca să spargă gheața? Poate că de acum încolo vor începe să aibă o relație profesională adevărată, adică o relație care să îi aducă pe viitor mai multe comenzi lui Isabel.

În același timp, Isabel râdea în sine de o glumă care îi venise în minte. Știa că în cuvintele prințesei se ascundea mai mult adevăr decât și-ar fi putut da ea seama. Într-adevăr, Dickon își ridica *mereu* o singură sprânceană când voia să se amuze. Poate Isabel copiasse acest gest de la el? Sau el de la ea? Nu știa. Însă chiar și simpla amintire a existenței lui Dickon, apărută absolut întâmplător – amintirea mușchilor feței lui expresive, mereu în mișcare, textura pielii, mirosul trupului lui pe cearșafuri –, era suficientă pentru a-i umple sufletul de recunoștință. Îi aminti faptul că dacă ieșea din palat peste o oră – așa cum avea de gând să facă – avea să-l întâlnească la han, înainte ca el să plece spre ținuturile din nord la primele ore ale dimineții.

Rămase la fel de stăpână pe sine când părăsi Palatul – un coridor, apoi o așteptare în compania paznicilor, întinderea și aranjarea fustei și a bluzei, apoi alt coridor, o nouă escortă, o altă așteptare până la auzul zăngănitului următorului lanț de chei și set de pinteni; în sfârșit, porțile principale. Dar după ce se văzu afară, pe stradă, nu se putu abține să-și iuțească pașii. Dintr-o dată, aerul i se păru mai cald și plin de promisiunea primăverii. Își prinse cu mâna capătul fustei de satin albastru, ca să poată merge mai repede. Până să ajungă la Abație, își dădu seama că aleargă.

El aștepta pe stradă. Vântul nerăbdător făcea ca partea de jos a mantiei să-i lovească gleznele. Era aproape noapte.

— Haide, îi zise el, vocea lui acoperind zgomotul rafalelor de vânt. Ochii îi străluceau. Nu stăm aici. O să te duc înapoi la Londra. Altfel Alice Claver a ta o să-și facă griji în ce te privește.

Ea izbucni în râs.

— Ce vrei să spui? întrebă. Aproape că fu nevoită să țipe, pentru că vuietul furios zădărnicea orice dialog.

Mai era o oră, ba chiar mai mult. Începu să o tragă după el, pe drumul pe care venise ea, cu un rânjet larg. Ea nu avea de ales decât să i se supună. Nu putea fi sigură niciodată ce va face Dickon în continuare.

Ultima oară fusese în ținuturile din sud în seara de Bobotează, în urmă cu o lună

sau ceva mai mult de o lună. Hotărâseră pe loc să facă o plimbare de-a lungul râului, timp de o oră, în întunericul care acoperea totul, cam la aceeași oră ca acum, dar într-o seară mult mai rece. Străzile erau încă pline de gunoaiele rămase după nebunia nopții precedente. El se îndrepta spre Turn, unde lordul Hastings, prietenul lui, dar și al lui Jane, îl așteptase să-i arate cel mai nou model de monedă pe care fusese însărcinat să o bată, ultimul model de îngeraș. În acea seară târzie, îmbrăcați cu pelerinele lor negre, ea și Dickon arătau ca orice alt cuplu care probabil băuse puțin prea mult la cheful din noaptea dinainte, ținându-se strâns în brațe, ca orice cuplu de îndrăgostiți care nu aveau unde să meargă. Fusese o vizită mult prea scurtă, prea dureroasă și plină de dezamăgiri. Ea îl apucase de gulerul mantiei cu ambele mâini.

— Mantia asta te face invizibil, îi spusese ea cu tristețe în glas. Cine și-ar putea da seama că ești prinț, tu care bei sticlă după sticlă prin porturi? El a privit-o cu aceeași dorință fierbinte pe care o simțea și ea. Nu a scos niciun cuvânt. A mai sărutat-o o ultimă dată în fața Bisericii Tuturor Sfinților de lângă Turn și s-a îndepărtat cu pas iute, fluierând, părând totuși atât de singuratic, în timp ce calul pe care îl trăgea își scutura căpăstrul și ridica nori mari de praf în urma lui.

Poate că pentru seara aceasta s-a gândit la ceva mai bun – deși nu-și putea închipui ce ar putea fi mai bun sau mai desfătător decât tihna plăcută și caldă a camerei din taverna lui, un adăpost la care ea nu reușea să ajungă decât foarte rar. La debarcader, ținându-și cu o mână pe cap șapca închisă la culoare și cu celălalt braț cuprinzând-o pe Isabel de talie, Dickon a scos o pungă și i-a dat primului barcagiu pe care l-a văzut o monedă de aur, făcându-i cu ochiul. Bătrânelul îndesat a luat-o și s-a holbat neîncrezător la monedă, pe când primele stele apărură ca niște sclipiri minuscule pe cer. Avea o barcă cu vâsle, de șase locuri, care trosnea și părea să se crape din clipă în clipă, care ar fi fost evaluată la mult mai puțin dacă bătrânelul ar fi încercat să o vândă. Poate gentlemanul acesta era beat de i-a dat atâția bani?

— Vino dimineața să-ți iei barca de la geamandurile de sub pod, îi spuse Dickon pe un ton degajat. Până atunci ți-o iau eu. Omul începu să protesteze. Dar Dickon întrerupse brusc bâiguierile fonfăite ale omului cu *dragostea-mea-cea-mai-iubită-ființă-comoara-mea-Dumnezeu-să-mă-ajute-sunt-tatăl-a-șase-copii* pasându-i încă o monedă de aur și făcându-i semn de rămas-bun cu mâna.

— Bea o sticlă și pentru mine, mai adăugă Dickon.

Omul își căscă și mai larg ochii. Parcă speriat că Dickon se va răzgândi, băgă imediat ambele monede în buzunar și o tuli de pe debarcader. Dickon își dădu capul pe spate și râse în hohote de lăcomia din ochii plini de urdori ai celui care tocmai plecase.

— Arăta ca un rac, este? zise el. Nici nu i-a venit să creadă, nu?

Ținându-i isonul, Isabel izbucni și ea în râs. Cu Dickon totul părea atât de simplu.

El o sărută pe frunte. Ea își ridică fața spre el, dar acesta, încă zâmbind, făcu pe neașteptate un pas în spate și spuse, cu un ton servil:

— Vaporul dumneavoastră vă așteaptă, milady, după care o ajută să coboare în bărcuța pricăjită.

Apa curgea involburată în jurul bărcii, aproape neagră, iar ambarcațiunea se

legănă câteva clipe și apoi se echilibra. Felinarul din capătul ei pâlpâia, ca și când ar fi făcut și el semn complice cu ochiul. Isabel se uită împrejur fără să poată respira. Aceasta o fi surpriza pe care i-o pregătise el?

— Și barcagiul dumneavoastră, adăugă el, pășind în barcă în urma ei și luând vâslele.

Ea inspiră adânc aerul adus de o rafală de vânt. Întotdeauna era la fel: disperare sau euforie, și nimic între cele două. Cu cât ajungea să-l cunoască mai bine, cu atât devenea mai sigură că nimic nu se va schimba. Îi plăcea la nebunie să trăiască sub impulsul momentului. Îi plăcea să creadă că acesta era și motivul pentru care era pur și simplu fascinată de el și îl iubea, această simplitate disperată – cu o atracție pură, care încă o lăsa fără răsuflare și o subjugă cu puterea ei. Nu trăia cu solemnitatea altor prinți, își spuse ea în gând; asta poate din cauză că nici nu fusese totdeauna prinț. De-a lungul războaielor, avusese mai multe statute: nobil înainte să facă parte dintr-o familie regală, deoarece Eduard nu fusese crescut cu speranța că într-o zi va deveni rege. Sărac, dar și bogat. Câștigător acum, dar mulți, mulți ani de-a rândul, perdant. Nesiguranța lăsase asupra lui semnele sale neîndoielnice. Încă îi plăcea pericolul. Ea știa acum că întâia oară când îl întâlnise pe Dickon el tocmai petrecuse un an ascunzându-se în străinătate împreună cu fratele lui. Doar printr-o minune reușiseră să scape teferi din Anglia. Lordul Hastings îi oprise pe cei din tabăra lancasterilor în fața ușii principale a casei unde fuseseră încolțiți de aceștia. Regele și Dickon scăpaseră atunci fugind pe ușa din spate. Găsiseră un vas, dar nu aveau nicio lețcaie și nu l-au mai putut plăti pe căpitan.

— Habar n-aveam unde mergem, îi povestise Dickon la un moment dat, mângâind-o pe față, dar gândindu-se încă la trecut, și nu aveam nimic în afară de hainele de pe noi. Slavă Domnului, Eduard purta o mantie căptușită cu blană de jder; căpitanul a luat-o pe aceea în locul banilor. Apoi se oprise, o privise și îi zâmbise șăgalnic:

— Cel mai bun argument pe care îl cunosc eu ca să porți mereu o mantie de calitate, de culoare închisă, bine făcută, în care să nu te recunoască nimeni și, bineînțeles, căptușită cu un material foarte scump.

Mantia pe care o purta acum era căptușită tot cu blană de jder. Și-o scoase și și-o puse pe umeri, stând resemnat sub cerul presărat pe alocuri cu urme de nori roșiatici. Ea rămase aproape nemișcată pe unul din locurile rezervate călătorilor, din față, îmbrăcate în perne zdrențuite care miroseau a mucegai, învelită în mantia mare și călduroasă. Era caldă încă, de la atingerea corpului lui. În timp ce el vâsli și duse barca în direcția curentului, ea se uită mai întâi la soarele care apunea și își arunca razele asupra apei, iar apoi, pe când el a întors cu dibăcie barca – unde o fi învățat să vâslească? – la mușchii spatelui și brațelor lui, pe care îi văzuse încordându-se prin cămașa subțire. Apa bolborosea pretutindeni în jurul lor. Visătoare și încălzită, auzi gâfâitul lui, greu și ritmic, și trosnetul vâslelor care loveau furcheții. Lumina zilei pălea tot mai mult.

La un moment dat, el se opri din vâslit. Își întoarse privirea spre ea sau poate spre lumina asfințitului care se revărsa în spatele ei cu o expresie pe care ea nu o putea descifra.

— Minunat, spuse el pe un ton blând, cu o voce care îi dădu fiori. Puse cu grijă

vâslele în barcă și se așează și el pe unul din locurile pasagerilor, lângă ea.

Ea se lipi de el. Pe fruntea lui licăreau câteva picături de sudoare, la fel și pe piept. La ora aceea târzie, rar mai vedeai pe cineva pe râu. O trase spre el într-o îmbrățișare tandră și o lăsă să-i găsească gura.

— Pot să pariez, șopti el, pus pe șotii, cu voce foarte slabă, că n-ai mai făcut asta niciodată până acum, după care o împinse ușor în spate.

Ea se întinse pe perne. El trase mantia peste amândoi, iar ea murmură:

— Nu se poate; nu aici, pe râu! Dar el nu luă în seamă cuvintele tot mai confuze șoptite de ea – și ai fi zis că pe bună dreptate, pentru că după felul în care îl trase în jos, peste ea, era clar că voia exact ce voia el – și, sub mantia care acum îi acoperea pe amândoi, începură să se sărute din nou cu patimă.

— Mantie neagră. Nimeni nu ne poate vedea sub mantia asta, îl auzi ea șoptind, iar apoi, șugubăț, cred. Dar trecuseră de momentul în care ei îi mai păsa de cineva sau ceva.

Când respirația lor rapidă fu înlocuită de râsete și după ce ea se ridică în capul oaselor și își strânse hainele, cu părul ciufulit și un zâmbet vinovat întipărit pe chip, bâiguind pe nerăsuflăte un așa-zis reproș, pe care el nu îl mai auzise niciodată de la nimeni altcineva: „Ești cel mai păcătos bărbat care cred că a existat vreodată pe lumea asta”, când el o sărută sub braț și îi spuse: „Și tu ești cea mai deșucheată femeie pe care o cunosc, așa că, uite, ne potrivim”, barca lor plutise șapte-opt sute de metri în josul râului și se făcuse întuneric de-a binelea.

— O-o-oh, exclamă el dându-și seama unde se aflau; se ridică în picioare lângă locul vâslașului, luă vâslele și începu să îndrepte barca înapoi, în amonte. E unul din momentele când aș vrea să-l avem cu noi pe proprietarul bărcii. Păcat că acum s-a dus să se îmbete cu banii pe care i i-am dat, mai mulți decât a văzut el de când s-a născut.

În timp ce vâslea, îngâna ușor un cântec numai de el știut. Din când în când, Isabel vedea lumina reflectată de dinții lui.

Pare foarte mulțumit de el însuși, își spuse ea în gând.

Ca și cum i-ar fi intuit gândul, el îi spuse pe un ton vesel:

— Mă crezi dacă-ți spun că nici eu n-am mai făcut asta niciodată până acum?

Ea însă doar îl privi, fără să-i răspundă, încercând să-și întipărească în tainița amintirii aceste momente de fericire, la fel ca partea lunii care acum strălucea pe cer, să le facă un izvor de fericire din care avea să soarbă mai târziu, în clipele când el nu va fi lângă ea.

Nu credea că îl va mai vedea vreodată pe Dickon atât de des ca pe atunci. Era încă la fel de agil și puternic cum fusese în perioada când îl întâlnise pentru prima oară – propriul ei zeu al războiului, în carne și oase. Nu era ca fratele lui, regele, care se îngrășase și a cărui autosuficiență îl făcuse aproape de nerecunoscut.

Isabel știa asta nu numai de la Jane, ci și de la Dickon. Îi plăcea lejeritatea cu care Jane îi vorbea despre rege, care de-a lungul anilor devenise mai degrabă prietenul decât amantul ei. Confidențele pe care i le făcuse Jane o convinseseră pe Isabel că nu are niciun rost să-i destăinuie surorii ei secretul propriei ei povești de dragoste. Era clar ca lumina zilei că prietenia comodă a lui Jane nu avea nimic în comun cu sentimentele năvalnice de dragoste pe care Isabel le nutrea pentru Dickon.

Jane nu ar fi înțeles-o nici în ruptul capului. Cu toate acestea, pentru că Isabel avea acum un succes atât de mare în City încât nu mai avea nevoie să concureze cu Jane, ea se distra râzând cu indulgență în timp ce sora ei îi povestea pe nerăsuflăte năstrușniciile sale la curtea regelui. Că burta regelui tremura ca piftia când Jane îi povestea ceva și el izbucnea în râs. Că regele Eduard se relaxa pentru că voia să scape de zgripturoaica de nevastă-sa, care îl bătea la cap și îl enerva cât era ziua de lungă, sau că ronțăia de dimineața până seara câte un pui fript ori că o lăsa pe Jane să-l bată la table.

Și pentru că regele Eduard era prea îndrăgostit de aceste plăceri simple ale vieții pentru a mai dori să lupte și în războaie, această sarcină căzuse pe umerii lui Dickon. El știa că fratele lui era mai mult decât un luptător strașnic, călit în bătălii, și un general inspirat. Dickon îi era și devotat, loial în orice împrejurare. Ceea ce însemna că Dickon era mereu în acțiune și mereu avea să fie la fel.

Ca o răsplată pentru succesele militare repurtate de Dickon în Scoția – pentru Isabel tot anul trecut fusese o agonie nesfârșită de așteptări zadarnice, când el fusese plecat în campaniile lui – regele mai adăugase noi și noi ținuturi teritoriilor deja întinse deținute de Dickon în nord și ținutul Cumberland. Dickon era practic regele neîncoronat al întregului Nord și era fericit. Nu mai avea de gând să se întoarcă vreodată în sud. O astfel de idee era la fel de greu de conceput ca aceea pe care el i-o sugerase la un moment dat, ca Isabel să meargă în York și să înceapă să lucreze acolo. Ea râsese din tot sufletul auzind asemenea enormitate: „Și ce să fac eu în York?” Chiar dacă ar fi uitat cu desăvârșire de afacerea ei tot mai prosperă din Londra și din Țările de Jos, amândoi știau că ea nu s-ar fi mulțumit niciodată să trăiască în umbra soției și a copilului lui. Asta nu pentru că ar fi fost geloasă pe soția lui, dar nu suporta nici măcar să-l audă pomenind numele fiului său, Eduard, care avea pe atunci nouă sau zece ani. Simțea că nu mama, ci copilul era adevăratul ei rival. Nici nu voia să știe că există. Amândoi încercară să nu se plângă că petreceau prea puțin timp împreună. Era toată speranța care le mai rămăsese. Trebuia să se mulțumească doar cu atât.

Acum se zvonea că regele va porni curând un nou război împotriva Franței. Dacă era adevărat, atunci Dickon cu siguranță avea să plece. Și Isabel avea să îndure iarăși, neajutorată, chinul așteptării, știind că nu avea să afle decât indirect dacă a fost rănit sau ucis în luptă, fiindcă nimeni nu s-ar fi gândit s-o anunțe pe ea. În fond, de ce s-ar fi gândit cineva că vrea să afle? Însă înainte de acestea, în următoarele câteva luni, în timp ce războiul se profila tot mai clar la orizont, ca norii de fum care se ridică din paiele mistuite de foc, el avea să vină la curte. Vor mai fi momente când se vor întâlni – nopți. Poate uneori numai jumătăți de zi, dar oricum mai multe clipe, clipe ca acestea, furate cu orice preț acum, pentru a dăinui în amintire în lunga perioadă de așteptare care va urma. Dacă aceasta însemna că trebuie să o mintă pe Alice Claver – care din punct de vedere formal era încă stăpâna ei, cu toate că în prezent cea care făcea aproape totul era Isabel –, atunci, foarte bine, o va minți. Nu avea remușcări în privința asta. Angajamentul pe care Jane tocmai îl obținuse pentru ea, acela de a lucra personal pentru prințesa Elizabeth, avea să fie mai util decât și-ar fi putut închipui Jane. Atâta timp cât Alice Claver știa că este la Palat, nu avea să-i pună nicio întrebare în legătură cu plecările ei

intempestive la Westminster – unde se putea întâlni în liniște cu Dickon.

— Crezi, întrebă ea cu voce degajată, încercând să afle măcar crâmpoie de informații privind felul în care va arăta viitorul ei, în timp ce el stătea cu spatele la ea, că vei fi trimis în Franța?

El nu răspunse imediat. Însă una din vâsle despică violent undele apei, stropindu-i pe amândoi și înclinând barca într-o parte.

El redresă echilibrul bărcii și, după ce începu să vâslească din nou în ritm egal, îi spuse cu voce gravă:

— Nu știu. Hastings vrea neapărat să meargă. Aproape că a venit primăvara, anotimpul campaniilor. Dar ce e în capul lui Eduard, asta nu știu.

Ea nu îi putea vedea fața. Vocea lui părea că vine din umbră.

— Bineînțeles, dacă eu aș pleca și dacă ar pleca și Hastings, și dacă am lua o armată ca lumea cu noi, Eduard ar rămâne aici singur cu toate rudele soției lui pe cap, zise el pe un ton binedispus, ca și când ar fi fost pe punctul să izbucnească în hohote de râs în bătaia vântului. Într-o curte înțesată de păduchi Woodville.

Isabel chicoti, încurajându-l să continue. Nimeni nu-i plăcea pe parveniții din familia Woodville, toate rubedeniile femeii devenită regină peste noapte, care se târâseră ca niște viermi pe un leș, se căsătoriseră și ajunseseră să se înfrupte la ospățul puterii datorită unei regine cu origini mai mult decât umile. Curtea era împărțită în două tabere: ei, pe de o parte, și toți ceilalți curteni, care îi urau. Jane era singura care avusese prudența să aibă relații bune în ambele tabere. Unul din admiratorii de demult ai lui Jane era, ca întotdeauna, lordul Hastings, o lumină călăuzitoare a adevăratei nobilimi de la curte. Un alt admirator al ei era cel mai aprig rival al lui Hastings, din tabăra Woodville, marchizul de Dorset, un tânăr chipeș, blond, energic și răzbătător (însă Isabel nu era la fel de sigură de castitatea iubirii lui pentru Jane ca în cazul lui Hastings). Dorset era fiul reginei Elizabeth Woodville din prima ei căsătorie. Tentativa lui de a o pipăi pe Isabel, cu mult timp în urmă, în cort, când avea ochii încețoșați și abia se mai putea ține pe picioare din pricina berii băute, definise clar sentimentele nutrite de ea pentru întregul clan Woodville. Acum se strâmbă doar și exclamă plină de dezgust:

— Huh. Ca Dorset... Jane se mai vede cu el, cred că știi...

Dickon râsese copios pe seama acelui gest respingător de bețiv. Și asta era una din pricinile pentru care îi plăcea că se afla în compania lui – o plăcere copilărească, știa, dar una care venea ca de la sine când era sinceră ca un prunc cu iubitul ei –, și anume faptul că uneori Isabel îl încuraja să spună vorbe mai puțin amabile despre Jane. Eleganța excesivă a lui Jane. Lenea lui Jane. Imboldul lui Jane de a-i face pe bărbați să joace cum cânta ea. Crezul intim al lui Jane, cum că în lume nu trebuia să faci nimic decât să zâmbești, să faci și să spui tot felul de prostioare. În sinea ei, Isabel știa că Dickon intrase în acest circ doar la insistențele ei și, uneori, nu îi făcea deloc plăcere să-și amintească faptul că el era mai loial fratelui lui decât era ea față de sora ei. Dar, la urma urmei, fratele lui era rege, în timp ce sora ei era... ei bine, ibovnica unui rege tot târfă se numea, nu-i așa?

Astăzi însă Dickon nu avea de gând să se lase atras într-o bârfă răutăcioasă despre Jane. Îl văzu dând din cap cu părere de rău și privind în zare. Nu spuse decât:

— Ee, dacă ești din familia Woodville... ai auzit că Dorset i-a spus regelui săptămâna trecută că Hastings complotază să vândă Calais-ul francezilor, nu? Auzind o asemenea bazaconie, izbucni și ea în râs. După care Dickon își urmă firul gândului, fără să se mai gândească la nehotărârea fratelui său de a porni sau nu război împotriva Franței:

— Dacă aş avea ghinionul să rămân singur într-un palat plin de fiare, ca Eduard, aş avea măcar răgaz să cântăresc lucrurile. Asta face și el, de fapt, se mai gândește.

După care tăcu. Singurul sunet care se auzea era zgomotul vâslelor care loveau apa.

— Nu-mi pasă, continuă el brusc printre bătaile ritmice ale vâslelor. De Franța. Oricum, deocamdată nu pot să plec. Mai întâi trebuie să rezolv ceva aici, acasă.

Acum auzea clar încordarea din vocea lui. Ajunsese la ceea ce îl preocupa cel mai mult.

Gata să-l îmbărbăteze, îl întrebă:

— Ce anume? Voia să știe, deși nu era sigură că ceea ce avea să afle era pe placul ei. De multe ori, problemele lui o făceau să-și amintească distanța uriașă care despărțea viețile lor.

— O problemă cu un teren, zise el sec. Vâslele urmau același ritm monoton. Un fel de a spune, o problemă.

— Adică? insistă ea, cu voce mai hotărâtă, aplecându-se în față. Era important să îl înțeleagă, indiferent cât de greu îi părea uneori acest lucru. Voia să facă și ea măcar cel mai neînsemnat lucru pentru a-i veni în ajutor. Spune-mi.

Când începu să-i explice, ea își dădu seama numaidecât că nu era câtuși de puțin genul de problemă pe care mintea ei de neguțătoare ar fi numit-o „de teren”. Nepotul lui Dickon, un băiat cu numele de George Neville, locuia cu Dickon la Middleham. Și acest copil era bolnav, avea febră, scuipa sânge și se topea pe zi ce trece.

— Măine dimineață plec cu un doctor în nord, spuse Dickon. De asta nu pot sta mai mult. Mi-e teamă că o să moară.

Ea murmură pe ton neutru. Uneori nu merita să faci caz de ignoranța ta. Peste câteva clipe avea să afle de ce, pentru un aristocrat, aceasta era o problemă de teren. Nu trebuia decât să-l lase să vorbească.

Și i-a spus tot. George era copilul unor trădători. Din cauza răzvrătirii tatălui lui, Neville, și a unchiului lui, în urmă cu doisprezece ani, domeniile pe care băiatul le-ar fi putut moșteni cândva fuseseră confiscate. Ele îi fuseseră acordate în schimb lui Dickon și fratelui său, Clarence, deoarece cei doi frați ai regelui aveau soții din familia Neville, iar (după moartea lui Clarence, Dickon a luat în stăpânire și restul domeniilor) domeniile Neville deveniseră centrul strategic al ținuturilor din nord aflate în proprietatea lui Dickon. Dickon avea nevoie de acele întinderi de pământ pentru a-și menține controlul asupra restului ținuturilor din nord. Dar – și acesta era mărul discordiei – dacă micuțul George Neville avea să moară înainte să aibă urmași, actul ratificat de Parlament în virtutea căruia Dickon intrase în posesia domeniilor respective mai specifica faptul că Dickon avea drept de stăpânire asupra lor doar în timpul vieții sale. Fiul lui, Eduard de Middleham, nu avea dreptul de a le moșteni. După moartea lui Dickon, domeniile urmau să intre din nou în posesia familiei Neville.

— Îți dai seama care este problema mea, spuse Dickon. Se oprișe din vâslit. Ridicase vâslele din apă, le puse în barcă și le strângea cu putere. Întoarse de câteva ori capul spre ea, așteptând un sfat din partea ei. El moare și asta îmi slăbește autoritatea în toate ținuturile din nord, iar copilul meu pierde jumătate din moștenirea lui. Făcu o grimasă. Și chiar *moare*. Știu asta.

Ea făcu un semn aprobator cu capul. Trecu repede în revistă, în sinea ei, diversele formule de încurajare sau sfaturi pe care i le-ar fi putut spune. Nu avea niciun rost să-și exprime compasiunea pentru suferința îndurată de băiețelul familiei Neville, pentru că nu auzise nici urmă de regret în vocea lui când îi povestise cu glas egal toate aceste lucruri care să fi sugerat că i-ar fi plăcut să locuiască cu băiatul sau că avea să-i fie dor de băiat dacă va muri. Și oricum, nu era în stare să discute despre perspectivele fiului lui Dickon, nici dacă ar fi vrut sau ar fi avut ceva util de spus în această privință. Își dădea însă seama că iubitul ei avea nevoie de un plan pe care să-l urmeze, avea nevoie de părerea ei, de intuiția ei.

— Cine e doctorul acesta? întrebă ea. Ca londoneză, nu putea spune că nu știa nume de doctori, ba cunoștea chiar o mulțime.

— Gigli, spuse el.

— Venețianul, răspunse ea îngândurată. Știa că doctorul Gigli venea uneori și servea drept tutor al micului prinț de Wales și al fratelui acestuia, Richard, când cei doi se aflau la Westminster. Îl văzuse participând la slujba ținută la St Thomas de Acre. Era un bărbat zvelt, cu ochi strălucitori și bărbie rotundă. Toți locuitorii veniți din Lombardia care trăiau la Londra treceau pe la el când aveau și cea mai mică indispoziție. Păi, ce să spun, știu că are o reputație bună.

Dickon continuă să o privească lung. Era prea întuneric să-i poată vedea bine fruntea brăzdată de riduri sau buza de jos, pe care și-o mușca nervos, de fiecare dată când povara șefiei atârna mai greu decât plăcerile vieții. Nu putu să-i vadă decât ochii. Însă în ei citi o rază de speranță. Niciodată nu păruse mai vulnerabil ca în acele clipe. Simți că i se umple inima de bucurie că cineva are atâta nevoie de ea.

Imprimă vocii ei cât mai multă siguranță posibil. Se aplecă în față și reuși să pună o mână pe umărul lui, întors spre ea. El o luă de mână.

— Ei bine, du-l pe Gigli la băiat. Vezi cum se simte, îi spuse ea, simțind plăcerea atingerii pielii lui și sperând că și el se bucură la fel de mult ca ea. Gigli e un doctor bun, el chiar te poate ajuta.

Căldura care îi umplea sufletul vibra în vocea ei și zăbovi în aer o clipă. După care hotărî să insiste, conștientă că Dickon era prea isteț să se mulțumească cu atât.

— Dar dacă până la urmă băiatul o să moară și Gigli nu poate face nimic, îi spuse ea cu franchețe, nici atunci nu e o problemă de nerezolvat.

Acum fu rândul lui să murmure vorbe nedeslușite, parcă așteptând o iluminare divină.

— Uite, regele tocmai ți-a acordat întregul palatinat al provinciei Cumberland, continuă ea cu un ton convingător. El cu siguranță nu vrea ca domeniile tale să fie desființate sau fragmentate. Tu ești cel care asigură unitatea întregului regat. În curând, el va avea și mai multă nevoie de tine – pentru războiul din Franța. Va trebui să faci și asta. Vorbește cu el atunci când o să pună la punct campania, adică atunci când va avea nevoie de tine va deveni preocuparea lui de căpetenie. Și apoi fă-l să-ți

promită – cât mai curând – că o să intervină să-l protejeze pe fiul tău. Sigur va înțelege motivul. Doar e fratele tău; te iubește. Și e rege. O să găsească el o cale.

Încet, Dickon făcu semn că îi încuviințează spusele. La lumina felinarului, Isabel reuși să vadă că norii de griji încep să se risipească din privirea lui.

— Daaa, murmură el, respirând ușor și imediat vocea lui păru mai puțin tensionată. Îmi dau seama de ce campania din Franța îl va ajuta să se concentreze în privința asta...

Începu din nou să vâslească, în ritm egal, cu mișcări ample și lejere, îndreptând barca spre mal. Se făcuse răcoare. Isabel își puse mantia strâns pe ea, dorind în sinea ei să poată scăpa de imaginea fixată în spatele ochilor săi, aceea a unui copil cu față albă și osoasă, cu cearcăne mari și negre sub ochi, a căror vedere îți stârnea mila.

Abia când ajunseră din nou la debarcader, la miezul nopții, și se aplecă în față apucând capătul funiei să fixeze barca, vorbi din nou:

— Eduard o să mă ajute, spuse vocea catifelată ca o bucată din cea mai fină pânză, care acum dobândise ceva din siguranța lui Isabel.

Conștienți că se apropia clipa despărțirii, dar nedorind să facă prea mult caz de ea, la întoarcere vorbiră numai despre lucruri neînsemnate, pe drumul de pe străzile mici și întunecate, deja aproape pustii din cauza orei târzii, pentru că nu mai erau decât câteva minute până începea interdicția de circulație. Dickon o întreabă pe Isabel despre întâlnirea cu prințesa („Copiii lui Eduard sunt cuminți, slavă Domnului”, zise el, fără nicio notă de afecțiune în glas). Răseră amândoi de apariția înspăimântătoare a reginei Elizabeth Woodville în timpul probei. Dickon spuse că preferă ca de pe strada Catte să meargă până la Turn și să-l roage pe Hastings să-l găzduiască peste noapte în loc să meargă la Castelul Baynard, la Londra, unde locuia familia lui. Comentă că Hastings se va amuza să-l vadă venind pe jos și să audă că a vâslit în amonte ca un barcagiu de meserie. Înăbușindu-și dorința de altfel irealizabilă de a-l însoți, Isabel îi povesti despre o afacere de care era foarte mândră, încheiată cu Pieter Bruinvels din Anvers, căruia îi plătitise 45 de lire sterline pentru un lot de catifea neagră Lucchese, ce urma să sosească peste o săptămână.

— Și ce mai face venețianul tău? întreabă Dickon pe când se apropiau de casa de pe strada Catte. Goffredo D'Amico?

În întrebare se deslușea o urmă de stânjeneală. Așteptase până în ultimul moment să o întrebe despre afacerea cu țesutul mătăsii, care era încă visul ei comercial cel mai drag. Totodată, se strădui să îndepărteze de pe față sa orice urmă de scepticism; ținea cu tot dinadinsul să manifeste același interes pentru viața și munca ei cum manifesta și ea; și totuși, ea simțea că în spatele cuvintelor lui se ascunde o doză de neîncredere.

Știa că Dickon încetase demult să mai privească cu încredere sau speranță planurile ei. Nici nu era de mirare, de altfel, după toți anii în care Goffredo venea și pleca de la Londra, spunând întotdeauna noi și noi istorisiri legate de motivul pentru care negocierile sale aparent nesfârșite cu autoritățile venețiene nu dăduseră încă roade, povestind mereu despre câte o nouă piedică birocratică ce se cerea depășită; sau având în vedere ritmul îngrozitor de lent în care ea și Goffredo reușiseră să exporte din Veneția și apoi să importe în Anglia toate părțile componente, separate,

ale tuturor acelor războaie de țesut și ale celorlalte mașinării. Ei aranjaseră ca piesele să fie transportate, sub nume fictive, până la Westminster. Westminster-ul ar fi trebuit să fie plin de maeștri venețieni, dar nu era. Erau clipe sau zile când nici ea nu credea că atelierul va începe vreodată să funcționeze; când gândul la Goffredo, care își întipărea pe fața lui de bărbat chipeș o expresie de regrete profunde și își frângea mâinile lui elegante când îi aducea la cunoștință ultima scuză sau cel mai nou pretext, îi umplea inima de frustrare. Erau momente când singura persoană care continua să aibă încredere în Goffredo, cu îndărătnicie chiar, era Alice Claver. În asemenea momente, mârâia amenințător: „Aveți încredere” și „Poate că voi nu vă dați seama, dar ceea ce face și obține omul ăsta acolo este realmente un miracol.” Probabil că și încrederea nestrămutată a lui Alice era pusă la grea încercare de realitate; cu toate acestea, Isabel știa că era important să continue să aibă încredere că va realiza ceea ce își propusese. Astfel că în ultima clipă reuși să-și înăbușe oftatul care aproape se transformase într-un reflex atunci când auzea vorbindu-se despre Goffredo și răspunse, cât de optimistă putu în acele clipe:

— Păi, ce să facă, foarte bine! Săptămâna trecută Goffredo s-a întors la Veneția să-i ia și să-i aducă pe țesători. Zice că o să fie aici de Duminica Patimilor. Până pe 1 mai putem să deschidem atelierul și să începem să lucrăm.

Vocea ei suna puțin forțată, chiar și în urechile ei; zâmbetul ei, la fel.

Dickon o luă în brațe și îi atinse nasul cu nasul lui. În cele câteva clipe care au urmat, simți trupul lui lipit de al ei. Nu ar fi vrut să-l mai lase să plece de lângă ea.

— Duminica Patimilor, eh? murmură el, iar zâmbetul lui pieziș era unul de adio. Până atunci ar fi bine să vii cât mai des la Westminster. Am să încerc și eu să vin.

După care se făcu nevăzut. O sclipire a ochilor, apoi doar o umbră care alunecă de-a lungul zidurilor și apoi dispăru.

Întotdeauna avea nevoie de o clipă pentru a se dumiri când ieșea dintr-o lume și intra într-o alta – o clipă de amețală. Însă acum putea auzi clar femeii vorbind în salonul cel mare, unde la ora aceasta probabil că focul ardea în șemineu. Unde probabil lumea deja terminase de mâncat. Vârstnicele doamne neguțătoare o așteptau.

Câteodată sunetul acelor voci o făceau pe Isabel să-și piardă complet orice urmă de încredere în sine, acea încredere în forțele proprii pe care și-o cizelase când învățase să facă negoț cu cei mai mari negustori din Europa; uneori, acele voci o făceau să se simtă din nou o ucenică tânără și sfioasă. Exact ca acum.

Oftând, Isabel reveni în realitatea ei și deschise ușa.

Buzele lui Anne Pratte tremurară când Isabel povesti despre prima întâlnire pe care o avusese recent la Palat, încununată de succes. Apoi le spuse mătasarelor pe șleau hotărârea pe care tocmai o luase când ajunsese în fața ușii principale a casei, înainte să intre – aceea că dacă avea să se întoarcă la Palat o dată pe săptămână pentru restul ședințelor de probă, atunci urma să și înnopteze la casa cu mătasuri o dată pe săptămână.

— Și asta o să mă ajute să nu mă mai întorc acasă atât de târziu, spuse ea, chiar în clipa când se auzi zgomotul clopotului care dădea semnalul interdicției de circulație, pe întuneric.

Alice Claver părea furioasă la culme. Dar în timp ce Isabel studia cu atenție fața stăpânei pentru a vedea cât de aprigă avea să fie iminenta furtună și ce măsuri de protecție se cuvenea să-și ia, se pomeni în schimb cuprinsă de milă văzând cât de bătrână arăta Alice. Părul ei era de un gri de culoarea fierului, o culoare cu multe tonuri mai închisă decât albul pal al părului lui Anne Pratte, și totuși Isabel, care le vedea pe amândouă în fiecare zi, nu observase până acum acest lucru. Gâtul ei, brăzdat de cute adânci. Marginile obrazilor atârându-i vizibil deasupra gurii. Între nas și gură avea o sumedenie de încrețituri, din cauza obiceiului de a-și țuguia buzele într-un O micuț, în același timp în care își mișca ochii. Mâini pline de pete, cu vene îngroșate.

— Bine, dar, spuse Anne Pratte bâlbâindu-se, nu ai cum. O să fii plecată o jumătate din fiecare săptămână de muncă.

— Absolut imposibil! decretă Alice Claver. Oricum, și acum pierzi prea mult timp cu umblatul tău brambura. Avem nevoie de tine aici. Făcu o scurtă pauză, cumpăni bine și adăugă: Eu, cu un semn aprobator hotărât, am nevoie de tine aici.

Emoționată, Isabel spuse:

— Dar și așa voi fi tot aici. În minte i se insinuă imediat o idee nouă, aceea că formidabilele ei profesoare s-ar putea simți singure în absența ei, însă faptul că buza inferioară a lui Alice Claver tremura compulsiv o făcu să înțeleagă numaidecât cât de mult depindeau ele de ea, ca întruchipare a singurului lor copil, ca unica speranță și, de ce nu, prilej de amuzament pentru cele două femei. Spuse cu voce blândă: E vorba doar de o singură noapte pe săptămână.

În principiu, s-ar fi convenit nu numai să îi permită, ci și să accepte cu bucurie, să o lase să facă tot ce avea nevoie pentru a-și putea îndeplini cu bine datoriile contractuale. Cei mai mulți oameni din Breasla Mățăsarilor ar fi fost în stare să ucidă ca să obțină un asemenea contract. După ce Isabel fusese la Palat pentru întâlnirea de măsurători și probe, avea posibilitatea să comande efectuarea modificărilor convenite prin casa Claver. Sumele pe care urmau să le primească erau uriașe. Iar prestigiul de a lucra direct pentru familia regală, fără a fi nevoit să faci plecăciuni și să te umilești în fața persoanelor oficiale de la Garderoba Regală din Old Jewry, era dincolo de orice preț.

Brusc, Isabel își aminti privirea dătătoare de speranță a lui Jane când îi povestise surorii ei despre perspectiva de a lucra pentru prințesă.

— Numai de tine depinde, îi explicase Jane cu răbdare, să ajungi să fii de neînlocuit, astfel încât să mai fi chemată și pe viitor la Westminster cu noi comenzi de lucru.

Amintirea blândeții din acei ochi frumoși o făcu pe Isabel să simtă fiori reci pe șira spinării, conștientă că fusese de atâtea ori extrem de dură cu sora ei. Mulțumită lui Jane, din acest moment nu mai avea nevoie de subterfugiile la care recursese până acum, ori de câte ori Dickon avea să trimită vorbă în felul lui specific – „măine la prânz o să se împartă carne de porc afumată la casa pomenilor”, sau „tăciuni aprinși în ziua de vineri” – prin care o anunța că se îndreaptă spre sud.

Îi fusese întotdeauna foarte greu să le părăsească pe Alice și pe Anne. Nu mai putea născoci niciun pretext. La un moment dat, fusese nevoită să se întoarcă la Londra chiar înainte ca Dickon să ajungă la Westminster. Din cine știe ce pricină, el

întârziase. Atunci inventase scuza că trebuie să doteze cu cratițe bucătăria din casa mătăsii de la Westminster, și dacă ar mai fi rămas acolo încă o noapte, Alice și-ar fi făcut griji. Cu alt prilej, după o altă întârziere intervenită pe drumul de la Middleham, Isabel nu avusese încotro și fusese nevoită să apeleze la mila lipsită de curiozitate a lui Jane, pretextând că înnoptează la sora ei când, în realitate, se furișase înapoi la Westminster ca să aștepte din nou în casa mătăsii, unde la acea oră nu mai era nimeni. Îndesase zdrențe între și în jurul deschizăturilor obloanelor, pentru ca să nu lase să se vadă flacăra lumânării; se furișase, cu fața pe jumătate acoperită de năframe, prin tot felul de prăvălii cu mâncăruri ca să cumpere plăcinte. Sau pur și simplu răbdase de foame, prea mistuită de speranța că el o va aștepta sau va ajunge curând la ușă, ca să-i mai pese de altceva. Iar acum munca pe care i-o găsisese Jane îi dădea posibilitatea să fie prin apropiere de fiecare dată când Dickon se afla la Palat. Buna-cuviință și planificarea atentă a întâlnirilor aveau să facă restul. Jane mi-a făcut o mare favoare, își spuse ea în gând cu un sentiment de vinovăție.

— Bine, dragă, dar tu oricum nu te pricepi să-ți duci treaba la bun sfârșit; de fapt nici nu ești o croitoreasă adevărată, îi spuse Anne Pratte cu voce tânguitoare.

Din spate, soțul ei, o siluetă atât de tăcută și nemișcată că Isabel aproape că uitase că se află acolo, făcu un zgomot și păru că se trezește la viață. O viață caracterizată pe moment de altruism, așa cum avea să constate bucuroasă Isabel.

— Dar asta nu contează, dragă, zise William Pratte, cu o voce nemăsurat de răbdătoare. Nu e mare scofală să găsești lucrătoare bune. Și de fapt nu despre asta e vorba. Pentru Isabel, asta e o ocazie minunată. Normal că trebuie să facă tot ce-i stă în putință să profite de ea.

— Ei da, și cu petiția cum rămâne? se văicări Anne Pratte întorcându-se cu fața spre soțul ei. Nu ne putem descurca fără ea.

Isabel zâmbi. Măcar lucrul acesta, dacă nu și altele, nu era câtuși de puțin adevărat. Chiar în acele clipe, William Pratte avea sub mâini ciorna petiției care urma să fie prezentată în fața Parlamentului. Discutaseră despre ea înainte să înceapă să mănânce. Chiar și acum, când lumina dispăruse aproape complet, Isabel încă putu să descifreze câteva fragmente din preambulul scris pe prima pagină a documentului, redactat de mână șovăielnică a bătrânului: *Croitoresele și Lucrătoarele de Meserii și ocupații în ale Mătăsurilor și Pânzeturilor au viețuit în pace și onoare și prin aceasta multe Gospodării au avut grijă și multe femei cu stare și altele în număr mare ca și acum sunt și mai mult de o Mie au fost atrase de ele în învățarea și deprinderea acelorași Meserii și ocupații cu multă virtute...* În scris, stilul lui William putea fi, și era deseori, târăgănat și plictisitor, însă nu și de această dată. Luă hârtiile în mână și îi făcu un semn soției lui cu ele. Aceasta își coborî însă privirea în podea.

— Hai, lasă prostiile, Anne, zise Alice Claver. Nu asta e cel mai important în discuția noastră. Spunând aceste cuvinte, își aținti ochii acuzator spre Isabel. Goffredo, despre el e vorba.

Toți se întoarseră și își îndreptară privirea spre Isabel.

Drumul pe care Goffredo îl făcea chiar în acele zile la Veneția ar fi trebuit să fie ultimul din cele câteva zeci pe care le făcuse de-a lungul anilor cu scopul de a aranja începerea muncii la atelier. La întoarcere, urma să fie însoțit de maeștrii țesători din

Veneția, angajați pentru a lucra sub contract la atelier: Gasparino di Constanzo, Alvise Bianco di Jacopo și Marino da Cataponte. Aceștia aveau să vină împreună cu familiile lor. După ce aveau să ajungă în Anglia, urma să li se găsească o locuință; să fie conduși la casa din Westminster; să li se tocmească servitori; să fie puși să învețe limba engleză suficient ca să se poată descurca pe străzile Londrei; în sfârșit, să li se dea lemne, cărbuni, fire de mătase, dar și o mână de ucenici discreți din Londra, aleși cu multă atenție de către Isabel, care deja dăduse sfoară în țară. Mai multe luni de zile, toată munca, și nu numai, avea să fie un infern de nedescris. Aceasta era ceea ce toți cei de față așteptaseră cu sufletul la gură să se întâmple de atâta timp. Acum munca putea începe de la o zi la alta. Erau toți pregătiți și toți îl așteptau pe Goffredo; aveau să scape de datorii, să-și facă permise de călătorie pentru Veneția și să-și pregătească imediat bagajele.

Sau cel puțin așa s-ar fi convenit să decurgă lucrurile. Dar cu siguranță că Isabel nu era singura persoană din acea încăpere care își dădea seama că, și dacă Goffredo nu ar fi avut de înfruntat cele mai aprigi furtuni pe drumul de întoarcere, tot le-ar fi spus că au mai rămas tot felul de piedici care nu au putut fi înlăturate. Până la Duminica Patimilor nu mai era decât o lună și jumătate. „Cel mai târziu, de Duminica Patimilor!” fusese promisiunea lui, rostită cu glas vesel și optimist ca întotdeauna. Însă pe lângă aceasta, toți își aminteau că Isabel făcuse semn cu ochiul către el chiar la acea masă. De asemenea, faptul că el se înroșise și ridicase din umeri ca și cum ea l-ar fi prins cu o minciună sfruntată. Își desfăcuse degetele pe masă atât de mult încât inelele pe care le purta străluceau ca niște lumânări, după care adăugase: „dacă o să reușesc”, cu vocea inocentă a unui copilăș. Isabel se îndoia că el și membrii echipelor lui aveau să ajungă în Anglia înainte de sfârșitul verii. De ziua Sfântului Mihail. Sau, cine știe, dacă lucrurile aveau să decurgă neobișnuit de prielnic, înainte de sărbătoarea lanțurilor Sfântului Petru, în august. Până una alta, ea hotărâse că nu avea niciun rost să refuze comenzile profitabile apărute între timp.

Șovăi câteva clipe, vrând să aleagă cele mai potrivite cuvinte, menite să le convingă pe Alice și pe Anne, nu să le insulte. Refuzând să se panicheze că ar fi putut irosi acest dar, această libertate pe care sora ei o câștigase pentru ea. Se întrebă cum ar fi procedat Dickon pentru a învinge neîncrederea celor două femei mai vârstnice. Apoi se lăsă în voia instinctului și a experienței ei.

În cele din urmă, tot ce găsi Isabel de cuviință să facă în acele clipe când cele trei perechi de ochi se holbau la ea fu să zâmbească și să gesticuleze cu brațele desfăcute larg.

— Asta nu va dura decât câteva luni, spuse ea cu voce hotărâtă. Mă duc să fac o muncă și să culeg apoi roadele. E o relație minunată, care trebuie cultivată; și oricum, oare putem spune cu mâna pe inimă că știm exact când vine Goffredo? După care adăugă, sarcastic: *Cel mai târziu de Duminica Patimilor! Iar apoi: Daaacă o să reușesc! Întâi mai, daaacă nu reușesc! Sau de Sfântul Ioan, sau de sărbătoarea lanțurilor Sfântului Petru! Sau de Crăciun, daaacă vasul meu se scufundă!*

Nu se pricepea prea bine să imite accentul venețian al lui Goffredo și fanfaronadele acestuia. Însă imitația ei îl făcu pe William Pratte să râdă – mai bine zis, să răbufnească zgomotos a ușurare. După care, pentru că cele două femei tăcute

care stăteau de o parte și de alta a lui îi aruncau priviri ucigăse, el fornăi dizgrațios și apoi amuți.

— Păi, da, încuviință el cu o figură de om hăituit, are dreptate, să știți. O să-i ia mai multe luni de zile. Când e la Veneția, mereu se întâmplă așa.

Instantaneu, asupra lui coborâră încă două priviri ca de vulturi înfometați. El însă continuă, parcă vrând să le sfideze:

— Și chiar dacă ajunge aici până la Duminica Patimilor sau Buna-Vestire, sigur n-o să fie nicio problemă. Atunci Isabel oricum o să înnopteze o dată pe săptămână la Westminster. O să fie exact acolo unde e nevoie de ea.

După care urmă o nouă tăcere apăsătoare. În sfârșit, Anne Pratte murmură pe un ton scăzut, cu aerul că-i face o mare favoare:

— Ei da, poate că ai dreptate, dragă, și își ridică ușor colțul buzelor, într-un zâmbet chinuit.

Gheața și focul care până în urmă cu câteva clipe umpluseră încăperea dispărură cu desăvârșire. Și, în ciuda faptului că Alice Claver rămase în continuare tăcută și îl fixa pe William Pratte cu genul de privire cu care Cristos în bunătatea Lui refuzase să se uite la Iuda Iscarioteanul, disperarea ei mănioasă provocată de schimbarea care avea să se producă în rutina muncii lor părea să nu mai conteze acum. Decizia dorită de Isabel fusese luată fără consimțământul lui Alice Claver. Era un semn al transferului de putere care toți recunoșteau tacit că avusese loc în acea casă. Ușurată și debordând de optimism, Isabel se pomeni gândindu-se la mânia curmată a bătrânei cu un sentiment apropiat de compasiune.

Dimineata, Isabel merse în Old Jewry să-i mulțumească lui Jane. Știa că era de datoria ei să-și viziteze sora. Îi era recunoscătoare. Însă chiar și așa, era copleșită de emoție.

Nu înțelegea de ce îi era atât de greu să fie afectuoasă și amabilă cu sora ei. Ar fi trebuit să se simtă mai în largul său în preajma lui Jane, își spuse în sine, acum, că avea propriile ei venituri, destul de substanțiale ca să uite faptul că fusese dezmoștenită. Profiturile adunate de Isabel din negoț îi permiseseră să investească aproape o treime din capital în trei căsuțe de închiriat, șase prăvălii în Piața Regală, un șir de tarabe pe strada Soper Lane și locuința în care mătușa lui Joan Woulbarowe, Rose Trapp, o femeie în vârstă, trăise pe vremuri. Numai chiriile primite lunar erau probabil la fel de mari ca moștenirea pe care Jane o primise de la John Lambert, în special având în vedere că el alesese o cale extrem de nesigură spre bogăție, aceea de a conta pe arende primite de la proprietățile sale de la țară. Nesigură și întrucât el încheiase un acord cu regele (prostesc, în opinia lui Isabel) ca acesta să-i înapoieze sumele uriașe pe care le luase cu împrumut de la el dându-i la schimb niște conace de proveniență dubioasă și domenii confiscate lancasterilor exilați și răspândiți pretutindeni în ținuturile de vest. Acum John Lambert trăia în Somerset. Isabel nu mai trecea pe la el. Jane spunea că aspiră să-și cumpere sau să câștige gradul de cavalier și să intre astfel în rândul moșierilor aveau. Totuși, probabil că nu ducea o viață lipsită de griji: ce se întâmpla dacă, într-o bună zi, cei din tabăra lancasterilor alungați se întorceau și își revendicau pământurile? Jane avea casa din Old Jewry, care îi revenise după ce Will Shore avusese bunul-simț să fie de acord cu

anularea căsătoriei, la care se convenise în prezența și cu sprijinul regelui. Ea avea darurile și bijuteriile pe care le primea de la rege. Cu toate acestea, Isabel era cu siguranță mai bogată decât sora ei.

Oricum, asta nu avea nici cea mai mică importanță. Când era cu Jane, tot nu putea să uite înghiontelile și ciupiturile din vremea când erau mici. Și dintr-o dată, în minte o străfulgeră un gând. Jane era mai bună decât ea.

Starea ei de spirit nu era deloc grozavă în momentul în care coti și intră pe strada Old Jewry, unde se ciocni efectiv de Will Caxton, care se oprise în mijlocul străzii și își scutura hainele foarte preocupat, pentru ceea ce probabil urma să fie o întâlnire importantă. Imediat după ce se depărtară unul de altul cerându-și scuze, el continuă să-și scuture firele imagine de praf de pe haina sa atent și insistent periată, nepărând să-și dea seama că mânecile erau atât de tocite și uzate încât coatele îi erau aproape dezgolate.

— Isabel, ești la Londra, ce plăcere, spuse el numaidecât, privind-o cu afecțiune. După care îi făcu o reverență cu același formalism demn al mătăsarilor pe care îl păstrase și acum, mult după ce părăsise Breasla Mătăsarilor. Tocmai eram în drum spre sora ta, voiam să-i fac o vizită. Și tu la fel?

Ea schiță un zâmbet destul de trist și făcu un semn aprobator.

— Cred c-ar fi trebuit să mă aștept să mergi și tu în aceeași direcție, Will, zise ea, dorindu-și în sinea ei ca farmecele lui Jane să nu mai înrobească chiar orice bărbat cu care se întâlnea pe stradă, cu atât mai puțin pe acesta, cel mai drag dintre vechii săi prieteni.

De când Caxton se întorsese în Anglia, și într-adevăr își înființase propriul lui atelier de tipărire și își făcuse o casă la Westminster, chiar lângă casa mătăsurilor unde lucra Isabel, ea intra și ieșea tot timpul din acea casă. Se bizuia pe el să-i țină casa sub observație, să mai aprindă iarna din când în când focul în șemineu și vara să deschidă câte o fereastră. Îi ceru s-o sfătuiască unde să țină și să așeze mașinăriile pe care le trimitea Goffredo sau cheile și cratițele și de unde să ia servitori dacă ar fi avut nevoie de ei. Însă prietenia lor trecea dincolo de aceste amănunte. Will Caxton își trăia deja visul cu ochii după ce deschisese atelierul de tipărit, un vis pe care și Isabel îl avusese pentru propriul ei viitor. Sorbea cu nesaț toate poveștile pe care acesta i le spunea despre suișurile și coborâșurile muncii lui. Îi păstra secretele. Îi era milă de el din pricina singurătății și riscurilor meseriei lui. Avea încredere în judecata lui. Începuse să îl considere parte din familia ei, ca un frate mai mare.

Și totuși, oricât ar fi încercat, nu putea să-i respecte simțămintele pentru Jane. Trecuseră deja cinci ani de când mai vârstnicul văduv îi făcuse prima declarație de dragoste lui Jane Shore, într-o dedicație pe una din cărțile pe care acum le tipărea în număr mare pe tiparnițele pe care le adusesese acasă. Nu îi specificase numele – era prea timid să facă așa ceva – dar toți știuseră la cine se referea când scrisese, într-o prefață la traducerea pe care Chaucer o făcuse în anul 1478 lui Boethius, cuvintele lipsite de orice ostentație: *tipărită la cererea celui mai bun prieten de viață și de bărfă pe care l-am avut vreodată*.

Isabel îl văzuse când se îndrăgostise de sora ei, cu doi ani înainte, când se întorsese pentru prima oară în Anglia. Atunci locuia cu familia Pratte, pe vremea

când își aranja luarea în concesiune a proprietății din Westminster. Isabel își spusese în gând că dacă avea să pornească și o nouă afacere, atunci cu siguranță că va avea nevoie de prieteni puternici. Will Caxton nu făcuse niciodată cunoștință cu Jane, și nici măcar nu voia să o cunoască – dezaprobarea manifestată de Alice Claver față de această relație fusese destul pentru el. Însă în prezent toată lumea știa că Jane era ibovnica regelui; putea să-l ajute pe Will la fel cum o ajutase și pe Isabel. Prin urmare, Isabel îl invitase sub impulsul momentului o dată cu Jane la un picnic la Moorfields. Dar în loc să se folosească în mod înțelept de acest contact, așa cum ea avea toate motivele să se aștepte că va face, Will îi aruncase o singură privire înaltei fete blonde, îmbrăcată în mătase galbenă, și fața lui se făcuse roșie ca sfecla, sub părul șaten-deschis care îi ieșea de sub pălăria pe care nu și-o pusese bine pe cap, după care începuse să sporovăiască cu ea. A flirtat cu ea. I-a dat tot felul de bunătați, zâmbindu-i sugestiv. I-a oferit o sumedenie de cadouașe. I-a fredonat cu voce spartă cântece de dragoste în limba germană. I-a spus bârfele din City cu ciudatul lui accent de Kent. A râs prea zgomotos și prea repede când ea a povestit întâmplările petrecute la curte. După aceea, ieșea pe stradă la pândă ori de câte ori aștepta ca ea să treacă pe acolo. Cerșea invitații mereu când era cu ea. Se furișea ca un câine care se așteaptă să fie lovit în orice clipă; dar fiindcă Jane era prea nepăsătoare ori prea leneșă să provoace suferință, nu a simțit niciodată piciorul ei izbindu-l în coaste. Nu avea nici cea mai mică speranță și știa și el asta. Însă întotdeauna păruse fericit să o admire chiar în lipsa oricărei speranțe.

Uitându-se la fața lui bătrână și plină de riduri, acum caraghioasă din pricina dragostei, Isabel își spuse în gând că probabil Will nu avea să se schimbe niciodată.

— Hai să te curăț puțin, adăugă ea cu voce molcomă, scuturând praful de pe el și trăgându-l ușor de mâneci și de încheieturi până când acesta se înroși de plăcere. Dar nu putu să facă nimic să-i curețe degetele înnegrite. Trebuie făcut ceva cu partea de stofă de la coate, îl muștrului ea cu afecțiune, înainte să-l ia de braț și să se îndrepte împreună spre ușa casei lui Jane.

Jane a fost încântată să-i vadă pe cei doi împreună. Deja se bucurase din tot sufletul de plăcerea de a-i fi găsit lui Isabel o comandă atât de bună și o aștepta pe sora ei să treacă pe la ea. Dar iată că acum venise și drăguțul de Will, cu geanta aceea umflată, care însemna că are nevoie de o nouă favoare în munca lui de tipărire de cărți, și bineînțeles că Will urma să se uite din nou la ea cu acea privire ce părea să o implore, o privire pe care o cunoștea atât de bine. Avea să-i transmită multe vești bune, păstrate special să i le spună între patru ochi – și cu ocazia asta avea să-i demonstreze și lui Isabel cât de multă grijă avea ea pentru prietenii surorii ei.

— Intrați, intrați, spuse Jane, împărțind săruturi, îmbrățișări și zâmbete cu larghețea extravagantă deprinsă în urma îndelungatelor asocieri de la Curte, care totuși părea destul de nefirească în compania surorii ei.

Uneori, Isabel îi spunea cu atentă curtoazie că fiind iubita regelui sau orice era ea pentru Eduard în acea perioadă îi prindea bine; că pe zi ce trece era tot mai frumoasă, chiar și la vârsta ei, nu prea mică, de douăzeci și opt de ani; și totuși, sora ei mătăsară îi spunea întotdeauna lucrurile acestea cu un licăr ironic în ochi, ceea ce o făcea pe Jane să creadă că nu era întru totul sinceră.

În ciuda faptului că Jane păstrase relații bune cu o parte din cunoștințele de familie din City, din cercul în care se afla, ea făcuse efortul să dobândească titlul de Femeie Liberă în City-ul Londrei în aceeași zi cu Isabel, în ziua în care Isabel împlinise douăzeci și unu de ani, ceea ce, în principiu, însemna că ele aveau dreptul să facă comerț, dar și să aibă anumite avantaje în raport cu justiția și cu guvernanții londonezi. Cu toate acestea, expresia sceptică de pe fața lui Isabel de fiecare dată când vorbeau despre activitatea de la curte a lui Jane o făceau uneori pe aceasta să se simtă ca o străină în propria casă. Astfel că acum Jane încercă să domolească dansul care împodobește șuvițele sale, voalurile și brațele sale; strălucirea aurului cusut pe mătase; în același timp însă nu era prea îngrijorată că lui Isabel i se va părea că astăzi e puțin cam prețioasă, pentru că după ce Isabel avea să afle ce noi miracole reușise să înfăptuiască ea, atunci ea o să... o să... Jane nici nu-și putea închipui măcar cum își va manifesta extazul de bucurie sora ei, cum se va întipări voioșia nemaipomenită pe care i-o va provoca vestea pe fața ei placidă și în ochii ei mereu atenți. De faptul că avea să se bucure nu se îndoia câtuși de puțin. Știa că și Isabel era îngrijorată de soarta lui Will.

Will Caxton o deranja mereu pe Jane cu cărțile lui. Mereu voia să găsească noi și noi patroni. Jane făcuse tot ce-i stătuse în putință să-l ajute. Îi obținuse titlul oficial de tipograf al regelui și, cu toate că noua lui vocație nu îi aducea decât o parte infimă din ceea ce câștiga odinioară din contractele cu catifele și mătăsuri, el era nebun de fericire să traducă cărți, să scrie prefete, să-și conducă atelierul de tipografie și să pălăvrăgească cât e ziua de lungă cu maestrul lui străin, pe care îl chema Wynkyn, printre mașinăriile lor ciudate care zăngăneau în neștire. (Tiparnițele lui fuseseră un paravan cât se poate de bun pentru Isabel, din moment ce piesele componente ale celor douăzeci de războaie de țesut, importate cu mijloace ilegale de-a lungul mai multor ani, pentru ca nimeni să nu-și dea seama în portul Londrei la ce erau folosite – Jane admira felul în care se descurcaseră să aducă războaiele în Anglia – erau toate sprijinite de pereții casei în care se afla atelierul mătăsii, gata să fie asamblate. Toți oamenii care nu aveau nimic în comun cu mătăsăria, iar în Westminster nu mai era nimeni în afară de Isabel care să se priceapă la mătăsuri, ar fi zis că toate acele părți de utilaje erau de la tiparnițele mai neobișnuite care se găseau în casa de alături, a lui Caxton.)

Cu toate acestea, sărmanul de Will își făcea mereu griji în privința banilor. Jane se gândea că probabil și Isabel va împărtăși aceeași soartă dacă războaiele de țesut aveau să înceapă să funcționeze – aceasta deși mătasea era o sursă mai sigură de venit decât cuvântul tipărit. În fond, era și normal ca toți cei care puneau foarte mult suflet și bani în promovarea de noi și neobișnuite meserii, toate riscante, să-și facă mereu griji. Chiar și acum, când Will se întorsese în Anglia, unde se gândise că va fi luat cu asalt de clienții care îi vor cumpăra cărțile, era destul de greu să-și vândă marfa. Și acum mai avea teancuri din cărțile tipărite la început, acelea pentru care alesese atât de neinspirat persoanele cărora să le dedice cărțile cu pricina. Nu părea să aibă talentul de a-și găsi protectori buni.

Prima sa carte, cea de șah, pe care o tipărise la Bruges, avusese proasta inspirație să o dedice celui de-al doilea frate al regelui, ducele de Clarence – care, așa cum i-ar fi putut spune orice locuitor al Londrei dacă ar fi catadicsit să întrebe, nu avea

oricum chef și timp să citească vreo carte, fiind un om arțăgos, imprevizibil, răzbunător și periculos, un prost cu care era mult mai bine să nu ai de-a face. (Și aceasta chiar înainte ca ducele să înnebunească de amărăciune din cauza morții soției și copilului lui, după care fusese acuzat de înaltă trădare din pricina tuturor poveștilor tenebroase care se spuneau despre el, cu referiri la vrăjitorie, otrăviri, păpuși de ceară și ace, pentru ca în final să fie găsit mort în Turn, unde stătea încarcerat.) Dacă Jane nu l-ar fi prezentat și elogiât în cercurile aristocrate, afacerea lui Caxton i-ar fi provocat acestuia foarte multe probleme chiar de la început.

După ce Jane începuse să îl ajute, Caxton făcuse cunoștință cu o serie de persoane influente. Jane vorbea cu Dorset. Câteva săptămâni mai târziu, lui Caxton i s-a permis să-și dedice cărțile persoanelor celor mai îndrăgostite de lectură din neamul Woodville, unchiul lui Dorset și fratele reginei Elizabeth Woodville, contele Rivers. Rivers avea în prezent sarcina de a se ocupa de instruirea micului prinț Eduard, iar ea și fratele ei petreceau împreună cu ei mult timp la Ludlow, la granița cu Țara Galilor, unde se afla de fapt reședința oficială a prințului de Țara Galilor. Între Caxton și învățatul conte Rivers s-a legat o prietenie ca între doi oameni îndrăgostiți de cărți, iar Caxton câștigase numeroase comisioane pentru tipărirea traducerilor făcute de conte. I se dăduse voie chiar să-i dedice o carte însuși micului prinț moștenitor – iar el a ales povestea lui Jason, regele-băiat, amenințat de unchiul lui, Pelias, ce părea o încarnare a cruzimii lui Irod, care a uzurpat tronul în timp ce pretindea că este protectorul lui Jason. Grație unei alte intervenții din partea lui Jane, Caxton îi incluseră pe ambii băieți-prinți în dedicația înflorată pe care i s-a permis să o facă în cinstea regelui pentru istorisirea sa pe marginea cruciadei lui Godfrey de Bouillon.

Ca să fie sigură că Will Caxton avea prieteni printre dușmanii lui Woodville, Jane făcuse în așa fel încât Will Hastings să primească și el o carte dedicată lui – intitulată *Oglinda Lumii*, comandată de Hugh Bryce, giuvaergiul, adjunctul lui Will Hastings la Monetăria Regală. Drept urmare, Caxton avea relații sus-puse în lumea bună.

Însă Jane știa că Will se împotmolise în traducerea *Legendei de Aur*, pe care contele Rivers i-o comandase încă de la începutul toamnei. Îi luase prea mult timp să o traducă, ca unui împătimit deloc grăbit să se despartă de fructul pasiunii sale. Îi era greu chiar să și-l închipuie pe sărmanul încolțit de datorii, tot mai sărac pe zi ce trece, scărpinându-se în cap de dimineața până seara, cu părul îngrozitor de ciufuit, așa cum era de fiecare dată când era năpădit de griji. Astfel că îi mai dăduse o mână de ajutor.

În salonul casei ei, unde se vedea un minunat tablou încrustat cu perle înfățișând Ziua Judecării de Apoi (ea nu era superstițioasă; refuza să creadă că înțelegerea pe care o avea cu Eduard ar fi putut însemna că ea se va număra printre cei blestemați, sugrumați pe tapiseria de pe perete lângă niște diavoli mici, sau că Dumnezeu ar fi blestemat-o, pe ea ori pe Eduard), Jane le oferă amabilă oaspeților ei fructe exotice și cupe de vin și ascultă cu afecțiune și mândrie când Isabel îi povesti întâlnirea avută cu prințesa și râse pe înfundate când tot ea îi spuse despre felul înspăimântător în care regina se plimba de-a lungul și de-a latul camerei și își coborî capul drăgălaș cu modestie când Isabel i-a mulțumit, mai puțin laconic ca de obicei, înainte să-i dea vestea cea mare.

— Will, spuse ea pe un ton scăzut, cu o privire dulce ca mierea, la fel ca respirația ei, distrată de privirea lui de om năuc, ca picat din nori: Ți-am mai obținut două comenzi noi. Bune. *Foarte* bune.

Ochii ei se deschiseră larg. Era emoționată și ușurată acum, după ce își dădu seama că nu se înșelase și acesta era din nou la ananghie cu banii.

— Marchizul de Dorset ar dori să-i tipărești o carte a curteanului, spuse ea, rostind cu plăcere fiecare cuvânt. Are textul deja pregătit.

Știa că Will va fi cel mai fericit dintre toți să audă această veste, pentru că un text pregătit însemna că sarcina era una ușoară, permițându-i chiar să-și plătească facturile cele mai presante. Will începu imediat să bâiguie ceva; fața lui era roz, iar părul, din ce în ce mai grizonat. În curând, își spuse Jane în sine ea, deși fără nici cea mai mică legătură cu discuția respectivă, avea să încărunțească de tot.

— Și când o să termini asta, crezi, continuă ea cu o politețe desăvârșită, că o să ai timp să traduci în engleză Cartea Cavalerului din Turn... și să o tipărești – era crud din partea ei să facă o pauză acum, dar nu se putu abține să aștepte până era absolut sigură că amândoi o ascultă cu toată atenția – pentru Maiestatea Sa Regina?

Reacția lor fu exact aceea pe care o așteptase. Will i-a sărutat mâna și a râs cu o încântare și ușurare care l-au făcut aproape să suspine. Isabel a fost atât de uluită să afle că Jane făcuse ceva atât de practic pentru Will, ca să nu mai vorbim de faptul că obținuse un comision chiar de la femeia care o ura cel mai mult la curte (deși era evident că înainte vorbise și cu Dorset în această privință, așa cum făcea mereu), încât a uitat să arboreze acea mină uimită pe care o avea deseori când vorbea cu sora ei.

Jane se pomeni că studiază în tăcere chipul surorii sale, așa cum făcea de multe ori, în căutarea unui semn care să trădeze iubirea ei. Poate un pandantiv atârnat la gât sau vreun semn pe piele. Ori doar o clipă de înroșire a feței. Dar nici măcar astăzi, când Isabel zâmbea cu mai multă căldură ca de obicei, nu desluși nimic.

Nu-i spunea niciodată astfel de lucruri lui Isabel, firește, însă cea mai tainică speranță a sufletului ei era ca sora ei mai mică să renunțe la făcutul de bani, să se îndrăgostească, să se mărite și să renunțe o dată pentru totdeauna la munca ei. I-ar fi făcut plăcere s-o vadă cât mai curând pe sora ei măritată și fericită, cu copii. I-ar fi plăcut să nu mai vadă la Isabel acea privire interiorizată și mereu preocupată. Să vadă în schimb că singura ei preocupare este fericirea. Uneori, își spunea în sine ea că și-ar dori așa ceva și pentru ea; câteodată, mai ales atunci când se întâmpla să întâlnească privirea absorbită cu care alte femei se uitau la bebelușii pe care și-i țineau în brațe, văzând cele două fețe unite parcă pe veci de acea privire plină de dragoste, ea simțea în suflet un fior de singurătate pe care nu și-l putea explica nici măcar sie sieși. Însă acum nu se cuvenea să se gândească la sine. Avea o poziție prea bună ca să se gândească să-și schimbe viața. Eduard avea nevoie să scape în brațele ei și ea nici nu-și putea închipui că ar mai putea să trăiască fără vizitele lui. De asemenea, prea mulți oameni din City depindeau de ea, aveau nevoie ca ea să fie cu Eduard. Mai ales tatăl ei. Chiar dacă John Lambert renunțase demult la speranța că va deveni primar al Londrei, cel mai mare vis al vieții lui, în ultimii ani se consolase cu noua sa ambiție de a muri ca mare latifundiar undeva la țară. Evident că a suferit un șoc când a văzut că întreaga sa echipă de foști ucenici și-a luat

tălpășița din atelierul lui de mătăsuri, fiecare dintre ei folosindu-se de aceeași scuză neplauzibilă că merge acasă, la țară, să aibă grijă de părinții bolnavi. O vreme, Jane fusese extrem de supărată pe Isabel; în definitiv, erau atât de multe alte lucrătoare pricepute pe care le-ar fi putut lua și angaja de la alți stăpâni. Tatăl lor fusese cât se poate de nedumerit. Cu toate acestea, înțelesese de ce Isabel alesese să se răzbune în felul acesta. Nici John Lambert nu fusese prea bun cu ea, și amândoi erau atât de îndărătnici că nu merita să încerci să-i împaci. Așa încât Jane căutase alte modalități de a-și ajuta tatăl. Grație unor stimulente și încurajări subtile venite din partea lui Jane, regele se recompensase în fața lui John Lambert pentru sumele împrumutate de la el făcându-i cadou 2.000 de pogoane de teren în Ținuturile de Vest, confiscate de la familia Courtenay, susținătoare a casei Lancaster. Tatălui lui Jane începuseră să-i placă conacele sale din Devon și Somerset atât de mult încât la un moment dat se pomeni că vrea și mai multe conace. Era foarte bucuros că Jane era exact acolo unde îl putea ajuta. Astfel că Jane își vedea liniștită de viața ei lipsită de griji, făcând ba o mică favoare cuiva, ba cine știe ce gest amabil față de altcineva, mergând la partide de vânătoare cu șoimul sau stând acasă și jucând cărți cu oaspeții ei, fără să se gândească prea mult la ziua de mâine. În curând, Eduard avea să-i acorde lui John Lambert titlul de cavaler. Și, se îmbărbăta ea în sinea ei, orice avea să se întâmple, Dumnezeu avea să-i poarte de grijă.

Însă situația lui Isabel era complet diferită, ea nu avea de ce să aștepte viitorul cu brațele încrucișate. Iar Jane simțea că deseale călătorii pe care le făcea Isabel în vest ascundeau mai multe secrete, chiar dacă progresul îngrozitor de lent al afacerii cu țesutul mătăsii putea eventual justifica câteva astfel de deplasări.

Jane putea desluși o parte a acestui mister. Era clar că Isabel voia să scape de zgrițuroaica aceea bătrână, Alice Claver, care, din ceea ce observase Jane, încă o trata pe fosta ei ucenică, o fată deșteaptă, competentă și loială, cu genul de neîncredere bănuitoare pe care niciun hoț nu l-ar fi meritat. Jane era încântată să o ajute pe sora ei să o păcălească pe hoasca bătrână și încăpățânată și să spună că Isabel e cu ea de fiecare dată când Isabel o ruga. Dar nu se putea abține să spere că în spatele disparițiilor lui Isabel se ascund mai multe taine decât s-ar fi crezut. Ar fi vrut ca ele să însemne că undeva în viața lui Isabel exista o poveste de dragoste nemărturisită.

Acesta fusese de altfel motivul pentru care începuse să discute cu Eduard, ultima oară când acesta petrecuse noaptea cu ea, despre ajustările și schimbările care se cuveneau a fi făcute rochiilor franțuzești. Întâmplarea a făcut să abordeze subiectul exact la momentul potrivit; după ce se jucase cu el și îl tachinase, când el aruncase jos cearșafurile de pe patul ei și își dezvelise burta, care în acea perioadă devenise din ce în ce mai bine căptușită, iar ea își puse fericită capul pe abdomenul lui, cuprinzându-l cu ambele brațe, șoptindu-i, răutăcioasă: „ești încă bărbat în toată puterea cuvântului!” – ceea ce și era, având în vedere că împlinise patruzeci de ani și se lăsa mereu cu nonșalanță în voia unei vieți a plăcerilor și desfătărilor de tot felul – iar el râse în hohote până când pe burta lui apărură șanțuri ca undele pe apele unui lac când arunci o piatră, apoi zâmbi la ea în felul lui indulgent și o luă în brațe. Își aminti ce trebuia să-i spună abia la mijlocul sărutului care a urmat – să o lase pe Isabel să plece de la Palat ori de câte ori avea nevoie.

Jane se uită mulțumită la sora ei, care acum vorbea foarte entuziasmată cu drăguțul lor prieten de demult, Will.

— Le-am spus că de acum înainte o să petrec nopțile de vineri la atelierul de mătăsuri, îi spuse Isabel vorbind extraordinar de repede, cum făcea mereu când era foarte emoționată, așa că o să fiu la ușa de alături. Putem mânca seara la tavernă, și încă de multe ori; poate uneori o să putem mânca împreună și diminețile, dacă tu îți poți face timp liber, înainte să mă întorc la Londra. Deocamdată, o să iau barca, nu o să merg cu calul. E prea devreme să-mi iau servitori, până știm exact când o să vină echipele de lucrători. N-aș vrea să apelez la tine prea des să mi-i dai pe ai tăi...

Jane observă o urmă de culoare în obrajii lui Isabel, de obicei palizi; dar nimic care ar fi sugerat mai mult decât nerăbdarea de a dormi la atelierul de mătăsuri – ceea ce probabil făcea pentru ea ideea țeserii mătăsii mai familiară ca până atunci. Nimic care ar fi putut sugera o dragoste tainică.

Zâmbi nostalgic uitându-se la cei doi. Nu o deranja faptul că era posibil ca Isabel să-i ascundă ceva; dacă asta o făcea fericită, nu-i păsa. Dacă până la urmă se va dovedi că Isabel avea un secret în Westminster, își zise Jane în gând, cu încredere în Dumnezeu că El face ca lucrurile să meargă bine atunci când vrea, ea avea să i-l destăinuie atunci când va veni momentul potrivit.

Goffredo nu s-a întors înainte de Duminica Patimilor, după cum nici Dickon nu s-a întors. Dar noua rutină plăcută a lui Isabel, cu vizitele săptămânale la prințesă, dineurile la *Palisada Roșie* în compania lui Will Caxton și nopțile petrecute la atelierul de mătăsuri au făcut-o să uite până și scârțâiturile din casa unde se simțea singură sau escapadele ei acolo în fiecare săptămână.

De Vinerea Mare nu se putu duce la proba pe care o făcea mereu în această zi a săptămânii, astfel că în locul acestei zile a mers acolo în joia următoare, în data de 9 aprilie, când bisericile erau împodobite cu buchete superbe de flori. Postul mare se încheiase și oamenii se ospătaseră deja cu friptură de miel, nu mai erau așa de arțăgoși ca în martie, când aveau toți stomacul gol. Acum obrajii tuturor străluceau de satisfacție.

Nici nu-și dădu seama cât de ușor adia briza. Alunecă pe apele râului fără să se uite în jur. Era fericită și preocupată de îndeplinirea noii sarcini care se cerea rezolvată. Trebuia să discute cu prințesa poziția ciucurilor și comandarea de dantele noi și întărituri pentru o pereche de mâneci de damasc purpuriu, brodate cu flori de crin, care trebuiau și ele desfăcute și lucrate din nou. Poate cu trandafiri albi?

Abia când coborî din barcă la Westminster își dădu seama că ceva nu este în regulă.

Împrejur erau mai mulți oameni ca de obicei – tot felul de oameni: soldați înarmați, gospodine, călugări – și toți aveau pe față un aer de panică. Se îngrămădeau și fugeau care încotro, ca niște furnici pe al căror mușuroi a călcat cineva, își spuse ea curioasă. Ce i-o fi apucat?

Moment în care clopotele începură să bată. Clopotele Abației. Dangăte puternice și mohorâte, unul după altul, de mai multe ori. Le simțea cum îi intră, rând pe rând, în creier.

Pe jumătate asurzită, copleșită de o apăsare pe care încă nu o putea înțelege,

merse cu pas iute la poartă să întrebe ce s-a întâmplat. În fața porții văzu o femeie grasă, care ținea în mână un paner cu bucate și suspina.

Paznicul își scosese pălăria. Părea înfricoșat.

— Cineva a murit, zise Isabel, ca un fel de întrebare.

Bărbatul din fața ei își făcu semnul crucii și spuse tremurând: Dumnezeu să-l odihnească. N-a avut decât un guturai, murmură el confuz.

— Cine? se răsti Isabel la el. Însă chiar în clipa când rosti acest cuvânt, își dădu seama că știe răspunsul; și când conștientiză acest lucru, fu cuprinsă de groază față de toate posibilitățile necunoscute pe care le putea aduce această moarte – o groază atât de intensă, încât aproape că izbucni și ea în lacrimi, ca femeia grasă din fața porții. Înainte ca paznicul să-și revină suficient pentru a putea îngăima răspunsul, format dintr-un singur cuvânt – regele – Isabel o luase la fugă.

Trebuia să se întoarcă la Londra. Jane avea nevoie de ea.

— Tot ce pot spune, zise Anne Pratte gâfâind, aproape alergând și chinuindu-se să țină pasul cu Isabel – care a dat scurt din cap când a văzut-o pe mătăsara cărunță plimbându-se înapoi și încolo în fața debarcaderului Ludgate, dar nu a încetinit pasul pentru că voia să ajungă cât mai repede posibil acasă la Jane – este să-i mulțumesc bunului Dumnezeu că Goffredo nu o să se întoarcă cu oamenii lui. Pentru că încă nu e momentul să vină. Hai, dragă, mai oprește-te un pic, vrei? Nu mai pot să respir.

Isabel oftă și se opri. Anne Pratte se opintea să respire și pieptul ei micuț se umflase așa de tare încât aceasta își proptise mâna slabă pe gât și abia se mai putea ține pe picioare. Însă Isabel nu își temperă elanul cât ar fi vrut Anne, pentru că știa că Anne Pratte își folosea fragilitatea ca o armă. Probabil că Alice Claver o trimisese să o aducă pe Isabel acasă.

— Acum nu pot veni acasă cu tine, îi spuse Isabel cu hotărâre în glas, deși mai puțin hotărâtă decât ar fi dorit. Trebuie să merg la Jane.

Inima îi bătea în piept cu putere. Tot drumul și-o imaginase pe Jane stând singură în camera ei, ascultând zgomotul clopotelor; lipsită de orice viitor, acum nu mai avea la cine să se ducă, cu cine să vorbească, nimeni care să-i spună ce se întâmplă în jur. Simțea că amețește când se gândea la durerea din sufletul lui Jane. Era probabil zdrobită.

A fost nevoită să țipe ca să se facă auzită peste toate celelalte voci și sunetul clopotelor. Pretutindeni băteau clopotele; din fiecare clopotniță răsună aceeași lamentație pe o singură notă, atât de tare, discordantă și rău-prevestitoare că puteai să înnebunești. Nimeni nu știuse că regele se îmbolnăvise, însă acum toată lumea vorbea pe la colțuri. A ieșit la pescuit și a răcit. A avut un acces de mânie când s-a gândit la regele Franței. Moartea lui i-a șocat pe toți. Oriunde ți-ai fi îndreptat privirea, era un infern: piețele erau închise cu mai multe ore înainte de vreme; la case obloanele se deschideau în lumina arzătoare a soarelui de amiază; puștii fugeau acasă încărcăți cu saci de lemne, coșuri și săculețe doldora de alimente; o mulțime de cetățeni care strigau în fața curții catedralei St Paul, unii îmbrăcați în haine militare care nu le veneau bine, cu curele care atârnau și cu burțile dezgolite; la ușa fiecărei biserici până la Ludgate Hill erau îngrămădiți oameni înspăimântați care fremătau. Nimeni nu era capabil să înțeleagă dacă această veste avea să ducă la distrugerea acordurilor subțiri ca pânza de păianjen sub care își trăiau în pace viața; toți se temeau de ce era mai rău.

Lui Anne Pratte îi căzu fața. Ți se făcea milă să te uiți la ea.

— Ucenicii au închis prăvăliile? întrebă Isabel. Fără tragere de inimă, Anne Pratte făcu semn aprobator cu capul. Au tras toate obloanele și au zăvorât bine ușile? mai întrebă Isabel. Anne Pratte făcu semn că da, cu și mai puțin entuziasm. Sunt toate fetele în casă și e mâncare destulă pentru toate? Încă o încuviințare plină de amărăciune. Ei bine, atunci totul e bine. Totul e sub control, întoarce-te. Vin și eu cât de repede pot, spuse Isabel.

— Dar dragă, nu poți umbla singură în condițiile astea, zise Anne Pratte cu voce tremurândă. Alice n-o să mă ierte niciodată dacă ți se-ntâmplă ceva rău. Dintr-o dată se opri ca străfulgerată de o idee. Știu! exclamă ea înseninându-se la față. O să vin cu tine.

— Nu, spuse Isabel.

Anne Pratte se uită la ea ca o pasăre, atentă la fiecare reacție. Isabel se uită și ea la Anne cu o privire insistentă. Probabil că femeile din strada Catte voiau să afle, după ce aveau să scape de starea de panică, cum se descurcă Jane, își spuse ea în gând. Isabel îi zâmbi cu un aer hotărât.

— Spune-i lui Alice că o să mă întorc peste o oră, zise ea.

Ajunseseră în Old Jewry. Isabel bătui în ușa lui Jane, auzind doar pe jumătate glasul molcom al lui Anne Pratte, care își lua rămas-bun:

— Atunci bine, dragă, și pașii ei care se îndepărtau. Dar când intră în curte și se întoarse să-i dea băiatului frâiele, își dădu seama că Anne Pratte nu a mers mai departe de casa unde locuiau chiar soții Pratte, vizavi, să o aștepte să-și termine vizita.

Jane stătea în salonul ei mare, pe un taburet, lângă o fereastră, sprijinită cu fața de pervazul plumbuit, încă îmbrăcată în culori deschise și privind mulțimea agitată de afară.

Nu se ridică în picioare când o văzu pe Isabel, dar își ridică capul. Urmele obloanelor îi imprimaseră pe față dungi roșii ca de vopsea. Probabil că stătea acolo de mai multe ore, încă de când începuseră să bată clopotele.

Jane schiță o urmă de zâmbet.

— Gata, zise ea. Plesni din degete și apoi păru surprinsă de sunetul puternic și ascuțit care se auzise. S-a terminat.

Era o stare insuportabilă. Isabel se grăbi să ajungă lângă ea și o luă în brațe, cuprinzându-i strâns corpul aproape inert. Se legănară împreună câteva secunde în această îmbrățișare, suficient de mult pentru ca Isabel să observe primele picături de ploaie căzând pe geam; suficient de mult să-și dea seama că Jane încă se mai uita lung pe fereastră peste umărul ei, suficient de mult ca să-și dea seama că lacrimile lui Jane secaseră.

— Uită-te la oamenii ăștia, spuse Jane. Fug care încotro. Toți speriați. Încă mai zâmbea. Vocea ei părea goală. Dar nimeni nu știe de ce e speriat.

Isabel nu știa ce i-ar putea spune să o liniștească. După o pauză, își trase un taburet și se așeză.

— Cum te pot ajuta? întrebă ea.

Jane îi răspunse cu glas politicos, însă ca de la mare distanță, spunându-i doar:

— Nu trebuie să-ți faci griji din pricina mea, Isabel. N-am nevoie de nimic. Am fost norocoasă.

— Dar bani ai? o întrebă Isabel. Casa era a lui Jane, știa asta, și Jane primea o indemnizație lunară, însă până atunci nu se gândise niciodată propriu-zis la acest aspect. Dacă regele murea, ce se întâmpla cu această indemnizație, se mai plătea?

Jane clătină din cap ca și cum nu voia să se gândească la asemenea lucruri.

— Sunt bine, serios. Și destul de bogată, cred. Am rente, prăvălii, nici eu nu mai

știu ce mai am. Tata le administrează pe toate. El le-a aranjat în așa fel încât să nu mai am niciodată nicio grijă; îmi plătește o indemnizație. Izbucni în râs și începu să tragă de inelele de pe degete. Întotdeauna mi-a spus că Eduard se descurcă foarte prost cu banii, adăugă ea. Deschise larg ochii auzind vorbele ce îi ieșiră pe gură, dar nu se bâlbâi și nici nu suspină când se corectă: Se descurca.

— Ce o să faci acum? întrebă Isabel, încercând să o forțeze pe Jane să accepte realitatea că regele Eduard murise; că rămăsese singură; că va trebui să se organizeze pentru a face față, într-un fel sau altul, unui viitor incert. Vrei să locuiești cu mine? Dar de îndată ce rosti aceste cuvinte își dădu seama că nu era o idee prea bună. Alice Claver nu ar fi fost capabilă să se comporte adecvat. Poate că era mai bine ca Jane să meargă o perioadă să stea la tatăl lor, în Somerset?

Jane făcu semn cu capul că nu vrea.

— De ce să plec? întrebă ea nedumerită. Aici am amintiri, în tot ce ating și văd am câte o amintire. E casa mea. Unde să plec?

La ușă se auzi un ciocănit. Și sunetul unor pași.

Jane se ridică în picioare și fugi de-a curmezișul încăperii.

Din zona umbrită pe care nu o vedea, dincolo de ușă, Isabel auzi vocea lui Jane, care țipa:

— Am crezut că nu o să mai vii niciodată! și o voce groasă, pe care avea impresia că o mai auzise undeva, răspunzându-i pe un ton liniștitor.

Stătu complet nemișcată pe taburetul ei, neîndrăznind nici să respire.

Când Jane reveni în cameră, Isabel observă că pe obrajii ei străluceau lacrimi. Nu multe ca să îi păteze fața și să o urâtească, doar două-trei picături de rouă care se prelinseseră din ochii ei verzi. Părea însă mai liniștită, nu mai era încremenită de durere. Iar în spatele ei era lordul Hastings – proaspăt ras, cu nasul drept și fără pălărie, cu părul zburlit după repriza de călărit. Își ținea în mână pălăria udă din care se scurgeau picături de ploaie. Sprâncenele lungi și negre formau o linie care îi brăzda fruntea. Încă arăta tânăr. Spre deosebire de rege, el rămăsese slab și apt de luptă. Isabel avu nevoie de o secundă sau două înainte să observe că cel mai bun prieten al regelui mort o cuprinsese pe Jane pe după talie.

Hastings încuviință din cap văzând-o pe Isabel și aerul de acceptare care se întipări pe chipul lui semăna cu un zâmbet. Întotdeauna îi plăcuse franchețea lui.

— Domnișoara Claver, spuse el în semn de salut.

Făcu și ea semn din cap, evitând privirea lui Jane.

— Lord Hastings, răspunse ea, străduindu-se să-și păstreze echilibrul vocii. Apoi, pe un ton neutru, către umărul lui Jane, conștientă că mâna lui Jane se așezase pe brațul lui Will Hastings, care o cuprinsese de talie; conștientă de privirea umedă din ochii surorii ei: Ar trebui să mă întorc pe strada Catte. Bătrânele mele doamne au nevoie de mine.

Fu uimită să vadă că buzele lui Jane încep să schițeze o replică.

— Cred că pe Anne Pratte o s-o găsești în fața casei, spuse ea, fără pic de răutate. De când ai venit stă acolo la fereastră și se uită la noi. Uite-o. Ne mănâncă de vii. Pe tine te așteaptă. E îngrijorată.

Isabel aruncă o privire către fereastră după ce porni spre ușă. Era adevărat. La fereastra casei de vizavi se zărea o umbră. Jane bănuise că este Anne Pratte. Chiar și

acum avea un spirit de observație mai ascuțit decât Isabel. De ce s-o fi gândit Isabel că avea nevoie de protecție?

Când ieși din cameră nu avu nevoie să se întoarcă pentru a vedea ceea ce știa că se întâmplă, că Jane se săruta deja cu lordul Hastings.

***

— A, în sfârșit, ai sosit, dragă, spuse Anne Pratte relaxată când o văzu pe Isabel chinându-se să-și păstreze echilibrul pe strada umedă. Nu părea cătuși de puțin preocupată de coincidența de a se afla acolo exact când Isabel ieșea din casă. Avea în mână o legătură și o bucată de sac peste cap. Acum putem merge împreună. Eu tocmai mi-am luat câteva lucruri de acasă...

Isabel oftă și luă legătura. Mintea ei era copleșită de atâtea gânduri, încât nu mai era loc și pentru enervare. Dar nu voia să o lase pe Anne Pratte să aibă mereu ultimul cuvânt. Când femeia mai în vârstă o întrebă pe un ton degajat, după ce porniră împreună la drum cu capetele acoperite de pânza de sac:

— Omul care a intrat în casa surorii tale nu era lordul Hastings? Isabel se făcu că nu aude.

Continuă să meargă, simțindu-și hainele tot mai ude, ignorând picăturile de ploaie care șiroiau printre firele descusute ale pânzei de sac și îi intrau în ochi. Era conștientă că Anne Pratte o privea cu atenție.

— Pari șocată, o auzi spunându-i cu vocea ei slabă. Continuă să pășească. Să nu fii. Merse mai departe. Are nevoie de un protector nou. Isabel merse în continuare, ca și cum nu ar fi auzit vocea de lângă ea, întrebându-se de ce picăturile care i se prelingeau pe obraji erau fierbinți și sărate.

— De obicei, fetele de vârsta ta nu înțeleg. Tu n-ai crescut pe vreme de război. Cum ai putea înțelege? Dar să știi că nu e o proastă, spuse Anne Pratte, aproape ca și când ar fi vorbit cu sine însăși. Treptat, fără să-și ridice privirea spre ea, Isabel se pomeni că o ascultă. Eu una o înțeleg. Sunt bătrână. Și noi, bătrânii, am crescut toți în teamă și nesiguranță. Când era război, în orice clipă te putea înghiți necunoscutul și nu uitai asta niciodată. Pe vremea când te nașteai tu, eu eram fată mare. Atunci când garnizoana regelui Henric din Turn a întors armele împotriva noastră, ca să forțeze întreaga Londră să susțină Casa de Lancaster. Bineînțeles că n-a fost așa, și în schimb toată Londra a devenit susținătoarea casei de York. Toți, până la unul. Bărbați și femei. Ne săturasem: vapoarele nu mai veneau; tribunalele erau pline de băieți de bani gata; drumurile, înțesate de bandiți și tâlhari. Așa că am ieșit cu toții să luptăm pentru ducele de York. Tatăl meu, om bătrân, era unul din bărbații care baricadau Turnul. Și când regina franceză și-a adus armata la porți – erau de undeva din nord, lumea spunea că urlau în loc să vorbească, ca fiarele din fundul iadului – tatăl meu a fost unul dintre londonezii care s-au dus la ei și le-au spus că refuzăm să deschidem porțile pentru acea femeie. Nimeni nu știa ce o să se întâmple. A fost îngrozitor; dar nu ca înainte, ca în celălalt război, când ne-am predat. Acum nu mai așteptam să vină moartea; făceam ceva, luptam. Până la urmă, ei au fost cei care au cedat, nu noi. Oamenii din nord și regina Franței. Au plecat și duși au fost. Am câștigat noi – oamenii simpli din Londra. Așa de curajoși am fost. Și când ducele

de York a venit la sfârșitul verii în fruntea armatei lui, l-am lăsat să intre. Noi l-am ales. Așa s-a făcut că l-am avut rege pe bunul Eduard, Dumnezeu să-l odihnească, și toți anii ăștia de pace și prosperitate de care ne-am bucurat până acum sub el i-am trăit. Își făcu semnul crucii. De asta știu cum e să-ți fie frică dacă nu-ți iei măsuri să te protejezi.

Isabel se uită pe furiș la Anne Pratte. Fața bătrânicii era la fel de calmă ca și vocea ei; ochii ei însă erau injectați de furie.

— N-ar fi trebuit să fiu mătăsară, să știi, zise Anne Pratte pe neașteptate. Tatăl meu m-a dat la o mănăstire de maici – franciscană. Dar apoi sora mea a murit. O chema Alice. A lovit-o o săgeată cu foc, una din săgețile pe care le-au tras în noi în neștire. Lancasterienii. I-a intrat în mână, s-a oprit acolo și a continuat să ardă. Nu puteai s-o stingi. Am încercat, dar dacă turnai apă ardea și mai tare. N-o să uit niciodată cum a urlat de durere. Toată noaptea. Tata s-a dus și a început să-i ajute pe oamenii de la Turn abia după ce ea a murit, Dumnezeu s-o odihnească. Până la urmă au pus mâna pe comandantul garnizoanei: lordul Scales. L-au prins când încerca să fugă pe Tamisa deghezată în femeie. L-au recunoscut barcagiii. I-au lăsat cadavrul la biserica St Mary. Ne-a dus tata să-l vedem și noi. Avea urme de cuțit pe tot corpul. Muște. Oamenii îl scuipau. Și mama a scuipat. Eram singurul copil pe care-l mai aveau. Așa că în loc să fiu mireasa lui Cristos, m-a trimis să fac ucenicie la firma lui John Large. Și m-am măritat cu William. Zâmbi, dar pe fața ei se putea citi o urmă de tristețe. Și am fost fericită cu el.

După care adăugă:

— Lumea zice că războiul e ca vântul. Aduce nori de furtună, dar și liniștea de după. Când trăiești în umbra morții parcă te simți mai plin de viață. Profiți de prima șansă care se ivește; nu te gândești de două ori. Și lucrurile se schimbă așa de repede, că și dacă tot ce credeai că ai pe lume dispare într-o clipită, ți se împlinesc alte și alte visuri. Dacă știi să te miști repede. Jane a ta știe să se miște repede, încheie ea, luând-o pe Isabel de braț. Întotdeauna a fost o inimoasă. Pe tine te-a ajutat să-ți îplinești visurile. Pe noi toți. Poate că acum a venit rândul ei să-și îndeplinească visurile.

Isabel dădu din cap aprobator de mai multe ori în timp ce mergea, cu ochii încă ațintiți înainte. Căldura brațului lui Anne Pratte era liniștitoare. Se gândea la visul pe care voia să-l vadă îndeplinindu-se.

William Hastings închise ochii o clipă, întrerupând orice legătură cu tot ce era în jur. Nu rămăsese decât gura lui Jane, care îl săruta fierbinte pe piept, și părul lung care se unduia sub gura lui, senzația uimitoare a pielii de femeie. O ținea strâns îmbrățișată. Clipe de liniște pe care nimeni nu avea dreptul să le întrerupă.

Venise aici în pas de galop de la Westminster, iar cei din suita sa rămăseseră în urma lui. Era lac de sudoare când intrase pe ușă; a mers dintr-un capăt la celălalt capăt al camerei și și-a amintit ce se întâmplase în acea dimineață. Nu i-a spus niciun cuvânt când a dus-o în brațe la etaj. Nici nu trebuia să-i fi spus ceva. Era momentul pe care amândoi îl așteptau de ani de zile.

El își deschise ochii. Era încă lângă el, iar pielea ei era moale și catifelată ca puful de lebădă.

A, deci nu e un vis, își spuse el în gând după ce timp de o clipă îi reveni simțul umorului, pe care credea că îl pierduse. Însă aceasta însemna că ceea ce se întâmplase mai devreme nu era doar un coșmar.

Se ridică în capul oaselor, brusc, ridicând-o și pe ea odată cu el, iar ea își lipi din nou corpul de al lui și el o atinse cu o mână pe coapsa de culoarea piersicii. Părul ei se revărsă pe umerii lui. Ea scoase un geamăt, la granița dintre o inspirație și un chicotit. Dar ochii care o priveau erau serioși.

— Ce este? murmură Jane acum, sărutându-l scurt pe buze de mai multe ori. Mirosea a flori. La ce te gândești?

Acum toate amintirile se năpustiră asupra lui; de ce se afla acolo. Strânse din dinți și își încleștă pumnii. Se chinui să-și domolească valul de furie, sau frică, orice ar fi fost nu mai conta acum, care urca în gâtul lui.

Regele era mort – regele alături de care luptase de atâtea ori, cu care împărțise atâtea paturi și amante și nenorociri, negura roșie a războiului și a dorinței carnale, cu mult înainte ca Eduard să devină rege sau să spere că va deveni rege, de când Will Hastings, un văr îndepărtat și nu foarte bogat, fusese prima oară băiat de onoare la o cununie. Cel mai drag prieten al lui.

Mai rău chiar. Moartea lui Eduard puna sub semnul amenințării pacea care rezistase timp de doisprezece ani.

Prințul de Țara Galilor – noul rege Eduard al V-lea – nu avea decât doisprezece ani, o vârstă deloc potrivită să devii rege nici în condițiile cele mai bune. Băiatul era acum la Ludlow, unde își avea cartierul general curtea lui separată, situată la granița cu Țara Galilor. Având în vedere toate slujbele solemne la care erau nevoiți să participe în fiecare oraș pe drum, ar fi avut nevoie de mai multe săptămâni să ajungă la Londra. Mai mult decât atât, până urma să ajungă la Londra, Eduard cel tânăr avea să rămână sub supravegherea tutorelui său, contele Rivers, omul acela viclean și parfumat, care spunea rugăciuni la tot pasul, om de litere, cu ochii lui migdalați și felul lui exagerat de elegant de a se exprima. Fratele reginei Elizabeth – pe deasupra, și Woodville.

Membrii clanului Woodville se insinuasera deja în toate ungherele și cotloanele curții regale. Aceasta după ce, la fel ca păienjenii sau scorpionii, își strecuraseră înăuntru regina lor. Din acel moment, aveau să fie și mai lacomi. Au început să-și dorească să dețină controlul absolut asupra noului rege, care era tânăr, slab și ușor influențabil. Sângele acestuia curgea și în venele lor.

Aceasta nu putea duce decât la un singur lucru: o luptă pe viață și pe moarte între rudele reginei și rudele regelui – adevărata nobileme a Angliei.

Hastings era singurul dintre oamenii regelui care se afla la Londra. Pe de altă parte, toată clica detestabilă a familiei Woodville, condusă de vechiul lui vrăjmaș, Dorset, se afla aici, gata să-l mănânce de viu. El avea să-i fie la fel de loial noului rege cum îi fusese și regelui care tocmai murise. Ce se întâmpla însă dacă noul rege era sub influența sa ori a celor din gașca Woodville Dorset, care voiau să-l omoare? Hastings își spuse în sinea lui:

— Sunt în pericol, după care își dădu seama că probabil spusese aceasta cu voce tare. Jane se uita lung la el. El o strânse ușor de umeri și apoi adăugă, încercând să îndepărteze din vocea sa orice urmă de panică: Mare pericol.

— Ce vrei să spui? îi șopti ea.

— Clanul Woodville, replică el, ridicându-se și frecându-și ochii cu mișcări apăsate, ca și cum acest gest i-ar fi potolit panica.

Hastings luase legătura chiar în acea dimineață cu Consiliul, însă la ședința pe care a convocat-o nu s-au discutat decât probleme administrative: cum să se procedeze pentru a-l înmormânta pe regele decedat și a-l încorona pe noul rege. Însă de îndată ce s-a uitat de jur-împrejurul mesei și a văzut acei ochi perfizi Woodville și strălucirea lor amenințătoare, care anunțau că acum nu mai erau doar rubedenii, în urma unei alianțe la care se ajunsese fără voia lor, ci rudele de sânge ale viitorului rege, Will a simțit că este în pericol. Clica lui Dorset era mai vădit pusă pe luptă. Chiar și piticul și bondocul doctor Morton, care în acea perioadă era creatura scoasă la suprafață de Regina-Văduvă Elizabeth Woodville, mersese cu pas țănoș nevoie mare să-și ocupe locul la masă, unde se așezase ca o gogoasă în tigaie, rânjind impertinent. Morton îl ura pe Hastings și nu pierdea nicio ocazie să-i arate acest lucru. Morton nu uitase niciodată că lui Hastings îi revenise sarcina de a-l acuza de înaltă trădare după răzvrătirea de la Warwick, când Morton fusese capturat în tabăra înfrântă, cea care susținuse Casa de Lancaster. Din fericire pentru Morton, soarta a fost mai blândă cu el, nu a mai ajuns în Turn și a scăpat cu viață. De atunci devenise altul și un susținător înfocat al familiei Woodville. Uitându-se la silueta pricăjită a lui Morton, înveșmântat în robă preotească, un balon plin de maliție gata să plesnească în orice clipă, Hastings își spuse în gând: Ar fi trebuit să-l termin mai demult. Încă o greșeală a mea.

Hastings ceruse Consiliului să-l numească pe Richard, ducele de Gloucester, Protector al Angliei până când Eduard avea să împlinească cincisprezece ani și putea conduce regatul de unul singur. Așa ar fi fost corect. Dickon era unchiul băiatului; prințul senior cu sânge de York.

Însă membrii Consiliului l-au refuzat. Au votat în schimb un fel de consiliu regent – controlat, firește, de clica Woodville.

Văzând că Hastings își ține cumpătul, Dorset a început să se holbeze la el cu o privire lipsită de orice expresie. Și-a împins bărbia înainte și s-a aplecat în față peste brațele celor care își strângeau mâinile. Nu și-a dezlipit nicio clipă ochii de Hastings. Și, dintr-o dată, privirea lui tâmpă s-a transformat în privirea unui om gata să ucidă; privirea lui l-a fixat pe Hastings atât de mult, încât acesta avu impresia că are de gând să-și scoată sabia chiar în acel moment să-l omoare.

În cele din urmă, Dorset s-a mărginit să spună:

— Acum haideți să stabilim o dată pentru încoronare. Apoi, încă holbându-se la Hastings: Eu propun să aibă loc la mijlocul verii. De Sfântul Ioan.

— Nu putem hotărî noi asta, obiectase Hastings. Nu în lipsa lui Gloucester.

Însă Dorset nu-i răspunse decât aruncându-i încă o privire plină de malițiozitate. Hastings credea că fostul moșier de provincie va profita măcar în ceasul al doisprezecelea de șansa de a-și corecta comportamentul și se va debarasa de impertinența sa de om prost crescut. El însă și-a țuguat buzele drept răspuns și a spus marțial, parcă savurând fiecare cuvânt pe care îl rostea:

— Suntem și noi destul de importanți să luăm decizii fără unchiul regelui.

Acum Jane se afla în fața lui și îi dădea mâinile la o parte de pe ochi. Se miră să

constate cât de mult își încordase mușchii.

Îi spuse lui Jane:

— Dorset vrea să-l controleze pe rege și îmi vrea sângele.

Ea murmură cu o voce neliniștită. Dar ea îl alesese pe el, nu pe Dorset; putea avea încredere în ea.

El continuă:

— Am țipat la el în fața Consiliului. I-am spus că e insolent și depravat. Am spus că sângele Woodville e prea decăzut ca să conducă Anglia. Apoi am plecat.

Ochii ei se deschiseră larg. Se lăsase pradă furiei și trântise ușa încăperii unde se desfășurase întâlnirea Consiliului. Dar nu simțise fiorul temerilor decât atunci când, în anticameră, un scrib i-a arătat, ferindu-se de alți ochi, decretul primit de la Dorset cu ordinul să îi facă o copie. Documentul – pe care Dorset voia să-l semneze cu înscrisul „cumnatul regelui” – îl autoriza pe Sir Eduard Woodville să conducă pe mare flota regală. În cazul în care un Woodville prelua controlul flotei, Hastings avea să piardă orice legătură cu baza puterii sale militare din Calais. Ar fi fost distrus. „Mulțumesc”, îi spusese el scribului pe care îl treceau toate nădușelile. Hastings rupsese pagina lui Dorset și dictase propriul său contra-ordin adresat flotei – *Nu părăsiți portul*. Bărbatul a zbughit-o înapoi la biroul lui cu ștampila lui Hastings în mână și cu un amestec de ușurare și teamă în privire. Hastings a așteptat, făcându-și de lucru cu mânerul sabiei. Apoi a semnat. După care a luat cel mai iute cal pe care l-a putut găsi acolo și a pornit în galop pentru a ajunge cât mai repede la Londra, lângă port.

Venise aici pentru că Jane era aici. Însă ca să fie sincer până la capăt, trebuia să recunoască faptul că nu dorise să se ducă la el acasă, pe Paul's Wharf. Chiar și simplul gând de a se duce acolo îl indispucea și îi făcea părul măciucă. Își trimisese suita acolo. Cu Jane se simțea mai în siguranță.

Gândurile acestea nu le putea însă destăinui nimănui. Nu a spus decât:

— Nu mă pot lupta cu toți în același timp. Sunt singur. Trebuie să-i trimit vorbă lui Dickon.

Probabil că și ea se simțea la fel de singură în fața dușmanilor, fără Eduard, ca și el; la fel, gata să tresară la cel mai mic zgomot. El o privi lung și își spuse că își dorea să rupă orice legătură cu lumea din jur și să stea aici, lângă ea, până la sfârșitul vieții. Chipul ei angelic îl făcea să se simtă, brusc, îmbătrânit. Sătul de politică, de militarie, de bunăvoință, de trădarea care părea că-i pândește pe toți cei născuți să trăiască sub semnul armelor. Se zicea că nu e bine să faci parte din pătura socială a celor care asigurau servicii, însă experiența lui personală îl făcuse să descopere că neguțătorii produselor de bază de la Calais erau oameni cinstiți și prietenoși. Iar Jane nu putea fi comparată cu nimeni. Soția lui Hastings murise demult. Nu fusese mai mult decât o căsătorie de conveniență: fusese o fată de viță nobilă, avea 400 de lire pe an și era cea de-a cincea soră a contelui de Warwick – o modalitate prin care el devenea prin alianță întâiul văr primar cu Eduard. Acum nu-și mai amintea aproape deloc de ea. Nu avea păr care strălucea ca firele de aur în lumina soarelui și nu îl privise ca Jane, cu ochi de smarald plini de fericire. Nu cânta niciodată aidoma unui înger. Nu făcea glume care amuzau fără să rănească pe nimeni. Nu râdea ca o zeiță și nu dansa cu grația unei lebede. Nici celelalte femei nu avuseseră astfel de

calități. Jane era singura femeie lângă care simțea că trăiește a doua primăvară din viața lui. Nu ar fi fost deloc nefericit dacă soarta l-ar fi constrâns să devină chiar și cel mai umil dintre neguțători, își spuse el în gând, dacă așa ar fi putut să se însoare cu ea, ca să se elibereze, o dată pentru totdeauna, de umbra sabiei.

Cu glas blând, Jane zise:

— O să-ți gălesc hârtie și toc. Vocea ei era calmă și îi insuflă putere. Îi întinse hainele și apoi se îmbracă și ea. Acum poți să scrii scrisoarea.

Isabel se trezi la miezul nopții.

Groaza care îi alungase somnul nu voia să o părăsească.

Se ridică în picioare. Aprinse o lumânare din tăciunii din cămin. Frica din sufletul ei se contură mai clar.

Acum, că regele murise, ce se va întâmpla cu contractul ȣesătoriei de mătase? Și cu casa?

Mintea ei zbură spre nord, acolo unde se afla Dickon. Ce bine ar fi fost să fie și el aici! Ce bine dacă ar fi putut-o sfătui ce să facă!

Mușcându-și buzele, căzu în genunchi.

Isabel merse să se întâlnească cu Jane în zorii zilei. Anne Pratte îi spusese să treacă pe la ea. „O să vrea să se vadă cu tine”, zisese ea, fără acea căutătură chiorășă care ar fi făcut-o pe Isabel să refuze – și o însoți din nou pe aceasta până la Old Jewry.

După ce ieșiseră din casă, Isabel o întrebă cu o voce cât mai calmă cu putință:

— Acum că regele a murit, mai este valabil contractul pe care l-am încheiat cu el?

Vocea lui Anne Pratte sună la fel de calm:

— Nu știm, răspunse ea, privind drept înainte. Alice crede că nu.

Deci vorbiseră deja pe tema asta, și-a spus Isabel mirată în sinea ei, cu admirație. Încă mai putea învăța multe lucruri de la ele; aveau o experiență care ei îi lipsea, aceea de a fi trăit în vremuri tulburi.

Simți că Anne Pratte o strânge de braț cu mâna.

— Dar deocamdată nimeni nu o să înceteze cu plățile, continuă vocea suavă ca de bebeluș a lui Anne. Totul va continua așa cum este în prezent, din inerție. Și odată ce lucrurile se așază pe un nou fâgaș, dacă nu sunt așa cum ți-ai dori tu, atunci o să te poți bizui pe legătura ta cu prințesa Elizabeth. O poți ruga să te ajute. E sora regelui și asta oricum înseamnă ceva.

Isabel insistă:

— Și dacă Goffredo vine deja aici?

— Alice i-a scris ieri; i-a spus să nu se grăbească până nu se mai liniștesc puțin lucrurile, spuse Anne, iar în vocea ei nu se auzea nici urmă din disperarea pe care Isabel o auzise clar în întrebarea ei. O să fim mai siguri după ce oamenii o să înceteze să alerge ca nebunii, ca găinile înainte de tăiere. Strânse tare brațul lui Isabel. Fii optimistă, spuse ea. Ți-am spus asta de o mie de ori. Și nu te mai gândi la lucrurile astea acum. Și așa sunt prea multe alte lucruri la care să ne gândim.

Isabel făcu un semn aprobator cu capul, parcă mai încurajată de vorbele acesteia. Dar imaginea tainică a lui Dickon din sufletul ei îi inspira și mai multă încredere. Oricum, Anne avea dreptate; acum nu mai putea face nimic.

Făcând un efort să îndepărteze toate gândurile negre, se uită în jur. Pe străzi era prea multă agitație, prea mulți oameni. Chiar dacă piețele erau deschise, o mulțime de oameni nu făceau nimic, la fel ca ea și Anne. În schimb încercau să afle, fiecare cum putea, cum stau lucrurile, ca să se poată pregăti pentru cine știe ce eveniment neprevăzut dacă ar fi venit asupra lor. Toți păreau că umblă după ceva anume pe străzile umede, că urmăresc un scop numai de ei știut. Gospodinele se gândeau concentrate la ce puteau să mănânce dacă nu mai puteau găsi mâncare nicăieri, câte ouă mai rămăseseră de la Postul Mare; câți pești mai aveau, câte lemne și câtă făină.

Joan Woulbarowe, care mergea spre cămăruța ei cărând în spinare un sac de vreascuri, se opri o clipă și sâsâi spre ele:

— Ați mai auzit așa ceva? Cică familia Woodville a intrat în dormitorul regelui când încă mai zăcea mort pe pat și i-a furat toți banii și bijuteriile. Marchizul de Dorset. Scârba aia nenorocită de om.

— Tot ce pot spune e că sper ca ducele de Gloucester să ajungă aici înainte să mai auzim lucruri de felul ăsta, zise Anne Pratte solemn. Acum el e omul în care ne punem speranța. E cinstit, și nu numai atât. Și are în vine sânge regesc. E timpul să vină cineva să-i ia de păr pe oamenii ăștia și să-i dea cap în cap, să pună lucrurile la punct. Însă Joan se făcuse deja nevăzută, dispărând cu sacul în spinare pe o alee plină de băltoace. Isabel fu singura care auzi vorbele lui Anne, ea care se rugase toată noaptea să primească vești că Dickon a pornit spre sud. Și nu a scos niciun cuvânt. Și-a mutat doar grăbită privirea în altă parte, ca nu cumva privirea ageră a lui Anne să observe speranța care se întipărise pe chipul ei după ce gândul o dusesese la Dickon.

Ușa lui Jane s-a deschis înainte ca Isabel să aibă timp să ciocănească. Jane era îmbrăcată și avea capul descoperit. Era palidă la față. O trase repede înăuntru pe sora ei.

— Ce fericită sunt să te văd, murmură ea și Isabel văzu că ochii surorii ei străluceau de fericire înainte ca aceasta să o îmbrățișeze strâns. Îți mulțumesc că te-ai întors la mine.

Jane nu mai voia să-i dea drumul.

— Să nu mă acuzi, se auzi vocea ei peste umărul lui Isabel, printr-o revărsare caldă a părului. L-am iubit dintotdeauna. Știu că e o nebunie, dar sunt nemaipomenit de fericită.

Isabel îi sărută părul frumos și ciufulit.

— Înțeleg, îi șopti ea.

Jane își ridică timid privirea spre ea.

— Sigur mă înțelegi? spuse ea. Probabil că zări iertare în ochii lui Isabel. Apoi adăugă cu o voce mai relaxată: Intră, Will Hastings e aici.

Acesta mânca pâine și brânză în salonul cel mare. Scutul lui stătea sprijinit de bancă. Dădu mâncarea deoparte, se ridică și făcu o plecăciune când o văzu pe Isabel. Era mai slab, iar la tâmpile observă acum fire grizonate pe care ieri nu le băgase de seamă. Dar pe chipul lui nu mai zări acum expresia de mânie pe care o remarcase cu o zi înainte, expresie care la fel de bine ar fi putut fi provocată de frică.

— Domnișoara Claver, spuse el pe un ton neutru.

— Lord Hastings, răspunse ea la fel de neutru. Dar în ochii ei se vedea acceptul de a-l vedea șezând la masa surorii ei. Vă rog, continuați să mâncați.

Apoi el îi zâmbi larg; revenise la deschiderea și franchețea care îi plăcuseră atât de mult la el odinioară. Încă stând în picioare, el luă bucata de pâine și mușcă din ea.

Jane îl trezise din somn pe Hastings, când se băgă din nou în pat lângă el la prima oră din zi.

— A venit omul tău, îi zise ea. I-am dat scrisoarea ta. El mi-a dat asta pentru tine.

Era scrisoarea pe care el o așteptase de la Dickon, prin care acesta promitea sprijin nestrămutat pentru fiul lui Eduard și sprijin pentru el. Cuvintele din scrisoare îl calmaseră, îi îndepărtaseră groaza din suflet și îl ajutaseră să-și revină în fire.

Acum, uitându-se la sora lui Jane – ciudățenia asta de fată, aproape la fel de drăguță ca iubita lui, dar a cărei minte era ca a unui negustor care nu se gândește la nimic pe lumea asta decât la munca lui – constată mirat că e în stare chiar să zâmbească.

— Tocmai am primit vești de la ducele de Gloucester, îi spuse el, cuvintele abia auzindu-se din pricina faptului că mesteca. Chiar în clipele acestea ține la York o slujbă de comemorare pentru Maiestatea Sa. După aceea pleacă din nou la drum, chiar în după-amiaza aceasta. Vine spre sud.

Se bucură când o văzu pe Isabel că pune o mână pe masă, ca și cum ar fi vrut să-și păstreze echilibrul, să nu cadă. Să vadă câtă ușurare aduseseră aceste cuvinte pe chipul ei. Avea să transmită mai departe vestea. Avea să le-o spună oamenilor din City.

Și continuă, de data aceasta ceva mai repede:

— O să treacă ceva timp până ajunge la Londra, trebuie să parcurgă mai multe orașe și în fiecare participă la o slujbă de pomenire. Însă ducele a jurat să fie loial față de noul rege. A trimis o scrisoare la Consiliu în care scria că jură să rămână fidel, Doamne ferește să se întâmple așa, și în cazul în care peste regat ar domni o fată. Lucrul acesta ar trebui să-i calmeze pe toți oamenii aștia de aici.

Prințesa stătea nemișcată în rochia argintie pe care mama ei hotărâse că trebuie să o poarte cu ocazia încoronării fratelui ei. De când sosise Isabel, nu scosese niciun cuvânt. Nici măcar nu se uita la Isabel, care stătea ingenuncheată în fața ei și-i cosea tivul. Dar Isabel o cunoștea mai bine acum, știa cum se comportă și nu se mai simțea umilită când era ignorată. Prințesa se uita pe fereastră, spre locul unde mama ei, slabă și încordată, îmbrăcată într-o rochie neagră de catifea, discuta parcă în șoaptă cu marchizul de Dorset. Isabel aruncă și ea o privire pe furiș spre el. Era încă la fel de blond ca Jane, dar părea la fel de agitat și furios ca Hastings în seara precedentă.

Nu sunt copleșiți de durere. Sunt îngroziți de spaimă, își spuse Isabel în gând. Ridicându-și privirea spre prințesă, observă tot în sinea ei că nici nu e de mirare că e așa tăcută. Cele două figuri, regina și Dorset, puteau da oricui fiori de groază.

— Înălțimea Voastră, spuse ea, la Londra umblă vorba că ducele de Gloucester a

jurat loialitate Maiestății Sale, fratele Înălțimii Voastre.

Voia să îmbărbăteze sufletul necăjit și slab pe care îl ghicea în spatele acelor ochi goi de orice expresie. Ea continuă:

— Se spune că a făcut legământ chiar, dacă Doamne ferește se întâmplă ca fratele Înălțimii Voastre, Maiestatea Sa, să moară, că va jura loialitate față de Înălțimea Voastră dacă ați fi cea care moștenește tronul.

După care își ținu răsuflarea.

Elizabeth își coborî privirea la ea, foarte încet. Preț de o clipă, Isabel fu descumpănită de răceala de gheață pe care o văzu pe acel chip tânăr. Fusese nebună să pornească discuția. Acum o să o dea afară, tocmai când poate într-adevăr urma să aibă nevoie de prințesă. Stricase tot.

Apoi își dădu seama că prințesa plângea. Fața ei era nemișcată, dar lacrimile strălucitoare îi șiroiau valuri-valuri pe obraji.

Cu voce sugrumată, ea spuse:

— Dar Maiestatea Sa, mama mea, îl urăște pe ducele de Gloucester. Spune că vrea să o distrugă, pe ea și pe toate rudele ei. Pe frații ei. Pe frații mei. Pe mine.

Isabel era atât de uluită, că nu știa cum să răspundă. Aceasta să fi fost oare cauza fricii care o copleșea pe copilă? Dickon? Apucă mâna regală aproape inertă și șopti:

— Haideți, calmați-vă, nu o să se întâmple nimic rău și, după câteva clipe în care prințesei într-adevăr nu i se întâmplase nimic rău, adăugă: Lumea spune altceva, că totul va fi bine pentru că ducele va pune lucrurile la punct.

În cele din urmă, încrederea ei o molipsi și pe prințesă. Simți o oarecare apăsare în mâna ei. Elizabeth înghiți în sec și îi căută privirea.

— Serios, se spune așa ceva? întrebă prințesa în șoaptă. Tu crezi lucrul acesta?

Isabel făcu semn aprobator cu capul și avu o senzație extraordinară de ușurare în tot corpul. Nu stricase tot, în fond; acum vedea că prințesa începe să-și deschidă sufletul în fața ei. Elizabeth clătină apoi din cap, dar Isabel nu-și dădu seama dacă gestul respectiv arăta neîncredere sau doar dacă voia să-și îndepărteze lacrimile de pe față. Încet, Isabel îi dădu o bucată de pânză. Sora viitorului rege se șterse pe față și își suflă nasul. Treptat, lacrimile se opriră.

Isabel mai avea de îndeplinit o sarcină la Westminster. În drum spre casă, ea intra în capela St Stephen și se alătură mulțimii de oameni uzi de ploaie care stăteau la rând să se închine și să se roage în fața sicriului în care fusese depus corpul îmbălsămat al regelui. Oamenii încă povesteau unii altora cum Dorset îi furase acestuia bijuteriile și banii când regele zăcea pe patul de moarte.

Poate ceea ce spuneau era adevărat. Ea se uită la fața lui Eduard, întoarsă în sus, o față de pe care dispăruse bine-cunoscutul farmec și a cărei frumusețe era acum la fel de lipsită de sens ca aceea a unei statui. Se miră să constate cât de rigidă era, o senzație extrem de ciudată. Mulțumesc, își spuse ea în gând, sărutând podeaua; nu îi mulțumea trupului fără viață din fața ei, ci regelui viu, așa cum și-l amintea – bărbatul a cărui amabilitate față de comercianți se manifestase, în cazul ei, printr-o generozitate aproape inimaginabilă. Se rugă ca minuțiosul contract semnat de Eduard să fie onorat de fiul său. Se rugă ca Dickon să sosească acolo cât mai curând

și s-o ajute ca viitorul să-i aducă împlinirea visului ei de mătase. La sfârșit, se rugă numai pentru Dickon și pentru sosirea lui grabnică.

În zilele următoare, încrederea lui Isabel că Dickon va veni și va rezolva toate problemele a început să-i însuflețească și pe oamenii din jur.

Regele a fost înmormântat repede (trupul lui nu a fost păstrat în condiții prielnice pentru a aștepta sosirea la Londra a noului rege sau a ducelui de Gloucester). Piețele au început să funcționeze conform programului normal. În ciuda zvonurilor de la început, când se spunea că familia Woodville încercase să preia controlul asupra flotei, acum se părea că până și curtenii se înduplecaseră să-și amâne certurile, așteptând ca normalitatea să-și reintre în drepturi prin înscăunarea unui nou rege.

Singurele lacrimi pe care Isabel le mai putea vedea vărsate pentru regele mort erau acelea ale prințesei, în timpul probelor din zilele ce au urmat, când i-a ajustat rochia de încoronare. Isabel era foarte blândă cu Elizabeth, fiindcă își spunea că poate mai târziu va avea nevoie de ea.

— Încercați să scăpați de amărăciune, o să vă simțiți mai bine, i-a șoptit ea de mai multe ori, în timp ce prințesa stătea în picioare nemișcată, țeapănă ca un băț, cu lacrimile șiroindu-i pe obraji.

În aer se simțea sosirea verii. Londonezii au fost suficient de liniștiți ca să sărbătorească ziua de Armindenii dansând în jurul pomului împodobit cu flori. Isabel, Alice și familia Pratte s-au plimbat pe străzile aglomerate, lingându-și de pe degete urmele de grăsime de porc, privindu-i pe dansatori și ascultând discuțiile oamenilor plini de speranță. Din zi în zi se aștepta aducerea pe tron a regelui. Ducele trebuia să sosească și el în orice moment, încoronarea urma să aibă loc înainte de sfârșitul lunii. Păstrându-și credința aveau să aibă un nou rege.

Atât de puternic se înrădăcinase ideea că ducele de Gloucester era cea mai bună șansă a regatului de a avea siguranță și ordine în perioada de tranziție a puterii care se prefigura în acele zile, încât paznicii de la Westminster nu păreau deloc îngrijorați, în dimineața după ziua de 1 mai, de povestea pe care și-o spuneau unul altuia. Când Isabel coborî din barcă, la porți se strânsese o mulțime de vizitatori care ascultau și ei.

În timp ce majoritatea concetățenilor săi dansau nevinovați în jurul pomului de Arminden, ducele de Gloucester traversase rapid ținuturi întinse însoțit de armata lui și îl capturase pe rege. Gloucester și prietenul lui, ducele de Buckingham, îi arestaseră pe cei doi unchi Woodville care călătoreau împreună cu regele. Conform anunțului făcut de ei, contele Rivers și Richard Grey puseseră la cale uciderea lor. Membrii familiei Woodville și șambelanul regelui, pe numele lui Thomas Vaughan, au fost trimiși la Pontefract sub escortă militară.

— E un om de acțiune ducele de Gloucester, spuse un paznic pe un ton admirativ. Nu-și pierde vremea cu fleacuri.

Iar tovarășul lui adăugă:

— Dacă ar fi după mine, cred c-a venit vremea să le taie capul la toți ăia din neamul Woodville. Ai auzit de Dorset, cum s-a dus și și-a băgat mâna în cufărul regelui când omul nici nu-și dăduse sufletul încă? Și, după ce rosti această întrebare, își trecu cu un aer fericit un deget de-a curmezișul gâtului. Printre ascultători se auzi un murmur general de aprobare.

Șeful paznicilor se aplecă spre Isabel, care încă aștepta să-și revină după poveștile auzite din gura gardienilor.

— Așa că nu știu de ce ați venit aici, doamnă, nu știu ce treabă aveți aici tocmai azi, zise el, parcă bucurându-se că o vede atât de nedumerită. Cred că nu aveți impresia că prințesa dumneavoastră e încă aici, nu? După care clătină hotărât capul. O, nu. Mama ei e mult prea șmecheră. Până la urmă, e o Woodville, nu? A tulit-o peste drum, la Abație și la adăpost, împreună cu copiii și toți ceilalți, imediat după ce-a auzit. În miez de noapte. A fost ca o răscoală a bătrânilor, asta a fost.

Isabel s-a îndreptat spre turnurile gemene ale Abației cu senzația că dintr-o clipă în alta va leșina.

Nu știa ce să înțeleagă din tot ce se auzea. Îndoielile și temerile îi chinuiau sufletul și nu putea să scape de ele. Să fie adevărat? Oare într-adevăr Dickon a fost în pericol să fie omorât? Ce punea la cale?

Deocamdată era mult mai ușor să se concentreze la ce putea face aici. Regina Elizabeth Woodville era probabil în casa de la Abație, unde se mai adăpostise o dată, în timpul rebeliunii de la Warwick, în perioada când soțul ei fugise peste hotare. Regina îl născuse pe fiul ei, Eduard, chiar în acea casă; băiatul care în prezent era considerat rege. Poate că și prințesa Elizabeth își amintea frânturi din acele vremuri, când abia făcea primii pași, într-o copilărie ce debutase cu un prizonierat voluntar.

Ce senzație înfiorătoare o fi trăind acum, când s-a întors în acea casă.

Era puțin probabil ca membrii familiei Woodville să fi luat cu ei, așa înspăimântați cum erau, rochia de încoronare a lui Elizabeth când au plecat în grabă din Westminster. Era chiar și mai improbabil ca prințesa să dorească să facă o probă în aceste condiții. Însă toate acele lacrimi vărsate în liniște de prințesă de la moartea tatălui ei lăsaseră o urmă adâncă în inima lui Isabel.

Chiar dacă nu putea să lucreze nimic, cel puțin se cădea să meargă la nobila ei clientă și să încerce să-i aline suferința.

Cu toate acestea, îi era groază să vadă teama întipărită pe fața fetei. Astfel că fu bucuroasă când după următorul colț de stradă zări, la o anumită distanță de ea, figura mai familiară a lui Will Caxton. Acesta asculta o femeie din piață, care gesticula agitată în timp ce vorbea; apoi, dând din cap în sus și în jos, în mod evident alarmat, el a cumpărat toate pâinile din coșul femeii și a început să și le vâre în sacul deja aproape plin pe care îl căra în spinare. Ea își iuți pasul, mirată să simtă cât de puternic îi bătea inima, și strigă cât putu de tare:

— Will!

Aproape fără răsuflare, acesta începu să meargă alături de ea, chinuindu-se să țină pasul.

— Ai auzit? întrebă el, făcând ochii mari. Conte Rivers. Cel mai bun client al meu. Prizonier.

Ea îi aruncă o privire piezișă. Nu-și dăduse seama că va interpreta astfel situația. Dar bineînțeles că avea tot dreptul să o facă.

— O să-l omoare, nu-i așa? întrebă Caxton, foarte îngrijorat. Gloucester o să-l omoare.

Isabel zise, cu voce ezitantă:

— Dar Rivers avea de gând să-l ucidă pe ducele de Gloucester... așa se spune...

— Se spune, repetă Caxton și apoi scuipă. Adică Gloucester spune asta. Și e normal, de ce n-ar spune, nu crezi?

Era ultimul lucru pe care și l-ar fi dorit să-l audă. Nu de la Will, al cărui sfat îl căuta întotdeauna și în a cărui înțelepciune avea cea mai mare încredere. Cele câteva vorbe schimbate cu Will au cristalizat neliniștea ei vagă și i-au dat o formă clară. Simțind că i se face brusc rău, se opri din mers. Îl privi fix în ochi și îl întrebă:

— Crezi că e o minciună?

— Cred că vrea să-l ucidă, asta cred, răspunse Caxton, mirându-se parcă că Isabel își mai pierde vremea punând astfel de întrebări. Bineînțeles că vrea. Și de ce să nu vrea să-l ucidă? E o bestie ambițioasă și însetată de sânge. Mereu a fost așa. Și acum nu-l mai poate opri nimeni.

Ea clătină din cap.

Caxton o privi nervos. Văzu cum frica se transformă pe chipul lui în mânie.

— Uite ce e, știu că-n ultimul timp toată lumea vorbește de el ca și cum ar fi un fel de Mesia în carne și oase, spuse el, și numai Dumnezeu știe de ce. Dar tu nu ești proastă, n-ai cum să crezi balivernele astea. Știi la fel de bine ca mine ce și cine e. Cine crezi că l-a omorât pe ducele de Clarence? Și pe bătrânul rege Henric?

Ea dădu din nou din cap, refuzând să accepte spusele lui – erau doar niște zvonuri vechi pe care le tot repeta, nimic altceva – dar simți mușcătura fricii

cuibărite în sufletul ei.

Caxton continuă cu încăpățănare:

— O să-l omoare pe Rivers, îți spun eu c-o să-l omoare. Și acum că a pus mâna pe rege, cine poate garanta că nu o să-l omoare și pe el?

Simțindu-se atât de amărâtă încât abia mai putea să respire, ea mormăi, nedeslușit:

— Nu, te înșeli, sunt sigură că te înșeli.

Will Caxton se îndreptă și-și trase umerii în spate; un inger păzitor, bărbat înalt și neînfricat, partizan al dreptății. Apoi o întrebă:

— Iartă-mă, dragă, dar cum poți fi sigură de ceea ce spui?

Isabel simți că ochii i se umplu de lacrimi și umerii încep să-i tremure nervos. Își acoperi ochii cu mâinile.

— Pentru că îl cunosc, șopti ea printre lacrimi. Și știu că nu e... nu e...

După care începu să suspine atât de tare încât nu mai putu să facă niciun pas. Însă pentru un om vârstnic, Will Caxton avea reflexe bune. Înainte ca ea să-și dea seama ce se petrece cu ea, înainte chiar să observe starea de perplexitate din ochii lui, el o cuprinsese în brațe, o ștergea pe față cu o batistă și îi murmură la ureche:

— Hai, nu mai plânge... Nu-i de mirare, în perioada asta suntem toți cu nervii la pământ și, în timp ce îi îndrepta cu mișcări ușoare pașii către intrarea în taverna de peste drum, o întrebă: Cum adică îl *cunoști*?

Will Caxton nu a scos nicio vorbă după ce ea i-a povestit tot ce avea pe inimă, suspinând avan: întâlnirile pe furiș, firea de om bun a lui Dickon, care de altfel era și o persoană extrem de practică; cinstea lui și onoarea curată ca lacrima la care ținea atât de mult. Will a stat lângă ea, imperturbabil, și s-a minunat de spusele lui Isabel. După un timp, torentul explicațiilor ei s-a domolit. A tușit ușor și și-a șters ochii și nasul.

Când în sfârșit și-a luat inima în dinți și și-a ridicat privirea spre el, cu ochii umflați, văzu că acesta o privea cu un zâmbet și dând din cap, în sus și în jos, îi murmură pe un ton șăgalnic:

— O, voi, surorile Lambert... Voi faceți victime cu o singură privire, amândouă, nu-i așa?

— Poate ar fi fost mai bine să tac, șopti ea, simțind că inima i se face cât un purice când înțelese ceea ce făcuse. Să nu-i spui lui Alice, te rog, da? Și nici lui Jane.

Will făcu semn că gura lui va rămâne ferecată. Pe chipul său se vedea o expresie de amabilitate profundă, foarte asemănătoare cu dragostea.

Cu toate că o parte a ființei ei era îngrozitor de stânjenită, își dădu seama că starea sa de confuzie era dublată de o senzație de ușurare. Will nu era omul care să o judece aspru. Și gândul la Dickon îi accentuaseră și mai mult sentimentul de însingurare care o apăsa atât de mult în ultima vreme. Era bine să ai un prieten în care te poți încrede.

— Am încercat din răspuțeri să nu mă gândesc la lucrurile pe care tu mi le-ai spus; să fiu increzătoare, zise ea ca pentru a se scuza. Știu că tu ai aproape întotdeauna dreptate, Will. Dar de data aceasta, mi-aș dori așa de mult să te înșeli! Sper că mă poți înțelege, nu?

Will se uită la fața ei extrem de serioasă. Încuviință din cap și spuse pe un ton relaxat:

— Țin minte că m-am făcut de răs o dată, când m-am îndoit de judecata ta. Atunci m-am îndoit. Așa că o să am încredere că procedezi corect și acum; păstrează-ți credința și împărtășește-o și altora. Sper împreună cu tine că totul va fi bine.

Hastings avea o fire călită în numeroase bătălii pe viață și pe moarte și nu a trădat șocul pe care l-a avut citind scrisoarea pe care i-a arătat-o primarul Londrei.

Îl cunoștea bine pe Edmund Shaa. Un giuvaergiu îmbrăcat mereu elegant, acesta lucrase cu el la baterea noii monede. Hastings avea încredere în el. Singurul lucru de care nu era prea sigur era că nu pricepe bine sensul cuvintelor care i se părea că dansează în fața ochilor lui și pericolul care simțea că pândește în spatele acelor cuvinte.

Scrisoarea era de la Dickon și era adresată conducătorilor City-ului londonez. În ea se spunea că Dickon și regele se îndreaptă spre Londra.

— Se îndreaptă spre Londra, zise Hastings, și în acele clipe vocea îi era mai calmă decât sufletul, după care puse scrisoarea jos.

Observase lipsa de consecvență din scrisoare; poate că Shaa nu o observase. Poate că reușea să păstreze pentru el această observație, să se gândească mai bine ce însemna și ce măsuri trebuiau luate. Dar Shaa începu să se strâmbe.

— Scrisoarea vine de la Northampton, în timp ce ieri arestările au fost făcute mai aproape de noi, la Stony Stratford, spuse el, făcând o plecăciune cu o politețe de neguțător micos, refuzând însă să ia de bune cele citite. Moment în care se ridică întrebarea, chiar vine la Londra? Mai degrabă s-ar spune că-l duce pe rege undeva departe, nu îl aduce aici.

După care urmă o tăcere lungă.

Shaa insistă.

— Crezi că ducele vrea să încerce să pună mâna pe putere?

Nu, își spuse Hastings în gând.

Era imposibil să fii sigur. Nu voia să fie de acord cu această idee. Și totuși, tot ce se întâmplase în ultima perioadă părea să indice că acesta era adevărul.

Dacă Dickon pregătea o lovitură de palat, Hastings era nevoit să aleagă între vechiul lui prieten, fiul stăpânului său, acum moștenitor de drept al tronului și rege, și vechiul lui prieten și fratele stăpânului său. A lupta pentru un rege-copil însemna să te sinucizi. Nu voia să moară. O avea pe Jane. Cu toate acestea, era de datoria lui să-l aleagă pe copil, nu pe Dickon.

Fără tragere de inimă, își ridică privirea spre Shaa și acesta citi în ochii lui teama. După care îi răspunse:

— Nu știu.

Isabel avu senzația că poate mirosi teama copiilor. Toate cele șase odrasle din familia regală care stăteau la Palat – Elizabeth, cele patru surori mai mici ale ei, guvernanta care era așezată pe un taburet și o ținea în brațe pe Brigid, în vârstă de trei ani, și Richard, un băiat brunet, cu ochii mari, în vârstă de zece ani, duce de

York – ședea înghesuți încă din zori într-un salon mic care dădea spre curtea întunecată de lângă bucătărie. Ore în șir, singura lor preocupare fusese să se gândească la zile mai bune și să se uite de sus la ajutorii de bucătar și la gunoaiele strânse primprejur. Masa era plină de cupe goale și de resturi de mâncare nestrânse, ca și cum în toată agitația aceea nebună nimeni nu și-ar fi amintit să trimită un servitor să le strângă. Probabil că marginea uneia dintre pernuțele puse pe podea fusese ruptă de una sau două perechi de degețele.

Ochii tuturor copilașilor se îndreptară spre Isabel când aceasta fu poftită înăuntru și o însoțiră cuminți, fără niciun cuvânt, până când ajunse în dreptul lor. Două fete își făcură apariția de după o draperie. Văzând-o pe Isabel, rămaseră nemișcate, cu brațele lipite de corp și fața lipsită de expresie, uitându-se la ea cu ochi mari, în timp ce ea trecu pe lângă ele să ajungă la sora lor mai mare, prințesa Elizabeth, care stătea pe bancheta de lângă fereastră, se holba și ea la Isabel.

Foarte încet, ca și cum nu ar fi știut ce să facă, prințesa mai vârstnică se ridică în picioare. Isabel puse jos coșul cu ustensilele de cusut și făcu o plecăciune adâncă, murmurând: „Înălțimea Voastră”, străduindu-se să îndepărteze orice urmă de milă din vocea ei. Toți păreau extrem de neajutorați.

— Știu că nu o să doriți să lucrez astăzi, continuă Isabel, pentru că nimeni nu părea să dorească să spună vreun cuvânt, dar nu am putut merge acasă fără să trec să vă văd...

Prințesa Elizabeth spuse, parcă vrând să-și ceară scuze:

— N-am avut timp să aduc rochia. Își frământă mâinile. Arăta teribil de înspăimântată. Încerca totuși să fie corectă. O să trimitem mâine pe cineva să o aducă. După ce ne stabilim aici.

— Ei, nu contează, acum nu are importanță, zise Isabel, cât de încurajator putu. Să mai facem altceva azi?

Coșul ei era plin cu tot felul de lucruri utile unei croitorese: mătase, pânză de in, fire, ace, bucățele de diverse materiale. Dezveli coșul. Fetele cele mai mici se apropiară câțiva pași. Prințul Richard stătea în continuare jos, jucând arșice de unul singur, într-o doară, mișcând și lovind oasele între ele fără să le arunce și privind-o pe Isabel cu o față lipsită de orice expresie.

— Cu ce am aici am putea face niște păpuși, spuse Isabel, iar cercul din jurul ei se făcu ceva mai strâns. Ba pot chiar să vi le las vouă... camera asta e cam goală, nu credeți?

Până plecă, după o oră, copilele reușiseră să compună trei corpuri de om din bucățele de pânză, cu fețe cusute și cu fuste. Păreau în sfârșit mai liniștite, acum că găsiseră ceva de făcut, deși rămaseră în continuare foarte tăcute.

Băiatul se ridică în sfârșit în picioare și merse la Isabel abia când fetele mai mici luară două dintre păpușile terminate și începură să le facă să danseze una cu alta, zâmbind chiar din când în când. Ea încă ședea pe podea cu picioarele încrucișate, lângă coș, făcând ordine printre lucrurile rămase pe jos înainte să-și ia rămas-bun, neștiind dacă procedează bine sau nu.

Micuțul Richard îi puse mâna pe braț.

— Nu știm unde este fratele meu, zise el cu glas întretăiat de emoție. Vă rog... dumneavoastră ați auzit vreo veste despre el?

Ea simți că se pierde cu firea din cauza intensității privirilor ațintite asupra ei.

Prințesa Elizabeth vorbi și ea, pe aceeași notă distantă, cu o voce deopotrivă uluită și împăciuitoare, ca și cum ar fi dat explicații pentru cine știe ce cuvinte impertinente:

— Aici nu auzim nimic. Suntem cu totul izolați de lumea din jur.

Una dintre fetele începu să vorbească foarte repede, având întipărită pe față o expresie de uimire față de propria persoană:

— Doar ne-au trezit din somn și ne-au spus că suntem în pericol și ne-au adus repede aici. Pe întuneric. Noaptea. În hainele de noapte.

Și dintr-o dată parcă toți se îngrămădeau să vorbească.

— Au zis că unchiul nostru...

— Ducele de Gloucester...

— Și că i-a arestat pe ceilalți unchi ai noștri...

— Conte Rivers...

— Și l-a gonit pe fratele nostru, Eduard...

— Nimeni nu știe unde...

— Dar ce se mai spune acum?

Aveau ochi ca de cățeluși, blânzi și rugători.

Însă ea nu le putu spune cu mâna pe inimă nimic încurajator, în afară de ceea ce auzise în fața porților din gura paznicilor, și anume că fratele lor, Eduard, se îndrepta spre Londra, escortat de duce.

La care ei făcură semn că înțeleg și nu rostiră niciun cuvânt. Apoi nu au mai pus nicio întrebare în legătură cu unchiul lor Woodville.

— Aveți credință, le spuse Isabel cu o voce care parcă îl implora pe băiețelul a cărui mână se afla încă pe brațul ei și ai cărui ochi o priveau cu atâta insistență. Unchiul vostru Gloucester este un om bun. Toată lumea din Londra zice că e un om bun. Și nimeni nu se îndoiește că va face exact ce trebuie să facă. Îl va aduce în siguranță pe fratele vostru aici... pentru încoronarea lui... așa că nu trebuie să vă îngrijorați.

Băiatul încuviință din nou din cap, de această dată mai solemn. Isabel nu știa dacă acesta o crezuse sau dacă ea era singura care avea încredere în propriile ei vorbe.

Simți că nu mai poate suporta privirile lor. Se chinui să se ridice în picioare. Simți că mâna copilului alunecă și apoi se îndepărtează de ea. Ridică cea de-a treia păpușă, care era încă pe masă și i-o dădu băiatului să o țină pentru a-și ocupa mâna. Își zise că poate asta îl va calma puțin.

— Mulțumesc, spuse el. Dar când se întoarse să se mai uite la ei pentru ultima oară, din cadrul ușii, văzu că băiatul pusese păpușa jos și se dusesse din nou pe peticul lui de podea. Țăcănea iar arșicele cu mâna, lucru pe care-l făcu probabil și în continuare, cu ochii privind în gol, după plecarea lui Isabel.

Dar primele vești primite au fost bune. După una sau două ore, ea și Will Caxton se îndreptau cuprinși de neliniște spre casa Vespers de la Abație când au auzit vocea crainicului.

— Regele și ducele sunt la St Albans! țipa omul scuturând un clopoțel. St Albans,

un oraș la numai treizeci de mile de Londra. Regele va sosi la Londra mâine!

Oamenii care se opreau din drum și se adunau în grupulețe își ciuleau urechile să audă mai bine. După câteva clipe se auziră două-trei ovații anemice. Câteva aplauze răzlețe. Apoi vestea se răspândi cu repeziciunea focului peste o miriște uscată.

— Uite, vezi, îi șopti Will Caxton la ureche. Se pare că ai avut dreptate.

— Măcar puțină credință să ai, răspunse Isabel pe nerăsuflăte.

În definitiv, nu mai avea niciun motiv să se teamă. Prințesele aveau să se întoarcă la Palat. Urma să aibă loc încoronarea. În capul ei răsuna o voce cristalină ca de înger.

Au mers să mănânce la *Palisada Roșie*. Senzația de ușurare era prea puternică pentru ea ca să-i mai fie foame, chiar și înainte ca fiul hangiului, care le aduse la masă tocana de vită, să le transmită mesajul.

— Un bărbat mi-a dat un penny ca să vă spun că fierarul va trece pe aici când se va crăpa de zi, spuse el iute, ca și când ar fi recitat niște versuri.

Isabel simți privirea întrebătoare a lui Will Caxton.

— Ei bine, casa are nevoie de vătraie noi! protestă ea privindu-și lung cizmele și fără să vrea să recunoască nimic. Știa că el își dăduse seama că mesajul era de la Dickon. Nu se putu abține să roșească și nu reuși să-și înlăture de pe chip expresia de entuziasm.

Îi plăcea nespus de mult această cameră goală, cu pereții ei văruiți în culori pale. Când erau scăldați în lumina zorilor, pentru ea asta însemna însăși întruchiparea fericirii.

— Ce s-a mai întâmplat? șopti ea printre săruturi. Am fost foarte îngrijorată.

Dickon îi dădea jos fusta.

— Mai târziu, murmură el. A trecut prea mult timp.

Chiar și mai târziu, când el se ridicase în capul oaselor și se înveli cu pătura, iar apoi începu să vorbească, ochii îi străluceau și părea neobosit și plin de energie; rânjea de parcă s-ar fi bucurat că a reușit să facă cine știe ce miracol.

— Știam că totul o să fie bine de îndată ce ajungi aici, spuse ea pe un ton scăzut, sărutându-i mâinile cu recunoștință. Observând imediat dungile negre de pe mâinile lui, izbucni în râs și îi împinse mâinile într-o parte. Deși e adevărat că niciodată până acum nu te-am văzut atât de murdar.

La care el izbucni într-un hohot de râs care semăna foarte mult cu un lătrat.

— Ce să fac, a fost greu. N-am avut timp să fac baie cu levănțică. Sunt epuizat, spuse el cu un zâmbet larg, conștient parcă de faptul că purtarea îi contrazicea spusele, și băiatul e și el mai mult mort decât viu din cauza oboselii. Am mers călare drum lung.

După care, devenind brusc mai blând, zise:

— Cu toate astea, e un băiat bun. Se chinuie să facă față.

Se ridică în picioare pe nepregătite. Începu să danseze, încercând să-și recupereze hainele pe care și le dăduse jos mai devreme. Ridică lucrurile lui mototolite și apoi le azvârli din nou jos pe ale ei. Până atunci Isabel nu-l văzuse niciodată în timpul unei campanii militare, nu-i observase atât de clar latura sa de războinic și energia parcă inepuizabilă de care dădea dovadă în acele clipe. Elanul și însuflețirea lui îl făceau

aproape un străin pentru ea.

— S-a auzit că Rivers, contele Rivers și fratele lui puseseră la cale să te ucidă... spuse Isabel, ațintindu-și ochii asupra lui, străduindu-se să-l facă să se oprească și să-și concentreze atenția asupra sa. Trase adânc aer în piept. Nu putea să-și scoată din minte conversația avută cu Will Caxton. Era adevărat?

Întrebarea ei fu întâmpinată cu o privire vie, în timp ce el își găsi haina pe care o căuta.

— Nenorociții ăștia de Woodville sunt o pacoste, încuviință el cu glas vesel când își puse flanela de corp. De sub flanelă vocea lui se auzi înăbușită. Au venit după mine, voiau să-mi pună pielea pe băț. Aveau de gând să mă omoare la întâlnirea de la Stony Stratford, așa am auzit. După o clipă, i se ivi capul. Dar omul lui Rivers a venit la noi. Ne-a spus totul. Așa c-am plecat înainte să vină ei.

Dickon dădu din cap cu hotărâre. Întinse mâna după pieptar și și-l trase pe brațe.

— Hastings spune că și pe el voiau să-l omoare. Că au încercat chiar să preia comanda flotei. Trebuia să știe că așa ceva e absolut imposibil. Bineînțeles că a aflat. E un tip popular.

Ea scoase un oftat a ușurare. L-a crezut.

— Dar o vreme Hastings și-a făcut griji, zise ea, întinzându-se din nou pe perne, fericită. Mi-am dat seama de asta din privirea lui.

Nu părea să fi observat nici că fusese îngrijorată, nici că acum era din nou liniștită. Nu părea că o ascultă. Mintea lui se gândea numai la ce urma să se întâmple în viitor. Aproba tot ce spunea ea doar din reflex. Se grăbea.

— Hai, spuse el repede. Nu pot să stau. Nici tu. Așa că hai, scoală-te.

Se aplecă să-și tragă pantalonii. Ea își pusese lenjeria, stătea în picioare și își potrivea fusta când, brusc, el își ridică privirea spre ea. O privire pătrunzătoare. Dădu din cap în semn de aprobare, cu o expresie de amuzament pe față.

— Aha... te-ai văzut cu Hastings, nu-i așa? întrebă pe un ton vesel. Chiar mă întrebam pe cine o să-l aleagă Jane Shore drept viitor protector.

Ea izbucni în râs. În tot iureșul acelor evenimente, o clipă de normalitate. Era nemaipomenit că era din nou împreună cu Dickon.

El se ridică aranjându-și hainele.

— Și Dorset ce mai face? întrebă el pe același ton zeflemitor. Cam dezamăgit, nu-i așa?

Probabil că știa răspunsul la această întrebare, își spuse ea în gând, simțind iarăși un fior de neliniște. Îi răspunse:

— E cu regina. S-au adăpostit la Abație. Nu știi?

El făcu semn că da, vag, însă ea văzu că atenția lui era îndreptată mai mult la mânecile pe care și le încheia decât la ea.

— Mă ocup eu de astea, spuse ea, după care începu să-i lege șireturile. Avea nevoie de atenția lui. Erau atât de multe întrebări pe care ar fi dorit să i le pună, iar el avea de gând să plece.

— Dickon, zise ea cu o notă de urgență în glas în timp ce îi lega șireturile. Trebuie să iei niște măsuri în legătură cu copiii aceia din adăpost. Sunt morți de frică. Să le spui că Eduard e în siguranță. Să le spui că pot ieși din adăpostul acela.

El făcu semn că îi aprobă spusele.

— O să trec acum pe la ea, îi răspunse, uitându-se la mâinile ei așezate pe umerii lui. La regină. Să o calmez. A intrat în panică. O proastă. Dar știm cu toții ce hram poartă.

Isabel se întinse să apuce cealaltă mână și i-o trase pe braț, încercând să-i zâmbească. Dar în mintea ei suspicioasă se insinuă gândul că regina Elizabeth Woodville își făcuse griji pe bună dreptate că amândoi frații ei erau arestați. Se strădui să scape de acest gând.

Încă nu îi pusese cea mai importantă întrebare.

Încercând să găsească un punct de echilibru pe saltea, ea îi mirosi gâtul și îl sărută în ureche.

— Dickon, spuse ea, puțin rușinată de tonul lingușitor și amăgitor care se insinua în vocea ei, lucrul de care am fost cel mai îngrijorată până acum, în afară de tine, a fost contractul meu. Casa de mătăsuri. Țesătorii. Știu că acum ai prea multe lucruri pe cap. Dar după ce totul reintră în normal... când ai timp... vrei să-l rogi pe Eduard să-l onoreze, în aceleași condiții?

El făcu semn că încuviințează și o cuprinse cu brațele în jurul umerilor. Timp de o clipă, stătu nemișcat lângă ea, iar privirea din ochii lui era la fel de blândă ca aceea pe care o cunoștea atât de bine.

— Nu trebuie să-ți faci griji, murmură el, pe un ton atât de scăzut că abia putu să-l audă. O șoptă de catifea. De azi înainte nu mai trebuie să-ți faci griji, niciodată.

Ea nu voia ca această clipă să se sfârșească. Era primul moment adevărat de liniște pe care îl trăia după mai multe săptămâni. Și totuși, el o împinse cu o mișcare lentă, dar hotărâtă. După care se întoarse să plece. Întinse mâna să-și ia scutul, cu mușchii încordați ca fierul. Vorbea, însă peste umăr, în timp ce își lua ultimele lucruri, scrutând cu ochii podeaua ca să se asigure că nu a uitat nimic.

— O să stau la Crosby's Place câteva nopți după ce o să ajungem la Londra... Cu Eduard... O să fie nevoie de câteva zile ca să le pregătim apartamentele oficiale din Turn. Dar după aceea...

Ajuns în dreptul ușii, se întoarse către ea. Îi întâlni privirea. Ridică o sprânceană. Rânji. Suflă un sărut spre ea cu o mină veselă.

— O să ne întâlnim tot aici.

Era pe punctul de a pleca, când se păru că dintr-o dată un gând îi trece prin minte. Pe sprânceana lui apăru o mică încrețitură, iar în vocea lui se auzi o notă de surpriză.

— Și tot n-am înțeles, de ce și-a făcut griji Hastings? spuse el. După care se făcu nevăzut.

Isabel se întoarse la adăpostul familiei Woodville ceva mai târziu în dimineața aceea, înainte să ia barca pentru a merge acasă. Avea o poveste pregătită pentru paznici, cărora avea să le spună că uitase o parte din trusa ei de croitorie. Voia să se asigure că toți copiii erau mai calmi și că se pregăteau deja să se întoarcă la Palat, după ce mama lor va fi vorbit cu Dickon.

Regina și familia ei se aflau încă în casa Abației, deși cineva le mai dăduse fetițelor ceva să brodeze, iar prințesa Elizabeth stătea la fereastră și citea în liniște din cartea ei de rugăciuni. Ea zări picioarele micuțului Richard după draperie. Probabil că juca

arșice. Nu ieși din spatele perdelei. De îndată ce văzură o față nouă, fetele se uitară toate cu o expresie întrebătoare la ea – făcând-o pe Isabel și mai conștientă de fericirea pe care nu o putea ascunde după ce fusese cu Dickon și de rozul cu urme de zgârieturi din obraji ei. Dar nu se apropiară de ea, în speranța că vor găsi liniște în preajma ei. Erau ocupate. Isabel își dădu seama că sunt mai puțin îngrijorate decât cu o zi în urmă.

— Nu putem ieși, spuse prințesa, răspunzând întrebării care se putea citi în ochii lui Isabel. Maiestatea Sa mama mea încă nu are încredere în el.

Dar vocea ei era calmă. Copilele mai mici continuau să coasă și ascultau.

— Dar... se bâlbâi Isabel.

— Stăm aici, zise prințesa ridicând din umeri.

După care făcu un lucru ciudat. Se uită la Isabel, cu multă atenție, micșorându-și ochii. Și, după ce fu mulțumită de cine știe ce gând îi trecea prin cap în acele clipe, se aplecă în față, parcă provocând-o pe Isabel cu o privire devenită brusc amenințătoare, după care se strâmbă. O grimasă de actor de comedie: sprâncenele ridicate, partea inferioară a pleoapelor trasă în jos cu degetele și limba scoasă cât un cot.

Isabel începu să râdă de curajul nebunesc al prințesei, care o imita batjocoritor pe mama ei. Se simți onorată să fie considerată demnă de încrederea de a asista la acea clipă de răzvrătire copilărească și bucuroasă că starea de spirit a copiilor era acum mult mai bună, indiferent de temerile care încă se cuibăreau probabil în sufletul reginei. După care fața prințesei deveni din nou inexpresivă ca o foaie de hârtie. Și vorbi, cu o voce atât de sobră că n-ai fi zis că abia cu câteva clipe în urmă se strâmba așa comic:

— Maiestatea Sa mama mea spune asta.

***

Hastings stătu cu Jane sub umbrarul plin de trandafiri mult după apusul soarelui; până după ce clopotul care vestea interdicția de a circula întrerupse zăngănitul liniștitor al clopotelor tuturor bisericilor din oraș.

— Mi-am făcut prea multe griji, spuse, sprijinindu-se cu spatele de bancă și întinzându-și picioarele lungi. Își pusese un braț în jurul umerilor lui Jane. Pentru prima oară în mai mulți ani, acum că se afla în mijlocul naturii, între păsări, țânțari și pomi fructiferi, se simțea foarte liniștit. Trebuia să-mi dau seama că pot avea încredere în Dickon. S-ar fi convenit să mă bizui mai mult pe el.

Ea își trecu mâna prin părul lui.

— N-a făcut nici cea mai mică greșală, exultă Hastings, savurând atingerea degetelor ei pe păr. Fiecare mușchi din corpul lui se relaxa după toate acele zile încordate în care fusese gata de acțiune; în sfârșit, în noaptea aceasta avea să doarmă liniștit. A înlocuit guvernarea rudei de sânge a reginei cu o guvernare a regelui, fără să verse mai mult sânge decât dacă s-ar fi tăiat la deget.

Ea îl sărută. Lui Hastings îi plăcu foarte mult expresia de încredere din ochii ei.

Când mesagerul lordului Stanley bătu în ușă la miezul nopții, prima reacție a lui Hastings, care mai întâi privi pe fereastră, iar apoi se uită la Jane și o admiră văzând

cât de liniștită dormea, o siluetă ghemuită în lumina nopții care inunda camera, fu să-i spună omului să plece. Dar era miezul nopții. Trebuia să fie ceva important.

Deschise fereastra. O voce melodioasă începu să intoneze mesajul lui Stanley. El ascultă fără să-i vină să creadă ce auzea. Stanley voia să-i spună că avusese un coșmar. Era un semn rău-prevestitor, îi explică omul. Hastings trebuia să părăsească de îndată orașul împreună cu stăpânul lui.

Hastings nu își dădu seama că ridicase vocea decât atunci când o văzu pe Jane că își mișcă adormită capul spre el. El se răstise la mesager:

— Cum adică, ce vrei să spui, coșmar? Dar nu voia să o înspăimânte pe Jane. Situația în ansamblu era aproape caraghioasă. De-a dreptul caraghioasă. El râse și vorbi mai încet. Spune-i să nu mai fie atât de superstițios, eu nu plec nicăieri.

— Ce-a fost asta? șopti Jane, lipindu-se din nou de pieptul lui. În liniștea apăsătoare auzi afară lătratul nepământesc al unui animal care i se păru a fi o vulpe. Neliniștit, se întrebă de ce Stanley era atât de agitat și nervos. Se pare că omul se trezise îngrozit din somn, după ce visase că el și Hastings fuseseră urmăriți de un mistreț. Un mistreț alb; emblema lui Dickon; un mistreț alb plin de sânge. Însă experiența tocmai le dovedise că se înșelaseră când nu avuseseră încredere în Dickon. Stanley ar fi trebuit să se trezească din coșmarul lui și să scape singur de temerile pe care le avea, fără să-l mai bată la cap pe Hastings. Cuprinse cu brațele maronii umerii albi ai lui Jane. Își spuse în gând: nimic nu contează în afară de acest moment.

— N-a fost nimic, spuse el cu voce scăzută.

Dar ea adormise deja.

ŞAH

Vineri 13

Un strigăt îl făcu pe Hastings să se trezească într-o dimineată călduroasă. Până atunci ignorase zgomotele scoase de servitorii care își vedeau de treaba lor prin casă, mireasma saramurii de pește, razele de soare care inundau camera pentru că uitase să tragă draperiile. Însă nu putuse să ignore vocea veselă și strigătul care se auzea pe stradă:

— Hei! Somnorosule! Lord Hastings! Hai, trezește-te! Hei!

Jane scoase un geamăt și se lipi de corpul lui.

— S-a făcut timpul? șopti ea, fără să-și deschidă ochii. El se desprinsese de ea, se ridică și se întinse leneș, savurând plăcerea de a o privi în voie, neglijând vocea care se auzi din stradă ca un miorlăit preț de câteva clipe.

Cunoștea acea voce. Era fiul lui Howard, Thomas. Probabil că voia să meargă împreună cu el la Consiliu.

Fără să se sinchisească să ascundă faptul că era dezbrăcat – dacă Thomas Howard știuse că-l va găsi aici, probabil că știa și de ce era aici, iar Hastings era mândru de aceasta – se duse la fereastră și-i făcu semn cu mâna. Tânărul Howard stătea sprijinit de trunchiul unui copac. În părul lui se reflectau licăriri verzi.

— Da, am auzit, strigă Hastings, resemnat că era nevoit să petreacă această dimineată minunată aranjând toate detaliile festivității de încoronare de luna viitoare. Personal nu-l trăgea inima să participe la nicio gâlceavă sau ciondăneală a membrilor comitetului. Din partea lui, băiatul putea să poarte orice, chiar și un sac purpuriu, din moment ce știa că va fi dus la biserică la timp. Însă era sigur că Morton și Dorset vor insista să se discute o listă interminabilă de lucruri, doar pentru a-i demonstra lui Gloucester – care, conform votului de ieri, ce rezultase într-un compromis cu care acesta avusese bunul-simț să nu se laude, îi dădea permisiunea să fie, de fapt, unicul Protector – cât de atenți erau ei să respecte protocolul. Gata, nu mai țipa. Vin afară în câteva minute.

Își puse lenjeria de ieri. Nu îl deranja prea mult. Totuși, în curând trebuia să ia măsurile care se cuveneau a fi luate și să aranjeze să i se trimită niște haine. Își scufundă mâinile în ulciorul cu apă și își stropi fața cu apa rece ca gheața. Era apă pură, de izvor. Jane nu făcea economie la apă. El bău câteva guri din mâinile făcute căuș. Își trecu degetele umede prin păr să și-l aranjeze cât de cât. Se aplecă să sărute umărul lui Jane, care strălucea din cuibul de cearșafuri ca o piersică coaptă. A mea pentru totdeauna, își spuse el în gând, întrebându-se imediat dacă va avea curajul să se însoare cu ea.

Ei bine, în privința asta nu trebuia să se hotărască acum. Se putea bucura nestingherit de ziua aceasta superbă de vară. Când ajunse la capătul scărilor, fluiera fericit.

Merseră pe străzi agale, unul lângă altul, ca doi buni prieteni; Hastings încă fluiera, iar tânărul Howard zâmbea tot timpul. Hastings îi văzu pe orășenii pe lângă

care treceau cum îi priveau, le făceau semn cu mâna și le zâmbeau imediat ce îi recunoșteau. Și de ce nu ar fi făcut-o? Acești doi nobili, care hoinăreau pe străzi fără nicio grijă erau cea mai bună dovadă că la Londra oamenii trăiau în deplină siguranță.

— Părinte Robert, strigă el cu voioșie către preotul care venea în direcția lor pe strada Tower; duhovnicul lui Jane de la biserica St Thomas de Acre. Pe fața acestuia, care semăna destul de mult cu o budincă, apăru un zâmbet binevoitor. El traversă strada și veni să-i salute.

— Hai, hai, spuse Howard către Hastings, care se afla lângă el, încă nu ai nevoie de preot. După care își dădu capul pe spate și izbucni într-un hohot asurzitor de râs.

Hastings râse și el împreună cu tânărul de lângă el, care în dimineața aceasta semăna leit cu tatăl lui, așa cum îl cunoscuse Hastings prima oară – roșu în obraji, ochi vii și o claie de păr. Râsul lui era molipsitor.

Se opri să-l salute pe preot. Îi plăcu veșmântul negru cu dungi argintii al acestuia, în același ton cu reflexele argintii ale apei întunecate din preajma docului Turnului. Ar fi vrut să zărească măcar o clipă silueta măreață a Palatului. Într-o lumină ca aceasta, chiar și cele mai cumplite amenințări păreau să pălească.

— Sir Thomas, distinsul lord Hastings, spuse omul, mutându-și atenția de la butoaiele pe care le văzuse pe doc pentru a face o plecăciune adâncă în fața lor. Hastings spera că butoaiele respective sunt pline cu rezervele suplimentare de vin comandate de el pentru a aniversa sosirea regelui.

— Ce mai faceți în dimineața aceasta, părinte Robert? întrebă Hastings fără să-l bage în seamă pe Howard, care se foia lângă el. Nu trebuia să se grăbească, ajunsese devreme. Și oricum, războinicii cei mai viteji ai lui Hastings meritau ce era mai bun.

Robert îi zâmbi și el:

— Acum că am văzut toate astea, mult mai bine, Sir. Și dumneavoastră?

Hastings trase adânc în piept aerul proaspăt, inspirând umezeala care domnea peste râu, mirosul frânghiilor agățate de vase ca niște cozi de șobolani, trosnetul buștenilor care pluteau pe apă, gândindu-se cu o plăcere sadică la prizonierii Woodville de la Pontefract, care urmau să fie executați chiar în acea zi.

— Eu? reacționează el exultând de bucurie. Niciodată nu m-am simțit mai bine ca azi.

Ceilalți erau deja înăuntru, târșâindu-și picioarele pe podea ca școlarii care așteaptă în clasă venirea învățătorului. Nu erau mulți; la Westminster avea loc o altă întrunire cu ocazia încoronării, la care participa cealaltă jumătate a Consiliului, condusă de Episcopul Russell. Membrii familiei Woodville erau și ei acolo; singurele persoane care mai erau de față erau Arhiepiscopul Rotherham, dezgustătorul vierme cu numele de Morton, ducele de Buckingham și lordul Stanley, care în acele momente era destul de stânjenit de mesajul pe care îl trimisese noaptea și prin urmare nu putu să-l privească pe Hastings în ochi.

Ei bine, la urma urmei era de înțeles că intrase în panică, își spuse Hastings în gând; în definitiv, era și normal ca Stanley să-și facă cele mai multe griji dintre toți cei de față. Nu era simplu să fii însurat cu acea întruchipare a veșnicei suspiciuni, ultima prințesă a casei de Lancaster, oricât de mult și-ar fi dorit Margaret Beaufort

să se izoleze de restul lumii în provincie. Nu era de mirare că până la urmă nervii omului cedaseră.

Făcu câțiva pași până la Stanley și îl bătu cu palma pe spate.

— Thomas, zise el și, când celălalt bărbat își întoarse spre el ochii neliniștiți și cu cearcăne, el clipi.

După care îi făcu o plecăciune adâncă lui Buckingham. Acesta nu era un om pe care trebuia să ți-l faci dușman. El îl însoțise pe Dickon și traversase Anglia în lung și-n lat pentru a-l lua pe rege din sânul familiei Woodville; el fusese lordul care, anul trecut, își asumase sarcina de a pronunța sentința cu moartea pentru ducele de Clarence; un bărbat ale cărui trăsături, aspre precum cele ale unui uliu, nu se relaxau niciodată. Hastings făcu semn de salut chiar și spre Morton.

Hastings fu primul care se ridică în picioare când auzi zgomot de pași pe coridor.

— Lordul meu Protector, spuse el, făcând o reverență adâncă în momentul când Dickon intră în încăpere, savurând plăcerea de a rosti în sfârșit titlul pentru care luptase atât de aprig în numele lui Dickon. Fu încântat să vadă și zâmbetul crispat de pe fața mică și grasă a lui Morton.

Dickon se opri în fața lui Hastings. Se uită o clipă fix în ochii lui, cu acea nemișcare a trăsăturilor feței atât de tipică lui. Apoi lordul Protector la crearea căruia contribuise și Hastings schiță o urmă de zâmbet și făcu semn aprobator cu capul.

— Lord Hastings, spuse el pe un ton degajat. Hastings interpretează această formulă de adresare ca o recunoaștere tacită a loialității sale.

Dickon făcu semn aprobator și către Morton și Stanley, pentru a păstra distanța convenită. Întotdeauna fusese diplomat. Apoi spuse cu o voce la fel de relaxată, adresându-se întregului grup:

— Puteți să începeți fără mine? Mă întorc peste vreo oră. După care, fără niciun alt cuvânt, părăsi încăperea. O experiență frustrantă. Nimeni nu voia ca întâlnirea să dureze mai mult decât era nevoie. Însă uitându-se la mâna lui Morton, care afișa ostentativ o listă ca pentru a-i impresiona pe cei din jur și își aranja dezamăgit sutana, Hastings nu se putu abține să zâmbească în sinea lui.

Entuziasmul bolnăvicios al lui Morton pentru sarcina ce se cerea îndeplinită îi plictisise pe toți cei de față peste măsură, până când zgomotul pașilor se auzi din nou. Hastings și Stanley se uitau exasperați unul la altul, în timp ce prelatul făcea tot felul de propuneri a căror prezentare părea că nu se mai termină niciodată; era ca și cum și-ar fi dorit să organizeze el însuși întregul eveniment, înainte ca Dickon să se întoarcă și să preia conducerea discuțiilor. Rotherham stătea pasiv și se mulțumea să mai dea din când în când din cap în semn că încuviințează spusele vorbitorului, iar Hastings bănuia că în spatele tresăririlor ocazionale ale acestuia se ascundea dorința imperioasă de a trage un pui de somn. Buckingham stătea aproape nemișcat, uitându-se nerăbdător pe fereastră, în timp ce tânărul Howard, care când și când se uita într-o parte, la duce, părea că vrea și el să ațipească.

Hastings se ridică în picioare cu o senzație extraordinară de ușurare, gata și el să-l vadă intrând pe Dickon.

Însă Protectorul care intră de data aceasta pe ușă nu părea deloc dispus să râdă.

Era mânios – respira năvalnic, mergea în pas iute, pregătit de dispute și plin de

resentimente.

— Care, spuse el cu o voce de tunet, privindu-i pe toți rând pe rând, ar trebui să fie pedeapsa pentru cel care urzește să mă distrugă? Urmără clipe de liniște mormântală. Pe mine, rudă de sânge, atât de apropiat regelui? Alte câteva momente de liniște apăsătoare. Pe mine, Protectorul țării lui?

Mânia de pe fața lui se dezlănțuise ca o furtună; fiecare întrebare a sa părea că taie în carne vie; era dispus să continue să-i biciuiască cu cuvintele până când cineva binevoia să-i răspundă.

Hastings își dădu seama din foșnetul și foiala celor din jurul lui că aceștia așteptau ca valul de furie care pusese stăpânire pe el să se domolească. El îl cunoscuse pe Protector cel mai bine și de cel mai mult timp dintre toți cei de față. Era mai înalt cu un cap decât Dickon; astfel că făcea tot ce putea, și dobândise chiar deprinderea să apeleze la orice mijloc ca să se facă mai mic în preajma lui, aplecându-se inofensiv, la fel ca servitorii sau ca grăjdarii care țeală caii.

— Ei bine, stăpâne, spuse Hastings cu voce blândă, bineînțeles că ar trebui arestați ca niște trădători ce sunt.

Înainte ca el să poată întreba cine anume îl înfuriase atât de tare pe Protector, Dickon începu să-și ciupească brațul stâng cu mâna dreaptă ca un nebun, fără să se oprească. Când văzu că nu-și poate sufleca enervanta mânecă, o sfâșie cu forță. De sub mânecă apăru aceeași cicatrice din Scoția pe care Hastings o știa dinainte – o creștătură mică și albă pe pielea de culoare închisă, acum perfect vindecată. Însă Dickon se uita la ea cu ochii îngroziți, ca și cum ar fi văzut-o pentru prima oară. Ochii lui scăpărau de mânie.

— Mi-au făcut farmece. Vocea lui nu părea voce de om, ci mai degrabă un lătrat sau urlet de fiară. Mi-au făcut descântece.

Hastings simți în gură un val de lichid amar ca fierea. Așa ajunsese și Clarence înainte să-și găsească sfârșitul; delira despre tot felul de ace, păpuși și otrăvuri. Își amintea de superioritatea cu care Dickon se mirase de comportamentul fratelui său în acele zile, de aerul plin de regret cu care dăduse din cap când îl văzuse. Nici nu-i trecuse vreodată prin minte că va veni o zi când și cel mai lucid și calm om din lume, Dickon, o va apuca și el în aceeași direcție.

Era atât de îngrijorat, încât făcu un pas în față și puse o mână pe brațul cu mâneca nesuflecată a Protectorului său. Spuse cu o voce rugătoare:

— Dickon? fără să-și mai bată capul cu niciun protocol, vrând doar ca străinul acesta cu față cunoscută să redevină vechiul lui prieten.

Dickon se roti spre el ca și cum l-ar fi văzut pentru prima oară în viață. Pe fața Protectorului se putea citi o expresie de nedumerire vicleană.

— Ah, făcu el, nu întrebi cine a făcut asta, nu? Hai, întreabă-mă cine e de vină. Haide, zise el, apropiindu-și și aproape lipindu-și fața de a lui Hastings. Întreabă-mă cine.

Ceilalți încremeniseră precum animalele mici încolțite de un prădător fioros. Era ca și când în încăpere nu mai rămăseseră decât doi oameni.

Ascultător, Hastings întrebă:

— Cine?

Dickon sâsâi drept răspuns:

— Forțele secrete din spatele reginei Elizabeth Woodville și al lui Jane Shore, ele-s de vină.

În încăpere se auziră exclamații de nedumerire. Nu avea niciun sens. Toată lumea știa că regina o urăște pe Jane Shore. Cu coada ochiului, Hastings văzu că Rotherham își face semul crucii.

Privindu-l fix în ochi, Dickon continuă, cu același sâsâit nefiresc:

— Tu.

— Ce, eu? zise Hastings. Ce?

Și brusc exclamațiile abia auzite încetară. Dickon lovi masa cu pumnul. În încăpere năvăliră oameni înarmați, care probabil așteptaseră afară momentul prielnic. Camera se umplu de zgomote și miros de sudoare; izbituri, gemete și lovituri, sunete stridente de zgârieturi pe mobila răsturnată. Stanley plonjă sub masă, dar oamenii o dădură la o parte, îl înșfăcară de picioare și îl traseră spre ei. Peste o clipă cineva îl strânse cu cravașa de grumaz pe Stanley până acesta începu să geamă de durere. Îl târâră după ei, iar cei doi preoți cu fețe livide, care nu opuseră nicio rezistență, meraseră în urma lui.

La un moment dat, Hastings fu împresurat de o mulțime de mâini și picioare, iar după câteva clipe rămase singur. Deschise ochii și se pomeni că e trântit la podea, având pe piept genunchii unui halebardier care îl apăsa cu putere. Probabil că fusese lovit în cap. Nu văzuse ce s-a întâmplat cu Buckingham și cu tânărul Howard, dar amândoi dispăruseră. Când își ridică privirea, văzu partea de jos a bărbiei lui Dickon, care stătea la fereastră, și strălucirea fugară a unor lăncii. Nu putu să vadă ochii lui Dickon.

Nici nu era nevoie să-i vadă. Vocea lui fu îndeajuns.

— Cere-i îndurare lui Dumnezeu, trădătorule, îl ațâță Dickon, cu aceeași voce sălbatică a omului dezlănțuit pe câmpul de luptă, capabilă să stârnească cu câteva cuvinte setea de sânge și frenezia nestăvilită a ostașilor săi; genul de cuvinte pe care țineai să le uiți cât mai repede după ce negura roșie a bătăliei se risipea, pentru că eu unul nu o să mănânc până ce nu o să-ți văd capul stând unde-ți sunt picioarele.

Complet năucit de loviturile primite, Hastings se întrebă dacă aceasta fusese lumina în care el și cei trei frați Plantagenet – Eduard, Dickon și, pe acea vreme, chiar și George Clarence – fuseseră văzuți de fiul lui Henric al VI-lea după Tewkesbury, când aceștia l-au încercuit ca să-l ucidă. După ce Eduard a izbit prizonierul cu o mânășă, lovind sălbatic obrajii lui de băiețel, l-au tras în spatele cortului de pânză tare și l-au trântit jos, l-au tăiat și l-au lovit de câteva ori cu piciorul, ca într-o joacă de copii. Când Eduard i-a îndepărtat pe ceilalți pentru câteva clipe ca să poată ridica grămada de carne care încă se chinuia să reziste, el a zbierat în urechea sfârtecătă a ultimului prinț de Lancaster:

— Cum îndrăznești să vii și să declari război în Anglia?

Ceilalți s-au întors apoi să-l lovească cu picioarele și cu pumnii, cu sufletul plin de ură, ca niște fiare sălbatice în ai căror ochi se citea moartea.

Acum nu avea timp să se gândească la Jane sau la privirea uluită a lui Stanley când soldații năvăliseră în cameră. Acuzațiile mute: ar fi trebuit să fugim. Trebuia să-i ceară iertare și îndurare lui Dumnezeu pentru toate acele bătălii; pentru acele

vremuri când moartea se putuse citi și în proprii lui ochi. Când însă a simțit că mâinile brutale îl înșfacă și îl târăsc spre steagurile arborate pe peluza din afara Palatului și a înțeles soarta care îl aștepta, nu s-a mai gândit nici că va mai avea timp să se roage la Dumnezeu pentru iertare. Instinctul lui de soldat a preluat numaidecât comanda simțurilor sale. S-a luptat. A lovit cu pumnul și cu picioarele, i-a izbit și împins cu genunchii, cu coatele și cu capul pe cei care îl târau, cu ultimele urme de energie rămase în el, cu gura plină de iarbă și pământ și cu groaza care punea stăpânire tot mai mult pe el, în timp ce soldații îl trăgeau după ei, până au ajuns la butucul ce avea să-și îndeplinească destul de bine rolul rostuit de curând, acela de suport pentru capul condamnatului în fața călăului. Apoi i-au așezat capul pe butuc. Bărbia lui s-a frecat de lemnul tăiat în pripă, cu suprafața plină de cioturi ascuțite. După care soldații l-au lovit cu picioarele ca să-l împiedice să se mai împotrivească. Însă Hastings a continuat să se smucească dintr-o parte în alta și să-și miște disperat capul până când a zărit deasupra capului sclipirea fulgerătoare a tăișului securii.

Jane cosea nestingherită sub umbrarul de trandafiri. Razele soarelui erau fierbinți. Din când în când, se oprea și tresălta de emoție când își amintea de plăcerile trăite cu o seară în urmă. Se întreba dacă să mănânce plictisitoare carne de pui fiert la masa de seară sau să se mulțumească să culeagă o mână din căpșunile roșii și delicioase pe care le vedea ițindu-se în tufele de lângă grajduri.

O voce de bărbat îi întrerupse reveria.

— Doamnă Shoo-ore, auzi ea o voce de bărbat care parcă voia să flirteze cu ea, peste gard. Își dădu seama că era aceeași voce jucăușă care o trezise în acea dimineață; omul care îl luase cu el pe Will.

Poate că Will terminase mai devreme treaba la Consiliu? Îi veni ideea că nu ar strica să meargă să ia cina la cârciuma *Tumbling Bear*, unde se gătea mâncare de post delicioasă. Putea să-l invite chiar și pe domnul care servea drept mesager; în fond, de ce nu? Ce bine ar fi fost însă dacă ar fi știut cum îl cheamă.

Își puse jos lucrul.

— Intră, te rog, spuse ea politicos.

Dar nu veni nimeni. Poate că nu auzise. Ei nu-i plăcea să țipe. Așa că se ridică și merse la poarta curții, pe care o deschise cu zâmbetul ei proaspăt ca roua dimineții.

Bărbatul de pe stradă era tânăr. Era îmbujorat la față, avea ochi vii și o claie de păr șaten. Văzând-o pe Jane, își scoase pălăria. Îi plăcu aerul de respect aristocratic al gestului lui.

— Doamnă Shore, începu el.

Chiar în acea clipă, ea spuse cu voce nespus de blajină:

— Bineînțeles că știu cine ești – azi ai venit după lordul Hastings –, dar numele nu ți-l cunosc.

Din spatele ei se auzi ca un șuierat înfundat. Tânărul își pierdu sângele rece și timp de o secundă privi lateral. Jane se uită și ea în aceeași direcție ca el, peste umărul lui. Avu nevoie de două-trei secunde ca să-și dea seama ce vedea. Tânărul cu care vorbise era însoțit de șase soldați, în tunici și cu chipiu.

— Mă numesc Sir Thomas Howard, răspunse el. Automat, făcu o plecăciune

înaintea doamnei, însă cu un aer stingher. Apoi continuă, cu o voce total diferită: Doamnă Shore, am venit aici cu ordinul primit de la Lordul Protector al Angliei de a vă aresta.

Ea se uită lung la el. Aproape că îi venea să izbucnească în râs. Era o glumă, desigur, ce altceva putea fi?

— Dar pentru ce? întrebă ea pe nerăsuflăte, fără să simtă încă nici urmă de frică. În spatele ei se afla liniștea și calmul grădinii care o apăra ca o pavăză. Dintr-o clipă în alta, Will avea să apară și el.

Tânărul rosti cuvintele absurde „vrăjitorie” și „înaltă trădare”, însă le spuse atât de răstit și de repede, încât ai fi zis că o provoca să îl contrazică. După care urmă încă un șuierat înfundat.

— Înțeleg, spuse ea descumpănită. Făcu un pas înainte să se uite la oamenii care așteptau; da, într-adevăr, nu i se păruse, erau soldați în carne și oase. Se uitau la ea impertinenți, fără să-și mute privirea. Unul dintre ei scoase un rânjet oribil la ea. Alții își mușcau buzele, își ridicau sprâncenele mirați sau își puneau mâinile în șold. Tot mai înspăimântată, își dădu seama că erau genul de oameni cărora le face plăcere să vadă o victimă. Își spuse în sinea ei că ar fi mai bine să-i ignore.

Întorcându-se către tânărul cu față chinuită care părea să fie comandantul, măcar formal, al acestor netrebnici, îi zise, cu voce foarte clară și politicoasă:

— Sir Thomas, poate sunteți amabil să așteptați puțin și să-i explicați lordului Hastings lucrurile care se petrec în aceste clipe? Cât de curând va sosi și el aici.

Liniștea care urmă fu suficient de lungă ca să înțeleagă că ceea ce spusese fusese o greșeală. Sir Thomas își pironi privirea asupra picioarelor sale. Fața lui era roșie ca sfecla. Soldații de lângă el păreau gata să explodeze în hohote de râs. În cele din urmă, cel care răspunse fu bărbatul care își ținea mâinile în șold.

— O, nu, nu va sosi, zise el pe un ton zeflemitor. La care ceilalți începură să chicotească și să fluiera.

Jane își dădu seama că nu trebuia să mai întrebe nimic. Să nu se mai gândească la nimic. Acum aproape că putea să simtă mirosul pericolului. Oamenii aceia se uitau la ea, cum îi plăcea lui Will să spună, cu ochi de dușmani. Voiau să-i facă rău. Avea nevoie să-și păstreze calmul și stăpânirea de sine; să se gândească în fiecare moment ce va face în clipa următoare. Corpul ei păru că devine inert. Abia reușind să respire, își fixă privirea pe Sir Thomas. Acesta își ridică și el privirea către ea.

— Foarte bine, atunci, spuse, cu o voce mai calmă decât starea ei în acele clipe, și îndreptându-și spatele, fără să se mai uite nici măcar o dată la grădina din care ieșea, pași în stradă. Dar înainte să apuce să spună: „Sunt gata”, simți că în spatele ei se adunaseră oameni agitați care făceau scandal. O încăierare. Auzi un om spunând:

— Geddorf. Aici. Gata, oprește-te, spuse altul. Heil!

Sir Thomas se întoarse, la fel și Jane. Amândoi se uitau în jur și nu le venea să creadă ce vedeau. Soldații nu mai erau singuri. Erau înconjurați de femei. Femei cu privirile aspre și bănuitoare și cu mâinile în șolduri. Femei care fuseseră îndrumate de cineva din casa de vizavi – casa familiei Pratte –, de o persoană solidă, cu păr cărunt și baston. Cu o tresărire de bucurie pe care nu s-ar fi așteptat să o simtă vreodată văzând pe cineva, o recunoscă pe Alice Claver.

— Ce faci, tinere, în numele lui Dumnezeu? exclamă Alice Claver cu voce tunătoare, trecând pe lângă soldații deveniți brusc foarte tăcuți, până în fața lui Sir Thomas Howard, pe care îl plesni pe braț cu o forță surprinzătoare. Dă-i drumul imediat. Ce impertinență!

Acesta se dădu în spate și, apucându-se de braț, îi dădu drumul lui Jane; după care se uită la Alice cu privirea unui copil speriat că a fost prins de doica lui făcând cine știe ce năzbâtie.

— Și nu te mai uita așa la mine, tinere, continuă mătăsara pe un ton aspru, ridicându-și și mai mult vocea și luând-o protector de braț pe Jane.

Femeile strânse în jurul ei – probabil douăsprezece sau chiar mai multe, dar ele continuau să vină să asiste la scena respectivă, atât din direcția casei Pratte, cât și dinspre Garderoba Regală, aflată în apropiere – își pironiseră privirile acuzatoare asupra soldaților, care erau acum înconjurați din toate părțile. Soldații își târșăiau picioarele și priveau în jos. Alice Claver urlă la ei:

— V-am văzut de vizavi. Am văzut exact ce voiați să faceți, așa că nu vă mai chinuiți să negați. Nu știu cine v-a băgat în cap că puteți să defilați prin City-ul Londrei cu gașca asta de huligani și să terorizați pe oricine aveți voi chef, dar eu vă spun că nu puteți. Și asta pentru că încălcați legea.

Lui Jane aproape că i se făcu milă de el.

— Nu, se bâlbâi el, ducându-și imediat mâna la curea să-și găsească punga. Nu înțelegeți... Am un ordin de la Lordul Protector... aici...

Alice Claver își puse brațele la piept.

— Nu vreau să văd peticul tău de hârtie, spuse ea cu voce amenințătoare. Știi la fel de bine ca mine că în City-ul din Londra comportamentul banditesc nu este permis. Dacă vrei să arestezi pe cineva aici, trebuie să o faci cum scrie la carte. Du-te la Primăria Londrei. Fă o cerere să trimită un grup de supraveghetori. Dacă documentele tale sunt în regulă, o să aresteze ei persoana respectivă. Nu te poți plimba hai-hui pe stradă să iei oamenii după bunul tău plac, să-i duci Dumnezeu știe unde. Doamna aceasta binevoitoare, spuse ea cu un gest maiestuos către Jane, este o femeie liberă a City-ului din Londra. La fel ca noi. Are drepturile ei. La fel ca noi toate. După o clipă, își apropie fața amenințător de a lui. Era aproape la fel de înaltă ca el, și de două ori mai lată în spate. Să nu cumva să uiți asta.

Plăpând ca un prunc, Sir Thomas făcu semn aprobator cu capul.

— Și acum, încheie Alice Claver aproape fără să mai respire, păstrându-și însă inițiativa, cred că ar fi foarte bine să ne asigurăm că pe viitor nu mai faci astfel de greșeli. Hai, zise ea, îndreptându-și degetul către clădirea Primăriei Londrei. O să te conducem noi până acolo. Nu e departe, doar după colț.

Femeile îi împinseră în față pe soldați, ca niște câini asmuțiți care fugăreau oile sărind la picioarele lor, până când toți cei de față ar fi zis că grupul condus de Sir Thomas era cel arestat, nu Jane. Jane, absolut stupefiată de tot ceea ce se întâmpla în jurul ei, abia reușea să se uite de jur împrejur, părându-i-se că visează. Se pomeni flancată de Alice Claver și de micuța și cărunta Anne Pratte. Alice Claver continua să-și legene bastonul către Thomas Howard, care se afla în fața lor, ca și cum abia ar fi așteptat să-l trosnească zdravăn peste braț sau picior.

Între timp, Anne Pratte șoptea la urechea lui Jane, dându-i sfaturi.

— O să trebuiască să te închidă dacă într-adevăr au ordin, îi murmură ea. Dar asta numai într-o închisoare ca lumea, din oraș. Și nu uita, ca femeie liberă ai dreptul să alegi în care închisoare vrei să stai.

Jane aprobă absentă.

— Înțelegi ce-ți spun, dragă? continuă Anne Pratte pe un ton mai dur, după care luă ambele mâini ale lui Jane în ale sale și le strânse până când ochii lui Jane se concentrară la ea, iar apoi îi sâsâi: Cere-le să stai în închisoarea Ludgate!

Acesta a fost modul în care Jane a ajuns să fie închisă nu într-o pivniță subterană plină de mizerie și igrasie, ci într-o încăpere luminoasă și goală din Ludgate, în care se auzea zgomotul călătorilor care veneau și plecau din City pe poarta de vest, ce trecea exact pe sub dușumeaua camerei în care era întemnițată. Celula ei era construită în zidul de piatră de la marginea City-ului, de o parte, însă în celelalte părți era înconjurată de ziduri de lemn. Avea o fereastră mare, pe care putea să vadă oamenii care intrau în City și urcau pe Dealul Ludgate. Putea zări până la catedrala St Paul's. De un cârlig agățat de cadrul ferestrei era atârnată o sfoară subțire, pe care o putea coborî, astfel că vizitatorii care stăteau jos și strigau către ea puteau să o prindă de capăt și să lege o sacoșă de mâncare pentru ca ea să o tragă sus și să mănânce. Putea, de asemenea, să-și adune rufe în într-o legătură și să o coboare pentru ca prietenii ei să le ducă la spălat.

— Să nu-ți faci griji, îi spuse Anne Pratte pe un ton încurajator, o siluetă minusculă văzută de sus, după ce o convinsese pe Jane să ridice o sticlă de bere și niște pâine într-o pungă. O să ne întoarcem.

Jane văzu cum silueta femeii aceleia micuțe și hotărâte dispărea în sus, pe deal, în mulțimea de oameni. Nu deschise punga. Nu făcu absolut nimic. Parcă uitase ce trebuie să facă. Continuă însă să stea, mai nemișcată decât și-ar fi închipuit vreodată că poate să stea, privind pe geam, fără însă să observe razele soarelui care se revărsau asupra catedralei și se transformau, treptat, din auriu în roșu-aprins.

Isabel merse agale pe drumul către Westminster, singură, pradă unui vis atât de dulce încât nu fu decât vag conștientă de zecile de soldați care umblau peste tot în această dimineață, mărșăluind la distanță de un braț prin lanurile de grâu necopt, care se întindeau cât vedeai cu ochii, lăsând în urma lor cărări de spicuri călcate în picioare. Nu fu atentă nici la câinii duși de stăpânii lor în lesă, ce adulmecau la tot pasul și lătrau de zor. Tot ce văzu fu imaginea din mintea ei, camera în care își petrecuse după-amiaza zilei precedente, rece și goală, pe Dickon și patul cu cearșafuri mototolite. Încă simțea mirosul pielii lui lipite de ea. Nimic din ce se întâmpla aici, în realitatea acestei dimineți fierbinți de vară, nu părea să aibă nici cea mai mică însemnătate în ochii ei. Cu toate acestea, trebuia să meargă la prințesă. De-acum probabil că aduseseră rochia de încoronare la adăpostul ei. Prințesa o rugase să îi facă o probă.

De-abia când ajunse la casa Abației constată că orice urmă de glorie fusese pulberată ca pulberea de vânt.

La ușă erau postați de două ori mai mulți soldați ca de obicei. Fețe reci și necunoscute. Șoaptele pe care le auzi în spatele ei erau rostite în limba aspră a locuitorilor din nord. I se păru că aude tânguieri și plânsete de la ferestrele deschise.

Când intră, își ciuli urechile, dar nu auzi nici urmă din zarva obișnuită într-o gospodărie cu mulți oameni; doar șoapte nedeslușite și o liniște neobișnuită. Când Isabel intră și doamna Elizabeth Darcey fu chemată să o întâmpine, văzu că fața femeii, care de obicei era perfect stăpână pe sine, tremura și era plină de pete roșii; ochii îi erau umflați.

— Tu! răbufni ea, neplăcut surprinsă să o vadă pe Isabel. Lucru straniu, pentru că Isabel chiar atunci trebuia să vină. Doamna Darcey se bâlbâi: Nu credeam... ei, bănuiesc că nu e nicio problemă... și, înainte să o conducă pe Isabel în salonul de croitorie, o trase lângă ea și adăugă: Dar să știi un lucru: Maiestățile Lor sunt... Înălțimea Sa Prințul Richard a... și, spre uimirea lui Isabel, femeia începu să-și schimonosească fața și să se vaite.

Îndrăzneată, Isabel atinse brațul doamnei Elizabeth și fu răsplătită imediat de aceasta cu o privire recunoscătoare. Stătură așa mai bine de un minut, ca și cum aristocrata de lângă ea se bucura să simtă căldura atingerii mâinii ei. Apoi doamna Elizabeth se despărți de ea și făcu câțiva pași.

— Înălțimea Sa este bucuroasă să vă primească, zise ea, aproape la fel de înțepată ca înainte, și adăugă: Vino, după care porni pe coridor cu pas atât de iute, încât Isabel aproape că fu nevoită să fugă ca să țină pasul cu ea.

Toate prințesele aveau obrajii scăldați de lacrimi.

Ochii cu care Elizabeth se uită la Isabel erau atât de roșii și umflați, că abia reușea să vadă unde era. Astăzi în purtarea ei nu mai exista nici urmă de răceală. Ea și surorile ei au tras-o pe Isabel la masă și i-au spus să se așeze de parcă le-ar fi fost și ea soră. Elizabeth începu să-i povestească în șoaptă ce se întâmplase.

Ducele de Buckingham tocmai trecuse pe acolo, împreună cu lordul Howard, Arhiepiscopul Bouchier de Canterbury și lordul Șambelan, Episcopul Russell. O speriaseră pe regină și-i spusese să li-l dea pe fiul ei mai mic. Au spus că micuțul Richard, duce de York, ar trebui să stea cu fratele lui, Eduard, care se muta chiar atunci în apartamentele oficiale din Turn, înainte de festivitatea încoronării. Eduard se plictisea de unul singur. Regina Elizabeth Woodville a avut la dispoziție doar câteva momente să-și ia rămas-bun de la el. După aceea l-au luat cu ei.

— Aveau ochi înfricoșători, spuse una dintre fetițe, speriată. Celelalte copile atâta așteptau și începură toate să vorbească.

— Mama spune că ne urăsc.

— Fratele meu a plâns. A încercat să nu plângă, dar noi l-am auzit că a plâns tot timpul pe coridor.

— Nu și-a luat nici măcar jocul.

Neștiind ce să facă sau să le spună, Isabel le mângâie și le atinse pe spate și se uită la oasele lustruite pe care i le arătau fetițele, jocul de arșice pe care Richard nu reușise să-l ia cu el. Lorzii care veniseră erau toți oamenii lui Dickon, iar ea știa că ei îi erau la fel de loiali ca și lordul Hastings. Nu voiau să-i facă copilului niciun rău, nici ei, nici Dickon. Dar își putea închipui foarte ușor cât de tare fuseseră îngrozite copilele văzând fețele concentrate și pripeala gesturilor acelor oameni.

Ea le șopti:

— Sărmanele de voi, îmi dau seama că v-ați speriat. Ele aprobă imediat, cu ochișorii mari și plini de neliniște. Cu blândețe, ea adăugă: Dar să știți că au

dreptate. Eduard s-ar simți singur dacă n-ar avea pe cineva cu care să se joace.

Copilele nu părură deloc convinse de spusele ei.

— De ce nu poate sta aici, cu noi? întrebă una dintre roșcate. De ce nu-l lasă să vină să stea cu noi?

— Mama mea spune că unchiul nostru, Gloucester, l-a luat prizonier.

— Și acum l-au luat și pe Richard.

— Ea zice că n-o să-l mai vedem pe niciunul niciodată.

— Și unchiul nostru, Dorset, a plecat și el.

— De fapt, el e cumnatul nostru, dar noi îi spunem unchi.

— Și doica lui Brigid spune că a auzit că azi o să-i execute pe ceilalți unchi ai noștri, Woodville.

— La Pontefract.

— Și că apoi o să vină și după noi.

— Și o să ne omoare în pat, când o să dormim.

Micuța Brigid, care făcuse tot ce-i stătea în putință să poată urmări conversația, înțelese perfect ultima frază. Începu brusc să plângă și să se vaite. Celelalte rămaseră însă mute, uitându-se la ea. Nu erau obișnuite să aibă grijă de ele însele sau una de alta. Oare unde o fi doica, se întrebă Isabel. În cele din urmă, fără prea mult entuziasm – ce putea ști ea despre copiii mici și cum trebuie să te porți cu ei? – o luă în brațe pe copila care plângea și o puse pe genunchii ei. Brigid o înghionti în coaste, fără să se oprească din suspinat.

— Șșș, șșș, spuse Isabel, încercând s-o liniștească, dar după o clipă se simți brusc buimacă. Șșș!

Își spuse în sinea ei: e numai vina mamei lor. Bineînțeles că regina Elizabeth Woodville e speriată și se simte singură. Dar, își spuse ea, era totuși o greșeală ca femeia asta, care devenise regină peste noapte, să facă tot felul de presupuneri sumbre și să-și închipuie că toată lumea din jurul ei era motivată de aceleași gânduri lacome pe care probabil le-ar avea ea dacă ar fi în locul lui Dickon. Și nu era normal să le sperie pe fete cu toate gândurile astea negre ale ei.

Isabel se simți mai calmă imediat ce dădu vina, în sinea ei, pe regină. După ce suspinele fetei se domoliră și se transformată într-o smiorcăială, Isabel îi spuse acesteia, cu voce blândă, dar hotărâtă:

— Nu poți să-l vezi pe fratele tău doar din cauză că ești aici. El trebuie să stea la Londra în apartamentele regelui, pentru că acum e rege. Mamei tale i-a fost la fel de teamă ca ție, și atunci când nu știam unde este, ea s-a gândit că dacă vă aduce aici e cel mai bine pentru siguranța voastră. Și e bine că s-a gândit așa, a făcut bine. Dar acum s-a terminat totul. Știm că Eduard e în siguranță. Nu mai trebuie să-ți fie frică. Și mama ta o să-și dea seama de lucrul acesta curând. Și atunci o să ieși și tu, și o să fii din nou la Palat și o să mergi cu Richard să vedeți cum Eduard devine rege.

Vorbea cu Brigid, dar toate prințesele ascultau cu atenție fiecare cuvânt al ei. A avut impresia că sentimentele lor de panică se domolesc. Observă că Elizabeth și-a coborât ușor privirea când a vorbit despre încoronarea lui Eduard. În ochii ei zări preț de o clipă ceea ce i se păru a fi invidie, dar își spuse în gând că în acele condiții până și invidia era ceva pozitiv; un semn că sentimentele normale își reintră în drepturi.

În casa mătăsurilor se ascundea cineva.

Isabel își dădu seama de acest lucru de îndată ce intră înăuntru, vrând să verifice doar dacă totul era în ordine, și trecu pe lângă firele de pătrunjel sălbatic din dreptul ușii, crescute la înălțimea taliei. Toate ferestrele păreau închise și pe la colțuri se formaseră pânze de păianjen. Probabil că servitoarea lui Will Caxton nu mai venise aici încă de la începutul perioadei de tulburări. Dar observă că în casă deja fusese pusă o masă, două banchete, iar în bucătărie văzu găleți, măhuri, cratițe și oale pregătite pentru noii locatari; în atelier se aflau bucățile componente ale războaielor de țesut, asamblate pe jumătate și sprijinite pe întreaga lungime a peretelui interior, acoperite cu pânză de sac. Știa că sus se aflau grămezi de saltele și cearșafuri – lucrurile de trebuință pentru echipele lui Goffredo. Tot ce putea auzi fu bâzâitul liniștit a două muște care plecau și se întorceau pe fereastra cu obloanele trase. Și totuși mai auzea ceva, cineva respira prin preajmă.

— Cine e aici? strigă ea, cu inima cât un purice și pielea ca de găină. Calitatea liniștii se schimbă brusc. Dacă în cameră era cineva, atunci auzea orice mișcare.

O clipă își spuse că poate ar fi mai bine să alerge la casa lui Will să aducă ajutoare. După aceea însă se răzgândi. Nu voia să lase impresia că îi e frică de umbre sau stafii. Poate fusese doar o impresie și de fapt în casă nu era nimeni. Lăsă deschisă ușa din față și merse iute în bucătărie.

Ușa din spatele casei, care dădea spre curte, era deschisă. În spatele ușii se zărea silueta unui bărbat. Era înalt, dar foarte tăcut; transpirat, îmbrăcat într-o mantie de culoare închisă; părea gata să-și ia tălpășița în caz că ea striga după ajutor. Stătea nemișcat.

Era Dorset.

Văzându-l, rămase ca o stană de piatră.

Își amintea că pe vremuri o pipăise și încercase să-și bage mâna pe sub rochia ei. Beat cum era, își apropiase gura amenințător de ea. Nu îi plăcea să fie singură cu el. Nu putea să uite prea curând insulta pe care o văzuse întipărită în ochii lui.

Însă în ochii lui Dorset nu se putea citi acum altceva decât teamă.

— Ești singură? șopti el, ascuns după ușă. Ea dădu din cap în semn de aprobare.

— Ce faci aici? murmură ea. În casa mea?

În cele din urmă el își dădu seama că ea credea că avea de gând să o bruscheze și să pună din nou mâna pe ea. Închise ochii și răbufni:

— Ah. *Asta* nu, în niciun caz. După care, cu viclenie, ca și cum și-ar fi dat seama că o tentativă de a se pune bine cu ea ar fi bine-venită în aceste condiții, îi spuse: Nu am vrut să te sperii.

Ea așteptă, privindu-l cu atenție. Stătu la distanță de el.

Dar acum își reaminti ceea ce credea că uitase. Una din prințesele mici spusese că unchiul Dorset dispăruse. Ar fi trebuit să fie mai atentă la spusele micuțelor. Dacă fugise din adăpost, atunci era pradă ușoară pentru oricine ar fi vrut să-l aresteze. Iar lorzii lui Dickon fuseseră la regină astăzi și îl luaseră pe băiatul ei. Mai mult ca sigur că observaseră că el a dispărut. La mijlocul dimineții auzise vocile soldaților cu accent nordic, care străbătuseră lanurile de grâu din jurul Westminster-ului. Probabil că îl căutau pe marchizul Woodville. Voiau să-l omoare.

— Sunt în pericol, zise el. Trebuie să mă ajuți.

— Cum m-ai găsit? îl contră ea cu voce suspicioasă. Cum de-ai ajuns aici?

Nimeni nu știa despre această casă. Poate știau și ei?

— Jane a spus... răspunse Dorset, trecându-și mâna prin părul ciufulit, ca un copil prins la ananghie, chinuindu-se să o privească în cel mai pașnic și încrezător mod cu putință.

Ochii ei se micșorară. Jane. Cum de îndrăznise?

— ...că dacă voi avea nevoie vreodată să-i trimit vreun mesaj urgent, să i-l spun lui Will Caxton, ca tu să-l poți duce apoi la Londra. A zis că ai o casă prin apropiere. Am întrebat și eu. Și un meșter german mi-a spus că asta e casa.

Ea respiră, în sfârșit, ușurată.

— Dar de ce mai ești încă aici? îl întrebă, pe un ton la fel de distant, deși simțea că devine tot mai calmă. De ce nu i-ai dat mesajul lui Caxton și nu ai plecat?

Gura lui, perfect conturată, schiță brusc un rânjet de genul cum-poți-fi-atât-de-proastă. După care, amintindu-și unde se afla și de ce se afla acolo, fața lui deveni din nou lipsită de expresie.

— Pentru că l-am auzit pe crainic, spuse el cu o voce foarte răbdătoare. Apoi adăugă, privind-o fix în ochi, ca și cum ar fi vrut să soarbă orice informație de la ea: Jane e în siguranță?

— Jane? întrebă ea ca o neghioabă.

— Nu l-ai auzit pe vestitor, nu, zise el – nu era o întrebare. Și clătină din cap. Făcu și ea la fel. Apoi urmară câteva momente de tăcere. Își dădu seama că el nu știa cum să-i spună ce avea pe suflet.

Din fața casei se auzi zgomotul unei goarne, care venea dinspre *Palisada Roșie*. Timp de o clipă, pe fața lui se așternu iarăși aceeași expresie de groază ca mai devreme, după care fața lui se relaxă.

— Asta e, spuse el cu voce calmă. A venit aici. Ascultă, îl auzi și tu.

O luă de braț – de data aceasta nu mai tresări simțind atingerea lui, înțelegând că astăzi se întâmpla ceva cu totul diferit, care nu avea nimic în comun cu acest bărbat – și o conduse spre locul unde se auzea acel zgomot. Stăteau la adăpostul obloanelor închise, feriți de privirea oamenilor care ieșeau din toate casele dimprejur.

Proclamația începuse, dar Isabel avu nevoie de ceva timp până să înțeleagă ce se petrece. Vocea bărbatului părea să spună că lordul Hastings complotase să-i ucidă pe ducii de Gloucester și Buckingham și să-l răpească pe rege. Părea să spună că lordul Hastings îl condusesese pe răposatul rege Eduard al IV-lea pe căile desfrânării.

Și aceeași voce spunea, pentru că acum totul se auzea foarte clar, că doamna Shore, la care lordul Hastings înnoptase cu o zi înainte, era o complice secretă a lui în acest plan diabolic urzit împreună cu el. Isabel simți că se sufocă și abia mai putea sta în picioare.

— Viața lui plină de dezmăț i-a adus un sfârșit tragic, țipa vocea în stradă. Goarna mai trâmbiță o dată solemn. Se auzi zgomot de copite care se îndepărtau. Puteau auzi replicile scurte și nedumerite ale persoanelor care conversau după ce ascultasera știrea vestită de crainic.

Dorset șopti:

— Îți dai seama. Probabil că l-au ucis. Și cu ea ce-o fi făcut?

Ea își înclină capul. Nu putea să gândească. Nu-i venea să creadă.

— Nu înțeleg, șopti ea. Însă când el spuse, pe un ton agitat: Gloucester pune mâna pe putere, ea nu făcu altceva decât să încuviințeze. Știa și ea că aceasta era ceea ce se întâmpla în acele clipe. Dickon ridicase miza jocului. Nimic altceva nu mai conta.

Tot ce putea face era să-l ajute pe Dorset să ajungă la Londra. Nu putea să-l lase de izbeliște.

Prin minte îi treceau acum o sumedenie de gânduri, în mod inutil, pentru că știa că nu mai trebuia să se gândească la nimic în afară de nevoile ei cele mai presante. Împrumută un sarafan pătat de atelier și șase exemplare ale Ghidului Curtenilor al contelui Rivers de la atelierul lui Will Caxton – maestrul străin nu păruse deloc deranjat de comanda ei, pentru că făcu doar un semn aprobator când ea îi zâmbi și îi spuse, pe un ton scăzut, că îi va înapoia a doua zi tot ce luase. Murdări fața chipeșă a marchizului Woodville și îl convinse să-și înnegrească unghiile curate cu funingine. Din fericire, și el era pătruns de același simțământ de urgență tăcută a omului care e dispus să facă tot ce este nevoie, absolut tot, pentru a-și salva pielea. Îi puse mantia scumpă și sabia într-un sac mare și jerpelit, pe șaua ei; urcă pe calul ei și încercă să nu dea ascultare inimii sale, care bătea cu putere, când porniră la drum. Îl puse pe Dorset să meargă cu capul aplecat și-i vârî toate cărțile sub un braț.

— Ești un tipograf german; nu vorbești engleză, fură singurele cuvinte pe care i le spuse ea, iar el, ascultător, făcu semn că acceptă.

Îl puse să o conducă, pe jos, până dincolo de poartă, până trecură de soldații transpirați risipiți pe câmpie, de câini, de-a lungul pontonului râului și dincolo de fortărețele episcopilor, prin noroiul întărit de pe strada Fleet, spre Londra. Încercă să nu se mai gândească la niciun pericol, doar la foșnetul aripilor păsărilor care se ridicau deasupra câmpiilor traversate în lung și-n lat de soldați și la puful alb pe care îl zărea când și când deasupra capului. Cu toate acestea, o parte din ființa ei se simțea în siguranță; în definitiv, își petrecuse un an din viață cutreierând străzile de-acum bine cunoscute, unde nu fusese recunoscută de niciunul dintre marii mătăsari printre care crescuse, datorită faptului că se obișnuise să poarte hainele umile ale celor mai sărmene torcătoare și cusătorese din Londra. Camuflajul lui Dorset se dovedea la fel de eficient acum. Nimeni nu se uita la ei, nici chiar Davey de la poarta Westminster-ului, care când au trecut pe lângă el și-a ferit prompt ochii, de parcă Isabel ar fi fost cea mai jengoasă dintre leproase. Nimeni nu era interesat de silueta omului murdar și handicapat în care se transformase Dorset. Cu toate acestea, nu a fost niciodată atât de fericită ca atunci să vadă podul Fleet și Ludgate apărând la orizont. Cu fiecare smucitură a calului pe care călărea, cu fiecare răsuflare și-a amintit cât de tare își încleștase maxilarele și cât de încordate îi erau brațele și spatele.

Dincolo de zidul Londrei, în interiorul perimetrului de siguranță, se strânsese un grup de mătăsare. Fețe cunoscute ei. Joan Woulbarowe, Agnes Brundyssch și Isabel Fremely. Preț de o clipă, Isabel se sperie să o vadă chiar și pe fosta stăpână a lui Joan Woulbarowe, torcătoarea Katherine Dore – care o ura din tot sufletul pe fosta ei ucenică și pierduse ani de zile prin tribunalele Londrei încercând să o pedepsească

pe Joan pentru că își părăsise locul de muncă –, aceasta stătea țeapănă, înaltă și intimidantă în grupul de femei ce șopteau întruna.

— Uite, zise Joan Woulbarowe, văzând-o pe Isabel și, alergând după ea, o apucă de braț. Poate că fu prima oară când nu își etală dinții negri într-un gingaș zâmbet canin. În schimb, arăta ocupată și dornică să obțină ceva urgent. Nu catadicsi să irosească nici măcar o privire uitându-se la omul zdrențaros care conducea calul lui Isabel, însă momentul întâlnirii făcu inima acesteia să tresară de groază.

— Nu acum, îi spuse ea tăios, încruntându-se și apoi călări mai departe.

Joan rămase deoparte.

— Dar doamna Claver a zis... o auzi Isabel pe aceasta văicărindu-se, cu aerul de persoană înfrântă. Joan era exact omul care de regulă cedează; nu avea mai mult spirit bătaios în ea decât un câine biciuit. Dar vocea ei continuă să răsună în spatele ei. În loc să devină din ce în ce mai înceată, ea deveni mai zgomotoasă. Jane e acolo! urlă ea.

Isabel se întoarse pe șa. Dorset, cu capul plecat, încă îndemna calul să meargă înainte.

Nu era vorba doar de Jane. Toate mătă sarele se holbau la ea cu ochi neliniștiți și arătau cu mâinile în sus, spre zid, adică spre locul unde erau construite celulele din Ludgate, deasupra porții. Și toate strigau la ea și își contorsionau fețele chinându-se să o facă să înțeleagă, țipând cât de tare îndrăzneau sau sâsâind în ceea ce probabil își închipuiau că sunt șoapte: „Jane”!

Isabel își miji ochii uitându-se la zid. Nu putu vedea pe nimeni la fereastra vreunei celule. Degetele îi alunecau pe frâie. Își simțea răsuflarea grea și zvâcnetul inimii. Se întoarse la femei și le făcu semn.

— Peste o oră, strigă ea, după care calul și Dorset își continuară nestingheriți drumul.

Cei doi se întoarseră fără să schimbe o vorbă și intrară pe strada Catte. El închise poarta și își ridică privirea la ea. În ochii lui se putea zări un licăr de satisfacție, pe care ea îl văzu de îndată. Era bine să stai în spatele unor ziduri și departe de stradă. Dar amândoi știau că acesta nu era decât primul pas spre libertate.

Pentru prima oară, lui Isabel îi trecu prin minte ce să facă cu el. Dar pentru aceasta avea nevoie de aprobarea lui Alice Claver.

— Haide, spuse ea. În spatele meu.

Și intră în casă cu însoțitorul ei, cercetând holul cel mare, saloanele, depozitul, grădina de ierburi, urcând chiar la etaj în dormitoare în căutarea lui Alice; dintr-o dată își dădu seama că dorea neapărat să vadă acei umeri lați și acea față de om normal, așa încruntată cum era ea, cu rarele ei accese de veselie, un sentiment pe care nu își amintea să-l mai fi trăit vreodată.

Ușurarea pe care o simți când văzu capetele plecate ale lui Alice și Anne Pratte, deasupra unei pungi dintr-o cămară, o făcu aproape să explodeze de bucurie. Respiră adânc, simțind cum emoția pe care o ținuse înfrânată în suflet atâta timp se eliberează, și se întrebă dacă nu cumva va izbucni în plâns.

— Alice, zise ea, cu o voce care, în mod straniu, era înceată și nesigură. Anne.

Ele își ridicară ochii spre ea și Isabel observă în privirea lor același tumult înfometat, chiar înainte ca ele să lase deoparte tot ce făceau și să se repeadă spre ea.

cu brațele deschise. Toată scena și îmbrățișarea care urmă nu au durat mai mult de o secundă. Alice Claver se pomeni purtată de legănarea îmbrățișării și se trase în spate, lăsând-o pe Anne Pratte să o țină pe Isabel de mână ca și cum nu ar fi vrut să-i dea drumul niciodată, holbându-se la ea cu ochi copleșiți de încântare. Cu toate acestea, Alice Claver nu se putu abține, ci continuă să o bată cu gesturi neîndemânatic pe spate pe Isabel, murmurând:

— Am fost îngrijorate.

Lui Isabel i se păru chiar că vede o urmă de umezeală pe obraji ei plini de riduri.

În spatele ei se auzi un tușit.

— Avem un oaspete, spuse Isabel, încercând să-și vină în fire, mirată că putuse să uite de Dorset.

Acesta stătea stânjenit în cadrul ușii, parcă nu prea sigur dacă nu ar fi mai bine să stea aplecat peste cărțile lui ca un bătrân, ca să facă și el ceva, pentru mai multă siguranță.

Mătă sarele se ridicară la înălțimea situației cu mult aplomb. Fără însă vreo urmă de respect exagerat, fără plecăciuni sau gesturi reverențioase. Nu era stilul lor și nu ar fi fost cazul nici dacă ar fi fost admiratoare declarate ale clanului Woodville. Însă după ce Isabel le explică situația, ele aduseră imediat pe masă pâine, friptură rece de porc și salata de verdețuri rămasă neatinsă la cină, precum și două cani de bere slabă. Dorset se repezi hămesit la mâncare, ca un om care nu mai mâncase de câteva săptămâni, în timp ce Isabel ciuguli puțin și ea, mai mult făcându-se că mănâncă, vorbind, cu o voce mai ridicată ca de obicei și mai repede, în timp ce ele ascultară.

Alice îl privi pe Dorset fără prea multă afecțiune. El reprezenta o problemă suplimentară pe care nu era din cale-afară de doritoare să o rezolve.

— Așadar, ce plănuiești să faci în continuare, tinere? întrebă ea și observând numaidecât că acesta își ridică nedumerit umerii, își țuguie buzele iritate. Însă deja se gândise la răspuns și, spre bucuria lui Isabel, era același răspuns la care se gândise și aceasta mai devreme.

— Ai face mai bine, continuă pe ton aspru Alice Claver, să te alături grupului de călători al lui William.

William Pratte mergea la Bruges la târg. Pe lângă faptul că avea să reprezinte comercianții englezi – o misiune oficială în numele Primăriei din Londra – urma să o sprijine și pe Alice, ocupându-se de o parte din achizițiile pe care ea le făcea mereu acolo în această perioadă a anului. Ea se hotărâse să renunțe în acest an, deoarece se gândise că Goffredo s-ar putea întoarce mai devreme.

Ochii lui Anne Pratte scânteiau. Uneori Isabel își spunea în sine ea că această femeie nu înțelegea ce înseamnă frica.

— Ai putea fi secretarul lui flamand, spuse ea, plăcându-i această idee. William îți poate împrumuta un set de haine. Accentuă puternic cuvântul împrumuta – ca nu cumva nobilul din fața lor să-și facă ideea greșită, așa cum se întâmpla atât de des în cazul lor, să-și închipuie că oamenii vor pur și simplu să le dea cadou posesiunile lor. O să ne ocupăm noi de asta și o să arăți și tu ca lumea. Dar deocamdată mai bine lasă-ți pe tine cămașa aia femeiască, să vii cu mine acasă. Să nu ne pomenim că vine cineva și ne ia la întrebări.

Isabel simți un val de recunoștință. Acum ele se ocupau de Dorset. Se simți dintr-o dată sleită de puteri. Nu voia nimic altceva decât să se culce. Celelalte puteau aștepta.

Alice Claver vorbi pe ton solemn cu marchizul în timp ce-l însoți până la ușă, practic împingându-l de la spate.

— Acum ia și punga aceea, te rog... ești mai tânăr și mai puternic decât doamna Pratte... care, că veni vorba, îți face o mare favoare astăzi, precum poate că ți-ai dat seama deja... și, pentru numele lui Dumnezeu, când ieșim de aici să nu uiți nicio clipă ce-am vorbit, pasămite ești străin. Indiferent ce faci, să nu-ncepi să vorbești cu lumea. Rămâi așa, umil, nu scoți o vorbă. Să arăți umil. O să-ți amintești asta?

Căscând și întinzându-se pe banchetă, Isabel își spuse în gând: Ce să faci, mereu i-a plăcut să dea oamenilor peste nas.

Însă nu găsi în ea suficientă forță să-i pară rău de Dorset. Nici măcar nu se sinchisise să-i mulțumească că îl scosese viu din Westminster și îl predase în mâini sigure. Și măcar o dată nu se oprise să se gândească la Jane, deși, în toți acei ani își declarase de atâtea ori în public dragostea față de ea, că nu mai poate de dorul ei – aproape la fel de des ca lordul Hastings.

Isabel se ridică brusc în capul oaselor. Lordul Hastings, repetă ea în gând. Și, simțindu-se deodată copleșită de un val nimitor de frică: Jane. Înainte să-și dea seama ce face, se ridică în picioare și alergă spre ușă să o găsească pe Alice.

Pentru început, s-au dus acasă la Jane.

— Înainte să ne dăm noi seama, o să vezi că o să-i ia din lucruri, zise Alice Claver, cu tonul omului care a văzut și a trăit multe asemenea întâmplări. Să-ncercăm măcar să salvăm ce se mai poate salva.

Casa părăsită era un tezaur de bibelouri, tablouri și veșminte. Isabel se uită împrejur de parcă ar fi vrut să memoreze toate lucrurile văzute, dându-și seama că poate nu le va mai vedea niciodată în viitor. Dar nu au luat nimic în afară de bijuterii, cearșafuri, pânzeturi, lenjerie, o carte-jurnal și două fuste în culori modeste, după care și-au pus prada prețioasă sub brațe și au trecut strada până la grajdul din spatele casei lui Anne Pratte, rămas și el părăsit după vânzarea ultimului cal ce fusese bolnav. Au pregătit o sacoșă cu mâncare pentru Jane, luată din propria ei bucătărie. Isabel a reușit să vadă o mână de căpșuni timpurii, pe care sora ei îi plăcea să le privească ivindu-se în tufele de lângă grajd; a cules câteva și le-a pus într-o cană de cositor, acoperindu-le cu frunze. Alice a tăiat marțial felii de brânză și carne afumată pe care Jane nu le-ar fi mâncat, oricum, niciodată și a luat jumătate din pâinea uriașă lăsată de bucătar pe masă, înainte să se refugieze în siguranța casei lui Anne Pratte, și în cele din urmă a râs, destul de discret, de capriciile lui Isabel.

— Mai bine ai verifica ce alte lucruri de preț mai sunt, zise ea. Jane nu are o casetă pentru bani?

Jane avea o casetă de acest fel: o cutie excepțional de fină, cioplită în lemn de stejar, în care Isabel văzu, când o deschise, picturi ale unui cavaler și ale unei domnițe, cu fețe care coincideau perfect cu fața lui Jane și a lordului Hastings. Prima impresia fu că este foarte grea și își dădu seama imediat de ce. Era plină ochi

de monede de aur.

— Uite, vezi, spuse Alice Claver, care se înființă numaidecât în spatele ei, cu mâinile în șolduri, pentru asta o să-ți fie mai recunoscătoare decât pentru că i-ai cules căpșunile. Cred că are câteva sute de lire sterline acolo.

Luară toată povara și o cărară peste drum, gemând sub greutatea ei. Își pusese în gând să se întoarcă să ia mâncarea, dar în ultima clipă Isabel își aruncase sacoșa peste umăr. Ceea ce s-a dovedit a fi o decizie inspirată. Înainte să apuce să pună caseta cu bani într-un colț întunecat și s-o acopere cu fân mucegăit, auziră tropăit de cai care se opriră în fața porții casei lui Jane, cu zăngănit de atelaje și scârțâituri de piele care mascau șoaptele.

— Vezi? murmură triumfătoare Alice Claver. Până dimineața n-o să mai rămână nimic acolo.

Cele două ieșiră în pas agale pe stradă, priviră drept înainte și se comportară exact ca toată lumea din cartierul Old Jewry, ca și cum bărbații cu haine de piele și coifuri metalice ce năvăliseră în casa lui Jane nici nu ar fi existat. Alice Claver își ținea capul foarte sus și pe fața ei rămase o expresie de dezgust până după ce cotiră spre strada ce ducea în cartierul Cheapside. Sacoșa cu mâncare a lui Isabel era prea grea și voluminoasă pentru a putea merge în pas egal. Totodată, ea era prea curioasă și nu se putea abține să mai arunce câte o privire în dreapta și în stânga ei. Nu îl cunoștea pe tânărul care le dădea soldaților saci înainte să intre în casă, însă îl recunoscuse imediat ca fiind unul din ticăloșii la care făcuse aluzie Alice. Era înalt, cu o față de băiat inocent, pistruiat, cu șuvițe de păr de culoare șaten și zâmbea.

Spre surprinderea ei, bărbații de la Ludgate o lăsară pe Isabel să urce cu sacoșa ei cu mâncare și haine. Erau familiști, cu fețe de oameni politicoși, dar obosiți și dădeau impresia că le era milă de ea.

— Nu vă faceți probleme, avem noi grijă de ea, spuse un bărbat chel când o văzu pe Isabel cu proviziile ei. Însă după aceea, omul se uită la colegii lui, îl văzu pe unul că îi face un semn aprobator și deschise fără zgomot ușa din fața scării. Haideți, zise el, făcând semn în sus cu degetul gros. Repede.

Jane stătea pe o banchetă și privea îndelung spre lumina roșiatică ce se vedea dinspre catedrala St Paul's. Nu s-a întors când s-a deschis ușa. Isabel fu emoționată să vadă un buchetel de flori pe pervazul ferestrei.

— Eu sunt, șopti ea, nevrând să o șocheze pe sora ei.

Bărbatul închise ușa după ea, iar Jane își ridică ochii obosiți și goi de orice expresie spre ea, după care se opinti să se scoale de pe banchetă și o îmbrățișă – genul de îmbrățișare în care fiecare mișcare, răsufare și înclinare a umărului celuilalt e o dovadă că, deocamdată, cele mai negre coșmaruri nu s-au transformat în realitate.

Când, în cele din urmă, cele două surori s-au desprins din îmbrățișare și s-au așezat una lângă alta, cu genunchii apropiați una de cealaltă, cu mâinile împreunate și cu ochii ațintiți una la alta, Isabel uită cu desăvârșire ce trebuia să-i spună surorii ei. Apoi se uită jos și văzu grupul de mătăsare care încă așteptau afară, în același loc, rânjind dulceag spre cele două capete reunite în cadrul ferestrei mici. Simți că se satură de acest peisaj.

— Uite, șopti ea, și Jane privi în jos spre acel grup, neînțelegând ce se petrece.

— Sunt...? bâigui ea în cele din urmă, cu un licăr de speranță în voce.

— Stau acolo de dimineață, zise Isabel pe un ton blând. De când nu i-au lăsat pe soldați să te ia cu ei.

Jane continuă să le privească mai multe clipe și apoi își ridică încet și timid o mână să facă semn spre acele femei. A urmat un murmur, apoi câteva mâini s-au ridicat din mulțime și le-au făcut și ele semn. Jane izbuti să schițeze un zâmbet melancolic.

— Armata mea, zise ea cu voce înceată, înainte să izbucnească în lacrimi.

Auzise vocea crainicilor. Știa că Hastings era mort. După un răstimp, lacrimile ei s-au mai domolit și au format un fir subțire care se prelingea continuu pe obrazii ei. Totuși și-a revenit puțin și a putut să asculte, pe când Isabel îi povestea cele câteva lucruri în plus pe care Alice și Anne le aflaseră de la cei de pe străzi: felul în care ședința de Consiliu se transformase într-o baie de sânge, modul în care Sir Thomas Howard o luase la sănătoasa din grupul însărcinat să o aresteze pe Jane, în timp ce ducele de Buckingham plecase la Westminster să îl ia pe micuțul prinț Richard, duce de York, de la familia Woodville, unde se adăpostise. Expresia de pe chipul lui Jane era pasivă, ea sprijinindu-și capul cu o mână. Din când în când, făcea semn cu capul că înțelege. La câteva minute, tresărea brusc.

Singura ei reacție când a auzit acuzațiile care i se aduceau a fost să-și coboare privirea și să ridice neputincioasă din umeri. Vrajitorie – ce putea spune la auzul unei asemenea bazaconii?

— Știm cu toții că e absurd, se bâlbâi Isabel, încercând să alunge din mintea sa imaginea lui Dickon cu o zi în urmă, dezbrăcat complet, râzând în hohote, cu capul pe spate, toată lumea știe asta... cred că e o greșeală... Primăria Londrei o să ridice această problemă la întrunirea de Consiliu, spune William Pratte; o să insiste asupra faptului că cetățenii liberi din City nu pot fi tratați în felul acesta... nu e așa de rău precum pare... O să ieși de aici foarte curând... O să găsim noi o cale...

Pe de altă parte, ea știa că aceste speranțe erau foarte slabe. Jane fusese întemnițată pentru un lucru de care Hastings fusese considerat suficient de vinovat ca să fie executat. Jane zâmbi tristă, oftă și nu scoase niciun cuvânt.

Cu toate acestea, păru să se învioneze când află că Dorset era liber și își luase tălpășița – deși o neliniștea ideea că încearcă să iasă din țară.

— Asigură-te că are destui bani, spuse ea, mutându-și privirea în sus și în jos pe pereți ca și cum ar fi încercat să găsească o soluție pentru această problemă. O strânse pe Isabel de mâini. Am eu bani. În caseta mea de acasă. Dă-i cincizeci de lire dacă are nevoie. O să-i dai, promiți?

Moment în care ușa se deschise. Vizita se încheiase.

— Îți promit, spuse Isabel, cuprinzând-o strâns în brațe pe sora ei, agățându-se de acea aromă efemeră de trandafiri și de strălucirea solară a surorii ei. Bărbatul din spatele lor se foia stânjenit. Era prea politicos să le întrerupă.

— Nu vreau să ai necazuri, spuse Jane către paznic, despărțindu-se de sora ei. Chiar și în această celulă, în această lumină slabă, era frumoasă. Îți mulțumesc că ai lăsat-o pe sora mea să intre. Și Isabel văzu că fața încordată a omului se relaxează și răspunde încântat, cu un zâmbet care îi dezveli două șiruri de dinți negri.

— Nu e în regulă, mormăi el către Isabel pe scară, și toată lumea zice că nu e în regulă. O doamnă așa de fermecătoare, cu un suflet așa de bun. Vrăjitoare, ce să-ți spun! Singura pricină că e aici e politica. Aia de sus se luptă pentru ciolan, ca porcii înfometați la troacă, nu? Oricum, nu ea. Parcă în semn de sfidare, lovi ușa cu pumnul, o deschise și o lăsă pe Isabel să iasă, făcându-le semn femeilor care așteptau pe drumul pietruit din fața închisorii că simpatizează cu ele. Nu-mi pasă nici cine mă aude. Toți știm ce se petrece în realitate.

Gaura care se căsca tot mai mult în stomacul lui Isabel nu o împiedică să se arunce în pat imediat ce ajunsese acasă și să se cufunde într-un somn adânc. Dar la miezul nopții se trezi din somn și se pomeni în capul oaselor, scrâșnind din dinți și scrutând întunericul care o învăluia.

Nu numai gândul la Jane, care stătea închisă în acea celulă a temniței, trezise această panică în ea. De vină nu era nici iureșul evenimentelor din ziua care se încheiase; trecerea de la o catastrofă la alta, rezolvarea fiecărei situații pe măsură ce apărea, fără pic de răgaz de gândire. Ce o neliniștise cel mai mult fuseseră cuvintele pe care Dorset le spusese dimineață, cuvintele la care ea refuzase cu încăpățănare să se gândească de atunci. Dickon pune mâna pe putere. Era singura explicație care stătea în picioare. Probabil că încerca să devină rege. Lordul Hastings era mort. Micuțul rege și prințul Richard erau sub controlul lui. Nu mai putea fi oprit de nimeni.

Ea își spuse în gând: poate că în definitiv regina Elizabeth Woodville avusese dreptate că nu voia să părăsească sanctuarul ei. Aproape că începu să-și facă griji în legătură cu copiii din familia regală. Acum însă erau prea multe alte lucruri de care trebuia să se îngrijească. Ținu închisă în mintea ei această ușă a preocupărilor grave.

Nici nu-i venea să creadă ce se întâmplase. Retrăi în minte fiecare moment pe care îl petrecuse cu Dickon cu o zi înainte. Nu existase niciun semn, absolut niciunul. El răsese când aflase că Jane și Hastings fuseseră împreună. Răsese de ideea că Dorset era dezamăgit. Mai mult ca sigur că de când se văzuse cu el ceva s-a întâmplat. Ceva ce a schimbat totul. Poate că ar fi știut, și-ar fi dat și ea seama dacă ar fi pus la cale așa ceva, nu? I-ar fi spus și ei. I-ar fi făcut o aluzie. Măcar ar fi iertat-o pe Jane. Ce legătură avea Jane cu toate aceste lucruri?

Apoi îi veni în minte acel gând, amintindu-și graba cu care a plecat el și gesturile smucite și aparent nervoase la plecare, lipsa lui de atenție când vorbea cu ea. Oare chiar așa să fie?

Și, cu o rușine atât de adâncă încât i se păru că obrajii îi iau foc și i se pune un ghem în stomac, își spuse în sine: de ce și-o fi închipuit el că vreau să o iert pe Jane, din moment ce întotdeauna am fost așa de dură când am vorbit despre ea? Când mai degrabă ar fi putut crede că o urăsc?

Cu cât se chinuia mai mult să priceapă ceva, cu atât reușea mai puțin să înțeleagă, până când în mintea ei apărură o amestecătură de imagini strălucitoare, fixe, care nu se potriveau una cu alta. Dickon râzând. Respirația îngrozită a lui Dorset la auzul cornului crainicului. Jane, mirosind a apă de trandafiri, oftând adânc în celula ei. Casa lui Jane, jefuită de un bărbat blond tânăr și zâmbitor, însoțit de soldați.

Și, încetul cu încetul, i se strecură un gând precum o umbră, o apariție bolnăvicioasă și plină de ură. *La fel de bine se putea întâmpla să nu aflu nimic.* În fond, ce știa ea despre Dickon? Un miros; gustul pielii lui; o înșiruire de gesturi; un licăr al ochilor. Ea crezuse că între ei avusese loc o întâlnire dintre două minți. Însă nu știa absolut nimic care să îi permită să fie sigură de modul în care el se va comporta în viața publică, din moment ce el făcea tot ce considera necesar să-și protejeze propria persoană și pe rudele lui. Nimic în afară de vorbăria de pe stradă, pe care o cunoștea toată lumea. Că era un conducător bun al Nordului și un soldat bun. Zvonuri conform cărora fusese responsabil de mai multe fapte crude, de mai mică anvergură, comise față de văduvele și mamele din Casa de Lancaster, care nu puteau riposta (nu mai rele decât cele comise de alți lorzi). Vorbăria prostească a oamenilor de pe stradă, ceea ce ea spusese totdeauna că sunt doar balivernele străzii, cum că el îi ucisese pe fratele lui și pe bătrânul rege Henric în Turnul Londrei. Își imaginase că-i cunoaște sufletul; crezuse că este sufletul lui geamăn. Dar dacă toate aceste lucruri erau adevărate, atunci acel Dickon pe care îl știa ea era o umbră distorsionată, imposibil de cunoscut sau de înțeles, total diferit de prințul pe care îl cunoștea lumea.

Întunericul care o învălui odată cu aceste gânduri chinuitoare era atât de mohorât și copleșitor, încât se ghemui strâns, ca în agonie, strângându-și genunchii cu brațele, închise ochii și simți că fața i se strâmbă din cauza durerii care îi inunda sufletul. Încercă să înlăture fiecare amintire a corpului lui, în timp ce agonia îi fu mărită de un nou val nimicitor de întunecime; fiecare râset de-abia auzit; fiecare amintire a alunecării pielii lui pe pielea ei; atingerea pe care o simți până în șira spinării, când el pusese o mână pe cotul ei sau când o mângâiasse gingaș pe gât; felul în care, după aceea, se întorcea de pe o parte pe cealaltă și se sprijinea pe un cot ca să o poată privi și să-și poată trece mâna delicat prin părul ei în timp ce vorbeau.

Știa deja care era prețul înțelegerii acestor lucruri. Însemna că această relație se încheiase. Gata cu semnele făcute cu ochiul la ușa *Palisadei Roșii*; gata cu pălăriile aruncate pe fereastră în casă pentru a-și anunța sosirea. Gata cu așteptările chinuitoare și cu chicotelile amândurora, ca atunci când goneau în sus pe scări ca să fie din nou împreună. Gata cu bucuria și veselia.

Simțul pierderii tuturor acestor lucruri o lăsă fără răsuflare. Dar ceea ce o făcea să sufere și mai mult, ba efectiv o sufoca, era gândul că dacă el plănuise toate aceste acțiuni încă de ieri, așa cum mai mult ca sigur se și întâmplase, probabil că își dăduse seama că aceasta o va face să-și piardă încrederea în el. Probabil că se gândise că avea să fie ultima oară când mai erau împreună. Probabil că ajunsese la concluzia că nici nu mai conta.

Nimeni din casa Claver nu acordă nici cea mai mică atenție feței răvășite a lui Isabel sau tăcerii ei în dimineața următoare. Se bucura de acest lucru, deși nu putea spune că este chiar surprinsă. Se întâmplau atâtea și atâtea lucruri, încât nu mai era timp pentru discuții. Alice Claver doar aprobă cu capul, absentă, când Isabel spuse, pe un ton reținut:

— Cred că se cuvine să nu mă mai duc la Westminster un timp, nu-i așa?

Nu putea suporta ideea să stea față în față cu prințesa Elizabeth și cu surorile ei

și să vadă acuzația mută din ochii lor – nu ai avut dreptate – și pe de altă parte, acum nu se mai pune problema să mai coasă rochii de încoronare. Iar Dickon nu mai era acolo.

— Mă gândesc că e cazul să mergi azi să o vezi pe sora ta, spuse Alice. O să aibă nevoie de lenjerie curată. Și să-i spui că o să merg să discut cu primarul despre ea, cu William; vreau să rezolvăm problema asta înainte ca William să plece.

Până la amiază, când ea a plecat la Primăria din Londra cu punga cu cincizeci de monede de aur pe care le numărase pentru Dorset, Alice și William scriseseră deja petiția pentru primar, în care îi solicitau acestuia să negocieze eliberarea lui Jane. Cei doi stăteau în stradă și o așteptau. Era clar că lucrurile nu au decurs bine. Alice spumega de furie. Spunea că fuseseră întrerupți de un domn din casa familiei ducelui de Buckingham, care fusese trimis să spună dinainte ceea ce ducele plănuia să spună reprezentanților Primăriei la începutul săptămânii viitoare referitor la evenimentele petrecute cu o zi în urmă. Astfel că, înghesuiți într-un colț al mesei primarului de către membrii delegației ducelui, ei au auzit întregul discurs:

— Și cred că nimeni n-a mai auzit de când s-a născut atâtea calomnii și cuvinte injurioase, răbufni Alice. Când mă gândesc cum am ieșit cu toții pe străzi și am luptat pentru membrii familiei York, cu mulți ani în urmă, punându-ne în pericol viața noastră și a familiilor noastre. Toată Londra, de la mic la mare; toți, susținătorii familiei York. Când mă gândesc la fiul meu... Preț de o clipă, se opri, își făcu semnul crucii, apoi continuă, pe un ton mai scăzut, adăugând: și soțul tău, la care, parcă vrând să-și ceară scuze, întâlnește privirea lui Isabel. Trăgând aer adânc în piept și recăpătându-și vocea stridentă și înfățișarea amenințătoare, ea încheie: Tot ce pot spune e următorul lucru: nu ne-am luptat pentru asta.

— Ce se spune în discurs? întrebă Isabel, în mod straniu mai liniștită după pronunțarea acestei sentințe sumbre.

Alice se înroși atât de tare, încât Isabel crezu că va face o criză de nervi. William Pratte fu cel care începu să explice cu o voce ezitantă. În discurs, răposatul rege Eduard era acuzat că a fost afemeiat, a spus William. Era o acuzație atât de stranie, încât Isabel, oricât de discretă era ea, simți că e gata să izbucnească în hohote de râs.

— Păi, hai să zicem că e adevărat, spuse ea. Dar ce legătură are asta cu toate celelalte lucruri?

Alice continuă pe un ton tăios:

— Cică nicăieri n-a existat vreo femeie, tânără sau bătrână, săracă sau bogată pe care Eduard să nu fi pus ochii și pe care în cele din urmă să nu o abordeze și să o posede, lucru care a dus la distrugerea reputației multor femei respectabile.

Isabel privea lung, nevenindu-i să creadă urechilor ce auzea, și aceasta nu datorită fluentei impecabile cu care femeia mai în vârstă reda citatele, ci din cauza mârșăviei gândului cu care fuseseră scrise acele cuvinte.

— Încearcă să-i întineze amintirea regelui Eduard, zise William Pratte, dând din cap. La fel ca majoritatea oamenilor, și el era prea precaut ca să rostească numele celui pe care îl considera responsabil: cuvintele „ducele de Gloucester” nu ajunseră pe buzele lui. Dar el adăugă: Propriul lui sânge. Eduard a fost singurul rege bun pe care l-am avut vreodată.

— Iar apoi a fost ceva în genul, interveni Alice ca o furtună, urmându-și firul propriei gândiri, cică „el a acordat mai multă atenție soției lui Shore, o desfrânată mizerabilă și detestabilă, decât oricărui lord al Angliei, cu excepția acelor care au făcut din ea protectorul lor.”

— Hastings? întrebă Isabel.

— Și Dorset, îi aminti William Pratte în șoaptă.

După aceea, Alice și William au renunțat și s-au furișat afară. Nu mai avea niciun sens să stea lângă primar. Deocamdată, oricum nu puteau obține nimic de la el.

— Și totuși, eu n-aș spune că nu mai avem nicio speranță, zise William Pratte gânditor. Ele își ridicară imediat privirea spre el; William era reprezentantul lor în rândul oamenilor care hotărau soarta regatului. El continuă: Eu unul cred că ei își dau seama că ideea asta pe care au folosit-o până la refuz nu duce nicăieri – acuzația că Jane și lordul Hastings au uneltit să-i facă farmece lui Richard. E deja clar că nimeni nu o să creadă povestea asta. Cel puțin nu aici, unde oamenii o cunosc. O născocire prostească. Așa că o să fie nevoiți să renunțe la gogomânia asta. Dar oamenii or să-i ia de proști dacă îi dau pur și simplu drumul din închisoare. Așa că trebuie să o mai țină acolo un timp; și bănuiesc că un timp or să mai continue și să spună că e o târfă. În felul acesta e destul de simplu să le dai oamenilor să înțeleagă că oricine va fi viitorul rege va fi mai puțin dezmățat decât regele pe care tocmai l-am înmormântat – să-l pună într-o lumină mai bună. Făcu o pauză, apoi spuse pe un ton sfidător: Dumnezeu să odihnească sufletul regelui Eduard. Aș zice că primarul o să fie dispus s-o ajute pe Jane, după ce lucrurile se mai liniștesc, adăugă el, mai practic. Am văzut clar felul în care s-a uitat la mine. Îl cunosc. Dacă depinde de el, nu o să lase o cetățeană liberă a Londrei să fie târâtă în noroiul ăsta.

Isabel văzu în ochii lui acea îndărătnicie tipică oricărui neguțător silit să trăiască aproape de lorzii lui, bărbați care își făceau dreptate cu sabia, trăiau în legea ei, căroră nu le era frică să moară înjunghiați de sabie dacă la asta îi ducea împlinirea ambițiilor lor. Ea simți neliniștea fiecărui londonez care știa că piețele pașnice pe care le frecventa, străzile și bisericile acestui oraș nu erau menite decât să umple spațiile dintre fortărețele impunătoare ale orașului pe care lorzii le mențineau în toată această zonă a comerțului și industriei; niciun locuitor nu putea face nimic altceva decât să ridice din umeri și să-și închidă ușile cu zăvoare de fiecare dată când acei lorzi aveau chef să mărșăluiască și să intre cu soldații pe porțile orașului, armate de călăreți, ființe străine îmbrăcate în armură și înarmate până în dinți, oameni care în orice clipă puteau deveni violenți. Văzându-i încrețiturile frunții și cutele dintre ochi, își dădu seama că se poate încrede în cuvintele lui, că primarul împărtășește și el sentimentele acestor londonezi destul de mult ca să facă tot ce-i stă în putință să se lupte pentru siguranța lui Jane.

— Totuși va trebui să merg la Bruges, spuse William Pratte. Mai ales în condițiile de acum, când trebuie să scăpăm de Dorset. Tu și Jane trebuie să vă ocupați de asta fără mine. Dar sfatul meu e următorul: mai așteptați cam o săptămână. Vorbiți cu avocatul meu și spuneți-i și lui să se implice. Apoi mergeți din nou la primar.

Lovitura de palat se contura tot mai clar pe zi ce trecea. Delegația neguțătorilor care urma să plece la Bruges și-a amânat plecarea până duminică după-amiază,

ascultând sfaturile insistente ale primarului, care a considerat că ar fi cuviincios ca ei să asculte slujba ce avea să fie ținută la Crucea Sf. Paul din fața Catedralei.

A fost o zi furtunoasă, în care cerul a fost acoperit cu nori de culoarea laptelui covăsit. S-a adunat o mare de oameni care murmurau și se foiau neliniștiți; oameni ce păreau ursuzi și așteptau scuze din partea celor puternici pentru niște tulburări care în opinia lor nu aveau să le aducă decât probleme, fiecare dintre ei chinuit de gândul cât de mult se va înrăutăți ziua de mâine față de cea de azi. Isabel, Alice și Anne Pratte au mers acolo împreună cu delegația de neguțatori cu care William Pratte avea să plece la Bruges ceva mai târziu. Știind că pe Isabel o vor privi mulți ochi, Anne Pratte își asumă responsabilitatea de a merge braț la braț cu chipeșul funcționar flamand, îmbrăcat cu o tunică și ghetre sobre, a cărui față era aplecată și ai cărui umeri erau aplecați din pricina emoției. Totuși, acesta nu se putu abține să o privească atent pe Isabel de îndată ce o zări și să-i zâmbescă ușor, în timp ce ea a trebuit să facă efortul să nu-și coboare capul la vederea lui și să nu-i murmure „Lordul meu.”

Ea așteaptă până când oamenii se înghesuiră atât de mult în jurul amvonului încât nimeni nu mai putea vedea nimic, apoi ajunse lângă el și îi spuse, la ureche:

— De la Jane, pentru călătoria ta, și îi strecură în mână punga de bani.

Putu să vadă cum Dorset a pipăit punga cu degetele, și-a dat seama că înăuntru erau monede și a înțeles și că Jane s-a gândit să aibă grijă de el și să îi asigure bani de provizii, chiar în condițiile în care era întemnițată la Ludgate. Ochii lui se făcură mari.

— Mulțumesc, băigui el. Apoi: Mulțumește-i din partea mea.

Isabel se simți puțin mai liniștită; în definitiv, poate că Dorset nu era chiar atât de egoist și nerecunoscător cum crezuse ea. Apoi, după o îndelungă chibzuială, el îi zise:

— Sau poate mă ajuți să-i mulțumesc personal?

Alarmată, ea făcu semn că nu. Apoi, simțind că se cam pripise – la urma urmei, acum era deghizat cât se putea de bine – făcu un semn aprobator.

— La ce oră pleci? îl întrebă ea. Delegația urmează să se imbarce peste câteva ore cu destinația Coventry. După asta, am putea să te ducem la fereastra ei. O să poți să-i faci semn cu mâna. Și ea te-ar vedea. O să-i placă să te vadă. Crezi că o să ai timp?

Nu fu timp destul decât pentru un semn de aprobare. Mulțimea se agita. Isabel abia reuși să-l vadă pe preot urcându-se la amvon; în primele momente, nu auzi decât jumătate din cuvintele strigate care veneau de acolo. Apoi, pe măsură ce exclamațiile și murmurele oamenilor deveniră tot mai sonore, nu mai putu să audă aproape nimic.

Dar ceea ce reuși să audă fu suficient.

Predicatorul spunea că Anglia era condusă de un bastard. Cei mai mulți dintre ceilalți membri ai familiei regale erau și ei nelegitimi. Numeroșii ani de viață de desfrâu corupseseră sângele regesc într-o asemenea măsură, încât se părea că nu mai exista niciun bărbat care să merite să poarte pe cap coroana Angliei.

— Mlădițele bastarde nu vor prinde rădăcină în veci! urlă el, iar vântul purtă acest urlat până la Isabel.

Vorbele erau prea uimitoare pentru a putea fi pricepute la o primă ascultare. Cum ajunseseră toți dintr-o dată bastarzi? Unii dintre oamenii din preajmă, la fel de nedumeriți ca ea, ascultători, începură să reacționeze strigând același slogan. Alții, furioși la culme, îi șâșâiau pe aceștia sau le făceau semn să tacă. Voiau să audă raționamentul care stătea în spatele acestei afirmații ieșite din comun.

Iar vocea începu să explice. Căsătoria devenită deja un scandal public dintre regele Eduard și regina Elizabeth Woodville fusese lipsită de orice legitimitate, spuse ea. Vechiul rege, demult căzut în prăpastia decadenței, fusese logodit în secret chiar și înainte de acea căsătorie nelegitimă, cu doamna Eleanor Butler, iar acea logodnă avea toată puterea și validitatea în fața Domnului pentru a face orice căsătorie ulterioară nulă și neavenită. Ceea ce însemna că regina Elizabeth Woodville nu fusese de fapt niciodată regină a Angliei în adevăratul sens al cuvântului și ca atare nu se cuvenea ca fiii și fiicele ei să fie numiți prinți și prințese. Micuțul rege Eduard, care locuia în apartamentul oficial din Turn și aștepta să fie încoronat, nu merita titlul de rege Eduard al V-lea mai mult decât merita fratele lui să poarte titlul de prinț Richard. Numele lor erau Eduard Bastardul și Richard Bastardul.

— Eduard Bastardul! se auziră câteva voci uimite. Însă nu prea multe.

Sute de oameni au tras aer în piept și au produs un șușuit exact când predicatorul începu să facă afirmații chiar și mai șocante. Nu numai noul rege era un bastard, zicea el. Chiar și fostul rege Eduard fusese un bastard. La fel și fratele lui, ducele de Clarence. Mama lor, fosta ducesă de York, îi fusese necredincioasă tatălui lor în timp ce el era plecat în campanie în Franța. Primii doi fii ai ei – băieți înalți, bine făcuți, blonzi – nu aveau sângele ducelui, bărbat mic de statură, brunet, slăbănog și cu trăsături ascuțite, deși copiii îi spuneau tată.

— Îmi dau seama ce-o să urmeze, se auzi vocea dezgustată a lui Alice Claver din spatele lui Isabel.

La fel aveau să afle și restul ascultătorilor. Când predicatorul izbucni într-un urlet triumfător la finalul discursului său, intonând maiestuos: Richard, ducele de Gloucester, este unicul fiu de drept al tatălui său! – în mulțime nu se mai auzi nicio exclamație și nimeni nu mai gesticulă, dar toți erau muți de uimire. Se auziră doar câteva voci, care strigau: „Richard Gloucester!” și „Dumnezeu să-l aibă în pază pe regele Richard!”, aproape experimental, acoperind discuțiile precaute dintre prieteni, membrii de familie și vecini, în timp ce restul persoanelor adunate au început să se retragă la casele lor. Peste tot se vedeau numai fețe sumbre.

Astfel că Isabel a fost surprinsă când și-a îndreptat privirea spre Dorset și l-a văzut zâmbind larg. Când și-a dat seama că e observat, acesta și-a recăpătat grabnic mina serioasă. Însă în ochii lui zări timp de o fracțiune un anumit licăr, o umbră din același amuzament de mai devreme, după care acesta îi explică numaidecât la ce se gândise:

— Nu mi-ar plăcea să fiu în locul lui Richard Gloucester când mama lui o să pună mâna pe el, șopti el, dând din cap. Să-i defăimeze reputația și onoarea în felul acesta. În toată lumea creștină nu există o femeie mai aprigă ca ea. E sângele ei de Neville. În comparație cu ea, chiar și mătușa mea pare o timidă. Nici nu merită să fii rege dacă Cis cea mândră îți pune gând rău.

Fără să vrea, Isabel se pomeni că începe să-l placă pe Dorset.

— Şşş, spuse ea dojenindu-l, deşi ochii ei râdeau împreună cu el. După care ea îi şopti: După Bruges, încotro o să te îndrepti? Putea să o anunţe pe Jane mai târziu.

— Bretania, spuse el. Era evident că se gândise la aceasta şi avea răspunsul pregătit. La Henric Tudor.

Ea îl privi îndelung.

Auzise de Henric Tudor, dar nu ştia prea multe despre el. Era conte de Richmond şi, din câte ştia ea, un susţinător al casei de Lancaster; el şi unchiul lui, Tudor, cuceriseră Țara Galilor luptând pentru fostul rege Henric al VI-lea, monarh slab de înger, cu treisprezece ani mai devreme, în timpul scurtei perioade de restaurație a regelui reprezentant al Casei de Lancaster cu sprijinul contelui de Warwick. Ştia că Henric Tudor era fiul, dintr-un mariaj mai de demult, al doamnei Margaret Beaufort, ultima prințesă din tabăra lancasterilor, care în prezent era soția lui Thomas, lordul Stanley, care la rândul său fusese lordul însărcinat cu organizarea ceremoniei încoronării fostului rege Eduard. Despre aceştia ştia o mulțime de detalii, pentru că erau genul de lorzi despre care se cuvenea să ştii cât mai multe atunci când aveai o afacere. Ştia că doamna Margaret Beaufort fusese deseori la curtea regelui Eduard şi uneori dusesese trena reginei Elizabeth Woodville, cu toate că încă mai era privită cu suspiciune, ca ultimă reprezentantă a liniei regale rivale.

Ştia că fiul lordului Stanley se însurase cu o nepoată a familiei Woodville. Însă tot ce ştia despre Henric Tudor era faptul că acesta scăpase cu viață şi fugise în Bretania după ce tentativa lui Warwick de a se încorona eşuase cu mai mulți ani în urmă şi că rămăsese acolo; unii spuneau că în acea perioadă fusese aproape prizonier al ducelui de Bretania. Era un nimeni. De ce să meargă la el?

Dorset zâmbi cu o doză de tristețe văzând nedumerirea ei.

— Nu a mai rămas nimeni altcineva, spuse el.

Ea dădu din cap aprobator. Cât de neajutorați erau cu toții! Au stat destul de mult afară. Cerul era înnorat şi bătea un vânt puternic, ce părea că-i gonește şi el pe oameni la casele lor. Mâna lui era pe brațul ei; timp de o clipă, se gândi cât de multă putere căpătase şi el acum, după ce tot ce era mai rău trecuse şi scăpase cu viață. „Domnul să te aibă în pază! Sper să ajungi cu bine”, îi spuse ea.

Şi întrerupse imediat şirul mulțumirilor spuse de el în şoaptă, predându-i-l în grijă lui Anne Pratte, cu care aranjă să-l conducă pe călător la Ludgate ca să-şi ia rămas-bun, din mers, de la Jane. Nu era timp de pierdut.

În după-amiaza următoare, Isabel se întâlni cu avocatul trimis de William Pratte. Când avocatul intră în depozitul lui Alice, aplecându-se ca să poată intra pe uşă – era mai înalt decât majoritatea oamenilor care veneau în acest loc, destinat mai ales femeilor –, se uită mirată la el. Oare toate acestea nu se mai întâmplaseră o dată?

— Nu cumva vă cunosc? întrebă ea, brusc nesigură pe ea.

El zâmbi şi făcu o plecăciune.

— Desigur, răspunse. Eu v-am întocmit acordul de ucenicie.

Iar licărul de veselie din ochii lui căprui îi readuse în minte toate amintirile legate de copilăria ei: Elizabeth Marchpane, care chicotea şi numise acea culoare a ochilor lui topaz; Anne Hagour, care îi spunea acestuia „satir”. Mai târziu, Alice Claver s-a răţoit la el şi i-a ordonat să se grăbească şi să şteargă o parte a contractului alcătuit

de el; felul pașnic în care el s-a conformat. Era unul dintre băieții Lynom. Acum crescuse, era bine legat și musculos, iar părul lui blond și angelic care făcuse toate fetele să ofteze era acum mai închis la culoare și mai rar, dar păstrase aceeași expresie amuzată pe care și-o amintea din acele vremuri. Era un semn bun că soarta lui Jane era în mâinile lui Robert Lynom.

El nu pierdu timp cu conversații de circumstanță. Trecu direct la subiect și își exprimă regretul față de întemnițarea lui Jane.

— Sunt sigur că sunteți foarte îngrijorate, dar, adăugă el foarte direct, cred că avem șanse destul de mari să ajungem la o înțelegere cu noua administrație – să o scăpăm cu totul de închisoare. După încoronare. Am discutat cu primarul. Mi-a spus că acesta este lucrul pentru care trebuie să ne luptăm. Nu credem că este imposibil să se renunțe la toate acuzațiile împotriva ei. Deja am obținut un acord neoficial că se va renunța la acuzația de vrăjitorie. Acest caz a devenit stânjenitor și pentru autorități. Chiar și... moment în care făcu o pauză deliberată; în aceste zile nimeni nu știa cum să-i mai spună lui Dickon...pentru Maiestatea Sa.

— Ați vorbit cu primarul? întrebă ea, impresionată de modul lui clar și direct de a discuta. Când îl ascultai era ca și cum vedeai lumina soarelui apărând printre nori. Deja?

El zâmbi larg.

— E inutil să pierzi timpul, răspunse, când știi exact ce vrei.

Acum schimbarea puterii devenise inevitabilă. Toată lumea a făcut ceea ce trebuia să facă.

Luni, ducele de Buckingham a denunțat promiscuitatea morală a fostului rege Eduard la Primăria din Londra, spunând că el domnise ani de zile peste Anglia prin opresiune și după bunul lui plac.

Membrii Parlamentului, care nu aveau să se mai întrunească timp de un an de zile, s-au adunat și ei pentru a scrie o petiție. Petiția constituia un ecou al discursului ducelui de Buckingham. Parlamentarii l-au denunțat pe regele mort, afirmând că a fost un satir a cărui depravare a făcut ca toate femeile cinstite și fecioarele să se îngrozească la gândul că ar putea fi și ele dezonorate și siluite. Au spus că însurătoarea lui Eduard al IV-lea cu Elizabeth Woodville fusese secretă și ilegală – o vrăjitorie de la început și până la sfârșit. Au zis că toți copiii născuți din acea căsătorie erau bastarzi. La fel ca ducele, ei îl rugau pe Richard de Gloucester să accepte să urce pe tron.

Marti, ducele de Buckingham, lordul Howard, primarul și consilierii municipali au format o delegație și l-au vizitat pe ducele de Gloucester, rugându-l să devină rege.

Miercuri, Richard de Gloucester a fost proclamat rege al Angliei. Isabel nu a fost la Crucea Sf. Paul când s-a citit proclamația, însă Anne Pratte i-a relatat toate detaliile. S-a convenit ca încoronarea să aibă loc în data de 6 iulie.

La standul din piață unde Anne istorisea desfășurarea evenimentului a venit un băiat. El a murmurat câteva vorbe nedeslușite către Isabel, și-a atins chipiul cu două degete și a plecat.

— Ce-a fost asta? întrebă Anne Pratte.

— A, nimic, spuse Isabel; știa că probabil arăta cam posacă, doar niște lemne de

foc care au ajuns la casa mătăsurilor. Nu pot să merg.

— Ei bine, cât de curând va trebui să începi să mergi iar la Westminster, să știi. Nu pot să cred că regina Elizabeth Woodville n-o să se descurce în perioada asta și n-o să ajungă din nou la curte; e prea ambițioasă să nu încerce măcar; și tu nu cred că vrei s-o pierzi pe prințesă, o îndemnă Anne Pratte.

— Elizabeth Bastarda, spuse Isabel pe un ton lipsit de orice expresie și apoi dădu din cap. După care, văzând privirea muștrătoare a mătăsarei, adăugă: Bine. Măine.

— M-ai mințit, zise ea cu voce aspră, făcând un pas înapoi în spatele ușii zăvorâte. Îl împinse departe pe Dickon. Dar avea în același timp senzația neplăcută că îl va lăsa pe Dickon să o ia în brațe pe scări și să o sărute de îndată ce vor depăși cadrul ușii. Nu voia să-l mai vadă niciodată pe Dickon. Știa asta înainte să vină aici, iar acum se străduia să-și respecte această promisiune pe care și-o făcuse sieși. Pe de altă parte, voia să mai simtă o dată atingerea corpului lui lipit de al ei, încă o dată, doar o singură clipă.

El izbucni în râs. Făcu câțiva pași înapoi și se așeză pe pat. Bătu ușor cu palma locul de lângă el; o tactică de amânare deloc subtilă. Apoi, când văzu că ea nu vine la el, își ridică brațele într-un gest teatral de inocență.

— Nu am mințit, spuse, pe un ton foarte hotărât. Însă ea observă că este cam stânjenit.

Ea nu avea de gând să pretindă că nu-și dă seama de fățărnicia lui. Privirea ei se pironi asupra lui.

— Ar fi trebuit să-mi spui.

— Ce să-ți spun? o contră el.

Pe buzele lui se ivi o urmă de zâmbet. Nu-și putu da seama dacă era din cauza nelineștii sau a indifferenței, ba chiar a triumfului, însă oricum, fu suficient pentru ca ea să-și iasă din fire. Era clar că în vene îi curgea sângele tatălui ei.

Își înfipse mâinile în șolduri și, pe nepregătite, începu să sâsâie la el, de parcă l-ar fi blestemat:

— Că aveai de gând să te ridici din patul ăsta ca s-o arestezi pe sora mea și să-l ucizi pe iubitul ei și să-l cauți pe lordul Dorset și în gaură de șarpe și să-l răpești pe prințul Richard de lângă mama lui, ca să-l duci Dumnezeu știe unde. Ce părere ai despre toate astea?

Spre groaza ei, Isabel simți că vocea i se îngroașă și apoi se pierde.

— E sora mea, Dickon, murmură ea, coborându-și repede privirea pentru a-și ascunde de el lacrimile fierbinți din ochi.

Urmară câteva clipe de tăcere.

Când în cele din urmă îndrăzni să arunce o privire spre el cu ochii umeziți și plini de mânie, observă, înspăimântată, că și el era furios. Se ridicase și el în picioare. O privea îndelung. Fața lui era ca a unei fiare.

— Vino-ți în fire, zise el cu voce de gheață. Pentru numele lui Dumnezeu, aici nu e vorba de sora ta.

El trase aer adânc în piept. Îl simți că își relaxează mușchii încordați.

— E o afacere a statului, începu el, pe un ton mai blând. Toți trebuie să ne supunem...

Însă ea nu-l mai putea asculta. Intervenii brusc, cu o pasiune năvalnică:

— E vorba de sora mea! Cum poți spune că nu e așa? Ai închis-o în temnița Ludgate! Am fost acolo și am văzut-o!

— Ce-ți pasă ție? se răsti el. Întotdeauna ai urât-o. Și dintr-o dată, ai devenit protectoarea ei?

Ea tăcu și începu să-și facă de lucru cu degetele. Nu știa ce să spună.

Apoi, ignorând ultimele lui cuvinte, își adună ultimele rezerve din mânia sa îndreptățită.

— Spui că e o curvă și fratele tău un afemeiat și, totuși, ești aici și te-ai întâlnit cu mine. Nu sunt și eu tot o curvă, atunci? Și tu, nu ești și tu un afemeiat și un prefăcut, cu o fățărnicie fără margini?

— Haide, spuse el cu voce calmă. Isabel. Hai să o luăm de la început.

Fără tragere de inimă, ea își ridică ochii spre el.

— Nu sunt ipocrit, zise el cu calm și stăpânire de sine, privind-o fix în ochi. Dacă te referi la faptul că în momentul de față mă aflu cu tine în această cameră, nu uita că tu ai fost aceea care ai spus că ceea ce se întâmplă în această încăpere e separat de viața obișnuită. Nu poți schimba regulile acum, doar pentru că așa vrei tu.

Această remarcă veni ca o înțepătură. Avea dreptate în privința asta, nu putea nega.

— Și dacă vorbești despre... și se uită la ea cu o privire care era deopotrivă agresivă și plictisită, în timp ce căuta cuvântul potrivit, afară, despre ceea ce se întâmplă afară, atunci te rog, pentru numele lui Dumnezeu să nu mai faci pe proasta. Nu-ți șade bine.

El se ridică în picioare, cu același aer amenințător care îi însoțea fiecare mișcare.

— E doar realitate și nimic altceva, Isabel, spuse el. În viață trebuie să faci tot ce-ți stă în putință pentru sângele tău. Asta am zis-o dintotdeauna și întotdeauna am procedat așa. Mă cunoști de suficient de mult timp ca să știi că spun adevărul.

— Dar tu... zise ea, însă prinsă pe picior greșit și neputând să continue, începu să se bâlbâie.

El își continuă perorația.

— Asta ai făcut și faci și tu; îți protejezi sângele. Ascunzi trădători în numele lui Jane Shore. Auzind aceste cuvinte, ea încremeni. Să nu cumva să-ți închipui că n-ai aud ce vorbește lumea prin City, spuse el, punând sare pe rană și încuviințând din cap când observă expresia șocată de pe chipul ei. Îi zâmbi amar. După care continuă: Așa că ar trebui să înțelegi. Nu fac decât ce trebuie să fac pentru a-mi asigura și proteja dinastia.

Ea vru să spună ceva, dar se poticni din nou la primul cuvânt și apoi nici măcar nu-și putu aminti ce voia să zică. El o ignoră, ținându-și ochii ațintiți asupra ei. Acum vorbea mai convingător, și o conducea fără voia ei în logica argumentației lui.

— Sunt sigur că-ți dai seama cât de important este lucrul acesta. Copiii aceia sunt nelegitimi. În legătură cu aspectul ăsta nu există nici cea mai mică îndoială. Episcopul din Bath și Wells spune asta, și el a fost preotul în fața căruia Eduard a făcut legământ să se însoare cu Eleanor Butler. Ani de zile n-a suflat nicio vorbă – poate datorită stipendiei plătite de Eduard, cine știe? –, dar acum, că Eduard și banii

cu care i-a cumpărat tăcerea s-au evaporat, conștiința i-a dat ghes să spună în sfârșit adevărul. Eu nu trebuie să fac nimic altceva decât să mă ocup de consecințe. Dumnezeu știe că n-am cerut ca lucrurile să fie așa cum sunt azi.

Ea făcu un pas spre mijlocul camerei. Era încă neîncrezătoare, dar cel puțin dispusă să-l asculte până la capăt.

— Nu poți pune un copil bastard pe tronul Angliei. Ar fi o blasfemie în ochii lui Dumnezeu și o crimă în ochii oamenilor, continuă el, trăgând-o mai aproape de el. Încrederea lui creștea tot mai mult pe măsură ce ea îl asculta fără să spună niciun cuvânt. E destul de rău să ai un copil rege, în condițiile în care fiecare lord din țară pune ochii pe el și se întreabă dacă nu cumva propriul lui sânge nu e mai albastru și armata lui mai mare și dacă nu cumva ar fi nimerit să încerce să pună el mâna pe putere. Dar dacă s-ar mai și ști că acel copil e bastard, ar fi anarhie. Cât ai zice pește, ar izbucni din nou un război civil. Ne-am pomeni că lancasterii se furișează înapoi în țară de peste hotare, vrăjmași venind ca furnicile de peste tot împotriva noastră. Și n-a curs deja destul sânge englez în atâtea războaie pe care nimeni nu le-a vrut? Pentru binele țării mele... pentru onoarea familiei mele... nu am avut încotro.

Isabel voia să fie convinsă, însă era nevoie de mai mult decât atât.

Pe un ton egal, ea spuse:

— Dar ai spus și despre fratele tău că e bastard. I-ai târât numele în noroi. Nu aveai nevoie să faci așa ceva.

Replica lui fu pe un ton la fel de inexpresiv.

— A fost. E adevărat.

Pe chipul ei se întipări imediat tot scepticismul pe care cuteză să îl afișeze în acele clipe.

Dar el continuă, cu aceeași voce plată:

— Întotdeauna am știut asta în familie. Tatăl meu era plecat în Franța și a luptat acolo un an înainte de nașterea lui Eduard.

Ea îl tachina încă privindu-l aspru, deși lui nu părea să-i pese.

— Calculează și tu, adăugă el cu voce dură. Nu e nevoie decât de nouă luni.

În clipele de tăcere stingeră care urma, Isabel își spuse în sine: pare așa de sigur de tot ce spune.

Nici măcar nu îl întrebă de ce nu îl acuzase niciodată pe Eduard că e bastard în timp ce încă trăia. Și de ce ar fi făcut-o, în acele timpuri, când Eduard era rege, și încă cel mai bun și mai sigur rege din memoria contemporanilor; darămite atunci când Eduard îi predase bucuros fratelui său stăpânirea deplină asupra nordului Angliei? Dacă acum spunea adevărul, însemna că minciuna ține de domeniul trecutului. Totuși înțelegea de ce Dickon fusese tentat să păstreze tăcerea în această privință până acum.

— Dacă m-aș fi apucat să spun adevăruri, nu mai era niciun motiv să nu le spun pe toate, continuă Dickon, ca și cum ar fi fost de acord cu raționamentul ei nerostit. Asta ar fi făcut ca totul să fie mult mai clar.

După care oftă, iar pe fața lui se întipări o expresie întunecată și rece ca ținuturile din nord străbătute de vânturi.

— Dar știam că Hastings n-ar accepta niciodată adevărul în legătură cu Eduard, adăugă el. El își petrecuse întreaga viață în serviciul lui. Știam că o să mi se

împotrivească pentru că o să vrea să-l pună pe tron pe băiatul lui Eduard. Și expresia de pe chipul lui deveni și mai tristă. Așa c-am făcut ce trebuia să fac... a fost prietenul meu, dar n-am avut de ales...

Distanța dintre ei se micșorase acum; oare între timp ea se furișase neobservată până aproape de el? El făcu un ultim pas hotărât în direcția ei, cu capul plecat și privind-o fix. Putea să-i simtă răsuflarea pe obraji. Voia să-l întrebe despre Rivers sau Grey; se zvonea că pusese ca unchii prințeselor Woodville să fie executați și ei săptămâna aceasta. Nu reuși însă să-l întrebe nimic.

— Vreau să mă înțelegi bine, zise el cu voce foarte blândă. Nu am nimic cu cei nevinovați, nu le fac nimic. Doar mă cunoști. Știi că n-aș face așa ceva. Băieții sunt în siguranță; nepoții mei. La fel și sora ta; dacă se ajunge până acolo. Isabel nu mai putu să respire. Nu aș răni niciodată o femeie. Nu o să i se întâmple nimic rău, îți promit.

— Dar ai acuzat-o de vrăjitorie, îngăimă ea cu voce slabă, străduindu-se să se împotrivească pornirii de a se arunca în brațele lui. Pe Jane. Pentru așa ceva ar putea fi arsă pe rug. Cred că nici tu nu crezi acuzația asta, e absurdă.

El dădu hotărât din cap.

— A fost exact ceea ce lumea dorea să audă ca să-și dea seama că e ceva serios. Nu va fi judecată ca vrăjitoare, șopti el. Ai încredere în mine. Dar privirea lui se mută în altă parte. Ca și când ar fi fost conștient că a arătat că e slab recunoscând o minciună, el adăugă iritat: Să știi că și tu ai făcut același lucru când i-ai furat ucenicii tatălui tău – le demonstrei celor din jur și ție însăși că ești hotărâtă să faci ceva serios. Nu mai fi așa cusurgioaică. Știi exact motivul pentru care am procedat așa.

Isabel nu voia să devieze discuția începând să nege ultima lui afirmație. Era adevărat, atunci se simțise cu adevărat triumfătoare, pe de o parte, din pricina faptului că angajase și luase toate lucrătoarele lui John Lambert, dar și vinovată, când văzuse că tatăl ei pleacă din Londra, nedumerit și înfrânt. Poate că și Dickon își propusese să facă același lucru atunci când a ordonat ca Jane să fie acuzată de vrăjitorie. Poate după aceea s-a simțit vinovat și el.

Însă tot ce spuse ea, implorându-l parcă cu ochii, fu:

— Dar de ce Jane? De ce ai amestecat-o în toată povestea asta? Chiar tu ai spus mai devreme. N-are nimic de-a face cu toate astea.

El ridică din umeri. Ea bănuia că se miră că o pomenește mereu pe Jane.

Vocea lui deveni mai relaxată. Ea simți iarăși că se înroșește, dându-și seama că el nu zăbovea prea mult asupra chinului prin care trecea Jane Shore; refuza să se gândească de ce nu vrea. El zise:

— Pentru că oamenii trebuie să știe clar cine îi conduce. Se știe că Eduard a fost un bărbat căruia femeile i-au plăcut poate prea mult; acum o să înțeleagă că nu a fost foarte bine că a trăit așa. Faptul că Jane Shore a ajuns după gratii e o dovadă clară pe care toată lumea o poate înțelege. O demonstrație cât se poate de clară; de azi înainte, o să trăim după niște reguli precise, ne supunem lor.

Vocea lui era încă liniștită, dar fermă.

— Regulile mele, spuse el. Oamenilor le place mereu să complice lucrurile, dar eu sunt un om foarte simplu, zise el privind-o direct în ochi. I se păru că niciodată nu

se uitase la ea atât de fix. Acestea sunt lucrurile pe care trebuie să le faci ca să te asiguri că lucrurile care vrei să se întâmple se vor întâmpla. Nu întotdeauna plăcute, dar necesare. Nu poți fi în același timp și rege, și cavaler gentil.

Fața lui era foarte aproape de a ei, deasupra, ca un nor negru care acoperă albastrul cerului. Mâna lui îi atinse umărul. Simți că nu ar putea trăi într-o lume în care mâna lui nu i-ar mai atinge niciodată umărul. Corpul ei părea atras în mod irezistibil de al lui. Minte ei nu se putea pune nicicum împotriva acestei porniri.

Simți cum trupul i se apropie tot mai mult de al lui. În ultima clipă, se abținu. El murmură:

— Nimeni nu mai vrea războaie. A trebuit să opresc facțiunile... uneltirile. Vreau să fiu regele unei țări în care domnește pacea.

Pe chipul lui era întipărită o expresie de sinceritate. O privea cu atenție în ochi. Ea își dădu imediat seama cât de mult își dorea ca ea să-l creadă. Fără să vrea, înțelese că o parte a ei îi era recunoscătoare pentru că dorea cu atâta ardoare aprobarea ei. În acele momente era subjugată de atâtea emoții și dorințe contradictorii – voia să țipe și să-l palmuiască, dar apoi își dorea să cedeze impulsului de a cădea în brațele lui și de a nu mai rosti niciun alt cuvânt – încât singurele cuvinte spuse de el pe care și le aminti mai târziu au fost:

— Vreau să fiu rege. Ai încredere în mine, îi mai șopti.

Nu mai avea încredere în el. Indiferent cât de cunoscute erau fața lui și simțămintele ei, acum știa că se uită în ochii unui om care devenise un străin pentru ea. Și totuși, acest lucru nu o împiedica să-l dorească.

Stăteau foarte aproape unul de celălalt, cu brațele pe lângă corp, fără să se atingă.

Când ea rămase la fel de nemișcată, el începu să vorbească pe un ton foarte scăzut, și avu impresia că vocea lui o implora:

— Tu știi că eu sunt singurul care poate oferi siguranță acestui regat; am făcut și fac în continuare tot ce pot ca să păstrez pacea. Sunt sigur că știi asta; dacă nu din alte motive, măcar datorită mentalității și experienței tale. Gândește-te la asta. Goffredo al tău se va întoarce; știi că dacă voi ocupa eu tronul, afacerea ta cu războaiele de țesut va fi sigură. Toți ceilalți întreprinzători din Londra își fac în prezent aceleași calcule ca tine. Spunând aceste cuvinte, îi aruncă o privire senină și blândă, ca o provocare. Fără mine, cine știe?

Asta în cazul în care Goffredo mai vine vreodată, își spuse Isabel în gând descurajată. Nu mai primise nicio veste despre venețian încă de la începutul tulburărilor. Ceea ce Dickon spusese era adevărat. Cu toate acestea, tot i se părea că face o târguială cu diavolul – accepta să fie mituită. Acceptă-mă așa cum sunt, sau dispari pentru totdeauna.

Totuși, era și ea destul de versată în încheierea tranzacțiilor, își zise în gând, poate dintr-un instinct de autoapărare, pentru a-și recăpăta liniștea sufletească. Făcând un pas în spate cu o mișcare extrem de delicată, îi spuse:

— În regulă, dar dă-i drumul lui Jane. Fiecare fibră a ființei ei dorea cu disperare să rămână; rămase însă uluită de voința de fier care îi spunea să plece. În definitiv, și-a îndeplinit scopul pentru care ai închis-o, nu?

Pe fața lui se citi mirarea, dar și o expresie de admirație șovăitoare. Începu să dea din cap în semn că îi încuviințează spusele, cu o mișcare lentă. Apoi schiță din nou

un început de zâmbet. Ea se opri când ajunsese în cadrul ușii.

— O să mă întorc aici săptămâna viitoare, la aceeași oră, adăugă ea, și în voce avea mai mult calm decât în suflet. Dar numai dacă Jane e liberă.

Isabel nu vru să-l viziteze în aceeași zi pe Will Caxton la *Palisada Roșie*; nu credea că va avea puterea să-l privească în ochi după ce acesta aflate că a fost iubita lui Dickon. Probabil era chinuit de griji din pricina faptului că Dickon o întemnițase pe Jane. Sau, și mai rău, i-ar putea cere să facă un lucru de neconceput, adică să recunoască faptul că judecase greșit, din cauza dragostei, ceea ce în sinea ei știa că este adevărat. Astfel că nu se duse acolo.

Totuși, pe măsură ce se apropia de casa abației, se simți tot mai stăpână pe sine. Faptul că îi ceruse lui Dickon să o elibereze pe Jane îi dăduse măcar o speranță, oricât de slabă ar fi fost ea, de care se putea agăța. Dacă în toată litania lui Dickon de autojustificare și scuze exista măcar un sâmbure de adevăr, mai mult ca sigur că o să ia decizia corectă și o să o elibereze pe Jane din închisoare. Ceea ce ar fi un lucru extraordinar.

Speranța din sufletul ei nu fu suficientă pentru a o ajuta să facă față celor cinci perechi de ochi care o așteptau în salonul prințeselor.

Își dădu seama de îndată că aflaseră lucruri care îi speriaseră peste măsură. Poate descoperiseră că unchii lor din neamul Woodville, contele Rivers și Sir Thomas Grey, erau morți. Poate auziseră că servitorii lordului Hastings încercaseră să-i viziteze pe prinții Eduard și Richard la Turnul Londrei, dar li se refuzase accesul.

Nici nu a avut nevoie de mult timp până și-a dat seama cum au început copilele să afle mai multe lucruri. De data aceasta, Elizabeth a fost aceea care a pus întrebările, nu fetițele, cu vocile lor pițigăiate și ochisorii lor, înspăimântați ca ochii unui iepuraș. Lui Elizabeth nu i-a mai fost jenă să fie văzută că roagă oamenii să-i ofere informații. În poziția periculoasă în care se afla, trebuie să fi înțeles că era nevoită să afle tot ce se putea, și asta doar pentru a supraviețui. Probabil că începuse să întrebe ce se mai întâmplă pe orice servitor sau preot pe care îl vedea. În ultima săptămână, prințesa Elizabeth slăbise destul de mult. Era și acum la fel de palidă, dar culoarea aceasta îi stătea bine; pomeții începuseră să se contureze și căpătaseră o linie la fel de elegantă ca ai mamei ei. Iar în dimineața aceasta culegea informații și zvonuri de la ea cu măiestria desăvârșită a unei vânzătoare din piață.

— Chiar i-au *ucis* pe frații mamei mele, spuse ea cu voce slabă, poftind-o pe Isabel înăuntru și așezându-se lângă ea pe banchetă. Devenise conștientă de distincția pe care i-o conferea faptul că o interesează ca interlocutoarea ei să se simtă cât mai comod. În jur nu se vedea nici urmă de rochie de încoronare. Probabil că se afla undeva, încuiată într-un cufăr oarecare. Ne-a spus duhovnicul mamei.

Isabel încuviință cu capul și apoi își făcu semnul crucii.

— Dumnezeu să-i odihnească, spuse ea măsurându-și cuvintele cu atenție. Nu știa, în contextul acestor vremuri tulburi, ce poate fi etichetat drept înaltă trădare și ce nu. Chiar lucrurile banale te puteau duce în fața călăului. Am auzit și eu. Îmi pare rău de suferința voastră.

Prințesa se opri; apoi întreabă, cu o voce foarte blândă, în timp ce Isabel era copleșită încă de milă:

— Poate tu știi – la Londra s-a mai auzit ceva despre frații *noștri*?

Isabel își ridică privirea spre pervaz, unde piesele de arșice ale micuțului Richard, care încă așteptau întoarcerea lui, se umpluseră de praf. Isabel nu voia să o înșele pe Elizabeth. Probabil că ea și surorile ei erau înspăimântate că vor fi luate și ele de oameni care vor năvăli în casa lor. Era firesc ca prințesele să încerce să afle cât mai multe, pentru ca apoi să se gândească ce pot face ca să se apere. Astfel că Isabel îi explică prințesei, pe un ton șovăitor, că în ultimele câteva zile prinții nu fuseseră văzuți jucându-se în afara apartamentelor regale din Turn, de asemenea că oamenilor lordului Hastings nu li s-a dat voie să-i viziteze. În taverne se discuta chiar că se încearcă salvarea lor prin răpirea din Turn. I-a spus aceasta și lui Elizabeth. Trecu sub tăcere celălalt zvon care circula prin cârciumi, conform căruia băieții fuseseră deja uciși.

— Îmi pare rău că nu am vești mai bune, încheie ea, în fața fetelor care ascultau în liniște, cu fețele plecate. Probabil că tocmai au fost mutați într-un alt apartament.

Cu siguranță, știa că aceasta era o speranță deșartă. Însă fetele mai mici încuviințară din cap cu un aer senin, ca și cum ar fi vrut să creadă că era adevărat; chiar și Elizabeth păru să-i fie recunoscătoare lui Isabel că încercase să le încurajeze.

Isabel își simți inima sfâșiată de tristețe. Trebuia să găsească ceva care să fie într-adevăr o veste bună pentru copii. Într-o fracțiune, găsi ceea ce căuta.

— Am auzit, se pomeni spunând, că unchiul vostru, Dorset, e în siguranță.

În timp ce rostea aceste cuvinte, își spuse în sinea ei: De ce fac așa ceva? Aș face mai bine să tac. Apoi, pe un ton sfidător:

— Dacă Dickon a auzit că Dorset a scăpat peste hotare ascultând zvonurile care circulau prin City, eu de ce nu aș ști asta? Peste mări și țări, adăugă ea. Nimeni nu știe cum a reușit să scape. Cinci perechi de ochi, însuflețiți de speranță, erau ațintiți asupra ei și o implorau să le dea mai multe detalii. Bineînțeles, nu știu dacă este adevărat, continuă ea, dar asta se spune prin piețe. Dar lumea spune că a plecat în Bretania. La Henric Tudor.

Rămăseseră toate nemișcate ca niște stane de piatră, fără să scoată o vorbă și aproape fără să respire, încercând să înțeleagă vorbele lui Isabel. Însă Isabel observă un licăr fugar de satisfacție în ochii prințesei Elizabeth – aceeași satisfacție pe care ar fi simțit-o și ea, dacă din zvonurile de pe stradă ar fi aflat un crâmpei de informație care peste puțin timp se putea dovedi utilă.

Isabel stătea în barcă, amintindu-și cu durere de încăperea liniștită pe care o părăsise de curând, repetând în gând: dacă Dickon o eliberează pe Jane, înseamnă că spune adevărul. Și dacă în privința asta e sincer, de ce m-aș îndoi de toate celelalte lucruri pe care le spune? Dacă o eliberează pe Jane, o să mă pot întoarce acolo săptămâna viitoare.

Însăși speranța era crudă cu ea. Îi readucea în minte frânturi inocente din momentele petrecute alături de Dickon. Povești pe care ea le cunoștea doar pe jumătate, datorită lui; povești al căror sfârșit dorea din tot sufletul să îl afle.

Doar cu câteva săptămâni în urmă fuseseră împreună într-o barcă exact ca aceasta, și se întrebau dacă Dickon va fi nevoit să plece în Franța să lupte în

războiul lui Eduard. Acea poveste fusese întreruptă pentru totdeauna, își spuse ea în sine, iar nostalgia agonizantă din sufletul ei se amestecă imediat cu un sentiment de ușurare. Acum, cel puțin pentru o perioadă, nu avea să mai fie niciun război francez. Slavă Domnului. Își lăsă mintea să cutreiere nestingherită tărâmul amintirilor. Mai fusese și povestea cu nepotul care era în pragul morții. Oare ce se întâmplase cu el? Cu numai câteva săptămâni în urmă, în acea viață total diferită de cea de acum, Dickon angaja doctori să meargă în nord să-l trateze pe micuțul George Neville. Era extrem de îngrijorat în privința sănătății băiatului. Dacă George Neville murise, proprietățile de terenuri ale lui Dickon erau compromise. Fiul lui nu avea să le moștenească. Urma ca el să-l roage pe rege să-l ajute.

Și după aceea, ce se mai întâmplase? Murise copilul? Poate că da. Cât de îngrijorat trebuie să fi fost Dickon când a aflat de moartea regelui Eduard, exact în aceeași perioadă, își zise Isabel în gând, brusc plină de compasiune – din moment ce moartea regelui venise exact atunci când Dickon avea cea mai mare nevoie de ajutorul fratelui lui pentru a împiedica dezintegrarea proprietăților sale. Probabil a fost cuprins de panică, la fel ca ea în legătură cu afacerea cu războaiele de țesut. Fusese plecat departe, în nord. Rămăsese doar unchiul regelui care urma să fie încoronat, pe care nu îl cunoștea aproape deloc. Iar băiatul părea să se afle în deplină siguranță înconjurat de ceilalți unchi ai lui, cei din neamul Woodville, pe care îi iubea. Și toți îl urau pe Dickon... Nu se poate ca Dickon să fi avut încredere că băiatul-rege Eduard îl va ajuta vreodată.

Ajunsa aici, își curmă firul gândurilor. În fond, de ce își făcea atâtea griji? Cel mai probabil, copilul Neville își revenise și se simțea bine de câteva săptămâni, își spuse ea ferm în gând. Probabil că după aceea Dickon nici nu s-a mai gândit la boala lui. Dacă băiatul se înzdrăvenise, cu siguranță că Dickon nu ar fi fost în continuare panicat că nu poate păstra unitatea domeniilor lui la moartea regelui Eduard. Era o judecată falsă, se complăcea în fantezia că pasămite ea și Dickon fuseseră amândoi într-o poziție vulnerabilă, între regi posibili sau imaginari. Poate era mai bine să nu mai viseze cu ochii deschiși.

Mai realistă, își spuse în inima ei: e și asta doar o poveste ca oricare alta, care nu are nici cea mai mică importanță. Acum Dickon e rege; ce-i mai pasă de domeniile din nord ale ducelui de Gloucester? Să-i lase moștenire fiului lui niște mlaștini uitate de Dumnezeu? Fiul lui avea să moștenească ceva mai bun: o coroană.

Stând în barcă, își îndreptă spatele. Se chinui să nu-și amintească de Dickon și de barca aceasta, ultima oară – cum îi desfăcea șirețelele sub mantie, râzând.

Își întrerupse brusc șirul gândurilor. Nu putea, cel puțin deocamdată. Deocamdată totul era încă nesigur. Ca să poată măcar începe să spere, mai întâi trebuia să o elibereze pe Jane.

Isabel nu-și putu da seama care era pricina scandalului care a întâmpinat-o imediat ce a intrat în casa Claver din strada Catte. Vocile erau prea groase pentru mătă sare și pașii, prea grei.

Abia când intră în salonul cel mare își dădu seama ce se petrece. Înăuntru se înghesuiseră zece-douăsprezece persoane, care se holbau curioase la Alice, Anne și la pânzeturile atârinate pe pereți și înfulecau hulpav din mâncarea pe care băiatul

din bucătărie o aducea într-o grabă nebună pe platouri și o puneă pe masă. Bărbați și femei, toți cu păr brunet și cărlionțat și ochi strălucitori, toți incredibil de murdari. Nu înțelegea nicio iotă din ce spuneau.

Pretutindenii se puteau vedea cufere și sacoșe.

Începu să-și facă o idee despre ceea ce se petrecea de-abia când văzu un platou plin cu rodii. Se uită de jur împrejur. Acum avea mai multe fire albe decât înainte, dar ochii lui căprui, cu aceleași gene lungi și privire jucăușă, se uitau la ea cu aceeași devoțiune pe o cunoștea de mult. Își desfăcu mantia cu un gest larg și teatral.

— Ce prost am fost c-am ajuns într-o zi de vineri, când nu se mănâncă carne! zise el, în felul lui deopotrivă prețios și vesel, total relaxat și lipsit de griji cum fusese și ea, și toți din preajma ei, înainte de vineri, 13 ale lunii. Părea o cu totul altă viață. Căldura sufletească pe care o aducea cu el era molipsitoare. Se aruncă în brațele lui în fața tuturor, zâmbind peste umărul lui către Alice, cu un curaj nebunesc pe care credea că îl uitase, după care strigă: Goffredo!

Dacă revenirea lui Goffredo a fost un semn bun, viitorul avea să aducă altele și mai bune. Duminică seara Jane a fost eliberată din temniță, dar înainte de a fi lăsată să plece a fost pusă să se căiască în public pentru păcatele ei. A trebuit să umble desculță prin City și să ducă în mână o lumânare aprinsă. Nu a avut voie să poarte altceva decât o rochie scurtă.

Dacă cineva a crezut că grupurile de oameni care s-au adunat să o vadă trecând pe străzi, spunând rugăciuni în cercul ei de lumină, vor spune cuvinte de ocară la adresa ei, că o vor batjocori, îmbrânci sau împinge și vor încerca să-i ridice rochia ca să se uite sub ea, că lumea va arunca, în prostituata care nu purta altceva decât o pânză subțire, cu fructe stricate, excremente de câine și noroi, că toți se vor bucura să vadă cum pielea ei albă și delicată va fi stropită, murdărită și decolorată și că se vor extazia văzând-o cum se ferește de lovituri și cum plânge din cauza suferinței, ei bine, acel cineva s-a înșelat amarnic.

În schimb, publicul care s-a nimerit în zonă a privit-o îndelung și s-a minunat de frumusețea ei. Era și ea una dintre ei: o locuitoare a Londrei. Unii s-au rugat chiar cot la cot cu ea și pentru ea.

Poate că oamenii se săturaseră de atâta sânge și execuții publice cu o zi înainte, când patru cetățeni obișnuiți ai Londrei – niște străini care s-au cunoscut și au început să vorbească într-o cârciumă, la fel cum vorbea toată lumea în aceste zile, despre locul unde ar fi putut dispărea cei doi prinți, și după câteva minute, întâmplător, conversația lor a început să se învârtă în jurul unei eventuale și presupuse tentative de salvare a celor doi prinți – fuseseră decapitați în curtea Turnului. Tot ceea ce părea că au reușit să facă William Davy, Robert Russe, John Smith și Stephen Ireland a fost să provoace niște incendii în locuri diferite în Londra. Oamenii spuneau că aceasta era probabil doar prima etapă a planului urzit de ei; în timp ce soldații garnizoanei erau plecați și ocupați cu stingerea incendiilor, cică bărbații ar fi uneltit să intre în Turn și să-i răpească pe prinți. Nimeni nu știa exact ce avuseseră în minte acei oameni. Dar nimeni nu putea să creadă în reușita unui astfel de complot, care suna ca o glumă. Nimeni nu scăpase vreodată din Turn, și cu

atât mai puțin în urma unui plan organizat de patru bețivani jalnici într-o cârciumă.

Cu toate acestea, conform unui alt zvon care circula prin cârciumile Londrei, episcopul Morton, care fusese arestat atunci când Hastings a fost ucis, tocmai scăpase din Turn, la a doua lui tentativă, deși era scund, gras și avea fața roșie ca un rac. Așa că poate nu era exclus să scapi și din Turn. Sau, pe de altă parte, poate orice gest sau act neînsemnat de lipsă de loialitate devenea posibil – inclusiv faptul că te faci că nu observi că un prizonier bondoc care merge clătinându-se și târându-și după el lanțurile reușește să scape din cea mai bine păzită fortăreață a lumii – când nu crezi în regele tău.

Temnicerii lui Jane din Ludgate au fost cu siguranță fericiți când Isabel, Alice Claver și Anne Pratte, flancate de o mulțime de mătăsare care nu scoteau nicio vorbă, au luat prizoniera lor. Lucru care s-a întâmplat imediat după căderea primelor umbre ale serii. Jane le aștepta îmbrăcată într-o rochie cenușie-albăstruie, pe care și-o pusese peste rochia scurtă în care defilase prin centrul Londrei. Rochia își păstrase încă acea strălucire vie pe care o avea cu o zi înainte, când îi fusese adusă, o strălucire intensă ca aceea a zăpezii pe vârf de munte. Spunea o rugăciune când au venit să o ia; cât a stat la Ludgate, Jane s-a rugat mai mult decât își amintea Isabel să se fi rugat vreodată înainte. Când s-a ridicat în picioare, și-a păstrat calmul. A dat celor trei bărbați de la poartă drept cadou o mulțime de dulciuri și bomboane care îi fuseseră aduse și pe care ea le împărțise exact celor trei; a dat mâna cu fiecare și le-a mulțumit pentru răbdarea avută cu vizitatorii ei, cu o voce ceva mai răgușită și mai obosită ca de obicei, dar oricum cu priviri recunoscătoare.

Când au ieșit, Isabel i-a dat paznicului principal de la poartă o punguță cu monezi.

— Un mulțumesc pentru voi toți, pentru amabilitatea voastră, i-a murmurat ea și a fost mișcată să vadă ochii acestuia umplându-se de lacrimi.

El spuse cu voce aspră:

— Îmi pare bine s-o văd scăpată de aici. N-a fost corect. Dar o să ne fie urât aici fără ea. Tocmai începusem să ne obișnuim cu mulțimile de oameni. Câteva clipe a continuat cu sentimentalismele lui, apoi și-a suflat nasul când procesiunea de femei a pornit la drum.

Isabel s-a gândit că John Lambert ar fi trebuit să vină și el la Londra la eliberarea fiicei lui. Ea constatase, cu dispreț, că deși tatăl ei îi scrisese lui Jane pe când era întemnițată, toate scrisorile fuseseră expediate, din prudență, pe adresa din strada Catte, nu la închisoare; nu era genul de om care să vrea să aibă o relație prea apropiată, în public, cu un inamic al regelui. Ea îi sugerase chiar lui Jane să-l roage să vină și să le ofere sprijinul lui. Însă Jane râse doar, înțelegătoare, când Isabel a protestat vorbind de lașitatea tatălui lor:

— Dar are dreptate, Isabel. Trebuie să fie atent.

Acum, Jane nu mai râdea. Privea drept înainte, ocolind toate privirile.

— Vreau să ajung acasă, atâta tot, spuse ea. Să nu se mai uite lumea atâta la mine.

— Azi stăm în strada Catte, îi aminti Isabel cu voce blândă. Poate că Jane nu înțelesese ce îi spusese mai înainte; casa ei era închisă, răvășită și totul fusese

confiscat.

Jane făcu o pauză, ca și cum ar fi căzut pe gânduri, apoi făcu semn că da.

— Strada Catte, repetă ea fără vlagă, cu ochii lipsiți de orice expresie.

Au dus-o în patul din camera lui Isabel. A fost ascultătoare, supusă și rezervată. Nu a spus nimic, în afară de un „Noapte bună” care abia s-a auzit, spre Alice și Anne. Însă când Isabel, care rămăsese ultima, a vrut să-i aranjeze așternutul și să se furișeze afară cu lumânarea, Jane a rugat-o:

— Mai stai puțin cu mine, iar Isabel, fericită să vadă în sfârșit un licăr de viață în ochii surorii ei, nedorind să o lase singură într-un loc străin cu amintirile ei dureroase, a pus jos lumânarea și s-a așezat pe pat lângă ea, luând-o de mâini.

— Încă nu au terminat cu mine, nu-i așa? zise Jane cu voce slabă. Mi s-a spus... *acolo*... că s-a auzit că voi fi interogată din nou. De către avocatul regelui.

Strângea cu disperare mâinile lui Isabel și în privirea ei se putea citi suferință.

Lui Isabel nu-i plăcu senzația pe care a avut-o văzând ochii surorii ei.

Păstrase știrea bună pentru când Jane se va trezi, dar poate că nu era o idee rea să-i spună chiar acum, să o mai liniștească. Era cel mai bun lucru realizat de Robert Lynom vreodată.

— Da, dar, spuse ea pe un ton vesel, crezi că poți ghici răspunsul dacă te întreb cine este noul avocat al regelui?

Jane clătină din cap.

— Acum nu mai știu nimic și pe nimeni, șopti ea, și Isabel s-a simțit și mai vinovată că i-a venit ideea să se joace de-a ghicitul cu ea.

— Thomas Lynom, răspunse ea cu glas domol. Fratele geamăn al lui Robert. Un prieten. Și văzu că pe fața lui Jane apare un zâmbet abia schițat, iar apoi rămase lângă ea până ce aceasta adormi.

Voia să se întâlnească iar cu Dickon.

Jane era schimbată acum – deznădăjduită, calmă, spunea mereu rugăciuni –, dar cel puțin era liberă. Dickon se ținuse de cuvânt. Putea să se vadă cu el. Însuși gândul că îl va vedea îi umplea sufletul de bucurie. Era singurul mod în care se putea bucura, pentru că nu-i putea împărtăși acest sentiment și surorii ei, care stătea aproape tot timpul numai în pat, patul pe care îl împărțeau acum ca pe vremea când erau mici.

Isabel reuși chiar să se uite în ochii lui Will Caxton, tipograful bățos, când acesta veni în vizită. Will i-a adus lui Jane un buchețel de flori de câmp. Scăpase de cele mai multe dintre petele albăstriei care înainte îi acopereau mâinile. Fața lui osoasă și pistruiată parcă era un studiu la capitolul „solicitudine îndatoritoare”.

— A slăbit așa de mult, a spus el de mai multe ori, după ce aceasta a coborât scările și a venit jos câteva minute să-i mulțumească. Și e așa de palidă.

Alice și Anne l-au servit cu mâncare și nu s-au mișcat de lângă el, astfel că riscul confidențelor nedorite a fost redus la minimum. Dar oricum, Isabel îi era recunoscătoare pentru delicatețea de care dăduse dovadă; în singurul moment când a rămas singură cu el, Will a ridicat ochii și a privit-o sincer, i-a atins ușor mâna și i-a spus:

— Cred că ai fost îngrozitor de îngrijorată, iar apoi, cu multă amabilitate în glas:

nu aveai de unde să știi că se va întâmpla așa ceva. Nu trebuie să te condamni pentru ce s-a întâmplat, tu n-ai avut nicio vină.

Până vineri mai erau cinci zile.

Luni dimineța au fost distribuite contractele pentru realizarea veșmintelor necesare pentru ceremonia viitoarei încoronări a regelui Richard al III-lea. După o oră de îmbrânceli și înghionțiri disperate în cartierul Old Jewry, unde toată lumea aștepta să audă cine ce comandă va primi, peste piețe se așternu liniștea. Mătăsarii care obținuseră contracte s-au retras la atelierele lor cu o expresie de satisfacție întipărită pe față, pentru ca în zilele următoare să coasă, să taie și să brodeze practic fără nicio pauză. Ceilalți neguțători se făcură nevăzuți, în încercarea de a-și ascunde dezamăgirea. Casa Claver, reprezentată de Isabel în acea înghesuială nemaivăzută, s-a descurcat onorabil. A obținut un comision de furnizare a pânzei pentru trena reginei. Iar lui Anne Pratte i s-a solicitat, personal, să confecționeze trei dantele de mătase purpurie cu pampoane și nasturi amestecate cu fir venețian de aur, precum și un alt set de culoare albă, nu purpurie – unul pentru rege și altul pentru regină.

În drum spre casă, când savura plăcerea momentului și era mândră de reputația binemeritată pe care și-o câștigase în domeniul negustoriei cu mătăsuri, Isabel se pomeni față în față cu unul dintre italienii din Londra, care ieșea din biserica St Thomas de Acre. Era doctorul Gigli, un bărbat corpulent, care tremura în hainele lui de catifea neagră.

— A, doamna Claver, zise el cu voce suavă. Uitându-mă la tine, văd pe fața ta că te-ai descurcat foarte bine cu contractele de comenzi.

Ea îi zâmbi și făcu o plecăciune, amintindu-și că Gigli era medicul care plecase cu Dickon în nord pentru a-l trata pe nepotul lui bolnav.

— Da, am fost onorate în două rânduri, replică ea, măsurându-și cu atenție fiecare cuvânt. Un adevărat compliment pentru mătăsările noastre.

El încuviință făcând semn cu capul și o privi bucuros de reușita ei, cerând totodată detalii, cu bine cunoscutul lui farmec.

După ce au discutat despre comisioanele primite de casa Claver ea a dat să plece. În ultima clipă, ca și cum și-ar fi amintit dintr-o dată ceva, a întrebat într-o doară:

— Am înțeles că ați călătorit mult, nu? Cred că tocmai v-ați întors de la Middleham?

Doctorul Gigli își aplecă capul respectuos. Era prea versat în politică pentru a se arăta surprins de faptul că ea cunoștea acest detaliu. Însă când își ridică iar capul, privirea lui era plină de regret.

— M-am întors de mai mult timp, a zis el. De două săptămâni.

— Sper că pacientul dumneavoastră și-a revenit și acum se simte bine? întrebă ea plină de solicitudine. Tânărul George Neville...

Doctorul Gigli își coborî iarăși capul.

— Din păcate... murmură el. Apoi își făcu semnul crucii.

Așadar băiatul murise. Isabel ascultă cu atenție. Gigli crezuse la început că pacientul lui nu suferea decât de o fază trecătoare de friguri. I-a pus ventuze și i-a prescris un regim special, iar starea tânărului George Neville părea să se îmbunătățească. Până într-o seară, când febra a pus din nou stăpânire pe el, într-o formă mult mai gravă. A doua zi dimineță și-a dat sufletul.

— Probabil că lordul Gloucester a fost foarte afectat, spuse Isabel cu compasiune.

— A... dar nu a auzit imediat... era deja plecat spre Londra când s-a întâmplat, răspunse Gigli, la fel ca ea, pentru că nici lui nu-i venea să-i spună lui Dickon „Maiestatea Sa”. Încă nu se ajunsese la un acord privind numele persoanelor sus-puse, în contextul tulbure din ultimele câteva săptămâni. A trebuit să-i dau vestea asta aici, eu însumi, la Crosby's Place, după ce am ajuns la Londra. Și asta s-a întâmplat abia joia trecută... cu o zi înainte de... Ajuns aici, a ezitat, căutând o expresie potrivită pentru ziua schimbării puterii. După câteva clipe, a renunțat și a spus, ridicând din umeri, neajutorat; *evenimente*, făcând în schimb semn cu mâna lui grasă și plină de inele. A fost afectat, normal. La urma urmei, băiatul era sângele lui. Dar a avut pe cap și o mulțime de probleme de stat. Când am auzit, a doua zi... și făcu din nou un gest cu mâna, despre... toate evenimentele *alea*... am înțeles de ce se grăbise atâta.

Pe fruntea bine căptușită a lui Gigli se ivi un început de încruntătură. Probabil că ceva anume îl îngrijorase în privința modului în care Dickon primise vestea pe care el i-o dăduse atât de diplomatic. După o clipă însă își recăpătă stăpânirea de sine. Își trase în jos și-și netezi haina de catifea peste burtă și se uită cu un zâmbet fermecător la Isabel.

— A fost o călătorie lungă, adăugă el, după care căscă plin de importanță, și încă nu mi-am revenit complet, încă sunt destul de obosit. Te rog să mă ierți.

Zâmbind și făcând o reverență adâncă, Isabel îi ură drum bun și se despărți de el.

Dar îndoiala pe care nu voise să o discute îi submina fragila fericire, aflată atât de curând. La fel ca Gigli, nu voia să se gândească la ce ar putea însemna povestea aceasta. Se grăbi să ajungă acasă, ca să nu mai aibă timp să caute răspunsuri la întrebările care o chinuiau.

Mărți dimineăta, Goffredo, aflat într-o dispoziție de zile mari, și-a luat echipele de italieni și a plecat la Westminster, pe jos. Cuferele și sacoșele lor erau transportate pe râu, dar dacă ar fi mers toți cu barca, atât de mulți străini ar fi atras atenția. Pe jos era mai sigur. Isabel urma să se întâlnească cu ei vineri seara la casa mătușurilor.

— O să-ți gătim o cină minunată, *cara*, a promis Goffredo.

Tot restul zilei de marți, miercuri și joi din zori până la miezul nopții Isabel a lucrat împreună cu Anne Pratte la dantelele regale pentru ceremonia încoronării.

— Îți prinde bine să te ocupi și tu de o activitate normală, zise Anne Pratte pe un ton ferm, înmânându-i setul alb ce avea să fie purtat de regină.

Dacă ar fi avut de ales, Isabel ar fi preferat să lucreze setul purpuriu pe care urma să îl poarte Dickon. S-a supus însă indicației lui Anne. Era o activitate susținută, ce avea să-i distragă atenția de la gândurile ei. Iar ziua de vineri bătea la ușă.

În fața *Palisadei Roșii* era priponit un armăsar. Nici nu-și închipuia că va ajunge în cameră înainte ca ea să vadă calul legat în fața clădirii. Urcă scările în vârful picioarelor, devenind brusc la fel de tăcută și sfioasă precum o fecioară nevinovată. El era întins în pat și își citea Cartea de Rugăciuni. Nu a văzut-o intrând. Timp de o clipă, l-a privit fără să facă nicio mișcare. Își dădu seama că nu merita să fie atât de fericită.

O scândură a dușumelii scârțâi. El își ridică privirea. Într-o clipită, văzu în ochii

lui că se îndoise de venirea ei. Cu voce șovăitoare, spuse:

— Am venit.

El își deschise larg brațele. Ea alergă la el.

Uită cu totul de sine în brațele lui și se lăsă complet în voia frumuseții iubirii fizice pe care i-o dădu el. Nu voia să se mai termine. În inima ei era prea multă tristețe. Nu voia să-și deschidă zăgazurile amărăciunii.

— La ce te gândești? i-a șoptit el în ureche, la sfârșit, așezându-și un braț pe pieptul ei. Zâmbea și nu-și dezlipea privirea de pe chipul ei. Deocamdată, nu trebuia să plece. Mai putea sta, nu-l aștepta nimic presant.

Ea îl sărută foarte tandru pe buze. Știa că trebuie să-l întrebe. Dar asupra ei se așternu o melancolie visătoare chiar înainte să o facă. Știa și răspunsul pe care îl va primi.

— Când ai descoperit că George Neville a murit? șopti ea.

Își putea închipui nespus de ușor toată scena. Doctorul Gigli făcând o reverență plină de tristețe și anunțându-i vestea teribilă cu vocea lui pițigăiată. Mintea lui Dickon, sclipitoare ca de obicei, gândindu-se într-o fracțiune de secundă la modul în care proprietatea sa asupra ținuturilor nordice era compromisă de moartea copilului. Un noian atât de navalnic de probleme cu care avea să se confrunte în viitorul imediat, încât nici nu mai putea să-și exprime recunoștința față de italianul grăsan care îi adusese vestea. Apoi își dăduse seama că mai avea în mâinile lui un alt nepot tânăr, chiar aici și acum. Înțelesese că ar putea exista o modalitate mai rapidă și mai eficientă de a dobândi o poziție mai solidă decât să apeleze la avocații neamului Woodville și să implore prin ei ajutorul nepotului casei regale. Gândindu-se: nu ar fi mai bine pur și simplu să înșfac eu premiul cel mare și să nu-mi mai bat capul cu detaliile?

În ochii lui Dickon se zări un licăr. El își dădu seama că ea înțelesese totul. Fără nici cea mai mică mișcare, el zise:

— Cu o zi înainte... Nici măcar el nu știa cum să numească ziua în care pusese mâna pe putere. Șovăi o clipă. Ea încuviință cu capul. Era exact cum își imaginase ea.

El se grăbi să adauge:

— Dar motivul nu a fost acesta.

Însă ochii lui spuneau cu totul altceva. Amândoi știau acest lucru.

Au continuat să se uite unul la altul. Ani, secole și milenii au trecut în tot atâtea clipe. Ar trebui să plec, își spuse ea în gând. Tot ce mi-a spus până acum a fost o minciună sfruntată. Tot ce am bănuir eu s-a adevărit. L-a ucis pe Hastings în mod deliberat, ca să pună mâna el pe putere. A dezonorat-o pe Jane. Ba poate și-a ucis și nepoții.

Dar ea știa că nu va pleca. Și el știa același lucru.

Astfel că acuzațiile și incriminările nu mai avea niciun rost. Tristețea din ochii ei și din ai lui nu era un rămas-bun. Era o recunoaștere, din partea lui, a crimelor comise în numele puterii; și, din partea ei, a faptului că nu-i păsa ce făcuse el atâta timp cât se afla acolo, lângă ea. Sufereau împreună din pricina singurei victime provocate de lovitura lui de palat în inima ei, era amărăciunea amândurora față de inocența lor pierdută.

Când în cele din urmă ea se ridică și începu să se îmbrace, el o privi din pat.

— O să te întorci? o întrebă, pe un ton umil.

Ea încuviință discret cu capul. Privise adânc în sufletul lui. Nu găsisese respingător ceea ce văzuse acolo. Cum putea să răspundă „nu” acum?

În schimb, cu o senzație de ură față de senzația de bucurie imensă pe care o simțea urcând în sufletul ei, se mulțumi să răspundă: „Vineri” și ieși în stradă, în zăpușeala după-amiezii de vară.

Toamna anului 1483

— Sănătate, bogăție și fericire pentru toți cei de față! declamă Alice Claver, compensând prin volum ceea ce vocii ei îi lipsea în claritate, moment în care fiecare cupă din încăpere fu ridicată spre ea în lumina pâlpâitoare a lumânărilor.

Numaidecât se auziră șoaptele traducătorilor, iar apoi pe chipul tuturor apărură zâmbete largi.

Munca ținuse până la sfârșitul verii, dar în cele din urmă atelierul fusese terminat și funcționa. Dormitoarele erau pline. Oalele din bucătărie bolboroseau de ierburi aromate aduse de peste mări și țări și perioada era cât se poate de prielnică, pentru că era după culesul recoltei și ziua Sfântului Mihail se apropia. Nimeni din Londra nu îi descoperise pe membrii casei Claver când aceștia i-au trimis cu barca pe italieni la destinație. Și niciunul dintre vecinii din Westminster nu s-a gândit că ar fi cine știe ce scofală cu noile mașinării care huruiau lângă locuința lui Will Caxton și nu și-au făcut probleme văzându-i pe noii străini care se chinuiau să găsească drumul pe străzile din centrul Londrei. Slavă Domnului cu Will Caxton, își zise Alice în gând, și nu pentru prima oară.

Războaiele de țesut au uluit-o. Goffredo se ridicase la înălțimea așteptărilor și le depășise chiar. Pe lângă războaiele de țesut, el mai adusese și cele două dispozitive despre care se vorbise mult cu un an înainte, utilaje care așa cum auziseră ei deveniseră tot mai populare în Veneția și economiseau un număr uriaș de ore de muncă. Ambele erau cadre gigantice de lemn, suspendate de plafon. Una din aceste mașinării, dacă era învărtită, putea să tragă zeci și zeci de fire de mătase într-o singură tură din coconii fierți ai viermelui de mătase și să le arunce, iar celălalt dispozitiv putea să desfășoare zeci de fire aruncate sau răsucite și să le adune, gata pentru a fi folosite. În viața ei nu mai văzuse așa ceva.

Persoana căreia războaiele de țesut îi plăceau cel mai mult era Alice. Îi plăcea la nebunie să vadă cum fratele lui Gasparino încarcă primul război cu urzeli fine de culoare gri și cafeniu, ca pânza de păianjen, și cu țesături cafenii și gri; sau cum degetele slabe și tuciurii ale lui Gasparino zburdă cu o viteză amețitoare prin rețeaua complicată de fire, ațe, mosoare, ridicând, împingând și pieptănând până când pânza începea să strălucească și să devină parcă fluidă, ca imaginile dintr-un carusel al fanteziei. Gasparino, Alvis, Marino și familiile lor încă nu vorbeau limba engleză suficient de bine pentru a explica într-un alt mod decât prin semne ce voiau să spună, astfel că atunci când era nevoie, Goffredo își aducea și el contribuția.

— Pentru acest model, îi spuse el lui Alice, întotdeauna avidă de explicații, aveți nevoie de trei urzeli principale împerecheate și de un fir de legătură; urzelile principale sunt o combinație de mătase cafenie și gri, iar pentru firul de legătură noi am folosit numai mătase cafenie. Țesăturile de bază sunt aceeași combinație de mătase gri și cafenie, iar țesătura model este din mătase cafenie pură.

Alice încuviința făcând semn cu capul, încercând de zor să asimileze toate detaliile funcționării războiului de țesut pe care nu fusese nevoită să le învețe pe vremuri,

aceasta datorită faptului că era absolut vrăjită de felul în care ieșea țesătura din război. Nu mai voia să știe decât că familia lui Gasparino învăța un grup de ucenici să facă damasc, că Marino avea în grijă lămpile cu petrol și că Alvise arăta celui de-al treilea grup secretele catifelei. Isabel alesese lucrătoare din Londra datorită degetelor lor extraordinar de iscusite și, aproape la fel de important, datorită faptului că nu aveau familie: Joan Woulbarowe („Mătasea la bar!”, cum exclama neghioaba tot timpul, bălmăjind și sâsâind cuvintele prin dinții ei negri), Katherine Arnold, care, neavând părinți implicați în această profesie și nici capital ca să pornească singură această afacere, fusese toată viața o lucrătoare de rând în prăvăliile mătăsarilor, văduvele torcătoare Agnes Brundyssch și Isabel Fremely, care voiau o schimbare în viața lor, o calificare și o slujbă plătite mai bine și, bineînțeles, odinioară cele mai bune angajate ale lui John Lambert, Jane Cortford, din Derby, Mary Fleet, din Southwark și Ellen, văduva lui William Lovell, un cârciumar care dăduse ortul popii, o femeie care avea negrăit de multe greutăți. Alice scoase un oftat prelung; știa acest lucru, cel mai practic ar fi fost din partea ei să le lase pe Jane Cortford și Ellen Lovell să se ocupe singure de amănuntele tehnice ale pregătirii modelului catifelei – fie să scurteze firele perfect perpendiculare până când firele de mătase fină și veritabilă o făceau delicată la atingere și îi dădeau eleganță, fie să taie sau să nu taie firele, ori să lucreze cu firele tăiate la două sau trei dimensiuni, pentru a conferi complexitate modelului și a-l face mai atrăgător; sau de câte fire de mătase din țesătură ai nevoie pentru motivul țesăturii înainte de oprirea mașinăriei; ori rația dintre capetele țesăturii de fond și capetele țesăturii principale. Alice nu făcea altceva decât să se minuneze ca un copil văzând că visul ei dintotdeauna s-a împlinit în sfârșit – se uita lung la mâinile care zburau într-o armonie perfectă și-și spunea în sinea ei: Deci așa se procedează. Însă copilul îndărătnic din ea voia să înșface suveica și să acționeze cadrele care huruiau, ca să învețe să țeară singură pânze de o frumusețe desăvârșită.

Cina din această seară fusese ideea lui Isabel. Nu au putut aduce un preot italian să binecuvânteze casa, argumentase ea, pentru că era sigură că acesta avea să răspândească imediat știrea printre neguțătorii lombarzi; dar și așa, puteau să se strângă cu toții și să cineze împreună, ca o familie numeroasă. Să mănânce salatele asezonate cu busuioc ale venețienilor. Să le dea posibilitatea familiilor nou-venite și noilor ucenici să simtă că aparțin unui cămin. Și să le dea ocazia să-și demonstreze talentele în fața lui Alice, Anne și William, care nu venea la Westminster decât ocazional. Stăpânii casei erau acum Isabel și Goffredo, iar Will Caxton, vecinul de alături, le oferea sprijin sufletesc ori de câte ori venea acolo, lucru care se putea întâmpla în orice oră a zilei. Isabel spusese:

— Nu-i nevoie să fie o cină scumpă. Doi pui, o bucată de carne de vită, câteva salate și niște plăcinte cu fructe. Ceva simbolic. Un nou început.

Totul era cât se poate de bine. Isabel era o fată pe cinste. Poate la început nu fusese așa, dar iată ce însemna ca o tânără să primească instruire adecvată.

Dar unde era Isabel? Alice se uită primprejur, apoi afară, unde umbrele înserării apăruseră deja. Probabil că nu era tot cu prințesele, în adăpostul lor? Își țuguie buzele dezaprobat. Era mulțumită că își tocea degetele de atâta muncă, acum că în sfârșit veniseră și țesătorii, că se trezea înainte de zori, stătea în Westminster mai

mult de jumătate din săptămână și că obținuse o serie de contracte excelente în Londra, în cele câteva zile pe care le petrecuse acolo. Dar totuși s-ar fi convenit să fie aici când avea oaspeți care o așteptau. Și nici nu le mai văzuse pe Alice și pe Anne de aproape o săptămână. Ar fi trebuit să se grăbească. E o chestiune ce ține de respect. Fata asta mai trebuie cizelată puțin, să ne ocupăm de ea să fie ceva mai cuviincioasă, cu noi și cu toată lumea.

Isabel intră în cameră, aranjându-și părul. Mesenii începuseră fără ea.

Unul dintre italieni ciupea încet corzile unei lăute și ceilalți dansau de zor. Alice Claver, destul de cherchelită, șoptea ceva în urechea lui William Pratte, care stătea la masă lângă ea. Anne Pratte tocmai se întorcea din încăperea unde se aflau războaiele și părea plăcut impresionată. Joan Woulbarowe era partenera ad-hoc a fratelui lui Gasparino, Andrea, și dansa destul de grațios cu acesta. Celelalte fete bătrâne, uscățive și trecute demult de floarea vârstei, se cuplaseră și ele cu bărbați lombarzi. Aveau norocul că între toate persoanele sosite de curând nu erau decât trei neveste.

Cu un sentiment de ușurare, Isabel constată că nimeni nu părea să se fi supărat că sosise cu întârziere.

Însă inima ei continua să bată cu putere.

Nu ar fi trebuit să se întâlnească azi cu Dickon și apoi să se întoarcă acasă în toiul unei astfel de petreceri. Avea nevoie de mai multe ore după fiecare astfel de întâlnire să scape de sentimentul de vinovăție și de senzația că e murdară; să nu se mai ferească din calea oamenilor, incapabilă să creadă că nu vor simți mirosul respingător al așternutului – dovadă de netăgăduit a păcatului ei. Senzația permanentă de vină care îi chinuia sufletul zi de zi o făcuse să nu o mai invite pe Jane aproape deloc aici. Jane, a cărei fragilitate recentă se apropia în ochii lui Isabel de inocență; în ai cărei ochi blânzi și recunoscători îi venea acum atât de greu să se uite. Cu amintirea stâlpului infamiei încă proaspătă în mintea ei, Jane nu era deocamdată pregătită să discute cu Alice și să pretindă că nu se întâmplase nimic.

Alice nu o văzu când stătea încă învăluită în umbră. Dar ochii lui Will Caxton s-au luminat imediat când a văzut-o, la fel ca ai lui Goffredo. Ea zâmbi către ei, dar i-a refuzat pe amândoi când aceștia au invitat-o la dans. Devenise prea sfioasă chiar și pentru o apropiere prietenească pe ringul de dans, până și față de acești prieteni vechi. În sinea ei își spuse că a refuzat pentru că Will, pe care ea îl evitase în ultimul timp, ar fi putut s-o întrebe de-a dreptul dacă a continuat să se întâlnească cu Dickon și din cauza faptului că Goffredo ar fi putut încerca să o atragă într-un flirt care nu era în glumă decât pe jumătate. Însă ea cunoștea adevărul. Faptul că alesese să fie iubita lui Dickon, să facă dragoste cu el și să-i accepte statutul, adică acela de centru al realității ei, însemna că nu avea altă opțiune decât să se distanțeze de ceilalți oameni la care ținea. Ei trebuiau să rămână pentru ea doar niște umbre îndepărtate, dacă voia ca el să rămână real; nu exista nicio altă alternativă. Trebuia să fie cu Dickon. Nu putea permite nimănui să-și dea seama de felul în care rușinea care o copleșea îi întina sufletul. Cu toate acestea, se simți ușurată să stea în liniște alături de Will și Goffredo, de o parte a mesei și să-i lase pe ei să vorbească în timp ce ea își recăpăta stăpânirea de sine.

Isabel nu putea auzi ce șopteau William Pratte și Alice în capul mesei. Dar putu să ghicească, văzând expresiile lor pline de sfidare, de copii prinși asupra faptului. Acum își vedeau visul cu ochii, totul se întâmpla într-adevăr pentru ei și în favoarea lor și ei erau efectiv uluiți de propriul lor tupeu în pornirea acestei afaceri. Mătăsarele trimiseseră petiții peste petiții la Parlament, de-a lungul vieții profesionale a lui Alice, în încercarea de a-i opri pe comercianții italieni care își desfășurau activitatea la Londra să importe articole vestimentare lucrate din mătase. Aceasta în condițiile în care lucrătoarele din Londra lucrau mătasea cu o măiestrie desăvârșită, pentru a înlătura concurența externă vătămătoare pentru Anglia. Ultima petiție, care devenise lege abia anul trecut, prevedea aplicarea de amenzi nu numai tuturor comercianților italieni care importau veșminte din fire toarse, ci și oricărui londonez suficient de nesăbuit să cumpere marfă de la acești italieni. Isabel știa asta foarte bine. Ea fusese cea care introdusese cu mâna ei noua clauză în petiție, după ce o văzuse pe regina Elizabeth Woodville purtând o elegantă geantă confecționată în Italia. Armistițiul comercial la care se ajunsese, de-a lungul timpului, cu italienii, consta în următorul fapt: italienii făceau pânzeturile întregi și le exportau fie prin târgurile organizate la Bruges și Anvers, fie direct la Londra, în timp ce mătăsarii londonezi tăiau și coseau pânzeturile și lucrau firele de mătase importate. Însă în prezent afacerea casei Claver încălca toate clauzele acestui acord al compromisurilor.

Isabel își închipuia cât de primejdioasă era această încălcare, după ce o viață întreagă se chinuise să țină pasul cu sofisticații neguțatori străini care își utilizau prăvăliile din Londra pentru a le furniza lui Alice și lui William și oricărui alt mătăsar important din oraș scrisorile de credit de care ei aveau nevoie pentru a achiziționa valuri întregi de mătase din străinătate, de asemenea, pentru a vinde direct clienților câteva din cele mai fine și delicate pânze de mătase, și anume acelor clienți mai puțin bogați care nu își puteau permite să meargă și să le cumpere personal din Țările de Jos. Cetățenii din Lombardia erau sufletul comerțului cu mătase. Iar lombarzii i-ar fi distrus dacă ar fi descoperit afacerea derulată de ei înainte de încheierea perioadei de instruire a ucenicilor. După aceea, avea să fie prea târziu. Londonezii vor fi aflat secretele acestei meserii.

Chiar și pentru Isabel, care nu își făcuse deloc o prioritate din cultivarea unor relații respectuoase față de italieni, situația era neliniștitoare. Gândul o ducea la lombarzii bogați de la capela Lucchese din biserica St Thomas de Acre: toți acei bărbați înalți cu nas acvilin și mantii de catifea, cu priviri reci ca lama de pumnal, cei pe care copiii străzilor îi fluierau și huiduiau, când găseau curajul să o facă, pentru că acaparaseră pentru ei cea mai grasă parte a acestui negoț în Anglia, dar și fiindcă aveau obiceiul să seducă nevestele mătăsarilor englezi imediat ce veneau în Anglia când încheiau vreo tranzacție cu localnicii. Mancini. Ronvisi. Bancherii Borromei din Milano. Bancherii Conterini din Veneția. Și cei ai lui Jacopo Salviati din Florența, cărora în prezent le mergea atât de bine, încât bancherii Medici, rivali ai lor, fuseseră nevoiți să-și închidă magazinul și fostul lor reprezentant, Gherardo Canigiani, se însurase cu văduva unui mătăsar din Londra și începuse să-și spună Gerard. Isabel nu era chiar ca tinerii care îi înjurau cu orice ocazie, numindu-i „străini pui de cățea!” de la spate – deși aceasta se întâmpla doar atunci când italienii erau prea departe ca să-i mai audă și să se poată întoarce să-i ia la bătaie.

Totuși, nu putea să nu nutrească și ea la fel de mult respect ca și ei, un respect aproape religios, pentru puterea ilustrată de acele mantii scumpe, de comportamentul lor elegant, dar și de privirea lor înfumurată și puțin cam sinistă.

Ce să facem, își spuse ea în gând, îndepărtându-și din minte orice posibil pericol, străduindu-se să-și domolească starea de agitație și să fie calmă. Ai intrat în horă, trebuie să joci. Dacă totul merge bine, toate eforturile vor fi răsplătite cu vârf și îndesat. Aceasta nu însemna doar că vor fi puternici și bogați cum nici nu visaseră vreodată, și mai mulți bani și mai multă putere nu strică niciodată. Ceea ce era realmente important era faptul că englezii aveau să fie cheia și lacătul acestui negoț dacă reușeau să-și facă singuri materialele, iar casa Claver – o casă de femei – în centrul negoțului din Anglia; iar ea, Isabel, se afla în inima casei Claver.

Și dacă ea devenea punctul nodal al tuturor, își spuse ea în gând, atunci putea să le protejeze pe mătăsare.

Le putea organiza într-o breaslă și le putea oferi astfel un statut legal; îi putea sili pe cei din Breasla Mătăsarilor să le recunoască, sau le putea da șansa să se separe cu totul de ei. Membrii Breslei Mătăsarilor cooptaseră de ani de zile, cu încăpățănare, toate grupurile mici de oameni care aveau o meserie apropiată de cea de mătăsar, de pildă cei care făceau veșminte, și îi forțau pe aceștia să plătească taxe pentru breaslă. Breasla Mătăsarilor era una dintre cele mai mari și mai puternice din Londra, împreună cu asociațiile de comercializare a peștelui și a vinului, respectiv breslele Pescarilor și Viticultorilor. Însă breslașii fuseseră indulgenți cu mătăsarele cu care erau asociați. Le-au lăsat încă din cele mai vechi timpuri să se organizeze aproape ca o breaslă separată, de sine stătătoare, să aibă ucenici pe care să-i plătească, să-și întocmească propriile lor contracte, ba uneori chiar să facă negoț separat de bărbații lor. De fapt, nici nu avuseseră încotro; în definitiv, majoritatea mătăsarelor erau nevestele lor și ca atare, dacă le supărau, riscau să fie urmăriți de acestea în jurul mesei cu polonicul în mână.

Astfel încât mătăsarele nu erau nevoite să plătească pentru privilegiile de care se bucurau. Erau lăsate în pace. Și cu toate că erau reprezentante ale așa-zisului sex slab, erau practic o forță de temut. Totuși, din cauza faptului că activitatea lor nu era recunoscută ca atare de lege, erau nevoite să meargă cu pălăria în mână la mătăsarii importanți – la William Pratte cel indulgent, dacă aveau noroc, sau la mai puțin indulgentul John Lambert dacă nu aveau noroc – pentru a negocia cu lumea exterioară. Ca grup nu puteau angaja avocați, la fel cum nu puteau înainta spre discuție un anumit aspect sau argument regelui sau Parlamentului, cu excepția cazurilor când aveau de partea lor indulgența mătăsarilor care le sprijineau efectiv. Nu puteau câștiga statutul de femei libere ale City-ului ca mătăsare decât dacă aveau un tată sau soț care se ralia inițiativei lor de a căpăta statutul de femei libere. Nu puteau nici măcar organiza un dineu anual, ca bărbații. Ele trăiau în umbra bărbaților. Isabel se frământase foarte mult gândindu-se la nedreptatea acestei stări de fapt, încă de la prima dispută avută cu tatăl ei. Abilitățile ei în această activitate erau la fel de cizelate ca și ale lui; în jur exista o întreagă generație de oameni mai tineri, precum cea a băieților Lynom, dispusă să susțină cauza mătăsarelor, iar după ce o mătăsară sau alta ducea la bun sfârșit o lovitură comercială de asemenea anvergură, cum era acest proiect cu războaiele de țesut, ce mătăsari ar mai îndrăzni

să le refuze mătășarelor recunoașterea oficială?

Și poate că după ce va face atât de mult bine femeilor din branșă, își va permite luxul de a nu se mai simți atât de vinovată.

Își opri firul gândurilor, dându-și seama că iar visează cu ochii deschiși. Cel mai important lucru acum era să rămână calmă, să nu se agite, să facă toate lucrurile pe rând. Până în acel moment se descurcase cu brio. Spre exemplu, aranjase ca Alice și familia Pratte să se întâlnească azi cu lucrătorii italieni. Mâine, o vizită la prințesă, căreia trebuia să-i coasă noile dantele la rochia de mătase violetă. După aceea, încă o oră furată cu Dickon, la întoarcere. Apoi, discuția nevinovată cu Will Caxton la poarta casei lui, despre cum a trecut timpul cât a fost la prințesă. Dacă era tare, le putea face pe toate. Toate puteau merge ca pe roate.

Goffredo dansa cu Joan Woulbarowe. Petrecerea devenea tot mai zgomotoasă. Caxton se făcea că e servitor și turna vin în cupa lui Isabel. Apoi se aplecă spre ea și, ajutat de chiotele și cântecele din jur, îi spuse:

— Niciodată nu știu cum să te întreb, zise el emoționat, despre... și șovăi o clipă, ceea ce mi-ai spus tu odată.

Ea se uită în altă parte. Dar oricum știa că mai devreme sau mai târziu avea să o întrebe despre Dickon.

— Te rog să mă ierți, spuse el, cu glas umil.

Nu putea lăsa lucrurile nelămurite fără să-i dea chiar nicio explicație. Să se frământa atâta cu întrebările lui și eventual să o caute, când de fapt ea se vedea cu Dickon chiar sub nasul lui. Așa că își luă inima în dinți și se uită fix în ochii lui.

— În viață cel mai important e să învățăm din greșeli, nu? zise ea, fără să mintă, însă creând în mod deliberat impresia că ceea ce discutau acum ținea categoric de domeniul trecutului. Nu sunt mândră de ceea ce am făcut.

Văzu imediat în ochii lui ușurarea simțită la auzul acestor cuvinte.

— Da, spuse el, bineînțeles. După ce i-a făcut lui Jane, nu puteați continua la fel ca înainte. Și o bătu ușor pe mână. Te respect foarte mult pentru asta, zise el cu căldură în glas. Nu o să mai discut despre asta niciodată.

Nici în acele momente nu fusese prea mândră. Will Caxton era un bărbat sincer și cinstit. Însă nu-i putea spune adevărul, trebuia să-l mintă. Imediat își spuse în sinea ei: fă toate lucrurile pe rând.

Fața albă și bolnăvicioasă a prințesei, care putea rămâne la fel de nemișcată și impasibilă ca un bloc de marmură, era astăzi extrem de expresivă. Isabel nu o mai văzuse atât de plină de viață în toate cele cinci luni de când fiicele reginei Elizabeth Woodville se închiseseră în temnița lor voluntară.

Sprâncenele lui Elizabeth erau ridicate, tot chipul ei era însuflețit și alert. Era clar că abia aștepta să fie lăsate singure de doamna Elizabeth Darcey. Starea aceasta de spirit i se păru lui Isabel destul de alarmantă.

Unul dintre compromisurile pe care Isabel a fost nevoită să îl facă pentru menținerea relației ei cu Dickon a fost să-și cizeleze atitudinea față de copiii dezmoșteniți ai regelui Eduard. Nu-și mai putea permite să fie copleșită de acea senzație de milă care la început parcă îi lua graiul. După ce a înțeles că în mod cert Dickon a furat statutul regal care de drept li s-ar fi cuvenit lor, nu a avut încotro și a devenit complicea lor. A trebuit să fie puțin mai aspră cu prințesele.

Astfel că acum, cu toate că știa că era o dovadă de egoism să spere că expresia prințesei Elizabeth nu era primul semn al unei viitoare răzvrătiri de care putea să se molipsească ea însăși – tocmai când viața începuse să revină la normal – se pomeni că își dorește exact acest lucru.

Merse în separeul pentru cusut din colț. Apropiatii nu mai încercaseră să o convingă să-și modifice rochiile. Nu avea niciun rost când stăteai într-un adăpost. Tot ce puteai face când te ascundeai de lume era să cauți să nu arăți neîngrijită și să speri că vor veni și vremuri mai bune atunci când vei ieși din ascunzătoare. Așadar, în fiecare vineri dimineața, timp de trei ore, Isabel și prințesa au început să transforme o rochie franțuzească de cununie, din damasc alb cu imprimeuri și perle, în două seturi de pânze albe pentru altarul Sfintei Fecioare din Abație – ca un semn de mulțumire pentru abate, care le adăpostea în deplină siguranță pe femeile din neamul Woodville. Isabel făcuse modelul broderiei: copaci cu trandafiri roșii și crini roșii la fiecare set, împreună cu o broderie mult mai complicată, pentru prințesă, care avea mult mai mult timp la dispoziție decât Isabel, adică o imagine a Adormirii Maicii Domnului.

Elizabeth se simțea în largul ei cu Isabel; petrecuseră atât de multe ore împreună, cosând fără să-și spună niciun cuvânt. Însă prințesele mai tinere nu mai stăteau cu ele. Au simțit că Isabel s-a schimbat și și-au găsit alte preocupări. Acum nu mai sperau că Isabel le va aduce vești. Din vară nimeni nu mai auzise nimic despre prinți. Isabel le-a spus exact ceea ce Dickon i-a zis să le spună: că în piețe se zvonea că fuseseră mutați fără prea mult târăboi în afara Londrei, pentru propria lor siguranță. Poate că nici ele nu au crezut acest zvon, la fel ca ea. („Sunt în East Anglia”, îi spusese Dickon lui Isabel, „deși lui Elizabeth nu e nevoie să-i spui asta; sunt cu un om de-al meu care are și el fii de vârsta lor. Exersează tragerea cu arcul”. După care a izbucnit în râs, fără însă a o privi în ochi.) Recent, de când venea la Londra în mod regulat, Isabel nici măcar nu i-a întrebat pe cei din jur ce credeau că s-a întâmplat cu băieții. Nu-i plăcea să se gândească la ei. Încerca să nu se uite la

jocul de arșice, care se afla și acum pe pervazul ferestrei și parcă încă aștepta întoarcerea lui Richard.

Isabel ridică bucata ei de damasc alb. Puse ață în ac. Stătea sub fereastră, în fața șemineului și-și întoarse spatele la frunzele care cădeau și la ploaie. Fără furtuni, se ruga ea în gând.

Elizabeth ședea lângă ea și la un moment dat a ridicat bucata ei de pânză. Apoi a început să coasă ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat. Însă Isabel constată că doamna Darcey s-a uitat ceva mai lung ca de obicei la porțiunea ei de pânză înainte să închidă ușa după ea.

Cele două ace sclipeau când și când în tăcerea care învăluia încăperea. După câteva clipe, prințesa Elizabeth puse lucrul jos.

— Știu că pot avea încredere în tine, spuse ea.

Isabel încuviință din cap, fără niciun comentariu.

A așteptat.

Elizabeth spuse, misterioasă:

— Mama mea discută despre un mariaj pentru mine.

Isabel nu credea că vor mai exista prea multe perspective de măritiș valabile pentru o fată cunoscută acum, oficial, sub denumirea de Elizabeth Bastarda. Ridică foarte puțin o sprânceană pe chipul ei aplecat umil.

— Cu mama contelui de Richmond, îi șopti Elizabeth.

Conștientă că habar nu avea cum ar trebui să reacționeze, Isabel își dădu seama totodată că prințesa o privea ținută și cu ochi mari. Conte de Richmond era Henric Tudor, noul lider al lancasterilor, exilat în Bretania. Cu siguranță că prințesa Elizabeth nu putea să se mărite în vecii vecilor cu Henric Tudor decât dacă actualul rege al Angliei, care nu ar fi îngăduit niciodată o asemenea partidă, era mort. Până în acel moment, probabil că nimeni nu-i spusese că pune la cale un act de trădare.

Își țină fața plecată și ridică și a doua sprânceană. Cât de încet și neutru putu, își ridică și privirea spre fața lui Elizabeth.

De ce îmi spui lucrul acesta? o întrebară ochii lui Isabel fără cuvinte. Dar prințesa nu înțelese întrebarea ei. Atâta timp nu avusese nicio speranță. Acum era însuflețită de această eventuală scăpare posibilă.

Cu cât Isabel auzea mai multe detalii, cu atât îi plăcea mai puțin ceea ce auzea. Era un complot în adevărata putere a cuvântului.

Reginei Elizabeth Woodville i se prezentase posibilitatea acestui mariaj de către ducele de Buckingham, care trimisese la ea un mesager; la rândul lui, cu el discutase mama lui Henric Tudor, pe drumul către Shrewsbury (doamna Margaret Beaufort, explicase ea cu voce nevinovată, mergea acolo să se roage la altarul Maicii Domnului de la Worcester).

La început, ideea fusese de a resuscita un plan de căsătorie a lui Elizabeth cu Henric de Richmond, care prima oară fusese sugerată cu un an mai înainte, în discuții cu fostul rege Eduard, după ce mariajul franțuzesc al lui Elizabeth eșuase; un plan inofensiv, care i-ar fi permis lui Henric Tudor să se întoarcă în Anglia, să reprimească o parte din domeniile pe care le abandonase prin plecarea sa și să trăiască în liniște în Țara Galilor, pe pământurile moștenite din străbuni de către tatăl său, împreună cu mireasa lui din vița Plantagenet.

Dar nu a fost nevoie să treacă prea mult timp înainte ca Regina-Văduvă, doamna Margaret și ducele de Buckingham să-și dea seama că noul rege Richard era chiar mai puțin dispus decât fratele său să privească cu ochi buni reîntoarcerea acasă a ultimului vlăstar al casei de Lancaster. Dacă nu și-au dat chiar ei seama de acest lucru, el le-a fost sugerat foarte clar în urma admiterii în cercul de consiliere a celei de-a patra persoane: doctorul Morton, Episcopul de Ely, cel mai viclean om din Anglia, omul care detecta chiar și cea mai mică imperfecțiune din orice complot, omul care-ți sărea mereu la beregată.

Isabel auzise foarte multe lucruri despre Morton. Lordul Hastings îl detestase. Morton fusese arestat atunci când Hastings a fost decapitat. Oamenii vorbeau că în cursul verii scăpase, cine știe cum, din Turn. Ceea ce însă nu s-a dovedit a fi adevărat. Prietenii lui de la Universitatea Oxford au făcut un lobby atât de puternic să fie eliberat, încât Dickon i-a dat drumul și l-a încredințat în grija personală a ducelui de Buckingham – un prieten apropiat. Acesta era cel care îl ajutase pe Dickon să îi oprească pe cei din neamul Woodville să preia controlul asupra lui Eduard Bastardul.

La acea vreme, Isabel se gândise că ideea lui Dickon de a preda prizonierul lui Buckingham fără tam-tam și de a-l duce în ținuturile Țării Galilor era destul de ușor de înțeles. Dar acum, când o asculta pe prințesă, își dădu seama cât de greșită fusese această idee.

Dickon nu se gândise că bondocul episcop de Ely va reprezenta vreo primejdie pentru duce, un bărbat înalt și cu o înfățișare înfricoșătoare, mai ales în cazul în care cei doi erau în situația de a sta laolaltă în îndepărtatul Castel Brecknock. Dar nu se gândise îndeajuns de bine la ochisorii vioi ai lui Morton, care străluceau sinistru pe fața lui roșie și lucioasă; nici la iscusința lui de a spune la momentul oportun o glumă reușită sau la râsul lui behăit; la energia și talentul pe care episcopul le putea folosi nu numai pentru a vorbi elocvent, ci și pentru a-și salva pielea. Nu-i trecuse niciodată prin minte că Harry Buckingham, care se confruntase în viață doar cu bărbați înalți și puternici ca el, adevărate forțe ale naturii și adevărați aristocrați, nu era văzut decât extrem de rar neînarmat sau când nu era călare. Nu se gândise că va ajunge să fie atât de surprins și fascinat de fluența discursivă a prelatului și de conversațiile lui viclene. Pentru prima oară în viața lui, Buckingham a simțit că e pe punctul să înțeleagă ce înseamnă să te îndrăgostești. Acesta a fost miracolul pe care doctorul Morton părea să-l fi făcut. Reușise să-l convingă pe temnicerul său să-și schimbe părerile și opțiunile politice, ca să devină susținătorul neamului Woodville și al lancasterilor.

Acum că pe scenă apăruse și Morton, natura planului se schimbase. El a înfățișat celor două mame ocazii și mai mari. Nu se mai vorbea despre încercarea de a-l convinge pe regele Richard să-i permită prințesei Elizabeth să se mărite cu Henric Tudor. În versiunea actuală a acestui plan, regele Richard nu figura decât ca victimă sigură sau cadavru. Ideea lui Morton era că Henric va invada Anglia, va pune mâna pe putere și va deveni rege, îl va ucide pe regele Richard, o va salva pe Elizabeth și se va căsători cu ea.

— Simplu, zise Isabel pe un ton lipsit de expresie.

Prințesa făcu o pauză și se uită la Isabel cu acea privire tipică a povestitorului

care este puțin îngrijorat că interlocutorul nu pricepe mesajul sau morala istorisirii.

Isabel zâmbi pentru a o liniști pe prințesă. Dar chiar când zâmbea, își spunea în minte: Eu nu vreau un alt rege. Nu mai vreau agitație și tulburări. Nu vreau să mă ascund în casă săptămâni de-a rândul, în spatele zăvoarelor și obloanelor, să beau apă de ploaie și să ascult cu frica în suflet zgomote de pași; nu vreau ca oamenii în vârstă pe care îi cunosc să fie îngroziți ca de moarte de prădătorii din Kent. Și mai mult decât orice, nu vreau să fiu nevoită să cerșesc o nouă licență pentru casa mătăsurilor de la un nou rege – un străin – când lucrurile au ajuns până aici. Vreau ca lucrurile să rămână exact așa cum sunt acum.

Cel mai tare inima ei striga: nu vreau un rege care nu este Dickon. Își amintea de căldura trupului lui lipit de al ei, înainte ca el să plece în cele mai recente călătorii, când a luat-o de mână și au mers la fereastra tavernei să se uite la luna plină ce se vedea tot mai clar pe cer și i-a spus, pe un ton foarte scăzut care a făcut-o să simtă fiori pe șira spinării, în timp ce talia ei, coastele și umerii, tot trupul îi era încălzit de pielea lui:

— Asta fac atunci când nu suntem împreună. Vin afară și mă uit la luna plină și mă gândesc la tine, indiferent unde te afli tu. Dacă mă pot gândi că și tu te uiți la aceeași lună, nu te simt așa departe.

Ea clătină din cap.

— Ei bine... și cum e, viitorul soț? întrebă ea, încercând să facă în așa fel încât ea și vorbele ei să pară mai pline de afecțiune, fără însă să spună nimic care să fie o înaltă trădare; cine știe când prințesa putea începe să sporovăiască într-o conversație, în viitor, despre ceea ce discutaseră împreună?

Elizabeth ridică din umeri.

— Nu știu, spuse ea calmă. Dinți stricați, păr rar; așa spune lumea. Nu se cădea să întreb eu. Mama zice că orice bărbat e o partidă bună dacă are o șansă să devină regele Angliei... Ce pot să fac, o ascult.

Spuse ultimele cuvinte pe un ton de acceptare deplină. Când o privi pe Isabel, în ochii ei se putea zări chiar o urmă de râs amar; ca și cum ar fi știut că Isabel își făcea propriile calcule și se gândea la Dickon, mulțumind cerului pentru fiecare amintire a timpului petrecut alături de el, că se simțea binecuvântată că s-a născut, fără să țină cont de sângele regesc care curgea în venele lui Elizabeth, ci la toate posibilitățile pe care i le oferea o viață de libertate sau sub semnul blestemului. Ca și când preț de o clipă, prințesa devenise mai bătrână și mai înțeleaptă decât confidenta ei.

— Au de gând să se mute de ziua Sf. Luca, spuse Isabel cu voce clară. Era important ca informația să fie reținută exact. Optsprezece octombrie. Răzvrătiri peste tot în sud-estul Angliei. Bărbați din Kent care atacă Londra. Ducele de Buckingham o să traverseze râul Severn cu o armată de galezi. O armată din ținuturile de vest o să-l aștepte și o să-l întâmpine. Apoi ambele armate se duc să-l întâlnească pe Henric Tudor, care o să ajungă în Devon cu cinci mii de soldați din Bretania. Apoi toți o să mășăluiască spre est ca să te înfrunte pe tine.

Dickon își acoperise fața cu mâinile și se întorsese cu spatele la ea când Isabel îi spuse prima oară că prietenul lui, Buckingham, plănuia să-l trădeze. Din

așternuturile mototolite, adunate peste capul lui, se auzi un geamăt plin de durere. Ea continuase însă să vorbească către umărul lui dezvelit, cu minunata lui piele roșiatică pe care o iubea atât de mult. Se simțea îndreptățit să facă ceva. Trebuia să ia măsuri.

Totuși, era întors cu spatele când ea a început să-i dea detalii de natură militară. Văzuse strălucirea alertă a ochilor lui și simțise că mintea lui se concentrează exclusiv asupra ei. Nu se putea aștepta ca ea să știe toate aceste lucruri dinainte. Acum parcă o mânca din priviri, cântărind atent fiecare cuvânt spus de ea și aproape zâmbind. Când Isabel termină ce avea de spus, el schiță un zâmbet larg. Dar nu-i zise decât:

— Ai fi fost un soldat bun. Și câteva clipe niciunul nu a scos vreun cuvânt, ci au căzut amândoi pe gânduri.

Până la sfârșit, Isabel nu mai avu momente de slăbiciune.

După ce plecase de la prințesă, se întorsese la casa mătasurilor să se gândească la cele aflate. Câteva minute a rămas absentă, privind-o pe Joan Woulbarowe cum se hlizea cu lombardul ei, fratele lui Gasparino, Andrea, atentă să nu-și dezvelească dinții urâți, în timp ce primul model apărea firav pe damascul la care cei doi lucrau împreună. Joan chicoti încântată atunci când bărbatul mai smead și mai tânăr îi răspunse în italiană, cu vorbe din care Isabel nu putu să înțeleagă decât cuvinte de bază, precum: „*Benon, benon*”, deși poate că Joan auzise ceva mai multe din cele spuse de italian. Ori poate că pur și simplu îi plăcea tonul seducător al vocii acestuia. Isabel se întrebă în sinea ei: Să protejez secretul prințesei? Sau să-i protejez pe acești oameni? Oamenii mei?

Răspunsul fusese mult prea clar ca să-și mai facă griji în această privință. În viață trebuie să ai grijă de familia și prietenii tăi. Nu era chiar atât de greu cum își închipuise la început să trădeze încrederea prințesei.

Dickon se ridică în pat în capul oaselor. Paiele din saltea erau noi și moi și miroseau a vară. Avea să facă în așa fel încât totul să fie ușor pentru ea.

— Ei și, spune-mi, ce părere ai? întrebă el, pe un ton mai înalt ca de obicei. Pot ei să câștige?

Continuă să privească în altă parte când rosti aceste cuvinte.

— Nu sunt soldat, zise ea cu voce neajutorată.

— Ești cel mai cinstit sfetnic al meu.

A așteptat ca ea să-i răspundă.

Îi răspunse cu un glas plin de îndoială, gândindu-se la toate acele armate care făceau ravagii prin diferite părți ale ținuturilor din vest și încercau să se unească și să facă front comun.

— Păi, situația e... cam încurcată.

Nu se gândea că armatele acelea vor ajunge să o învingă pe cea a lui Dickon. Nu singure. Dar ce se va întâmpla dacă oamenii obișnuiți vor fi relativ mulțumiți de ideea de a scăpa de acest rege, ba chiar unii se vor înrola în armatele vrăjmașe? Gura lumii era slobodă, mulți îl bănuiau pe Dickon că a furat coroana, că a călcat în picioare onoarea mamei sale și și-a omorât nepoții, lucruri care nu erau deloc pe placul omului de rând.

El încuviință cu capul, ca și cum ar fi înțeles gândul care o făcea să șovăie.

Duritatea care întotdeauna fusese o trăsătură posibilă a feței lui era, brusc, vizibilă din nou, în încrețiturile pielii din jurul obrazilor și ochilor. Își făcea planuri în fiecare clipă, muta trupele în mintea sa de pe un front pe altul.

Ea își dădu imediat seama că el nu se va lăsa vătămat. Însă ceea ce o îngrijora acum era răul pe care îl putea face el pentru a-și păzi siguranța. Spuse, în grabă:

— Dickon. Iar când el se uită la ea, cu ochi care parcă priveau în altă parte, ea adăugă, ca și când ceața în care trăise până atunci s-ar fi ridicat subit: Te rog. Orice ai face, nu o răni pe prințesă.

El nu răspunse numaidecât. Ea își dorea să știe ce se petrece în mintea lui. O sărută pe frunte, iar ea simți că inima i se face cât un purice.

— Bineînțeles, încuviință el, cu o voce mai blândă decât s-ar fi așteptat ea. Elizabeth nu are nicio vină. Nu i-aș face niciodată rău. Și, după o pauză, adăugă: Nu aș răni pe nimeni care este rudă cu mine. Și niciodată n-aș putea ucide o femeie. Tu știi asta.

În Londra s-a auzit târziu povestea despre felul în care a fost înăbușită răzvrătirea din octombrie, niște fărâme de relatări și mărturii istorisite prin cârciumi și piețe sau auzite de la mesageri și crainici, negustori ambulanți ori prin bârfe, într-o perioadă când ploaia rece de toamnă doboră frunzele din copaci și alunga oamenii de pe străzi.

Ploaia a fost o piedică împotriva armatei ducelui de Buckingham, ca și cum Dumnezeu era de partea regelui Richard. O furtună năprasnică a încurcat planurile micii flote a lui Henric Tudor, făcând-o să nu poată ajunge la țărmul unde trebuia să ajungă. În cele din urmă, flota nu a tras la niciun țărm. Prudent, Henric Tudor a pornit cu vasele înapoi în Bretania. Numeroasele răzvrătiri din ținuturile de vest s-au stins fără ca armatele să se unească vreodată. Buckingham a fost prins la Salisbury și decapitat.

Doamna Darcey a fost prezentă la următoarele două ședințe de cusut ale lui Isabel. Isabel a evitat să privească în ochii roz ai prințesei, simțind pe pielea ei acea neplăcere pe care o ai în mod firesc față de cineva pe care l-ai nedreptățit. Nu au suflat nicio vorbă despre răzvrătire. În liniștea care domnea în cameră se vedea când și când sclipirea celor trei ace. Regele era plecat în ținuturile de vest pentru mai multe săptămâni, pentru a pune ordine în lucruri.

Nimeni nu le-a făcut nici cel mai mic rău prințesei Elizabeth, mamei ei sau surorilor ei. Măcar în privința aceasta, Dickon fusese sincer. Nici măcar pe stradă nu s-a auzit vreodată că una din ele ar fi avut vreo legătură cu complotul eșuat. Oamenii obișnuiți se mirau doar de ce regele nu luase măsuri mai aspre împotriva doamnei Margaret Beaufort, mama lui Henric Tudor, despre care se știa că venise să strângă bani în City pentru a finanța răzvrătirea. Ea era arestată la domiciliu, însă supraveghetorul ei era soțul ei, lordul Stanley. N-aveai ce să faci, spuneau ei ridicând din umeri. N-avea de gând să se lase bătută, o să încerce din nou. Lumea nu era deloc liniștită de blândețea regelui.

Persoana căreia îi era cel mai frică să audă vorbindu-se despre armate și războaie, din câte își dădea seama Isabel, era Jane. În sfârșit, ea se dăduse jos din pat, se

înzdrăvenise și putea acum să meargă la biserică în fiecare dimineață, dar și să se prezinte la interogările zilnice, conduse, în salonul de oaspeți al lui Alice, de către avocatul regelui. Poate că într-adevăr Thomas Lynom era un birocrat al casei regale, dar părea un om destul de prietenos și plăcut la înfățișare și avea ochii blânzi ai fratelui său. O saluta politicos pe Isabel ridicându-și pălăria și petrecea ziua sporovăind cu ea ca un vechi prieten de fiecare dată când ajungeau în salon, iar ea și-a dat seama numaidecât de bunăvoința lui față de Jane. Dar când discuția a ajuns la subiectul invaziei, Jane, care ziua era foarte tăcută, a început să scrâșnească din dinți și să strige noaptea în somn și să apuce cu degetele ei subțiri tot ce găsea prin preajmă. Ori de câte ori Isabel stătea la Londra și dormea cu Jane, vedea cutii cu încuietori rupte și perne sfâșiate, cu puful pe jumătate scos. Nu a întrebat-o însă pe Jane de ce era așa de necăjită. Nu-i venea să o facă. Nu se cuvenea, din moment ce Jane nu voia să-i facă mărturisiri. Isabel își închise în sine dezamăgirea pe care o simțea pentru că Jane nu avea mai multă încredere în ea. Sperase să devină mai apropiate, dar poate că era mai bine așa. Isabel nu mai dorea să ia asupra ei secretele altor persoane. Cine știe, poate sora ei ajungea s-o sfătuiască ce să-i spună lui Dickon.

Dar oricum, Isabel asculta. Într-o bună zi, pe când pleca de acasă ca să meargă la Primăria Londrei, unde urma să reprezinte casa Claver la o întrunire a comercianților din Țările de Jos, trecând prin dreptul ușii deschise a salonului de oaspeți auzi vocea subțire și fără vlagă a lui Jane.

— Mi-e atât de teamă, spunea sora ei, părând că e pe punctul să izbucnească în plâns. Am coșmaruri cu soldați... mă trezesc noaptea cu spaima că vin să mă ia.

În depărtare se auzi sunetul liniștitor al conversației unor bărbați.

— Dar eu sunt o pradă ușoară, zise Jane, cu vocea tot mai pițigăiată înainte să înceapă să suspine. Și lui i-ar fi așa de ușor să mă ia din nou de-acasă. Să spună că eu sunt de vină pentru toate astea. Că sunt o vrăjitoare. Să mă dea exemplu în public... mi-a așa de teamă, nu mai pot de frică...

Isabel ieși în vârful picioarelor. Nu mai voia să o asculte.

Nu se grăbi să se întoarcă la ea. Nu voia să mai asiste la groaza lui Jane. Însă când a venit la cină, târziu, totul se schimbă. La masă nu stăteau numai Alice și Anne, care întotdeauna la ora aceasta înfulecau metodic din bucatele de pe masă. Thomas Lynom se afla și el acolo, stând lângă Jane, iar pe masă erau așezate mai multe buchete de flori. Jane, care nu mai mâncase aproape nimic de mai multe zile, îl privea pe anchetatorul ei cu o anumită strălucire în ochi, în timp ce el îi băga în gură bucățele de plăcintă cu carne de vânat și îi murmură, în râsetele aprobatoare ale mătasarelor:

— Hai, mănâncă tot, ia și înghite; arăți ca o pasăre pe jumătate moartă, a venit timpul să te punem la îngrășat.

Când a văzut-o pe sora ei, Jane s-a ridicat în picioare. A zâmbit sfioasă spre ea.

— Isabel, spuse ea, iar Isabel fu uimită să vadă că ochii surorii ei clipeau la fel de des și jucăuș ca înainte, cu aceeași sclipire cochetă cu care flirta când era înconjurată de admiratorii ei. Privirea lui Jane se mută de la mâinile pe care și le ținea în poală la fața lui Isabel. Vreau să discutăm despre ceva...

Isabel își dădu seama ce urmează de îndată ce se uită la Thomas, care se înroșise

până în vârful urechilor și arăta ca un nătâng, deși acum era așa de fericit că nu îi mai păsa.

— La sfârșitul acestei luni ne vom căsători. Am să mă mut în provincie, spuse Jane pe nerăsuflăte, iar ochii ei, senini ca o zi însorită de vară, o invitau pe Isabel să se bucure împreună cu ea.

Pentru prima oară de mai multe luni, Isabel se pomeni că izbucnește în râs. Alice abia reușea să-și stăpânească hohotele, iar Isabel văzu pentru o clipă privirea mulțumită din ochii stăpânei ei. În definitiv, nu trebuia să-și facă griji în privința lui Jane. Jane nu pierduse nimic din tăria ei, la fel cum nu-și pierduse bine cunoscuta ei abilitate de a-i fermeca pe bărbații din jur. Și totuși, să te măriți cu anchetatorul tău!? Asta da, o lovitură de maestru. Oare ce-o să spună Dickon când o să audă?

Nu-i păsa ce va spune. Totul va fi în regulă acum din moment ce Jane va fi în regulă. Nu putea să creadă că Dickon o va pedepsi pe sora ei pentru că se îndrăgostise de Thomas. Astfel că îi îmbrățișă numaidecât pe amândoi, cu satisfacția imensă de a fi devenit, cu voia proniei cerești, salvatoarea neașteptată a surorii ei. Cu toate acestea, nu reuși să renunțe dintr-o dată la obiceiul pe care și-l făcuse de o bună bucată de timp, acela de a-și ascunde sentimentele. Nu spuse niciunul dintre lucrurile la care se gândise și care o preocupau în acele zile. În schimb, cu un chicotit ușor care nu reuși să ascundă cu totul compasiunea ei față de cel mai nepriceput bărbat la capitolul dragoste, întrebă pur și simplu:

— Oare ce-o să zică sărmanul de Will Caxton?

Isabel nu simțise niciodată nevoia să fie precaută față de iubitul ei înainte ca acesta să devină rege. Însă acum Dickon visa noaptea că vin armate invadatoare să pună mâna pe el, iar visurile lui îl urmăreau cu insistență și în timpul zilei. Postase pe stâncile coastelor din sudul Angliei o gardă de avertizare, care patrula neîncetat, cu torțe și ponei, urmărind corăbiile care veneau din Bretania. Noul rege prefera să-și petreacă nopțile în Nottingham, în mijlocul Angliei, nu la Westminster sau la Londra. Spunea că din zona de mijloc va putea să-și strunească mai bine armatele din nord atunci când va apărea vrăjmașul.

Isabel îl vedea acum mai rar decât înainte. Când era în sud, avea un somn teribil de agitat. Noaptea se trezea până și la cel mai mic zgomot de șoarece sau scârțâit de scândură din podea. Se trezea, palid și amețit, cu fruntea brăzdată de dungi adânci din cauza neliniștii, pe care Isabel nu reușea să le facă să dispară oricât s-ar fi străduit.

Deși rareori, când era într-o pasă mai bună, reușea încă să fie vesel, chiar nesăbuit.

Când Isabel i-a spus că anchetatorul, trimis de el să corecteze comportamentul lui Jane Shore și să o facă să înțeleagă cât de greșite fuseseră căile păcătoase alese de ea în viață, s-a îndrăgostit de ea, el a izbucnit în râs.

A râs atât de mult, încât a trebuit să se așeze pe pat și să se țină cu mâna de burtă. Nu a încetat până când ochii i s-au umplut de lacrimi care i-au șiroit pe obraji, iar ridurile care îi brăzdau fața au dispărut.

— Ce femeie, a răbufnit el. Îmi scot pălăria în fața ei. Nu renunță niciodată, nu-i așa?

În ochii lui umezi se zări un licăr de admirație adevărată.

A râs apoi și mai mult când Isabel i-a spus că Thomas Lynom se chinuia îngrozitor să îi scrie o scrisoare, în care voia să-i ceară permisiunea să se însoare cu ea.

— Păi, da, recunosc că i-am zis să facă o femeie cinstită din curva regelui, spuse el aproape înecându-se, dar nu i-am cerut niciodată să-mi interpreteze cuvintele așa exact, *ad litteram*.

Își pusese în gând să-l roage să nu-l pedepsească pe Thomas sau pe logodnica lui. Nu se așteptase la dezlănțuirea aceasta de amuzament.

— Prin urmare, ai vrea, începu ea încurajată, să le dai acordul tău?

A trebuit să se chinuiască să tragă destul aer în piept ca să poată răspunde. Inspiră de mai multe ori și-și închise ochii. Dar chiar și când încetă să mai tremure din pricina râsului, pe fața lui rămase acel zâmbet larg și malițios.

Încercând să se stăpânească, spuse cu glas trist:

— Ei, normal, o să fiu nevoit să vorbesc cu servitorul meu care a călcat în străchini. Dar după ce am să mă conving că nu e chip să-l fac să renunțe la neghiobia lui – și îmi dau seama de acum că nu am nicio șansă – nu cred că o să am vreo alternativă și o să-l las să facă ce vrea.

Și începu din nou să râdă pe înfundate. După câteva clipe, Isabel începu și ea să zâmbească.

A fost o nuntă liniștită de iarnă – la biserică nu au fost prezenți decât mirele, mireasa și familia Claver – dar evenimentul a însemnat o rază de speranță pentru Isabel.

De un an de zile trăise în singurătatea pe care ți-o dă conștientizarea păcatului făcut. Dacă Dickon ucisese oameni ca să pună mâna pe putere, lucru pe care ea îl știa prea bine, cu toate că asta nu o făcea să-l iubească mai puțin, era și ea vinovată prin asociere. Pedepsa ei era să nu mai fie apropiată față de prietenii cu care simțea că nu poate fi sinceră.

Însă acum în mintea lui Isabel se născu o nouă idee. Poate crimele lui Dickon nu erau atât de neiertat așa cum își închipuise ea la început. Dacă reușea să și le explice pe toate în sinea ei, măcar într-o măsură satisfăcătoare, atunci poate că, în definitiv, putea să se ierte pe sine pentru faptul că îl iertase pe Dickon.

Începu să creadă iarăși că oricâte ar fi făcut în acele zile înainte să pună mâna pe putere, în inima lui, Dickon nu era crud. Nici nu putea fi, nu-i așa, din moment ce o eliberase din temniță pe Jane și când a auzit de măritișul ei s-a resemnat imediat și a râs în hohote?! Și pe doamna Margaret Beaufort o lăsase să scape ușor după răzvrătirea lui Henric Tudor, iar femeilor din neamul Woodville nu le-a făcut niciun rău.

Pe de altă parte, nu greșise nici atunci când îi eliminase pe unchii Woodville. Aceia își puseseră în gând să-l omoare. Chiar el spusese asta.

Inima lui Isabel se făcu cât un purice abia când ajunse la moartea lordului Hastings sau când își aminti de brațul mic, cald și subțire al micuțului prinț Richard, sub mâna ei, la fel de plăpând și vulnerabil ca aripa unei păsări, și de ochii lui de copil înspăimântat, ațintiți asupra ei.

Voia să creadă că el și fratele lui erau crescuți incognito în provincie, undeva în Suffolk, așa cum spusese Dickon. Voia să creadă că Dickon făcuse... ceva.

Împingea presupunerile prea departe. Dar când își dădu seama că nu găsește în suflet destulă putere să aibă încredere completă în el, găsi puțină liniște în gândul că nu putea spera să înțeleagă vreodată tentația pe care probabil puterea regală o prezenta pentru cineva atât de aproape de coroană. Ajunse la concluzia că, din moment ce nu știa acest lucru, nici nu putea să judece. Iar uneori ajungea atât de aproape de punctul în care reușea să creadă ce își spunea în sinea ei, încât se simțea cuprinsă de o oarecare liniște sufletească.

Jane și Thomas Lynom au sosit la Londra la începutul lunii aprilie, la un an de la începutul domniei lui Dickon. A fost prima oară când cei doi și-au părăsit noul conac în care locuiau, în Sutton. Alice Claver a pregătit o primire festivă.

Când Isabel a intrat în casă, soții Lynom ajunseseră deja la adresa din strada Catte. Amândoi zâmbeau și radiau de fericire, strălucind ca niște caise vara, beau vin și mâncau cu poftă aperitive după călătoria începută în zori.

De când se măritase, Jane nu mai purta tonuri închise de gri și cafeniu precum călugării, dar nici nu începuse să poarte veșmintele strălucitoare de înainte. Astăzi

ea purta o rochie fină, totuși modestă, de damasc, cu model, în nuanțe gri și maro deschis. Ornamentele rochiei străluceau la fiecare pas pe care îl făcea, însă atât de discret încât nici Alice Claver nu ar fi putut spune că e ostentativă.

— Se pare că-ți priește să fii o doamnă din lumea bună cu reședința la țară, spuse cu voce răspicată Alice Claver, holbându-se la mâinile lui Jane, care erau mult mai puțin îngrijite ca înainte, un semn al vieții rustice pe care o duceau cei doi.

Dar în ciuda înțepăturii pe care stăpâna casei i-o aplicase cu vocea ei hodorogită, toți cei de față au priceput că, deși nimeni nu știa cum, Jane se furișase în rândul simpatiilor lui Alice Claver. Astfel că nimeni nu își făcea nicio grijă.

— Cât de bine arăți, dragă, spuse William Pratte cu căldură în glas, trecând abil pe lângă Will Caxton pentru a o îmbrățișa pe mireasă.

De când sosise, Caxton nu se mișcase de lângă Jane, fățându-se și rânjind ca un câine credincios ce refuză să se despartă de stăpâna lui, pe care nu a mai văzut-o de mult timp. Lui Thomas Lynom nu-i adresase aproape niciun cuvânt. Însă tânărul soț se achita admirabil de datoria de a trece cu vederea insistența admiratorului dintotdeauna al lui Jane.

— Mai frumoasă ca niciodată, declamă Goffredo, cu o voce în care se simți ceva din dispoziția tipică lui, de om mereu gata să flirteze.

În ultima perioadă, Goffredo fusese extrem de tăcut. Întrucât londonezii și venețienii din casa mătăsurilor învățaseră și unii, și alții suficient de bine limba celuilalt pentru a reuși să se înțeleagă, a ieșit la iveală că Goffredo avusese o soție în Veneția timp de douăzeci de ani, deși nu suflase nicio vorbă despre ea în fața lui Alice sau a prietenelor ei. Nu avusese copii cu ea și soția lui s-a stins după ce a căzut la pat cu friguri. Astfel că, în sfârșit, Goffredo era acum văduv. Dar Alice și Anne îl tachinau atât de mult și brutal în legătură cu episoadele prelungite de flirt avute de acesta cu Isabel, pe jumătate în glumă, încât el încetase să mai protesteze la comentariile lor și nu-i mai făcea atât de multe propuneri lui Isabel ca înainte, când putea să ajungă la câteva tentative pe zi. „Câte o femeie în fiecare port”, își spuneau ele, râzând, sau: „Știi că pedeapsa pentru bigamie e blestemul veșnic, nu-i așa?” Iar ochii sărmanului Goffredo clipeau a nedumerire, în timp ce zâmbetul îi devenea nesigur. Pe de o parte, Isabel se simțea ușurată că se lupta să-i intre în grații fără să o implice, însă pe de altă parte îi era dor și de vechea exuberanță a lui Goffredo. Astfel că acum se bucură să vadă un licăr mai vesel în ochii acestuia.

— Da, ai înflorit, dragă, zise Anne Pratte, aflată imediat în spatele soțului ei. Isabel a observat că Thomas s-a uitat o singură dată la Anne Pratte, iar aceasta i-a zâmbit inocent înainte să-și coboare privirea. Dar nimeni altcineva nu a observat acest lucru, pentru că în acel moment în casă a intrat Robert Lynom. Devenise avocatul lor, dar și un prieten apropiat. I se încredințase chiar și secretul afacerii cu războaiele de țesut de la Westminster, când femeile și-au coborât considerabil volumul vocilor și au început să facă semne că secretul trebuie să rămână secret. Prin urmare, acum lumea nu mai prididea cu îmbrățișările, toți păreau fericiți și se băteau ușor pe spate, iar vocile bărbaților, prietenești, erau pline de căldură.

S-au așezat cu toții la masă și, în timp ce musafirii își tăiau felii din friptura de gâscă și fiecare își lua câte o plăcintă și garnitură de legume, Thomas, care, în calitate de soț al unei femei ce pe vremuri fusese considerată o trădătoare, ajunsese,

culmea culmilor, să fie însărcinat prin dispoziție regală să ancheteze și alte persoane trădătoare din Essex, istorisea povești despre munca sa. Regele tocmai îi dăduse un nou conac, la Colmworth, în Bedfordshire, în onoarea activității susținute pe care el o desfășură; el și Jane aveau de gând să o viziteze pentru prima oară chiar în acea perioadă. Exista o posibilitate ca el să fie transferat din nou pe un post în care avea să se ocupe de o parte din sarcina dificilă și costisitoare a noii apărări de coastă.

— Din fericire, se pare că în prezent am ajuns să fiu considerat locuitor de onoare al ținuturilor nordice, zise el cu o voce perfect calmă, și aproape ai fi fost tentat să spui că îl ia peste picior pe monarhul care îi ura atât de mult pe latifundiarilor din sud încât începuse să importe sute de prefecți, precum și alți reprezentanți oficiali, care aveau sarcina de a conduce administrația din teritoriul sudic. Habar n-am avut acum cinci ani când m-am dus să lucrez în York ce alegere bună am făcut.

Era atât de liniștit Thomas Lynom; în largul lui, parcă nimeni și nimic nu i-ar fi putut tulbura fericirea. Atât de diferit de Dickon.

Ce bine e acum aici, cât de mult s-a schimbat totul și ce calmă e atmosfera, își spuse Isabel în gând recunoscătoare.

Când Jane spuse cu glas sfios, punând o mână pe brațul soțului ei:

— Thomas și cu mine avem vești, și în jur toți au început dintr-o dată să vorbească emoționați despre când se va naște bebelușul Lynom și ce nume va avea, Isabel se lăsă și ea copleșită la fel ca ceilalți de speranțele care parcă însuflețeau atmosfera. Ea ridică paharul și spuse:

— Pentru noi începuturi, pentru noi toți. Și toți au râs, au petrecut și au bătut în masă cu pumnii și cu palmele, iar Thomas Lynom s-a făcut roșu ca un rac și și-a sărutat soția.

Fericirea lui Isabel a pâlpâit ca flacăra lumânării bătută de vânt și s-a stins când a ajuns împreună cu Will Caxton la Westminster, pe înserate și au auzit dangătul clopotelor.

Cineva murise.

A văzut o expresie de alarmă în ochii lui Will. Inima îi dădea să iasă din piept. Fără să spună niciun cuvânt, cei doi și-au venit în fire și au pornit în grabă spre cea mai apropiată tavernă printre oamenii care începuseră să jelească, pentru a afla cine murise. Taverna se numea *Mistrețul Alb*, la fel ca inscripția de pe insigna lui Dickon. Înăuntru era un furnicar de oameni și o tulburare cumplită.

— E un semn de la Dumnezeu, spuse o femeie vârstnică și corpulentă, îmbrăcată cu haine strâmte, după care își făcu semnul crucii. Sigur e un semn.

Călugărul care se afla lângă ea făcu un semn că îi încuviințează spusele. Avea nasul la fel de cârn ca ea și obraji grași ca un porc, la fel ca ea. Cei doi sorbeau ultimele picături din cănile lor de bere. El își goli cana și apoi răspunse, cu spumă pe buze și pe un ton trist de venerație profundă:

— Mmm. Exact un an. Doborât de Bunul Dumnezeu în dreapta Lui mânie. E singura explicație.

Uitându-se lung la ei, Isabel își spuse în gând, încet, ca o neghioabă: e nouă aprilie. I-a trebuit o clipă să-și amintească ce se întâmplase pe nouă aprilie cu un an înainte. Și-a amintit că la acea dată murise regele Eduard. Ziua în care auzise

pentru prima oară acest dangăt asurzitor și înnebunitor al clopotelor.

Când o năpădi frica, avu senzația că înoată într-o apă neagră ca smoala. Simțea că i se taie răsuflarea. Dickon?

— Dar cine a murit? întrebă Will Caxton.

— Prințul Țării Galilor, spuse călugărul. Băiatul.

— Fie-i țărâna ușoară, șopti Will, făcându-și semnul crucii.

Își făcu și ea semnul crucii, însă senzația care o copleșea în acele clipe fu una de nemaipomenită ușurare. Doar când își ridică privirea și văzu că în jur o mulțime de oameni se uitau uimiți la ea, își aminti ce murmurase în timp ce își făcuse semnul crucii: „Îți mulțumesc, Doamne”.

Will spuse:

— A vrut să spună că-i era teamă că vorbiți despre rege. A spus aceste cuvinte repede și pe ton protector, iar apoi surprinderea celor din jur s-a transformat în ostilitate. Ea făcu semn aprobator.

— Dar asta-i și mai rău, declamă hangiul *Mistrețului Alb*, cu mâinile ocupate de câteva cani de bere, ștergându-și transpirația de pe frunte cu brațul drept. Din mulțime se auziră murmure aprobatoare și, pe alocuri, cuvinte șoptite precum „răutate” și „pedeapsa divină”.

— Alți copii nu mai sunt. Niciun alt moștenitor. Nicio altă fiică. De-abia dacă mai trăiește un nepot. El zice că toți sunt bastarzi, nu-i așa? Știm cu toții ce înseamnă asta pentru noi. Când el o să moară, o să avem iar război. Și întrebarea mea este: la ce dracu e bun, pentru fiecare dintre noi, un rege care trăiește, dacă dinastia lui e moartă?

— Lumea vorbește că regina a înnebunit, spuse Anne Pratte. De amărăciune.

Iritată, Alice scoase un oftat. Acele lor străluceau la unison.

— Anne, las-o baltă, spuse William Pratte cu voce dojenitoare.

Nu mai rămăsese decât un singur moștenitor legitim al casei de York. Copiii regelui Eduard erau bastarzi. Fiul ducelui de Clarence avea interdicție de a urca pe tron din cauza faptului că tatăl lui murise cu eticheta de trădător. Și nu mai trăia decât un văr: John de la Pole, contele de Lincoln. Un alt băiat de nouă ani.

— Și regele, nu uita, continuă nestingherită Anne Pratte. Se spune că se dă cu capul de pereți și-și smulge părul din cap. Câte o mână de păr.

Lui Isabel i se puse un nod în gât.

— Anne, zise William Pratte.

Ea îl fixă cu o privire rece.

— Nu știu de ce mă bați atâta la cap, dragă, spuse ea. Nu e vorba numai de bârfă. Și eu nu zic că e pedeapsa lui Dumnezeu, indiferent ce crede lumea. Spun doar că e normal să ne facem griji. Lumea zice că în Bretania există în momentul de față trei sute de lorzi rebeli. Probabil că e exact ceea ce așteptau să se întâmple. Cât o să mai dureze până oamenii ăștia o să înceapă să provoace probleme? Și de noi ce-o să se aleagă?

Era o întrebare retorică. Îi spusese rădăcina destul de des lui Isabel ce se va alege de ei dacă va fi din nou război: contractele aveau să dispară, la fel și străinii, vapoarele cu vinuri nu ar mai veni în Anglia, prețurile la alimente aveau să crească, taxe

nebunești ca pe timp de război, tribunalele blocate de cazuri nemaiauzite, străzile pline de tâlhari și mărele pline de pirați. Ea cunoștea răspunsul. Însă ei trăiseră astfel de vremuri. Putea citi frica pe chipul lor.

Isabel nu se aștepta să se vadă prea curând cu Dickon. Cadavrul trebuia înmormântat. Forțele armate defensive ale regatului s-au adunat la țărmuri. Nu avea altceva de făcut decât să aștepte.

Dar el a venit. Isabel era afară, în micuța ei grădină, și culegea garoafe, bucurându-se că simte căldura soarelui și că la noapte va fi lună plină, când auzi un fluierat slab dincolo de gard. Până atunci nici nu fusese atentă la tropăitul copitelor pe drum. S-a dus la poartă să vadă cine o fi fluierat-o.

— Tu, zise ea, simțind un val de fericire care pune stăpânire pe ea, totuși nu foarte surprinsă să-l vadă.

Părea plin de praful de pe drum, marcat de durere, mai slab, tras la față, cu pungi negre sub ochi și o expresie de tristețe întipărită pe chip.

Până atunci nu vorbiseră pe stradă nicio singură dată. Erau prea mulți ochi, prea mulți oameni. Înțelegerea tacită dintre ei era că, după ce ea îi vede calul, trece strada și urcă pe scările din spate ale tavernei și îl găsește pe el în cameră. Dacă era precaută, putea să facă în așa fel încât nimeni să nu o vadă vreodată.

Dar acum el vorbea, sub ferestrele dincolo de care mulți ochi îi puteau vedea, ca și cum nu i-ar mai fi păsat de asta. A descălecat și a mers direct la ea, înainte chiar de a priponi calul, astfel că deasupra porții Isabel era văzută atât de oameni, cât și de un animal. El o sărută într-un nor acru de sudoare și miros de cal. Un sărut straniu, nostalgic și nesigur.

Când s-au tras într-o parte, ea îi spuse, puțin înfricoșată de această nouă abordare mai simplă:

— Mi-a părut tare rău pentru tine.

Îi răspunse, cu acel calm nepământesc pe care nu îl pierduse niciodată:

— Ți poți închipui cât de mult l-am iubit? iar ea încuviință din cap. Dacă imaginația ei nu putea plăsmui o dragoste mai înflăcărată decât plăcerea dulce-amară pe care o simțea chiar în acele clipe, acolo, când era lângă Dickon, că prezența ei este atât de necesară în acel moment, asta fu suficient. Ochi în ochi, o tăcere lungă. Nu mai voia să-și ia privirea de la el.

— N-ai de unde să știi cât de mult mi-ai lipsit, spuse el, iar ea simți că i se topește inima. Știu că pot avea încredere în tine. Vino să vorbim.

Ea încă ținea în mână garoafele, deschise poarta și traversă strada, în urma lui, până au ajuns la ușa din spate a *Palisadei Roșii*.

Culoarea palidă a pereților și paiele încă purtau amintirea vremurilor mai fericite. Însă acum ea era complet îmbrăcată și îl ținea de mână pe bărbatul de lângă ea, care stătea ghemuit pe o saltea, cu hainele pline de praf. Îi spusese că are nevoie de ea, dar în același timp parcă nu observase că era prezentă. El îi vorbea despre durere, dar parcă vorbea cu sine însuși. Isabel avea înaintea sa fața răvășită a lui Dickon, care părea că îmbătrânește sub ochii ei, în timp ce el îi descria fericirea pe care copilul lui mort o pierduse. Frigurile; urticaria; lacrimile letargice. Iar apoi, nimic. Un

coșmar scurt și îngrozitor. Până în zorii zilei, Eduard își dăduse sufletul.

Ea își putea închipui cum își ferecase Dickon amărăciunea în suflet. Folosind vocea lui, miraculos de groasă și liniștitoare, pentru a-i calma pe cei din jur; rămânând mereu o persoană demnă, obișnuită și practică. Izolându-se însă atunci când spunea rugăciuni sau evadând în galopurile în care pornea mereu singur și care îi plăceau atât de mult, încercând să-și înfrâneze emoțiile, indiferent cât de mult și-ar fi dorit să-și strige suferința.

— Pe vremuri aveam o femeie care lucra la noi, îi șopti ea, sperând ca el să nu observe cât de fericită era că inima ei nu trădase încă nimic din plăcerea mută și copleșitoare pe care o trăia pentru că se afla lângă el, că ea era cea aleasă, cea care vorbea cu acest bărbat despre lucruri atât de dragi lui. Băiețelul ei a murit. Iar ea pur și simplu a dispărut. Timp de o săptămână nu au găsit-o nicăieri. Se dusesse direct în pădure și acolo își săpase o vizuină. Ca și cum ar fi vrut să se îngroape singură. S-au băgat în groapă după ea și au scos-o la suprafață, dar ea a refuzat. O ținea întruna: Lăsați-mă să mor, lăsați-mă să mor. Oamenii au zis că a înnebunit și au dus-o la o casă de nebuni, trei luni de zile. De atunci nu s-a mai făcut bine... Aici se opri. Dar tu, tu ai fost puternic, ai rezistat.

Dickon se uită fix în ochii ei, pentru prima oară de când închiseseră ușa. Era atât de obosit, încât fața lui era pământie. În păr începuseră să i se vadă tot mai multe fire albe. El își strânse mâinile până când oasele se auziră trosnind.

— Tu știi, zise el. Nu-i așa? De Anne, cum a reacționat.

Soția lui; regina Angliei. Ea tresări, dar el păru că nu o observă și continuă să vorbească. Anne Neville voia să moară. Nu mai putea să mănânce. Nu mai putea să doarmă. Ochii îi ieșiseră din orbite și oasele parcă voiau și ele să-i iasă prin piele. Urla cât era ziua de lungă și sfâșia draperiile. Cădea pe scări; și-a tăiat venele cu briciul și se dădea cu capul de pereți. Era singurul ei copil.

Cu un ton neutru, el spuse:

— Parcă e posedată. Nu pot să stau cu ea. Dar nici nu pot s-o las să plece.

Isabel se făcu mică, rămase nemișcată și nu spuse nimic. Fața lui se strâmba neconținut. Înnodă urgent firul spuselor sale, cu o șoptă care parcă aduna în sine un ocean de amărăciune.

— Vrea să moară. Dar nu pot s-o las să facă asta. Își amintește de Eduard la fel cum îmi amintesc și eu.

Ce consolare îi putea oferi? Îl strânse de mână uscată și lipsită de vlagă; răspunse și el strângând-o ușor. Rămase tăcut câteva clipe, își recăpătă stăpânirea de sine; își plimbă între degete crucifixul pe care și-l scosese și îl pusese jos când intrase în cameră, după care spuse o rugăciune. Nu era crucifixul lui obișnuit. Acesta era mai mic și mai delicat, ornamentat cu o singură pietricică de rubin. O surprinse că se uită la crucifix. Îi spuse cu durere în glas:

— E al lui. Al lui Eduard. Apoi: A fost al lui Eduard. Continuă, fără să se uite la ea: Sunt așteptat. Trebuie să plec.

Așteptă să vadă luna plină, singură, înainte să iasă pentru a traversa strada și a ajunge acasă. Luă cu ea garoafele ofilite.

Will Caxton se uita pe o fereastră de la etaj când auzi scârțâitul porții de la intrare. Era în cămașa de noapte și se întindea și zâmbea în timp ce întindea mâna

să tragă obloanele.

— Ai ieșit târziu, spuse el.

Ea ridică florile pe care le avea în mână. Fiindcă era prea departe și lumina lunii era prea slabă, el nu reuși să vadă cât de uscate erau florile. Poate se gândea că ieșise să le culeagă noaptea.

El făcu un semn aprobator cu capul.

— Sunt frumoase, zise el politicos. Nu ți se pare că e o seară minunată? Lumina asta magică. Îmi place să văd luna plină. Ție nu-ți place?

Pentru că îi plăcea de Will Caxton, Isabel spuse:

— Da, îmi place. Apoi făcu câțiva pași pe aleea care ducea spre casă și ridică zăvorul ușii, după care adăugă: Deși uneori mi se pare tristă. Așa de palidă și tăcută.

Pe când auzea încă murmurele lui Will, Isabel intră în casă, făcu un pas și se opri. Înăuntru se auzeau muzica și sunetul oamenilor care, ca de obicei, dansau la această oră seara, iar de vizavi, din spatele ușilor închise, se auzea mare tărăboi. Poate peste câteva minute va merge și ea să stea cu țesătorii petrecăreți.

Pretutindeni în lume era atât de multă tristețe. Dickon era zdrobit de amărăciune. Însă el fusese cel care venise la ea și îi mărturisise amărăciunea lui, nu altcineva. Când îi trecu prin cap acest gând, i se păru că poate suporta orice. Ba ar putea chiar să danseze.

— Ai văzut cutiile de-afară? întrebă prințesa Elizabeth, iar vocea ei părea să fi devenit mai rapidă și mai ascuțită. Au început deja să le ducă?

Isabel clătină din cap.

— Cutiile... Era uluită. Elizabeth fusese atât de tăcută, atât de corectă și atât de lipsită de speranță de când răzvrătirea lui Henric Tudor eșuase, ca și cum orice urmă de viață și de elan ar fi fost înăbușită în ea.

— Plecăm, zise prințesa pe un ton nerăbdător, ca și când Isabel ar fi rămas în urmă. Acasă. Înapoi, la Palat. La curte. Nu știai?

Apoi adăugă, mai rar:

— În dormitoarele noastre e haos de câteva ore; toți împachetează, împăturesc haine, le prind cu ace și mai știu eu ce. Sunt cufere peste tot. Credeam c-ai văzut deja unele din ele afară.

Elizabeth începuse să devină la fel de frumoasă ca mama ei, o frumusețe înnobilită de un ten rozaliu. Fața ei era plină de pistrui, pomeții erau proeminenți și nasul, drept și drăguț. Gura mică a tatălui ei se transformase la ea într-un armonios arc al lui Cupidon. Iar ființa ei emana o energie și o strălucire pe care Isabel nu le văzuse până acum.

— Dar... de ce? întrebă Isabel în cele din urmă. Nu putu găsi o altă modalitate mai delicată de a-și exprima nedumerirea. Prudentă, adăugă: Dacă pot să vă întreb?

Prințesa nu păru deranjată să răspundă.

— Datorită scrisorii, spuse ea, așezându-se pe o pernă, bătând cu mâna ușor pe taburetul de lângă ea. Acum mama mea se simte mai în siguranță.

— Scrisoare? repetă Isabel. Începea să simtă că s-a prostit de-a binelea. Ce scrisoare ar fi putut-o convinge pe Regina-Văduvă Elizabeth Woodville să-și părăsească adăpostul, sanctuarul său?

— De la fratele meu, zise prințesa, cu vocea înceată a unui om care are de-a face cu un netot și, văzând că Isabel continuă să o privească cu ochi goi: Richard. Îl cunoști. L-ai văzut, nu-i așa? Aici, înainte să-l ia cu ei?

O scrisoare de la unul din prinții dispăruți. Mintea lui Isabel lucra fulgerător, încercând să țină pasul cu noianul de gânduri care îi veneau în cap. Deci într-adevăr trăiau. Se așeză degrabă lângă prințesă, copleșită de un val de tandrețe pentru Dickon, un dor mai mare decât oricând. Până acum nu crezuse că este posibil să-l iubească mai mult decât îl iubea deja, iar acest val de fericire îi înlăturase îndoielile pe care nu voise să le țină cuibărite în inima ei, îi dădu înapoi inocența pierdută și o luă complet pe neașteptate. Așadar, tot ce spusese el era adevărat. Ar fi trebuit să se încreadă în el. Ar fi meritat toată încrederea ei.

— O, exclamă ea.

Prințesa râse de cât de înmărmurită rămăsese Isabel. Însă prințesa avusese la dispoziție mai mult timp ca să treacă de șoc.

— Da, zise Elizabeth, la fel de fericită și relaxată ca o fată obișnuită. El ne-a scris. Așa, pur și simplu. Toate lunile acelea, când am fost atât de speriate, și acum și pe chipul ei regal se zări o expresie de blândețe: se vede că de fapt nici nu trebuia să ne fie frică de nimic.

Au venit mai mulți bărbați. Două cufere au fost puse pe podea. Isabel a împachetat veșmintele de altar în bucăți mari de pânză pe care le-a cusut cu atenție și apoi le-a petrecut cu sfoară, transformându-le în colete. A făcut pachetele separate pentru perle și pentru firele de mătase roșii, verzi și pentru auriul venețian, iar apoi a cusut aceste pachetele de coletele cele mai mari. Iar la urmă a băgat fiecare colet mai voluminos în cufere, între straturi de paie, ca să nu le distrugă. Și tot timpul cât a lucrat nu a încetat nicio clipă să zâmbească. Și fiecare clipă cât Isabel a lucrat, prințesa a stat pe perna ei și a vorbit.

Au plecat din Londra anul trecut, în octombrie... unchiul meu a spus că vor fi mai în siguranță dacă sunt departe... Suffolk... Little Gipping... Foarte izolat... sunt sănătoși, cel puțin Richard e sănătos, dar el zice că Eduard a fost bolnav... stau la o familie... mai sunt și alți băieți... Tyrrell... călăresc... merg peste tot... servitorii nu-i cunosc... îi numesc lordul Eduard și lordul Richard... ceea ce nu e rău; oricum, mai bine decât Eduard Bastardul... bănuiesc că eu voi fi nevoită să mă obișnuiesc să mi se spună Elizabeth Bastarda... dar cel puțin voi ajunge din nou la curte, nu aici, în bârlogul acesta... e caraghios, nu crezi? De fapt, ne mutăm doar vizavi de strada asta, la câteva sute de metri, dar odată ce-ai traversat strada asta, totul se schimbă, totul... totuși, nimeni n-o să mai danseze câteva luni; din cauza doliului. Nu știam că vărul meu, Eduard... deși bineînțeles că-mi pare rău... n-o să mai stăm în aceleași apartamente, dar oricum condițiile sunt bune... o să pot din nou să călăresc... crezi că e timpul să începem să lucrăm la rochia mea de nuntă? Pentru că acum, cine știe, poate o să reușesc și eu să mă mărit și toată lumea o să fie mulțumită. Să trăim fericiți până la adânci bătrâneți.

Isabel se simțea extraordinar să o audă vorbind cu atâta entuziasm, îi plăcea ce îi spunea, îi plăcea să vadă și sclipirea acului cu care lucra, iar capul și-l simțea ușor ca un fulg din pricina ușurării din sufletul ei. Însă când prințesa a început să

vorbească despre căsătorie, și-a ridicat privirea la ea.

— Cu Henric Tudor, sau...? întrebă ea și vrând să o destindă puțin pe prințesă la auzul numelui, îl pronunță pe un ton glumeț.

Prințesa izbucni în râs, un râset discret, slab, tipic în înalta societate. Dar nu anunță niciun nume. Tot ce spuse fu: „Ah”, iar pe chipul ei se ivi o expresie enigmatică, în timp ce ea se juca cu crucifixul din jurul gâtului; apoi: „Ar fi o prostie să fac aceeași greșală de două ori, nu crezi?”

De-abia când ieșea din casa abatelui își dădu seama Isabel ce o neliniștise cel mai mult în acel răstimp. Crucifixul lui Elizabeth era ornamentat cu un singur rubin mic. Era dublura celui pe care Dickon îl purtase cu o seară mai înainte.

Ochii lui Dickon erau la fel de goi ca ultima oară când se întâlniseră. Dar au făcut dragoste. El nu a spus niciun cuvânt, și-a închis ochii și și-a lipit buzele de buzele ei. Nici chiar când se tăvăleau prin pat aproape fără să mai poată respira sau când era satisfăcut, el nu a zâmbit și nu a spus nimic. Continuă însă să o țină strâns în brațe, atât de aproape încât ea îi putu simți bătăile inimii și singurătatea de care încerca să fugă. Clipe de vis.

— Îmi fac griji din pricina ta, îi șopti ea.

El o sărută, dar ea avu impresia că o sărută doar ca să o facă să nu mai vorbească. Își spusese că poate azi nu voia s-o audă vorbind, ci doar să simtă pielea ei lipită de a lui. Ar fi făcut orice i-ar fi cerut el. Își lăsă corpul moale și-l lipi de trupul lui, îl sărută pe piept cu atingeri ușoare ca ale unui fluture, voia să-l vadă cum își închide ochii. Apoi își aminti de scrisoare; nu se putu abține să dea glas recunoștinței sale.

— Elizabeth... șopti ea – nu-i putea spune nici prințesă, nici bastardă când era cu Dickon – Elizabeth a fost așa de fericită că a primit scrisoarea de la fratele ei.

Ar fi putut aduce chiar el scrisoarea respectivă. El însă doar mormăi și își țină ochii închiși.

— Și eu, murmură ea. Îți mulțumesc. Își păstrase credința. Avusese îndoielile ei, dar întunericul din jur începea să se lumineze.

Pe când se cuibări iar fericită lângă el, se uită spre podea, unde se afla crucifixul lui. Era cel mare cu safire, pe care îl purta mereu. Crucea copilului mort se făcuse nevăzută.

Își puse un obraz pe pieptul lui Dickon, uitându-se îndelung la umbrele de pe podea.

Nu știa de ce sau ce se schimbase, dar nu se mai simțea fericită.

DRAGOSTE

Când îl întrebă despre crucifix, Dickon doar oftă.

— E același, zise el cu voce obosită, ridicându-se în picioare și punându-și catarama și sabia. I l-am dat lui Elizabeth ca să-i aducă aminte de el.

Însă Elizabeth spusese că de-abia dacă îl cunoștea pe vărul ei. De ce o fi vrut ea crucea lui?

Isabel continuă să se uite la Dickon. El se încruntă.

— Au fost veri, zise el evaziv.

Ea nu își mută privirea de la el.

La fel de enervat ca și cum s-ar fi simțit interogat și silit să mărturisească ceva anume, Dickon adăugă:

— Și m-am gândit la ea ca la o posibilă soție... dacă s-ar întâmpla ca Anne să moară.

Ea îl privi înmărmurită.

Ca să se apere, el zise:

— Ei, asta măcar l-ar face pe Henric Tudor să nu mai încerce să se însoare cu ea. Ar purta și ea coroană, chiar dacă e bastardă. Și asta ar opri-o pe mama ei să vrea să se răzbune pe mine. S-ar justifica.

Apoi, din tăcere, răbufni:

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu te mai uita la mine așa.

Ea însă nu putea face ce-i cerea el. Nu găsea nici măcar puterea de a ridica cearșaful care îi acoperise trupul gol. Rămase doar nemișcată între cearșafurile mototolite, cu bărbia sprijinită pe genunchi și părul roșcat strălucindu-i în jurul ochilor larg deschiși.

Până în acest moment acceptase totul. Trăise cu temerile ei. Auzise poveștile despre felul în care Hastings fusese târât, în timp ce urla și dădea din picioare, din încăperea Consiliului, cu mâinile legate și picioarele desfăcute și pus cu capul pe un butuc pentru a fi decapitat timp în care Dickon asistase la scenă fără să scoată o vorbă. Și le scosese din minte complet.

Dar ceea ce auzise acum era mult mai rău. Era o trădare. Nu putea fi de acord cu așa ceva. Nu putea să-l lase să iubească o altă femeie. Și nu putea să creadă că singurul lui motiv, în ceea ce privea intenția lui de a se însura cu Elizabeth, era formarea unei alianțe avantajoase.

Nu-și putea înlătura din minte gândul că el legase acea cruce în jurul gâtului lung al lui Elizabeth.

Recăpătându-și stăpânirea de sine, el se așeză din nou. O atinse pe o mână.

— Uite ce e, spuse, dar ea simți că blândețea lui ascunde nerăbdare. Fiul meu a murit; soția mea e pe moarte. E datoria mea să mă gândesc la astfel de lucruri. Am nevoie de un moștenitor. Ar fi o alianță, nimic mai mult.

Ea nu spuse niciun cuvânt. Avea sufletul pustiit. Nu cumva de data aceasta el venise la Londra doar ca să se întâlnească cu Elizabeth, să-și facă planuri de însurătoare cu ea?

— Elizabeth e o copilă, spuse el, ca și cum aceasta ar fi liniștit-o pe Isabel. Nu o iubesc.

Ea nu scoase nicio vorbă.

Adăugă:

— Trebuie să plec. A doua zi pleca la Nottingham și spre ținuturile din nord.

Ea încuviință din cap.

Înainte să iasă, o sărută pe obraz.

Până să se întoarcă el, aveau să treacă mai multe săptămâni și, odată cu ele, și vara. Nu voia să se gândească la ce-i spusese el. Nu putea. Se apucă și mai hotărâtă de munca ei.

Ea și Goffredo cumpărau materialele ce trebuiau țesute de grupurile de italieni, mergând la ore diferite prin piețele din Londra, atenți să-și schimbe periodic furnizorii. Dimensiunile țesăturilor fine și luminoase de pe războaie deveneau pe zi ce trece tot mai mari. Nu mai era nevoie decât de câteva luni de zile până când cusătoresele vor putea să țasă singure, fără îndrumările italienilor. Curând va trebui să-și facă planuri cum să anunțe Primăria Londrei de existența atelierului, începând cu primăvara următoare, după ce Breasla Mătăsarilor le va da permisiunea de a face comerț, dată la care vor putea începe să-și vândă marfa.

La Londra, unde mergea în zilele de duminică și unde petrecea jumătate de săptămână alături de prietenele ei mai vârstnice, Isabel încheia târguri și prin depozitele de țesături; scria în catastifele lui Alice cifrele vânzărilor făcute de ea; mergea la prietenele ei mai vârstnice și se distrau împreună cu clienții lor. De asemenea, a mers la Primăria Londrei împreună cu Alice și William Pratte. Nimeni altul nu mai avea abilitatea lui Isabel de a deosebi adevărul de minciună, nici chiar Alice; Isabel era mereu la datorie și verifica toate comisioanele și toate țesăturile de mătase importate, pentru a descoperi fraudele. Breasla Mătăsarilor se bizuia pe știința ei de a desfășura un cupon de damasc și de a-l studia și verifica, pipăindu-l și uitându-se la el la lumina ferestrei, din diverse unghiuri. Apoi îl declara finisat corespunzător sau, în anumite porțiuni, necorespunzător, pentru că era fie prea rărit, fie avea urzeala prea subțire, spunând totodată și cu câte sute de grame s-ar fi convenit să fie mai ușoară țesătura pentru ca firele să fie mai puternice; sau, când își dădea seama că o țesătură este suspectă, spunea că a fost îngroșată artificial de către un exportator fraudulos, cu pastă specială.

Ea își amintea, de asemenea, mai bine ca orice funcționar toate regulamentele în vigoare în străinătate. Când importatorul străin sărea enervat din scaunul lui și țipa: „Dar este foarte cinstit să folosești *gommal*!” tot Isabel era aceea care știa și răspundea, fără cea mai mică ezitare că, în ciuda faptului că ea putea fi folosită în mod cinstit în țesături ușoare, de pildă la atlaz și în confecționarea sandalelor, pentru a oferi strălucire și consistență culorilor, guvernul venețian legiferase în anul 1457 că utilizarea pastei la orice tip de țesături *parangon* era ilegală și de atunci apăraseră cu strictețe aplicarea acestei legi. Londra mergea și ea pe drumul deschis de Veneția. Importatorul nu mai avea altceva de făcut decât să-și ia materialul și să garnisească singur rochiile pe care le confecționa.

În piețe lumea vorbea că regina e pe moarte și că regele era pedepsit astfel pentru

păcatele lui. Însă profiturile casei Claver creșteau neîncetat.

— Ești o minune; lucrezi atât de mult, zise Robert Lynom. Nu ți se întâmplă niciodată să vrei să te mai și distrezi? Du-te să stai cu Jane. Se simte singură; în ultimul timp Thomas e mereu pe drumuri, încearcă să adune ostași pentru rege.

Ea dădu din cap în semn că nu.

— Sunt prea multe de făcut aici, spuse răspicat.

Dacă ar merge la țară, cum putea fi în același timp și la Westminster?

În cele trei zile din fiecare săptămână petrecute la Westminster, Isabel stătu trează până târziu. La casa mătasurilor i-a pus pe țesătorii de mătase să o învețe lucrurile de bază din meseria lor, în timpul zilei, iar seara târziu, chiar foarte târziu, dansa în ritm amețitor împreună cu lombarzii.

O dată pe săptămână mergea la Palat la apartamentul mare și luminos care avea vedere spre râu, unde prințesa Elizabeth era ocupată în această perioadă cu partidele de vânatoare și pregătirile pentru dansuri, al căror sezon avea să înceapă din nou la sfârșitul verii. Prințesa nu voia să termine veșmintele de altar, care îi reaminteau de acele luni pline de suferință, ce nu păreau să se mai sfârșească vreodată, trăite în adăpost. Ele fuseseră trimise în City pentru a fi finisate. Însă acum ea și surorile ei voiau rochii de dans. Isabel a obținut un comision avantajos de la doamna Darcey și a subcontractat sarcina respectivă cu Breasla Mătasarilor. Răbdarea pe care o avusese dintotdeauna cu prințesele se transformase acum în monede. Spre mulțumirea lui Alice.

Dar nu acesta era motivul pentru care venise Isabel. Ea venise ca să se supună de bunăvoie unor chinuri inimaginabile și se uita la Elizabeth pe sub gene: evalua moliciunea pielii de șaisprezece ani a prințesei, talia ei minusculă, gâtul subțire, mâinile ei albe și ochii proeminenți, care la un moment dat i se păruseră a fi urâți, dar acum păreau să strălucească, plini de secrete. Încercă să nu se gândească la ridurile foarte discrete apărute în jurul ochilor, la șuvițele decolorate din părul ei. Însă nu putu să nu se întrebe în sine:

— Oare cum de n-o iubește Dickon pe această nepoată a lui?

— Crucea aceasta e foarte frumoasă, spuse ea, punându-și pe un genunchi pânza la care lucra.

Elizabeth aruncă o privire spre cruciuliță și zise încet:

— E a vărului meu. Dumnezeu să-l odihnească. Maiestatea Sa mi-a dat-o. Dar nu a mai adăugat nimic.

Încercând să afle mai multe, Isabel îndrăzni:

— Cât de ușurată trebuie să vă simțiți acum că Maiestatea Sa are atât de multă bunăvoință față de familia Alteței Voastre...

Însă prințesa făcu doar un semn aprobator, cu un început de zâmbet. Învățase să fie precaută. Trecuse destul de mult timp de când îi făcuse ultima oară confidențe lui Isabel.

Ce bine ar fi dacă mai mulți oameni ar fi și ei mai precauți, își spuse mânioasă Isabel în sinea ei.

Speta, Dotor Gigli! Drio de vu! Vienlo a Mesa? Joan Woulbarowe fredona plină de jovialitate. De câteva zile, Joan arăta din ce în ce mai bine, mai drăguță decât în toți

anii de când o cunoștea Isabel. Pierduse acel aer de neglijență care înainte îi era atât de caracteristic. Părul său era acum frumos pieptănat și coafat sub batic, buzele îi erau pline și roz, ochii îi străluceau, iar în jurul gâtului purta un lăntișor roșu, delicat, cu o inimă aurie. Celelalte mătă sare de la Westminster își petreceau serile făcând pariuri cât de mult timp va avea nevoie micuțul și timidul Andrea di Constanzo să capete curajul să îl roage pe fratele lui, Gasparino, să îl roage pe Goffredo să o roage pe Alice Claver să îi permită să se însoare cu Joan Woulbarowe, la sfârșitul primei ei perioade contractuale de instruire de doi ani. Nimeni nu se aștepta ca Andrea să facă acest gest mai devreme, dar toți știau că până la urmă își va lua inima în dinți și o va face.

Și totuși, fericită sau nu, Joan Woulbarowe tot o proastă avea să rămână până la moarte, își spuse Isabel în gând cu severitate, pe când ieși, clipind de zor în strălucirea soarelui de vară, din biserica St Thomas de Acre, în spatele doctorului gras care spusese rugăciuni în capela italiană. Oare ce-și închipuia Joan că face, hoinărind prin City duminica dimineată, trâncănind fără oprire în italiana ei de baltă cu oameni din Lombardia și atrăgând atenția acestora spre persoana ei? S-ar fi convenit să evite orice neplăcere și să fie mai discretă când era la Westminster.

Isabel a ajuns-o din urmă și a bătut-o ușor pe umăr pe Joan Woulbarowe, întrerupând cine știe ce comentariu vesel o fi făcut ea italianului. Doctorul Gigli era și preot, și medic, nu comerciant, astfel că nu era chiar atât de periculos ca demonstrația subită de italiană a lui Joan să stârnească vreo bârfă în rândul oamenilor din piață, însă oricum era mai sigur să-i domolească elanul și s-o trimită acasă cât mai repede.

Joan păru speriată – deși, își spuse sumbru Isabel în gând, nici pe departe la fel de vinovată cum ar fi trebuit să se simtă din cauza indiscreției sale.

— Aveai un mesaj pentru doamna Claver, Joan? întrebă Isabel, săgetând-o cu o privire amenințătoare.

— O, nu, doamnă Isabel, răspunse Joan pe un ton inocent, tocmai mergeam să o vizitez pe mătușica mea, Rose, în Lad Lane. Și-a rupt glezna. Duminica mă mai duc pe la ea.

Isabel oftă.

— Bine, mergi, zise ea, iar Joan clipi nedumerită spre ea, privind-o cu un aer de neliniște, înainte să pornească.

— *Bexon ndar caxa*, spuse ea politicoasă către Dr Gigli, făcând o plecăciune ușoară spre acesta din mers.

— Ah, *la vita l'è na fraxe interóta*. *S-ciào vostro*, replică acesta, pe un ton la fel de curtenitor.

Isabel stătea și privea, nesigură. Dr Gigli rămase și el pe loc, văzând din spate cum silueta lui Joan devine tot mai mică.

— E mult timp de când n-am mai văzut-o pe Joan, zise el cu afecțiune în glas. Mătușa ei a lucrat la mine acasă.

Isabel i-a schițat un zâmbet în genul foarte-interesant-dar-mă-grăbesc, dar italianul bondoc păru nedumerit și deloc dispus să o lase să scape așa de ușor. Se întoarse cu burdihanul spre ea.

— După câte văd, a învățat italiană.

Isabel simți că i se pune un nod în gât. Se strădui însă să arboreze o mină increzătoare, de om căruia nu-i scapă nimic, ba chiar îl privi ușor ironic pe doctor.

— Iubește, spuse ea.

— Știu, am auzit. El încuviință cu capul, în sus și în jos, în sus, în jos, astfel că straturile de grăsime din gușa lui se vedeau mai bine ca oricând. Câștigând încredere – în fond, era afirmația care explica aproape în totalitate de ce Joan învăța italiana – o mai și dezvoltă, adăugă: pe un individ Lucchese, așa se vorbește, în același timp în care doctorul Gigli spunea și el ceva.

Nu înțelese ce spusese acesta și cât de hotărât vorbise decât prea târziu.

— Cu un venețian, din câte aud. Vorbește dialectul venețian.

— *El maestro de léngua pi sicuro xe l'uso*, adăugă el gânditor. Uzul e cel mai bun dascăl în învățarea limbilor străine.

Isabel se blestemă în sinea ei. De ce nu și-o fi ținut gura? Era mai proastă decât Joan. Schiță un zâmbet și mai larg și clătină capul inocentă.

— A, asta nu știu. Un tip Lucchese – doar asta am auzit, îngăimă ea, conștientă că îndruga prostii. Dar poate e venețian. Nu vreau să vă contrazic. Bănuiesc că vă puteți da seama, nu? Accente diferite, cuvinte...

Acum el o privi din nou atent, închizând puțin ochii din cauza strălucirii puternice a soarelui.

— În Londra nu sunt atât de mulți venețieni, zise el gânditor. Numai Conterini și oamenii lor. Și eu. Și, bineînțeles, prietenul tău, Goffredo D'Amico. Isabel făcu semn aprobator cu capul, politicoasă, disperată să plece. Cu toate că, adăugă el, mereu mai auzi că sunt și alții.

— Eu trebuie să plec, spuse ea neliniștită, chinuindu-se să zâmbească.

— Poate că ai auzit și tu zvonurile care circulă în ultimul timp? Că regele Eduard a scris și aprobat un contract ca italienii să vină aici și să ne învețe să țesem mătase? Venețieni? Signor Mancini zice că a auzit chestia asta de ani de zile la curte, de la scribul, și ajuns aici își făcu semnul crucii, „răposatului lord Hastings”.

Ea își coborî privirea și o pironi în pământ. El făcu un gest spre biserica St Thomas, încă zâmbind.

— Întrucât servitoarea ta vorbește atât de bine limba mea, poate cunoști și tu zicala venețiană: *La mé religion se sercar la verità 'nte la vita e la vita 'nte la verità*. Religia mea e să găsesc adevărul în viață și viața în adevăr.

Ea clătină din cap, încercând să-și păstreze zâmbetul.

— Și la noi se mai spune, continuă el cu elanul unui om extrem de sociabil, mereu dispus să converseze, *Juteme a capir quel che ve digo e ve lo speigarò mejo*: ajută-mă să înțeleg ce spun și apoi îți voi explica mai bine.

Apoi o privi fix în ochi. Ea se uită la el cu ochi lipsiți de expresie.

— Se zvonește chiar că omul acesta, cunoștința ta, signor D'Amico, a importat războaie de țesut din Veneția, adăugă el. Și iarăși respingătoarele falduri de grăsime din gușa lui se încălecară. Nu zic că s-ar vedea că e adevărat și că așa s-ar fi întâmplat într-adevăr. Dar știi cum suntem noi, venețienii, ne place la nebunie să bârfim. Ce-ar mai fi viața asta dacă n-ar exista zvonurile, eh!

După care își dădu capul pe spate și începu să behăie de râs. Isabel râse și ea, apoi făcu o plecăciune și se îndepărtă, cu același zâmbet frumușel pe chip. Abia

când coti să iasă din Cheapside, pentru a intra în piață, își întoarse privirea și văzu că doctorul Gigli încă stătea în fața bisericii. Acum nu mai râdea, ci privea fix în direcția ei.

Însă când ajunse la Westminster, în liniștea desăvârșită ce învăluia zona respectivă, nu se mai gândi deloc la doctorul Gigli. Era foarte departe de ea, iar ea avea prea multe lucruri de făcut.

În ultima perioadă i se întâmplase foarte des să se pomenească gândindu-se, aproape în fiecare zi, uneori și noaptea, cum să o facă pe prințesă să vorbească despre Dickon. Dacă reușea, măcar afla și ea câte ceva, nu? Se gândise la atâtea feluri de a începe conversația asta, dar toate păreau forțate și transparente.

Știa – simțea că se petrece ceva. Șoaptele pe care le auzise, prin ușile întredeschise ale dormitorului în apartamentul din Palatul Prințesei, șoapte scurte și spuse iute. Nu-și putuse da seama dacă aveau vreo legătură cu Dickon. O dată auzise ceea ce i se păruse a fi un murmur în genul: „Și cică zece picături de laudanum pe zi doboară și-un bou”, înainte ca prințesa să vină în salon să o salute. Cuvintele acelea fuseseră rostite de o femeie, deși vocea se auzise așa de slab încât nu era sigură că fusese a prințesei. Dar ce puteau însemna acele cuvinte? Regina-Văduvă Elizabeth Woodville se apucase din nou să apară pe nepusă masă în timpul probelor, inspectând cum lucrează Isabel cu același aer superior și îngâmfat, cu aceeași mină de pe vremuri, când fața ei, deși frumoasă, avea mereu întipărite pe ea pete albe care anunțau crize de furie. Părea că așteaptă ceva.

Isabel cosea o dantelă pe mânecă și se simțea îngrozitor, conștientă că gâtul elegant al lui Elizabeth, asemănător cu o coloană a unui edificiu impozant, se afla la câțiva centimetri de ea. În cele din urmă, își luă inima în dinți și își zise că trebuie neapărat să afle mai multe.

— Minunatul crucifix al Alteței Voastre... cadoul pe care l-ați primit de la Maiestatea Sa, murmură ea, iar Elizabeth făcu semn cu mâna spre acesta: o mână superbă, cu piele albă, delicată, pe care se reflecta strălucirea inelelor de pe degetele ei.

— ...Îmi amintesc de lucrurile care se aud... continuă Isabel, conștientă de atenția tot mai concentrată a lui Elizabeth fără să fie nevoită să ridice privirea la ea... Despre intențiile Maiestății Sale ca, dacă Doamne ferește, Dumnezeu hotărăște să o ia pe Maiestatea Sa Regina la El...

Elizabeth nu a scos niciun cuvânt, însă nările ei înguste se făcură brusc albe; cât de mult începuse să semene cu mama ei!

Isabel zise repede:

— Lumea vorbește că s-ar putea ca atunci el să vrea să se însoare cu Alteța Voastră.

Avea senzația îngrozitoare că nu începuse bine gambitul damei, chiar înainte să vadă cum ochii verzi ai lui Elizabeth se fixează gânditori asupra capului ei plecat. Desluși pe chipul prințesei ceea ce i se păru a fi o expresie de amuzament.

Cu glas molcom, Elizabeth spuse:

— Mi se pare că ești foarte interesată de intențiile lui... Și, ridicând o sprânceană, pe buzele ei apăru o urmă de zâmbet.

Isabel făcu ochii mari, sperând din tot sufletul că arată mai degrabă nevinovată, nu alarmată. Tonul glasului prințesei era mai sigur decât ar fi crezut.

— O, nu, se grăbi ea să răspundă. M-am gândit doar că... ar fi bine... să vă previn.

Prințesa încuviință cu o mișcare a capului.

— Mulțumesc, spuse ea, încheind conversația.

Gura lui Isabel era atât de uscată încât avea senzația că a mâncat tăciuni. Oare prințesa și-o fi dat seama cu atâta acuitate de interesul altei femei față de Dickon doar pentru că și ea era îndrăgostită? Isabel făcu câțiva pași în jurul clienței ei pentru a începe să lucreze la dantelele de pe celălalt umăr și, chiar când făcea aceste mișcări, observă că mâna lui Elizabeth se juca din nou cu capătul cruciuliței de la gâtul ei.

În acel an iarna a început devreme. Înainte de prima zi de vineri a lunii septembrie, vântul sufla deja în rafale și doboră din copaci frunzele umede, aducând în aer amenințarea primei ninsori; în interiorul Palatului, plutea în aer mirosul de pește prăjit care venea din bucătării.

Se auzise că regele pornise la drum și venea în sud.

Isabel și prințesele combinau porțiunile gata cusute ale vălurilor de pe masa altarului pe care Isabel le confecționase în City și le adusesese înapoi. În semn de recunoștință, cu ocazia Crăciunului Regina-Văduvă Elizabeth Woodville urma să le ofere abatelui, care o tratase cu atâta ospitalitate.

Elizabeth nu se apucase de muncă. Era într-o agitație continuă. Când o văzu intrând pe mătăsară, făcu doar un semn aprobator și își luă tălpășița spre dormitoarele surorilor ei – toate încăperile apartamentului dădeau spre același salon de oaspeți – ciripind către ele din cadrul ușilor, să vină și să termine lucrul început. Apoi strigă spre Isabel:

— Am de terminat o scrisoare; vin imediat la tine, după care dispăru.

Isabel a rămas singură cu fetele mai mici, cărora nu prea le plăcea ideea să coasă bucăți de material doar aparent brodate de ele. Ele nu se dezbăraseră cu totul de obiceiul de a face confidențe celor din jur. Astfel că ea a cusut, în timp ce ele au vorbit întruna, iar ea le-a ascultat cu atenție.

— Mama noastră e așa de bucuroasă că e din nou la curte...

— A început să-i scrie și unchiului Dorset...

— El e fiul ei... frate vitreg cu noi... preferatul ei, așa credem noi... i-e dor de el...

— Ea i-a scris că acum e bine și-n siguranță aici, după toate...

— Vrea ca el să plece de la Henric Tudor...

— Și să vină acasă...

— Și el se gândește la asta...

— În Bretania e mizerabil, zice el...

— Rece și tensiune...

— Așa că zice că s-ar putea să vină...

— Și noi ne întrebăm dacă o să vină până la Crăciun.

Ea zâmbi, grație fericirii fetelor, dar și a urmei de speranță care încă sălășluia în inima ei. Poate la asta se refereau toate șoaptele și scrisorile acelea despre care se discuta în taină. Poate că uneltirea fusese la fel de nevinovată ca poveștile spuse de

aceste fete. Poate că nu avusese niciun motiv întemeiat să-și facă griji. Regina nu era moartă, în ciuda tuturor zvonurilor rău-prevestitoare din piețe. Dickon nu avea nevoie de o nouă soție. Regina avea să se însănătoșească. Rebelii urmau să se întoarcă pe furiș din străinătate, la fel ca Dorset. Acesta avea să-și recapete proverbiala lui încredere în sine, să treacă peste perioada de amărăciune și să scape de temerile sale. Isabel nu trebuia decât să rămână la fel de încrezătoare.

Copilele s-au plictisit înainte să termine ce aveau de făcut. Una după alta, au sâsâit care mai de care câteva scuze și s-au întors în camerele lor. Isabel a continuat să coasă singură, simțindu-se mult mai liniștită decât se simțise vreodată în acea vară. Nu avea nevoie decât de încredere, își spuse ea în inima ei, totul avea să se rezolve de la sine. Să am încredere, se pomeni șoptind în timp ce lucra. Să am încredere.

În apropierea ei se zări o umbră. Zgomotul pașilor de bărbat se opri la câțiva metri de ea. Nu le recunosc cadența. Probabil era un servitor. Nu își ridică privirea.

Sunetul pașilor se îndepărtă încet de ea. Nu era un servitor. Bărbatul avea piteni care zăngăneau. Privind peste acul din mână, spre podea, ea văzu că bărbatul avea noroi pe cizme. Pitonii erau auriți.

Șocată, își dădu numaidecât seama ale cui erau cizmele. Așa se și întâlniseră prima dată, nu? Într-o biserică, la lumina lumânărilor și a strălucirii pitenilor lui.

Liniștea ce se așternu împrejur ținu cât o răsuflare. Întotdeauna avusese darul acesta, de a sta complet nemișcat mai multe minute.

Primul ei instinct, înainte chiar să-și ridice privirea, a fost să se lase în voia undelor de fericire care o inundau în acele clipe. De luni de zile așteptase să simtă din nou mâna lui pe curbura spatelui ei; acea mângâiere apăsată, dar liniștitoare, cu podul palmei, care devenise totuna cu viața ei. Aerul de îngrijorare întipărit pe fața lui slabă și oacheșă, în ochii lui înguști, ce nu erau întotdeauna aspri. Vocea groasă, dar catifelată, murmurându-i:

— Mi-a fost dor de tine.

Și acum venise, era lângă ea.

Lucrurile pe care ea nu-și dăduse seama că avusese de gând să i le spună toate aceste luni erau acum pe buzele ei. Voia să-i spună: „Îmi pare rău”. Voia să-i mai spună: „Nu am fost foarte atentă la cât de mult ai suferit”. Voia să-i spună și: „Am reacționat greșit” și „Te voi iubi mereu”. Niciodată înainte nu vorbiseră despre iubire. Avea de gând să spună orice, numai să se rezolve toate.

Povara pe care o cărase atâta timp în suflet se ridica în mod miraculos; totul putea fi reparat, își zise ea fericită în sinea ei, totul. Își ridică privirea.

Dar nu se întâmplă nimic din ceea ce își închipuise ea.

Când în sfârșit privirile lor s-au întâlnit, văzu că el era încordat, enervat, nemișcat, dar închis în sine ca de obicei. Expresia lui era una circumspectă. În ochii lui desluși o expresie neutră, ca în ochii unui străin. Pe buzele lui nu se zărea nici urmă de zâmbet. Ea se gândi: e jenat. Înțelese, într-un iureș nebun de gânduri: e jenat că sunt eu aici.

Pricepuse: a venit să o vadă în primul rând pe Elizabeth.

El îi făcu o plecăciune scurtă. Până în acea clipă, nu îl văzuse niciodată în costum de curte. Cu pantaloni fini, care îi veneau ca turnați. Cu o tunică de catifea neagră

croită desăvârșit, brodată cu fir de aur și cu un crucifix cu bijuterii atârnat la gât; cu o pălărie purpurie. Nu își scoase pălăria.

— Bună ziua, spuse el cu voce molcomă, însă ochii lui priviră în altă parte.

— Ai venit, spuse ea. Era o remarcă prostească. Dar nu putea să înțeleagă nici în ruptul capului. De ce nu i-o fi trimis un mesaj?

El se uită împrejur la toate ușile deschise. Încuviință făcând semn cu capul, trist.

— Să mă întâlnesc cu doamna Elizabeth, zise el, cu acea voce hotărâtă, dar binevoitoare pe care o folosesc oamenii când vor să anunțe o veste proastă.

Parcă implorându-l, ea întinse o mână spre el. Ochii ei era așa de cotropiți de căldură și umezeală, încât abia dacă îl putea vedea. Nu mai putea suporta.

El îi prinse mâna. O luă și o strânse între mâinile lui.

— Isabel, îi șopti. Iar când ea reuși până la urmă să deschidă ochii și să-și ridice privirea plină de milă spre el, părăsită de orice fărâmbă de mândrie și respect de sine pe care le-o fi avut vreodată, văzu că și ochii lui erau plini de durere.

— Voiam să mă întâlnesc și cu tine, șopti el neconvingător. Serios. Ea își dădu numaidecât seama că nu știa cum să o îmbuneze – cel puțin nu aici, unde în orice clipă putea intra cineva.

Însă nu venise să o vadă în primul rând pe ea. Nu putea să scape de acest gând, care îi revenea în minte în fiecare clipă. Înainte întotdeauna venea mai întâi la *Palisada Roșie*, după care mergea la Palat. Singurul motiv pentru care de data aceasta a evitat-o era probabil faptul că într-adevăr avea de gând să se însoare cu Elizabeth – și, mai rău chiar, poate o iubea pe Elizabeth – și nu voise să fie nevoit să se explice în fața lui Isabel. Isabel îl cunoștea prea bine ca să poată fi înșelată. Probabil și-a dat seama imediat că ea va înțelege totul dacă va încerca să o mintă.

Nimic nu mai avea niciun sens.

— Nu din cauză că n-aș vrea... șopti el. Îi venea greu să pronunțe următoarele cuvinte. Gura lui era încheștată. El închise ochii. Să te am pe tine. O strânse de mână atât de tare, încât i se păru că i se frâng oasele. Știi că te vreau. Dar trebuie să fac asta.

Timpul lor se scursese. În ciuda faptului că amândoi vorbiseră foarte încet, Elizabeth auzise ceva. Și-a făcut apariția în cadrul ușii în pas de dans, strălucind toată de fericire și săltând cu pas iute peste plăcile de marmură spre unchiul ei, cu un aer mai degrabă plin de farmec decât de bună-cuviință.

În grabă, Dickon dădu drumul mâinii lui Isabel imediat ce auzi primul sunet venind dinspre dormitor. Apoi se întoarse spre nepoata lui și o luă pe ea de mâini. Când se aplecă în fața ei, Isabel văzu privirea cu care se uită la Elizabeth – o privire de încântare absolută și plină de devotament, care nu semăna câtuși de puțin cu amuzamentul care se citea în ochii lui când o privea pe ea. Apoi totul s-a sfârșit în momentul în care el își dădu imediat jos pălăria, dezvelindu-și părul negru ciufulit prin care Isabel dorea, acum mai mult ca niciodată, să-și treacă degetele; un cap pe care a înțeles chiar în acea clipă că nu îl va mai atinge niciodată.

Prințesa s-a fâstăcit, copleșită de fericire. Părea mai frumoasă ca oricând. Întorcându-se cu un aer nesigur spre Isabel, de a cărei prezență își amintise abia în acel moment, zise:

— Aceasta este... brodeza mea... doamna Claver, murmură ea către el, ca și cum

ar fi vrut să-i atragă atenția asupra unei servitoare. Maiestatea Sa, adăugă ea, peste capul lui Isabel.

— Maiestatea Voastră, spuse ea, plecându-și capul ca nimeni să nu vadă că strângea din dinți. Tocmai plecam.

— Nu, spuse prințesa politicoasă, te rog să rămâi. Nu te grăbi. Termină-ți lucrul înainte să pleci. Apoi se întoarse spre Dickon și își vârî brațul sub brațul lui. Plictisită la culme, Isabel privi cum cele două brațe, unul închis la culoare, celălalt cu tente albastre-verzui, se împreunară.

— Oricum speram ca Maiestatea Sa să-mi propună să facem o plimbare...?

El făcu o nouă plecăciune și ieși însoțit de nepoata sa. Niciunul dintre ei nu privi în urmă. Prințesa chicotea cu veselia unei fete care tocmai a primit jucăria preferată. El își ținea capul înclinat spre ea.

Isabel rămase pe loc și ascultă sunetul pașilor lor, care deveni tot mai slab, până când nu mai putu să audă altceva decât bătaia inimii ei. Își amintea imaginea celor două brațe care se atingeau și apoi se uneau. Se uita lung la trandafirii și perlele de pe vâlul de pe masa altarului, dar ochii ei nu puteau focaliza. Nu putea vedea decât o pânză de un alb vag, culoarea norilor și a giulgiurilor. Încă mai simțea cum respiră, cu un calm nefiresc. Dar nu putea să înțeleagă cum și de ce, pentru că viața ei tocmai se sfârșise.

Nu mai era nimeni acolo, așa că Isabel începu să scotocească prin camere, metodic și obsesiv, după dovezi suplimentare. Nu trebui să caute prea mult. Elizabeth lăsase în camera ei o scrisoare la vedere, care nu era terminată.

Ca o spioană, Isabel parcurse repede pagina. Prințesa îi scrisese ducelui de Norfolk – noul titlu al lordului Howard, primit ca recompensă pentru că îl ajutase pe Dickon să urce pe tron cu un an în urmă.

În scrisoare, prințesa îl ruga pe ducele de Norfolk „să fie mediator în numele meu în fața regelui, în chestiunea propunerii de căsătorie dintre noi.”

Prințesa îl numea pe Dickon „singura mea bucurie și unicul meu creator de pe pământ.”

Prințesa scria că ea aparținea, trup și suflet, numai regelui.

Prințesa se oprise și tăiase ultimul rând de pe ciornă. Însă Isabel putu totuși să descifreze cuvintele ce se aflau sub liniile de cerneală trase nervos deasupra. Cuvintele pe care prințesa se gândise să le înlocuiască erau: „Iarna a sosit deja și tare mi-e teamă că regina nu va muri niciodată.”

Simțindu-se învăluită de un nor alb și nepământeian, Isabel merse înapoi la *Palisada Roșie*, mirându-se cât de obișnuit îi sunau pașii și cât de ritmică îi era respirația.

— Uită de el, zicea Will Caxton, ținând-o întruna. Toți facem greșeli. Lasă totul în urma ta. Scapă de amintirea asta.

Ea îi simți mâinile bătând ușor, dar fără niciun efect, pe umerii ei împovărați. Simțea lemnul tare al mesei din bucătărie cu obrazul. Părea că Will nu mai spusese nimic altceva de mai multe ore, iar vocea lui era mai puternică decât mâinile lui.

— Nu pot, spunea ea ba plângând, ba urlând ca o nebună, cu o ură profundă față

de slăbiciunea și neputința ei. Nu-și putea imagina viața fără Dickon. Ce mai era în afară de el?

Pe un ton serios, Caxton zise:

— Trebuie. Să nu-ți imaginezi că poți să joci rolul de Jane alături de Eduard fără să rănești pe nimeni. El nu este Eduard. Poate că într-adevăr Eduard era un om al simțurilor; dar oricum, măcar avea inimă bună. A iubit-o sincer pe Jane.

Isabel era prea răvășită să se mai poată înfuria când auzi că e comparată cu Jane. N-ar fi trebuit să-i zică lui Will că Dickon nu-i spusese niciodată că o iubește și că nu îi adusese niciodată vreun cadou. Poate de aceea Will părea enervat; era un bărbat atât de moale. În mintea lui, dragostea nu era altceva decât inimioare, flori și ghidușii. Nu-și putea închipui nevoia acerbă din sufletul ei.

Ea doar murmură, pe un ton sfidător:

— Dar eu nu vreau trubaduri, bibelouri și tot felul de fleacuri. Nu din cauza asta... nu sunt ca Jane. Eu nu am vrut un rege. Nu era rege când l-am cunoscut. Nici măcar nu știam cine este. Era un bărbat ca oricare altul, unul care mi-a arătat cum să gândesc, cum să-mi organizez viața ca să ating succesul. Când nu aveam pe nimeni pe lumea asta, când eram doar o ucenică. Când tatăl meu mă dezmoștenise. Ani și ani m-am tot gândit, zi și noapte, ce ar face *el* dacă ar fi în situația mea? M-am modelat după el... zise ea, trăgând aer în piept. Și dacă-l pierd pe el și modelul lui, mă pierd și pe mine și tot ce am devenit. Ce mai poate fi în afară de el?

Will zise, cu un aer nerăbdător:

— Bine, dar nimic din ceea ce spui nu are nicio noimă. Și ce dacă te-a învățat să joci șah? Acum e clar că nu gândești strategic. Ești oarbă față de nevoile tale. Îl lași să te rănească. Refuzi să vezi adevărul și adevărul este că și dacă îl iubești, el e rece cu tine. Corupt. Putred până-n măduva oaselor. Neapărat trebuie să înțelegi asta. Nu-l lăsa să te corupă și pe tine.

Ea clătină din cap, disperată să-l apere pe Dickon.

— Dar nu e, se bâlbâi ea. Lumea zice că e rău. Dar nu e.

Umbrele flăcării lumânării dădură trăsăturilor blânde ale lui Caxton asprimea unui inger răzbunător.

— Ascultă, spuse el, asta nu e cel mai rău lucru pe care l-a făcut el, nici pe departe cel mai rău. Îmi dau seama c-ai suferi dac-ai afla că vrea să aranjeze o căsătorie cu o fată pe care o numește bastardă înainte chiar ca actuala lui soție să fi murit. Dar de ce ești tu mult mai supărată din cauza asta, mai mult decât din orice altă cauză? Cred că n-ai uitat deja toate celelalte lucruri pe care le-a făcut, nu? Că a băgat-o pe sora ta în temniță. Că l-a ucis pe iubitul ei. Că a ajuns pe tron pe căi necinstite. Că și-a ucis nepoții.

— Dar nu e adevărat, nu e adevărat, suspină ea parcă ignorându-i vorbele. Trăiesc, nu sunt morți.

Cu voce foarte blândă, el o întrebă:

— De unde știi?

— Mi-a spus prințesa.

— Și ea de unde știe?

— Știe pentru că a primit o scrisoare de la fratele ei. De asta au și părăsit adăpostul.

— Și cine i-a adus scrisoarea aceea? întrebă Caxton.

Dickon. Nu se mai chinui să rostească numele. Își dădu seama că Will știa acest lucru.

La care el încuviință făcând semn cu capul, ca și cum ar fi dovedit justetea spuselor sale.

— Vezi, zise el cu glas domol, dacă ai ajuns să crezi și asta, înseamnă că deja te-a corupt și pe tine.

Caxton reuși să găsească o doză de compasiune și pentru prințesă.

— Normal că ea a crezut aceasta – la fel, și mama ei – pentru că singura lor șansă de a deveni din nou parte a familiei regale este să se mărite cu coroana lui. Dar tu ești peste nivelul acesta, tu n-ai nevoie să crezi o minciună. Încearcă să gândești clar. N-are rost să suferi atâta dacă s-a îndrăgostit sau nu de prințesa ta. Ceea ce-ar trebui să te preocupe acum e ce vrea el de la tine. Nu te-a iubit niciodată; nu a avut nevoie decât de o persoană care să fie de acord cu toate uneltirile, toate jocurile și manevrele pe care le-a pus la cale ca să ajungă la putere. De cineva care să-l facă să simtă că nu e un om rău. Dar este, îți spun eu. Când n-a avut chef, nici măcar nu i-a păsat de tine cât să nu o persecute pe sora ta. Nu înțelegi?

— Dar... începu ea suspinând. Tot ce auzea era adevărat; Will avea dreptate. Întunecimea ce îl învăluia pe Dickon o rodea pe dinăuntru. Ei însă nu-i păsa de asta, atâta timp cât se mai putea vedea cu el. Uneori; cine știe cum, când sau unde. El e tot ce am pe lumea asta.

Ultimele ei cuvinte îl aduseră pe Will în pragul exasperării. Nu o mai bătu cu mâna pe umeri. Se ridică în picioare și împinse taburetul la loc. O apucă de încheieturile mâinilor și o sculă și pe ea în picioare. Ochii lui decolorați o priveau fix și erau furioși. Ea se fâstâci.

— Nu e tot ce ai pe lumea asta, spuse Caxton repede și cu glas tare. E o prostie. Prostie. Tu ești moștenitoarea uneia dintre cele mai profitabile afaceri cu mătase din întreaga Londră. Ai țesătorii tăi de care trebuie să ai grijă. Și ne ai pe noi, care avem grijă de tine. În viața ta sunt foarte multe lucruri. Să nu uiți asta.

Dar niciodată destule fără Dickon.

Însă când Will văzu rușinea din ochii lui Isabel, încetă să o mai zgâlțâie. Îi dădu drumul la mâini și o lăsă să-și vadă de suspinele ei pline de amărăciune. Plânse până când rămase complet neputincioasă.

În cele din urmă, într-o tăcere mormântală, el clătină din cap:

— E ca o boală ceea ce ai tu acum, nu-i așa? zise el. Vocea lui era tristă, dar și rece. Du-te acasă. Gândește-te la ceea ce ți-am spus, Isabel. E o nebunie să-l iubești pe bărbatul acela. Nu-l lăsa să te distrugă.

Pe tufișuri se așternuse bruma. Războaiele de țesut tocmai se opriseră când ea deschise ușa. Putea auzi mai multe voci. Andrea, perechea lui Joan Woulbarowe, își ridică privirea și rânji. Era un bărbat pitic și sfrijit. Dinții lui erau la fel de negri ca ai miresei lui.

— Uitați, doamnă, spuse el, făcându-i semn să vină spre el. Munca merge foarte bine. Țesătura asta, zise el arătând spre războiul lângă care stătea Joan, scăldată în lumina serii, pe care el îl cercetase și pe care se afla o țesătură superbă verde-

albăstruie, cu motive de flori și păsări, este prima pe care avem mândria să o vindem.

Isabel nu-și putu concentra privirea asupra țesăturii. Îi amintea de mânăca prințesei, care se freca de brațul lui Dickon. Își zise că i se face rău dacă se mai uită la ea. În schimb schiță un zâmbet anemic, forțat, dar chiar și așa avu nevoie de mai mult efort decât credea că va face vreodată pentru a zâmbi.

— Bine, îngăimă ea cu voce abia auzită, mândră că măcar încercă să facă față. Bine, bine.

— Am să o finisez cu un fir de aur pe margine, spuse el cu un aer important, și cu eticheta Claver. O putem pune în depozit, gata de vânzare. Cu voia lui Dumnezeu, până la Săptămâna Patimilor vom avea alte douăzeci sau treizeci de calitatea asta gata să fie vândute.

Ea mai zise: „Bine, bine” de câteva ori, apoi se opri.

El o privi curios.

— Cred că suntem foarte aproape de un mare succes, spuse el.

Ea bolborosi iar: „Bine”.

El o privi cu ochi mari.

— Doamnă Claver, o întrebă, vă simțiți bine?

Ea simțea fiori pe șira spinării și o durere sfâșietoare în brațe și picioare. Ce căuta ea în căsuța asta mică și întunecoasă, între pereții ăștia care parcă o sufocau, vorbind cu omulețul acesta brunet pe care abia dacă îl cunoștea?

— Nu foarte bine, mormăi ea. Cred că... vine o răceală... să stau jos.

Andrea le făcu semn lui Joan și Agnes, care veniră în față fugind. Speriați, au luat-o în brațe pe Isabel și au dus-o sus ca pe un colet, în camera femeilor, i-au desfăcut rochia și au acoperit-o cu toate cearșafurile pe care le-au găsit acolo. Cineva i-a adus niște supă.

A zăcut în pat ore în șir, cu ochii sticloși, simțindu-se ruptă de vânzoleala de jos, întrebându-se de ce și-o fi dorit așa ceva – de ce și-o fi închipuit, chiar și pentru o clipă, că țesutul mătăsii era cine știe ce realizare în viață sau că o să fie fericită dacă o să reușească să pună treaba pe roate – din moment ce acum înțelesese că adevărul era dureros de simplu, acela că fericirea era cu totul altundeva, într-un loc în care ea nu avea să mai meargă niciodată.

Goffredo a fost acela care a adus-o înapoi la Londra a doua zi. Oricum, el venea aproape mereu la sfârșit de săptămână, discuta despre progresul echipei lui de lucrători și participa la câte o cină copioasă oferită de lombarzi. Însă în acea sâmbătă din decembrie, de îndată ce a venit și a auzit că Isabel nu se simțea bine, a urcat pe scara exterioară, și-a băgat capul prin chepeng și s-a grăbit să-și vâre capul și între draperiile ei.

La parter se auzea vocea lui Will, care spunea, pe un ton neliniștit, măsurându-și fiecare cuvânt: „o răceală... e epuizată...” Will nu ar fi intrat niciodată în dormitorul unei femei la fel cum făcea acum Goffredo – cu pas hotărât și preluând comanda. Will era prea sfios, s-ar fi simțit stingherit. Și, în felul lui nemărturisit, mai era supărat pe ea.

Acum era bucuroasă că nu Will era acela care venise la ea. Încă nu îi putea face față. Îi mărturisise o sumedenie de lucruri, dar el o făcuse să simtă și mai multă vină și rușine. Nu-l putea privi în ochi până nu se gândea cum să facă ceea ce spusese el. Avea nevoie de răgaz să se gândească. A fost surprinsă să constate cât de ușurată s-a simțit când a văzut expresia de îngrijorare și afecțiune întipărită pe trăsăturile dure ale feței lui Goffredo. Acum Goffredo avea să se ocupe de toate în locul ei. Ea se putea relaxa.

Și chiar asta a făcut el. S-a chinuit cu cearșafurile câteva minute, a luat câte ceva de aici, a pus acolo, a dus ceștile și cămile de apă și i-a aranjat pernele. Ea a zăcut în pat nemișcată și l-a privit în tot acest timp. Apoi s-a uitat la ea cu acel licăr de bucurie în ochi, sub care avea riduri pronunțate din cauza râsului și a ciupit-o de obraz.

— Trebuie să facem ceva să aducem culoarea înapoi în obrajii ăștia, zise el cu voce răspicată. Apoi o sărută pe obraji, cu un gest sobru și extrem de politicos. Ai lucrat prea din greu și prea mult timp, *cara*, continuă cu vocea mai blândă. Toți ți-am spus asta. Ai nevoie să te odihnești și tu ca lumea. O să le spun eu să-ți aducă niște mâncare sus, chiar acum și după aceea, după ce mănânci, o să te învelim să stai la căldură și o să te conducem acasă, la Alice.

Au stat în barcă împreună și el a cuprins-o protector cu mâna, folosindu-și mantia pentru a o acoperi pe ea și pe sine. În aer se simțea acea răceală care prevestea venirea ninsorii, iar apa era murdară. Ea ședea ghemuită și sprijinită de el. Era prea obosită să stea dreaptă și se bucura în tăcere de forța și căldura trupului lui.

— Tu ar trebui să te măriți cu mine, crede-mă, spuse el. Acum nu glumesc. A venit vremea să găsești pe cineva care să aibă grijă de tine.

Pe ea o treceau frigurile. Stătu câteva clipe să se gândească la spusele lui. Să conducă o afacere cu războaie de țesut împreună cu Goffredo, pe față, din casa din Westminster; peste câteva luni, după ce se vor fi înregistrat la Primărie și vor fi dovedit că vând produse de o calitate corespunzătoare, îi vor sfida pe italieni și vor

vinde țesături în prăvăliile din centrul Londrei și în Garderoba Regală. Ar sta împreună de dimineață până seara și ar vorbi despre târguielile de peste zi. El va râde mereu, așa cum făcea de când îl cunoscuse, indiferent cu ce era ocupat. Ar trece să-l vadă pe Will Caxton, vecinul ei, care va fi din nou prieten cu ea; duminica vor merge cu barca la Londra, ca să petreacă toată ziua alături de Alice și familia Pratte. Goffredo era mai vârstnic, însă bun la suflet și caraghios și acum, că se uita mai atentă la el pentru prima oară de mai mulți ani, încă era chipeș. Nu-și putea închipui cum ar fi să facă dragoste cu el, cu toate că încerca, dar cel puțin ideea nu o îngrozea. Probabil că ar putea. Și de Goffredo nu ar ajunge niciodată să se îndrăgostească atât de mult încât să sufere.

În definitiv, venise și vremea măritişului. Peste câteva luni împlinea douăzeci și opt de ani. Afacerea urma să primească aprobare din partea Primăriei. Putea înceta să mai trăiască învăluită de secret. Poate că într-o zi viața ei va fi și ea mai simplă, ca a celorlalți oameni. Ar putea să devină Isabel Lambert Claver D'Amico, să conducă o prăvălie de țesături în Westminster împreună cu soțul ei. Ar fi aproape același gen de viață. Se cuvenea măcar să se gândească la asta.

Și totuși va fi o cu totul altă viață. O viață fără Dickon. Nu avea să-și mai ciulească niciodată urechile să audă zgomot de copite sau să aștepte mesaje. Taverna de peste drum avea să rămână doar atât – o tavernă. Camera de la etaj din *Palisada Roșie* ar rămâne doar locul în care familia D'Amico va găzdui oaspeții veniți seara târziu. Va uita că tencuiala, paiele și lumina cu gustul mierii care se revărsa în ea au fost învăluite odată de culoarea fericirii.

Oftă. Suferința apărură iarăși în sufletul ei, la fel și lacrimile. Oricum, nu va uita niciodată.

— Probabil ai dreptate, se smiorcăi ea lipită de pieptul solid al lui Goffredo, recunoscătoare că era așa puternic. Simțea că îi vâjâie capul. În privința căsătoriei.

Nu voia să plângă, de teamă că l-ar putea răni. Nu era sigură dacă el va interpreta reacția ei ca un posibil „da” sau un „nu” probabil. Nici ea nu știa ce variantă ar prefera. Nu știa nici măcar ce îi venise, așa, dintr-o dată. El nu spusese însă decât câteva cuvinte, pe un ton împăciuitoare:

— Nu te mai gânde la asta acum. E timp mai târziu; când o să te simți mai bine. Mai întâi trebuie să-ți revii.

Ideea de a se mărita cu Goffredo o urmări neîncetat pe Isabel mai multe săptămâni după această întâlnire. Când zăcea aproape moartă în patul ei din strada Catte și bătrânelele îi aduceau băuturi fierbinți să o încălzească și o înfofoleau cu haine călduroase; când au petrecut împreună un Crăciun tăcut, așteptat cu sufletul la gură de toată lumea; când a mers călare, în ultimele zile din decembrie, pe drumul spre Sutton on Derwent, alături de Thomas Lynom, care era foarte agitat să ajungă cât mai repede lângă Jane, acum neașteptat de grasă, pentru a aștepta împreună venirea pe lume a copilului lor. În timp ce vedea sângele, auzea țipetele și asista la clipele de panică ale nașterii. Și după aceea, în timp ce se uita la sora ei cum își ținea copilul în brațe, o fetiță cu fața plină de încrețituri, și observa blândețea din ochii și vocea lui Jane, o iubire care a transformat brusc ochii ei umflați și înroșiți, părul lipit descalp și transpirat, pielea ei străvezie, așternutul plin de sânge și burta

proeminentă în imaginea iubirii perfecte.

Când a venit pe lume, Julyan nu avea decât câteva suvițe subțiri de păr pe cap. Ochii ei mari și rotunzi te hipnotizau și culoarea lor nu semăna deloc cu verdele ochilor lui Jane. Erau cu o nuanță mai albaștri decât ai lui Thomas. Dar avea deja profilul frumos al tatălui ei: un nas scurt și drept, pomeți înalți, perfect proporționați și buze pline care întregiau o armonie desăvârșită. Când Thomas o luă în brațe, se transformă și el.

Aș putea face și eu la fel, își spuse Isabel în sinea ei. Poate. Continuă să verifice cât adevăr era în acest gând, încercând să găsească modalități de a scăpa de durerea nerostită și sfâșietoare din inima ei. Întunericul care o învăluia nu fu îndepărtat cu totul când își închipui că e măritată cu Goffredo, că ține în brațe un bebeluș și că e nevasta unui negustor. Îi fu totuși de ajutor. Măcar o mai liniști puțin, până când adâncul întunecimii deveni un cenușiu anost. Dacă spunea da, atunci mai târziu, mult mai târziu, după un an, după cinci, poate zece, cu toate că știa că nu va mai descoperi niciodată fericirea, măcar va găsi liniștea și împăcarea.

Londonezii au venit toți cu ocazia Întâmpinării Domnului; plănuiau să o ducă pe Isabel înapoi la Londra cu ei, după ziua cea sfântă. Cu o zi înainte de sosirea oaspeților, în data de 1 februarie, la o lună după ce născuse, Jane a mers la biserică și astfel a putut să primească din nou musafiri.

Până atunci, lui Isabel îi venise dorul de ducă și voia să meargă acasă. Avusese suficient timp să se pună pe picioare. Destul timp și să reflecteze, deși nu urmasse întocmai sfatul lui Will, care îi spusese să nu se mai gândească la ce simțea pentru Dickon; se străduise în schimb să se convingă ca nu simțea nimic pentru el. Acasă la Jane îi era destul de ușor să-și spună că a închis pentru totdeauna portița secretă din inima ei, care visa și respira numai Dickon. Acasă la Jane a dormit cât a fost ziua de lungă și s-a trezit fără pic de bucurie, dar calmă. Dar inactivitatea, lentoarea sau trândăvia molipsitoare a vieții la țară începeau să o plictisească. Își spuse în gând: trebuie să fac ceva, să fiu ocupată cu ceva. Tânjea să poată vorbi despre muncă. Voia să se întoarcă la țesători.

Se convinsese singură că toată lumea va dori să vorbească numai despre proiectul cu țesătoria. Așa că fu foarte surprinsă să vadă că toți se uitau la ea lung și admirativ, făcându-și reciproc semne să lase vorbăria. Chiar și Alice Claver vorbea foarte puțin.

Măcar Goffredo se uită suficient de mult la Isabel ca să-i spună: „Cât de mult ai slăbit!” Dar probabil că celorlalți le părea aproape normală, pentru că nimeni nu spunea și nu făcea nimic decât să se uite la Julyan. Chiar și după ce cadourile aduse de vizitatori au fost admirate, după ce s-a discutat îndelung pe marginea hrănirii și somnului bebelușului, după ce s-au făcut tot felul de comentarii despre fericirea părinților și inspirația lor în alegerea numelui a fost elogiată, după ce s-a vorbit despre mistica orașului Norwich, parcă tot a mai fost nevoie ca Alice, William, Anne și Goffredo să fie împinși de la spate să amintească și despre atelier.

Isabel a întrebat-o direct pe Alice:

— Deci când are loc înfățișarea pentru înregistrare la Primărie? la care Alice, care legăna bebelușul, și-a ridicat absentă privirea la ea și apoi și-a coborât-o imediat

spre locul unde degețelele mititele se încolăceau cu tărie în jurul degetului ei gros.

— Imediat după Buna-Vestire, răspunse ea; apoi, aproape șoptind: când s-a născut Thomas al meu, nici nu mi-a venit să cred ce degete micuțe avea.

La sfârșitul lunii martie. Adică peste șapte săptămâni sau cam așa ceva. Isabel încercă să prindă privirea lui Goffredo, dar și el se uita fix în jos de parcă voia să devoreze bucățica de carne învelită în pânza moale, care tocmai își îndoia degetele de la picioare.

— Goffredo, zise ea, iar el privi în sus. Câte țesături o să fie gata până la Buna-Vestire?

— O, spuse el, destule. Treizeci?

El voia să se mai joace cu copilul.

— Goffredo, spuse ea cu glas răbdător, iar el își ridică din nou privirea, vinovat.

I-a explicat, de această dată încercând să o satisfacă pe deplin cu un răspuns complet:

— Dacă le depozităm în prăvăliile lui Alice; dacă le punem un preț atrăgător, să zicem jumătate din prețul țesăturilor italienești, probabil se vor vinde repede. Să presupunem că asta o să se întâmple până la mijlocul verii – Ajunul Sf. Ioan. Trei luni. Până atunci mai putem face treizeci.

Ea făcu semn aprobator cu capul, tânjind să se simtă din nou activă, să muncească, să se implice și să aibă ceva concret de făcut.

— Și după ce vom fi înregistrați, putem începe să luăm noi ucenici. Să punem la treabă toate războaiele pe care le-ai adus. Douăzeci de războaie; am discutat să mai angajăm paisprezece femei, încuviință el, concentrându-și atenția la ea, nu la bebeluș. Imediat după ce vom avea înregistrarea, adăugă el, ca să le putem angaja fără să ne facem griji în legătură cu Conterini și Salviari.

Acum părea realmente entuziasmat; pe fața lui apăruse iarăși acea înflăcărare pentru visul și nădejdea pe care au nutrit-o împreună de atâta timp. Ușurată, oftă însuflețită de speranță: Goffredo, partenerul ei. Voia să o binedispună chiar și acum, deși amândoi știau că, într-un mod aproape copilăresc, era brusc geloasă pe noul-născutul surorii ei. Avea un suflet bun. Probabil că va fi și un soț bun.

Isabel crezuse că va fi fericită imediat după ce va pleca. O nerăbdare plină de neliniște o însoți pe întreaga durată a drumului la întoarcere, pe calea North Road, un drum lung și presărat la tot pasul cu gropi. Însă când văzu că la orizont apare tot mai clar silueta porții Moorgate, dincolo de capetele țărinilor și de grădinile cu legume, peste care se zăreau vârfurile clădirilor din City, începu să-și amintească tot ceea ce înainte o îngrozea. Acum vacanța pricinuită de suferința sentimentală se sfârșise. Nu mai putea să stea în pat toată ziua, prefăcându-se că e bolnavă, și să refuze să trăiască în lumea reală. Va trebui să se apuce din nou de treabă. În piețe, la Primărie și în casa mătasurilor.

Avea o durere de cap îngrozitoare. Nu voia să vadă tapiseriile din camera ei, draperiile scumpe ale baldachinului, fețele de pernă brodate, imprimeurile, modelele vesele de flori de liliac, flori de măr și dud, să simtă aromele mirifice de levănțică și trandafir. Voia paie și ipsos simplu; pe de altă parte însă, dacă judeca atentă, era bine să nu-și mai dorească niciodată această combinație.

Abia după ce a intrat la adresa din strada Catte, în acel dormitor arhicunoscut și

prăfuit, unde oricine pătrundea devenea claustrofob și după ce a rămas absolut înmărmurită văzând cât de plin era cu tot felul de perne și amintiri, și-a dat seama că de-acum va trebui să reînceapă să coasă pentru prințesă.

Să meargă la Westminster. Să se uite în ochii lui Will Caxton. Să meargă la Palat. Unde putea să dea de Dickon.

Gândul acesta nu o făcu însă să plângă. Trecuse de acest stadiu. Merse totuși la fereastră și își lipi obrazul de geamul rece și de cadrul metalic. Simțea că aerul arde și se chinuia să respire.

— Hei, exclamă o voce familiară din spatele ei, după care Alice Claver intră maiestuoasă în cameră, fără să bată la ușă, ca o vijelie care umfla draperiile. Vreau să te întreb ceva.

Isabel își închise ochii. Era prea mult pentru ea. Nu putea să-i facă față și lui Alice și să reziste și atâtor amintiri.

— A mai venit unul din băieții ăia, spuse Alice, iar ochii ei inteligenți o priveau cu atenție pe Isabel. Cu un mesaj despre lemnele de foc.

Isabel deschise ochii.

— Cum adică a mai venit unul? întrebă ea, prea repede ca să poată pronunța clar cuvintele.

Alice încuviință ca pentru sine, de două sau de trei ori, ca și când ar fi primit răspuns la întrebarea încă nerostită.

— Au mai fost vreo doi, în timpul iernii, zise Alice. Când ai fost bolnavă și nu erai aici. Ceea ce mie mi se pare destul de ciudat, ție nu? Pentru că știm cu toții că lemnele de foc le cumpără bucătarul lui Will Caxton, nu tu.

Isabel își înclină capul. Îi era rușine să o privească pe Alice în ochi. Nu știa ce să-i spună. Și nu voia nici ca Alice să-i vadă fața copleșită de fericirea din suflet, pe care o simțea ca un val uriaș care o ia pe sus, ca și cum prin venele ei ar fi curs apă vie. Era un mesaj de la el. Un mesaj de la el.

Alice se așeză cu greutate pe pat. Îi făcu semn cu mâna lui Isabel să vină lângă ea.

— Să știi că n-am de gând să te silesc să-mi spui dacă nu vrei, zise Alice posacă. Aș fi însă o proastă să nu-mi dau seama ce se întâmplă în jurul meu.

Isabel se făcu roșie ca racul, însă în agonia stânjenelii care o cuprinsese era și ușurare. Alice mai făcu o dată un semn de încuviințare.

— Uite, vezi, spuse stăpâna lui Isabel, cu o voce deloc neprietenoasă. Am avut dreptate. Nu sunt doar o bătrână proastă, nu-i așa?

Isabel reuși chiar să răspundă.

— Niciodată nu ai fost proastă, izbuti ea să zică, pe un ton de admirație reținută.

— Și nici bătrână n-am fost tot timpul, zise Alice energică. Și nu prea sunt multe lucruri pe care nu le știu despre fetele care suferă din dragoste.

Și spunând acestea, își desfăcu larg brațele mari și le puse în șoldurile mari, apoi se aplecă în față cu o mișcare lentă și deloc elegantă. În ochii ei se citea o urmă de nostalgie.

— Mai mult ca sigur că Anne, William sau Caxton nu ți-au spus ce am să-ți spun eu acum, dar pe vremuri, când am făcut ucenicie la Master Large, chiar aici, în casa asta... începu ea cu deosebită vervă.

Vocile din mintea lui Isabel încă intonau același refren. „E mesaj de la Dickon. Mi-

a trimis un mesaj.”

Își întoarse însă fața spre Alice și se strădui să o asculte.

— ...nu știam ce m-a lovit, spunea Alice Claver și Isabel nu văzuse niciodată pe fața ei mare și roșie o expresie mai blândă. Însuși stăpânul meu, el, să mă sărute... Era o nebunie, bineînțeles. Ce puteam să facem, când stăpâna era și ea în casă și îl pândeau mereu ca un uliu, iar celelalte ucenice erau lângă mine zi și noapte? Nici măcar nu aveam *un loc* unde să putem fi împreună doar noi doi. E, ne-am mai înghesuit și noi de câteva ori, și o să-ți spun și unde, într-un dulap din depozit. Uneori mai reușeam să ne vedem pe la colțuri de stradă. Și cred că o dată am făcut o plimbare prin Moorfields. O prostie, dacă mă întrebi acum. Dar un an întreg a fost pentru mine un amestec de paradis și iad. Nu mă mai puteam gândi la nimic altceva. Eram ca posedată.

Se uită tristă la Isabel. Apoi dintr-o dată izbucni într-un râset nestăpânit.

— Dar știi ceva? adăugă ea. După ce s-a terminat, n-am înțeles niciodată de ce-am făcut asta. Era doar un babalâc gras cu câteva fire de păr în cap. Un drăguț, ca un bibelou vechi, ce să-ți spun.

O poveste suficient de neobișnuită ca să-i atragă atenția lui Isabel. Nici nu-i venea să creadă ce aude. Dacă stătea să se gândească, nu o mai auzise niciodată pe Alice Claver vorbind astfel de lucruri sau pe această temă, nici cu ea și nici cu alte persoane. Era exclus ca altcineva să mai fi auzit vreodată povestea asta.

Se aplecă spre ea, întrebându-se cum o fi arătat Alice Claver înainte să se îngrașe atât de mult și înainte ca fața ei să devină atât de roșie. Încerca să și-o imagineze ca o zvârlugă de fată care sărută pe cineva într-un dulap într-un depozit. Apoi Isabel o întrebă cu glas blajin:

— Și cum te-ai vindecat?

— Munca, răspunse Alice Claver ȕuguindu-și buzele. Normal. Altfel nu se poate. El m-a trimis la Anvers la târg. Richard a venit și el cu mine. Am stat acolo o lună. Am muncit ca sclavii. Eram mult prea ocupată să sufăr din dragoste. Acolo am încheiat prima noastră tranzacție bănoasă. Cel mai frumos moment din viața mea. Prin comparație cu asta, celălalt lucru... mi s-a părut o prostie fără seamăn. Și chiar a fost o prostie. Apoi am ieșit să sărbătorim reușita noastră. Și, înainte să ne dăm seama, eram deja logodiți.

Își mișcă una din mâinile ei cărnose, o puse pe piciorul lui Isabel și îl bătu ușor cu palma.

— A venit vremea să te apuci și tu iar de muncă, spuse Alice cu voce optimistă. Mai sunt o mulțime de lucruri de făcut de acum și până de ziua Bunei-Vestiri, dacă vrem să fim în regulă când depunem cererea de înregistrare.

Isabel încuviință bucuroasă. Se simțea iarăși plină de energie. Va merge la Westminster, poate chiar mâine. Era atât de mișcată de mărturisirile făcute de Alice, încât i se părea că ar fi necinstit din partea ei să gândească așa cum gândea ea în acele clipe; însă în străfundul ființei sale știa că primul lucru pe care îl va face când va ajunge acolo va fi să găsească o cale să se întâlnească cu Dickon.

— Dar, continuă Alice, acum lovind piciorul lui Isabel mai tare, aproape plesnindu-l, nu cred că ești încă destul de zdravănă ca să bați tot drumul până la Westminster, mai așteaptă vreo trei-patru zile. O privi pe Isabel în ochi și Isabel își

dădu seama că mătasara mai vârstnică era iarăși cu un pas înaintea ei. Alice ghicise exact gândurile care o frământau pe ea.

— Goffredo se poate ocupa singur de activitatea de la casa mătasurilor până luăm înregistrarea, zise Alice răspicat. Iar eu o s-o anunț și pe doamna asta, Darcey, că încă ești în convalescență, și chiar ai fost bolnavă, să știi; ne-am făcut o mulțime de griji din pricina ta. Încă nu ești destul de bine ca să te duci acum să colinzi până la Palat.

Isabel deschise gura să protesteze, dar se răzgândi. Își dădu seama că Alice nu va tolera opiniile contrare.

Faptul acesta nu o deranjă. Va face asta pentru Alice. Pentru Dickon va aștepta până când va veni momentul potrivit. Și nu va trebui să aștepte prea mult, era sigură. Avea forța și rezistența să facă orice, atâta timp cât mai putea să spere.

Mătasara se ridică cu greu și bătu ușor cu palma umărul lui Isabel.

— Avem nevoie de tine la Londra chiar acum. O să ne mai gândim să vedem când o să te lăsăm să te întorci la Westminster – mai încolo. După Buna-Vestire. În ciuda spuselor sale și a îmbufnării ei, Alice o privi cu ochi blânzi înainte să iasă pe coridor, cu același aer maiestuos.

Cele treizeci de țeșături de mătase au fost aduse acasă la Alice cu o săptămână înainte de Buna-Vestire, perfect călcate și aranjate cu atenție într-un cufăr. Țeșăturile, fiecare dintre ele marcate cu sigiliul Claver și cusute pe margine cu fir de aur, au fost duse în siguranță într-o anticameră în căldura depozitului de mătăsuri din strada Catte înainte să sosească convocarea din partea Primăriei Londrei.

Scrisoarea îi era adresată lui Goffredo – era o solicitare ca el să se prezinte personal a doua zi la centrul guvernamental din City. Ea a fost adusă la adresa din strada Catte, deși toată lumea știa că Goffredo era întotdeauna găzduit de familia Pratte. Alice o deschise – în definitiv, casa era proprietatea ei – și, după ce o citi, i-o trimise lui Goffredo. Deocamdată nu trebuia să-și facă griji, pentru că dacă apărea vreo problemă, era sigură că Primăria o va rezolva și va lua decizia corectă. Dar nu înțelegea nici în ruptul capului de ce guvernul din City își exprimase dorința să discute cu Goffredo. Toți erau curioși.

Goffredo sosi în strada Catte peste o oră și păru nedumerit.

— Chemarea asta are vreo legătură cu solicitarea de înregistrare? întrebă el. Despre asta e vorba?

— Nu poate fi asta, răspunse Alice. Dacă se referea la cererea de înregistrare, ne chemau pe toți. Asta e doar pentru tine. Ai ceva probleme cu alte afaceri de-ale tale, vreo reclamație? Greutăți goale pe dinăuntru, dosite prin spatele documentelor tale? Probleme cu transporturile pe mare?

El clătină din cap.

— Niciuna, zise el. Absolut niciuna.

Familia Pratte a venit mai târziu. Nici ei nu știau nimic. William Pratte renunțase la toate participările sale la ședințele comitetelor Primăriei, cu excepția întrunirilor comitetului negustorilor a căror activitate implica transport maritim. Nu cunoștea niciun motiv pentru care primarul ar fi dorit să discute cu Goffredo. Anne nu auzise nici ea nimic prin piețe.

Cu toate acestea, scrisoarea era o pricină de îngrijorare. Mai ales acum, când de pe o zi pe alta trebuiau să fie convocați la discuțiile pentru aprobarea înregistrării.

Isabel spuse:

— Scrisoarea a venit aici. Ce-ar fi să mergem toți mâine?

Goffredo se uită la ea plin de recunoștință. Dar William Pratte, mai precaut, clătină din cap.

Isabel a mers oricum, fără să le spună celorlalți. I se păru că așa se cuvine să procedeze. A doua zi dimineață îl așteptă pe Goffredo în stradă. El apăru în fața Primăriei în cele mai bune haine de catifea neagră, spălat și bărbierit, și singurul indiciu care îi trăda emoția era un tic al bărbiei.

Făcu ochii mari când o văzu.

— *Cara Isabella*, spuse el cu glas blând.

— Ei, n-aveam altceva de făcut dimineața asta, bolborosi ea, stânjenită de gestul ei de lehamite pe care-l făcuse cu mâna. Își uni brațul acoperit de mătase albastră de brațul cu mânecă de catifea neagră, de parcă erau într-adevăr un cuplu, și apoi porniră cu pas iute.

Când intră în sală căscă gura de mirare. Aerul era îmbâcsit. Sala era ticsită. Oameni înghesuiți, o puzderie de ochi. Parcă toți breslașii din Londra se strânseseră acolo – toți în afară de William Pratte și Will Caxton. Îl zări chiar și pe tatăl ei, cu profilul lui nobil și zâmbetul lui insistent, stând chiar în spatele noului primar, William Stokker, de meserie negustor de postavuri. Probabil că John Lambert venise la Londra special pentru acest eveniment. Oare de ce soții Pratte nu auziseră nimic în legătură cu aceasta?

Goffredo o privi pe furie. Niciunul din ei nu mai înțelegea nimic.

S-au așezat la masa de la tribună, lateral față de primar și delegații lui, urmăriți de privirea a zeci și zeci de oameni.

După câteva clipe, pe ușa din fața tribunei intră o altă delegație. Persoanele care s-au așezat la celălalt capăt al mesei erau toate îmbrăcate în costume de catifea neagră. Aveau piele închisă la culoare, păr negru, figuri de bărbați puternici și purtau bijuterii scumpe. Și fețele lor îi păreau cunoscute. Îi văzuse rugându-se la capela Lucchese de la biserica St Thomas de Acre. Pe unii dintre ei știa și cum îi cheamă. Dr Gigli. Însuși Jacopo Salviati, o figură impozantă, care semăna cu un rege între supușii săi. Doi tineri din minunatul atelier Conterini, situat pe Alea Botolph. Și alți doi, al căror nume nu îl cunoștea, dar își amintea că îi văzuse prin piețe, tot neguțători străini, veniți din Italia.

— Rămâi calm, îi șopti ea lui Goffredo, ai cărui ochi se plimbau de la o față de lombard la alta.

— E o capcană, răspunse Goffredo tot în șoaptă. Și noi am intrat drept în ea.

Cel care a prezentat cazul împotriva lui Goffredo nu a fost un italian. Era un neguțător neînsemnat din Southampton cu numele de John Burdeau, o namilă de om, diform și dezgustător, plin de resentimente și scârbă. Isabel își dădu seama după felul în care atâră el, cât și Goffredo și-au mijit ochii când s-au văzut că sigur cei doi au avut cândva afaceri împreună și s-au certat.

Sângele îi zvâcnea în cap cu atâta putere, încât abia reuși să audă ce a spus John Burdeau. Concentrează-te, își spuse ea în gând, și își fixă privirea pe burta uriașă a maestrului Burdeau cel nervos, pe picioarele lui slăbănoage și ascultă vocea lui subțire și fermă. Nu putu să-l privească în ochi.

Părea să spună că Goffredo îi datora bani. Sume considerabile. Datorii neplătite de ani de zile; bani de care până și Isabel își dădu seama că Goffredo nu i-i putea datora, cel puțin nu integral, pentru că unele dintre datoriile pretinse de acesta fuseseră pasămite contractate în Southampton în perioade și momente când Isabel știa cu siguranță că Goffredo era de fapt în Veneția.

Însă italienii făceau toți semne aprobatoare, ca și cum mai întâi ar fi verificat ei înșiși aceste acuzații consultându-se între ei și ar fi ajuns la concluzia că sunt adevărate. Apoi lombarzii au început să se ridice rând pe rând, fiecare aducând câte o nouă acuzație. Goffredo furase o pânză de damasc de mătase din depozitul Conterini și ulterior o vânduse în mod fraudulos lui John Burdeau, spunându-i acestuia că era o pânză pe care o importase chiar el. Goffredo mai intrase apoi ilegal în prăvălia Salviati, proprietatea lui Salviati, cu intenția de a fura din nou.

Toate lucrurile astea sunt pure născociri, își zise Isabel în sinea ei. Au găsit cine știe ce nemernic, un cretin care avea un cui împotriva lui Goffredo, și acum îl folosesc să-i întineze numele. Dacă se ajunge la concluzia că există dubii în privința activității lui Goffredo, atunci el nu va mai putea lucra la Londra. Și săptămâna viitoare nu o să mai putem să ne înregistrăm afacerea cu țesătoria. Oamenii ăștia habar n-au cât de departe am ajuns, cât de mult ne-am apropiat de obținerea înregistrării. Și încearcă să ne închidă afacerea înainte să o începem.

Gândul acesta o înfurie, dar numai pentru o clipă. Apoi constată că începe să respire mai regulat și să se calmeze. Minte ei începu să caute răspunsurile cele mai potrivite. Nu avea de gând să-i lase pe lombarzi să câștige așa de ușor.

Fiecare acuzație lombardă era urmată de freamăt și înghionteli ale lombarzilor, care-și șopteau întruna. Neguțătorii din Londra nu știau dacă trebuie să fie surprinși sau mânioși. În definitiv, D'Amico nu prea avea față de bandit. Cei mai mulți dintre cei prezenți în sală făcuseră afaceri cu el și nu-și aminteau să fi fost înșelați. Pe de altă parte, cu lombarzii nu puteai fi niciodată sigur de nimic. Erau vicleni. D'Amico se înjosise atât de mult, încât ajunsese să fure de la un coleg de breaslă, breasla din care făcea și el parte, și asta într-o țară străină. Cine putea ști cu exactitate ce alte fraude comise de el scăpaseră nedescoperite? Fețele lor s-au întunecat.

Primarul se ridică în picioare.

— Am auzit acuzațiile care se aduc împotriva dumneavoastră, spuse el, în timp ce Goffredo, a cărui față era neobișnuit de albă pentru un om smead, se legăna pe scaun. În acest condiții, continuă primarul, nu îmi rămâne nicio alternativă decât să declar că dumneavoastră, și făcu o pauză înainte să pronunțe numele străin, dumneavoastră, George D'Amico, și atunci Goffredo tresări, sunteți arestat, în așteptarea unei investigații complete și a unui proces în fața reprezentanților legii.

Italianii începură să schimbe zâmbete rezervate. John Burdeau era lac de sudoare. El rânji și-și șterse mâinile de pantaloni. Se ridică în picioare ca și cum totul s-ar fi încheiat, apoi se așeză la loc. Neguțătorii londonezi murmurau și așteptau. Primarul luă din nou cuvântul și zise:

— Dreptul dumneavoastră de a face negoț în acest oraș se suspendă până la o dată care vă va fi adusă la cunoștință; bunurile dumneavoastră se confiscă și trebuie predate autorităților. Aveți permisiunea de a continua să domiciliați în casa lui William Pratte, dar trebuie să vă prezentați zilnic la Primărie...

Isabel voia să-i șoptească ceva lui Goffredo, dar nu-i putu face semn să se uite la ea. El rămăsese ca o stană de piatră. Îl atinse pe braț să îl facă atent. Cu privirea încă pironită la mâinile lui, el murmură:

— Ne-au făcut-o. S-au mișcat mai repede. Ne-au terminat. Apoi se auziră iar câteva șoapte în italiană, acuzatorii schimbând priviri triumfătoare. Nu a vrut să-l roage pe Goffredo să-i traducă. Oricum, nu mai era de niciun folos.

— Goffredo, șopti ea spunându-și în gând că și-ar dori să fie acolo și Robert Lynom, pot să răspund eu?

El păru nedumerit.

— Cui, lor? bâigui el. Să te pui cu ei?

Ea făcu imediat semn că da. Voi interpreta asta drept o aprobare, hotărî ea în sine ea.

— Onorată instanță, și vocea ei răsună ca un tunet când primarul își încheie discursul și în sală se așternu liniștea. Acum toți ochii erau ațintiți asupra ei. Era conștientă că în mulțimea aceea de ochi se aflau și ochii îngroziți ai tatălui ei. Trăgând aer adânc în piept și auzind că vocea îi tremură în mod evident, ea continuă: Vorbind în numele maestrului D'Amico, care este cel mai de încredere partener străin de comerț al Casei Claver, pe care o reprezint în fața dumneavoastră, aș dori să vă atrag atenția asupra importanței unor anumite aspecte referitoare la activitatea maestrului D'Amico, la care niciunul dintre antevorbitorii mei nu s-a referit până în acest moment – aspecte care pot clarifica acuzațiile pronunțate în această sală astăzi...

Unicul motiv pentru care Goffredo D'Amico se afla azi în postura de acuzat, le-a spus ea, nu era faptul că îl înșelase pe John Burdeau sau pe cetățenii lombarzi din Londra. Ajunsă aici, făcu o pauză, așteptând ca vârtejul interesului ascultătorilor să se domolească. Acum, că începuse, nu i se părea așa de greu să continue. Îi era teamă, dar în același timp se simțea și entuziasmată.

— Onorată instanță, maestrul D'Amico a colaborat cu Casa Claver în aducerea în City-ul Londrei a unui grup de țesători de mătase venețieni, explică ea, cu inima zvâcnindu-i în piept. Acești țesători le-au instruit și învățat pe lucrătoarele din ramura textilă din Anglia cum să țeasă pânze de damasc, catifele, materiale cu fire aurii și argintii și alte țesături de mătase, – aici se opri o clipă și își fixă privirea în ochii doctorului Gigli – în ultimii doi ani de zile.

Această afirmație fu întâmpinată de cei prezenți cu exclamații de uimire. Se auziră murmure în genul: „Doi ani! Țesătorie de mătase!... la Londra!... unde?”

Isabel simți că toată lumea din jur e profund emoționată de cuvintele ei. Nu se putu opri să vadă din ce direcție veneau exclamațiile, dar speră ca măcar unele dintre ele să fi venit din grupul cetățenilor lombarzi.

— Perioada de instruire este foarte aproape de sfârșit. Foarte curând, continuă ea, țesătoarele noastre din Anglia – femeii din Londra – vor începe să producă și să vândă țesături finisate de mătase, la fel de frumoase, desăvârșite și valoroase ca oricare

dintre produsele confecționate la Veneția sau Florența.

Oare ceea ce auzise fusese o ovație? Oricum, ignoră zgomotul și spuse:

— Această activitate este atât de importantă pentru Anglia, și în special pentru City-ul Londrei, încât însuși regele o susține și promovează. Țesătorii și ucenicii lor sunt găzduiți și primesc provizii sub comanda directă a Maiestății Sale, din fondurile casei regale. Maiestatea Sa înțelege, la fel cum veți înțelege și dumneavoastră, toți cei de față, că dobândirea acestei măiestrii în producerea mătăsii este crucială pentru Anglia – și că ea va conduce la stimularea comerțului Angliei și va mări astfel prestigiul englezilor în lume...

Privi împrejur și aruncă o privire de oțel la lombarzii impasibili.

— În fond, onorată instanță, continuă ea, singurii care pierd din transferul de cunoștințe pe care maestrul D'Amico l-a înlesnit vor fi ceilalți neguțători străini din Londra. Poate în curând nouă, celor din Londra, ni se va părea că pânzeturile lor venețiene, florentine, sieneze și lucheze sunt mult prea scumpe sau au prea multe imperfecțiuni ori sunt prea urâte în comparație cu țeșăturile de mătase produse de proprii noștri meseriași, aici, la Londra. Neguțătorii străini pe care îi vedeți aici de față – distinșii noștri oaspeți lombarzi – vor fi astfel nevoiți să lucreze mult mai asiduu decât înainte pentru a obține aceleași profituri din vânzarea către noi a țeșăturilor lor de mătase. În acest moment din jur se auziră clar ovații; ascultătorii ei începură toți să priceapă ținta discursului ei. Nu trebuie să ne mire câtuși de puțin că ei protestează, onorată instanță, încheie ea. Nu trebuie să ne surprindă faptul că sunt supărați pe maestrul D'Amico.

Apoi zâmbi, după care în sală izbucni sunetul asurzitor scos de un cor de huiduieli, râsete, exclamații de uimire și aplauze. Mulțimea era de partea ei. Goffredo se ridică de pe bancă. Italienii nu mai zâmbeau.

Cu coada ochiului, văzu fața tatălui ei. Expresia de pe chipul lui era una de uimire și respect, o expresie pe care așteptase să o vadă de foarte mulți ani. În acele clipe, tot ce își dorea era să se bucure cât mai mult de această schimbare de dispoziție. Era însă nevoită să continue să se gândească la situația din acele momente.

După ce s-a sfătuit în șoaptă cu consilierii din preajma sa, primarul se aplecă în față.

— Să înțeleg că dumneavoastră, doamnă Claver, sugerați, zise el cu voce neutră, că acuzațiile de îndatorare și încălcare a proprietății aduse astăzi împotriva maestrului D'Amico sunt, încheie el strâmbându-și nasul, false?

Isabel se ridică în picioare. Obrajii ei erau roșii. Vocea ei fu sonoră și mândră.

— Așa este, onorată instanță, răspunse ea, și chiar în acea clipă auzi din nou șoapte în jurul ei și văzu câteva priviri de-a dreptul ucigașe din capătul mesei unde sedeau italienii. O clipită îl zări și pe Goffredo, care se holba la ea cu admirație, clătinând din cap trist la curajul ei nebunesc și apoi începând să rânjească. Peste câteva momente avea să-i cadă în genunchi și să-i sărute mâna. Îi plăcea așa de mult de el încât aproape că izbucni în râs.

Cu un aer triumfător, ea continuă:

— Eu nu sunt avocată, onorată instanță. Dar presupun că maestrul D'Amico și avocatul lui, maestrul Robert Lynom, vă vor contacta în cel mai scurt timp pentru a

solicita înaintarea unei clauze *corpus cum causa* către prefectul Londrei. Noi dorim ca motivele reclamanților în această speță să fie investigate. Și dorim să se renunțe la toate acuzațiile aduse împotriva maestrului D'Amico.

Isabel și Goffredo erau cât p-aci să fie striviți de mulțimea oamenilor curioși când s-au întors spre strada Catte. Toată lumea din Breasla Mătăsarilor voia să afle mai multe amănunte despre ȣesătorii misterioși.

— Curând, zise Isabel calmă, ca răspuns la întrebările ce veneau din toate părțile, împingându-l pe Goffredo, care radia, prin puhoiul de oameni. O să vă spunem mai multe lucruri curând.

Când tatăl ei își făcu apariția în fața lor, ea făcu o plecăciune adâncă și îi sărută mâna, așa cum se cuvenea să facă o fiică. Nu îl întrebă ce îl făcuse să revină la Londra tocmai cu ocazia înfățișării de la Primărie. El nu a dat nicio explicație. Dar când o întrebă, cu o voce destul de ezitantă:

— Deci, ai deschis o companie de ȣesătorie...? și apoi se opri, în speranța că va primi numaidecât răspunsul filial pe care se cuvenea să-l primească, ea se mulțumi să facă un semn aprobator cu capul, înclinându-l lateral spre Goffredo și spuse, la fel cum le spusese și celorlalți oameni:

— Curând, o să-ți spunem mai multe lucruri. Însă puse o mână pe brațul lui, cu acel gen de mișcare lentă și rugătoare pe care Jane o făcea atât de des pentru a transmite interlocutorului ei o senzație de bunăvoință neajutorată, adăugând: Îți promit, dragă tată. După care fu surprinsă să vadă în ochii lui o privire timidă de încântare.

Nu mai putea spune nimic în plus. Nu era sigură că era prea înțelept ca neguțătorii italieni să afle detalii despre activitatea familiei Claver și că erau la un pas de obținerea succesului. Acum vestea oricum se răspândise; se vorbea că se obținuse amânarea executării sentinței împotriva lui Goffredo, iar reclamația lombarzilor și apărarea sa urmau să fie cercetate. Înregistrarea afacerii cu ȣesătoria tot imposibilă avea să rămână până când primarul va fi decis că Goffredo are intenții cinstite. Însă cel puțin ea reușise să creeze un cerc de simpatie în jurul lui și să facă lumea să se întrebe ce scopuri urmăreau ceilalți lombarzi. Dacă toate demersurile ei se dovedeau inutile, tot putea să meargă la rege pentru ca să i se facă dreptate. Credea cu tărie aceasta, indiferent ce altceva s-ar mai fi întâmplat între timp între ea și Dickon. Și totuși ideea de a vorbi cu el nu avea darul să o liniștească. Deocamdată nu voia să se gândească la asta. În opinia ei, familia Claver putea câștiga singură în această luptă.

Și totuși, poate că cel mai prudent ar fi acum să nu mai vorbească deloc despre acest subiect. Porni la drum, braț la braț cu Goffredo pentru a putea înainta împreună prin mulțimea adunată în jur.

— Sper că, zise acesta cu un zâmbet larg, strângându-i brațul în al său, nu ȣi-e frică de bârfă? Despre tine și mine?

Fața ei se însenină. Nu își amintea vreo altă zi în care să se fi simțit atât de fericită ca acum. Dintr-o dată, acum totul i se părea ușor.

— Nu, spuse ea, hotărând pe loc ce va face în viitorul imediat. De ce să-mi fie frică? Oricum toată lumea crede că ne vom căsători, mai devreme sau mai târziu.

Așa că nu se vor mira, pentru că se așteaptă la asta. E și logic.

Fără să creadă întru totul vorbele ei, el râse și apoi, văzând că ea nu râde, încercă să o tragă aproape de el. Ea îl împinse încet, spunându-i:

— Nu acum. Vorbim după ce se termină toate astea.

Câteva ore uitase durerea provocată de dorul de Dickon, când se pregătea să-l apere pe Goffredo și când s-a ridicat să vorbească în fața primarului; clipe în care efectiv i se părea că plutise și picioarele ei nu mai atingeau pământul, în care mintea și gura ei debordau de inspirație. Însă durerea a revenit de îndată ce respirația i-a devenit iar normală, când ușa din față s-a deschis scârțâind și cei doi au reintrat în beznă familiară dinăuntru. Durerea ei era banală, obositoare și seacă; o suferință fără de speranță, iar speranța ei răbdătoare, amânată la nesfârșit.

Ea se așază și nu scoase nicio vorbă, în timp ce Goffredo – acum era rândul lui să fie plin de inspirație și însuflețire, își mișca brațele în sus și în jos și vorbea ca o moară stricată – povestea iar și iar despre cum fuseseră prinși în cursă Alice, Anne și William.

— Ar fi trebuit să o auziți pe Isabel, spuse el. La început eu am fost jalnic. Dar ea a fost absolut fantastică.

— Nu ai fost, interveni ea, ai fost mai curajos decât aș fi putut fi eu. Demn. Nu te-ai pierdut nici măcar o clipă. Ți-ai păstrat sângele rece.

Dar măcar întrerupse descrierea laudativă generoasă în care se lansase Goffredo. Nu băgă în seamă durerea tăcută din ochii lui, dar admiră felul bărbătesc în care o îndepărtă. Nu voia să stea trează până târziu, să mănânce și să povestească.

— Nu mi-e foame, zise ea. Sunt obosită. A fost o zi plină.

A visat că se afla în încăperea din tavernă. În ea nu era nimic în afară de patul nefăcut. În cearșafuri se simțea mirosul lui Dickon. Și dintr-o dată văzu că este și el acolo. Adormit: un umăr întunecat, păr brunet ciufulit. Brusc se simți inundată de mierea și de strălucirea soarelui. Merse în vârful picioarelor până la pat. Voia să-l sărute pe frunte, un sărut foarte tandru. Primul lucru pe care îl va vedea când va deschide ochii va fi ea.

Se trezi când cu ochii minții vedea cum se apropie și se apleacă spre el. Nu știu unde se află sau ce se schimbase. Când își dădu seama că era în strada Catte, singură, izbucni în plâns. Era mai rău că se visase fericită și apoi se trezise din vis decât să nu fi avut acest vis deloc. Nimeni nu a văzut-o sau auzit-o plângând. Toți din casă dormeau adânc. Era beznă. Pe cer apăruse luna plină.

Dacă Isabel s-a trezit conștientă de faptul că a-l iubi pe Dickon însemna că nu va putea niciodată să ajungă să se mărite cu Goffredo sau cu oricare alt bărbat, ceilalți s-au trezit într-o stare de agitație teribilă. Alice i-a chemat pe soții Pratte și pe Goffredo în strada Catte.

— De acum înainte va trebui să fim foarte prudenți, le spuse ea cu voce hotărâtă. Mult mai prudenți. O să ne pândească mai rău ca niște ulii.

Anne Pratte răsufală printre dinți și exclamă:

— Aaau! Încă mi se face pielea de găină când mă gândesc că ieri era cât p-aci să

ne închidă afacerea.

Întotdeauna părea că savurează fiecare cuvânt pe care-l rostea. Alice o ignoră.

— O să caute atelierul, spuse Alice, privindu-i rând pe rând pe toți. Nu o să le fie prea greu să-l găsească. Asta trebuie să închidem noi acum.

William Pratte încuviință cu capul.

— Ai dreptate, zise el, pe un ton mai calm. Ar trebui să ne oprim până când primim înregistrarea. Primele țesături le avem deja. Haideți să demontăm războaiele. Le spunem țesătorilor să plece din Westminster. Să stăm deoparte până se mai liniștesc lucrurile.

Era mult mai greu decât părea să stabilești cel mai bun mod de a întrerupe orice activitate, fără tam-tam, iar apoi să reapi. Conform planului amănunțit propus de Anne Pratte, mai întâi Isabel trebuia să meargă la Westminster, așa cum obișnuia să facă în toate zilele de joi înainte să se îmbolnăvească și să petreacă noaptea acolo, înainte de întâlnirea de vineri cu prințesa.

Alice clătină din cap. Isabel spuse cu voce șovăitoare:

— Dar am fost și sunt bolnavă. De luni de zile n-am mai fost la Palat. Nu mă așteaptă nimeni acolo.

Brusc se simți cuprinsă de teamă că va intra iar în iureșul acelei lumi diferite, și asta în condițiile în care în lumea ei trebuiau luate măsuri fără pic de întârziere.

— Acum ți-ai mai revenit, spuse pe un ton ferm Anne Pratte, nesocotind avertismentele mute care veneau din direcția lui Alice. Cine o să mai creadă că încă ești în convalescență după tot ce ai făcut azi? În tot City-ul nu o să se mai vorbească despre nimic altceva. E timpul să începi din nou. Prințesa e cea mai bună protectoare a ta. N-ar trebui să pierzi relația asta.

Fără entuziasm, Alice făcu semn aprobator. Isabel avusese nevoie de ceva mai mult timp să-și dea seama de aceasta, dar de regulă în momentele de criză Alice o lăsa pe Anne Pratte să decidă care este următorul pas.

Anne continuă să-și prezinte planul. De îndată ce Isabel ajungea în casă joi seară, ea urma să le spună grupurilor de țesători că s-a stabilit ca ei să plece într-o vacanță. Urma să se despartă de ei vineri dimineață, iar ei urmau să demonteze războaiele de țesut și să le lase sprijinite de pereți. Ea mergea la Palat, apoi se întorcea în casa mătasurilor și vineri seara o petrecea la Westminster.

Între timp, ceilalți aveau să părăsească Londra unul după altul, pentru a merge fiecare singur până la Westminster în ziua de vineri: Alice și Anne, cu barca; William, pe jos; mai târziu, Goffredo urma să vină și el, dar cu o altă barcă. Dacă cineva îi întreba ceva, vor spune că sunt invitați la cină vineri seara acasă la Will Caxton. După ce aveau să ajungă la Westminster, se vor ocupa de împachetare. Alice și Anne vor încărca stocul de fire de mătase valoroasă pe calul lui William, care va fi înșeuat și pregătit să se întoarcă la Londra. Toți vor fi gata de plecare atunci când Isabel va termina ce are de făcut la Palat în după-amiaza zilei de vineri.

Vor lua toți o mică gustare în casă, apoi se vor despărți. Will Caxton ar putea duce cu calul lui William rezervele de mătase înapoi la Londra înainte de semnalul de încetare a circulației din oraș. Cele două femei în vârstă s-ar putea întoarce cu barca pentru a se face văzute ca de obicei a doua zi în Breasla Mătasarilor. Între timp, Goffredo și William îi vor plimba pe țesătorii de mătase în josul râului până în

Chelsea, să petreacă noaptea cu ei la hanul de pe mal și de acolo să plece pe jos în zori spre casa lui Jane. După ce țesătorii se vor stabili la Hertfordshire, cei doi bărbați s-ar putea întoarce la Londra. Goffredo va mai avea la dispoziție o groază de timp înainte de prezentarea apelului său de la Primărie.

Isabel se va întoarce la Londra sâmbătă dimineață. Țesătorii vor sta departe până ce Goffredo va fi pronunțat nevinovat și afacerea va fi aprobată oficial și înregistrată de către Primărie.

Orice iscoade care vor descoperi casa din Westminster înainte de această dată nu vor vedea altceva decât o mulțime de cadre de lemn și scânduri rezemate de pereți și pe lucrătorii tipografi străini ai lui Will Caxton, trâncănind între ei și eventual și către ei în niște limbi ciudate, din care nu vor pricepe nicio iotă.

Isabel fu de acord cu planul. Nu reacționează la zâmbetele, semnele aprobatoare și strângerile de mână ale lui Goffredo. Nu scăpase complet de senzația apăsătoare cu care se trezise din visul ei. Nu se putea concentra să se gândească la evacuare. Acum că era hotărâtă să plece, gândul la Westminster, la Palat înlătura iarăși orice alte preocupări. Îi era groază că va fi iar nevoită să dea cu ochii de prințesa Elizabeth. Însă spera, de asemenea, cu o disperare pură care i se părea la fel de miraculoasă ca și cum ar fi revenit la viață, că va reuși să se întâlnească cu Dickon.

O putu auzi pe Alice spunând, cu vocea ei tunătoare care o ajuta mereu să fie remarcată în mulțimile de oameni:

— Cel mai important este să fim cât mai discreți cu putință. Vocea ei părea foarte îndepărtată.

Nu putea concepe să fie la Westminster și să nu-l vadă pe Dickon. După ce trecu de poartă, intră pe coridoare și asistă la schimbarea gărzii, își dori atât de mult ca el să-i apară spontan în față, încât dorința ei începu să i se pară chiar și ei ca un fel de magie: o vrajă, o incantație care să-l atragă înapoi la ea. Trebuie să apară, trebuie neapărat să apară.

Dar când într-adevăr îl văzu, el ieșea din camerele prințesei, în timp ce ea încă aștepta să intre. Totul i se păru la fel de ireal ca un vis.

Ea zâmbi visătoare.

— Dickon, șopti ea.

El nu o observase. Deja se făcea nevăzut ieșind pe coridorul de piatră, la fel de iute ca o rafală de vânt. Dar când îi auzi vocea, făcu o piruetă.

Timp de o clipă se uită unul la celălalt fără să facă nicio mișcare.

În spatele ei, care stătea încărcată cu bucăți ale unei rochii ornate cu bijuterii, erau câțiva paznici care priveau fix în față.

El o trase spre fereastră. Nu își luă ochii de la ea. În ochii lui se putea citi mirare și, își spuse ea bucuroasă în sinea ei, recunoștință și dorință. Niciodată fața lui nu fusese așa de lividă ca acum, observă ea. Îngrijorarea, sau poate teama, brăzdase cute adânci pe fața lui.

— Am crezut... începu el să vorbească în șoaptă. Am crezut că ai plecat pentru totdeauna.

Putu simți mâna lui pe brațul ei. Atingerea lui o făcu să strălucească de bucurie. Ea clătină din cap.

Văzu apărând pe fața lui o rază de optimism, ca o speranță la care ea nu cutezase să se aștepte.

El privi în spate către paznici. Era clar că prezența lor acolo îl deranja.

— Ne putem vedea? murmură el. Mai târziu?

Era exact ceea ce își dorise de atâta timp. Făcu repede semn că da. Apoi își aminti.

— Nu, după asta, murmură ea.

Oamenii urmau să facă pachetele la casa mătăsurilor în după-amiaza aceasta. Va fi o agitație nemaipomenită, iadul pe pământ. Și-ar da imediat seama dacă ea ar dispărea. Evacuarea casei mătăsurilor i se păru deodată o alegere proastă, o corvoadă enervantă și inutilă. Un obstacol în calea a ceea ce ea ținea din tot sufletul să facă. Ea oftă, gândindu-se intens cum să procedeze.

Dar după ce vor pleca... Fața ei se însenină. Se va putea.

— Mai târziu, spuse ea cu voce slabă.

El făcu semn aprobator, se întoarse și se făcu nevăzut.

— Ești sigură că te simți mai bine? întrebă prințesa, cu un glas nu lipsit de bunăvoință. Mi se pare că încă nu ți-ai revenit complet.

Înainte nu făcuse niciodată vreun comentariu despre cum arăta Isabel. În definitiv, de ce să observe o prințesă cum arată tenul servitoarelor ei sau petele de sub ochii lor?

Isabel se simți examinată cu atenție de acei ochi verzi ca apa mării. Avu senzația că este murdară și bătrână. Ridică din umeri auzind întrebarea ei, bucurându-se la gândul că în această seară se va vedea cu Dickon. Da, spuse ea cât de ferm putu, cu gura plină de ace. Mă simt mai bine.

Prințesa arăta superb. Părul ei auriu avea culoarea căpșunii, buzele îi erau roz, era îmbujorată, talia și-o mișca grațios, iar degetele ei erau de un alb impecabil. Ca și cum fericirea i-ar fi învăluit întreaga înfățișare într-o nuanță aurie, ca și când ar fi crescut suficient de mult pentru a cunoaște direcția pe care o va lua viața ei și acum radia de satisfacție.

De îndată ce a intrat Isabel, prințesa s-a înființat imediat în salon și i-a adus de lucru. A deschis o cutie și a scos din ea trei smaralde și o pânză aspră, verde, țesută din fire aurii. Erau cadouri, a spus ea. Le păstrase pentru Isabel. Voia ca ea să-i facă un săculeț.

De asemenea, părea că are chef de vorbă.

— Iarna asta m-am gândit mult la tine, a zis ea.

Isabel își coborî capul.

Prințesa a continuat, cu voce blândă: Pentru că mi-am dat seama că ai avut dreptate.

După care tăcu. Isabel spuse neclar, din cauza acelor și șireturilor pe care le ținea în gură:

— În legătură cu ce?

— În legătură cu regele, că vrea să se însoare cu mine în caz că soția lui moare. Ai avut dreptate. Chiar vrea.

Isabel își ridică ochii la ea.

Fu derutată să vadă că prințesa se uita atentă la ea. Prințesa Elisabeth făcea semn aprobator cu capul și zâmbea, parcă sigură de faptul că ideea că se mărită este de mare interes.

— Toate acestea, spuse prințesa coborându-și privirea și zâmbind, arătând spre pietrele prețioase cu ceea ce lui Isabel i se păru a fi o expresie de triumf, sunt cadouri primite de la el; vrea să nu mă despart nicio singură clipă de scrisorile pe care mi le-a trimis...

Gândul care veni în mintea lui Isabel fu unul care o lovi ca un bolovan în moalele capului: Elisabeth nu avea cum să știe de ea și de Dickon, nu? Intensitatea privirii ei oare însemna că... Nu cumva Dickon i-o fi dezvăluit ceva?

— Mama mea e încântată, spuse prințesa, stăpână pe ea. Normal. Apoi pe perfecțiunea delicată a frunții ei apăru o umbră. Cu toate că firește că nici măcar nu mă voi gândi la așa ceva atâta timp cât regina trăiește, adăugă ea. Apoi își făcu semnul crucii ca orice om virtuos. Pe fața ei încă se citea o urmă de zâmbet.

— Pentru că mie mi se pare că dorința reginei de a trăi este mai puternică decât ne putem noi da seama, continuă Elisabeth, tot zâmbitoare, privind-o cu ochi mai pătrunzători ca oricând pe Isabel. E așa de slăbită... și totuși a rezistat așa de mult... deși i se dă atât de mult laudandum, sărmana de ea.

De fapt, nu mă simt mai bine, își spuse Isabel în sinea ei, simțindu-se paralizată ca un iepure care încremenește văzând vulpea venind spre el cu fălcile deschise. Nu e destul să miroși pericolul, dacă nu reacționezi. Dar nu își dădea seama ce și-ar dori Elisabeth să-i răspundă.

— Laudandum? repetă ea prosteste.

Dar Elisabeth se mulțumi să clatine doar din cap (deși zâmbetul ei deveni mai larg, ca și cum peștele ar fi mușcat din momeală).

— Probabil că nici nu trebuia să amintesc de asta, zise ea cu voce de fetiță. Cu toate că sunt îngrijorată. Doze uriașe... destul de mari să doboare un bărbat în putere, darămite un schelet umblător, așa cum se aude că a devenit ea. Și lumea spune că dacă nu primește doctoria își iese din minți. Bănuiesc că într-adevăr doctorii știu cel mai bine...

După care tăcerea învălui totul: roz, alb, auriu.

Isabel simțea că i se învârtte capul. Lipsise prea mult timp. Își pierduse măiestria de a scoate până și cel mai mic grăunte de adevăr dintr-un zvon incert; nu mai era sigură că poate deosebi realitatea într-un păienjenis de minciuni.

Astfel că a rămas tăcută și ea. A cusut și s-a gândit. De ce făcea prințesa aluzie la faptul că regina era otrăvită? De ce să-și asume acest risc, când ar fi atât de ușor, ispititor chiar pentru Isabel să răspândească zvonul în City și să dezlănțuie astfel un zvon distrugător, care ar putea împiedica mariajul pe care probabil se bizuia prințesa? Singurul motiv la care se putea gândi Isabel era acela că prințesa voia să o avertizeze să stea departe de Dickon; să-i strecoare în minte gândul că Dickon era prea periculos pentru o mătăsară umilă ca ea.

Concluzia aceasta parcă o încurajă. Dacă prințesa luase atât de urgent măsuri să o înspăimânte pe Isabel, înseamnă că sigur nu răsese cu Dickon pe seama poveștii de dragoste îndoielnice, murdare chiar, dintre el și o mătăsară din City. Mai mult ca sigur că simțea în sinea ei că Isabel avea și ea un loc în inima lui Dickon; că, așa de

umilă cum era, o putea totuși considera rivală. Însă acest gând nu îl împărtășise nimănui altcuiva, era sigură că Dickon nu știa de el.

Isabel își propti bărbia în piept. Nu avea de gând să se lase înspăimântată așa de ușor.

Tăcerea nu fu întreruptă până la sfârșitul orei de cusut. Apoi Isabel se ridică în picioare și începu să-și strângă lucrurile, punând cele trei pietre de smarald înfășurate în bucata de pânză de mare preț. Astăzi nu-și putea permite să întârzie.

Dar prințesa nu a vrut să o lase să plece imediat. În schimb începu să filosofeze, ca și cum ar fi fost un subiect la care ar fi cugetat îndelung:

— Îmi pare rău pentru ea... regina Anne Neville. Iar ochii ei parcă o mângâiau pe Isabel, invitând-o să rămână.

Lui Isabel nu-i păruse niciodată rău pentru regina Anne Neville. Se obișnuise însă să o treacă în planul doi pe soția lui Dickon. Îl auzise atât de des spunând, pe un ton oarecum ironic: „E o partidă bună. M-am îmbogățit de pe urma ei”, încât nu simțise niciodată nevoia să fie realmente geloasă. Iar fiica contelui de Warwick nu era genul de persoană pentru care să-ți pară rău dacă erai negustor. Era prea bogată, prea inaccesibilă.

Dar exista ceva în destăinuirile făcute de prințesă astăzi care o făcea pe Isabel să o vadă pe regină ca pe o victimă neajutorată și tragică a multor nenorociri. Răzvrătirea tatălui ei împotriva regelui se încheiase cu un eșec. Primul ei soț, un prinț al casei de Lancaster, fusese ucis. Ea fusese răpită de către fratele lui Dickon, Clarence, pentru a-l împiedica pe Dickon să se însoare cu ea. Fiul ei murise. Ani de zile abia dacă-și mai vedea soțul, când și când. Iar în prezent, el o aștepta să moară.

— La început chiar a iubit-o, murmură prințesa. Mi-a spus asta.

Elizabeth se opri pentru a o lăsa pe Isabel să absoarbă șocul acestei destăinuiri.

— De fapt, a crescut împreună cu ea... Când ea a fugit de Clarence, el a venit și s-a întâlnit cu ea la Londra.

Londra. Dickon nu îi povestise niciodată despre aceasta. Dar își putea da seama când s-ar fi putut întâmpla așa ceva, adică în cea mai importantă perioadă din viața ei, atunci când pentru ea totul se schimbase pentru totdeauna. Când avea paisprezece ani și l-a întâlnit pentru prima oară pe Dickon, care se ruga la biserica St Martin-le-Grand, într-o dimineață de aprilie, pe când armata regelui Eduard se afla la porțile Londrei. Când ea încă mai credea că el este un cavaler înrolat care aștepta să intre în luptă. El purta atunci haine negre, fără niciun însemn pe ele – un călător anonim, așa cum îi plăcea să fie considerat mereu. A invitat-o la cină și a plătit el, la o tavernă din Aldersgate, în fața bine cunoscutei Piețe de Mătăsuri și Catifele – Bush, parcă așa se numea. El a mâncat carne de porc și i-a spus că ar trebui să se mărite cu Thomas Claver. A mai zis că avea de gând să facă o partidă care va fi în interesul familiei sale; își amintea și acest lucru foarte bine. Însă ceea ce-și amintea cel mai bine era faptul că și-a dat seama că îl iubește înainte ca el să-i spună primele două-trei cuvinte. Chiar și acum, această amintire era extraordinar de prețioasă pentru ea. Apoi își spuse în gând, cu inima strânsă: niciodată n-am reușit să-mi dau seama exact de ce se afla el la Londra, singur, cu două zile înainte de năvălirea armatei.

Peste câteva minute voia să plece. Probabil că Alice o aștepta. Mai întâi Isabel voia

să o lase pe prințesă să termine ce avea să-i spună.

— A căutat toate ascunzișurile din Londra, se auzi vocea de fetiță a prințesei.

Isabel își aminti acum pe vremea aceea se spunea că adăpostul de la biserica St Martin-le-Grand era ticsit cu partizanii casei de York, care așteptau venirea regelui Eduard. Mii și mii, și nu numai la biserica St Martin, ci și în toate celelalte adăposturi din Londra.

Oare Dickon chiar o căutase pe Anne Neville?

Prințesa spuse:

— A devenit din ce în ce mai disperat. Nu o putea găsi nicăieri. Până la urmă a găsit-o din pură întâmplare – într-o tavernă din Aldersgate, unde spăla oale.

Isabel simți că se înăbușă. Aldersgate.

— Bush... șopti ea, iar prințesa făcu semn că da.

— Un nume de genul acesta. El zice că a fost ca un miracol, adăugă prințesa pe un ton sentimental. Era pe înserate. Stătea să plouă. Dar el a alergat cu ea până la biserica de la capătul străzii și a găsit un preot care i-a căsătorit acolo chiar atunci. Au petrecut noaptea în taverna unde a dat peste ea. Până când armata tatălui meu a venit la Londra, după una sau două zile, erau soț și soție și nimeni nu mai putea face nimic nici dacă voia.

Lui Isabel îi păru rău pentru fata care fusese la paisprezece ani; își amintea că-i venise să leșine când Dickon o atinsese pe spate, gândindu-se cât de mult se apropiase el de ea atunci și că era cat p-aci să o sărute. Acum trebuia să accepte că aflase ce o durea, că descoperise viața duplicitară a lui Dickon și că el plătise un preot să-l căsătorească cu o altă femeie. Cu o femeie despre care i-a povestit acestei fete, după ani de zile, o femeie pe care a iubit-o. Situația era aproape caraghioasă. Isabel nu contase câtuși de puțin, nici chiar atunci.

— E o poveste minunată, nu ți se pare? șopti prințesa.

Isabel simți că-și pierde echilibrul.

— Într-adevăr, răspunse ea cu voce stinsă. Știți, chiar ați avut dreptate. Nu mă simt prea bine.

Merse spre casa mătasurilor cu pas iute pe când după-amiaza era pe sfârșite. Probabil își făceau griji cu toții. O așteptau, întârziase atât de mult. Nu se mai uitase cât era ceasul. Nu mai știa ce gândea sau ce simțea. Nu se putu gândi la altceva decât la ce se întâmpla atunci când o pânză de mătase se învechea atât de mult și devenea atât de subțire, încât levănțica pe care o foloseai ca să-i păstrezi calitatea nu mai avea niciun efect asupra ei. Felul în care pânza se dezintegrează și devenea doar o zdreanță și praf.

Deja se lăsase frigul. În aer se simțea un pic din ceața ce plutea peste râu. I se păru că miroase a lemne care ard, ca și cum lumea ar fi aprins focul înainte să se facă întuneric. Ea tremură. În spatele Casei Pomenilor văzu fum ridicându-se în aer dintr-o flacăra portocalie; probabil se făcuse un foc în aer liber.

Privi mai atentă. Flăcările erau prea mari pentru un foc în aer liber. În jur era prea mult zgomot. Începu să iuțească pasul.

Știa cum sună zarva făcută de mulțimile mari de oameni.

Dădu colțul și imediat văzu ce se întâmplase: casa ei luase foc. Acum se apropiase

suficient de mult ca să vadă cum se ridicau vâlvătăile și să audă cum lemnul ardea din toate încheieturile, cuprinzând totul în calea lui, streșini și ferestre, întetindu-se uluitor de mult în dreptul ferestrelor. Și era destul de aproape ca să vadă și umbre care se mișcau îngrozite în fumul negru și dens. Străini îngroziți. Londonezi, nu lombarzi, după cum strigau. Sau poate nu erau londonezi. Aveau acel accent aspru pe care îl auzai în satele înșirate de-a lungul râului, înspre est. Oameni, care spărgeau geamurile. Le izbeau cu bâte. Rânjeau, parcă fericiți să vadă siluetele umane ce păreau că se îndoaie și pâlpâie în interiorul pârjolit. „Nenorociți de lombarzi, credeți c-o să ne înșelați cum vreți voi, nu? Păi acum o să vă înșelăm și noi, cu vârf și-ndesat.”

Ea își făcu semnul crucii. Toți oamenii la care ținea se aflau în acea casă.

Începu să acționeze. Alergă spre tavernă. Însă înainte să se poată năpusti pe ușă și să țipe după ajutor, aceasta se deschise și văzu mai mulți bărbați intrând în casă în fumul gros. Au dus cu ei o suflare de aer curat de afară. Îl văzu și pe hangiu. Apoi zece-unsprezece polițiști îmbrăcați în uniformă. Doi dintre ei aveau găleți cu apă. Doi aveau frânghii. Cei mai mulți dintre ei aveau în mână o bătă. Apoi fumul înțepător i-a învăluit din nou și nu s-au mai auzit decât izbituri, urlete și sfârâitul scos de piele, metal, lemn și piele de om unite laolaltă, însoțite de sunetul rugăciunilor pe care ea le îngâna în gând.

Stătu în umbra tavernei, plângând, tremurând și tușind.

De-abia când cerul se luminează cu o ploaie uluitoare de scântei și se auzi cel mai puternic trosnet de până atunci, când acoperișul se rupse în două jumătăți și aruncă spre cerul întunecat vâlvătăile orbitoare – și când ea începu să țipe de frică, Isabel își dădu seama că nu era singură cu gloata de oameni care urlau.

Auzi zgomot de pași care alergau spre ea. Apoi simți că cineva pune mâna pe spatele ei. Țipă iar și sări în spate dând din mâini, înainte să-l audă.

— Isabel, țipă omul de lângă ea. Ești în siguranță.

La un pas de ea, văzu un chip înnegrit. Ochi albi, o gură albă care se deschidea și se închidea. A avut nevoie de câteva clipe să-și dea seama cine este. Apoi se prăbuși peste tunică pătată a lui Will Caxton și se simți sprijinită de niște brațe osoase care o ridicară, după care nu-și mai simți picioarele.

Isabel stătu ghemuită în brațele lui Caxton, care era însoțit de maistrul lui, Wynkyn, și de ceilalți olandezi, în interiorul tavernei pustii, ascultând țișetele de afară pe când cerul se făcu negru.

Scandalagiii păreau a fi niște oameni destul de amărâți sau cel puțin așa păreau când au fost legați și împinși de la spate până în locul unde se serveau băuturi. Erau uzi leoarcă, aveau ochii umflați, sânge în jurul gurii și tremurau. Doisprezece oameni sărmani, ca vai de capul lor. Unul era barcagiu. Doi erau docheri care lucrau pentru Conterini. Toți puteau a bere ieftină. Mai devreme primiseră de undeva bani ca să meargă să bea ceva. Nu recunoșteau nimic.

Casa lui Caxton nu mai putea fi salvată. Vântul bătea cu putere. A fost nevoie să fie date jos grinzile pentru a opri răspândirea flăcărilor. Will le-a dat oamenilor o mână de ajutor. Toți l-au sprijinit. Era neobișnuit de calm. A spus:

— Nu înainte să scot tiparnița.

Patru olandezi i-au scos tiparnița și cutiile cu litere de tipar și le-au dus în tavernă, înainte să înceapă să tragă de frânghii.

Nici casa lui Isabel nu mai putea fi salvată, nici măcar după câteva ore, când flăcările au început să se domolească. Căpriorii arși continuau să strălucească, în timp ce bucățile de lemn cădeau pretutindeni în jur. Fumul se amesteca încontinuu cu umezeala aerului. Trosniturile au continuat și ele și au rămas la fel de sinistre.

— Trebuie să-i scoatem de-acolo, spunea Isabel fără încetare. Pe ceilalți. Se auzea spunând acest lucru și nu se putea opri. Se întreba de ce. Era evident că nimeni nu mai putea fi viu în infernul acela. Trebuie să-i scoatem de-acolo.

— Prea periculos, îi ziceau cei din jur cu glas măsurat, sunt morți.

S-au înțeles să doboare dimineată tot ce mai rămăsese nears, dacă va fi cu putință, și să recupereze cadavrele.

În cele din urmă le dădu voie să o ducă la culcare. Hamo hangiul îi găzdui pe toți la el. Își asumă singur responsabilitatea să stea și să vegheze pe ruinele arzânde ale casei lui Isabel. Ea nu ajunsese în camera lui Dickon, ci se pomeni într-o încăpere necunoscută unde se simțea strivită de pereți. Foarte bine că se întâmplase așa. Tencuiala era tot din ipsos simplu și în cameră mai era și o saltea umplută cu paie. Toate camerele aveau același mobilier. Iar încăperea aceasta duhnea a fum.

Uitase că urma să se întâlnească cu Dickon aici în seara aceasta. El însă veni la ea în visul ei.

Visă că el stătea întins pe pat și dormea. Voia să meargă în vârful picioarelor până la el, să se aplece deasupra lui și să-l trezească din somn cu un sărut.

Numai că nu putea face aceasta. Nu avea timp. Trebuia să meargă la o înmormântare. Trebuia să ajungă la Londra înaintea italienilor, dar barcagiii nu se aflau în bărcile lor. S-a gândit că aceștia erau la parter și beau, dar nimeni nu voia să o asculte. Și oricum, pe pernă mai era un cap lângă capul lui Dickon, un cap de femeie, cu păr roșu și încâlcit.

Burnița căzută în zori a stins cărbunii fumegânzi. Isabel se trezi în zgomotul țipetelor de afară și al molozului care era încărcat și mutat dintr-o parte în alta. Nu se putu uita să vadă ce descoperă printre ruine. Simțind brusc nevoia disperată de a vorbi cu cineva, alergă jos direct din pat, cu hainele mototolite, nearanjată, cu ochii plini de praf și cu părul vâlvoi. Dar holul din tavernă era pustiu, umplut până sus de tăvi de litere și de părțile componente ale tiparniței lui Will Caxton, pe jumătate demontate. În lumina gri dimprejur se simțea și frigul, din cauza ușii care fusese lăsată deschisă pentru a lăsa fumul să iasă, dar curentul puternic făcea să între mai multă cenușă și mai multă duhoare, un miros care parcă te înțepa în ochi, într-o cameră deja plină de fantome.

Stătuse împreună cu Dickon sub bolțile tavernei. Când de-abia făcuseră cunoștință și s-au întâlnit a doua oară, când limba părea să i se fi lipit de cerul gurii. Când el a încercat să o învețe șah. Înainte să o sărute. Amintirile ei erau atât de vii, încât umbra gri care se apleca deasupra unei pâini neatinse părea ireală prin comparație. Însă umbra ședea la masa alăturată și se uita cu ochi neliniștiți la Isabel, ochi plini de funingine. Ea spuse, cu o pornire de tandrețe: „Will”.

— Nu te duce afară, Isabel, rosti acesta cu voce tremurândă, încercând să sune protector. Nu vreau să vezi.

Ea clătină din cap recunoscătoare și își găsi de lucru cu cuțitul și pâinea de pe masă. Tăie câteva felii.

— Vor să-i identificăm pe prizonieri, spuse el. Ea îi dădu niște pâine.

— S-ar cuveni să spunem că oamenii ăștia lucrează pentru Conterini, adăugă el. Nu crezi?

Evitând să răspundă, ea își tăie o felie și pentru ea. Era prea slăbită și nu putea gândi clar. Nu avea niciun rost să verse lacrimi. Trebuia să mănânce ceva. A, da, și își putea deja închipui că poartă această discuție cu Will înainte să ducă trupurile neînsuflețite ale prietenilor lor înapoi la Londra și să se ocupe de funeraliile lor. Și totuși nimic nu mai avea niciun rost.

Nu avea nevoie să fie ghicitoare să știe ce se va întâmpla când la Primărie se va auzi despre acest incident. Lumea din City se va îngrozi când se va afla de această nenorocire, oamenii vor spune tot felul de lucruri, dar până la urmă se vor împăca cu ideea; cei ca tatăl ei își vor frânge mâinile și vor protesta vehement împotriva insultării neguțătorilor străini, care jucau un rol atât de important în economia Londrei. Poate că până în urmă cu câteva zile lumea aștepta cu nerăbdare să vadă țesăturile de mătase produse la Londra, care erau pe punctul de a intra pe piață și urmau să le aducă multă putere membrilor și apropiaților familiei Claver. Dar acum nimeni nu mai avea de gând să facă nimic pentru a proteja interesele femeilor moarte dintr-o industrie moartă, împotriva puternicilor lombarzi, care încă trăiau. Le era prea frică. Era în firea neguțătorilor să fie fricoși.

Însă va trebui să se facă dreptate pentru Alice și Anne, și William, și Goffredo, și toți țesătorii ale căror corpuri neînsuflețite zăceau acolo. Va avea nevoie de oameni luptători, de mânători ai sabiei. Casa Claver avusese contract cu regele, își spuse în sine ea. Am nevoie de Dickon.

Însă el nu venise. Nu credea că se poate simți mai amărâtă ca în acele momente.

O dureau până și ochii.

— Trebuie să mă spăl, murmură ea și apoi ieși și urcă pe scara din spate. Îi era prea rușine să-l lase pe Will Caxton să o vadă că plânge din cauza lui Dickon.

Nu merse în camera în care dormise. Pașii o conduseră în schimb în fața ușii de la capătul coridorului. Ușa lui Dickon.

O deschise și se strecură înăuntru.

Nu se aștepta să găsească pe nimeni, doar o cameră rece în care să stai singură, încălzită doar de amintiri. Însă Dickon era acolo, stând la fereastră în hainele în care dormise, privind cu ochi pierduți la oamenii care săpau în locul unde fusese casa arsă.

Simți cum inima i se umple de recunoștință. Marea și eterna simplitate a iubirii. I-a spus: „Ai venit” și s-a apropiat cu greutate de el. Era pur și simplu epuizată. Dar el era cu ea, să o susțină și să o încurajeze.

Apoi își ridică ochii la ea. Și ea văzu că ochii lui erau goi.

Nici măcar nu conștientizase la cine sau la ce se uita. Nu observase nici măcar cât de neîngrijită era rochia pe care o purta.

El zise, cu o voce seacă și nepământească, pe care nu o mai auzise niciodată din gura lui:

— Anne a murit. Și veni repede spre ea, ca un vârtej de apă neagră și involburată, să o ia în brațe.

Voia ca ea să-l susțină și să-l încurajeze. Își puse capul pe umărul ei. Îi auzi vocea înăbușită chinându-se să articuleze:

— N-am mai putut suporta... când am primit mesajul. A murit acum două nopți... am venit la tine... trebuie să mă întorc... clopotele... trebuie să începă să bată clopotele...

Capul lui era foarte greu. Încercă să-și îndrepte spatele sub greutatea lui și fu nevoită aproape să i-l ridice. Se uită în jos la părul negru pe care îl iubise dintotdeauna. Acum nu mai simțea nimic, doar o amorțeală năucitoare.

Oamenii pe care îi iubise cu adevărat erau afară, morți toți.

Se lăsase prinsă prea des în mreaja lui Dickon; stătuse prea mult cu prințesa, care îi împuiase capul cu tot felul de aluzii despre Dickon; se simțise cu totul pierdută, chinându-se în fiecare clipă să descopere ce voia fiecare dintre ei de la ea sau unul de la celălalt. Dacă ar fi ajuns acolo doar cu o oră mai devreme, așa cum îi promisese lui Alice, poate casa mătușurilor ar fi fost goală până să vină bărbatii cu torțele. Pentru femeia aceea o sacrificase pe Alice Claver; pentru bărbatul acesta.

Reuși să-i ridice capul lui Dickon. El nu reacționează în niciun fel și îl lăsă să atârne greu în mâinile ei. Încă mai voia să i-l susțină, dar ea se săturase. Nu mai voia să sprijine un bărbat care nu demult spusese că nu i-ar face niciun rău unei femei și în același timp îi lăsa pe doctorii lui să-i dea soției lui doze mortale de laudanum. Poate că în clipa de față era aici doar ca să-și afișeze amărăciunea, pentru ca apoi Isabel, naivă, să povestească în oraș ce s-a întâmplat. Poate că aranjase întâlnirea asta cu ea după ce primise vestea că soția lui murise. Cum să-și dea seama ce e în mintea lui? Fusese martora atâtor minciuni, uneltiri și înșelăciuni. Și un bărbat care nu putea să renunțe nicicum la manevre nu avea cum să simtă simplitatea iubirii. Nu îi spusese niciodată că o iubește. Nu știa să deosebească adevărul de minciună. Nu era

genul de bărbat de la care se putea aștepta că-i va face dreptate lui Alice.

Lumina gri de afară devenea tot mai strălucitoare. Isabel clipi, ca și cum în sfârșit s-ar fi trezit din somn.

— De ce verși lacrimi pentru soția ta? îi șopti ea. Din moment ce ai otrăvit-o.

El clătină din cap, cu o mișcare anemică. Ea nu îl crezu. Încet, îl împinse deoparte.

— Du-te la noua ta soție, îi spuse.

Se opri în dreptul ușii și se întoarse spre el. Stătea complet nemișcat și o privea încrămențit, ca și cum nu-i venea să creadă ca o vede plecând. Ea îi spuse:

— Te-am iubit mereu.

Pentru prima și ultima oară.

Ajunse la capătul scărilor și simți pe piele lumina calmă a zilei. Will Caxton o aștepta jos.

— Am crezut... mi-am făcut atâtea griji, bălmăji Will, cuprinzând-o strâns cu brațele lui osoase. Se agăța de ea ca o mamă de copilul pierdut și apoi regăsit. Când ai plecat așa, dintr-o dată...

— Sunt bine, n-am nimic, Will, zise ea.

O mai ținu strâns în brațe câțiva pași și apoi se uită la ea cu o privire curioasă. Probabil ceea ce văzu îl liniști.

Isabel se miră când își dădu seama cât de calmă este.

Nu pierduse chiar tot. Will Caxton trăia. O avea pe Jane și familia ei. Și mai avea și treizeci de țesături în strada Catte, ca să-și amintească de țesători. Catifele moi ca blana; țesături de damasc ale căror imprimeuri cu păsări, crini, trandafiri și frunze luceau ca lumina lunii. Ultima pânză țesută de Joan Woulbarowe înfățișa culorile verii: albastru, verde și auriu.

La început nu fusese nimic în afară de dragostea față de frumusețea desăvârșită a mătăsii. Se rătăcise într-o mreajă periculoasă când visase la puterea pe care ți-o putea aduce mătasea. Trebuia să se mulțumească doar să transforme mătasea în frumusețe.

Acum își putea lua adio de la țesături.

Trebuia să i se facă dreptate pentru prietenii ei și pentru ea însăși, ea singură trebuia să se ocupe de aceasta.

Și totuși, știa exact de unde trebuie să înceapă.

Mintea lui Isabel fu străfulgerată de imaginea lui Dickon, care stătea în această tavernă, cu foarte mult timp în urmă, și ținea în mână o piesă de șah. Pe fața lui se vedea un zâmbet șiret, ca de obicei; el spunea:

— Scopul ultim al jocului este să-l omori pe rege.

Asta dorise el, să o învețe să joace după regulile lui. La un moment dat, poate ideea îl amuzase. Isabel nu era o jucătoare de șah și nicio luptătoare. Nu avusese și nu va avea niciodată altă armă în afară de limba ei. Era însă sigură că e o armă suficient de bună pentru ce își propusese. Era crescută la Londra, în piețele din Londra, unde valoarea fiecărui neguțător se măsura în bârfe și se cântărea în cuvinte. Știa foarte bine cât e de ușor să distrugi un om prin puterea zvonului.

Nu avea mult timp la dispoziție să discute cu Will Caxton în timp ce se târa cu el

prin Westminster, ca să afle numele incendiatorilor, apoi prin Londra, ca să depună plângeri împotriva lor la Primărie, la funcționari plictisiți și netoți, care nu voiau să-i primească pe cei doi.

— Cum pot înțelege situația asta servitorii unui primar care a fost postăvar? zise mânios Will Caxton în timp ce ieșeau dintr-unul dintre birouri. Apoi au mers la biserica St Thomas de Acre să aranjeze înmormântările și să discute cu preoții de la capelă să pomenească în timpul slujbelor sufletele celor morți.

Însă pe drum Isabel vorbi cu câțiva prieteni.

Nu le spusese prea multor oameni că prințesa Elizabeth credea că regele o otrăvise pe regină ca să se poată însura cu ea.

Nici nu era nevoie. Au fost suficiente câteva limbi slobode și toată lumea aflase deja.

Nevasta hangiului zise:

— Eu una nu cred că n-ar fi în stare de așa ceva. De frații ei a scăpat, nu-i așa? Vai de capul lor de copilași. Fata aia dansează cum îi cântă el. Cred că e îngrozită.

Katherine Dore completă și ea:

— Nu se poate ca Dumnezeu să-l fi luat pe băiatul lui din întâmplare. De asta sunt sigură. Vă amintiți că se spunea că el l-a omorât pe Clarence? L-a înecat într-un butoi cu băutură în Turnul Londrei. Și nu ne-a spus Anne mai demult că a auzit că el a răpit-o pe doamna Oxford și i-a furat casa și pământurile?

Tatăl lui Isabel sosi imediat în strada Catte pentru a-și exprima condoleanțele. Isabel fu surprinsă și mirată când acesta îi luă mâna în mâinile lui și o țină așa preț de câteva minute. Părea atât de mâhnit pentru ea, încât parcă o iubea, ceea ce probabil era adevărat. A invitat-o să stea cu el în Somerset oricât de mult va dori ea. Îi privea fața îndelung, căutând să vadă semne ale nefericirii ei și păru mirat să vadă cât de istovită era. Când i-a povestit și lui despre zvon, el a spus, înțelept:

— Ah... Să nu ai niciodată încredere într-un bărbat care zice că mama lui e o curvă. Întotdeauna s-au spus lucruri urâte despre el. A fost și el în Turn în noaptea când a murit săracul rege Henric, nu-i așa? Cel puțin așa se aude.

Și toți cei cu care a vorbit aveau o strălucire vie în ochi și păreau foarte ocupați, nerăbdători să-și înceapă munca de zi cu zi și să răspândească zvonul printre prieteni și cunoscuți.

Până când veni timpul ca toți membrii Companiei Breslei Mătăsarilor și familiile lor să se adune în biserica St Thomas de Acre în ziua de duminică – însă deocamdată nu pentru funeralii (încă nu terminaseră de strâns corpurile, pentru a le duce apoi la Londra) și nici măcar pentru a vedea fețele italienilor (lombarzii găsiseră un pretext să plece câteva zile la Southampton, unde pasămite trebuiau să se ocupe de contractele pentru transportul mărfurilor pe mare), ci doar pentru a-i vedea pe Isabel și pe Will Caxton cum intră în biserică, solemni, îmbrăcați în negru din cap până în picioare – nimeni nu mai vorbea decât despre zvonul lansat de Isabel despre otrăvirea reginei.

Isabel nu izbucni în lacrimi când sicriile comandate de Hamo hangiul au fost încărcate în căruțele de care acesta făcuse rost pentru a-i înlesni transportul până la Londra. Nu se uită la rămășițele carbonizate de lângă *Palisada Roșie* în timp ce rezolvă cu el problema plății. Privi doar lung fața lui plată și neobișnuit de mare. Ochii lui nu erau la fel de vii și pătrunzători. Erau plini de compătimire și se tot poticnea când vorbea, bătând-o ușor cu palma pe umăr. Era un om de treabă. Probabil că nu avea să se mai întâlnească niciodată cu el. Își spuse în gând că poate el se aștepta să pară mai tristă. Dar nu îi mai păsa.

Will Caxton se retrăsese în casa familiei Pratte din cartierul Old Jewry imediat după ce s-a aranjat ca el să se mute acolo. Spusese că e obosit, dar Isabel credea că el nu voia să-l vadă plângând într-o perioadă în care ochii ei aproape că secaseră de lacrimi. Poate că pur și simplu îi era rușine să-și arate sentimentele, deși ea credea că încă mai e supărat pe ea. Nu avea să o ierte niciodată că la un moment dat îi dăduse să înțeleagă că în opinia ei Alice, Anne și William erau mai puțin importanți decât iubirea ei pentru Dickon. Dorea din tot sufletul să îi poată spune că acum era liberă; își dorea să plângă împreună cu el, dar îi era imposibil.

Nu a plâns când coșciugele au fost așezate în salonul din strada Catte. Îi veni să izbucnească în râs văzând fețele căruțașilor când ezitară, neștiind dacă să le deschidă sau nu. Își dădu seama după expresiile întipărite pe chipurile lor că trupurile dinăuntru erau prea îngrozitoare pentru a fi văzute. Știa că nu toate puteau fi recunoscute. Corpul lui Goffredo și al unuia dintre țesători nici nu fuseseră găsite. Acele sicrie erau goale.

— Lăsați-le deschise, spuse ea. Își deschise punga și mai scoase câteva monede, apoi le făcu semn să meargă la bucătărie să-și ia de mâncare.

Mâine este Buna-Vestire, își spuse ea în gând, aprinzând câte o lumânare la capul fiecărui coșciug, fără să privească înăuntru, intrând și ieșind în grabă din depozit să mai aducă ce era de trebuință. Douăzeci și două de coșciuge. Douăzeci și două de capace. Douăzeci și două de giulgiuri. Buna-Vestire: în aerul răcoros al serii se simțea sosirea primăverii. Prima zi a trimestrului; un an nou. Voia să țină minte acest lucru; să se străduiască să-și închipuie noi și noi începuturi. Mai avea atâtea lucruri de făcut. Își ținu răsuflarea. Uitase să-și anuleze programarea la Primărie, înfățișarea pentru acordarea înregistrării. Era stabilită a doua zi după Buna-Vestire. Respiră adânc; încercă să se relaxeze. Programarea nu mai avea acum nicio însemnătate. Nu merita să-și facă griji din cauza asta. Acum trebuia să aibă mintea limpede să isprăvească tot ce avea de făcut, să se ocupe de corpurile neînsufleteite. În casă nu mai era nicio femeie. Ea era cea care trebuia să rezolve totul. Dar nu se simțea în stare să se uite în coșciuge. Nu se putea gândi decât la giulgiuri. Dacă atâtea pânzeturi fuseseră trimise la Westminster când veniseră țesătorii, mai rămăseseră oare destule în casă?

Nu tresări nici măcar când auzi primul ciocănit în ușă. Și nici atunci când mătăsare pe care nici nu le cunoștea au început să pășească înăuntru, rând pe rând,

oferindu-se să ajute la pregătirile pentru înmormântare. Sau când, înainte să-și dea seama ce se întâmplă, camera se umplu de voci suave de femei, care parcă îngânau împreună cântece duioase. Ridicau găleți de apă și rupeau ritmic bucăți de pânză. Nu erau suficiente pânzeturi, trebuia să se descurce cu ce aveau.

I se părea că plutește deasupra tuturor, în refrenul vocilor abia auzite. Era prima dată de când se întâmplase tragedia când se vedea înconjurată de atâta hărnicie feminină. Se întreba de ce își simțea sufletul atât de pustit. Dintr-o dată, a înțeles de ce. Nu mai avea nimic de făcut.

— Tu stai jos acolo, dragă, îi spuse cineva. Cunoștea acea voce aspră: Rose Trapp. Hai, așază-te. Arăți terminată. Nu vreau să te holbezi în coșciuge. M-am ocupat și de săraca de Joan. O să mă ocup și de voi dacă mă lăsați.

Ea încuviință cu o mișcare a capului. Îi era atât de recunoscătoare și se simțea așa de obosită. Dar nu putu să se așeze.

În schimb, Rose Trapp o luă de braț, ieși cu ea din cameră pe coridor și merse cu ea în depozitul întunecos unde, își aminti acum, erau puse cele treizeci de țeșături făcute de lucrători. Rose Trapp nu-i puse nicio întrebare. Ținu doar felinarul în mână, care îi luminează fața de jos, schimbând fața ei veselă într-o față de vrăjitoare, plină de pete. Isabel deschise cufărul. Luă din el un braț de pânzeturi, fără să se uite câte. Acum nu mai conta dacă erau sau nu șifonate ori mototolite. Acolo unde se duceau nu mai avea nicio importanță.

Luă ea felinarul în mână liberă.

— Tu ia restul, spuse ea, iar Rose Trapp își băgă mâinile în cufăr și culese tot. Pânzele străluceau printre degetele ei bătrâne și umflate: cer, mare și raze de lună, toarse laolaltă, pentru lumea sălbatică, domestică și civilizată. Pe fața lui Rose Trapp apărură o expresie gânditoare. Pe neașteptate, ea zise:

— Sunt ca aurul lichid, nu ți se pare?

Și-au zâmbit una alteia în lumina pâlpâitoare. Au înțeles amândouă de unde venea magia momentului.

Însă apoi Rose Trapp întrebă:

— Ce ai de gând să faci cu ele? Vocea ei suna răspicat, ca și cum s-ar fi trezit brusc dintr-un leșin și și-ar fi venit în fire chiar atunci. Isabel văzu că pe fața femeii bătrâne se ivește o urmă de suspiciune.

— O să le folosesc ca giulgiuri, normal, spuse ea sfidător. Îi îngropăm în ele.

În aceeași clipă, fața lui Rose Trapp împietri.

Isabel spuse:

— Au murit tocmai din cauză că au țeșut pânzele astea. Și greșeala a fost a mea. Vreau să li le dau ca să fie pentru pomenirea lor. Trebuie să fac asta. E un semn al respectului... scuzele pe care le datorez.

Putu să audă nota rugătoare a propriei voci.

Însă Rose Trapp clătina încă din cap.

— Ce rost are? zise ea pe un ton nedumerit. N-o să le ajute astea, să fie îmbrăcați ca niște regi și regine la întâlnirea cu Creatorul lor. Țesăturile astea n-o să-i aducă înapoi, hm, ce zici?

Pierdută, Isabel se așeză pe un taburet și auzi fâșâitul mătasurilor care căzură împrejurul ei. Rose îngenunchie și găfâi puțin când își îndoi picioarele. Puse un braț

în jurul taliei lui Isabel, încercând să o consoleze, iar pânzeturile înfășurate pe brațele ei căzură pe podea, nebăgate în seamă de nimeni.

— De-acum înainte trebuie să te ocupi de cei vii, doamnă Claver, nu de morți, spuse Rose aspru, însă în vocea ei și pe fața ei zbârcită se putea ghici o notă de blândețe. Asta ar vrea și stăpâna ta, doamna Claver, nu cine știe ce spectacol care să te facă să te simți mai bine. Ai patru ucenice în casa asta; fete cărora le e prea frică să iasă din camerele lor; fete care habar n-au ce-o să facă cu viața lor sau ce-o să se aleagă de ele. La ele ar trebui să te gândești acum. Trebuie să-ți faci o situație ca să poți să le ajuți. Și mai sunt o groază de alți oameni pe care i-ai putea ajuta. Piața de catifele și mătăsuri e plină de femei tinere și cinstite care n-au niciun șfanț în buzunar. Femei care nu se pot mărita sau nu pot începe o afacere pentru că sunt sărace. Femei ale căror rude au murit și au rămas să-și înfrunte singure bătrânețile. Eu, de exemplu. Știi asta.

Se opri și o bătu pe Isabel pe umăr, parcă dându-și seama că acesta începuse să tresalte.

— Haide, nu mai plânge din cauza mătăsii ăleia și de la petele alea de pe ea, zise Rose Trapp șoptindu-i cu vocea ei răgușită. N-o să iei nici juma' din prețul ei... dacă e stricată... când o s-o vinzi.

Bătrâna se ridică în picioare, luă țeșăturile și începu să le împăturească și să le pună la loc în cufăr. Isabel își acoperi fața cu mâinile și izbucni în hohote de plâns.

Când s-au întors în salonul cel mare, Rose a fost aceea care a întrerupt zarva care acoperea totul. Luase cu ea una din acele țeșături.

— Fetelor, orăcâi ea. O să avem iar nevoie să veniți luni. După înmormântare. O să vindem pânzele astea de mătase la prăvăliile doamnei Claver. O să avem nevoie de ajutor.

Isabel încuviință și ea, ascultătoare, fără să se mire deloc, ca și cum ar fi stabilit aceasta dinainte cu Rose. Își înăbuși lacrimile, dar era atât de plină de amărăciune, încât își dădu seama doar ca într-un vis de sentimentul de admirație profundă care puse stăpânire pe cei din cameră: șoaptele, atingerile line ca mângâierile unor îndrăgostiți, pe măsură ce femeile se apropiară de țeșătura impregnată cu culorile verii care bătea la ușă, țeșătură care fusese lucrată de însăși Joan Woulbarowe, ultima făcută de ea.

Când au terminat ce era de făcut, când toate corpurile au fost spălate și îmbălsămate cu un amestec de vimanț, rozmarin și petale de trandafir și toate trupurile inerte, acoperite cu lințolii, chiar și sărmanele lor chipuri înnegrite, femeile au plecat făcând la fel de puțin zgomot ca și când au venit. Au atins-o toate când au ieșit: pe braț sau pe umăr. Rose Trapp a închis cufărul după ce a pus înapoi în el și ultima țeșătură. Apoi a stat cu Isabel și a ținut-o în brațe în timp ce plângea, până când lumânările și lemnele din vatră au ars complet și în jur s-a așternut tăcerea.

Isabel auzi o respirație aspră lângă ea. Era aproape de zori. Cea din urmă lumânare se topise demult. Timp de o clipă, i se păru că are din nou cincisprezece ani, când stătea tot în acest hol și veghea un alt trup neînsuflețit, al soțului ei, iar Alice Claver, atunci mai tânără, era desfigurată de durerea mamei care și-a pierdut fiul. Alice vorbise cu sine însăși, nedeslușit, despre vremurile când Thomas era mic,

foarte mic. Își amintea cum chiuia de veselie când îl ridica în brațe și se învârtea cu el. Spunea că și-ar fi dorit să petreacă mai mult timp cu el. Atunci însă era deja prea târziu pentru astfel de regrete.

Isabel se ridică de pe taburet. De data aceasta, Rose Trapp sforăia în colțul camerei.

Își amintea încă faptul că putuse să deslușească silueta familiară și corpulentă a soacrei ei, în sicriu, sub lințoliul cu care era acoperită.

— La revedere, șopti ea, ca într-un experiment, spunându-și în suflet că peste vreo oră oamenii aveau să vină să bată în cuie capacul coșciugului și să pecetluiască astfel nemișcarea trupului lui Alice – și a feței sale – iar apoi aveau să-l ia cu ei. Încercă să-și închipuie valul domol de panică pe care ea și-l va potoli când se va întâmpla aceasta. Sau cum va fi casa fără vocea severă a lui Alice și sunetul înfundat al pașilor ei. Chiar în seara aceasta.

Nu reuși să-și închipuie așa ceva, la fel cum nu putea să atingă sau să sărute niciunul dintre coconii de dimensiune umană, învăluiți în miresme de flori și așezați pe podea – speranțe deșarte, pierdute, pe punctul de a fi îngropate. Simți în străfundul sufletului ei ceva teribil, dar își frecă ochii cu mișcări apăsate. Acum nu avea timp de așa ceva.

Mai întâi sicriile au fost scoase în întunericul de afară, rând pe rând, multe sicrie, pe umerii ucenicilor care, cu picioarele subțiri clătinându-se sub greutatea lor, le-au cărat în biserică. În spatele torțelor și lumânărilor aprinse pâlpâiau când și când fețele altor băieți adunați să se uite.

Ea a intrat prima în urma sicriilor. Apoi Will Caxton, cu fața umezită de lacrimi. Apoi Rose Trapp.

Ea s-a gândit că singurii oameni care mai trebuiau să vină erau tipografi. Însă din mulțimea de oameni adunată acolo s-au desprins una după alta mai multe persoane și s-au alăturat șirului care se îndrepta spre altar. Tatăl ei. Jane. Thomas Lynom. Robert Lynom. Câteva mătăsare, cu toate că multe au rămas, politicoase, în spate, prea sfioase ca să fie sigure dacă sunt și ele considerate în rândul persoanelor lovite de soartă prin această tragedie teribilă.

Ea ignoră ochii care o priveau. Și-a ridicat bărbia când coșciugele au fost coborâte în groapă, din când în când auzindu-se câte o bufnitură și o izbitură, în timp ce gemetele groparilor transpirați mai rupea tăcerea. Voia să rămână calmă, stăpână pe ea.

Mai avea doar un singur lucru de făcut înainte să înceapă perioada de doliu.

Astfel că fu aproape surprinsă să constate durerea care îi sfâșia sufletul.

— E rău, spuse Robert Lynom pe un ton blând. Știu asta.

El fusese cel care o atinsese cu brațul pe spate în biserică, atunci când ea s-a aplecat în față și s-a lăsat neputincioasă în voia agoniei copleșitoare, ghemuindu-se sub povara ei. Brațul lui a ajutat-o să se ridice când s-a împiedicat și a căzut pe drumul spre morminte. Își lipise fața mai întâi de batista lui și apoi de pieptul lui.

După aceea, Robert Lynom o dusesse în brațe aproape nemișcată pe treptele scărilor din strada Catte, neglijând mișcările disperate ale lui Rose Trapp, care încerca să o trezească pe Isabel lovind-o cu palma, de asemenea și palmele date de Will Caxton,

care nu aveau nici ele vreun efect.

— Haideți să nu ne mai facem atâtea griji în legătură cu eticheta, zise el cu voce încurajatoare spre Rose, o să fie mai ușor și pentru mine, iar Rose Trapp îl ascultase și, supusă, nu a mai scos nicio vorbă.

Robert a pus-o pe Isabel în pat, încă îmbrăcată în rochia ei.

— Odihnește-te, i-a spus, punându-i o mână mare și rece pe fruntea fierbinte.

Pentru câteva ore, stătu în solar doar în compania lui Rose Trapp, care nu mai știa ce să-i spună să o consoleze, dezlegându-i și desfăcându-i cu mâinile ei butucănoase și noduroase șireturile și agrafele, ajutând-o să-și scoată baticul, rochia și juponul. Iar apoi Isabel rămase singură, în cămașa sa de noapte, împreună doar cu tulburarea, supărarea, și gemetele ei de durere. Îi ardeau ochii. Pe masă era o cană din care ieșeau aburi. Pe geam se vedea cerul alb. Slaba și trista consolare că la parter erau îngrămădite o mulțime de cizme, ale oamenilor veniți la înmormântare și invitați apoi să ia masa plătită de Will Caxton din banii lui.

Will și oamenii lui aveau să se întoarcă la Westminster mai târziu. Îi vorbise pe tonul omului care își cere scuze că procedează așa, însă ea a văzut clar expresia de înstrăinare din ochii lui. Nu și-a închipuit că va fi mai liniștit dacă va rămâne cu Isabel. Abia aștepta să se apuce de treabă și să scape de durerea inutilă a amintirilor. Făcuse comandă să primească cherestea și uneltele trebuincioase. Măine dimineață oamenii vor începe să-i construiască din nou casa.

Măine ea va vinde țesăturile. După aceea, va rămâne singură.

S-a gândit la aceasta un timp. Își închipui tăcerea absolută care se va așterne în jurul ei, întreruptă doar de cei doi noi bucătari pe care abia dacă îi cunoștea. Zile pe care le va petrece cu ucenicele lui Alice, patru fete cu obraji roz, venite din provincie, pe care le ținuse până atunci la distanță de teamă ca nu cumva să afle prea multe despre ea.

Nu voia să fie singură.

Când înțelese acest lucru pentru prima oară, se afla încă într-o stare de toropeală, impasibilă și calmă. Dar acum simțea frica strecurându-i-se în suflet, un val de teamă care se apropia tot mai mult și foarte curând avea să pună stăpânire pe ea.

Dar peste câteva clipe auzi zgomot de pași. Pasul agale al lui Robert Lynom, pe scări.

Calmată de perspectiva că va avea compania unui om inteligent, reveni la realitate. Uită de teamă. Timp de o clipă, își duse mâinile la față – un gest reflex, dar și cochet, ca și cum ar fi vrut să se aranjeze puțin pentru a reveni la o înfățișare mai apropiată de normalitate. După care se opri, și chiar și faptul că se opri avu darul să o calmeze. Nu avea niciun rost să-și bată capul cu asta. Nu-i mai păsa. Robert știa acest lucru. În privința lui nu trebuia să-și facă griji.

Singurul loc unde putu să se așeze a fost un taburet micuț. Era mult prea mare pentru un astfel de scaun și își cocoță un picior peste celălalt, ținându-și mâinile mari și curate pe piciorul de deasupra. Ea încercă să schițeze un zâmbet, deși nu era sigură dacă faptul că devenise brusc mai crispată era din cauză că stătea ghemuit atât de comic pe taburet ori datorită simplei lui prezențe acolo.

Fără să-i ceară nimeni acest lucru, el dorise să se asigure că nu va rămâne singură. Jane fusese nevoită să plece repede înapoi la bebelușul ei imediat după

biserică, a spus el; Julyan era bolnăvicioasă după călătorie. Însă el nu credea că e ceva grav. Familia Thomas Lynom locuia în acea perioadă la el (în definitiv, pentru ei era o zonă arhicunoscută; el cumpăraseră casa confiscată a lui Jane din Old Jewry, care se afla imediat după colțul străzii). Dar dacă totul era bine, Jane voia să aducă bebelușul și doica, puțin mai târziu, ca să stea cu Isabel, dacă ea considera că poate face față agitației provocate de un bebeluș.

— Își vor aduce propriile lor așternuturi, zise el. Am foarte multe. Se gândise până și la aceasta.

Ea făcu semn aprobator cu capul, incapabilă să exprime în cuvinte cât de recunoscătoare îi era. Ba făcuse chiar și mai mult. Își asumase responsabilitatea să o plătească și pe Rose să stea cu Isabel câteva luni, a spus el. Rose se putea ocupa de gospodărie; să stea pe capul băieților de la bucătărie și să nu-i lase să lăncezească, să facă piața. A spus că speră ca planurile acestea să nu o deranjeze prea mult pe Isabel.

— Ai avut ghinion, îi zise el. Era absolut sigur de fiecare cuvânt pe care îl rostea. Nu meritai să ți se întâmple așa ceva.

Ea încuviință, simțindu-se mai stăpână pe sine.

— Nu va dura, a spus el. Ghinionul... O să treacă. Fața lui cu trăsături puternic masculine părea atât de convinsă de ceea ce spunea, încât ea aproape îl crezu.

El o privi gânditor.

— Te-ar deranja dacă ți-aș spune ceva care depășește menirea mea acum, calitatea mea de avocat al tău? continuă el, și pentru întâia oară tonul lui suna oarecum ezitant. Ea îi făcu semn să continue.

— Vreau să-ți spun următorul lucru. Viața înseamnă mai mult decât negoțul cu mătase, zise el, alegându-și cu grijă cuvintele. Nu trebuie să-ți petreci viața între Cheapside și Soper Lane, și Hosiers Lane, și Pissing Lane, să trăiești nas în nas cu o mulțime de alți oameni care fac exact ce faci și tu și să încerci să fii mai bună decât ei, să te chiniești să afli toate amănuntele despre afacerile lor și viața lor personală, încercând în același timp să-i împiedici să afle lucruri despre viața ta. Breasla și piața mătăsurilor e o lume mică. Lumea din jur e mult mai mare. Eu nu am regretat că am părăsit-o. Nici Thomas. Nici Jane. Tu ai dat meseriei ăsteia totul, Isabel. Poate că viața are mai multe lucruri să-ți ofere și ție.

Acum în vocea lui se auzea clar o notă de compasiune. Ochii ei întrebau, mirați: „Ce?”

El își desfăcu mâinile și le ridică.

— Fericire. Liniște.

Poate că, la auzul acestor cuvinte, pe fața lui Isabel apărură o expresie de indiferență. Oricum, el făcu un pas înapoi, apoi clătină din cap parcă mirat că împinsese discuția atât de departe. Cu o voce mult mai asemănătoare cu stilul lui realist de a vorbi, ca un avocat, spuse:

— Nu trebuie să-ți faci nicio grijă în legătură cu banii, indiferent ce te hotărăști să faci. Ai mai mulți decât ai nevoie. Alice ți-a lăsat o afacere foarte profitabilă. Pe casa asta tu ai contract. Marfa din depozit este proprietatea ta; tu ai contractele, relațiile cu oamenii importanți și ucenicii. Dacă vrei, poți lăsa lucrurile exact așa cum sunt. Știi totul despre meseria și afacerea asta. Nu mă îndoiesc că, dacă ți-ai propune, ai

avea multe succese. Dar n-ar strica nici să-ți amintești că poți să și vinzi. Să te retragi. Chiar să te gândești să te căsătorești și să ai copii. Ai mai multe variante.

El se ridică în picioare.

— Gândește-te la ce ți-am spus, încheie el. Și acum, încearcă să dormi.

Ei îi fusese groază de părăsirea și întunecimea următoarei nopți, de scârțâiturile și zgomotele de pași care se auzeau în liniștea deplină. Dar în fond nu trebuia să fie chiar atât de pesimistă. Avea alternative. Simți căldura așternutului. Se ghemui somnoroasă sub cearșafuri și adormi ascultând sunetul pașilor lui coborând pe scări.

Calmul pe care lucrurile de bun-simț spuse de Robert Lynom i l-au insuflat lui Isabel au ajutat-o să treacă peste singurătatea și tăcerea următoarei dimineți.

Rose Trapp le-a convocat la prima oră a dimineții pe cele patru ucenice, dar și pe celelalte lucrătoare, care au intrat zgomotos în casă pe ușa din spate, ca niște soldați care mărșăluiau. Nu s-au oprit să mănânce. În ochii tuturor se citea hotărâre și ambiție, acea privire a femeilor cărora li se oferă o șansă neașteptată în viață și care sunt nerăbdătoare să profite din plin de această ocazie. Rose Trapp le spusese că jumătate din încasările pe marfa vândută va fi destinată realizării de pietre funerare comemorative pentru Alice și Anne, iar cealaltă jumătate va fi alocată ca zestre și capital de pornire pentru mătăsările merituoase și ele erau printre primele candidate la primirea acestor bani. Două dintre cele patru fete pe care Alice le adusese din Derby ca ucenice – Annie și Janie, două surori blonde, cu fața rotundă – au venit la Isabel în timp ce Rose supraveghea împachetarea țesăturilor de mătase în pungi încăpătoare și, fără să spună nimic, emoționate, i-au strâns mâna. Ea le-a făcut semn aprobator și s-a simțit mai mult ca oricând recunoscătoare față de Rose Trapp; s-a întrebat cum de nu și-a dat seama și singură că Alice și-ar fi dorit să le ajute pe fetele astea să pornească în viață cu dreptul.

Prăvălia obișnuită a lui Alice era goală. Rose Trapp a supravegheat scoaterea și punerea pe tarabe a țesăturilor. La început, Isabel a stat deoparte și a privit fără să spună niciun cuvânt. Se simțea amorțită din creștet până în tălpi, o amorțală de care probabil nu avea să scape până când toate acestea se vor termina. După câteva minute însă își scutură capul, își suflecă mânecile și-și adună ultimele rezerve de energie. Era datoria ei față de Alice Claver, trebuia neapărat să facă tot ce putea ca vânzarea aceasta să fie încununată de succes.

Observă că Rose Trapp se chinuia să așeze excepționala țesătură a lui Joan cât mai sus, la vedere, deasupra celorlalte țesături, aranjând-o și întinzând-o în așa fel încât culorile văratice să se vadă cât mai bine. Era clar că bătrâna își pusese în minte să o vândă cu cel mai bun preț posibil. Mai mult ca sigur își închipuia că banii luați din vânzarea ei îi va primi ea, ca rezervă pentru a-și îngriji bătrânețile și singurătatea ei fără leac.

— Rose, spuse Isabel. Vocea ei se auzi tare în liniștea dimprejur. Bătrâna își ridică privirea, cu un aer de vinovăție, ca și când ar fi fost surprinsă atunci când spera prea mult.

— Țesătura asta e cea mai frumoasă dintre toate, zise Isabel. Nu-i așa? Nimeni nu putea nega că țesătura lui Joan era o capodoperă. După ce piața avea să se deschidă

și să se umple de cumpărători de tot felul, știa că se va vinde cu un preț bun; poate douăzeci de lire, chiar și mai mult – destul pentru ca o femeie în vârstă să scape toată viața de grija zilei de mâine, trăind frugal într-o casă închiriată.

— Așa că ai făcut bine că ai pus-o deasupra, să o vadă toată lumea, continuă ea. Ai pus-o la loc de cinste, așa cum merită.

Rose Trapp așteptă răbdătoare, cu acea răbdare îndărătnică a omului sărman care nu poate spera la prea mult și ale cărei speranțe sunt atât de des înșelate. Mâna ei noduroasă atinse un colț al țesăturii verzi-aurii, ca și cum pipăind-o voia să-și întipărească în minte luciul ei; ca și cum se temea că va trebui să renunțe până și la această speranță.

— E a ta, spuse Isabel încurajând-o, după care îi văzu fața brăzdată de cute adânci relaxându-se.

— Știu asta. Dar cu permisiunea ta aș vrea să mă ofer să ți-o cumpăr eu. Îți promit că îți dau un preț bun. Deocamdată hai să o mai lăsăm expusă aici. O să ne ajute să atragem cumpărătorii. Dar să n-o lași sub preț – și aici făcu o pauză, gândindu-se câți bani i-ar putea oferi bătrânei mătușe a lui Joan Woulbarowe o siguranță financiară, fără ca ea să simtă că Isabel își face pomană cu ea... sub cincizeci de lire, încheie ea – un preț care atingea granița fantasticului – și văzu imediat bucuria apărând în ochii ei albaștri și încețoșați. Până la prețul acesta ți-o cumpăr eu.

Rose încuviință cu o mișcare a capului și își coborî privirea. Începu să fluiera de fericire, în surdină, și termină de aranjat țesăturile și monedele.

Lumea află imediat ce se pregătește. La câteva minute după ce clopotele au anunțat deschiderea pieței, mica prăvălie a fost invadată de clienți nerăbdători să vadă țesăturile de mătase confecționate chiar de meseriașii londonezi. Isabel și Rose le-au pus pe mătăsare să stea de jur împrejurul prăvăliei și să încerce să stăvilească gloata de oameni; să-i lase să intre, rând pe rând, numai unul, cel mult doi reprezentanți ai oamenilor cu bani, ca să pipăie țesăturile și să discute despre calitățile acestora, caracteristicile firelor și ale țesăturilor, numărul de fire la fiecare centimetru, greutatea și grosimea firului auriu, îmbinarea armonioasă dintre imprimeu și culoare, pași obligatorii în vederea unei posibile achiziții. Vocile sonore ale celor care încă așteptau să intre au devenit atât de puternice, încât a fost nevoie să țipi ca să te faci auzit.

La un moment dat, Isabel începu să tremure. Își ridică privirea și văzu, prin ferestruica făcută în punctul de vânzare, burta proeminentă a doctorului Gigli, îmbrăcat într-un costum negru de catifea, la doar câțiva centimetri de ea. El o privea insistent, cu atenție și aproba cu capul ca și cum voia să țină minte forța surprinzătoare de care dă dovadă un vrăjmaș. I se făcu pielea de găină văzând expresia de răutate din ochii lui. Ea își ridică însă capul mândră, îl privi în ochi și îi zâmbi. El își feri privirea. După câteva clipe când se uită iar în sus, el dispăruse.

După acest moment, Isabel uită de sine și de toate necazurile ei în vânzoleala care a urmat. Toți voiau să-i audă glasul, dulce ca mierea; cei care intrau erau uimiți de cât de amănunțit cunoștea ea o meserie pe care toți și-ar fi dorit să o învețe. Isabel a vorbit, a convins și și-a vrăjit ascultătorii. Și s-a bucurat nespus să audă clinchetul monedelor care cădeau în punga lui Rose Trapp.

A venit și John Lambert, care a cumpărat un cupon de brocart gri-cafeniu. Venise cu bani peșin.

— Știam eu că de fapt trebuia să intrăm în afaceri împreună, spuse el.

Ea l-a sărutat și i-a strâns mâinile, dându-și seama că venirea lui aici și achiziția făcută erau un gest prin care el voia să-și ceară scuze în fața ei, lucru pentru care îi fu recunoscătoare. Tot fără să spună niciun cuvânt, își dădu seama cât de greu i-a fost lui să se întoarcă azi în piață după ce fusese dat afară din City. Își aminti, și sufletul i se făcu mic de rușine, cum chiar ea ajutase la alungarea lui, atunci când angajase lucrătoarele lui să muncească pentru ea. Îi zise:

— Și mie îmi pare rău că nu am făcut-o.

Isabel se mulțumi să clatine din cap, să zâmbească și să refuze politicoasă să răspundă la întrebările despre cum a pornit incendiul care i-a distrus atelierul și i-a făcut să piară pe atât de mulți colegi de-ai ei. Singura dată când fața ei îmbujorată și zâmbitoare se întristă fu atunci când unii care pasămite voiau să cumpere ofereau diverse prețuri pentru țesătura lui Joan Woulbarowe.

— Nu e de vânzare, spunea ea râspicat, fără să dea detalii, iar clienții dădeau din cap dezamăgiți și începeau să examineze o altă țesătură dintre cele expuse.

Până când numărul vizitatorilor s-a împușinat și Isabel a luat o pauză suficient de lungă ca să observe că ceilalți mătăsari își strângeau marfa și începuseră să-și închidă prăvăliile, toate cele treizeci de țesături fuseseră vândute sau reținute spre vânzare. Când Rose Trapp ridică punga burdușită cu monedele primite din vânzările cu bani gheață, pe fața ei se întipări o expresie comică de uimire când își dădu seama cât de mulți bani strânseseră.

Totul se terminase. Toată marfa era dată. Euforia lui Isabel dispăru și ea cât ai zice pește. Brusc se simți extraordinar de obosită. O dureau picioarele de atâta stat în picioare. Și fața o durea de cât zâmbise. Nu voia să se afle aici, cu atâția oameni uitându-se la ea. Voia să se ascundă de toți acești ochi.

— Uite, spuse Rose Trapp, ca și cum și-ar fi dat seama de gândurile lui Isabel, împingând punga cu bani și bonurile de vânzare în mâinile lui Isabel. Fetele o să curețe aici și o să împăturească țesătura ta. Eu o să te conduc acasă.

Vederea bonurilor de vânzare au făcut-o pe Isabel să recunoască și să accepte realitatea.

Fusese ultima oară când a vândut în piața de mătăsuri. În definitiv, nici nu mai putea să se ocupe de afacerea cu mătăsuri a lui Alice Claver. În definitiv, nici nu avea de ales. Va trebui să vândă tot.

Merse acasă, ignorând-o pe Rose Trapp, care se uita ca amețită la bonurile de vânzare. Documentele din mâna ei erau relativ nevinovate – simple angajamente de a-i plăti, acasă la ea, la Londra, până la sfârșitul lunii, pentru marfa pusă deoparte, adică o singură țesătură de mătase pentru care se semnase fiecare angajament. Ele îi aduceau totuși aminte de hârțogăraia de care trebuia să se ocupe pentru a rezolva latura internațională de vânzare angro, pentru ca afacerea ei să nu aibă de suferit, deși hotărâse să renunțe la ea pentru totdeauna. Ar fi trebuit să meargă la târgurile de produse comerciale din Țările de Jos de câteva ori pe an, ca să cumpere țesăturile de mătase pe care urma să le vândă la Londra. Și, pentru a face acest lucru, trebuia să apeleze la serviciile bancare oferite de una dintre puternicele familii lombarde din

Londra – un bogătaş italian care urma să-i întocmească scrisori de credit, la fel ca bonurile acestea de vânzare, dar pentru sume mult mai mari, cu care putea să-și permită să facă achizițiile în străinătate. Ea văzuse însă ura și dușmănia din ochii doctorului Gigli. Știa că niciun italian din Londra nu era dispus să semneze și să garanteze pentru ea, atunci sau oricând în viitor. Și fără bani nu putea cumpăra nimic.

Mai avea o variantă, să lupte la Primărie să i se facă dreptate – să fie date în vileag numele italienilor care au provocat incendiul și aceștia să fie pedepsiți, pentru a câștiga astfel respectul și încrederea celor care vor veni după ei. Însă știa dinainte că aceasta era o cauză pierdută.

Mintea ei se plimba de la speranțe deșarte la perspective incerte.

Încă mai avea în depozit provizii de mătăsurii pentru o jumătate de an, se gândi ea. Ar putea să continue să facă negoț cu acelea pentru un timp, sperând că lucrurile se vor rezolva de la sine și în cele din urmă italienii vor șterge cu buretele sentimentele de animozitate față de ea. Dar imediat după ce acest gând i se strecură în minte își dădu seama că lucrul acesta nu o va salva. Oamenii din City erau circumspecți, însă erau nemiloși cu cei înfrânți sau când simțeau că cineva pierde teren. Tatăl ei era cea mai bună dovadă în acest sens. Se încăpățânase să continue să trăiască în City după ce pierduse calitatea de consilier municipal; îl văzuse plimbat de colo-colo și hărțuit prin tribunale la tot felul de procese, o pradă ușoară pentru oportuniști și profitori, așa cum fusese și ea, până când în cele din urmă și-a acceptat înfrângerea și s-a mutat în provincie. Ar fi mai potrivit să plece acum, păstrându-și astfel intactă reputația câștigată de-a lungul anilor.

Sau poate mai era o șansă totuși, deși foarte mică, își spuse ea în sine, să vândă tot și după un timp să înceapă din nou, în parteneriat cu tatăl ei, folosind banii Casei Claver pentru a finanța o nouă Casă Lambert, avându-l în frunte pe John Lambert, căruia era posibil ca italienii să-i împrumute bani.

Oftă. Se strădui, dar nu reuși să-și închipuie cum discută amănunțit cu tatăl ei despre noile strategii ce se cereau adoptate într-o astfel de ipoteză. El nu ar fi de acord cu niciuna din ideile ei. S-ar certa de dimineața până seara.

Clătină din cap. Măine dimineață îi va spune lui Robert Lynom că s-a hotărât să vândă.

Se simțea epuizată.

A doua zi Isabel se trezi târziu. Rose Trapp ședea pe un taburet, lângă fereastră, adusă de spate și îmbrăcată în rochia maronie de casă, jerpelită, pe care o purta mereu. Avea în mâini o bucată de pânză la care voia să lucreze. Când Isabel o văzu, ea nu cosea, ci doar privea pe fereastră. Cerul era promițător de senin, presărat ici și colo cu nori argintii răzleți. Dar Isabel nu credea că bătrâna se uită la nori, ci bănuia că ascultă ceva, pentru că oamenii de pe stradă vorbeau tare.

Rose Trapp își întoarse capul și văzu că Isabel se uita la ea. Pe chipul ei apăru un aer de vinovăție.

— Ai dormit bine, dragă? întrebă ea repede. Să știi că arăți ceva mai bine. Azi noapte erai groaznic de palidă. Eram îngrijorată. A venit sora ta, cu copilul. I-am dus aseară să se culce în patul doamnei Claver, sper că n-am făcut o greșală. A adus cu ea o mulțime de așternuturi. Totul e bine. Toți sunt bine. Acum să nu te miști de-acolo. O să mă duc repede să-i spun că te-ai trezit. Și imediat îți aduc să bagi ceva în gură.

Rose Trapp se ridică în picioare. Ce-o fi cu trăncăneala asta, oare avea ceva de ascuns?

Neliniștită, Isabel spuse:

— Ce vorbește lumea afară? și făcu un semn spre geam.

Rose Trapp arăta ca și cum ar fi fost prinsă cu mâța-n sac.

— Nu-ți face griji, dragă, îngăimă ea. Totul e bine.

— Spune-mi, zise Isabel cu voce slabă.

— O, niște prostii, ce altceva... Totdeauna se găsește un subiect, nu? Sinceră să fiu, nici eu nu-mi dau seama ce spun, minți Rose Trapp, deloc convingătoare.

— Spune-mi, zise Isabel, dar imediat după ce rosti cuvântul ațipi iară.

Când s-a trezit, Jane era lângă ea. Bebelușul era într-un coșuleț, la picioarele lui Jane. Jane cosea. Dar la fel ca Rose Trapp mai devreme, Jane nu era atentă la pânza din fața ei. Își îndreptase privirea spre fereastră și asculta cu atenție.

— Ce spun? întrebă Isabel. I se păru că vocea ei sună puternic.

Speriată, Jane se întoarse spre sora ei. Ochii ei deveniră blânzi.

— A... te-ai trezit... și arăți mult mai bine... slavă Domnului.

Apoi se uită iarăși pe geam, iar aerul de ușurare de mai devreme cu o clipă, când o văzuse pe Isabel, se transformă în îngrijorare.

— E groaznic ce se întâmplă afară. S-au adunat în stradă de câteva ore și nu se mișcă de-acolo. N-am mai ieșit deloc, din cauza copilului. Sunt groaznic de furioși. Mi-e frică de ce-ar putea face...

Jane observă ochii lipsiți de expresie ai lui Isabel și clătină din cap.

— Nu știai? spuse ea tandru. Zic că regele a otrăvit-o pe regină.

Jane se aplecă în față și puse o mână pe cearșaful unde se afla genunchiul lui Isabel.

— Vino să stai cu mine în Sutton, îi șopti ea cu un ton rugător. Te rog, Isabel. Lasă-l pe Robert să se ocupe de ce mai e de rezolvat pe aici. Hai să plecăm din

Londra. Mi-e frică.

Ea făcea semne încurajatoare cu capul, sperând să o convingă pe Isabel să accepte și să-i răspundă cu un gest asemănător, ca o imagine în oglindă. Isabel nu-și dădu însă seama că Jane recurge la acest tertip doar ca să o vadă fericită.

Nimic nu i-ar fi plăcut mai mult lui Isabel acum decât să alerge pe o pajiște plină de narcise, cu tivul rochiei îmbibat cu rouă.

Deocamdată era doar un vis. Trebuia să discute cu Robert. Să se asigure că el înțelege clar nevoia de a găsi stăpâni noi celor patru fete, fostele ei ucenice. Să se asigure că Robert înțelege foarte clar modul în care ea voia să fie administrat fondul destinat mătăsarelor.

A doua zi la amiază, regele a convocat o întrunire în sala Cavalerilor St John din Clerkenwell, pentru a discuta cu primarul Stokker și cu cetățenii Londrei.

Sala era ticsită de oameni și toți păreau că vorbesc în același timp. Nimeni nu mai trăise vreodată așa ceva. Practic singurul lucru despre care regele putea să vorbească era planurile sale de căsătorie.

Jane, Isabel și Robert Lynom își croiră anevoie drum printre breslașii îmbrăcați cu mantiile lor împlănite, ținuta lor de serviciu, și soțiile lor, îmbrăcate în rochii confecționate din cele mai fine mătăsuri. În afară de aceștia, mai erau o mulțime de farmaciști, armurieri, berari, brutari, chirurghi, cizmari, croitori, curelari, cuțitari, dentiști, fabricanți de ace, fabricanți de sare, felceri, fierari, frizeri, giuvaierii, instalatori, împletitori de coșuri, lumânărari, măcelari, modelieri, negustori de mărunțișuri, negustori de păsări, negustori de pește, negustori de vinuri, oieri, pielari, potcovari, rotari, șelari, tapițeri, tăbăcari, tâmplari, tencuitori, țesători, vopsitori, zidari. Erau și câteva mătăsare, adunate în grupuri mici prin colțurile sălii: cele care aveau tați sau soți al căror statut le garanta accesul în această sală sau cele puține, care, ca Isabel, aveau un statut de *femme sole* și aveau responsabilitate deplină în plata datoriilor lor. Acestea aveau să le spună mai târziu celorlalți, prietenilor și rudelor, cele petrecute la această întrunire solemnă.

Când Dickon și-a făcut intrarea în sală, aproape neînsoțit, cu o suită formată numai din trei bărbați, care făceau neconținut plecăciuni lingușitoare în spatele lui, toți și-au plecat capul, au făcut plecăciuni scurte, după care în sală s-a așternut tăcerea.

Nimeni nu putea găsi niciun cusur curajului lui. Fața lui era aproape lividă. Îți ținea buzele strâns. Altfel părea complet stăpân pe sine.

De la început a pus punctul pe i.

— De la moartea iubitei mele soții, Anne, acum o săptămână, spuse el cu voce clară, voi, cetățenii credincioși și onești ai Londrei, ați fost foarte îngrijorați, firește, din cauza unui zvon urât. Că pasămite eu mi-am ales deja ca viitoare soție pe Elizabeth, nepoata fratelui meu, Eduard. Și că eu i-am grăbit moartea reginei Angliei cu scopul ca această viitoare căsătorie să aibă loc cât mai curând.

În sală se auzi freamătul precipitat al ascultătorilor care au tras aer adânc în piept, știind că timp de câteva clipe își vor ține răsuflarea. În șoaptele abia rostite de unii se auzea o notă de admirație. Cine s-ar fi așteptat ca regele să vorbească atât de

direct?

— Am venit în fața dumneavoastră să vă spun că acest zvon este o minciună, continuă Dickon.

Agitație și zarvă. Ceea ce pe rege nu-l deranja câtuși de puțin. Era obișnuit să vorbească în fața mulțimilor. El încuviință cu capul și așteptă să se aștearnă liniște deplină. Apoi a făcut un gest ținându-și palmele îndreptate în jos ca lumea să nu mai vorbească.

— Eu nu sunt, nu am fost niciodată, nu aş putea niciodată să fiu bucuros de moartea soției mele, zise regele. Și își făcu semnul crucii.

Cei mai mulți dintre ascultători își făcură și ei semnul crucii. Bărbatul din fața lor, în costum negru de catifea, era extrem de palid și avea suferința întipărită pe chip.

— Și... aici se opri, așteptând să se facă liniște totală, eu nu am vrut – niciodată – să mă însor cu nepoata mea.

Mincinosule, își spuse Isabel în gând într-un acces de mânie. Se miră însă când auzi în jurul ei destul de multe persoane aprobând spusele lui Dickon.

— Are tupeu, ce mai, spuse un tip din mulțime care se afla în spatele ei, când neguțătorii începură să-și facă loc să ajungă la ușă. Dar eu unul tot cred că el a omorât-o.

Isabel nu spuse nimic. Păstra în suflet o ultimă amintire despre Dickon.

Nu a simțit absolut nimic când l-a văzut, sau cel puțin așa i s-a părut. Nici șoc, nici durere; doar o senzație de indiferență. Își spuse în sufletul ei: pentru mine e un străin; mereu a fost un străin. Și totuși, nu s-a putut abține să îi surprindă privirea atunci când, înainte să plece, el s-a uitat în sală de jur împrejur. Și-a ținut ochii ațintiți asupra lui până când el s-a întors și a ieșit. Dar a văzut pe fața sa recunoașterea înfrângerii. Fusesse învins. A mințit și a fost conștient că ea știe. Simțea că s-a săturat. Tot ce voia era să plece și să-l uite pentru totdeauna.

— Măine, spuse ea, întorcându-se spre Jane. Hai să plecăm mâine din Londra.

Ea își făcea bagajele. Se întreba de ce își simte sufletul atât de gol. Avu nevoie de ceva timp să audă că la ușă era agitație mare. Apoi Will Caxton se năpusti în camera ei. Își dădu seama că tocmai o împinsese într-o parte pe Rose Trapp, ignorând strigătele ei disperate:

— Hei, nu poți da buzna așa! În camera unei doamne! Nici măcar n-a terminat să se îmbrace! Ea își coborî privirea și, oarecum surprinsă, constată că Rose avea dreptate, nu-și pusese decât juponul; avusese de gând să-și schimbe rochia. Will găfăia de parcă participase la o cursă de cai sau venise în fugă tocmai de la *Palisada Roșie*. Alergă până ajunse în fața lui Isabel și începu să o scuture de umeri. Era incredibil de murdar. Avea urme de pământ și cenușă din cap până-n picioare, sub unghii, în ochi și pe haine. Cele câteva fire de păr cărunt pe care le mai avea erau încâlcite. Fața lui sfrijită era roșie și transpirată. În ochi avea o strălucire sălbatică.

— Will! exclamă ea, lăsând să-i cadă din mâini cearșafurile pe care voia să și le pună în cufăr. Nu putea să-l înțeleagă. Din moment ce era atât de agitat încât să nu-și dea seama nici măcar cât de deplasat era comportamentul lui, înseamnă că nu venise să se împace cu ea.

— Am venit eu însumi... spuse el gâfâind. Te conduc... important... te întorci... acum grăbește-te.

Ea se uită lung la el.

Nerăbdarea și emoția îl făceau să se bâlbâie.

— Goffredo, l-au găsit pe Goffredo, reuși el să articuleze în cele din urmă. Ea se repezise să-și pună rochia înainte ca el să continue:

— T-t-t-trăiește.

Era adevărat, deși Goffredo era mai mult mort decât viu. Dăduseră peste el în acea dimineață, în pivnița dărâmată din casa mătasurilor. Grămada de dărâmături se mișcase și se prăbușise în interior în timpul nopții. Acoperișul pivniței căzuse înăuntru și lăsase deschis un mic orificiu. Când tipograful s-au uitat în jos să vadă dacă mai era cineva sub dărâmături, au văzut niște picioare. O rază de lumină a scos la iveală picioarele lui Goffredo.

Își pierduse cunoștința. Doar mâinile lui fuseseră arse, dar picioarele îi erau zdrobite și Goffredo zăcuse acolo mai mult de o săptămână. L-au pus pe o scândură și l-au cărat la tavernă. Hamo a chemat imediat un chirurg și un preot.

Chirurgul i-a tăiat hainele, l-a spălat și i-a pus atele la ambele picioare, înainte ca Isabel și Will, care aproape căzură de pe cal în graba de a-l vedea pe Goffredo viu, să se năpustească înăuntru. Preotul murmură ultimele cuvinte dintr-o rugăciune în fața unei movile de om acoperită cu un văl alb.

Hamo, care stătea într-un colț și privea, avea o față sumbră când îi văzu pe Will și pe Isabel.

— Chirurgul a plecat și se întoarce cu o prișniță, murmură el. Dar... și apoi clătină din cap.

În ochii lui Will se putea citi o teribilă și arzătoare speranță. Goffredo era ultimul lui prieten vechi încă în viață. Dădu încet aerul afară din piept, făcând un zgomot ilar de care nu păru să fie conștient.

Îngenunche lângă preot.

— Te cunosc de treizeci de ani, îl auzi Isabel șoptind pe Will; o rugăciune la fel de însuflețită ca orice rugăciune spusă de un preot în latină. Treizeci de ani. Pe obrajii lui șiroiau lacrimi.

Isabel îngenunche lângă el. Erau în camera lui Dickon, observă ea, dar nu îi mai păsa.

Ea se aplecă în față și se uită la fața zdrobită a lui Goffredo, plină de vânătăi și tăieturi. Nu era niciun punct unde puteai să atingi acea mască însângerată. A început să spună și ea în șoaptă rugăciunile ei, deși nu credea că Goffredo va reuși să supraviețuiască până a doua zi. Își luă rămas-bun de la el.

— Ar trebui să plecați, le spuse Hamo în surdină. Vă așteaptă oamenii afară. Aici nu mai aveți ce să sperați.

Ea făcu semn aprobator cu capul.

Dintr-o parte a patului, Will își ridică privirea la ea. Era și el de acord cu spusele lui Hamo. Își închipuise că tentativa de salvare va fi încununată de succes, dar realitatea s-a dovedit potrivnică. Ea își spuse în gând: Will nu vrea să stau aici, să-l

văd pe Goffredo cum moare.

— O să te anunțe Will, zise Hamo, când...

Chipul lui spunea: „Când trebuie să te întorci pentru înmormântare”.

Ea făcu un semn aprobator cu capul. Nu mai putea vorbi.

Îngenunche iarăși lângă Goffredo. Era ultima ei șansă de a face acest lucru.

— Pe vremuri credeam că încăperea asta este însăși fericirea, șopti ea, dorindu-și ca măcar să-i atingă mâinile lipsite de vlagă. Dar nu aveam nevoie de acea fericire. Mai bine te alegeam pe tine.

Ceața coborî din nou peste Sutton, ca o mană cerească. Londra și trecutul păreau acum atât de departe încât amărăciunea lui Isabel pentru prietenii pe care îi pierduse a putut fi până la urmă încadrată într-un orar liniștitor al momentelor de melancolie petrecute privind cu ochii lipsiți de concentrare flacăra unei lumânări dintr-o biserică sau acceptând consolarea oferită de cuvintele unei rugăciuni rostite de preot la o slujbă de pomenire. Deocamdată, aceasta îi era de ajuns. Știa că durerea cea adevărată stătea cuibărită în sufletul ei, așteptând cel mai prielnic moment de a ieși iarăși la suprafață.

Acum era important să facă ceea ce se cuvenea să facă și în ordinea corectă. Îi scrisese prințesei o scrisoare scurtă în care îi explică faptul că în familia ei avusese loc o tragedie și că se va întoarce la Londra mai târziu în cursul acelui an pentru a vinde toate proprietățile. Îi va returna bunurile prințesei – trei smaralde și o țesătură verde din fir de aur – de îndată ce va pune punct afacerilor. Nu putea însă să continue îndeplinirea comisionului, respectiv să continue să coasă pentru ea.

Nu se gândi la Dickon nicio clipă. Inima ei era goală.

Nu mai primi nicio veste de la Will Caxton. Nu a primit răspuns la cele două scrisori pe care i le-a trimis acestuia, în care îl ruga să îi dea vești despre noua lui casă și despre Goffredo. În noua ei stare de amorțeală și pasivitate, ea a acceptat pierderea tipografului cu aceleași sentimente vagi de tristețe pe care le-a nutrit și față de toți ceilalți oameni care dispăruseră din viața ei. L-a îngropat pe Goffredo și mie nu mi-a spus nimic, își spunea ea în gând, sigură de ea. Acum, că au plecat cu toții, nu e în stare să se împace cu mine. Și ce să fac, nu mai pot schimba nimic. Poate că a avut dreptate să creadă că nu mi-am prețuit destul prietenii atunci când încă îi aveam.

Se gândi că senzația de nepăsare care o copleșea în ultimul timp se datora faptului că nu făcea mai nimic. Era blocată între două lumi.

Știa că este leneșă pentru că, pe măsură ce primăvara s-a transformat în vară, Jane a început să o ia la treburile gospodărești care aveau loc pe domeniul ei, iar Jane era mereu ocupată cu câte ceva. Jane avea grijă zi de zi de fabricarea berii, de coacerea pâinii și de producția de unt, brânză și ouă în lăptărie. Avea în grijă ferma proprie și se ocupa de toarcerea lânii, de tricotarea confecțiilor din lână și a celorlalte haine. Avea grijă de merii, perii și gutuii din livadă și de vița de vie care creștea într-o parte a casei. Urmărea cum albinele culeg nectar dintr-o grădină de flori plină cu părăluțe, trandafiri timpurii și tufe de levănțică ce tocmai înfloriseră. Urmărea creșterea ierburilor pe pământul ei, pe care le folosea atât ca leacuri medicinale, cât și la gătit; supraveghea plantarea legumelor și a salatei, crescute mai devreme din sămânță la începutul anotimpului. Vedea cum dovlecii și pepenii se îngrășau cu fiecare săptămână care trecea.

Jane se ocupa de alegerea meniurilor, făcea piața și îi organiza pe servitori. Se purta extraordinar cu grădinarii, muncitorii cu ziua, lăptăresele, berarii, brutarii, bucătarii, băieții care se ocupau de grătare și cu servitorii, a căror muncă o

supraveghea neîncetat, insistând ca ei să nu lenevească nicio clipă. Ea era cea care soluționa toate disputele. Ea angaja și concedia servitori. Era ocupată până peste cap, o femeie de afaceri în adevăratul sens al cuvântului. Când Thomas era plecat, prelua și îndatoririle lui, se ocupa de disputele legale și întocmea testamente.

— Cum ai învățat toate lucrurile astea? o întrebă Isabel.

Înainte Jane nu făcuse niciodată ceva mai solicitant decât să cânte la lăută, să amestece cărțile când avea oaspeți și jucau cărți și să arate splendid. Noua Jane, tot timpul agitată cu câte ceva, mereu cu șorțul pus, neobosită din zori până la miezul nopții și totdeauna îmbujorată, cu zeci de chei la brâu, izbucni în râs, amintindu-și:

— Doamna Lynom, evident, zise ea răspicat. A venit din Dorset să mă învețe. A crescut chiar acolo, pe domeniile familiei; e fiica unui gentleman. E extraordinar de severă. Totuși, nu-i chiar așa de greu. Îmi place.

— Dar tu ai fost întotdeauna cea leneșă.

— Și încă asta nu-i nimic, spuse Jane și obrazii ei se făcură și mai roșii. Acum e liniște. Ar trebui să vezi cum e toamna. Nu mi-a venit să cred cât de ocupați am fost toamna trecută, când am tăiat porci, am sărat carnea, am afumat slănina, am avut grijă de albine, am făcut lumânări, am fiert fructele pentru dulceață – și toate astea.

Ea se aplecă în față și puse o mână, mai grea de această dată, pe brațul lui Isabel. Îi zâmbi, ca și cum ar fi vrut să-i smulgă surorii ei o mărturisire.

— Poate că într-o bună zi, după ce o să vinzi tot, o să faci și tu la fel ca mine... să vezi și tu cum e... știu că Robert mai are puțin și termină...

Jane făcea zilnic câte o aluzie la Robert, care se afla la Londra și se ocupa de acțiunea moștenirii lui Isabel. Însă Isabel doar clipi, fără nicio altă reacție. Nu se putea gândi la Robert. Cel puțin nu încă.

Evitând un răspuns direct în legătură cu Robert, Isabel spuse:

— Dar înainte erai obișnuită să-ți petreci zilele lăfăindu-te pe perne de mătase, mergeai la vânătoare cu șoimi... Nu ți-e dor de vremurile acelea?

Jane clătină din cap.

— A, nu, spuse ea cu hotărâre în glas. Doar că atunci nu-mi dădeam seama cât de plictisită eram.

În ziua fierbinte de august când Robert a venit în sfârșit să o ia pe Isabel până la Londra pentru a semna documentele de vânzare a proprietăților lui Alice către diverșii cumpărători găsiți de el, el i-a adus primele vești despre Dickon pe care le auzise după mai multe luni.

— Poate că aici nu s-a auzit, dar la Londra nu se vorbește decât despre asta. Se spune că Henric Tudor a invadat din nou Anglia. Se aude că armata lui mășăluiește spre garnizoana regelui de la Nottingham.

Isabel nu reușise niciodată să priceapă prea exact noțiunea de armată. Nottingham era undeva foarte departe în amintirile ei. Mintea ei era concentrată la realitatea imediată, la chestiuni mai la îndemână. De mult timp se străduise să nu se gândească la faptul că ziua în care viața ei va reîncepe nu putea să întârzie la nesfârșit. Îi era groază de drumul până la Londra și de amintirile pe care această călătorie avea să i le trezească. Dar acum, că Robert se înființase acolo, în carne și oase, și totul abia începea, constată că grijile ei devin din ce în ce mai neînsemnate.

Robert era foarte realist. Pe deasupra, și chipeș. Uitase cât de desăvârșit de cizelate sunt trăsăturile lui, sub aparența lui de veselă seninătate. Uitase aproape complet ușurința și degajarea mișcărilor lui sau amabilitatea de care dădea mereu dovadă.

Jane își făcu semnul crucii când auzi vestea adusă de el, după care începu să-și dezmiere fiica. Și pentru ea Nottingham se afla foarte departe; un oraș izolat, acoperit de umbra trecutului, la care niciuna dintre surori nu se mai gândea acum. Julyan râdea și-l trăgea de păr pe Robert. Robert se juca drăgăstos cu ea, râdea și el și o privea din când în când pe Isabel, parcă invitând-o și pe ea să râdă. Privirea cu care se uita la cumnata lui era plină de afecțiune.

La un moment dat, Robert spuse ceva legat de afaceri și încercă din nou să o facă atentă pe Isabel. Ea își ridică privirea la el și îi zâmbi; era atât de blând; deci se cuvenea ca și ea să fie la fel de politicoasă.

— ...și am primit o scrisoare de la doamna Darcey; spune că încă ai aici câteva materiale pe care ai promis că le vei returna prințesei, zise el. Și mai scrie că prințesa ar dori să i le dai personal atunci când te vei întoarce. Dacă vrei, am putea face asta chiar acum, ce zici?

Lui Isabel i se făcu inima cât un purice. Însă știa că nu are încotro.

— Bineînțeles, spuse ea, încercând să păstreze un ton amiabil.

Jane era extrem de fericită.

— Da, foarte bine, mergeți să le rezolvați pe toate, zise ea încântată. E și timpul...

Isabel știa cu exactitate cum se va sfârși călătoria lor. Aceasta era de altfel o mare calitate a fraților Lynom: predictibilitatea. Întotdeauna te puteai bizui pe ei. Robert avea să îi ofere întregul lui sprijin înainte de semnarea documentelor, apoi avea să o consoleze pentru durerea pricinuită de această renunțare. După care banii încasați din vânzare urmau să fie contabilizați. În fine, când Isabel va vedea ce situație și ce alternative are, el avea să o ceară în căsătorie. Jane amintise deja despre conacul nelocuit din Sutton, de lângă casa ei, pe care poate Robert ar fi interesat să-l cumpere când va dori să se așeze la casa lui. Astfel că Isabel putea ști exact chiar și unde va locui. Tot ce mai avea de făcut acum era doar să-și lase promițătorul ei viitor să se îplinească.

Cei mai mulți oameni consideră că și-au atins scopul suprem în viață dacă reușesc să strângă o avere, să facă o partidă bună, să intre în lumea celor sus-puși și să trăiască fericiți până la adânci bătrâneți.

Însă gândindu-se la toate acestea, Isabel nu se putu abține să nu ofteze.

Când au ajuns la Westminster, preluă ea rolul de lider. Nu voia să meargă pe străzile de care o legau atâtea amintiri. Robert era prea cuviincios să o întrebe de ce alege un traseu neobișnuit. Mai știa că undeva pe drum vor trece pe lângă o tavernă, unde el putea să aștepte.

Parcă dându-și seama și ei de lipsa de direcție, caii nu mai stătură pe gânduri și se năpustiră la prima adăpătoare ce le ieși în cale.

— Hai să ne oprim, spuse Robert. Vizavi era o tavernă. Ne ajunge cât am mers. O să comand niște mâncare până te întorci tu.

Era o ditamai clădire, cu solare înalte și grajduri mari care se întindeau dincolo de curtea din spate. Lui Isabel i se păru că își amintește de această tavernă. Era

aproape sigură că îl mai văzuse pe hangiuul gras care era cocoțat pe o scară rezemată de zid, cu o bidinea în mână, și lucra la tăblița cu numele tavernei. Băiatul care era cu el stătea câteva trepte mai jos și avea în mână o găleată cu vopsea albastră.

Nu înțelegea ce fac cei doi. Avea emoții mari când se gândea că nu peste mult timp o va vedea din nou pe prințesă. Nu voia să se gândească la faptul că prințesa știa că Isabel era cea care o trădase și spusese lumii despre temerea secretă a prințesei, că regele ar fi otrăvit-o pe regină. Nu voia ca Elizabeth să o urască.

Robert înțelese imediat rostul revopsirii tăbliței. El făcu un pas în față, își scoase pălăria și îl întrebă pe hangiu:

— Albastru?

De-abia când toți ceilalți se uitară în sus la tăbliță își ridică și ea privirea. Hangiuul acoperise ceea ce până înainte cu o oră fusese silueta unui mistreț alb, desenată pe tăbliță – insigna regelui Richard – cu un prim strat de vopsea albastră, care încă strălucea. Încă se mai zăreau urme de vopsea albă pe corpul acum albastru al mistrețului. Hangiuul avea pe nas o pată de vopsea albastră.

Hangiuul se scărpină în cap. Avu bunul-simț să pară puțin stânjenit.

— Insigna contelui de Oxford, mormăi el.

Contele de Oxford: omul lui Henric Tudor. Robert izbucni în râs.

— Atunci înseamnă c-ai trecut la Casa de Lancaster, spuse el și așteptă reacția hangiuului.

Jenat, bărbatul făcu două-trei mișcări inutile pe scară. Dar Robert continuă să-l privească întrebător. În cele din urmă, parcă simțind că străinul nu are de gând să plece și că totuși nu arăta periculos, hangiuul râse și el și începu să se dea jos de pe scară, lăsând semnul neterminat.

— Uite ce se-ntâmplă, eu știu că nu pot să pictez, zise el, luând scara cu el. Habar n-am să mânuiesc o pensulă. Așa mi-a venit mie, să-l vopsesc și mai bine de-atât n-am putut să-l fac.

Nu se auzea niciun clopot bătând, își spuse Isabel indiferentă. Dacă hangiuul acesta a vrut să tragă o vopsea peste urmele fostei sale loialități față de regele Richard și Casa de York într-o asemenea grabă, cu propriile lui mâini nepricepute, așa cum mărturisise de altfel, probabil că a auzit el ceva. Dar dacă se întâmplase ceva și erau vești importante, de ce nu sunau clopotele? Apoi o străfulgeră o idee. Poate că vestitorul s-o fi oprit aici; o fi schimbat calul. Hangiuul o fi fost primul care a aflat.

Dorind să afle mai multe, Robert preluă inițiativa. Fără să pară prea interesat, îi spuse hangiuului, pe un ton aparent glumeț:

— A, am auzit că a fost o bătălie...

— Piața Bosworth, răspunse destul de prompt bărbatul. Ieri. Un vagabond. E mort. L-au tăiat imediat. Apoi l-au dezbrăcat de tot. I-au cărat cadavrul în centru pe un măgar.

Nu mai era nevoie să-l întrebe pe hangiu despre cine vorbea.

Omul scui pă, dar nu de supărare. Era doar o scârbă pe care era obișnuit să o afișeze, oricând se impunea, un fel de marcă a casei.

— Pedeapsa lui Dumnezeu, adăugă el îngândurat. A fost doar o chestiune de timp.

Clopotele începuseră deja să răsune când Isabel fu poftită să intre în salonul

prințesei: o cascadă de râsete; o nouă zi de mâine.

Elizabeth stătea la fereastră și asculta dangătele clopotelor. Stătea complet nemișcată.

Isabel așteptase afară mai multe minute, bucuroasă că era singură, deranjată doar de privirile speriate ale santinelelor, în timp ce tristețea calmă a lucrurilor pierdute pentru totdeauna se adânci și mai mult în sufletul ei. Își închipuise că va mai putea vedea un reflex al acelei blândeți pe chipul lui Elizabeth. Era aproape bucuroasă că vor putea sta din nou împreună în aceste momente, pentru a vorbi împreună despre greaua pierdere suferită împreună.

Dar când Elizabeth se întoarse spre ea, ochii ei verzi străluceau de fericire.

Nu pomeni nimic despre clopote. Spuse doar:

— Intră, intră, fără să pară surprinsă de venirea lui Isabel, apoi se așeză pe pernele de pe fotoliul de lângă fereastră, invitând-o destul de prietenos pe Isabel să se așeze lângă ea. Speram să te întorci. Mi-a părut rău pentru pierderea pe care ai suferit-o.

Isabel își înclină capul în semn de recunoștință. Dar nu avea liniște, nu putea să stea jos. Tânăra din fața ei îi părea o străină. Nu își putea închipui despre ce ar putea discuta împreună.

Isabel își înclină capul stânjenită, făcând semn spre fereastră, și zise:

— Îmi pare rău de durerea ta de acum. Cuvintele i-au strecurat în suflet senzația de rușine.

Cu un gest chiar și mai nelalocul lui, se aplecă să ridice geanta mare de cusut, scotoci prin ea și scoase lucrurile de valoare ale prințesei. Stătuseră așezate deasupra țesăturii de mătase a lui Joan Woulbarowe, care aproape că umplea singură geanta. Cu ochii privind tot în jos, Isabel îi întinse lui Elizabeth țesătura verde și punguța cu cele trei smaralde.

Dar nimeni nu i le luă din mână.

Când în sfârșit Isabel privi în sus, văzu că prințesa îi zâmbea, foarte calmă și clătina din cap. Își ținea mâinile în poală.

— Nu, păstrează-le, spuse Elizabeth. Ca simbol al recunoștinței mele. M-ai ajutat foarte mult. Apoi zâmbi și mai larg. Poate mai mult decât îți imaginezi, adăugă ea. Chiar ai de gând să vinzi tot și să părăsești Londra?

Isabel făcu semn aprobator. Continuă să țină în mâinile întinse țesătura și punga, ca și cum în încăpere ar mai fi existat cineva care urma să i le ia din mâini. Apoi zise, parcă dorindu-și din suflet ca viitorul să devină mai sigur și pentru ea:

— Am să mă mărit și voi trăi în Hertfordshire; la Sutton on Derwent.

Prințesa aprobă o dată sau de două ori.

— Păi, spuse ea, după câteva clipe. E păcat. Speram ca tu să fii aceea care îmi face rochia de nuntă.

Dangătul clopotelor se auzi și mai tare.

— Pentru că se pare... adăugă în șoaptă prințesa, dacă e să judecăm după clopotele acelea, că Henric a câștigat.

Ea zâmbi din nou, un zâmbet insistent, ca între prietene și care vădea mulțumire de sine.

— Sau că eu am câștigat, adăugă ea, după care izbucni într-un râs zglobiu.

Isabel se uită mirată la ea. Cu modestie afectată, prințesa explică.

— Henric Tudor și-a luat angajamentul, anul trecut de Crăciun, în fața curții sale, că se va căsători cu mine imediat după ce îl va învinge pe unchiul meu. De atunci a fost și este logodnicul meu, în ochii lui Dumnezeu.

Isabel se bâlbâi:

— De Crăciun?

Și în sinea ei număra zilele acelei perioade. Într-adevăr, prințesa îi spusese că îi este teamă că regele o otrăvea pe soția lui abia după Crăciun.

Se holbă la Elizabeth, prea uluită să mai poată vorbi. Acesta să fi fost motivul?

Ochii verzi ai lui Elizabeth străluciră din nou. Cu blândețe, ea făcu un semn aprobator.

— Bineînțeles, între timp a trebuit să refuz ofertele unchiului meu de a se căsători cu mine, adăugă ea. Partida pe care și-o dorea mama mea...

— Dar, spuse Isabel. Chiar în acea clipă își imagina corpul lui Dickon însângerat, gol pușcă, atârnat pe spatele unui măgar.

Își aminti vocea lui catifelată care îi spunea, cu mult timp în urmă: „Până la urmă toți suntem egali când ajungem la fundul sacului.” O copleși un sentiment de milă greu de descris.

Nu avea niciun rost să o întrebe direct pe prințesă dacă doar născocise povestea cu otrăvirea sau dacă era adevărat. Isabel își închipui imediat cum prințesa ar fi ridicat elegant din umeri, cu o delicatețe care zădărnicea orice certitudine.

— Dar de... de ce? se pomeni ea bâlbâindu-se. Când ați fi putut fi regina lui... când el vă iubea?

Elizabeth nici nu clipi când auzi cuvântul „iubi”. Pe un ton lejer, mult prea lejer, ea spuse:

— A, da, chiar voia să-mi ceară mâna. Dar eu de ce să vreau un soț care a declarat că sunt o bastardă? N-aș fi scăpat de stigmatul acesta nici dacă m-ar fi lăsat să port coroana.

Și izbucni în râs.

— Henric e diferit. Henric are nevoie de mine. În ochii lui n-am încetat niciodată să fiu prințesă din familie regală: el mă consideră drept cel mai important supraviețuitor membru al Casei de York. Și asta în condițiile în care el nu are sânge chiar atât de albastru – nu e decât ultimul bărbat rămas în viață care are în vene o picătură de sânge de Lancaster. Va fi recunoscător dacă reușește să se însoare cu mine. Își ridică ochii visători la Isabel: Da, a meritat să-mi asum riscul de a aștepta să devin o regină Tudor.

Ea se ridică în picioare. Parcă surprinsă să vadă că Isabel încă ținea în mâna întinsă țesătura cu fir de aur și punga cu smaralde și nu se grăbea deloc să le pună înapoi în geanta ei, prințesa îi făcu un semn de încurajare cu ambele mâini.

— Haide, ia-ți cadoul, ia-l, zise ea, cu o oarecare nerăbdare. Îți sunt recunoscătoare.

Apoi începu să se îndrepte spre ușă. Isabel înțelese numaidecât că i se sugera să plece. Voia să plece. Nu avea ce căuta în acest palat. Nu putea deveni niciodată un strateg, capabilă să joace genul acesta de jocuri. Îi luase foarte mult timp să

înțeleagă acest lucru.

— Și frații Alteței Voastre? întrebă Isabel repede, mergând în urma prințesei. Ați spus că trăiesc. Spuneți că știți unde se află...

— O, sunt în siguranță, sunt bine, zise Elizabeth. Și deschise ușa. Henric nu îi va găsi niciodată. Și e mult mai bine pentru ei că nu-i va putea găsi; i-ar ucide dacă ar ști unde să-i caute. În lumina nesigură a soarelui, ochii ei străluceau mai puternic decât diamantele. Dar eu sunt întâiul copil născut al unui rege. E destinul meu să fiu regina Angliei.

Ușa se închise. Paznicii și-au reluat pozițiile ca și cum nu ar fi auzit nimic. Simțindu-se realmente siderată, Isabel se lăsă condusă până la capătul coridorului. De-abia când ajunse în dreptul următoarei uși își dădu seama că mâinile ei țineau încă, țepene, țesătura de fir de aur și punga cu smaralde primite de la viitoarea regină; răsplata ei, pasămite, pentru serviciul pe care nici nu își dădea seama că i-l face. Cu ochii goi, se uită la ele, iar după aceea, scuturându-și capul și chinuindu-se să revină la realitatea imediată, le făcu semn paznicilor să aștepte, așeză jos coșul cu ustensile și puse atentă comorile în geantă.

Isabel se întoarse la Westminster tot într-o zi însorită de august. Încercă să nu-și îndrepte privirea spre locul pârlolit unde odată se afla o casă, chiar lângă tavernă. Însă nu putu să nu observe că majoritatea lemnurilor din construcția arsă, care acum devenise o praveștiie cumplită, complet carbonizată, erau deja ca un pământ din care crescuseră răsaduri din belșug. Totuși, pentru că sfârșitul verii era aproape, nu mai vedeai decât grămăjoarele de unișor, pătrunjel sălbatic și floricele de câmp viu colorate, care unduiau în adierea vântului. Auzea bâzâitul neîncetat al albinelor. Deschise poarta casei lui Will Caxton.

El era înăuntru, înconjurat de un grup de bărbați care purtau șorțuri pătate și se holbau la una din mașinăriile lui Will, scărpinându-se în cap în timp ce vorbeau. El stătea aplecat peste tiparniță, cu spatele la ea. Înăuntru, dincolo de umbra din prima cameră, mai erau și alți bărbați, care ședeau pe taburete și țacăneau din blocuri metalice minuscule de tipar. Îi plăcea să vadă cât de ocupați erau toți; vuietul surd al activității neîntrerupte. El nu a auzit-o intrând.

Ea făcu un pas în față.

El își ridică privirea. Sprâncenele lui albite se ridicară și ele. Scuzându-se rapid față de oamenii lui, merse cu pas iute spre ea. Era tot un zâmbet, dar ea observă că ochii lui erau obosiți.

— Deci îți merge bine, după câte se vede, spuse ea.

El făcu semn aprobator cu capul.

— Ți-ai construit repede noua casă.

El aprobă din nou.

— Am vândut tot, zise ea. Afacerea mea valora destul de mult, la fel și casele.

El așteptă.

— Dar de-acum înainte nu se va mai numi Casa Claver. Așa că am venit să vorbesc cu tine despre ridicarea unui monument comemorativ pentru Alice și Anne. Ca lumea să-și amintească de ele cu plăcere privindu-l.

Luă în mână mâna uscată a lui Will Caxton.

— Ai avut dreptate, Will. Ei au fost cei mai importanți oameni din viața mea.

El se mulțumi să încuviințeze din nou, dar de data aceasta observă că umerii lui se relaxează. El scoase un oftat. Apoi, instinctiv, o cuprinse timid cu brațul.

— Arăți... mai bine. Calmă, spuse el, și ea văzu reapărând în ochii lui vechiul lui aer de prietenie. Sosise timpul să facă pace. Acum ce ai de gând să faci?

— Ei bine, Robert Lynom m-a cerut de nevastă, răspunse ea. Ochii lui se mișcară, ca o oglindire a cerului senin care se profila în spatele ei. Vrea să se stabilească lângă Jane și Thomas, în Hertfordshire. E o viață bună. Jane e fericită în calitate de soție de latifundiar. Tatăl meu va fi și el fericit.

Will spuse, încă uitându-se la cer și mijindu-și ochii:

— Robert e un om bun. Dar nu o să-ți fie dor de mătase?

Mai spuse:

— Lui Goffredo îi este dor.

Goffredo era în spatele casei. Ședea pe o bancă sub un măr, cu un baston rezemat de el, bucurându-se să stea în razele soarelui. Îl privea pe băiatul servitor cum pune pâinea pe masa din fața lui și fredona.

Isabel știa melodia vioaie și cuvintele venețiene dulci-amărui. Țesătorii dansaseră uneori după acel cântec.

*La naiba cu prada!
Sunt aici, în siguranță
și abia mai pot crede
că încă trăiesc.
Și dacă n-aș mai fi eu?
Și dac-aș fi fost ucis în război?
Și dac-aș fi stafia mea?
Ar fi nemaipomenit.
Ba nu, la naiba, n-ar fi,
că stafile nu mănâncă.*

Ea se furișă în spatele lui și îi acoperi ochii cu mâinile. Și imediat îngână ultimul vers, în surdină, la urechea lui: *No, càncaro, spiriti no manga.*

Goffredo avusese mereu același miros pe care îl avea acum: a mirodenii și lemn de santal. Nu intră în panică atunci când simți că i se acoperă ochii, cum ar fi făcut poate Will Caxton. Doar își întoarse capul, încet dar sigur, până când ochii nu mai îi erau acoperiți și își ridică privirea la ea.

— Știam eu, spuse el încet, iar ea văzu că fața smeadă și puternică – vindecată ca printr-o minune după incendiu – deja începuse să schițeze un zâmbet. Isabel.

— Ei bine, încă nu sunt obligată să o spun, zise ea, mestecând o bucățică de brânză. E o hotărâre importantă. Sunt văduvă de mulți ani. În privința banilor nu trebuie să-mi fac griji. N-am nevoie să mă grăbesc.

Will începu să taie un măr. Goffredo se chinuia să alunge musculițele cu batista. De luni de zile nu se simțise atât de bine cum se simțea acum, cu prietenul ei italian de lângă ea. Cu câteva clipe în urmă, el râsese în hohote cu o plăcere nebună când a auzit că ea îi trimisese cadou prințesei țesătura lui Joan Woulbarowe, sfătuind-o să o folosească, dacă îi place, la garderoba ei de nuntă.

— Gândește-te cât de încântată ar fi fost Joan, chicoti el, fără nicio urmă de sentimentalism. Țesătoare a reginei Angliei. Acum el fredona din nou.

— Dar tu?

Goffredo își desfăcu larg brațele în acel gest ironic pe care îl făcea cu tot corpul, ridicând din umeri, gest pe care și-l amintea atât de bine. El zâmbi, dar în același timp clătina din cap.

— Nu sunt sigur, zise el cu un aer trist, dar ar trebui să plec de aici. Acum mă simt bine. Nu mai am ce să fac la Londra.

Nimeni din Londra nu știa că Goffredo se afla aici. Nu voia să fie găsit de Conterini. Will nu suflase nicio vorbă și îi protejase siguranța. Însă Goffredo voia să

se întoarce la lucru.

— În fiecare zi stau sub copacul meu și mă uit la prietenul nostru de aici, zise el, bătându-l pe umăr pe Will cu atâta afecțiune încât acestuia îi veni să intre în pământ de jenă... fericit nevoie mare cu mașinile și ideile lui, și îl invidiez. N-am fost făcut să stau cu mâinile-n sân.

Bineînțeles, avea și planuri. Goffredo nu ducea niciodată lipsă de planuri. Și mereu dădea din brațe la fel, cu gesturi largi, când se gândea la ele, emoționându-se atât de mult, încât sprâncenele lui groase și negre se uneau și parcă dansau.

Poate că avea să se întoarce acasă la Veneția. Dar dacă se întorcea fără lucrătorii lui și fără partea care revenea guvernului venețian din veniturile încasate din afacerea lui în Anglia, trebuia să plătească amenzi foarte mari.

Deci, poate Spania era o soluție mai bună. Impresionanta și tradiționala producție de mătase maură scăzuse constant acolo de când regina castiliană a decis să transforme întreaga Spanie într-o țară catolică. Creștinii, mahomedanii spanioli numiți *moriscos* și *conversos* care au preluat controlul asupra războaielor de țesut din Valencia și Barcelona nu știau să facă altceva decât mărunțișuri, pânzeturi de slabă calitate amestecate cu mătase, în și bumbac de mâna a doua. Italienii își făcuseră apariția și acolo, pentru a concura cu ei. În Barcelona erau toscani și liguri. În Valencia exista o breaslă a țesătorilor italieni de catifea.

Sau poate în Orient. Tatăl lui Goffredo fusese unul dintre neguțătorii venețieni care călătoreau pe Marea Neagră pentru a cumpăra mătase persană din Tana, Trebizond și Constantinopol. Piața respectivă nu mai exista în timpul lui Goffredo din cauza cuceririi Bizanțului de către turci. Însă mătăsurile continuaseră să vină în vest, cu ajutorul caravanelor, din Persia și până în Siria, ocolindu-i pe turci. Piețele din Damasc și Aleppo erau înfloritoare. Era foarte simplu să obții un profit. Goffredo se putea face înțeles în persană.

— Doar închipuie-ți, spuse visător Goffredo, aș putea ajunge la Tripoli, să simt razele fierbinți ale soarelui pe spate și să încarc un vapor întreg de mătăsuri care sunt mai fine decât tot ce există în lumea creștină... să fac ceea ce Dumnezeu mi-a hărăzit să fac.

Ochii lui frumoși străluceau de fericire. Ascultându-l, Isabel aproape că simțea mirosul apei sărate ridicat de briza mării; i se părea că aude scârțâitul și trosnetele galerelor și vede pânzele lovindu-se de catarg și pielea bronzată și acoperită cu ulei a marinarilor.

— Mătase de la Marea Caspică, zise ea la fel de visătoare. Ghilan, Shiraz, Azerbaidjan.

Simpla pronunțare a acelor cuvinte o făcea să simtă că trăiește din nou, îi oferea acea inspirație din vremurile de demult.

Ea continuă, și mai emoționată:

— Tu știi porturile, oamenii și piețele de acolo la fel de bine cum le cunoști și aici. Știi mătăsăria mai bine ca oricare altul. Mai e altul care să știe tot ce știi tu?

Ea se opri. Simți cum în mintea ei se insinuează o idee nouă.

— Goffredo, spuse ea, aproape amețită de acel gând. Tu te-ai pricepe să importi mătase direct din Orient până la Londra... fără să mai fie nevoie să te prezinți în fața autorităților din Veneția... nu-i așa?

El făcu semn aprobator. Era și el prins în iureșul entuziasmului ei. Ochii lui străluceau.

Ea respiră în grabă și apoi adăugă:

— Ai putea face asta: să renunți la intermediari. Să tai Italia de pe listă. Ce mult i-ar plăcea asta și lui Alice! Nu ai avea nevoie decât de ceva capital.

Cu colțul ochiului, îl văzu pe Will Caxton dând din cap. Nu fu atentă la el.

— Gândește-te doar la ce profit am avea, murmură ea, uitându-se în ochii lui Goffredo, simțind că începe să zâmbească fără să vrea. Dacă ar merge.

Goffredo zâmbi și el. Și deși buzele lui spuneau nebunie, nebunie curată, în ochii lui se citea o extraordinară bucurie. Încuviință spusele ei de mai multe ori.

În timp ce îl privea, în mintea lui Isabel reveni nechemată o amintire. O amintire despre Alice Claver, luminată de o rază de soare care scotea la iveală praful dintr-o cameră a mătăsurilor ticsită cu strălucirea Orientului, când o învățase numele firelor de mătase din Persia și Siria. Când Alice pronunțase cu o plăcere necunoscută lui Isabel până atunci nume precum *ardassa*, *rasbar*, *castrovana*, *safetina* și își mișcase capul ei mare în sus și în jos de fiecare dată când dădea câte un nume fiecărei comori.

Brusc, Isabel își dădu seama ce i-ar fi dorit Alice. Era ceva mult mai simplu decât ar fi crezut, înțelese ea, simțindu-se învăluită de aceeași iluminare ca și când ar fi fost binecuvântată de aceeași rază de soare. Acum știa ce trebuie să facă.

Nu putea folosi decât într-un singur fel banii câștigați de ea din afacerea lui Alice Claver. Banii trebuiau să se întoarcă în comerțul cu mătăsuri. La fel și ea; și trebuia să se apuce din nou de treabă, tot alături de Goffredo. Să înceapă acum un alt negoț era riscant, poate chiar periculos. Nu știa nimic despre Orient, niciodată nu călătorise mai departe de Bruges. Însă putea avea încredere în mintea ei și în Goffredo. Semăna leit cu ea. Știa ce amintiri are el, la fel cum el le știa pe ale ei. Știa cum gândește. Și știa cum să fie fericit. Întotdeauna va dori să trăiască aventuri alături de acest bărbat, să se bucure de siguranța pe care i-o inspirau până și mișcările lui și de felul în care trăsăturile lui de bărbat puternic se schimbau subit într-un zâmbet năzdrăvan, sub sprâncenele lui negre imense și stufoase. Să râdă împreună cu el.

Puse mâna pe mâna lui Goffredo. Nu voia o viață în care mâinile lui – suple, elegante și pricepute, chiar și acum, cu urmele tot mai slabe ale cumplitelor arsuri de pe palme – să nu fie aproape de ea.

Preț de o clipă, Goffredo se uită la degetele ei, apoi le luă în căușul celeilalte mâini. Îi ridică mâna la buze și o sărută. Apoi așteptă, uitându-se la ea cu o privire luminoasă, aproape râzând, poate întrebându-se în sinea lui dacă ea îi va spune să o lase în pace.

Însă Isabel era prea pierdută în reveria provocată de atingerea pielii lui ca să-și retragă mâna. A rămas nemișcată și și-a umplut pieptul de aromele de mirodenii și lemn de santal; mirosul aventurii; mirosul fericirii.

Tăcerea coborî și îi învălui pe amândoi, unindu-i în frumusețea clipei. Dar Goffredo începuse să zâmbească larg chiar înainte ca Isabel să spună vreun cuvânt, ca și cum deja ar fi ghicit că următorul lucru pe care ea avea să-l spună era:

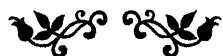
— Ia-mă și pe mine.

Renașterea istoriei

ÎN CARTE:

- Calendarul medieval al sărbătorilor religioase
- Citiți despre sursele de inspirație care au determinat destinul surorilor Lambert
- Descoperiți povestea fascinantă a răspândirii jocului de șah în Europa

CALENDARUL MEDIEVAL AL SĂRBĂTORILOR RELIGIOASE

2 februarie: Întâmpinarea Domnului

Echinoxul de primăvară: Buna-Vestire (dată considerată început al anului: una dintre cele patru prime zile ale fiecărui trimestru)

Paștele (30 martie în anul 1483)

1 mai: Armindeni

24 iunie: Solstițiul de vară/Ajunul Sf. Ioan/Sărbătoarea Sf. Ioan Botezătorul (una dintre cele patru prime zile ale fiecărui trimestru)

1 (sau 6) august: Sărbătoarea Lanțurilor Sf. Petru. Numele creștinesc al sărbătorii care înseamnă slujba pâinii, întrucât aceasta a fost ziua în care s-a copt pâine din prima recoltă de grâu, pusă în dar pe altarele bisericii. Era o zi care simboliza „primele fructe” sau cea dintâi recoltă.

25 septembrie: Sf. Mihail (una dintre cele patru prime zile ale fiecărui trimestru)

1 noiembrie: Ziua Tuturor Sfinților

25 decembrie: Crăciunul (una dintre cele patru prime zile ale fiecărui trimestru)

ORELE RUGĂCIUNII

Ziua constituia un alt ciclu liturgic. Clopotele bisericii anunțau ora Slujbei Divine. Orele începeau cu Vigiliile sau Matinele (oficiate în trei părți, la 9.00 p.m., miezul nopții și 3.00 a.m.). Laudele se oficiau în zori, apoi urmau cele patru „cesulețe”: Prima (în jurul orei 6 a.m.), Tertia (în jurul orei 9 a.m.), Sexta (în jurul orei 12 a.m.), Nonele (în jurul orei 3 p. m.), apoi Vesperele (în jurul orelor 5–6 p.m.) și la ultima slujbă de seară, Completoriul (în jurul orelor 7–8 p.m.)

Pentru așezămintele bisericesti, adevărata muncă a Domnului (Opus Dei) era să te rogi fără încetare. Dorința de a beneficia de pe urma rugăciunilor neîncetate a constituit explicația îmbogățirii mănăstirilor, deoarece nobilii susțineau financiar bunăstarea viitoare a sufletelor lor donând proprietăți fundațiilor religioase, cu scopul de a le oferi o sursă de venituri necesară acestei munci spirituale.

SURSE DE INSPIRAȚIE

Am început această carte cu intenția de a scrie despre Elizabeth, sora prinților din Turn și nepoata lui Richard al III-lea. În prezent, marea majoritate a istoricilor consideră că Richard al III-lea i-a ucis pe prinți, iar declarația lui că aceștia și însăși Elizabeth sunt nelegitimi, la sfârșitul Războiului celor Două Roze, reprezintă o certitudine. Cu toate acestea, Elizabeth a dorit să se mărite cu unchiul ei. O scrisoare semnată de ea, în care își exprima această dorință și afirma că așteaptă cu nerăbdare moartea soției lui Richard, a supraviețuit până în secolul al XVII-lea. Am fost extraordinar de curioasă să aflu motivul care a făcut-o să-și dorească atât de mult să se mărite cu un unchi despre care și ea credea că i-a omorât frații.

Reprezentanții violenți și intriganți ai dinastiei Plantagenet s-au încadrat întotdeauna în ceea ce analiștii moderni au denumit categoria oamenilor disfuncționali din punct de vedere emoțional; însă chiar și pentru un membru al familiei Plantagenet, aceste fapte au părut neobișnuit de crude. În cele din urmă, Elizabeth a dat dovadă de înțelepciune și l-a ales drept soț pe Tudor Henric al VII-lea. După ce armata lui Henric a învins armata lui Richard al III-lea în bătălia de la Bosworth, ea avea să devină prima regină a dinastiei Tudor a Angliei. Ea a fost totodată mama lui Henric al VIII-lea, regele care a scos Anglia de sub influența Bisericii Catolice cu scopul de a putea divorța de soția sa. Fiul lui Elizabeth și-a câștigat notorietatea nu numai datorită bărbii sale roșcate și corpulenței sale proverbiale, ci și din cauză că a condamnat la moarte două din cele cinci soții pe care le-a avut. Am dorit să cercetez ce fel de persoană a fost mama lui, Elizabeth de York, dar, la fel ca în cazul multor alte femei care au trăit în Evul Mediu, există foarte puține izvoare despre această personalitate a istoriei, și să descopăr care dintre trăsăturile psihologice ale personajului Tudor Cel-Cu-Multe-Soții ar fi putut proveni de la ea.

Inițial nu plănuisem să scriu despre mătase.

Însă la un moment dat, când am citit o serie de studii despre Richard al III-lea, am dat peste un articol intitulat *Douăzeci și ceva de mătăsare din Londra secolului al XV-lea*, scris de Anne F. Sutton – care m-a fascinat instantaneu. În articol se explica faptul că o mătăsară era o femeie care confecționa articole de mătase, de la șireturi, dantele, șnururi de nasturi, cordoane și ciucuri. Ea producea, de asemenea, articole de mercurie, voaluri de mătase și in, baticuri, mănuși și bonete din in și mătase. Toate aceste articole se vindeau în prăvălii de mercurie, unde într-o definiție mai largă se comercializa tot ceea ce nu ținea de domeniul încălțăminte și nu era un produs voluminos și unde lucrau negustori de mărunțișuri și de textile. Fiindcă Londra era o capitală sofisticată, un astfel de negustor londonez, spre deosebire de omologii săi din provincie, își putea permite să se specializeze. Marfa sa cea mai valoroasă și scumpă era mătasea, iar marfa cea mai comună și relativ ieftină era inul, din care numai la Londra au fost importați anual până în 1480 peste un milion de metri de pânză. Interesul comun pe care negustorul de articole de mercurie și mătăsara îl aveau a impus ca ei să se cunoască și să deruleze afaceri împreună. Inevitabil, ei erau instruiți în aceleași case și se căsătoreau între ei, deși este

adevărat că mătăsările de succes se puteau îmbogăți și deveni astfel independente financiar prin munca lor.

Una din aceste mătăsare a fost Isabel Bally-Otes-Frowyk, a cărei carieră a durat peste cincizeci de ani, din jurul anului 1410 și până la moartea sa, în 1464. La început, ea a furnizat Companiei Breslei Mătăsarilor tivuri de mătase, în 1415–1416; în 1417 a rămas văduvă după moartea lui John Bally, negustor de articole de mercurie și textile, care a făcut referire în testamentul său la cuferele ei de articole și la măiestria ei. Până la acea dată, ea își înființase propriul ei magazin, în strada Soper Lane.

O altă mătăsară, cu un statut inferior și mai puțin bogată, a fost Isabel Fleet. Ea a condus un stabiliment de instruire în comerțul cu mătăsuri împreună cu soțul ei, William, între anii 1420 și 1450. Născută cu numele de Isabel Street, ea provenea din Dursbury, Cheshire, iar soțul ei, din Fleet, în Lincolnshire. Probabil cei doi s-au cunoscut când erau ucenici în casa lui Symkyn Fleet, negustor de articole de mercurie și textile și rudă cu William; cu siguranță cei doi s-au întâlnit și în mereu aglomerata piață a prăvăliilor de mercurie și textile, ticsită cu ucenici de ambele sexe, o veritabilă placă turnantă pentru tinerii care se aflau la începutul carierei. Isabel a închiriat un magazin în Piața Regală.

Cea de-a treia Isabel a fost Isabel Brown-Hatton, sora lui John Brown, negustor de articole de mercurie și textile, creator de articole de îmbrăcăminte, care s-a ocupat de partea feminină a clientelei în calitate de mătăsară. Isabel a avut un magazin în Piața Regală împreună cu soțul ei, la fel cum a procedat și fosta stăpână a lui Nicholas, Isabel Fleet. Așadar, membrii familiilor Hatton și Brown au fost reprezentanți ai tradiției negustoriei de articole de mercurie și textile, a creației de articole de îmbrăcăminte și de rochii de mătase, care data de la începutul secolului.

Pe lângă cele trei personaje cu numele Isabel, articolul menționat o descria pe Alice Claver ca pe una dintre mătăsările care au avut cel mai mare succes în Londra de la sfârșitul secolului al XV-lea. Probabil că ea a pregătit mulți ucenici în cei 33 de ani cât a fost văduvă. Ca mătăsară a regilor Casei de York și a curtenilor lor, ea este una dintre foarte puținele mătăsare ale cărei veșminte pot fi admirate în evocările referitoare la garderoba regilor Angliei, dând astfel măsura uluitoarei sale măiestrii.

Mătăsările au devenit astfel o parte integrantă în structura romanului meu. Cercul lui Alice Claver a devenit în cele din urmă galeria personajelor principale ale cărții. Unica schimbare pe care am fost nevoită să o fac a fost să redenumesc personajul real cu numele de Alice Boothe Pratte, nume pe care l-am modificat în Anne Pratte, pentru a nu se confunda cu Alice Claver. Când a trebuit să aleg un nume pentru eroina mea, personaj fictiv în totalitate, singurul care mi s-a părut justificat a fost, firește, cel de Isabel.

La sfârșitul secolului al XV-lea, jocul de șah, importat din Orient, și-a schimbat brusc regulile de joc. Piesele jocului de șah, ale cărui origini se regăsesc în cele mai vechi timpuri în India și Persia, purtau nume ce simbolizau puterile străvechilor conducători orientali și animalele folosite în războaie. Însă jucătorii europeni nu mai erau dispuși să mute piese care denumeau viziri și elefanți, în condițiile în care conflictele reale cu care se confruntau și la care participau erau atât de diferite – într-o epocă în care agresivitatea feminină se contura tot mai clar în societate, forța intrigilor și uneltirilor reginelor devenind unele dintre principalele cauze ale conflictelor armate.

Noul joc s-a răspândit spontan după anul 1480. Piesa care înainte purta numele de elefant a fost redenumită ofițer sau nebun, din cauza faptului că deplasarea sa în diagonală pe tabla de joc reamintea jucătorilor perfidia și viclenia conducătorilor de oștiri însetați de putere. Și mai important, vizirii intriganți și neputincioși ai șahilor persani, care în timpurile străvechi dăduseră numele lor celei mai slabe piese de pe tabla de șah, cea care avea și cea mai mică rază de acțiune, s-au metamorfozat și au căpătat o nouă identitate: regina. Regina putea să mute oricâte câmpuri și în orice direcție, spre deosebire de rege, care nu avea voie să se deplaseze decât un câmp la o mutare. Așadar, ea, și nu regele, a devenit cea mai puternică piesă pe tablă.

Cel mai semnificativ lucru a fost însă faptul că mobilitatea socială crescândă a epocii s-a reflectat și în jocul de șah printr-o regulă cu totul nouă, și anume aceea conform căreia umilul pion care reușea să traverseze întreaga tablă fără să fie capturat devenea o regină puternică. Ca atare, pionii au încetat să fie utili doar în ipostaza de piese de sacrificiu care pregăteau intrarea în joc a pieselor superioare. Ei au dobândit astfel o forță redutabilă, una de care este bine să te ferești, la fel cum s-a întâmplat și în cazul femeilor întreprinzătoare din domeniul mătăsăriei care, în condițiile în care bărbații lor erau uciși în război sau doborâți de boală, profitau de șansa de a-și exercita singure puterea comercială în societatea acelei vremi. În virtutea faptului că reginele și nebunii erau acum capabili să primejduiască o armată vrăjmașă încă de la primele lor mutări, șahul a devenit un joc mai rapid și mai feminin ca oricând în istoria sa multimilenară.

Fie că jucătorii de șah erau spanioli conduși de înspăimântătoarea regină Isabella de Castilia sau englezi supuși ai oricăreia dintre reginele criminale care își manipulau perechile lor regale, bărbați slabi, ori pe fiii și fiicele lor și le aduceau la putere în perioada Războiului celor Două Roze, noile reguli au avut un succes extraordinar, fiind acceptate instantaneu. În numai zece ani – în perioada în care Războiul celor Două Roze a încetat și înainte ca Isabella să încheie cucerirea întregii Spanii și să-i expulzeze din Spania pe musulmani și evrei – jocul musulman sau, așa cum a mai fost el denumit, jocul medieval de șah a dispărut cu desăvârșire. Jocul modern de șah a fost cunoscut în Anglia sub denumirea de Șahul Reginei Nebune, în Italia el a fost numit *scacchi alia rabiosa* (Șahul Reginei Turbate) și în Franța, *échecs de la dame enragée* (Șahul Reginei Furioase).

- [\[1\]](#) Organizarea *Slujbei divine* din Evul Mediu o puteți citi la sfârșitul cărții.
- [\[2\]](#) Vechiul Cartier Evreiesc.

REGINA MĂTĂSURILOR

**Două surori descoperă pasiunea în vreme de restriște:
una în brațele regelui, cealaltă în lumea mătăsurilor...**

Anul 1471 marchează un punct de cotitură în Războiul celor Două Roze, când Eduard al IV-lea urcă pe tronul Angliei. În aceste vremuri tulburi, două tinere surori, Jane și Isabel Lambert, sunt foarte preocupate să-și găsească soți buni și iubitori.

Tatăl lor, un negustor de mătăsuri, consideră însă că o partidă bună înseamnă în primul rând obținerea de relații avantajoase, iar iubirea trebuie să treacă în planul doi. Prin căsătorie cele două fete pătrund în lumea de la curtea regelui Eduard al IV-lea, ceea ce va conduce la o perioadă de prosperitate a afacerii tatălui lor.

Când Jane pune ochii pe Eduard începe o legătură mai puțin obișnuită, dintre un rege și o femeie de rând. În acest fel sora ei, Isabel, ajunge să cunoască cele mai intime – și scandaloase – detalii despre rege, destăinuite în șoaptă în liniștea nopții...

„Un roman istoric cu o intrigă sofisticată.”

The Times

www.all.ro

ISBN 978-973-724-297-6

9789737242976